

C O D E X
D I P L O M A T I C U S
S I C I L I Æ.
NOTIS, AC DISSERTATIONIBUS
ILLUSTRATUS.

BIBLIOTHECA
URBIA
MEDIENSIS

C O D E X
D I P L O M A T I C U S
S I C I L I Æ.

COMPLECTENS

Documenta a primo Christianæ Religionis
sæculo ad nostram usque ætatem.

Q U E M

*Collegit, ac Notis, Dissertationibusque
illustravit*

JOHANNES de JOHANNNE
TAUROMENITANUS,

SANCTÆ PANORMITANÆ ECCLESIAE CANONICUS.

T O M U S P R I M U S.

PANORMI MDCCXLIII.

In Typographia Seminarii Archiepiscopalis excudebat
Antoninus Gramignani.

SUPERIORIBUS ANNUENTIBUS.

BIBLIOTHECA
REGIA
MUNACENSIS

Ant. Grandjean sc.

EMINENTISS. AC REVERENDISS. PRINGIPI
D. SILVIO VALENTI
G O N Z A G Æ

S. R. E. CARDINALI PRESBYTERO
 BENEDICTI XIV. PONT. MAX.
 A SECRETIS, &c.

JOHANNES de JOHANNES.

*Primum hoc Volumen Codicis mei
 tibi nuncupare, EMINENTISSIME
 PRINCEPS, tuum tibi reddere
 est, non alienum dare: utpote*

*qui litteras impense foveas, & mihi eruditionis aditum, quum
 Messane ageremus ambo, benigne aperueris: id in te specto*

Tom. I.

* 3

urum;

unum; id unum laboris mei celsitudini tuæ dicandi est incitamentum. Non respicio Principem loco summo natum, vetusta ac splendida stirpe; cui invidia, cui pericula, cui dissensiones, cui tempestates omnes perpetuo cedunt; non Legatum ingenio, eloquentia, ac peritia ad negotia sacerdotii & imperii tractanda præstantem; non Præsidentem sapientia, æquitate, atque humanitate cum primis a longo jam tempore certantem; non Judicem sacratissimarum legum custodem, natura mitem, atque clementem; non Antistitem ad amplissimos Ecclesiæ gradus virtutibus præcedentibus evectum, atque ad illud præterea subsellium merito promovendum, supra quod ascendi ulterius non potest: qualem te prædicat nominis tui ac virtutum relictæ apud Siculos, Belgas, ac Hispanos, qui tibi amplexus præstitere & plausus, non facile delenda memoria: qualem te experitur Roma Christiani orbis metropolis & caput. Hunc, inquam, non respicio, sed virum qui vel solius eruditionis merito summa sibi laus, summum sibi pretium est: virum cui adsunt simul quæ in unum raro coeunt graviores amœnioresque litteræ: virum cujus ex ore nihil non melle dulcius fluit; nihil excidit non elegantia & urbanitate limatum: virum denique non minus ingenii sublimitate, quam Romanæ purpuræ ostro eminentem, cujus nomen præsens, futuraque ætas celebrabit, æternitas ipsa alet atque tuebitur.

Jam-

*Quandiu est, PRÆSUL EMINENTISSIME, quod mavorum beneficiorum, ac tue in me humanitatis & patrocinii, officium, officio rependere meditabar, impari tamen sorte solvendo debito me satis esse nunquam intellexi; nihilo tamen minus cedit jam nunc expectatissima dies, in qua meliori spe renascente, pudorem non impleti hactenus officii jam prope depono. Quod enim ab arte non ignobili accepi, post insignes temporum vicissitudines, privatasque difficultates publici juris efficio; &, quod præ ceteris extimandum, clarissimi nominis tui splendore coruscans, in lucem emitto: ut professio debiti mei privatis testimoniis non contenta, in publicum emissa latius pateat. Exiguum est munus, sed officio tuo, tuisque studiis ac doctrina dignum: continet sane non unius aut alterius, sed omnium simul sanctorum patrum, ac scriptorum ecclesiasticorum & profanorum a primo Christianæ religionis seculo ad annum usque MLX. de Sicilia bene merentium documenta: continet Romanorum pontificum bullas, imperatorum, regumque confæderationes, epistolas, & alia id genus monumenta, cum manuscripta, tum edita; sed nunc primum chronologico ordine in unum collecta, diligenti criterio examinata, ac opportunioribus admonitionibus, selectisque dissertationibus illustrata. Qua generosi animi bonitate me tibi devinxisti, eadem debiti mei præsens testimonium in sinus tuum benigne accipias, & me
bumi-*

Humili obsequio munus offerentem, immo potius debitum persolventem, continuo gratiae tuae favore juves, precor, tuearis, ac protegas.

Dabam Panormi kalendis Aprilis MDCCXLIII.

PRÆ.

P R Æ F A T I O .

Ut talesque de rebus patriis libros; summa eruditione refertos, tulit fertque hodie Sicilia, ut non necessariam provinciam nancisci videatur, qui huic historiae illustrandae operam dare, in votis habuerit: habemus apud Fazellum, Maurolycum, Bonfilium, Pyrrhum, Carusum, aliosque eruditionis Siculae cultores eximios perfectam, omnibusque numeris absolutam historiam, cum ecclesiasticam, tum profanam: eam scilicet, quae ab origine initium sumens, per varias aetates ad nostra usque tempora descendit, nullam prorsus aetatem relinquens intentatam, non Barbaram, non Graecam, non Romanam, sed nec etiam Saracenam, vel Nortmannam, aut Svevam, & quae inde subsecutae sunt. Nihilominus etsi nihil sit, unde historia haec in melius commutari posse videatur, puto me haud in vacuum laborare, si constituam hic fundamenta, quibus ipsius historiae moles inniti videtur. Quamobrem non texendae novae historiae incumbimus, veluti si quae exstat sufficiens non sit; sed proferendis in lucem monumentis vacamus, e quibus eadem historia eruta jam est, vel forte erui accuratius posset. Argumentum omnibus adhuc intentatum, sed summopere expetitur: quare jure ac merito doctissimi viri, Edmundus Martene, & Ursinus Durand in eorum Praefat. ad Chron. Sicul. editum Tom. 3. Thef. Nov. Anecd. agentes de Sicilia inquirunt: *Hi sane de republica litteraria quam bene mereri censendi sunt, qui vetustiora regni illius monumenta, e tenebris eruta, in lucem emittunt.*

Continet hic labor Romanorum pontificum, regum, & virorum illustrium bullas, privilegia, confederationes, epistolas, & alia id genus monumenta, a primo Christianae religionis saeculo ad nostram usque aetatem manuscripta simul & excusa, sed nunc primum chronologico ordine in unum collecta, Notis aucta & Dissertationibus. Quibus illustrantur vera, exploduntur falsa, dubia annotantur & incerta. In duplicem classem dividitur collectio:

qua-

P R Æ F A T I O.

quarum altera scripturas amplectitur genuinas & sinceras; altera vero, quam Appendicem appellamus, dubias, & suppositionem quomodolibet redolentes.

Quinque integris Voluminibus absolvitur totum opus: quorum primum monumenta continet a primo Christi sæculo ad medium usque undecimi: alterum a medio undecimi ad annum usque 1265. tertium ad annum 1377. extenditur: quartum ad ætatem nostram pervenit: postremum vero quatuor in partes dividitur: ex quibus tres priores exhibent scripturas trium militarium ordinum Jerosolymitanorum in Sicilia, fratrum scilicet Hospitalitatis, Templariorum, & Theutonicorum; postrema autem amplectitur Sicula instrumenta monasterii Jerosolymitani S. Mariæ de Valle-Josaphat.

Hujusmodi sectionis faciendæ opportuna exstitit ratio: porro circa medium undecimi sæculi Siciliæ status, exactis Saracenis, in meliorem formam mutatus est: atque ideo absoluto uno Volumine, alteri initium dare fuit opus; quod dominium Nortmannum, & Svevum comprehendens, ultra annum 1265. extendi non potuit. Tunc enim regno Siciliæ ad Carolum Provinciæ comitem, sancti Ludovici fratrem translato, dirum ac diutinum illud bellum Andegavenses inter, & Aragonenses in Sicilia & propter Siciliam usque ad citatum annum 1377. gestum fuit: de quo bello tot authentica instrumenta congeessimus, ut ad tertium concinnandum Volumen sufficerent. Quod fuit in causa ut reliqua subsequenti ætatis monumenta usque ad hodiernum diem quarto Volumine comprehenderentur. Scripturas vero trium antedictorum militarium ordinum, & monasterii de Valle-Josaphat, ab aliis sejungendas putavimus, & in quintum Volumen, tamquam in propriam sedem, compegimus.

Primi & postremi Voluminis collectio generalis est, omnia quæ habere potuimus documenta comprehendens; hanc tamen methodum non sequuntur tria alia, quibus scripturæ tantummodo juris publici, ecclesiastici, & profani continentur, loco suo & tempori opportunius reservatis, quæ ad jus privatum cujuscumque eccle-

ecclesiæ urbis & familiæ spectant: si enim privatis hisce instrumentis hic locum dare voluissemus, opus adeo inimmensum excreveret, ut vix & ne vix quidem viginti Voluminibus absolvi commode potuerit.

In publicandis anecdotis omnem adhibemus diligentiam, quamobrem fideliter & sincere edantur, quamvis verba plerumque barbara rudia & impolita contineant: ne hujusmodi documenta alienis mendis exonerare cupientes, erratis nostris aggravemus impensius; in recudendis vero jam publicatis, emendatioribus semper editionibus utimur: quales esse duximus illas Monachorum Benedictinorum e congregatione sancti Mauri pro epistolis sancti Athanasii, sancti Basilii, sancti Augustini, Aurelii Cassiodori, sancti Gregorii magni, & sancti Bernardi abbatis; illam Quisnel pro epistolis sancti Leonis magni & Paschasini episcopi Lilyboetani; illam Gothofredi pro epistolis imperatorum, Constantini, Constantii, Constantis, Juliani, Valentiniani, Valentis, Arcadii, Honorii, & Theodosii; illam Valesii pro etutis ab Eusebio; illam Coustant & Labbei pro epistolis Romanorum pontificum, Innocentii I. Gelasii, Pelagii I. Pelagii II. Vitaliani, & Nicolai I. necnon pro epistolis episcoporum Siciliensium, Evagrii & Iustini, & synodi Sardicensis, ac conciliabuli Philippopolitani; & ne omnia commemorando prolixi simus, illam Edmundi Martene & Ursini Durand pro epistolis Urbani papæ IV. & Clementis papæ IV.

Fatemur haud inviti, amplissimam omnium scripturarum segetem totam metere non posse; religioni nihilominus permaximæ nobis est, ut quæ undique collegimus monumenta, iterum cum gravi litteratorum damno dispergi non sinamus. Ergo si minora accipis expectatione tua, ut eruditione tua inferiora esse non dubitamus, causare, precamur, non diligentiam nostram, sed argumenti genus, in quo illustrando nullum prævium præceptorem secuti, pessimos, ut dicitur, magistros nos metipsos habuimus. Erunt viri diligentiores nobis atque doctiores, qui provinciam hanc

locu-

locupletioribus libris persequentur; quorum fortasse spicilegium messem nostram uberius superabit: nam ad ea quæ fieri poterant, non præripuisse eis, sed aperuisse potius viam, satis nobis in comperto est. Merentur qui præstruunt hanc veniam, ut minus perfecte, laborent.

CO-

C O D I C I S
D I P L O M A T I C I
S I C I L I Æ
T O M U S P R I M U S .
D I P L O M A I .

*Epistola Imperatoris Constantini ad Chrestum episc. Syracusanum :
 Ut sumptibus imperatoris ad Arelatense
 concilium veniret .*

Constantinus augustus Chresto Syracusanorum episcopo :

Am quidem antea quum nonnulli pravo ac perverso animo a sancta religione cælestique virtute , & ab Ecclesiæ catholicæ sententia diffidere cœpissent , hujusmodi eorum contentionem præcidere cupiens , ita constitueram , ut missis e Gallia quibusdam episcopis ; accitis etiam ex Africa iis qui duas in partes divisi , pertinaciter inter se atque obstinate contendunt ; præsentem quoque Romanæ urbis episcopo , id quod commotum fuisse videbatur , sub horum præsentia posset diligentissima examinatione componi . Sed quoniam nonnulli , ut fere fit , & propriæ salutis , & venerationis quæ sanctissimæ fidei

Anno 314.
Euseb. hist.
Eccl. l. 10. c. 5.

Tom. I.

A

dei

dei debetur obliti, privatas adhuc similitudines prorogare non cessant: prolatae jam sententiae acquiescere nolentes, asserentesque paucos admodum episcopos sententiam tulisse, qui nec omnibus quae prius inquiri oportebat diligenter excussis, ad depromendum iudicium properanter accessissent. Unde fit, ut & ipsi quos concordiae ac fraterno inter se animo esse decuerat, turpi seu potius detestanda secessione diffideant; & iis hominibus qui a sanctissima religione alieno sunt animo, subsannandi occasio praebatur. Idcirco mihi sedulo providendum fuit, ut haec quae post depromptum iudicium voluntaria assensio sine jam finita esse debuerant, nunc tandem multorum interventu finem possint accipere. Quoniam igitur plurimos ex diversis ac prope infinitis locis episcopos in urbem Arelatensem intra Calendas Augusti iussimus convenire: tibi quoque scribendum esse censuimus, ut accepto publico vehiculo a viro clarissimo Latroniano (a) correctore Siciliae, adjunctis tibi duobus secundi ordinis (b) quos tu eligendos putaveris, tribus item servulis, qui in itinere vobis ministrare possint, intra eundem diem ad praedictum locum occurras: quo tum per tuam gravitatem, tum per ceterorum in unum coeuntium unanimem concordemque solertiam controversia haec quae per foedissimam altercationem ad hoc usque temporis perduravit, auditis omnibus eorum qui nunc inter se dissident, quos etiam adesse iussimus, allegationibus, ad congruam religionis & fidei observantiam, fraternamque concordiam tandem aliquando possit revocari. Incolumem te Deus omnipotens diutissime servet.

Latronianus
corrector Sici-
liae.

DI-

(a) De eo fit quoque mentio in antiqua inscriptione Panormitana, quam post Gualterium, & Notum publicavit, suisque notis illustravit Muratorius, *Novus Thesaur. Veter. Inscr.* Tom. 1. pag. 254. n. 1. Ibi: *Domitius Latronianus V. C. Corr. P. S.* Vide in fine hujus Tomi, *Dissert. VII. Cap. 1.*

(b) Quod Chresto iusserit caesar ad Arelatense concilium venire duobus cum sociis *secundi ordinis*, eum totius provinciae metropolitam faciunt scriptores non uni; at sub clausula tamen *secundi ordinis* non episcopos alios, sed Ecclesiae suae ministros inferioris gradus venire, visa sequente epistola, ex Siculis ab ipso tantum Chresto, & Floro ejus diacono scripta, dubitabit nemo. Quod clarius adhuc & ube-

rius ostendemus quum hocce argumenti genus ad calcem Voluminis *Dissert. II.* sumus illustraturi. Ceterum Chresto iste diversus quidem est a Chresto S. Marciani successore, cujus vitam illustrant, Cajetanus noster, Tom. 1. *SS. Siculor.* pag. 19. & socii Bollandiani *Act. SS. Julii* die 3. Hic enim quarto saeculo claruit, ille primo, frustra reclamante ejusdem Bollandianae continuationis socio, Daniele Papebrochio, die 14. Junii, *de S. Marciano episc. Syrac.* qui ipsum S. Marcianum, Syracusanam Ecclesiae auctorem primum, non ante saeculum tertium in Siciliam venisse contendit; cui Papebrochio grave quoad hanc partem negotium faceffunt quae dabimus infra in *Dissertatione I.*

DIPLOMA II.

Epistola antedicti Chrestii, aliorumque patrum concilii Arelatensis ad S. Silvestrum Rom. Pont. De his quæ in ipso concilio acta & definita sunt.

Domino, & sanctissimo fratri Silvestro episcopo, Marinus, vel coetus episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi.

Quid decrevimus communi consilio caritati tuæ significamus, *Anno 314.*
ut omnes sciant, quid in futurum observare debeant.

1. Primo in loco de observatione Paschæ Dominicæ, ut uno die, & uno tempore per omnem orbem, a nobis observetur, & juxta consuetudinem litteras ad omnes tu dirigas, *Labbe t. i. C5c. pag. 1451. & Coustât epist. PP. t. i. p. 343.*

2. De his qui in quibuscumque locis ordinati fuerint ministri, in locis perseverent.

3. De his qui arma projiciunt in pace (a), placuit abstinere eos a communione.

4. De agitatoribus qui fideles sunt, placuit eos, quamdiu agitant, a communione separari.

5. De theatricis, & ipsos placuit, quamdiu agunt, a communione separari.

6. De his qui in infirmitate credere volunt, placuit debere his manum imponi.

7. De præsidibus qui fideles ad præsidatum impetu prosiliunt, ita placuit, ut, quum promoti fuerint, litteras accipiant ecclesiasticas communicatorias, ita tamen, ut in quibuscumque locis gesserint, ab episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, ut quum coeperint contra disciplinam publicam agere, tunc demum a communione excludantur. Similiter & de his fiat qui rempublicam agere volunt, &c. (b).

Post aliqua subjiciuntur subscriptiones patrum.

Chrestus episcopus (c), Florus diaconus, ex civitate Syracusanorum, provincia Sicilia.

Protinus episcopus, &c.

(a) Rectius legendum, *in bello*, ut ex manuscripto codice membranaceo corrigendum putat eruditissimus Bail.

(b) Tum reliqui canones, quorum synopsis exhibet Natal. Alex. Hist.

Eccl. sæcul. 4. Cap. III. art. 1. §. 10. & integros legere est apud Labbeum, aliosque concillorum collectores.

(c) Consule quæ exhibuimus in proxima admonitione nostræ.

D I P L O M A III.

Epistola imperatoris Constantini ad Eufraxium rationalem Sicilia, Sardinia, & Corsica. De admittenda solutione simultanea, & quocumque tempore facta: item de aestimatione solidi: de materia auri loco solidorum inferenda, deque ejusdem auri ponderatione.

Imp. Constantinus A. ad Eufraxium rationalem trium provinciarum (a).

Anno 325.
die 19 Julii.

God. Th. lib.
12. tit. 6. l. 2. &
tit. 7. l. 1.

SI quis solidos (b) appendere voluerit auri cocti, septem solidos quaternorum scripulorum nostris vultibus figuratos appendat pro singulis unciis; quatuordecim vero pro duabus, juxta hanc formam omnem summam debiti illaturus. Eadem ratione servanda & si materiam quis inferat, ut solidos dedisse videatur. Aurum vero quod infertur, æqua lance, & libramentis paribus suscipiatur: scilicet ut duobus digitis summitas lini retineatur, tres reliqui liberi ad susceptorem emineant, nec pondera deprimant, nullo examinis libramento servato, nec æquis ac paribus suspensio statere momenti. Pro multis etiam & in diversis locis constitutis, liceat auri pondus inferre, ita ut pro omnibus fundis securitas emissis cautionibus detur: ne separatim ab unoquoque auro exacto, multis & assiduis incrementis provincialium utilitas fatigetur. Hoc quoque addimus, ut unusquisque quod debet, intra anni metas, quo tempore voluerit, inferat, & per tabularium apparitorem illatio cognoscatur: absque omni mora auro suscipiendo, ne quis in aliena civitate sumptus faciat, vel, quod est gravius, legem commissi frustratus incurrat: nam si solvere volens a suscipiente fuerit contemptus, testibus adhibitis, contestationem debet proponere, ut hoc probato, & ipse securitatem debitam, commissi nexus liberatus, cum emolumentis accipiat; & qui suscipere neglexerit, ejus ponderis quod debebatur duplum fisci rationibus per vigorem officii tui inferre cogatur. Dat. xiv. kalendas Augusti. Paulino, & Juliano Consf.

DI-

(a) Trium provinciarum nomine Siciliam venire, Sardiniam, & Corsicam, dubitare non sinit Notitia imperii, infra sub n. XXI. recudenda. Ubi sub dispositione Comitum sacrarum largitionum constituitur *Rationalis summorum trium provinciarum, Sicilia, Sardinia, & Corsica*. Id docent præterea eruditissimi viri, Cujacius ad l. 1. Cod. Just. de Susceptor. Gothofredus ad l. unic. Cod. Theod. de Comm. divid. ad l. 2. de

Susceptor. ad l. 1. de Ponderator. & ad l. 5. de Position. Ergo trium harum provinciarum, Constantino imperii habenas moderante, rationalis fuit Eufraxius, cui Gerulus successit, huic Callepius, ut discernimus ex duabus epistolis immediate sequentibus. Vide in fine Voluminis Dissert. vii. Cap. iv.

(b) De valore solidi agemus infra Dissert. viii. Cap. 1. n. 3.

DIPLOMA IV.

Epistola antedicti Constantini ad Gerulum rationalem earundem trium provinciarum. Ut conjunctæ servorum personæ in locandis fundis patrimonialibus, vel emphyteuticariis, ad principem pertinentibus, per diversos conductores non dividantur.

Imp. Constantinus A. Gerulo rationali trium provinciarum (a).

IN Sardinia (b) fundis patrimonialibus, vel emphyteuticariis, per diversos nunc dominos distributis, oportuit sic possessionum fieri divisiones, ut integra apud possessorem unumquemque servorum agnatio (c) permaneret. Quis enim ferat, liberos a parentibus, a fratribus sorores, a viris conjuges segregari? Igitur qui dissociata in jus diversum mancipia traxerunt, in unum redigere eadem cogantur. Ac si cui propter redintegrationem necessitudinum servi cesserunt, vicaria per eum, qui eosdem susceperit mancipia reddantur. Et invigilandum, ne per provinciam aliqua posthac querela super divisis mancipiorum affectibus perseveret. Dat. iii. kalendas Maji. Proculo, & Paulino Conss. (d).

Anno incert.
Ibid. l. unic. de
comm. divid.

DIPLOMA V.

Epistola imperatoris Constantii ad Callepium rationalem trium antedictarum provinciarum. Ut dominium rerum ab imperatore donatarum anteriori donatario tradatur.

Imp. Constantius A. Callepio rationali trium provinciarum (e).

Donatarum rerum dominium his tradatur, quos anteriores tempus imperialis donationis ostenderit. Dat. iv. Non. Febr. Naïso, Acyndino, & Proculo Conss.

Anno 340.
Ibid. l. 5. de
petit. & ultr.

DI-

(a) Id est Siciliæ, Sardinia, & Corsicæ, ut paullo antea exposuimus.

(b) De Sardinia potissimum querelæ ad imperatorem perlatæ sunt; sed idem jus pro sociis provinciis, Sicilia, & Corsica, ut observat huc doctissimus Gothofredus, firmatum fuit.

(c) Coloni fundorum ipsa sui nascendi forte servilis erant conditionis: sapropter jussit imperator per agros colendos ita dividi debere, ut horum cognationes integræ permanerent. Idem pro servis ecclesiæ Si-

culum patrimonium colentibus ordinavit inde S. Gregorius, infra Dipl. ccxli.

(d) Error irrepsit in notam consulum: non enim Proculus, & Paulinus consulatum simul gesserunt, potissimum imperatore Constantino; iccirco incertum nos annum relinquere maluimus, quam sine majori defectu mendum admittere.

(e) Sub nomine trium provinciarum Siciliam intelligi, Sardiniam, & Corsicam, jam in monitis ad duas præcedentes epistolas observavimus.

D I P L O M A VI.

Epistola synodi Sardicensis ad Julium Pontif. Max. Ut de disputis in ipsa synodo Siculos, Sardos, Italosque erudiret.

Anno 347. **Q**uod semper credidimus, etiam nunc sentimus: experientia enim probat & confirmat quæ quisque auditione audivit. *Et post aliqua:* Tria fuerunt quæ tractanda erant. Nam & ipsi religiosissimi imperatores permiserunt, ut de integro universa discussa disputarentur: & ante omnia de sancta fide, & de integritate veritatis, quam violaverunt. Secunda de personis, quas dicebant esse dejectas, de iniquo iudicio, vel si potuissent probare, iusta fieret confirmatio. Tertia vero quæstio, quæ vere quæstio appellanda est, quod graves & acerbis injurias, intolerabiles etiam & nefarias contumelias Ecclesiis fecissent, quum raperent episcopos, presbyteros, diaconos, & omnes clericos in exilium mitterent, ad deserta loca transducerent, fame siti nuditate & omni egestate necarent. *Aliquanto post:* Tua autem excellens prudentia disponere debet, ut per tua scripta qui in Sicilia (a), qui in Sardinia, & in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt & quæ definita, cognoscant; ut ne ignorantibus eorum accipiant litteras communicatorias, quos extra episcopatum iusta sententia declaravit. Perseverent autem Marcellus, Athanasius, & Asclepius in nostra communione: quia obesse eis non poterat iniquum iudicium, & fuga, & tergiversatio eorum, qui ad iudicium omnium episcoporum qui convenimus, venire noluerunt. Ceterum, sicut superius commemoravimus, plena relatio fratrum, quos sincera caritas tua misit, unanimitatem tuam perdocebit. Eorum autem nomina, qui pro facinoribus suis dejecti sunt, subijcere curavimus; ut sciret eximia gravitas tua, quia essent communione privati, uti ante prælocuti sumus. Omnes fratres, & episcopos nostros litteris tuis admonere digneris, ne epistolas, idest litteras communicatorias eorum accipiant.

DI-

(a) Celebrato œcumenico concilio Sardicensi, qui interfuerant patres, epistolam hanc Julio PP. scripserunt, quid in eo actum fuerat, & quid definitum exponentes, ut Siculos, Sardos, Italosque ipse erudiret. Verabantur enim patres, ne Ariani episcopi qui, facto divortio, e Sardicensi synodo ad conciliabulum Philippopoli in Thracia celebrandum sese subduxerant, populos illos, sanctam Nicænam fidem profitentes, deciperent: eo vel maxime quod Ariani conciliabulum suum, ut fucum aliis facerent, mentito nomi-

ne, Sardicense concilium vocabant; atque Syracusanum episcopum, ab eorum hæresi resipiscentem, reprehensione dignum prædicabant; ut videre est in Dipl. sequenti. Sane quod Siculi episcopi, sin minus omnes, eorum certe aliqui genuino ac generali concilio Sardicensi interfuerint, perhibet S. Athanasius, in cuius gratiam celebratum illud fuit, in *Apolog. adversus Ariam*. ubi antedicto concilio patres interfuisse, refert, *Sicilia, totius Africae, & aliarum provinciarum.*

DIPLOMA VII.

Fragmentum epistolæ pseudosynodi Sardicensis, seu conciliabuli Philippopolitani, ad Donatum Carthaginensem. Episcopi Semi-Ariani conqueruntur, quod Syracusanus episcopus, eorum prius sectæ perditissime addictus, ab hæresi respuerit.

SEd hæc quidem secundum impietatem Marcelli (a) hæretici prima fuerunt: pejora sunt deinde subsequuta. Nam quis fidelium credat, aut patiatur ea quæ ab ipso male gesta, atque conscripta sunt, quæque digne anathematizata sunt? Nam cum ipso Marcello a parentibus nostris in Constantinopolim civitatem (b). Namque liber sententiarum exstat in ipsum ab episcopis conscriptus, in quo libro etiam isti qui nunc cum ipso sunt, Marcello, atque illi favent, id est Protogenes Sardicæ civitatis episcopus, & Syracusanus (c) in ipsa sententia (d) manu propria conscripserunt, quorum manus valens testatur fidem sanctissimam nullo genere mutandam, nec Ecclesiam sanctam prædicatione falsa subvertendam, ne hoc modo pestis ac lues animalium (e) omnibus gravissima importetur, Paulo dicente: *Sive nos, Gal. 1, 8. sive Angelus de cælo aliter annuntiaverit vobis, quam quod accepistis, anathema sit.*

Anna 347.

Ibid. fragm. 3.

pag. 1307.

Gal. 1, 8.

DI-

(a) Scilicet, Ancyranus, quem quod Sabellianæ hæreseos auctor exstiterit, non modo hæreticum, sed hæreticorum magistrum appellant cum episcopis Semi-Arianis, hujus epistolæ scriptoribus, S. Basilus, S. Epiphanius, S. Hieronymus, S. Hilarius, Sulpitius Severus, S. Johannes Chrysostomus, & disertissime Eusebius Cæsariensis, libros quinque adversus ipsum Marcellum litteris commendans. Hinc quærent Theologi: num Sardicensis synodus quæ, ut liquet ex præcedente epistola, cum absolutione donavit, atque throno suo restituit, saltem in facto erraverit. Id cordate negat Natalis Alexander

Hist. Eccl. sæcul. 4. Dissert. 30. quot quot ex adverso allegantur patres erudite satis, atque religiosissime explicans.

(b) Locus mutilus.

(c) Qui per hæc tempora Syracusanæ Ecclesiæ præerat episcopus, Germanus nominabatur, ex M. S. catalogo cujuscumque fidelis episcoporum Syracusanorum, quem post Schobarem indicat & exscribit Roechus Pyrrhus Sicilia sacra lib. 3. Notit. 2. Eccl. Syracus. sub anno Christi 326. n. 20.

(d) Forte legendum: *in ipsum sententiam.*

(e) Lege, *animarum hominibus.*

D I P L O M A V I I I.

Fragmentum epistolæ S. Athanasii archiepiscopi Alexandr. ad episcopos Ægypti, & Libyæ. De Capitone, episcopo Siciliae Arianorum hoste infestissimo.

Anno 356.
S. Athan. t. 1.
pag. 278.

Prov. 12. 6.
Ibid. 15. 28.
Ibid. 12. 5.

ITaque si quæ scribunt, ea scriberent orthodoxi, ut magnus & confessor Hosius, & Maximinus Gallia, aut ejus successor: Philogonius, & Eustathius Orientis, vel Julius, & Liberius Romæ episcopi, Cyriacus Mysia, Pistus, & Aristæus Græciæ episcopi, Silvester, & Protogenes Dacia, Leontius, & Euppsychius Cappadociæ episcopi, Cæcilianus Africa, Eustorgius Italia, Capito Sicilia (a), Macarius Jerosolymæ, Alexander Constantinopolis; Pæderos Heracleæ, magni Meletius, & Basilus, & Longianus, alique ex Armenia, & Ponto; ut item Lupus, & Amphio Ciliciæ episcopi; vel Jacobus, ceterique ex Mesopotamia; vel denique ut etiam noster beatus Alexander, alique qui idem, ac illi sentiunt: si, inquam, illi his essent similes, nullus profecto in illorum scriptis esset suspicionis locus: simplex enim, ac candidum est virorum apostolicorum ingenium. Quia vero scripta illa auctores eos habent, qui pro propugnanda hæresis causa mercede sunt conducti, & juxta divinum proverbium: *Sermones impiorum sunt dolosi*. Et: *Os impiorum respondet mala*. Et: *Impii dolos gubernant*. Vigilandum, & cavendum est, fratres, ut monuit Dominus, ne qua fraus ex verborum elegantia, astutiave oriatur; ne, inquam, quis veniat nomine tenus dicturus: Ego Christum annuntio; & paulopost idem Antichristus agnoscat. Antichristi porro isti sunt habendi, qui ad vos audent accedere, ut vesanam Arii hæresim disseminent.

DI-

(a) Eum œcumenico concilio Nicæno interfuisse, ac contra Arium, & Arianam hæresim præclara ingenii monumenta edidisse, perhibent gentici scriptores; at vereor tamen, ne gratis pro rebus hisce contestandis S. Athanasius testis derur: is enim, ut vides, solummodo asserit, libros qui tunc circumferabantur, propterea suspicionem redolere, quod auctorem non habuerint Capitonem Sicilia, aut alterum orthodoxæ fidei assertorem; sed eos qui Arianæ hæresi propugnandæ perditissime erant additi. Et quidem, ex his quorum honoris causa recordatur huc S. Athanasius, plures

sunt nec inter patres Nicænae synodi, nec inter ecclesiasticos scriptores recensiti. Cui signanter Ecclesiæ Capito præfuerit, incertum omnino est: nec audiendi sunt qui partium studiis abrepti, illi cathedræ honorem hunc putant deberi, quæ totius provinciæ caput erat & metropolis, sumpto argumento ex nomine regionis Sicilia ei indicto: quum nullum ante nonum sæculum in Sicilia fuisse metropolitam, certum hodie sit. Vide Dissertationem II. ad calcem hujus Voluminis edendam: *De ecclesiastica polisia Sicilia per decem priora sæcula*.

DIPLOMA IX.

Epistola Constantii, & Constantis augustorum, & Juliani cæsaris ad Taurum præfectum Prætorio. E Sicilia, aliisque Italiae provinciis ad præfectum Prætorio, non ad præfectum Urbis appellandum.

Imp. Constantius, & Constans AA. & Julianus cæsar
ad Taurum PF. P.

DE Sardinia, Sicilia (a), Campania, Calabria, Brutiis, & Pice-
no, Æmilia, & Venetia, & ceteris, interpositas appellationes
laudabilis sublimitas tua more sollempni debet audire, competenti
appellatione terminandas. Nec vero ulla poterit esse confusio: Præ-
fectus (b) enim Urbis, nostra responsione conventus, prædictis cogni-
tionibus temperandum sibi esse cognovit. Dat. Sirmio, Constantio A.
IX. & Juliano II. Cæs. Cons. (c),

Anno 357.
Cod. Theod. l.
27. de appell.
& consult.

DIPLOMA X.

*Epistola Constantii augusti, & Juliani cæsaris ad eundem Tau-
rum præfectum Prætorio. Ut fundi patrimoniales, & em-
phyteutici Siciliae non secus ac illi Africae, Italiae,
& Urbicariarum regionum, ab extraor-
dinariis oneribus immunes sint.*

Imp. Constantius A. & Julianus Cæs. ad Tau-
rum PF. P. (d),

EXemplo Africae debent fundi patrimoniales, & emphyteutici
per Italiam constituti, ab extraordinariis omnibus excusari:
Non enim per Italiam tantum, sed etiam per Urbicarias regiones, &

Anno 359.
die 23. Febr.
Ibid. l. 9. de
Extr. live Sor.

(a) E Sicilia, Sardinia, Campania, Calabria, aliisque Italiae provinciis, hic descriptis, appellationes ad præfectum Urbis vetustiori jure fieri solebant; sed nova hac lege ad præfectum Prætorio, ejus dignitate magnopere aucta, transferuntur; ut observat doctissimus Gothofredus in notis ad hanc epistolam.

(b) Ergo non omnis omnino jurisdictio præfecto Urbis in ipsa Sicilia, & aliis provinciis ex hac lege adimitur: quin potius & ad utrumque præfectum, Urbis scilicet, & Prætorio in eas jus aliquod distinctum pertinuit

se, vel ex hoc tantum loco plane liquet. Sane in excipiendis appellationibus e Sicilia adhuc post hæc tempora præfectum Urbis partem aliquam habuisse, dubitare non sinit Symmachus, & ipse præfectus Urbis in sua ad Flavianum fratrem epistola, hic Dipl. xviii. Sed aliter observatum fuit sub imperio Justiniani, ut discimus ex Dipl. l. li. & lxi.

(c) Id est anno Christi 357.

(d) Ex hac constitutione plane constat sub una præfectura Prætoriana, Taurum concredita, quatuor distinctas dioceses fuisse, Africam scilicet, Italiam,

Siciliam (a), patrimonialium, & emphyteuticorum fundorum vires servandas esse perspeximus. PP. Rom. vii. kal. Mart. Eusebio, & Hypatio Conss.

D I P L O M A X I.

Epistola Juliani augusti quum Syracusis ageret, Mamertino præfecto Prætorio scripta. De reformatione cursus publici.

Imp. Julianus A. ad Mamertinum PF. P.

Anno 362.
die 22. Febr.
Ibid. l. 12. de
cursu publ.

Quoniam cursum publicum fatigavit quorundam immoderata præsumptio, & evectionum frequentia, quas vicaria potestas, & præsidum, atque consularium officia prorogare non desinunt, curam ac sollicitudinem hujus rei non subire compulsi, faciendarum evectionum licentiam cunctis abduximus. Exceptis igitur vobis, nulli evectionem licebit facere de cetero. Sed ut necessitates publicæ impleantur, vicariis denas, vel duodenas evectiones manu mea perscriptas ipse permittam: præsidibus vero binas annuas faciat vestra sublimitas, quibus ad separatas provinciarum, secretasque partes necessariis ex causis officiales suos dirigere possint. Sed his quoque nostra etiam mansuetudo evectiones singulas dabit, ut ad nos referre possint, quum id fieri necessitas quædam exegerit. Acc. viii. kalend. Mart. Syracusis (b), Mamertino, & Nevitta Conss. (c).

DI-

liam, Urbicarias regiones, & Siciliam: quod & a temporibus Constantini imperatoris institutum esse, ex Zosimo lib. 2. pag. 688. refert Gothofredus huc: unde a vero aberrat, qui per hæc tempora Siciliam appellatione Italiæ venire, vel numero Urbicariarum regionum comprehendendi, asserunt: Il sane videntur quidnam huic legi, tam aperta responsuri sint. Utor verbis dicti Gothofredi.

(a) Africæ immunitatem jam concesserat Constantinus magnus, datis ad Catullinum proconsulem illius provincie litteris sub die 27. Augusti anni 319. quas exscribit Codex Theod. l. 1. de Extraord. suo Sordid. Ab ipso eodem Constantino Africana immunitas Italiæ quoque tributa fuit, ut patet ex ejus epistola, Ulpio Flaviano consuli Æmiliæ, & Liguriæ scripta die 21. Maji anni 323. quæ exstat sub cit. titulo Cod. Theod. l. 2. Quemadmodum Africæ exemplo

Italiæ ab extraordinariis oneribus exempta Constantinus, sic Italiæ exemplo Siciliam Constantinus, & Julianus; & quidem singulari quadam prærogativa, ad distinctionem Sardinie, & Corsicæ, pari alioquin lege cum Sicilia restarum, ut constat ex Dipl. 111. & v.

(b) Epistola hæc utpote quæ Syracusis data esset, notabilis est ad Siculam historiam illustrandam: nulli enim ex scriptoribus nostris, quod sciam, cognitum unquam fuit, Julianum augustum in Sicilia hoc signanter anno, Christi 362. egisse, atque legem de reformatione cursus publici condidisse, de qua loquens doctissimus Gothofredus Syracusis (inquit) datâ hæc lex, Sicilia urbe. Juliani milites, numero plures per hæc ferme tempora in Siciliam venisse, Africam facillius expugnatos, refert Amm. Marcell. lib. 21. & 22.

(c) Anno reparationis humanæ 362.

DIPLOMA XII.

Epistola Evagrii episcopi Sicuti, aliorumque episcoporum Acacianorum Antiochenam synodum celebrantium, ad Jovianum imperatorem. Qua fidem concilii Nicæni confirmant.

Sanctissimo, Deoque carissimo domino nostro Joviano, dictori augusto, concilium episcoporum Antiochiæ in unum ex variis provinciis convocatum, salutem (a).

TUam pietatem, imperator sanctissime, cum primis laborare, ut *Anno 363.* Ecclesiæ pax, & concordia stabiliatur, nobis exploratum est. *Labbe t. 2. Concil. pag. 964.* Neque sumus nescii, te sapienter considerasse formam veræ & orthodoxæ fidei ad hanc concordiam confirmandam valere maxime. Iccirco, ne eorum numero qui doctrinam veritatis adulterare student, habeamur: visum est, tuæ prudentiæ significare, quod fidem sancti concilii jam olim Nicææ congregati & approbemus, & teneamus. Quandoquidem vocabulum *Consubstantialis*, quod quibusdam videtur parum recte in ea positum, est probe a patribus commodaque interpretatione explanatum. Quæ quidem interpretatio ostendit Filium ex Patris substantia genitum, Patri secundum substantiam similem, & neque affectionem ullam in ejus inexplanabili generatione debere intelligi, neque vocabulum substantiæ apud sanctos patres ad consuetudinem Græci sermonis capi, sed ab illis poni ad everrendum illud pestiferum dogma, Christum scilicet ex nihilo ortum esse, ab Ario impio inductum: quod etiam isti Anomiani, id est, qui Filium Patri dissimilem statuunt nuper exorti, multo audacius imprudentiusque ad Ecclesiæ concordiam labefactandam asseverant. Quamobrem exemplar fidei ab episcopis Nicææ coactis expositæ (quam

Tom. I. B 2 sane

(a) Cægemus actis concilii Antiocheni, Liberio pontifice, & Joviano imperatore, anno 363. celebrati, cui interfuit Evagrius Sicutus; nihilominus quid in eo actum, quid definitum fuerit, discimus ex hac epistola; necnon ex Socrate lib. 3. cap. XXI. & Sozomeno lib. 6. cap. IV. Porro imperatori Joviano e Perfide redeunti obviam processerunt episcopi Macedoniani, ab eo, oblato fidei libello, obnixè petentes, ut pulsus Acacianis [qui Filium Patri dissimilem, Arianorum hæresim æmulantes, asserabant, quique catholicorum sedes, iis ejectis, temere occupabant] ipsi in eorum episcopatus sufficerentur. Id ut intellexerunt Acaciani, metu depositionis percussi,

Antiochenum concilium celebrarunt, & Nicænam in eo fidem, cui impugnandæ antea intenderant, quasi e longo insanientis hæresis lethargo expergesciti, unanimi voto admiserunt, ejusdem concilii acta una simul cum synodica hac epistola ad ipsum Jovianum transmittentes.

(b) Evagrium hunc Acacianum Rochus Pyrrhus, Sicutorum episcoporum catalogum texens, non memorat: vel quia ei minime occurrit, vel quia canonicè electum non existimavit. Quem signanter thronum ipse Evagrius, ejecto legitimo ac catholico præfule, invaserit, silente prorsus antiquitate, divinare non præsumimus.

fane vehementer amplectitur) his litteris, quibus animorum nostrorum sententiam tibi declaravimus, subjungere placuit: est enim plenum eruditionis, & doctrinæ, seque habet ad hunc modum. „ Cre- „ dimus in unum Deum Patrem Omnipotentem: *Et quæ secun- „ tur in confessione symboli Nicæni.*

Ego Meletius episcopus Antiochiæ, ea quæ supra scripta sunt, fateor me approbare.

Ego Eusebius Samosatæ episcopus eodem modo.

Evagrius item Siculus (b). *Inde secuntur alii episcopi.*

D I P L O M A X I I I.

*Exemplum professionis fidei a legatis Lampfacenæ synodi Romæ
primum coram Liberio PP. tum in Sicilia coram
provinciali concilio expositæ.*

*Anno 366.
Coustât. epist.
Rom. Pont. ad
ann. 366.*

Propter (a) insanas suspiciones hæreticorum, qui offensionum causam catholice ecclesie inferre non cessant, nos omnem illis occasionem adimere cupientes, profiteamur & adseveramus episcoporum orthodoxorum synodum, quæ Lampfaci, Smyrnæ, variisque in locis celebrata est, cujus legatione fungentes tum ad tuam benignitatem, tum ad universos Italiæ, & Occidentis episcopos litteras afferimus catholicam fidem tenere & custodire, quæ in sancta synodo Nicæna-
bea-

(a) Statim atque Valentinianus, Joviano vita functo, imperator salutaris est, episcopi Helleponti, & Bithyniæ, alique sane quam multi [non quidem hæretici, sed catholici, & *Consubstantialitatis* assertores, ut contra Baronium & Binium sustinet Natal. Alex. sæcul. 4. cap. III. art. 4. §. 31.] Lampfaci in Helleponto concilium anno 365. celebraverunt: in quo Arianos, & Acacianos, eorumque impia dogmata, & hæresis fautores execrati sunt. Inde qui interfuerant patres, legatos ad Liberium PP. & Occidentales episcopos miserunt, Romam itaque Lampfaceni legati venientes, Liberio ejusmodi fidei formulam exhibuerunt, propter quam ab eo ne dum in communionem recepti sunt, sed litteras quoque communicatorias ad orthodoxos patres Orientales obtinuerunt. His litteris acceptis, non statim ad eos a quibus missi fuerant, redierunt; sed in Siciliam profecti sunt, similes quoque litteras ab episcopis illius provincie accepturi. Ergo in Siciliam

anno 366. ineunte, ut supputat Pagi-
us *Crit. Baron.* ann. 365. n. VI. iidem legati transfretati, illuc provinciali concilio celebrando intendunt, in quo eandem *Consubstantialitatis* fidem, atque illam quam Romæ, professi, epistolas pontificiis simillimas ab eis perceperunt, & statim in Orientem reversi sunt. Tamen tunc temporis in Cappadocia catholica synodus celebrabatur: quare eo illi venientes, utrasque epistolas, Liberii scilicet, & Siculorum exhibuerunt, coram synodo recitandas. Adi Socratem *Hist. Eccl.* lib. 4. cap. XII. Sozomenum *Hist. Eccl.* lib. 6. cap. XI. & XII. & Cassiodorum, *Hist. tripartita* lib. 7. cap. XXV. Fidei formulam coram episcopis Siculis expositam, eorumque communicatorias epistolas ad patres Orientales, quod consonæ fuerint his, quæ Romæ scriptæ sunt, exscribere antiquis patribus necessarium visum non est; unde ex Romanis nostras cogimur mutuari,

beati Constantini temporibus a trecentis decem & octo episcopis confirmata, hætenus integra & inconcussa perpetuo permansit, in qua *Consubstantialis* vocabulum adversus Arii perversitatem sancte ac pie positum est. Similiter & nos cum supradictis eandem fidem tenuisse & tenere, & usque ad extremum spiritum servaturos esse propria manu profitemur: condemnantes Arium & impiam doctrinam ejus cum discipulis illius; necnon omnem hæresim Patropassiani, Marcionis, Photini, Marcelli, & Pauli Samosatani, horum doctrinam, & omnes qui eadem atque illi sentiunt, omnes denique hæreses adversantes prædictæ sanctæ fidei, quæ pie & catholice a sanctis Patribus Nicææ exposita est: in primis anathema dicentes Ario, atque iis omnibus quæ in Ariminensi synodo adversus prædictam fidem sancti concilii Nicæni gesta sunt: quibus ab oppido Thraciæ Nice Constantinopolim allatis, dolo ac perjurio circumventi, subscripsimus. Fides autem nostra ac supradictorum quorum legatione fungimur, hæc est.

„ Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium
 „ visibilibus & invisibilibus factorem. Et in unum unigenitum Deum
 „ Dominum Jesum Christum, filium Dei, genitum ex Patre, id est
 „ ex Patris substantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum
 „ verum de Deo vero; genitum non factum, consubstantialem Patri,
 „ per quem omnia facta sunt, tam quæ in cælo, quam quæ in ter-
 „ ra: qui propter nos homines & propter nostram salutem descen-
 „ dit, & incarnatus, homoque factus est; passus est etiam, & resur-
 „ rexit tertia die, ascendit in cælum, & venturus est judicare vivos
 „ & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat
 „ aliquando, quando non erat, & antequam gigneretur non erat,
 „ & quia ex nullis exstantibus factus est; aut qui dicunt, ex alia
 „ substantia vel essentia, aut mutabilem & conversioni obnoxium
 „ esse Filium Dei, anathematizat catholica & apostolica Ecclesia Dei.

Ego Eustachius episcopus urbis Sebastæ, & Theophilus, & Silvanus legati synodi Lampfacenæ & Smyrnenfis & aliarum, hanc professionem propriis manibus & nostra sponte conscripsimus. Si quis autem post hanc fidei nostræ expositionem adversus nos, aut adversus eos a quibus missi sumus, aliquam criminationem inferre voluerit, cum litteris sanctitatis tuæ coram orthodoxis episcopis, quos probaverit sanctitas tua, veniat, & apud illos iudicio contendat nobiscum, ac si quid criminis convictum fuerit, in auctorem animadvertatur.

D I P L O M A X I V.

*Epistola Liberii Romani pontificis, & Siciliensis Concilii ad Orientales episcopos. Ut Lampsaceni Concilii patres coram ipsis
Consubstantialitatis fidem professi in communionem admitterentur.*

Anno 366.

*Cassiod. Hist.
Eccl. tripart.
lib.7. cap.25.*

Dilectissimis fratribus (a), & confacerdotibus, Eustatio, Cyrillo, Hypericio, Heroni, Elpidio, Maximo, Eusebio, Eucarpio, Ortasio, Neoni, Eumathio, Faustino, Proclo, Passinico, Arsenio, Severo, Didymioni, Britanio, Callicrati, Damabio, Edeffio, Eustochio, Ambrosio, Gelonio, Pardalio, Macedonio, Paulo, Marcello, Heraclio, Alexandro, Adolio, Martiano, Sthenelo, Joanni, Maceri, Charisio, Sylvano, Photino, Antonio, Autho, Celso, Euphranori, Milesio, Patricio, Severiano, Eusebio, Eumolpio, Athanasio, Diophanto, Minodoro, Diocli, Chrysampelo, Eugenio, Eustathio, Callicrati, Arsenio, Eugenio, Martyrio, Hieratio, Leontio Philagrio, Lucio, & universis Orientalibus orthodoxis, Liberius episcopus, & Occidentales episcopi, in Domino salutem.

Optabile nobis pacis, atque concordiae gaudium vestrae litterae detulerunt, fidei lumine resplendentes, fratres carissimi, oblatae nobis per carissimos fratres, & coepiscopos Eustathium, Sylvanum, atque Theophilum, & maxime quia vestram sententiam, vestrosque sensus concordare & consonare cum mea humilitate, & Italis, atque Occidentalibus universis affirmaverunt, atque demonstraverunt. Et hanc esse cognoscimus catholicam, & apostolicam fidem, quae usque ad Nicænum concilium integra, immobilisque servata est, & hanc ipsi retinere professi sunt, gaudioque repleti, & omne vestigium, ac nebulas ineptae suspicionis abjicientes, non solum sermone eam, sed etiam scriptura currente professi sunt. Cujus exemplar his litteris subdere necessarium judicavimus: ne ullam occasionem haereticis ad exercendas insidias denuo relinquamus: quibus iterum flammam propriae malitiae commoventes, incendia discordiarum consuecte resuscitent. Haec insuper sunt professi carissimi fratres nostri Eustathius, Sylvanus, atque Theophilus vestram caritatem semper hanc fidem habuisse, & hanc usque ad terminum custodire, id est, in Nicæna urbe a trecentis decem & octo episcopis orthodoxis approbatam, quae perfectam continet veritatem, & os totius haereticæ multitudinis obstruit atque dissolvit. Non enim spontaneo motu, sed nutu divino tantorum episcoporum numerus aggregatus est contra vesaniam Arii, quanto numero beatus Abraham tanta millia fide destruxit. Quae fides, dum in substantia, & nomine *Consubstantialitatis* continetur, velut quoddam minutissimum, & inexpugnabile castrum, omnia jacula & molitiones Arianæ in-

(a) Quae ad illustrandam hanc epistolam necessaria visa sunt, exposui-

mus jam in superiore observatione nostra.

incredulitatis decenter evitat. Cum igitur omnes Occidentales episcopi Arimino (a) congregati, quando eos Arianorum collegit vesania, quadam suasionem, aut (ut verius dicam) mundana potentia, hoc quod cautius erat in fide positum, auferre, aut oblique denegare conati sunt; tamen nihil eorum calliditas profuit. Nam pene omnes convenientes Arimino tunc terrore permoti atque decepti, tunc respicientes, atque anathematizantes eos qui ibi convenerunt, aut subscribentes catholicæ fidei, quæ in Nicæna urbe sancita est, nobisque communicantes, ferventius contra Arii dogma, ejusque discipulos inflammantur. Cujus rei indicium etiam ipsi legati vestræ civitatis agnoscetes, vos ipsos in sua subscriptione junxerunt, anathematizantes Arium, & quæ ab ejus sequacibus Arimino gesta noscuntur, contra fidem in Nicæna urbe sancitam. In quibus etiam vos capti, perjurio subscripsistis. Unde consequens nobis visum est scribere caritati vestræ, & adjuvare justa poscentes; maxime quia per professionem vestrorum legatorum respicientes Orientales cum orthodoxis Orientalibus concordare cognovimus, & significavimus, ut noveritis blasphemus Ariminenses, qui tunc videbantur per surreptionem maculati, nunc anathematizatos, & universos ad Nicænam respirasse fidem. Quod oportet per vos omnibus indicari, quatenus possint, qui violenter læsi sunt aliquando ab hæreticis tenebris ad divinum lumen catholicæ libertatis accedere. Qui post hanc synodum, nisi voluerint respuere venenum perfidiæ, & blasphemias Arii universas abjicere easque anathematizare, cognoscant se cum Ario, ejusque discipulis, ceterisque serpentibus, sive Sabellianis, vel Patripassianis, aut cujuslibet alterius hæresis socios esse, & communionem privatos ab ecclesiastica synodo, quæ ad se filios adulterii non admittit, Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

DI-

(a) De concilio Arimini in Æmilia jussu Constantii imperatoris in causa Ariana hæreseos celebrati, de quo sæpius hic, atque in præcedenti Diplomate fit mentio, multa dicemus non oportet: quum ejus historia notior sit, quam ut longa narratione exponatur. Consule episto-

lam synodicam ejusdem concilii ad ipsum Constantium augustum datam, quam refert S. Athanasius lib. *de Synodis*. Et præterea lege Socratem lib. 2. cap. 29. Theodoretum lib. 2. cap. 18. & Sozomenum lib. 4. cap. 16. & 17.

DIPLOMA XV.

*Epistola imperatorum Valentiniani, & Valentis augustorum
ad Domnum consularem Siciliae. De his qui pa-
rhippum exigere possunt.*

Imperatores Valentinianus, & Valens AA. (a) ad
Domnum consularem Siciliae (b).

*Anno 368.
die 2. Decbr.* **H**I tantum parhippum (c) praesumant, quibus nos ipsi, in eve-
ntione, quam facimus, veredum cum parhippo tribui jufferi-
mus. Si quis vero citra nostrae adnotationis indultum, id licenter
*Cod. Th. l. 29.
de cursu publ.* exegerit, severissimae subiaceat ultioni. Dat. iv. Non. Decembris Tri-
veris, post Cons. (d) Lupicini, & Jovini VV. CC.

DIPLOMA XVI.

*Epistola episcoporum Aegypti, & Libyae XC. necnon & S. Athanasii
archiepiscopi Alexandrini ad honoratissimos in Africa
episcopos. De synodo Sicula, Nicenam
approbante.*

*Anno 269.
S. Athan. t. 1.
pag. 891.* **S**atis quidem sunt, quae a dilecto, & comministro nostro Damaso
magnae Romae episcopo, & a tot episcopis una cum illo coactis,
nec minus ea, quae ab aliis synodis in Gallia, & in Italia celebratis,
scripta sunt de sana, & orthodoxa fide: quam Christus largitus est,
apostoli praedicarunt, & quam tradidere patres, qui ex universo orbe
nostro Nicenam convenerunt. Ideo enim tanta sollicitudine de Ariana
haeresi actum fuit, ut qui in eam lapsi essent, ab ea retraherentur,
& ut

(a) Ex nota Gothofredi addendus est
Gratianus, qui tunc temporis inter
augustos jam cooptatus erat.

(b) Siciliam per haec ferme tempora
consularem fuisse, vel ex sola Notitia
imperii Romani, hic Dipl. XXI. eru-
ditorum neminem latet. Praeter Dom-
num, cui epistola haec inscripta fuit,
& Eusebium, ad quem scripserunt
imperatores Arcadius, & Honorius,
hic Dipl. XIX. alii sane quam multi
consulares nobis innotescunt, de
quibus ad calcem Voluminis aptius
redibit sermo, Differt. VII. Cap. II.

(c) Esti varia sit *parhippi* interpreta-
tio; at huc tamen idem sonat, ac
equus avertarius, qui praeter vere-
dum, sarcinae ferendae causa, adsu-

mebatur: unde iidem imperatores in
epistola ad Volusianum praefectum
Urbis anno 373. consignata: *parhip-
pum* (inquiunt) *vel avertarium nullas
accipiat, nullus impune praesumat,
nisi cum nostrae Serenitatis arbitrio.*

(d) In hanc subscriptionem mendum
irrepsisse, nullus dubitat idem Go-
thofredus, atque ad superiorem an-
num, in quem incidit consulatus
Lupicini, & Jovini, epistolam refe-
rendam esse contendit. Is tamen,
si verum amat, non satis sibi cavit,
porro non currente consulatu, sed
post consulatum Lupicini & Jovini
scripta traditur: atque ita ei bene-
convenit Christi annus 368.

& ut noti forent auctores ejus . Huic igitur totus olim assensit orbis , & hoc tempore compuribus celebratis synodis , moniti omnes per Dalmatiam , Dardaniam , Macedoniam , Epiros , Græciam , Cretam , & alias insulas , Siciliam (a) , Cyprum , & Pamphyliam , Lyciam , Isauriam , universam Ægyptum , Lybias , & plerique ex Arabia , hanc comprobarunt : admiratique sunt eos qui subscripserant , quia scilicet si qua apud illos ex Arianorum radice residua erat sursum pullulans amaritudo , Auxentius nempe , Ursacius , Valens , & qui eandem , quam isti tuentur sententiam ; illi , inquam , ipsi per ea scripta abscissi , rejectique fuerant ,

D I P L O M A XVII.

*Fragmentum Epistolæ S. Basilii magni ad Neocæsarienses .
De Ecclesia Sicula , quacum ipse sanctus , omnesque
Orientales patres communicare soliti erant .*

Justius est autem res nostras judicari , non ex uno aut altero non recte in veritate ambulantis , sed ex multitudine episcoporum , qui nobis in toto terrarum orbe per Domini gratiam conjuncti sunt . Interrogentur autem Pisidæ , Lycaones , Isauri , Phryges utrique , Armeniorum quidquid vobis est vicinum , Macedones , Achæi , Illyrii , Galli , Hispani , Italia tota , Siculi (b) , Ægypti pars sana , quidquid est reliqui in Syria : qui & ad nos litteras mittunt , & rursus a nobis accipiunt . Ex quibus litteris , tum quæ illinc afferuntur , tum quæ rursus vice versa hinc ad ipsos mittuntur , discere vobis licet , nos omnes esse unanimes , idemque sentire . Quapropter communionem nostram qui refugit , sinceritas vestra noverit eum sese a tota Ecclesia separare , &c.

Anno 375.
S. Basil. tom. 3.
epist. 204.

Tom. I.

C

DI-

(a) Concilium Siciliense ad confirmationem fidei Nicænæ celebratum , quod hic memorat S. Athanasius & cum eo cætus episcoporum Ægypti , & Lybiæ , idem esse videtur , de quo agunt Soctates , Sozomenus , Cassiodorus , & scriptores alii in monitis ad Dipl. XIII. laudati , quos consulat studiosus lector .

(b) Desiderantur hodie epistolæ hic commemoratæ , veluti ab Orientalibus patribus ad episcopos Siculos , & vicissim ab episcopis Siculis ad Orientales patres scriptæ ; nihilominus S. Basilii testimonium commode intelligi

potest de epistolis illis Lampsaceni concilii ad synodum Siculam , & a synodo Sicula rescriptis , & in Tiansensi conventu recitatis , quarum meminimus supra in notis ad Dipl. XIII. Sane ut perhibent monachi Benedictini in *Vita S. Basilii* cap. 10. ipse S. Basilii in antedicto Lampsaceno concilio multa de fide cum episcopis disseruit , atque non parum consilio suo juvit , quamobrem in Occidentem ad Liberium Rom. Pont. & episcopos Siculos viri tres ex intimis ejus amicis mitterentur legati .

DIPLOMA XVIII.

*Epistola Symmachi præfetti Urbis ad Flavianum fratrem.
De vulneratis causis per appellationis remedium
ad ipsum e Sicilia devolutis.*

Symmachus Flaviano fratri (a).

Anno 380.
circiter.

Symmach. lib.
2. epist. 30.

Quo animo acceperim Siciliense negotium vulneratum (b), facile conjectas, qui me noveris in alienis quoque judicatorum iniquitate morderi. Quin etiam consilii a te imprudentis accusor obmissam. Recte agis. Cur enim speravi contumeliam sacri auditoris vindicandam? Cur de amicis legitima, & justa præsumpsi? Et quo redacti sumus? Justitiam perdidit, dum expecto vindictam. Jam illud quo pacto diluam quod probus mitior judicatur, qui in præjudicium, vel invidiam possessionis meæ parvi agelluli retentione recessit, quum illi tota mulierculæ præmitteretur hæreditas? Nam referendi hæc sola præfecto Urbis ratio fuit; non ut receptarum appellationum pœnam Siciliæ rector exsolveret; sed ut injuriam suam sacri auditoris cognitor vindicaret. Nunc rescriberetur in causam post victoriam meam contra sententiam præfecturæ, cui pars adversa consensit? Si relatio ad fortunam negotii pertineret, & supplementa, vel reputatorios jurgantes dedissent, rogo, de quibus actionibus judicabitur, quas in Sicilia post appellationem meam pars una deprompsit, quibus tyrannicorum temporum gesta sociata sunt? Tanti est invidia mei, & grata est aliquibus nostra reprehensio. Cede adversantium voluntati, & domino nostro invictissimo principi Theodosio, semper augusto dignare suggerere, non pluris ad me divitias valere, quam famam. Bonum de me iudicium parentis publici conservatoris mei, cuivis antepono patrimonio. Si placet ut homines mei hereditaria possessione decedant, lex mihi erit quidquid omnium Dominus placata auctoritate censuerit.

DI-

(a) Vel ex hac tantum epistola dubitare utique non possumus, apud præfectum Urbis jurisdictionem aliquam fuisse super appellationes excipiendas e Sicilia: quapropter editum Constantii, & Constantis augustorum, necnon & Juliani cæsaris supra Dipl. ix. exscriptum, ut e Sicilia non ad præfectum Urbis, sed ad præfectum Prætorio appelletur,

cum aliqua moderatione interpretandum venit. Non idem jus obtinuit circa has appellationes imperatore Justiniano. Vide Dipl. L. LI. & LII. (b) Id est *litem* contraria sententia decisam, & appellationis remedio ab inferiore ad superiorem judicem translata, ut multis illius ætatis testimoniis interpretatur Juretus in notis ad hanc epistolam.

DIPLOMA XIX.

Epistola imperatorum Arcadii, & Honorii augustorum ad Eusebium consularem Siciliae. Ut tertia pars reddituum Reipublicae reparandis operibus publicis, & thermis substruendis impendatur.

Impp. Arcadius, & Honorius AA. Eusebio consulari Siciliae (a).

NE splendidissimæ urbes, vel oppida, vetustate labantur, de re-
ditibus fundorum juris Reipublicæ tertiam partem reparationi
publicorum moenium, & thermarum substructioni (b) deputamus. Dat.
xi. kal. Jul. Med, Olybrio, & Probino Conss. (c).

Anno 395.

Cod. Theod.
l. 32. de operibus publ.

DIPLOMA XX.

Epistola S. Augustini episcopi ad Deogratias presbyterum. De Porphyrio Siculo, Christianæ religionis cultore, diverso a Porphyrio Tyrio, hæreticorum principe.

INter hæc missæ sunt mihi a Carthagine quæstiones sex, quas pro-
posuit amicus quidam, quem cupiebam fieri Christianum, ut con-
tra paganos solverentur, præsertim quia nonnullas earum a Porphy-
rio philosopho propositas dixit. Sed non eum esse arbitror Porphy-
rium Siculum (d) illum, cujus celeberrima est fama. Harum quæ-
stionum disputationes in unum librum contuli, non prolixum, cu-
jus est titulus: *Sex quæstiones contra paganos expositæ*. Earum autem
prima est, *de resurrectione*, secunda, *de tempore Christianæ religio-
nis*, tertia, *de sacrificiorum distinctione*, quarta, de eo quod scriptum
est: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis*, quinta, *de Filio
Dei secundum Salomonem*, sexta, *de Jona propheta*. In quarum se-
cunda quod dixi: *Salus religionis hujus, per quam solam veram sa-
lus vera veraciterque promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus
fuit, & cui defuit, dignus non fuit*, non ita dixi tamquam ex me-
ritis

Anno 408.

S. August. ep.
102. alias 49.
& lib. 2. re-
tract. c. 31.

Matth. 7.2.

Tom. I.

C 2

ritis

(a) De consularibus Siciliae pauca ex-
scripsimus in notis ad Dipl. xv. ma-
jora exponemus in fine Voluminis
Dissertatione VII. Cap. II.

(b) Rectius legendum, *substructioni*,
ut advertit Gothofredus in notis ad
hanc epistolam.

(c) Anno Christi 395.

(d) Porphyrium Siculum cum Porphy-
rio Tyrio Baronius ad annum 302.

similitudine nominis offensus, perpe-
ram confundit; sed videat quidnam
responsurus sit S. Augustino, qui Ty-
rium eundem esse ac Siculum, hic
apertissime negat. Et quidem duos
fuisse origine, tempore, atque religio-
ne diversos, diserte probat eruditif-
simus Mongitorius in *Bibl. Sicul.*
verbo *Porphyrius*.

- ritis suis quisquam dignus fuerit: sed quemadmodum ait Apostolus:
 Rom. 9. 12. *Non ex operibus, sed ex vocante dictum esse, major serviet minori. Quam vocationem ad Dei propositum asserit pertinere. Unde dicit:*
 2. Tim. 1. 9. *Non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, & gratiam.* Unde item dicit: *Scimus quia diligentibus Deum omnia coope-*
 Rom. 8. 28. *rantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. De*
 2. Tess. 1. 11. *qua vocatione ait: Ut dignos vos habeat vocatione sua sancta. Hic liber post epistolam quæ postmodum a capite addita est, sic incipit: Movet quosdam, & requirunt.*

D I P L O M A X X I.

Fragmenta Notitiæ imperii Romani. De provincia Sicilia sub præfecto Prætorio; de ejus consulari sub vicario Urbis; de rationale summarum, & procuratore baphii Syracusani sub comite sacrarum largitionum; & de rationale rei privatæ per Siciliam, & procuratore rei privatæ per eandem provinciam sub comite rerum privatarum.

Anno 409. circiter. **P**ræfectus Prætorio Italiæ, & sub ipso dioeceses tres: Italiæ, Illyrici, Africæ. Sub dioecesi Italiæ provinciæ XVII. Venetiæ, Æmilia, Liguria, Flaminia & Picenum Annonarium, Tuscia & Umbria, Picenum suburbicarium, Campania, Sicilia, Apulia & Calabria, Lucania & Brutii, Alpes Cottiarum, Rhætia I. Rhætia II. Samnium, Valeria, Sardinia, Corsica.

Pancir. Not. utriusq. imper. lib. 2.

Præfecto Prætorio Italiæ primo loco parebat vicarius Urbis, qui IV. imperabat consularibus, id est: Campaniæ, Tusciæ & Umbriæ, Piceni suburbicarii, Siciliae (a). Inde agens de consulari Campaniæ ait: officium autem habet ita: Principem de officio præfecti Prætorio Italiæ, cornicularium, tabularios duos pro numerario, adiutorem, commentariensem, ab-actis, subadjuvam, exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis. Ceteri omnes consulares ad similitudinem consularium Campaniæ officium habent.

Sub dispositione comitis sacrarum largitionum rationales XI. Rationalis summarum Pannoniæ secundæ Dalmatiæ & Saviæ, rationalis summarum Pannoniæ primæ Valeriæ Norici mediterranei & Ripensis, rationalis summarum Italiæ, rationalis summarum urbis Romæ, rationalis summarum trium provinciarum (b), Siciliae, Sardiniae, & Corsicæ,

(a) De consulari Siciliae jam egimus supra in notis ad Dipl. xv.
 (b) Trium provinciarum, Siciliae, Sardiniae, & Corsicæ unus rationalis curam gerebat, veluti fuit Eufraxius,

& post eum Gerulus, cui inde successit Callepius, ut manifeste patet ex Dipl. III. IV. & V. Consule Dissertationem VII. Cap. IV.

ficæ , rationalis summarum Africæ , rationalis summarum Numidiæ , rationalis summarum Hispaniæ , rationalis summarum quinque provinciarum , rationalis summarum Galliarum , rationalis summarum Britanniarum .

Idem comes sacrarum largitionum habebat sub jurisdictione sua procuratores baphiorum , id est : baphii Tarantini Calabriæ , baphii Salonitani Dalmatiæ , baphii Cissensis Venetiæ & Histriæ , baphii (a) Syracusani Siciliæ , baphiorum omnium per Africam , baphii Girbitani provinciæ Tripolitane , baphii insularum Balearium in Hispania , baphii Telonensis Galliarum , baphii Narbonensis .

Sub dispositione comitis rerum privatarum rationales XI. , & procuratores XI. id est : Rationalis rerum privatarum per Illyricum , rationalis rerum privatarum per Italiam , rationalis rei privatæ per Italiam , rationalis rei privatæ per urbem Romam & Suburbicarias regiones cum parte Faustinae , rationalis rei privatæ per Siciliam (b) , rationalis rei privatæ per Africam , rationalis rei privatæ per Hispanias , rationalis rei privatæ per Gallias , rationalis rei privatæ per quinque provincias , rationalis rei privatæ per Britannias , rationalis rei privatæ fundorum Domus divinæ per Africam ; Procurator rei privatæ per Siciliam , procurator rei privatæ per Apuliam & Calabriam sive saltus Carminianenses , procurator rei privatæ per Sequanicum & Germaniam primam , procurator rei privatæ per Dalmatiam , procurator rei privatæ per Saviam , procurator rei privatæ per Italiam , procurator rei privatæ per urbem Romam , procurator rei privatæ per Urbicarias regiones rerum Juliani , procurator rei privatæ per Mauritaniam Sitifensem , procurator rei privatæ Cynegiorum Tribierorum , procurator Cynegii Juvarensis rei privatæ , Meti translatae Anhelas ,

DI-

(a) Id est loci , ubi vestes principis purpura tingebantur. Vide cit. Dissert. VII. Cap. IV.

(b) Pancirolus *Notis. Imp. Occid.* Cap. XLII. ne præter rationalem summarum , hunc rei privatæ in Sicilia

quoque admitteret , locum hunc mendosum dixit & castigatione dignum. Et tamen nos obsequi non possumus ex his quæ dabimus infra in Dissert. paullo antea laudata Cap. IV.

DIPLOMA XXII.

Epistola imperatorum Honorii, & Theodosii ad Machedonium comitem rerum privatarum. De tyronibus, triginta solidis æstimatis, indictis officialibus judicum Africa, honoratisque ejusdem provinciae, necnon Sardiniae, Siciliae, & Corsicae.

Impp. Honorius, & Theodosius AA. Machedonio
C. R. P. (a).

Anno 410.
die 8. Febr.

Cod. Theod.
l. 20. de
Tyronibus.

TYrones (b), tricenis solidis æstimatos (c), ab omnibus officiis judicum Africae, exemplo præcedentis temporis postulamus: Quod simul jam ab honoratis (d) memoratarum provinciarum, necnon Sardiniae, Siciliae (e), & Corsicae. Eos sane honore excipi ab his conveniet, quibus aut præsentis tempore publicum munus injunctum est, aut in Italiae, sive Urbis solo barbara vastitate (f) depulsi sunt. Dat. vi. Id. Feb. Rav. Varane (g), V. C. Conf. (h).

DI-

(a) De comite rerum privatarum pauca in superiore admonitione nostra diximus; majora exponemus infra in Dissertatione VII. Cap. IV.

(b) Id est lectissimos juvenes statura quinque pedum, & septem unciarum ad tyrocinii militiam imperiali præceptione annuatim exhibendos, ut patet ex litteris imperatorum Valentiniani, & Valentis vicario Urbis anno 367. inscriptis. Hujusmodi tyrones colligere in Sicilia, & probare muneris erat scribonum, ut patet ex Dipl. LXXXVI. §. *Veniensibus scribonibus*. Vide Dissert. VII. Cap. X. de *Scribonibus*.

(c) Pretium non præstiti tyronis triginta solidis adæratatur. Consonat Novella de *Tyronibus* in l. 3.

(d) Viri honorati erant qui propter gestos jam magistratus in honore habebantur. Horum notitiam diserte exponit eruditissimus Gothofredus in suis Comment. ad Codicem Theodosianum l. unic. de *officio judicum civilium*.

(e) De tribus hisce provinciis, Sicilia, Sardinia, & Corsica egimus in monitis ad Dipl. III.

(f) Ad illam Gothorum incurSIONem, quæ Alarico duce Italiam, atque Romam devastavit, quæque in Africam, Siciliam, Sardiniam, & Corsicam non pervenit, verba hæc alludere videntur: nempe a præstatione tyronum excipiuntur honorati hi qui in illa Urbis atque Italiae vastitate, patria pulsi, in Africanas provincias, atque in tres insulas proximas profecti fuerant. Et sane Siciliam Barbarorum minis tentatam, Alarico apud Cosentiam repentina morte sublato, a prima hac Gothorum incurSIONe liberam evasisse, expressius referunt Paulus Diac. de *bello Gothico* lib. 3. Orosius lib. 7. Photius *Hist.* cap. 181.

(g) Addendus est Tertullus, qui cum F. Varane hoc anno 410. consulatum simul iniit.

(h) Id est Christi anno 410.

DIPLOMA XXIII.

*Epistola Hilarii Syracusani ad S. Augustinum episcopum; Proponit
quæstiones aliquot, Syracusis exortas, de quibus
cupit edoceri.*

Domino sancto jure ac merito venerabili, & per omnia
colendo Augustino episcopo, Hilarius (a).

SANCTITATIS tuæ gratia, quæ omnibus nota est, parvitatæ meæ per- *Anno 414.*
suasit, ut vestris de Syracusano Hipponem remeantibus, has ad *circiter.*
laudandum mihi venerabilitatem tuam litteras erogarem, poscens *S. August. epist.*
summam Trinitatem, ut incolumis, & vegetus Dei nostri favore hoc *156, alias 88.*
meum scriptum ad recensendum suscipias, Domine sancte jure ac
merito venerabilis, & per omnia colende. Proinde rogo ut mei
memor in sanctis orationibus tuis esse digneris, atque imperitiã
nostram informare de eo quod quidam Christiani (b) apud Syracu-
sas exponunt, dicentes: Possesse esse hominem sine peccato: Et man-
data Dei facile custodire si velit. Infantem non baptizatum morte
præventum non posse perire merito, quoniam sine peccato nasci-
tur.

(a) Qui de ecclesiasticis scriptoribus agunt, erudite differunt, cui signanter Hilario epistola hæc sit ascribenda, Pictaviensine, an Arelatensi, vel Prosperiano, sive S. Prospero socio, tunc Syracusis forte agenti. Nihilominus, si verum amas, Hilarius noster ab illis diversus videtur: atque in primis perperam cum Pictaviensi, vel cum Arelatensi confunditur: quum alter Hilario Siculo fuerit antiquior, alter recentior. Pictaviensis enim claruit circa medium quarti sæculi, quum nondum Pelagiana hæresis eruperat; nec S. Augustinus Manichæorum deliramenta derestaverat. Arelatensis vero, quum epistola hæc scripta fuit, impuberem adhuc agebat ætatem, utpote qui natus esset anno 401. ut perhibet Honoratus Massiliensis vitæ ejus scriptor. Similiter nec Prosperiano Hilario tribui potest epistola: quum is S. Augustino scribere consueverit veluti patri suo & præceptoris, arcta familiaritate sibi conjuncto, ut patet ex ejus epistola inter Augustinianas 178. Siculus autem ipsi S. Augustino ejusmodi dedit epistolam, motus, ut ipse de se testatur, & fama sanctitatis ejus longe

lateque diffuse, & opportunitate eorum qui Syracusis Hipponem revertebantur.

(b) Hæretici qui sub Christiano nomine Siciliam infestare dicuntur, iidem videntur esse, ac perditissimi illi, Cælestius & Pelagius: pro Cælestio testem damus ipsum eundem S. Augustinum in sua ad hanc epistolam responsione mox recudenda, & expressius in *libr. de perfect. justis*. Pro Pelagio autem adest testimonium S. Hieronymi in *Jerem.* lib. 4. præfat. Ex quo facile datur intelligi, majores nostros eximio animi ardore Pelagium, & Cælestium, eorumque sectatores, & impia dogmata procul ab insula abegisse; ut cecinit S. Prosper illius ætatis scriptor lib. *de ingratis* cap. 2.

*Præterea quanto fuerit bene mota
tumulta*

*Clara Ephesus, non passa suis con-
sistere testis*

*Vasa ira, & morbi flatus, & se-
mina morsis:*

*Quaque fide sellus etiam Trinacria
servens,*

*Agmen vipeream propriis exegerit
ovis.*

tur. Divitem manentem in divitiis suis, regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit; nec prodesse eidem posse, si forte ex ipsis divitiis fecerit mandata. Non debere jurare omnino. Et de Ecclesia, quæ sit de qua scriptum est, non habere rugam, neque maculam; utrum hæc sit in qua nunc congregamur, an illa quam speramus. Quidam autem putant Ecclesiam hanc esse, quæ nunc frequentatur populis, & sine peccato esse posse. De his omnibus rogo quantis valeo precibus sanctitatem tuam, ut jubeas nos apertius instrui, quo noverimus, quatenus sentire debeamus. Dei nostri misericordia sanctitatem tuam incolumem conservet annis innumeris opto Domine sancte jure ac merito venerabilis, & per omnia colende.

D I P L O M A XXIV.

Epistola S. Augustini episcopi ad antedictum Hilarium. Respondet ad propositas sibi quaestiones.

Augustinus episcopus servus Christi & ejus ecclesiæ,
dilectissimo filio Hilario in Domino
salutem (a).

Anno 414.
circiter.

S. Aug. epist.
157. alias 89.

CAP. I.

Respondet ad
quaestionem 1.
de impeccan-
tia.

1. Johan. 1.8.

Matth. 6.12.

1. **E**X litteris tuis didici non solum incolumitatem tuam, sed etiam religiosum studium tuum circa Verbum Dei, & piam curam pro salute tua, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Unde, gratias Deo agens, non distuli rescripta persolvere.

2. Si ergo quæris utrum in hac vita quisquam ita justitiæ perfectione proficiat, ut hic sine ullo vivat omnino peccato: attende quid dixerit Johannes apostolus, quem Dominus inter discipulos suos præcipue diligebat: *Si dixerimus, inquit, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est.* Si ergo illi, de quibus mihi scripsisti, se dicunt esse sine peccato; vides quia seipos decipiunt, & veritas in eis non est. Si autem se esse peccatores fatentur, ut Dei misericordiam possint mereri, compescant se ab aliis etiam decipiendis, quibus hanc superbiam persuadere conantur. Omnibus enim necessaria est oratio dominica, quam etiam ipsis arietibus gregis, id est apostolis suis Dominus dedit, ut unusquisque Deo dicat: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Cui enim hæc in oratione verba necessaria non fuerint, ipse hic sine peccato vivere pronun-

(a) Responsum hanc & librum, & epistolam nuncupatam, veluti nuper editam indicat, & laudat S. Hieronymus, lib. 3. *adversus Pelagianos*, quem anno 415, scripsit. Eodem anno hanc ipsam lucubrationem in Palæstino conventu Orosius recitavit.

Et de ea in Diospolitana synodo, celebrata mense Decembri ejusdem anni actum esse, perhibet ipsemet S. Augustinus, lib. *de gestis Pelagii* cap. 11. Consule monachos Benedictinos e congregatione S. Mauri in notis ad hanc epistolam.

nuntiandus est. Quales si aliquos futuros dominus prævideret, meliores utique quam extiterunt ejus apostoli, aliam orationem illos doceret, qua non peterent dimitti sibi peccata, quibus in baptismo fuerant omnia jam dimissa. Nam si Daniel sanctus non coram hominibus quasi humilitate fallaci, sed coram Deo, id est in oratione qua Deum precabatur, non solum peccata populi sui, sed etiam sua confitebatur, sicut ejus ore veridico expressum est; nihil aliud mihi videtur dicendum istis, nisi quod per prophetam Ezechielem cuidam superbo dominus mandat: *Numquid tu sapientior es, quam Daniel?*

Dan. 9. 20.
Ezech. 28. 3.

3. Sed plane qui misericordia Dei adjutus & gratia se ab eis peccatis abstinuerit, quæ etiam crimina vocantur, atque illa peccata, sine quibus non hic vivitur, mundare operibus misericordiæ & piis orationibus non neglexerit, merebitur hinc exire sine peccato, quamvis cum hic viveret habuerit nonnulla peccata: quia sicut ista non defuerunt, ita etiam remedia quibus purgarentur, affuerunt. Quisquis autem hac velut occasione comperta, cum audierit neminem hic arbitrio suo sine peccato vivere, dederit se libidinibus & criminibus nefariis obligaverit, atque in his criminosis consceleratisque moribus usque in diem suum ultimum perduraverit, quaslibet inter hæc elemosynas faciat, & infeliciter ducit vitam, & infelicius finit.

4. Sed isti utcumque tolerandi sunt, quando dicunt vel esse vel fuisse hic aliquem, præter unum Sanctum sanctorum, qui nullum haberet omnino peccatum. Illud vero quod dicunt, sufficere homini liberum arbitrium ad dominica præcepta implenda, etiamsi Dei gratia & Spiritus sancti dono ad opera bona non adjuvetur, omnino anathematizandum est, & omnibus execrationibus detestandum. Qui enim hoc asserunt, a gratia Dei penitus alieni sunt: quia *ignorantes Dei justitiam*, sicut de Judæis dicit Apostolus, & *suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti*. Plenitudo quippe legis non est, nisi caritas. Et utique caritas Dei diffusa est in cordibus nostris, non per nos ipsos, nec viribus propriæ voluntatis, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

CAP. II.
Respondet ad
questionem 2.
de libero ar-
bitrio.

Rom. 10. 3.

Rom. 13. 10.
Rom. 5. 5.

5. Valet itaque liberum arbitrium ad opera bona, si divinitus adjuvetur, quod fit humiliter petendo, & faciendo. Desertum vero divino adjutorio qualibet scientia legis excellat, nullo modo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ, & exitiosum tumorem. Docet hoc eadem ipsa dominica oratio. Frustra enim rogantes Deum dicimus: *Ne nos inferas in tentationem*; si hoc in nostra sic positum est potestate, ut nullo illius adjutorio id valeamus implere. Dictum est enim: *Ne nos inferas in tentationem*, quod intelligitur ne nos inferri deserendo permittas. *Fidelis enim Deus*, ait Apostolus, *qui non vos permittet tentari supra id quod potestis; sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere*. Ut quid hoc dixit Deum facere, si hoc sine ipsius adjutorio in sola nostra est potestate,

Matth. 6. 13.

1. Cor. 10. 13.

6. Nam & ipsa lex in hoc adjutorium data est illis, qui ea legitime utuntur, ut per illam sciant, vel quid justitiæ jam acceperint, unde gratias agant, vel quid adhuc eis desit, quod instanter petant. Qui autem sic adiunt quod ait lex: *Non concupisces*, ut hoc quia

Alludit ad
Isa. 8. 20. se-
cund. 70.

Exod. 20. 57.

Tom. I.

D

didi-

didicerint, sufficere sibi arbitrentur, nec adjutorio gratiæ Dei ad faciendum quod jussum est dari sibi virtutem credant & petant, ad hoc eis: *Lex subintravit, ut abundaret delictum*; quod dictum est de Judæis. Parum enim est, quia non implent quod præcepit lex: *Non concupisces*: sed insuper superbiunt, & ignorantes Dei justitiam, id est quam Deus dat, qui justificat impium, & suam volentes constituere, tamquam suæ voluntatis viribus factam, justitiæ Dei non sunt subjecti. *Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti, qui utique ideo venit, ut ubi abundavit delictum, superabundet gratia*. Cui gratiæ si fuerunt inimici Judæi, Dei ignorantes justitiam, & suam volentes constituere; quare sunt & isti inimici, si in eum crediderunt, quem illi occiderunt? An ut illi accipiant præmium, qui occiso Christo suam impietatem accusaverunt, & se illius gratiæ cognitiæ subdiderunt; & isti portent judicium, qui sic in Christum volunt credere, ut ejus ipsam gratiam conentur occidere?

7. Ad hoc quippe in eum credunt, qui recte credunt, ut esuriant sitiantque justitiam, & ejus gratia saturentur. *Omnis enim*, sicut scriptum est: *Qui invocaverit nomen Domini, salvus erit*: non utique salute corporis, quam multi habent, & qui non invocant nomen Domini; sed illa salute, de qua ipse dicit: *Non est opus sanis medicus, sed agrotantibus*; & quid dixerit, consequenter exponens: *Non veni, inquit, vocare justos, sed peccatores*. Justos ergo sanos, peccatores autem dixit ægros. Non itaque de suis viribus præsumat ægrotus; quia in multitudine virtutis suæ non erit salvus. Nam si inde præsumit, videat ne vires istæ non sint quales solent esse sanorum, sed quales solent esse phreneticorum: qui quum sint insani, adeo se sanos putant, ut nec medicum quærant, & tamquam importunum insuper cædant: sicut isti Christum insana superbia quodammodo cædunt, cuius gratiæ tam benignum adjutorium ad faciendam justitiam dato legis præcepto necessarium non esse contendunt. Desinant ergo sic insanire, & ad hoc se intelligant habere, quantum possunt, liberum arbitrium, non ut superba voluntate respuant adjutorium, sed ut pia voluntate invocent Dominum.

8. Hæc enim voluntas libera tanto erit liberior quanto sanior: tanto autem sanior, quanto divinæ misericordiæ gratiæque subjectior. Ipsa enim fideliter orat & dicit: *Itinera mea dirige secundum verbum tuum, & ne dominetur mihi omnis iniquitas*. Quomodo enim libera est, qui dominatur iniquitas? Utei autem non dominetur, vide ab illa quis invocetur. Non enim ait: *Itinera mea dirige secundum liberum arbitrium*, quia non dominabitur mihi omnis iniquitas; sed, *itinera mea*, inquit, *dirige secundum verbum tuum, & ne dominetur mihi omnis iniquitas*. Precatur, non pollicetur: confitetur, non profitetur: optat plenissimam libertatem, non jactat propriam potestatem. Non enim omnis qui viribus suis confidit, sed omnis qui invocatur nomen Domini, salvus erit. *Quomodo autem invocabunt*, inquit, *in quem non crediderunt*? Ad hoc ergo credunt, qui recte credunt ut invocent in quem crediderunt, & valeant facere quod in præceptis legitimis acceperunt; quoniam id quod lex imperat, fides impetrat.

9. Nam

9. Nam ut interim omittamus legis multa præcepta, & hoc inde commemoremus, quod ad commemorandum elegit Apostolus; cum dicit lex: *Non concupisces*, quid videtur aliud imperare, nisi ab illicitis cupiditatibus continentiam? Animus quippe velut pondere, amore fertur quocumque fertur. Jubemur itaque detrahere de pondere cupiditatis, quod accedat ad pondus caritatis, donec illud consumatur, hoc perficiatur. Plenitudo enim legis est caritas. Et tamen de ipsa continentia vide quid scriptum sit: *Et cum scirem*, inquit, *quia nemo potest esse continens nisi Deus det*, & hoc ipsum erat sapientia, *scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum*. Numquid dixit, & cum scirem quia nemo potest esse continens, nisi per proprium liberum arbitrium, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire a me ipso esse hoc bonum? Non plane hoc dixit, quod quidam in sua vanitate dicunt; sed quod fuit in sanctæ Scripturæ veritate dicendum: *Cum scirem*, inquit, *quia nemo esse potest continens, nisi Deus det*. Jubet ergo Deus continentiam, & dat continentiam: jubet per legem, dat per gratiam: jubet per litteram, dat per spiritum. Lex enim sine gratia facit abundare delictum, & littera sine spiritu occidit. Jubet ideo, ut facere jussa conati, & nostra infirmitate sub lege fatigati, adjutorium gratiæ poscere noverimus, & si quid facere potuerimus operis boni, ei qui adjuvat non simus ingrati: hoc & iste fecit. Id enim eum sapientia docuit, cujus esset hoc donum.

10. Neque enim voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia juvatur: sed ideo juvatur, quia non tollitur. Qui enim Deo dicit: *Adjutor meus esto*, confitetur se velle implere quod jussit, sed ab eo qui jussit, adjutorium poscere ut possit. Sic & iste quum sciret neminem esse posse continentem, nisi Deus det, adiit Dominum & deprecatus est: utique volens adiit, volens deprecatus est, nec petiisset nisi esset voluntas. Sed nisi petiisset, quantum posset voluntas? Quia etsi possit antequam petat, quid ei prodest, nisi illi agat gratias ex eo quod potest, a quo petendum est quod nondum potest? Unde etiam qui jam continens est, non habet utique continentiam, nisi adsit voluntas: sed nisi accepisset, quid haberet voluntas? *Quid enim habes*, inquit, *quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* id est, quid gloriaris quasi a teipso habeas, quod si non accepisses, a teipso habere non posses. Hoc autem dictum est, ut qui gloriatur, non in seipso; sed in Domino gloriatur: & qui nondum habet unde gloriatur, non a seipso speret; sed Dominum precetur. Satius est enim mi-

Rom. 7. 7.

Rom. 13. 10.

Sap. 8. 21.

2. Cor. 3. 6.

Psal. 26. 9.

1. Cor. 4. 7.

2. Cor. 10. 17.

Jac. 4. 6.

stram misericordiæ fructuosis operibus ; dando ut detur nobis , dimittendo ut dimittatur nobis .

CAP. III.
Respondet ad
quæstionem
de peccato
originis .

Rom. 5.12.

II. Quod autem dicunt infantem morte præventum , non baptizatum , perire non posse , quoniam sine peccato nascitur : non hoc dicit Apostolus ; & arbitror esse melius , ut Apostolo potius quam istis credamus . Dicit enim ille doctor gentium , in quo Christus loquebatur : *Per unum hominem peccatum intravit in mundum , & per peccatum mors , & ita in omnes homines pertransiit , in quo omnes peccaverunt . Et paulo post dicit : Nam judicium quidem ex uno delicto in condemnationem , gratia autem ex multis delictis in justificationem .* Proinde isti , quem forte invenerint infantem non ex illius unius hominis concupiscentia procreatum , ipsum dicant illi damnationi non esse obnoxium , nec per Christi gratiam ab illa damnatione esse liberandum . Quid est enim , *ex uno delicto in condemnationem* , nisi illo delicto , quo deliquit Adam ? Et quid est , *ex multis delictis in justificationem* , nisi quia Christi gratia non solum illud unum delictum solvit , quo obstringuntur infantes ex illo uno homine procreati , sed etiam multa delicta , quæ quum creverint homines , addunt malis moribus suis ? Tamen & illud unum , quo est obligata propago carnalis , quæ ab illo primo homine originem ducit , sufficere dicit ad condemnationem . Ideo non est superfluum baptismus parvulorum , ut qui per generationem illi damnationi obligati sunt , per regenerationem ab eadem condemnatione solvantur . Sicut enim non invenitur homo , qui præter Adam carnaliter generetur : sic non invenitur homo , qui præter Christum spiritualiter regeneretur . Carnalis autem generatio delicto illi uni , & damnationi ejus obnoxia est ; spiritualis vero regeneratio non solum illud unum propter quod baptizantur infantes , sed multa delicta facit aboleri , quæ homines male vivendo ad illud , in quo generati sunt , addiderunt . Ideo sequitur & dicit : *Si enim ob unius delictum mors regnavit per unum , multo magis quæ abundantiam gratiæ & justitiæ accipiunt , in vita regnabunt per unum Jesum Christum . Itaque sicut per unius delictum in omnes homines ad condemnationem : ita per unius justificationem in omnes homines ad justificationem vitæ . Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita per unius obedientiam justii constituuntur multi .*

Rom. 5.17.

12. Quid ad ista dicturi sunt ? aut quid eis restat , nisi ut Apostolum errasse contendat ? Clamat vas electionis , doctor gentium , tuba Christi : *Judicium ex uno in condemnationem .* Et reclamant isti , asserentes parvulos , quos ex illo uno homine , de quo loquitur , ducere propaginem confitentur , non ire in condemnationem , etsi in Christo non fuerint baptizati . *Judicium* , inquit , *ex uno in condemnationem .* Quid dicit , *ex uno* , nisi , *delicto* ? Sequitur enim : *Gratia autem ex multis delictis in justificationem .* Ergo inde judicium etiam ex uno delicto ducit in condemnationem : hinc autem gratia etiam ex multis delictis ducit in justificationem . Quapropter si non audent resistere Apostolo , exponant nobis quare judicium ex uno delicto ducat in condemnationem , quum ex multis delictis homines damnandi veniant ad judicium . Aut si propterea ita dictum putant , quia initium peccati ex Adam factum est , quod imitati ceteri sunt , ut sic ex uno illo delicto in judicium con-

dem-

demnationemque traherentur, qui eum imitando multa peccarunt: cur non etiam de gratia & justificatione sic dictum est? cur non dixit similiter: Et gratia ex uno delicto in justificationem? Sicut enim hominum multa delicta inter illud unum quod imitati sunt, & iudicium quo puniuntur, media reperiuntur; ab uno quippe ad multa venerunt, ut a multis ad iudicium damnationemque ducerentur: sic eadem multa delicta inter hoc ipsum unum cuius imitatione commissa sunt, & gratiam qua dimittuntur, eodem modo media sunt; quoniam ex illo uno ad multa venerunt, ut ex multis ad gratiam justificandi venirent. Quum ergo in utroque, id est & iudicio & gratia, quod attinet ad unum & multa delicta, una eademque ratio sit: dicant isti nobis quare iudicium dixerit ex uno delicto ducere in condemnationem, gratiam vero ex multis delictis in justificationem. Aut acquiescant ideo sic esse dictum, quia in hac causa duo constituuntur homines, Adam, ex quo consistit generatio carnalis, & Christus, ex quo regeneratio spiritalis. Sed quia tantum ille homo, iste autem & Deus & homo, non quomodo illa generatio uno delicto obligat, quod est ex Adam, ita ista regeneratio unum delictum solum solvit, quod est ex Adam. Sed illi quidem generationi sufficit ad condemnationem unius delicti connexio; quidquid enim postea homines ex malis suis operibus addunt, non pertinet ad illam generationem, sed ad humanam conversationem; huic autem regenerationi non sufficit illud delictum tantummodo solvere, quod ex Adam trahitur, sed quidquid etiam postea ex iniquis operibus humanæ conversationis accedit. Ideo iudicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem.

13. *Si enim ob unius delictum mors regnavit per unum, a quo delicto parvuli per baptismum expiantur; multo magis qui abundantiam gratiæ & justitiæ accipiunt, in vita regnabunt per unum Jesum Christum: multo magis utique in vita regnabunt; quia æternæ vitæ regnum erit, mors autem in eis temporaliter transit, non in æternum regnabit. Itaque sicut per unius delictum in omnes homines ad condemnationem, de qua condemnatione parvuli per Sacramentum baptismi liberandi sunt: ita per unius justificationem in omnes homines ad justificationem vitæ. Et hic omnes dixit, & ibi; non quia omnes homines veniunt ad gratiam justificationis Christi, quam tam multi alienati ab illa, in æternum moriantur; sed quia omnes qui renascuntur in justificationem, non nisi per Christum renascuntur: sicut omnes qui nascuntur in condemnationem, non nisi per Adam nascuntur. Nemo quippe est in illa generatione præter Adam, nemo in ista regeneratione præter Christum; ideo omnes & omnes, eosdem autem omnes, etiam multos postea dicit, adjungens: Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: sic & per unius hominis obedientiam iusti constituuntur multi. Qui multi, nisi quos jam paulo ante omnes dixerat?*

Rom. 5. 18.

Rom. 5. 19.

14. Vide quemadmodum commendat unum & unum, id est, Adam & Christum: illum ad condemnationem, hunc ad justificationem, quum tanto post Adam venerit Christus in carne: ut sciamus etiam anti-

- antiquos justos, quicumque esse potuerunt, nonnisi per eandem fidem liberatos, per quam liberamur & nos, fidem scilicet incarnationis Christi, quæ illis prænuntiabatur, sicut nobis facta annuntiatur. Ideo idem Christum hominem dicit, quum sit & Deus, ne quis existimet antiquos justos per Deum tantummodo Christum, id est per Verbum quod erat in principio, non etiam per fidem incarnationis ejus, qua & homo Christus dicitur, potuisse liberari. Sententia quippe ista destrui non potest, de qua & alibi dicit: *Per unum hominem mors, & per unum hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Utique resurrectionem dicit justorum, ubi est vita æterna; non resurrectionem iniquorum, ubi mors erit æterna. Ideo ait: vivificabuntur; quia illi damnabuntur. Hinc & in veteribus sacramentis circumcisio parvulorum octava die fieri præcepta est, quoniam Christus, in quo fit delicti carnalis expoliatio, quam significat circumcisio, die dominico resurrexit, qui post septimum sabbati octavus est. Hæc ergo fides etiam antiquorum justorum fuit. Unde & Apostolus dicit: *Habentes autem eundem spiritum fidei, propter quod scriptum est: credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur, non diceret, eundem spiritum fidei; nisi admonens etiam antiquos justos habuisse ipsum spiritum fidei, hoc est incarnationis Christi. Sed quia illis futura prænuntiabatur, quæ jam facta nobis annuntiatur, & tempore veteris Testamenti velabatur, quæ tempore novi Testamenti revelatur; ideo ejus sacramenta variata sunt, ut alia essent in veteri Testamento, alia in novo; quum fides ipsa varia non sit, sed una sit: quia sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur.**
15. Quod vero illis verbis, quæ tractabamus, adjungit, & dicit: *Lex autem subintravit, ut abundaret delictum*, jam non pertinet ad illud delictum, quod trahitur ex Adam, de quo dicebat superius: *Mors regnavit per unum*. Legem quippe sive naturalem intelligamus, quæ in eorum apparet ætatibus, qui jam ratione uti possunt, sive conscriptam, quæ data est per Moysen, quia nec ipsa vivificare potuit, & liberare a lege peccati & mortis, quæ tracta est ex Adam, sed magis addidit prævaricationis augmenta: *Ubi enim lex non est*, ait idem Apostolus, *nec prævaricatio*. Proinde quoniam lex est etiam in ratione hominis, qui jam utitur arbitrio libertatis naturaliter in corde conscripta, qua suggeritur ne aliquid faciat quisque alteri, quod pati ipse non vult: secundum hanc legem prævaricatores sunt omnes, etiam qui Legem per Moysen datam non acceperunt, de quibus in Psalmo legitur: *Prævaricatores estimavi omnes peccatores terræ*. Non enim omnes peccatores terræ Legem per Moysen datam prævaricarunt; sed tamen nisi aliquam prævaricassent, non appellarentur prævaricatores: *Ubi enim lex non est, nec prævaricatio*. Prævaricata ergo lege quæ in paradiso data est, nascitur homo ex Adam cum lege peccati & mortis, de qua dicitur: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis*. Quæ tamen nisi mala pos-
- stea

stea consuetudine roboretur, facilius vincitur; non tamen nisi gratia Dei. Lege autem alia prævaricata, quæ est in usu rationis animæ rationalis in ætate hominis jam ratione utentis, prævaricatores fiunt omnes peccatores terræ. Prævaricata vero lege etiam illa, quæ data est per Moysen, multo amplius abundat delictum. *Si enim data esset lex quæ posset vivificare, omnino ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* Hæc verba, si agnoscis, apostolica sunt: de qua lege iterum dicit: *Lex prævaricationis gratia posita est, donec veniret semen, cui promissum est, disposita per Angelos in manu mediatoris: Christum commendans, cujus gratia salvi fiunt omnes, sive parvuli a lege peccati & mortis, cum qua nati sumus: sive majores, qui male utentes arbitrio voluntatis, prævaricarunt legem naturalem ipsius rationis: sive qui legem acceperunt, quæ data est per Moysen, eamque prævaricantes littera occisi sunt. Quum vero etiam evangelica præcepta homo prævaricat, velut quatruiduanus mortuus putet: nec de illo tamen desperandum est propter ejus gratiam, qui non lente dixit; sed, magna voce clamavit: Lazare veni foras.*

16. *Lex ergo subintravit ut abundaret delictum; sive quum homines negligunt quod Deus jubet, sive quum de suis viribus præsumentes, adjutorium gratiæ non implorant, & addunt infirmitati superbiam. Quum autem vocatione divina intelligunt cur sit ingemiscendum, & invocant eum in quem recte credunt, dicentes: Miserere mei Deus secundam magnam misericordiam tuam. Et: Ego dixi: Domine miserere mei; sana animam meam, quia peccavi tibi. Et: In tua justitia vivifica me. Et: Viam iniquitatis amove a me, & de lege tua miserere mei. Et: Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatorum non moveat me. Et: Itinera mea dirige secundum verbum tuum, & ne dominetur mei omnis iniquitas. A Domino enim gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet. Et alia multa, quæ propterea scripta sunt, ut nos admonerent, ad implenda ea quæ nobis jubentur, ab illo petendum adjutorium a quo jubentur. Quum ergo se homo ad illum extenderit, & sic ingemuerit, fiet quod sequitur: Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia. Et: Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et diffunditur in corde caritas Dei, unde fiat legis plenitudo; non per vires arbitrii, quod est in nobis, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Noverat quippe ille legem, qui dicebat: Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: & tamen adjungebat: Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in legem peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Cur non dixit potius, per meum liberum arbitrium, nisi quia LIBERTAS SINE GRATIA NON EST LIBERTAS, sed contumacia.*

17. *Quum ergo dixisset Apostolus: Lex subintravit, ut abundaret delictum: ubi autem abundavit delictum, superabundavit & gratia; secutus adjunxit: Ut quemadmodum regnavit peccatum in morte; sic & gratia regnet per justitiam in vita æterna per Jesum Christum Dominum*

Gal. 3. 21.

Verf. 19.

Johan. 11. 43.

P salm. 50. 1.
P salm. 40. 5.
P salm. 30. 2.P salm. 118. 29.
P salm. 35. 12.P salm. 118.
133.
P salm. 36. 23.Rom. 5. 12.
Luc. 7. 47.

Rom. 5. 5.

Rom. 7. 22.
& 23. &c.

Rom. 5. 20.

Verf. 21. *num nostrum*. Modo quum dixisset: *Ut quemadmodum regnavit peccatum in morte*; non ait: per unum hominem, aut per primum hominem, aut per Adam: quia jam dixerat: *Lex subintravit, ut abundaret delictum*; quæ abundantia delicti non pertinet ad primi hominis propaginem, sed ad conversationis humanæ prævaricationem, quæ illi uni delicto, quo solo obstricti tenentur infantes, jam in majoribus ætatibus ex abundantia iniquitatis adjecta est. Sed quoniam hoc totum, etiam quod non pertinet ad illius unius delicti originem, tamen idonea est solvere gratia Salvatoris; ideo quum dixisset: *Sic & gratia regnet per justitiam in vita aeterna*, addidit, *per Jesum Christum Dominum nostrum*.

18. Nullius itaque argumentationes contra hæc apostolica verba prolata impediant parvulos ad salutem, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. (Tanto magis enim pro eis loqui debemus, quanto ipsi pro se loqui non possunt): *Per unum hominem intravit peccatum in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Sicut ab illo uno homine, sic ab eodem peccato infantes immunes esse non possunt, nisi ab ejus reatu per Christi baptismum resolvantur: *Usque enim ad legem peccatum in mundo fuit*. Non quia deinceps in nemine fuit, hoc dictum est; sed quia non poterat per litteram legis auferri, quod solo poterat spiritu gratiæ. Ne quisquam ergo fidens de viribus non dico voluntatis; sed potius vanitatis suæ, putaret libero arbitrio legem potuisse sufficere, & Christi gratiam derideret; ideo ait Apostolus: *Usque enim ad legem peccatum in mundo fuit, peccatum autem non deputabatur quum lex non esset*. Non dixit, non erat: sed *non deputabatur*: quia lex non erat, qua arguente demonstraretur, sive lex rationis in parvulo, sive lex litteræ in populo.

Ibid. 13. 19. *Sed regnavit, inquit, mors ab Adam usque ad Moysen*; quia nec lex data per Moysen potuit regnum mortis auferre, quod sola Christi abstulit gratia. In quos autem regnaverit vide: *Et in eos, inquit, qui non peccaverunt in similitudine prævaricationis Adæ*. Regnavit ergo in eos qui non peccaverunt. Sed cur regnaverit, ostendit quum ait: *In similitudine prævaricationis Adæ*. Iste est enim melior intellectus horum verborum, ut quum dixisset: *Regnavit mors in eos, qui non peccaverunt*; quasi nos moneret, quare in eos regnaverit, qui non peccaverunt, adderet, *in similitudine prævaricationis Adæ*; id est quia inerat eorum in membris similitudo prævaricationis Adæ. Potest & sic intelligi: *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, & in eos, qui non in similitudine prævaricationis Adæ, peccaverunt*: quia in semetipsis quum jam nati essent, nec ratione adhuc uterentur, qua ille utebatur quando peccavit, nec præceptum accepissent, quod ille transgressus est; sed solo originali vitio tenerentur obstricti, per quod eos regnum mortis traheret ad condemnationem. Quod regnum mortis in eis tantum non est, qui Christi gratia renati, ad ejus regnum pertinent; quoniam mors temporalis, quamvis & ipsa de originali delicto propagata sit, corpus in eis interimat, animam vero ad poenam non trahit, ubi voluit regnum mortis intelligi: ut anima renata per gratiam, jam non moriatur in gehennam, id est a vita Dei non alienetur, non separetur; temporalis

ralis autem mors corporis, etiam in iis, qui Christi morte redimuntur, relinquatur interim ad exercitationem fidei, & agonem præsentis luctationis, in quo & martyres certaverunt; absumatur vero & ipsa in renovatione corporis, quam resurrectio pollicetur. Ibi enim 1. Cor. 15. 54. penitus absorbebitur mors in victoriam, cui modo gratia Christi adimit regnum, ne suorum animas ad pœnas tartari trahat. Nonnulli sane codices non habent, *in eos, qui non peccaverunt; sed, in eos, qui peccaverunt in similitudine prævaricationis Adæ*: quibus quidem verbis nullo modo iste sensus aufertur. Secundum hoc quippe intelliguntur peccasse in similitudine prævaricationis Adæ secundum quod supra dictum est: *In quo omnes peccaverunt*. Sed tamen græci codices, unde in latinum Scriptura translata est, illud plures habent quod diximus.

20. Quod vero adjunxit de Adam, *qui est forma futuri*, neque hoc uno intelligitur modo: aut enim forma Christi a contrario est, ut quemadmodum in illo omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificentur; & quomodo per ipsius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, sic per Christi obedientiam iusti constituentur multi. Aut formam futuri eum dixit, quod ipse inflixerit formam mortis posteris suis. Ille tamen est melior intellectus, ut a contrario forma esse credatur, quam multum commendat Apostolus. Denique ne omnino ex æquo in hac forma eadem contraria pensarentur, adjungit & dicit: *Sed non sicut delictum, ita & donatio. Si enim ob unius delictum multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in multos abundabit*: ut intelligatur, non in magis multos, quum iniqui magis multi sint qui damnabuntur; sed magis abundabit, quod in iis, qui per Christum redimuntur, temporaliter valet forma mortis ex Adam, in æternum autem valebit vitæ forma per Christum. Quamvis ergo, inquit, Adam futuri forma sit a contrario, plus tamen præstat Christus regeneratis, quam eis nocuerat ille generatis. *Et non sicut per unum peccatum, ita & donum. Nam iudicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem*. Non solum in hoc, inquit, non æqualis est forma, quia ille temporaliter nocuit eis, quos in æternum Christus redemit: verum etiam quia illius uno delicto posterum nisi a Christo redimantur, traduntur in condemnationem: Christi autem redemptio etiam multa delicta dissolvit, quæ illi uni abundantia prævaricatricis iniquitatis adjecit; unde jam superius disputavimus.

21. Contra hæc Apostoli verba sanumque intellectum nemini acquiescas, si vis Christo, & in Christo vivere. Nam si quemadmodum illi dicunt, propterea ista commemorasset Apostolus, ut intelligeremus ad primum hominem peccatores ideo pertinere, quia non delictum ex illo nascendo traximus; sed eum imitando peccamus; diabolum potius poneret, qui & primus peccavit, & de quo nullam substantiæ propaginem traxit genus humanum, sed eum sola imitatione secutum est: unde dicitur pater impiorum, sicut noster dicitur pater Abraham Johan. 8. 38. propter imitationem fidei, non propter originem carnis. Nam ideo de ipso diabolo dictum est: *Imitantur autem illum qui sunt ex parte* Sap. 2. 25.

Tom. I.

E

ipsum.

ipſus. Deinde ſi propter imitationem hoc loco Apoſtolus commemoraret primum hominem, quia primus peccator in hominibus fuit, ut ideo ad illum omnes homines peccatores diceret pertinere; cur non ſanctum Abel poſuit, qui primus in hominibus juſtus fuit, ad quem juſti omnes propter imitationem juſtitiae pertinerent? ſed poſuit Adam, contra quem non poſuit niſi Chriſtum: quia ſicut ille homo delicto ſuo vitiavit poſteritatem ſuam, ſic ille Deus homo juſtitia ſua ſalvavit hæreditatem ſuam. Ille trajiciendo carnis immunditiam, quod non poterat impius diabolus; ille donando ſpiritus gratiam, quod non poterat Abel juſtus.

22. Multa de his quaſtionibus in aliis noſtris opusculis & eccleſiaſticis ſermonibus diximus: quoniam fuerunt etiam apud nos quidam, qui ubicumque poterant hæc ſui erroris nova ſemina ſpergerent, quorum nonnullos per miniſterium noſtrum fratrumque noſtrorum, miſericordia Domini ab illa peſte ſanavit. Nec tamen hic deſeſe aliquos arbitror, maxime apud Carthaginem: ſed jam occulte muſſitant, timentes Eccleſiae fundatiſſimam fidem. Nam unus eorum nomine Celeſtius, in ejuſdem civitatis eccleſia jam ad preſbyterii honorem ſubreperere cœperat: ſed fideliffima libertate fratrum propter has ipſas contra Chriſti gratiam diſputationes uſque ad iudicium epiſcopale perductus eſt. Tamen coactus eſt confiteri propter baptizandos parvulos, quod & ipſis redemptio ſit neceſſaria. Ubi quamquam noluerit de originali peccato aliquid expreſſius dicere, tamen ipſo redemptionis nomine non parum ſibi præſcripſit. Unde enim redimendi eſſent, niſi a diaboli poteſtate, in qua eſſe non poſſent, niſi originalis obligatione peccati? Aut quo pretio redimuntur, niſi Chriſti ſanguine, de quo apertiffime ſcriptum eſt: quod in remiſſionem effuſus ſit peccatorum? Sed quia magis convictus & ab Eccleſia deteſtatus quam correctus & pacatus abceſſit, veritus ſum ne forte ibi ſit ipſe qui veſtram fidem perturbare conatur. Ideo nominis ipſius commemorationem putavi eſſe faciendam. Sed ſive ipſe ſit, ſive alii conſortes ejus erroris: plures enim ſunt quam ſperare poſſumus, & ubi non redarguuntur, etiam alios ad ſuam ſectam ſeducunt, & ſic crebrefcunt, ut neſciam quo ſint erupturi: nos tamen malumus eos in Eccleſiae compage ſanari, quam ex illius corpore velut inſanabilia membra reſecari, ſi tamen hoc permittit ipſa neceſſitas. Timendum eſt enim, ne plura putreſcant dum putribus parcitur. Potens eſt autem miſericordia Domini noſtri, quæ potius eos ab hac peſte liberet: quod ſine dubio faciet, ſi fideliter advertant teneantque quod ſcriptum eſt: *Qui invocaverit nomen Domini ſalvus erit.*

CAP. IV.
Reſpondet ad quaſtionem 4. de abdicandis facultatibus.

23. Audi jam pauca de divitiis, quod in epiſtola tua ſequitur inquirendum. Hoc enim poſuiſti illos dicere: *Divitem manentem in divitiis ſuis, regnum Dei non poſſe ingredi, niſi omnia ſua vendiderit, nec ei prodeſſe ſi forte ex ipſis divitiis mandata fecerit.* Evaſerunt iſtorum diſputationes patres noſtri Abraham & Iſaac & Jacob, qui tanto ante ex hac vita migrarunt. Habebant quippe hi omnes non paucas divitias, ſicut fideliffima ſcriptura teſtatur: multos tamen venturos ab Oriente & Occidente, & non ſupra ipſos, vel extra ipſos, ſed

fed cum ipsis recubituros in regno cælorum, ille ipse qui propter nos factus est pauper cum vere dives esset veracissima promissione prædixit. Et quamvis superbus dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide mortuus apud inferos torqueretur: tamen si pauperis ulcerosi, qui ante januam ejus contemptus jacebat miseratus fuisset, mereretur & ipse misericordiam. Et si pauperi illi meritum esset inopia non justitia, non utique ab angelis in Abrahæ gremium, qui dives hic fuerat, tolleretur. Sed ut nobis ostenderetur, nec in isto paupertatem per seipsam divinitus honoratam, nec in illo divitias fuisse damnatas; sed in isto pietatem, in illo impietatem, suos exitus habuisse: sic suscepit impium divitem cruciatus ignis, ut tamen pium pauperem susciperet sinus divitis. Qui sane quum hic dives viveret, divitias sic habebat, & eas præ Dei præceptis tam parvipendebat, ut etiam ipsius filii immolatione nollet offendere Deum jubentem, quem suarum divitiarum, & sperabat & optabat heredem.

Gen. 22. 10.

24. Hic utique dicunt, ideo patres antiquos non vendidisse omnia quæ habebant, & dedisse pauperibus, quia hoc eis non præceperat Dominus. Nondum enim revelato Testamento novo, quod non fieri nisi plenitudine temporis oportebat, nec eorum virtus fuerat revelanda, qua virtute hoc eos facillime posse, Deus in eorum cordibus noverat, qui testimonium illis tam insigne perhibebat, ut cum sit omnium sanctorum Deus, tamquam de præcipuis amicis suis dicere dignaretur: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob: hoc mihi nomen est in æternum*. Postea vero quam magnum pietatis sacramentum manifestatum est in carne, & vocandis omnibus gentibus Christi adventus illuxit, in quem etiam illi patres crediderant; sed hujus fidei olivam suo tempore manifestandam, in illius arboris de qua Apostolus loquitur, tamquam radice servabant, dictum est diviti: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis, & veni sequere me*.

Exodi 3. 15.

Rom. 11. 17.

Math. 19. 21.

25. Hæc si dicunt, videntur aliquid rationabiliter dicere. Sed totum audiant, totum advertant, non in parte aures aperiant, in parte surdescant. Cui enim Dominus hæc præcepit? Profecto illi diviti, qui vitæ æternæ consequendæ consilium quærebat accipere. Hoc enim Domino dixerat: *Quid faciam, ut vitam æternam consequar?* Ille autem non ei respondit, si vis venire ad vitam, vade, vende omnia quæ habes; sed: *Si vis venire ad vitam, serva mandata*. Quæ juvenis cum sibi a Domino ex lege commemorata se servasse dixisset, & quæsiisset quid adhuc sibi deesset, responsum accepit: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Et ne se illa, quæ multum amabat, hoc modo perdere existimaret, & habebis, inquit, thesaurum in cælis. Deinde addidit, & veni sequere me: ne cuiquam, quum hæc fecerit, aliquid prodesse existimetur, si non sequitur Christum. At ille quidem tristis abscessit, qui viderit quemadmodum illa legis mandata servaverat: puto enim quod se arrogantius quam verius servasse responderat. Veruntamen magister bonus mandata legis ab ista excellentiore perfectione distinxit. Ibi

Math. 19. 16.

Ibid. 21.

Marci 10. 21.

Luc. 18. 22.

Tom. I.

E 2

enim

enim dixit: *Si vis venire ad vitam serva mandata: hic autem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, &c.* Cur ergo negamus divites, quamvis ab illa perfectione absint, venire tamen ad vitam, si mandata servaverint, & dederint ut detur illis, & dimiserint ut dimittatur illis?

1. Tim. 6. 17. 18. & 19. 26. Credimus enim ministrum novi Testamenti fuisse apostolum Paulum, quum scribens ad Timotheum diceret: *Præcipe divitibus hujus mundi non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum; sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum. Benefaciant, divites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant æternam vitam: de qua & illi adolescenti dictum est: si vis venire ad vitam. Puto quod ista præcipiens, divites instruebat, non fallebat Apostolus: qui non ait: præcipe divitibus hujus mundi, ut vendant omnia quæ habent, dent pauperibus, & sequantur Dominum; sed, non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum.* Ista superbia divitem illum, qui jacentem ante januam suam contemnebat pauperem justum, & ista spes in incerto divitiarum, qua se propter purpuram, byssum, & epulas splendidas beatum putabat, non ipsæ divitiæ perduxerunt ad inferni tormenta.

Matth. 19. 23. 24. 27. An forte quia Dominus adjunxit, & dixit: *Amen dico vobis, difficile dives intrabit in regnum cælorum: & iterum dico vobis, facilius intrabit camelus per foramen acus, quam dives in regnum cælorum:* ideo putant isti divitem, etiamsi faciat ista quæ divitibus præcipienda scripsit Apostolus, in regnum cælorum intrare non posse? Quid ergo est? Utrum Apostolus contra Dominum loquitur, an isti nesciunt quid loquuntur? Quid horum credat, eligat Christianus. Puto melius nos credere, istos nescire quid loquantur, quam Paulum contra Dominum loqui. Deinde cur non in consequentibus etiam ipsum Dominum audiunt dicentem discipulis pro miseria divitum contristatis: *Quod hominibus impossibile est, Deo facile est?*

Matth. 19. 26. 28. Sed ideo, inquirunt, hoc dictum est, quia futurum erat ut audito evangelio, divites vendito patrimonio erogatoque pauperibus Dominum sequerentur, & intrarent in regnum cælorum, atque ita fieret quod difficile videbatur; non ut manentes in divitiis suis, præcepta Apostoli custodiendo, id est non superbe sapiendo, neque sperando in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, bene faciendo, facile tribuendo, & communicando indigentibus veram apprehendant vitam; sed etiam ista præcepta apostolica venditis omnibus suis rebus implerent.

29. Hæc si dicunt, scio quippe eos illa dicere non attendunt primitus quemadmodum Dominus contra eorum dogma suam gratiam prædicaverit. Non enim ait: quod hominibus impossibile videtur, facile est hominibus si voluerint; sed: *Quod hominibus, inquit, impossibile est, Deo facile est:* ostendens quando ista recte fiunt, non fieri hominis potentia; sed Dei gratia. Hoc ergo attendant isti, etsi reprehendant eos, qui gloriantur in divitiis suis, caveant ipsi in sua virtute confidere. Simul enim utrique reprehenduntur in psalmo: *Qui confidunt in virtute sua, & qui in abundantia divitiarum suarum gloriantur.* Audiant itaque

que divites: *Quod hominibus impossibile est, Deo facile est: & si ve manentes in divitiis suis, atque ex eis bona opera facientes, si ve illis venditis, & per indigentias pauperum distributis, intrent in regnum caelorum, gratia Dei tribuant non propriis viribus bonum suum. Quod enim hominibus impossibile est, non hominibus, sed Deo facile est. Audiant hoc & isti, & si jam omnia sua, vel vendiderunt, & pauperibus tribuerunt, vel adhuc id agunt atque disponunt, & hoc modo praeparant intrare in regnum caelorum, non hoc tribuant virtuti suae, sed eadem gratia divinae. Quod enim hominibus impossibile est, non ipsis; quia & ipsi homines sunt, sed Deo facile est. Hoc quippe illis & Apostolus dicit: *Cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Deus enim est, qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate.* Certe ideo se dicunt de suis rebus vendendis perfectionis a Domino suscepisse consilium ut sequantur Dominum, quoniam illic additum est, *& veni sequere me.* Cur ergo in iis bonis quae faciunt, de sua tantum voluntate praesumunt, nec audiant Dominum, quem sequi se dicunt, increpantem atque testantem: *Sine me nihil potestis facere?**

Philip. 2. 12.
& 13.

Matth. 19. 21.

Johan. 15. 5.

1. Tim. 6. 17.

30. Si autem Apostolus ita dixit: *Præcipe divitibus hujus mundi, non superbe sapere, neque sperare in incerto divitiarum, ut vendant omnia, quae possident, & ea pretia distribuendo indigentibus, faciant quod sequitur: facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, & aliter eos in regnum caelorum intrare posse non credit: fallit ergo eos quorum domos tam diligenter doctrinae sanitate componit, admonens & præcipiens quales se præbere debeant uxores viris, viri uxoribus, filii parentibus, parentes filiis, servi dominis, domini servis. Nam quomodo hæc agi possunt sine domo, & sine aliqua re familiari?*

31. An hoc eos movet, quod ait Dominus: *Quicumque dimiserit omnia sua propter me, accipiet in hoc seculo centuplum, & in futuro vitam æternam possidebit?* Aliud est dimiserit, aliud est vendiderit. Nam & in iis quae dimittenda mandavit, etiam uxor commemorata est, quam nullis humanis legibus licet vendere, Christi autem legibus nec dimittere, excepta causa fornicationis. Quid sibi ergo volunt ista præcepta? (non enim possunt inter se esse contraria): nisi quia occurrit aliquando necessitatis articulus, ubi aut uxor dimittatur aut Christus: ut alia omittam, si ipsi uxori maritus displicuerit Christianus, eique proposuerit aut a se divortium, aut a Christo. Hic ille quid eligat nisi Christum, & dimittat uxorem laudabiliter propter Christum. Ambobus quippe Christianis Dominus præcepit ne quisquam dimittat uxorem, excepta causa fornicationis. Ubi autem quælibet ex eis persona infidelis est, consilium Apostoli attendatur: *Ut si infidelis consentit habitare cum viro fidei, vir non dimittat uxorem. Similiter & uxor fidei virum, si cum illa habitare consenserit. Quod si infidelis, inquit, discedit, discedat; non est enim servituti subjectus frater aut soror in hujusmodi; id est, si infidelis noluerit esse cum conjugate fidei, hic agnoscat fidei suam libertatem, ne ira se subjectum deputet servituti ut ipsam dimittat fidem, ne conjugem amittat infidelem.*

Matth. 5. 32.

1. Cor. 7. 12.

Verf. 15.

32. Hoc & de filiis atque parentibus, hoc de fratribus & sororibus in-

intelligitur, propter Christum omnes esse dimittendos, quum proponitur ista conditio, ut Christum dimittat, si illos secum habere desiderat. Hoc ergo & de domo atque agris, hoc & de iis rebus quæ jure pecuniaro possidentur, hoc loco accipiendum est. Similiter enim etiam de his non ait: quicumque vendiderit propter me quæcumque licitum est vendere; sed, *quicumque dimiserit*. Fieri enim potest ut dicatur Christiano ab aliqua potestate, aut Christianus non eris, aut si in hoc permanere volueris, domum, possessionesque non habebis. Tunc vero etiam illi divites, qui in suis divitiis sic statuerant permanere, ut ex earum bonis operibus promererentur Deum, hæc dimittant potius propter Christum, quam propter hæc Christum, ut accipiant in hoc sæculo centuplum, cujus numeri perfectione significantur omnia: (Fidelis quippe hominis totus mundus divitiarum est; fiuntque hoc modo quasi nihil habentes, & omnia possidentes): & in futuro sæculo possideant vitam æternam, ne propter ista dimisso Christo in mortem præcipitentur æternam.

Prov. 17. post
vers. 6. secundum
70.

33. Hac quippe lege & conditione, non illi tantum qui mentis excellentia perfectionis consilium receperunt, ut vendita sua pauperibus distribuere, & humeris ab omni sæculi hujus sarcina liberioribus levem Christi sarcinam ferrent; sed etiam quisquis infirmior, & illi gloriosissimæ perfectioni minus idoneus, qui tamen meminerit se veraciter esse Christianum, quum audierit sibi proponi, quod nisi hæc omnia dimiserit, dimissurus est Christum, apprehendet potius turrinam fortitudinis a facie inimici: quia quum eam in sua ædificaret fide, computavit sumptus quibus perfici posset, id est eo animo accessit ad fidem, ut huic sæculo non solum verbis renuntiaret: quia & si emit aliquid, tamquam non possidens erat; & si utebatur hoc mundo, tamquam non utens erat, non sperans in incerto divitiarum; sed in Deo vivo.

34. Quum enim omnis qui renuntiat huic sæculo, sine dubio renuntiet omnibus quæ sunt ejus, ut possit Christi esse discipulus: (ipse enim, quum de sumptibus ad turris ædificium necessariis, & de bello adversus regem alterum præparando, similitudines præmisisset, adjunxit sic: *Qui non renuntiat omnibus quæ sunt ejus, non potest meus esse discipulus*): profecto renuntiat etiam divitiis suis, si quas habet; aut sic ut eas omnino non diligens, totas distribuatur indigentibus, & superfluis exoneretur sarcinis: aut sic, ut plus diligens Christum, spem ab eis transferat in ipsum, atque ita utatur illis, ut facile tribuens & communicans, thesaurizet in cælo; paratusque sit quemadmodum parentes & filios & fratres & uxorem, hoc modo & istas relinquere, si talis conditio proposita fuerit, ut nisi dimisso Christo eas habere non possit. Nam si aliter huic sæculo renuntiat, quando accedit ad fidei sacramentum, facit quod de lapsis beatus Cyprianus ingemit, dicens: *Sæculo verbis solis renuntiantes, & non factis*. De hoc quippe dicitur, quum veniente tentatione, magis ista metuit amittere, quam Christum negare: *Eccc homo qui cepit ædificare, & non potuit perficere*. Ipse est etiam, qui quum adhuc longe esset, adversarius ejus, misit legatos quærens pacem; id est, nondum affligente, sed adhuc imminente ac minante tentatione, ut iis non careat, quæ plus diligit, ad relinquendum Christum negandum, que consentit. Et multi sunt tales, qui etiam putant sibi ad augendas opes

Lucæ 14. 33.

Lucæ 14. 30.

opes suas, & multiplicanda delectamenta terrena, religionem suffragari debere Christianam.

35. Sed non sunt tales divites Christiani, qui licet ista teneant, non tamen ab eis ita tenentur, ut hæc Christo anteponant; quia veraci corde sæculo renuntiarunt, ut nullam spem in talibus ponant. Hi uxores & filios universasque familias ad Christianam religionem tenendam sanæ erudiunt disciplina. Horum domus hospitalitate ferventes, recipiunt justum in nomine justî, ut mercedem justî accipiant. Frangunt esurienti panem suum, nudum vestiunt, captivum redimunt, thesaurizant sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Et si forte pro fide Christi pecuniaria damna perpetienda sunt, oderunt divitias suas; si suorum orbitates vel separationes pro Christo minatur hic mundus, oderunt parentes fratres filios uxores: postremo si de ipsa hujus corporis vita cum adversario paciscendum est, ne desertus deserat Christus, oderunt insuper animam suam. De iis quippe omnibus mandatum acceperunt, quod aliter discipuli Christi esse non possint.

36. Nec tamen quia præceptum est eis, ut oderint pro Christo & animas suas, vendendas eas habent, aut illatis sibi manibus effundendas; sed parati sunt eas amittere pro Christi nomine moriendo, ne mortui vivant Christum negando. Sic etiam divitias, ad quas vendendas parati non fuerunt monente Christo, ad perdendas eas debent parati esse pro Christo, ne cum eis pereant perditò Christo. Habemus hinc utriusque sexus divites clarissimasque personas martyrii gloria sublimatas. Ita multi, quos rerum suarum venditione piguerat anteprecipi, Christi imitata passione sunt repente perfecti: & qui nonnullam infirmitatem carnis & sanguinis suis divitiis perfecerunt, subito adversus peccatum pro fide usque ad sanguinem certarunt. Quibus autem non provenit corona martyrii, neque illius perfectionis de vendendis rebus suis consilium tam grande tamque præclarum receperunt, & tamen a damnabilibus immunes criminibus esurientem Christum paverrunt, sitienti potum dederunt, nudum vestierunt, peregrinantem susceperunt, non sedebunt quidem cum Christo sublimiter judicaturi; sed ad ipsius dexteram stabunt misericorditer judicandi. Beati enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus. Et judicium sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam. Superexultat autem misericordia judicio.

Matth. 5. 7.
Jac. 2. 13.

37. Proinde isti desinant contra Scripturas loqui, & in suis exhortationibus ad majora sic excitent, ut minora non dampnent. Num enim & sanctam virginitatem aliter exhortando persuadere non possunt, nisi conjugalia vincula damnaverint, quum docente Apostolo, unusquisque donum proprium habeat a Deo, alius sic, alius autem sic? Ambulent itaque perfectionis viam, venditis omnibus suis rebus, & misericorditer erogatis. Sed si vere pauperes Christi sunt, & non sibi, sed Christo colligunt, infirmiora ejus membra quare puniunt antequam sedes judiciarias acceperint? Si enim tales erunt, qualibus Dominus dicit: *Sedebitis super duodecim sedes judicantes duodecim tribus Israël: & de*

1. Cor. 7. 7.

Matth. 19. 28.

qua-

1. Cor. 6. 3. qualibus Apostolus dicit: *Nescitis quoniam Angelos judicabimus*; præparent se potius non criminosos, sed religiosos divites recipere in tabernacula æterna, a quibus amici facti sunt de mammona iniquitatis. Puto enim quod quidam eorum, qui hæc impudenter atque imprudenter garrunt, a divitibus Christianis & piis in suis necessitatibus sustentantur. Habet enim Ecclesia quodammodo suos milites, & quodammodo provinciales. Unde dicit Apostolus: *Quis militat suis stipendiis umquam?* Habet & vineam & plantatores, habet gregem & pastores. Unde consequenter dicit: *Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte ejus non percipit?* Quamvis talia disputare, qualia isti disputant, non sit militare, sed rebellare; non sit plantare vineam, sed eradicare; non sit pascendos congregare, sed perdendos a grege separare.

38. Sicut autem ipsi qui divitum religiosis obsequiis aluntur atque vestiuntur, (neque enim ad suas necessitates nihil accipiunt, nisi ab eis qui res suas vendunt), non tamen judicantur atque damnantur ab excellentioribus Christi membris, qui majori virtute, quam multum commendat Apostolus, suis se manibus transigunt: sic nec isti damnare debent inferioris meriti Christianos, quorum opibus transiguntur; sed recte vivendo & recte docendo magis eis dicere, si vos vobis spiritalia seminavimus, magnum est, si vestra carnalia metamus? Multo quippe minori impudentia servi Dei, qui manuum suarum honestis operibus venditis vivunt; damnant istos a quibus nihil accipiunt, quam isti qui propter aliquam corporis infirmitatem non valentes manibus operari, damnant eos ipsos, de quorum facultatibus vivunt.

39. Ego qui hæc scribo, perfectionem de qua Dominus locutus est, quando ait diviti adolescenti: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo: & veni sequere me*, vehementer adamavi, & non meis viribus, sed gratia ipsius adjuvante sic feci. Neque enim quia dives non fui, ideo minus mihi imputabitur. Nam neque ipsi apostoli, qui priores hoc fecerunt, divites fuerunt. Sed *TOTUM MUNDUM DIMITTIT*, qui & illud quod habet, & quod optat habere, dimittit. Quantum autem in hac perfectionis via profecerim, magis quidem novi ego, quam quisquam alius homo; sed magis Deus quam ego. Et ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est: sic tamen ut præcipue sana doctrina teneatur, nec eos qui ista non faciunt, vana contumacia judicemus, dicentes eis nihil prodesse quod pudice quamvis conjugaliter vivunt, quod domos suas & familias christiane regunt; quod operibus misericordiæ sibi thesaurizant in posterum; ne ista disputando non scripturarum sanctarum tractatores, sed earum accusatores inveniamur. Quod ideo commemoravi, quoniam isti quando talia dicere prohibentur ab eis, qui hoc Domini consilium non cæperunt, respondent eos talia disputari nolle, quoniam vitiis suis favent, & dominica præcepta implere detrectant: quasi non, ut
de

Augustinus
omnia dimi-
sit.

de iis taceam , qui , licet infirmiores , religiose tamen utuntur divitiis , etiam ipsi cupidi & avari male his utentes , & in terreno thesauro cor luteum figentes , quia & ipsos necesse est usque ad finem portet Ecclesia , sicut illa retia usque ad littus pisces malos , tolerabiliores in ea sint quam isti , qui talia sermocinando & disseminando , ita se videri magnos volunt , quia divitias suas vel quantalacumque patrimonia ex præcepto Domini vendiderunt , ut ejus hereditatem , quæ usque ad fines terræ dilatatur atque diffunditur , hac doctrina non sana perturbare atque evertere moliantur .

40. Unde quia ex hac quidem occasione , sed tamen jam breviter dixi , quid etiam de Ecclesia Christi in hoc sæculo sentiam , id est quia usque ad finem hujus sæculi necesse est portet bonos & malos , quoniam & hoc inter tuas quæstiones interrogasti , proximam epistolam jam tandem aliquando concludam . Jurationem cave quantum potes . Melius quippe nec verum juratur , quam jurandi consuetudine , & in perjurium sæpe caditur , & semper perjurio propinquatur . Sed illi , quantum aliquos eorum audivi , quid sit jurare prorsus ignorant : putant enim se non jurare , quando in ore habent : *Scit Deus . Et : Testis est Deus . Et : Testem Deum invoco super animam meam* : quia non dicitur , *per Deum* : & quia talia reperiuntur in apostolo Paulo . Sed etiam illa ibi contra eos inventa est , quam confitentur esse jurationem , ubi ait Apostolus : *Quotidie morior , per vestram gloriam fratres , quam habeo in Christo Jesu Domino nostro* . In græcis enim codicibus reperitur omnino esse hanc jurationem , ne quis in latina lingua hoc sic intelligat dictum , *per vestram gloriam* , quomodo dictum est , *per meum adventum , iterum ad vos* : & multa similia , ubi dicitur , per aliquid , & non est juratio . Sed non ideo quia in suis litteris juravit Apostolus , vir in veritate firmissimus , ludus nobis debet esse juratio . Multo enim tutius , ut dixi , quantum ad nos attinet , numquam juramus , ut sit in ore nostro : *Est est , non non* , sicut Dominus monet . Non quia peccatum est , verum jurare ; sed quia gravissimum peccatum est , falsum jurare : quo citius cadit , qui consuevit jurare .

41. Accepisti quod mihi videtur : melius exponant ista meliores : non isti quorum novi jam sententiam reprobendam ; sed alii qui veraciter possunt . Nam & ego paratior sum discere quam docere ; & tu magnum conferes beneficium , si ea quæ illic a sanctis fratribus adversus istorum vaniloquia differuntur , non me facias ignorare . In Domino recte & fideliter vivas , dilectissime filii .

CAP. V.
Respondet ad
quæstionem 5.
de cavenda
juratione .

2. Cor. 12. 2.
Rom. 1. 9.
Phil. 1. 8.
2. Cor. 1. 23.
1. Cor. 15. 31.

Matth. 5. 37.

DIPLOMA XXV.

*Epistola Innocentii papæ I. ad Decentium Eugubinum episcopum,
De ritibus Romanæ Ecclesiæ per Siculos a S. Pe-
tro in Christi fidem traductos firmiter
observandis.*

Innocentius Decentio episcopo Eugubino salutem.

Anno 416. *die 19. Mart.* **S**I instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra
Labbe t. 7. Cõ-
cil. & Coustant.
epist. PP. tas in ipsis ordinibus, & consecrationibus haberetur. Sed dum unus-
quisque, non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc
æstimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis, vel ecclesiis
aut teneri, aut celebrari videntur; ac fit scandalum populis, qui
dum nesciunt traditiones antiquas, humana præsumptione corruptas,
putant sibi, aut ecclesiis non convenire, aut ab apostolis, vel ab
apostolicis viris contrarietatem inductam.

Quis enim nesciat, aut non advertat id quod a principe apo-
stolorum Petro Romanæ ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custo-
ditur, ab omnibus debere servari, nec super induci, aut introduci
aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere,
videatur exemplum? præsertim quum sit manifestum, in omnem Ita-
liam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam (a), insulasque
interjacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis
apostolus Petrus; aut ejus successores constituerint sacerdotes? Aut
legant, si in his provinciis alius apostolorum invenitur, aut legitur
docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet
eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit (b), a qua eos prin-
cipium accepisse; non dubium est: ne dum peregrinis assertionibus
student, caput institutionum videantur omittere. *Et post alia ita
concludit.* Data 14. Calendas Aprilis, Theodosio Augusto septies, &
Palladio (c) viris clarissimis consulibus.

DI-

(a) Quod S. Petrus, ordinatis viris apostolicis, gentem Siculam Christo genuerit, docet traditio ab utraque Ecclesia, Latina & Græca, simul & a patribus ultimæ antiquitatis communiter admitta, ut ex proposito monstrabimus in Dissertatione 1. de primaria institutione Ecclesiæ Siculæ, quæ ad calcem hujus Voluminis veniet in lucem.

(b) Traditiones instituta ritus & leges Siciliam per octo prima sæcula ab

ecclesia Romanæ accepisse, plane constat ex synodis Romæ habitis sub Symmacho, Gregorio I. Martino I. & Agathone: idque testantur ulterius S. Leo magnus, Pelagius II. & antedictus S. Gregorius, quorum testimonia exhibuimus in Tractatu: de divinis Siculorum Officiis.

(c) Id est, anno 416. in quem incidit septimus Theodosii, & primus Palladii consulatus.

DIPLOMA XXVI.

*Epistola (a) Paschasini episcopi Lilybætani ad S. Leonem papam I.
Paschasinus de cyclo Paschali a Leone consultus, post pauca
de Sicilia clade præmissa, Alexandrinam supputationem,
Romana posthabita, retinendam esse probat, tum
ex Hebræorum calculo, tum ex miraculo,
quod Zosimi papæ tempore contigit.*

Domino vere sancto atque beatissimo ac apostolico, mihi que
post Dominum plurimum colendo papæ Leoni
Paschasinus episcopus (b).

A Postolatus vestri scripta diacono Panormitanæ ecclesiæ Silano de-
ferente percepi, quæ nuditati inæ atque ærumnis, quas ama-
rillima captivitate (c) faciente incurri, solatium in omnibus atque re-
medium attulerunt, cælesti rore meum animum recreantes, atque om-
ne quod triste fuerat, abstergentes, domine venerabilis papa. Jubere
dignata est corona vestra, ut quod Paschalis (d) supputationis veritas
Tom. I. F 2 anni

Anno 443.

S. Leo post epi-
stolam 2. edit.
Quesnelli.

(a) Epistolam hanc, quæ in antiquiori-
bus editionibus trunca erat & muti-
la, ex Mariano Scoto, Petavio, &
Bucherio integram & emendatam
publicavit, suisque notis illustravit
Paschasius Quesnel in sua, qua nos
utimur, editione operum S. Leonis.

(b) De Paschasino episcopo Lilybætano
in Sicilia multa dicamus non oportet,
quum ejus nomen celebre nimis
sit apud acta concilii Chalcedonensis,
cui ipse vicaria S. Leonis auctoritate
præfuit, necnon, ut de Siculis scri-
ptoribus taceam, apud S. Isidorum,
Vener. Bedam, Adonem, Sigibertum,
Trithemium, Baronium, Bellarmi-
num, Petavium, Vossium, Dupi-
num, Cavem, Oudinum, aliosque
scriptores & catholicos, & hæreticos.
De eodem Paschasino redibit sermo
in notis ad Dipl. xxx.

(c) Ad Vandalorum in Siciliam ex-
cursionem, in qua ipse Paschasinus
captivitatem subiit, alludere videtur;
quemadmodum cum Adone Viennensi
de Bell. Vand. lib. 1. cap. 5. putant
scriptores omnes: pergit itaque ipse
Ado: *Vandali Carthagine capta, Si-
ciliam quoque deleverunt: casus ca-
ptivitatæ Paschasinus Lilybætanus an-
tistes in epistola, quam de ratione*

*Paschatis papæ Leoni scripsit, me-
minis. Majora de Vandalica in Sicili-
am expeditione scire qui optat,
consultat quæ opportunius dabimus
infra in notis ad Dipl. xxxv.*

(d) Duplex S. Leone papa, controver-
sia de Paschatis die definienda existit:
altera anno 444. altera anno 455. Ergo
S. Leo, ne diversitas in festum istud
celebrandum irreperet, de utraque
viros peritissimos, ac potissimum,
Paschasinum nostrum, antequam tem-
pus advenerit, anno scilicet 443. &
anno 451. consuluit: bis itaque Pa-
schasino scripsit Leo, totidemque Leo-
ni Paschasinus. De duabus Leoninis
epistolis prima perit, altera superest;
de Paschasinianis autem superest pri-
ma, quam hic publicamus, perit
altera. Unde a vero abhorret qui
unam controversiam duodecim anno-
rum metachronismo cum altera con-
fundit, vel hanc Paschasini respon-
sionem ad posteriorem quæstionem
rejiciens, vel Leonis interrogationem
ad priorem litem subitollens; ut eru-
dite satis advertit Quesnel huc, &
in notis ad epist. 68. juxta ejus or-
dinem; quocum paria sentit Pagius
in Critica Baroz. ad ann. 453. n. 13.
& seqq.

anni post hunc futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret. Cui præcepto pio inobediens existere non potui, omnino, nec debui. Diutino itaque tractatu, vel ratiocinatione id verum invenimus, quod ab Alexandrinæ ecclesiæ antistite beatitudini vestræ re-scriptum est. Nam cum Romana supputatio, quæ cyclo concluditur, cujus ipse, de quo agitur, erit sexagesimus tertius annus, qui cyclus cœpit a consulatu (a) Antonini & Syagrii, nobis dubietatem afferret, eo quod septimo Calendarum Aprilium die dies dominica, & luna vigesima prima incurreret, & iterum nono Calendarum Majorum die (ut rei veritas habet) dominica dies, & luna decimanona obveniret: in hoc ambiguo fluctuantes, ad Hebræorum, hoc est, legalem supputationem nos convertimus, quæ cum a Romanis ignoratur, facile errorem incurrunt. Cœpit ergo Ogdoas a consulatu (b) virorum clarissimorum Ætii iterum & Sigesvulti, quæ clauditur anno, de quo quæstio videtur exhorta. Talis ratio hæc est. Priores duo sunt anni communes, tertius Embolismalis, quartus & quintus communes, sextus Embolismalis, septimus communis, octavus Embolismalis. Pervidet ergo apostolatus vestri prudentia, octavum annum Ogdoadis fieri aliter non posse, nisi Embolismum teneamus. Quod si voluerimus illud, quod superius diximus, id est, quod primum incurrit Pascha septimo Calendarum Aprilium die celebrare communem annum faciemus, & incipiet omnis deinceps subsequentiæ annorum supputatio vacillare.

CAP. II.
Anni Hebræorum
quales?

Johan. 13. 1.

Et ne hoc, quod exposui, beatitudini vestræ obscuritatem aliquam afferat, suggerimus communes annos, apud Hebræos duodecim tantum lunas, hoc est, dies ccccliv. habere. Embolismos vero lunas tredecim habere, hoc est, dies cccclxxxiii. Necessitate ergo Embolismi cogimur id tenere, quod longius est, ne a vero deviare videamur. Neque nobis aut novum, aut erraticum videatur, quum dies passionis undecimo Calendas Maji occurrat, a qua (sicut Græcis videtur) Pascha nomen accepit; licet Hebrææ linguæ interpretes tradant Pascha transitum dici, quod tamen idem & Johannis Evangelistæ dicto firmatur, quo ait, quum de passione loqueretur: *Quum venisset hora, ut transiret Jesus de hoc mundo ad Patrem.* Non ergo nos dies una longius posita terreat, ne quum hanc vitam, incurramus errorem sicut evenit tempore beatæ recordationis Domini mei, prædecessoris apostolatus vestri Zosimi, anno consulatus (c) Honorii Augusti undecimo, & Constantii secundo. Tunc enim, quum declinaretur, ne decimo Calendas Maji dies Paschæ teneretur, celebratum octavo die Calendas Aprilis, id est, pro Embolismo communis est annotatus, & error gravissimus est ortus, in tantum, ut mysterio certo, quod dono sancti Spiritus ministratur, hæc veritas probaretur.

Quod

(a) Scilicet ab anno 382. quando Antoninus & Syagrius consulatum simul gesserunt.

(b) Qui incidit in annum 437.

(c) Id est anno 417.

Quod propterea credidi exponendum , quia locus ipse etiam sancto atque a me venerando fratri meo Libanio diacono notissimus est. Cujus mysterii miraculum tale est.

Quædam vilissima possessio, *Melinas* appellatur in montibus arduis , ac silvis densissimis constituta , illicque per parva , atque vili opere constructa est ecclesia. In cujus baptisterio (a) nocte sacrosancta Paschali baptizandi hora , quum nullus canalis , nulla sit fistula , nec aqua omnino vicina , fons ex se repletur , paucisque qui fuerint , consecratis , quum deductorium nullum habeat , ut aqua venerat , ex sese discedit . Tunc ergo , sicut supra diximus , sub sanctæ memoriæ Domino quondam meo ac beatissimo papa Zosimo , quum apud Occidentales error ortus fuisset , consuetis lectionibus nocte sancta discussis , quum presbyter secundum morem baptizandi horam requireret , usque ad lucem aqua non veniente , non consecrati , qui baptizandi fuerant , recesserunt . Ut ergo breviter narrem , illa nocte , quæ lucebat in diem dominicam , decimo die Calendas Maji fons sacer hora competenti repletus est . Evidenti ergo miraculo claruit , Occidentalium partium fuisse errorem .

Hæc prout potui , vel epistolaris brevitatis passa est , jubente apostolatu vestro , rescripsi : provolutus obsecrans , ut pro mea parvitate , imo pro totius orbis statu , orare dignemini ; ut tandem de tot necessitatibus liberati , cognoscamus quoniam ipse est Deus noster , qui facit mirabilia solus : Qui jam non tradat bestiis animas consistentes sibi ; neque amplius patiatur tentari nos , supra id quod ferre possumus , sed faciat cum tentatione proventum misericordem , pro sua pietate , ut sustinere possimus . Orate pro me .

Possessio *Melinas*.

CAP. III.
Baptisterium aqua repletur per miraculum.

DL

(a) Baptisteria olim in solis cathedralibus ecclesiis constructa fuisse contendit vir alioquin eruditissimus Edmundus Martene, *de antiq. Eccl. rit.* lib. 1. cap. 1. art. 2. n. 15. At grave ei ne-

gorium locus iste facessit , quum in vilissima possessione *Melina* baptisterium erectum representet. Adi *Dissert.* IV. Csp. 11. in fine Voluminis .

D I P L O M A XXVII.

Decretalis Epistola S. Leonis papæ I. ad episcopos Sicilia aliisque Romani Patriarchatus. De servis, & bigamis non ordinandis, de usura a clericis potissimum non exercenda, deque episcopo, canonum contemptore, deiciendo.

Leo episcopus urbis Romæ omnibus episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam & universas provincias constitutis (a).

Anno 443.
die 10. Oct.

Idem epist. 3.
alias 1.

Ezech. 3. 17.

CAP. I.
Alieni servi
ordinationem
esse illicitam.
Dist. 54.
Admittuntur
c. 21.

Dist. 54.
Nullus Sa-
cerdotum c. 1.

2. Tim. 2. 4.

UT nobis gratulationem facit ecclesiarum status salubri dispositione compositus, ita non levi nos mærore contristat, quoties aliqua contra constituta canonum, ecclesiasticamque disciplinam præsumpta, vel commissa cognoscimus: quæ si non qua debemus vigilantia refecimus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus permittentes sincerum corpus Ecclesiæ, quod ab omni macula purum custodire debemus, ambientium improba contagione fœdari, cum ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium (b), nulla morum dignitas suffragatur: & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur: & probari Deo posse creditur, qui domino suo nec dum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod & sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, & dominorum, quantum ad illicitæ usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes provinciæ vestræ abstineant sacerdotes: & non tantum ab his; sed ab illis etiam, qui aut origini, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari: nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab

(a) Hanc epistolam ad Siculos quoque datam vult doctissimus Tillemont *Histor. Eccl.* tom. 15. in *S. Leone*; quod verum esse, nemo ibi inficias, qui Siciliam inter suburbicarias provincias recensitam non ignorat. Consule quæ exposuimus in nostro *Tractatu de divinis Sæcularum Officiis*. Cap. 5.

(b) Decretum istud de irregularitate servorum renovavit Gelasius I. hic *Dipl.* xxxii. Cap. ii. & xiv. Et post Gelasium S. Gregorius magnus, hic *Dipl.* ccxxxiii. Porro servum vincu-

lis dominicæ potestatis irretitum, in clericum ordinari vetuit canon apostolicus 82. *Servi in clerum non ordinentur sine domini voluntate*. Immo concilium Aurelianense 1. anno 511. celebratum Can. 8. ob factam ejusmodi servi ordinationem, damnatum præcipit *domino duplici satisfactione esse resarturum*, vel ab ordinante scienter episcopo, vel ab illis, qui eum decipientes, servum uti liberum præsentaverunt aut testimonio suo adjuverunt.

ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus: ut a castris dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Qualis vero, quum unicuique constiterit natalium honestas & morum, esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, & Apostolo nos docente, & divina præceptione didicimus, & canonum regulis, a quibus plerisque fratrum declinasse, & penitus deviasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos (a), quosdam etiam quibus fuerint numerosa conjugia, & ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos, contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat, dicens: *Unius uxoris virum*. Et contra illud antiquæ legis præceptum, quo dicitur; & cavetur: *Sacerdos virginem uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam*. Hos ergo, quicumque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis, & a sacerdotali nomine, apostolicæ Sedis auctoritate jubemus arceri: nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cujus capaces, per hoc quod illis obstitit, non fuerunt. Hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur, nec liceat ultra committi, & ne qua excusatio de ignoratione nascatur: quamquam ignorare numquam licuerit sacerdotem, quod canonum fuerit regulis definitum. Hæc ergo ad provincias vestras, per Innocentium, Legitimum, & Segetium fratres & coepiscopos nostros scripta direximus: ut quæ male pullulasse noscuntur, radicitus evellantur: & messem Dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem, quæ sunt sincera, præstabunt, si ea quæ natam segetem enecare consueverunt, diligentius amputentur.

Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere pecuniam (b), & fenore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in iis, qui fuerint confutati, decernimus: ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

Illud

CAP. II.
Viduum maritum, & qui fuerit plusquam unius uxoris vir a sacro ministerio arcendum.
1. Tim. 3. 2.
Tit. 1. 6.
Levit. 21. 14.
1. Tim. 3. 2.
Levit. 21. 14.

CAP. III.
Usura laicis, & clericis interdicta.
14. quæst. 4.
Nec hoc prætereundum c. 7.

(a) De Irregularitate ex bigamia ob matrimonium cum vidua, aut cum pluribus uxoribus disertissime plenissimeque agit Gelasius in sua ad episcopos Siciliæ epistola, hic Dipl. xxxii. Cap. II. III. & xxii.

(b) Usura numquam fuit laicis vel clericis permessa: quia, ut dicitur in concilio Lateranensi sub Alexandro III. celebrato, eam utriusque Testamenti pagina detestatur. Clericos fenoratores præterea infestantur concilia, Arelatense I. Nicænum I. Laodi-

cenum, Carthaginense I. Aquisgranense, & Parisiense IV. cum aliis, quæ inde celebrata sunt, una cum decreto Gelasii I. hic Dipl. xxxii. Cap. xv. In laicos vero acerbe inveniuntur ultimæ antiquitatis leges sanctissimæ, referente S. Augustino epist. 153. alias 54. *Quid dicam de usuris, quas etiam ipsæ leges & iudices reddi jubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fenore?*

CAP. IV.
Nec suo, nec
alieno nomi-
ne fenus exer-
ceat clericus.
Dist. 46. *sicut
non suo* c. 10.

Illud etiam duximus præmonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine, aliquis clericorum exercere fenus attentet: indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere & exercere debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

CAP. V.
Episcopus,
canones in-
fringens, deji-
ciatur.
Dist. 19. c. 1.
*Si Rom. Pont.
§. Quibus ad
hac.
Codex decre-
taliū.*

Hoc itaque admonitio nostra denunciatur, quod si quis fratrum (a) Episcopus, contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communio- nis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid vero sit, quod prætermis- sum a nobis forte credatur, om- nia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione cu- stodiri debere mandamus: ut si quis in illa commiserit, veniam, sibi deinceps noverit denegari. Data sexto idus Octobris, Maximo iterum, & Paterno viris clarissimis consulibus (b).

D I P L O M A XXVIII.

*Exemplum documentorum Ravennatum pro fundis Siciliensibus, se-
cundum duplicem variam editionem Benedicti Bacchi-
nii, & Johannis Mabillonii (c).*

Editio Bacchinii.

Editio Mabillonii.

Anno 444. & Conducto-
Murator. t. 2. res, vel homines nostri
Rer. Ital. Scri- vena feliciter Siciliam
ptor. pag. 199. perveneris duodecimæ, & tertix-
decimæ Indictionis Massæ Fi-
dilianæ, quam ille pro-
fligavit discussis omnibus
..... undecima
Indictione ecies rationes, ut
quidquid per illius negligentiam
perditum, vel corruptum est, tua
industria corrigatur, atque nobis
reformatur, nihilominus
... pro-

Commonitorium Theodosii ju-
nioris pro Sisinnio, cui res a
Tranquillo extortæ fuerant, sed per
Pyrrum Tribunum jussu impera-
toris restitutæ. Datum consulatu
Theodosii junioris, & Albinii.

dem

(a) Confer cum Dipl. xxxii. Cap. xxviii.

(b) Id est anno Christi 443.

(c) Documenta hujusmodi primum pu-
blicavit Johannes Mabillonius in Ap-
pendice operis *de Re Diplomat.* in-
de

..... profic
 aut ipsa ra dem
 relictis scire possimus fi... d.... a
 procur ut dum a nobis alius
 fuerit directus fide industriæ tuæ ...
 nostræ Ante
 omnia de Fundo Pacilaico, quem
 Tranquillus in temp.... jori quon-
 dam sub certa depactione fiducia
 nexu obligaverat juxta cautionem,
 quam tecum portaveras, quam
 ipsi Pyrro refudisti, qui a proxi-
 me cio quibusque eorum
 personam ignoramus dicitur occu-
 patus, & licet auct..... ut do-
 mus nostræ reformetur, vel cer...
 nis quis tibi ci
 functi satis a debito, ut in hac
 parte prudentiam tuam ostend....
 profligaveris, quoniam cau-
 tionem ipse tecum habes majorem
 quam tibi adquiras, quos
 solidos cum pensione quartædecimæ
 Indictionis de præteritis tem-

Tom. I.

po-

.....
 dem relictis scire possimus
 ut dum a nobis alius fuerit directus,
 fidei, industriæque noster....
 Ante omnia de Fundo Pacilaico, Fundus Paci-
 quam Tranquillum in temp.... ori laicus.
 quondam sub depactione fiducia ne-
 xu obligaverat juxta nem,
 quam tecum paraveras, quam ipsi
 Pyrro refudisti, quia proximo...
 nescio quibus, quorum personam
 ignoramus, dicitur occupatum elic.
 auct..... ut domui nostræ re-
 formetur, vel cer..... quis vel
 obvi..... facti satisfacit debito: ut
 in hac parte prudentiam tuam
 ostend..... prestigaveras, quo-
 niam cautionem ipse tecum habes
 majorem..... tibi adquiras, quos
 solidos cum pensione quartædecimæ
 Indictionis præsentis temporibus
 quidquid sollicitudine tua exactum
 fuerit.... e deferas, vel certe fi-
 de, & periculo di... bus

G

cum

de cum altera simul variâ lectione
 recudit Benedictus Bacchinius in Ap-
 pendice ad lib. Pontif. Eccles. Ravenn.
 & ex eo Ludovicus Antonius Mu-
 ratorius tom. 2. *Reg. Italic. Script.*
 Quum uterque codex mutilus inventus
 sit, nullatenus percipi potest inter-
 ger scripturæ sensus; duo nihilomi-
 nus plane liquent; occasio scilicet,
 & tempus inscriptionis; atque ad
 primum quod attinet, agitur in hac
 prolapsæ antiquitatis tabulâ de patri-
 monio ecclesiæ Ravennatis in Sicilia;
 quod vero ad tempus spectat, ex nota
 consulum, Theodosii, & Albini an-
 num æræ vulgaris 444. designari,
 non dubium est. Quatuor in eodem
 exemplo continentur epistolæ: prior
 Sisinnio, qui post Pyrrii tribuni re-
 cessum patrimonio regendo præerat,
 scripta videtur; altera hominibus
 fundos ejusdem ecclesiæ colentibus;
 tertia Eleutherioni, & Zosimo con-
 ductoribus præcipuis; quarta demum

omnibus simul colonis, ut ipsi Si-
 sinnio obediant, & rationem acci-
 piant mittendorum reddituum Raven-
 nam. Quo signanter anno, quoque
 auctore patrimonium istud ecclesiæ
 Ravennati accesserit, amissis jam an-
 tiquitatis monumentis, certo definiri
 non potest. Octavius Cajetanus, alii-
 que ex scriptoribus nostris, quod
 S. Ursum antistitem Ravennatem na-
 tione Siculum fuisse crediderint, fa-
 cile asserere potuerunt, ab eo patri-
 monium Siculum ecclesiæ Ravennati
 fuisse collatum. Ast, ut veritatem
 candide fatear, non perinde atque
 scriptores nostrales, de patria S. Ursi
 sentit Agnellus scriptor antiquus &
 gravis in lib. *Præsul. Ravenn.* Is
 enim vitam S. Petri XVII. episcopi
 illustrans, perhibet, ipsum S. Petrum,
 S. Ursum, omnesque retro episcopos
 e partibus Syriæ venisse. Ceterum
 de eodem patrimonio agitur quoque
 in Dipl. CCXI. & CCXIX.

poribus quidquid sollicitudine tua exactum fuerit..... e deferas, vel certe..... periculo..... idoneos..... bus... .. omnia documenta, quæ Pyrus egerat diriges debit..... rigoris servata justitia exiges, ut cum nobis satisfactum fuerit de... .. nu ejus habita moderatione, judicare possimus, quæque tamen..... solertia, ut omnia requirantur, ne in aliquo nobis, aut secundæ sententiæ..... dispendium adferatur. Simili modo.... .. de peculi..... a Clodian..... nandum esse jubemus ad Conductores etiam, vel Actores, & simul... .. stri literas dedimus, ut admonitione nostra pro utilitate nostri..... s obsecundent jussionibus. Vide ergo ne rursus..... desideria..... intercedat, & novitate nos..... ipse facias..... pec..... domui nostræ necessaria..... si navis fuerit inventa, quæ ad Ravennatem Portum feliciter opportuno tempore disponat transmitti..... nias, qui Ravennæ veniat ad urbem mitti curet in horreo nostro..... ur..... Domini subscriptio. Opto multos annos bene valea...

cum omnia documenta, quæ Pyrus egerit, dirigas debita..... rigoris servata justitia exiges; ut cum nobis satisfactum fuerit de... .. ejus habeat moderationem judicare possimus

quæque men.... Illece jura omnia requirantur, ne in aliquo nobis, aut secundæ sententiæ..... dispendium adferatur. Simili modo peculia Clodian..... andum esse jubemus. Ad Conductores etiam, vel Actores &..... nostri literas dedimus, ut admonitione nostra pro utilitate nostri..... obsecundent jussionibus. Vide ergo rursus, aut traditas, aut desideru..... desideria intercedat, & novi ante nos excogitare ipse facias spec..... domui nostræ necessaria, si novis fuerit..... enta, quæ..... dra..... cum feliciter opportuno tempore disponat transmitti..... nias, qui Ravennæ ad urbem mittatur, & in horreo nostro..... tur. Et manu Domini subscriptio. Opto multos annos bene valeatis,

Aliud Rescriptum ejusdem argumenti.

Editio Bacchini.

Editio Mabillonii.

..... ur it.....

..... jus vir in Ast.....

.....no de nostra incolumitate gaudere, illud etiam admonemus, ut Sisinnio Conductori.... .. di-

de nostra incolumitate gaudere. Illud etiam admonemus, ut Sisinnio conductæ..... dilianæ mari...

... diliana manente dispositione Conductorum vestrorum ejus jussionibus indetis, cui post egressum Pyrrhi Tribuni ad omnia, quæ minime egit procuranda Commonitorio nominis nostri curam mandavimus, ut nemo vestrum rebellis con..... ne in exemplo disciplinæ ultione prosternatur, quidquid enim memo..... jus pro nostris commodis egerit, ex lætione Commonitorii nostri gratum..... esse scibitis. Opto bene valeatis,

ri..... dispositione Conductorum vestrorum ejus jussionibus quo..... indetis, cui post egressum Pyrrhi Tribuni ad omnia, quæ minime..... procurant..... Commonitorio nominis nostri curam and..... mus, & nemo vestrum rebellis con..... ne in exemplo disciplinæ ultioni prosternatur..... quidquid enim nemo..... jus pro nostris commodis egerit, ex lætione Commonitorii nostri grav..... esse scibitis. Opto bene valeatis,

Item aliud Rescriptum.

Editio Bacchini.

Editio Mabillonii.

.....ricius V. C. Eleutherioni, & Zosimo Conductoribus..... dissentientibus, utilitates nostras ab initio laceffiri non habentur ambiguum.... cessio... s..... coëgit, ut Pyrrum Tribunum in tempore ad Siciliam miserimus..... triennium reversus diverso tempore corporali tædio detentus edocuit se..... commodis prodesse minime potuisse, & quia Sisinnium, qui adversus eundem..... illa deposuerat occasione adventus ejus præsentem invenit, necesse fuit..... omnia agenda, & corrigenda injungeremus, ut universa exacte, remota fraude..... igeret quartadecimæ Indictionis ad nos pensiones, aut ipse feliciter deferret..... transmittet. Quid igitur illi a nobis injunctum sit, læcto commonitorio nostro agnoscetis. Videte ergo memores salutis vestræ, ut pro nostri utilitatibus.... ob-

Tom. I. se

..... jus Vir in Eleutherioni, & Zosimo cond..... dissentientibus utilitates nostras ab initio laceffiri non habetur ambiguum.... cessionis coëgit, ut Pyrrum Tribunum in tempore ad Siciliam miserem..... triennium reversus, diverso tempore corporali tædio detentus edocuit..... omnimodis prodesse minime potuisse. Et quia Sisinnium, qui adversus eundem..... illa deposuerat, & occasionem adventus ejus præsentem invenit, necesse fuit..... omnia agenda, & corrigenda injungeremus, ut universa exacta, remota fraude... quartadecimæ Indictionis ad nos pensiones, aut ipse feliciter deferat..... transmittat. Quid igitur illi a nobis injunctum sit, læcto Commonitorio nostro..... Videte ergo memores salutis vestræ, ut pro nostri utilitate obsecundetis..... jussionibus de Fundo Pacilaico nihilominus actionem memorato Sisinnio mand-

G 2 da...

secundetis iussionibus . De Fundo Pacilaico nihilominus actionem memorato Sisinnio mandamus . Participato itaque consilio , & solatio agite , ut omnium rerum indemnitas It subscriptio B. V.

da jus . Participato itaque consilio , & solatio agite , ut omnium rerum indemnitas is . Item subscriptio . Opto bene valeatis .

Fragmenta de executione Commonitorii Imperialis .

Editio Bacchini .

Editio Mabillonii .

Massa Emporitana .

. ni Siciliensis , qui damn ab Ind. XII. Cons. Maximii ter Paterni V. V. C. C. conlo Bonifacio praesente ibus singulis dare debent .
Ita .

. Massa Emporitana , per Zosimum , & Ecupriorem --- Solid. n̄ DCCLVI Fundus Annianus sive rus per s̄s --- Sol. n̄ CXLVII .

. on tritici , sive hordei , quod ante barbarico fisco praest --- Sol. n̄ LXXV Fundi operæ per s̄s --- Sol. n̄ LII cullius conlocante Sisinnio Sol. n̄ V sufradilianensis per Sisinnium Sol. n̄ CCXLV succassitoria per Eleutherionem , Zosimum , & Ebandum --- Sol. n̄ D s̄s qui de Ind. XII. inferendi sunt solidi CCCLXXV XIII. Cons. D. N. Theodosii Aug. XVIII. , & Albini V. C. inferendi per s̄s Pyrrum --- Sol. n̄ CLXXV .

. faciunt omnes qui de Indictione XII. , & XIII. per Tribunal Pyrrum inferendi sunt auri Sol. n̄ CCVL , & de reliqua

. Zosimi jux lationis epistola Trib. Pyrrum --- Sol. n̄ MDCCC .

. ni Siciliensis Ind. XII. Cons. Maximia . reg. patri V. V. C. C. , & Bonifacio praesente relegi Pyrrum cessa Emporitana per Zosimum , & Cupriorem Sol. n̄ DCCLVI

. dus Ariniara sive murus per supra scriptos --- Sol. n̄ CXLVII one tritici , sive hordei , quod ante barbarico fisco praestare --- Sol. n̄ LXXV

XIII. Consulatu D. N. Theodosii Aug. XVIII. , & Albini V. C. inferendi per superscriptum Pyrrum --- Solid. n̄ CLXXV .

& de reliqua Zosimi juxta relationes epistola Tribuni Pyrrum --- Solid. n̄ VII .

2170

MDCCC. faciunt tam de pensionibus Ind. XII. , & XIII. , quam de reliqua Zosimi, qui. Tribunalum Pyrrum inferendi debent rationibus D. N. V. C. Laurici Solid. n̄ VIC. CX. Ravennæ ---- Solidi IIDVXVI. tiendus ---- Solidi M. Gratiano Cassio na mpori Ind. XII. , & XIII.

..... n̄ de ---- Solid. MDXXXVII. unius Ind. ---- Sol. n̄ D cum sportula, & interpondiis tuor intulit, vel erogavit Tribunalum Pyrrus Solid. IIIIVXVI. ent, quos inferre debet Tribunalum Pyrrus de ---- Sol. n̄ VICI.

..... Sol. n̄ MDCCCCXXXIII. creto debet Eleutherionis ---- Sol. n̄ IICLXXIII. requirendum opera sua egerit, vel detulerit.

..... vero Tranquilli, qui Sifinnio cessit de ---- Sol. IMDCCCXL.

Const. us l. parte Solidos acceptos Sifinnius dine Conductoribus testimoniis approbavit. ----

vero Tranquilli, qui res Sifinnii extorsit, de Solidis n. DCCCXL. constat legentium Solidos acceptos Sifinnius vidisse Conductoribus Ecclesie Raven. testimoniis approbavit. ----

DIPLOMA XXIX.

Epistola S. Leonis papæ I. ad omnes episcopos Siciliae. Eos reprehendit quod sollempne baptismum numerosius in Epiphania, quam in Paschate, & Pentecoste conferrent; hortaturque ut terni ex eis singulis annis Romam, celebranda synodi causa venirent.

Leo episcopus, universis episcopis per Siciliam constitutis, in Domino salutem.

Divinis præceptis & apostolicis monitis informamur, ut pro omnium ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu: ac si quid usquam reprehensionem invenitur obnoxium, celeri sollicitudine, aut ab igno-

Anno 447.

S. Leo ep. 16:

alias 4.

25. quæst. 1.
Divinis præ-
ceptis c. 2.

ignorantiæ imperitia, aut a præsumptionis usurpatione revocemus. Manente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, ut Christi oves, qui Christum diligit, pascat ipsius Sedis, cui per abundantiam divinæ gratiæ præsumus, reverentia coarctamur, ut periculum desidiæ, quantum possumus, declinemus: ne professio summi Apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis; quia negligenter pascens toties commendatum gregem, convincitur summum non amare pastorem.

CAP. I.
De baptismo
nō in Epipha-
nia, sed in so-
lo festo Pa-
schali celebrā-
do.

Quum ergo mihi de caritatis vestræ actibus fraterna affectione sollicito certis indiciis innotuerit, vos in eo quod inter sacramenta Ecclesiæ principale est, ab apostolicæ institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniæ (a), quam in Paschali tempore celebretis, miror vos, vel præcessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque mysterio, nullam esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus a Magis, & diem quo resurrexit Christus a mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiæ (b) sumeretis: & beati Petri apostoli Sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistra rationis. A cuius vos regulis recessisse minore posset æquanimitate tolerari, si aliqua commonitionis nostræ increpatio præcessisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, mansuetudo servanda est. Et licet vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio, quæ prætendat inscientiam, malumus tamen & censuram necessariam temperare, & ratione vos apertissimæ veritatis instruere.

CAP. II.
De servanda
temporum,
& mysterio-
rum distin-
ctione.

Luc. 1. 26.

Luc. 2. 7.

Luc. 2. 21.

Verf. 24.

Matth. 2. 1.

Verf. 15.

Verf. 20.

Semper quidem in æterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio: sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum in incarnatione Verbi sumpsit exordium. Unde aliud tempus est, quo, annunciante Angelo, beata Virgo Maria fecundandam se per Spiritum sanctum credidit, & concepit; aliud, quo salva integritate virginea, puer editus exultante gaudio cælestium ministrorum pastoribus indicatur; aliud, quo infans circumciditur; aliud, quo hostia pro eo legalis offertur; aliud, quo tres Magi claritate novi sideris incitati, in Bethleem ab Oriente perveniunt, & adoratum parvulum mystica munerum oblatione venerantur, Nec iidem sunt dies, quibus impio Herodi, ordinata divinitus in Ægyptum transf-

(a) Notabilis est præsens epistola ad intelligendum non omnes olim dies, quemadmodum hodie, sed duas solummodo festivitates, scilicet Paschæ, & Pentecostes, in toto integro anno ad celebrandum baptismum sollempne ab ecclesia Romana, aliisque ei adjacentibus designatas fuisse. De quo argumento aptius sumus acturi in Dissert. IV. Cap. 1.

(b) Vel ex hoc tantum loco plane constat inseparabilem ab initio fuisse connexionem Romanos inter & Siculos in adhibendis ecclesiasticis ritibus: quod absque ulteriori testimonio præterea docent Innocentius papa I. epist. 1. ad Decentium Eugubinum episcopum, hic Dipl. xxv. & Pelagius papa II. quem laudat & sequitur S. Gregorius magnus epist. 44. lib. 1.

translatione subtractus est, vel quibus ab Ægypto in Galilæam per-
 cutore mortuo, revocatus est. Inter has autem dispensationum varie-
 tates, accedunt augmenta corporea: crescit Dominus, sicut Evangelista
 testatur, profectibus ætatis & gratiæ, per dies Paschæ in templum.
 Jerusalem cum parentibus venit, & cum abesset a societate redeun-
 tium, sedens cum senioribus, & inter admirantes magistros disputans
 invenitur, rationemque remansionis suæ reddens: *Quid est, inquit,*
quod me quærebatis? Nesciebatis, quod in his, quæ Patris mei sunt,
oportet me esse? significans, ejus se esse filium, cujus esset & templum.
 Jam vero quum in annis majoribus apertius declarandus, baptismum
 præcursoris sui Johannis expetiit, quid deitatis ejus remansit ambi-
 guum, quando baptizato Domino Jesu Spiritus sanctus in columbæ
 specie super eum descendit, & mansit, audita de cælis Patris voce,
 dicentis: *Tu es filius meus dilectus, in te bene complacui.* Quæ om-
 nia ideo, quanta potuimus brevitate, perstrinximus, ut notum sit di-
 lectioni vestræ, univros Christi dies innumeris consecratos fuisse,
 virtutibus, & in cunctis ejus actionibus sacramentorum mysteria co-
 ruscasse; sed aliter quidque signis denunciari, aliter rebus impleri;
 nec quæcumque numerantur in operibus Salvatoris, ad tempus pos-
 se pertinere baptismatis. Nam si etiam illa, quæ post beati Johannis
 lavacrum a Domino gesta cognovimus, sub indiscreto honore cola-
 mus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia
 sunt plena miraculis. Verum quia Spiritus sapientiæ & intellectus ita
 apostolos, & totius Ecclesiæ erudivit magistros, ut in Christiana ob-
 servantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum; discer-
 nendæ sunt causæ sollemnitatum, & in omnibus institutis patrum
 principumque nostrorum rationabilis servanda distinctio: quia non
 aliter unus grex & unus pastor sumus, nisi quemadmodum Aposto-
 lus docet: *Id ipsum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem*
sensu & in eadem sententia.

Luc. 2. 52.
Vers. 41.

Vers. 49.

Matth. 3. 16.

Luc. 3. 22.

1. Cor. 1. 10.

Quamvis ergo & illa, quæ ad humilitatem, & illa quæ ad glo-
 riam pertinent Christi, in unam concurrant eandemque personam,
 totumque quidquid in illo & virtutis divinæ est & infirmitatis huma-
 næ, ad nostræ reparationis tendat effectum; proprie tamen in mor-
 te crucifixi, & in resurrectione mortui, potentia baptismatis novam
 creaturam condit ex veteri: ut in renascentibus, & mors Christi ope-
 retur, & vita, dicente beato Apostolo: *An ignoratis, quia quicum-*
que baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus?
Consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo sur-
rexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate
vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis
ejus, simul & resurrectionis erimus; & cætera, quæ latius magister
 gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit: ut
 appareret ex hujus doctrinæ spiritu, regenerandis filiis hominum, &
 in

CAP. III.
Cur in sola
Paschæ, & 1.
recoctes soli-
tate bap-
tetur.De consecr.
Dist. 4. Pra-
prie in morte.
c. 13.

Rom. 6. 3.

lib. 1. ad Petrum subdiaconum Sici-
liæ, hic Dipl. LXIX. Consule Tracta-tum nostrum de divinis Sicilorum
Officiis.

in Dei filios adoptandis, illum diem esse & illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii, ea quæ geruntur in membris, his quæ in ipso sunt capite gesta congruerent: dum in baptismatis regula, & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio (a), & ab aquis elevatio, resurgentis instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ eum esse legitimum diem, in quo orta est, & virtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Jesus Christus, postea quam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum præfules docebantur, & formam & potestatem tradidit baptizandi, dicens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*. De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sane huic observantiæ, etiam Pentecostes ex adventu Spiritus sancti sacrata solemnitas, quæ de Paschalis festi pendet articulo. Et quum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit: porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, & eos, quos a die Paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitans, ut quibuslibet necessitatibus impediti, desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim unigenitus Dei in fide credentium, & in virtute operum nullam inter se & Spiritum sanctum voluit esse distantiam: quia nulla est diversitas in natura, dicens: *Rogabo ego Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut vobiscum sit in æternum Spiritus veritatis*. Et iterum: *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret universa, quaecumque dixi vobis*. Et iterum: *Quum venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem*. Quum itaque veritas Christus sit; & Spiritus sanctus, spiritus veritatis, nomenque Paracleti utriusque sit proprium; non dissimile est festum, ubi unum est sacramentum.

CAP. IV.
Ex apostolico exemplo baptismi in Pentecoste celebrari.

De consecr. Dist. 4. *Proprie in morte* §. *Hoc autem* c. 13.

Act. 2. 37.

Hoc autem nos, non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti replevit adventus, trium milium populum, sua prædicatione conversum, lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta Scriptura, quæ apostolorum actus continet, fidei historia docet, dicens: *His auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est repromissio*

(a) In fine Voluminis Differt. iv. Cap. v. disciplinam hanc trina demersionis

& elevationis distincte exposituri sumus.

sto, & filiis vestris, & omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam pluribus verbis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, & appositæ sunt illi die animæ circiter tria millia.

Unde quia manifestissime patet baptizandis in Ecclesia electis, hæc duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima; dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiæ misceatis. Quia si sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reverentia debeat, principalis tamen & maximi sacramenti custodienda nobis est mystica & rationabilis exemplatio; non interdicta licentia, qua in baptisino tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas festivitates connexas sibimet atque cognatas, incolumium & in pacis securitate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore, hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegemus.

Si quis autem Epiphaniæ festivitatem, quæ in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc æstimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Johannis accesserit; sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem; nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: *Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri: ut qui factus fuerat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret & sub lege, quam non venerat solvere, sed implere, & implendo finire, sicut beatus Apostolus prædicat dicens: *Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti.* Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia *in omnibus primatum tenens* se docuit esse principium. Et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis & aqua baptismatis. Sicut ergo vetus Testamentum novi testificatio fuit, & *lex per Moysen data est, gratia autem & veritas per Jesum Christum facta est*; sic ut diversa sacrificia unam hostiam reformarunt, & multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: *Eccæ Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*: sic & Johannes, non Christus, sed Christi prævius; non sponsus, sed sponsi amicus, fuit adeo fidelis & non sua quærens, sed quæ Jesu Christi, ut se profiteretur ad solvenda calceamenta pedum ejus indignum; quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in poenitentiam, ille autem baptizaturus esset *in Spiritu sancto & igni*: qui duplici potestate & vitam redderet, & peccata consumeret. His itaque, fratres carissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota, evidenter agnoscitis, in baptizandis

Tom. I.

H

ele-

CAP. V.
In necessitatis
casu omni tē-
pore baptizā-
dum.

De consecr.
Dist. 4. *Duo*
tempora c. 12.

De consecr.
Dist. 4. *Si quis*
necessitate c.
16.

CAP. VI.
Christi ad ba-
ptisma Johan-
nis acceden-
tis mysterii.

De consecr.
Dist. 4. *Si quis*
autem Epiph.
Et in Decr.

Ivo l. 1.
Johan. 1. 13.
Matth. 3. 15.
Galat. 4. 4.

Matth. 5. 17.

Rom. 10. 4.
Colos. 1. 18.

Johan. 19. 34.
Johan. 1. 17.

Johan. 1. 29.
Matth. 3. 11.
Luc. 3. 16.

Ibid.
In Decr.
Ivo l. 1.
De consecr.
Dist. 4. *Duo*
tempora c. 12.

electis (a), qui secundum apostolicam regulam, & exorcismis scrutandi, & jejniis sanctificandi, & frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est, Pascha & Pentecosten esse servanda; hoc vestræ indicimus caritati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu. Quia inultum post hæc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Dist. II. Hoc
vestra c. 10.

CAP. VII.
De concilio
quotannis Ro-
mæ celebra-
do.
Nicæn. Con-
cil. c. 5.

Quare illud primitus pro custodia concordissimæ unitatis exigimus, ut, quia saluberrime a sanctis patribus constitutum est, binos in annis singulis episcoporum debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium Calend. Octobr. Romam (b), fraterno concilio sociandi, indissimulanter occurrant: quoniam, adjuvante gratia Dei, facilius poterit provideri, ut in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, quum coram beatissimo apostolo Petro id semper in commune tractandum fuerit, ut omnia ipsius constituta, canonumque decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant. Hæc autem, quæ vobis, inspirante Domino, insinuanda credidimus, per fratres, & coepiscopos nostros Baccillum (c), atque Paschasinum (d), ad vestram volumus notitiam pervenire. Quibus referentibus, cognoscamus, quam reverenter a vobis apostolicæ Sedis instituta servantur. Data XII. Calend. Novemb. Alipio, & Ardabure viris clarissimis consulibus (e).

DI-

(a) De exorcismis, jejniis, & catechisi baptizandorum plane quoque, agemus in citata Dissertatione IV. Cap. IV.

(b) Episcopi Siculi, utpote qui essent Romano pontifici immediate subjecti, Romam bis in anno celebrandæ synodi causa veniebant, donec horum incommodo prospiciens S. Leo, dispensatorie indulgeret, ut non utriusque concilio, sed uni tantum singulis annis die III. Cal. Octobris celebrando interessent: & quidem soli tres alternatim, id est omnes semel in triennio: unde editio Nicolini in textu, & Surii, Crabbi, Sighardi, atque Canisii ad marginem, hunc locum ita ampliant & concludunt: *Indissimulanter concurrant, quod utique laboriosum non est, si vicissim inter*

vos hac consuetudo servetur. Iccirco omni ambiguitate submota evidenter agnoscimus, *novem tunc fuisse in Sicilia episcopos.* (verba sunt monachorum Benedictinorum e congregatione S. Mauri in notis ad epist. 22. lib. 7. S. Gregor.) Quorum tres uno anno, totidem altero, & reliqui tertio Romam proficiscebantur. Et mos iste obtinuit usque ad tempora S. Gregorii, qui onus hoc ulterius allevavit, præcipiens, ut episcopi Siculi *semel in quinquennio* Romanum iter aggredierentur. Vide Dipl. cxxxvi.

(c) Quis vero sit Baccillus iste, certo affirmari non potest, ut advertit Pyrrhus in *Not. Eccl. Lilyb.* sub n. 2.

(d) Is erat episcopus Lilybetanus, de quo in Dipl. xxvi. & xxx.

(e) Id est anno Christi 447.

DIPLOMA XXX.

*Epistola S. Leonis papæ I. ad Paschasium episcopum Lilybætanum.
De errore Eutychis, deque Paschatis die anni 455. & aliis
examinandis in œcumenica synodo, cui ipse
Paschasius pontificis nomine
præsideret debebat.*

Leo Paschasino episcopo (a).

Quamvis non dubitem fraternitati tuæ omnem originem scandalorum, quæ de incarnatione Domini nostri Jesu Christi in Orientalibus ecclesiis commota sunt, ad plenum esse comperta; tamen ne quid forte sollicitudinem tuam latere potuisset, epistolam nostram, quam ad sanctæ memoriæ Flavianum de hac re plenissimam, quamque Ecclesia universalis amplectitur, diligentius tibi recensendam cognoscendamque direxi: ut intelligens qua plenitudine totius hujus erroris impietas, Deo adjuvante, destructa sit, ipse quoque eundem spiritum pro tuo in Deum amore suscipias, sciasque penitus detestandos, qui secundum Eutychis impietatem atque dementiam in Domino nostro unigenito filio Dei suscipientis in se reparationem salutis humanæ, dicere ausi sunt duas non esse naturas, hoc est, perfectæ divinitatis & perfectæ humanitatis; & putant quod possint diligentiam nostram fallere, quum ajunt: Se unam Verbi naturam credere incarnatam: quum utique verbo Dei in divinitate Patris, & sua, & Spiritus sancti, una natura sit; suscepta autem veri-

Tam. I.

H 2

tate

Anno 451.

Idem S. Leo
epist. 68.

CAP. I.

Mittit ad eum
quam Flaviano scripserat
epistolam, ut
legatus in synodo
futurus instrueretur.

(a) Quod epistola hæc in lucem prodierit, gloria tribuenda est Paschasio Quesnel, qui eam ex M. S. codice cardinalis Grimani primum publici juris effecit. Paschasium per eam S. Leo instruit, ut vices suas optime gerat in generali concilio contra Eutychetis deliramenta proxime celebrando. Sane quod Paschasius unus ex iis fuerit, qui vicaria auctoritate S. Leonis præfuerunt œcumenicæ synodo Nicææ primum convocatæ, Chalcedonem postea translata, passim restantur acta ejusdem Chalcedonensis synodi anno 451. celebratæ, potissimum in litteris tertie vocationis Dioscori episcopi. Id ipsum absque ulteriori testimonio plane confirmat idem S. Leo ad Marcianum augustum semel iterum atque tertio scribens, id est epist. 69. 73. & 74. item in

epist. 70. ad Anatolium episcopum, in epist. 71. ad Julianum Coenem episcopum, & in epist. 72. ad ipsam sanctam synodum. In citata epistola 69. rationem reddit S. Leo quomobrem Paschasium nostrum inter alios ad id opus elegerit: quia scilicet e Sicilia veniret, provincia catholicæ veritati religiosissime addicta, & cujusvis erroris atque hæresis expers: *Fratrem, inquit, & coepiscopum meum Paschasium de ea provincia, quæ videtur esse securior, evocatum, qui vicem præsentia mea possit implere, direxi.* Eadem repetit in epistola 70. superius quoque laudata: *Fratrem & coepiscopum nostrum Paschasium nobis probabilem virum de securitate provincia fecimus navigare.* De eodem Paschasino agitur in Dipl. xxvi: & xxix.

tate carnis nostræ illi inconvertibili substantiæ nostram quoque unitam esse naturam : nam nec incarnatio dici posset, nisi caro susciperetur a verbo . Quæ susceptio tanta & talis unio est , ut a carne animata , non solum in partu beatæ Virginis , sed etiam in conceptu nulla divinitatis sit credenda divisio : quoniam in unitate personæ divinitas atque humanitas & conceptu Virginis convenit & partu .

CAP. II.
Duplicem in
Christo asse-
rit naturam
adversus Eu-
tychen .

Abominanda ergo est Eutycheis impietas , quæ olim a Patribus in præcedentibus hæreticis damnata atque destructa ; quod huic stultissimo homini prodesse debuerat : ut quod non poterat sensu apprehendere , id præcedenti caveret exemplo ; nec salutis nostræ singulare sacramentum , veritatem carnis humanæ in Christo Domino nostro negando , vacuaret . Quoniam si vera & perfecta in illo humanitatis natura non est , nulla est nostra susceptio ; & totum quod credimus , quod docemus , secundum ipsius impietatem vanitas est atque mendacium . Sed quia nec mentitur veritas , nec passibilis est divinitas , manet in Deo Verbo utraque substantia in una persona , & ita salvatorem suum Ecclesia confitetur , ut eum & divinitate impassibilem , & carne passibilem fateatur , dicente Apostolo : *Etsi crucifixus est ex infirmitate nostra , sed vivit ex virtute Dei .*

I. Cor. 13. 4.

CAP. III.
Testimonia
SS. patrum de
Incarnatione
Domini mit-
tit .

Ut autem in omnibus plenius tua sit instructa dilectio , sanctorum patrum nostrorum , de sacramento incarnationis Domini quid senserint , & quid ecclesiis prædicaverint , ut evidenter agnosceres , aliqua ad dilectionem tuam scripta transmisi , quæ nostri quoque apud Constantinopolim cum mea epistola allegarunt : & (a) totam Constantinopolitanam ecclesiam cum monasteriis omnibus & multis episcopis noveris præbuisse consensum , & subscriptionibus suis Nestorium , atque Eutychem cum suis anathematizasse dogmatibus . Noveris etiam proxime me epistolam Constantinopolitani episcopi accepisse , quæ refert Antiochenum episcopum missis per provincias suas tractoriis universos (b) episcopos & epistolæ meæ præbuisse consensum , & Nestorium & Eutychem pari subscriptione damnasse .

CAP. IV.
De Paschate
anni 455. dili-
gentius in-
qui-
ri postulat .

Illud quoque curæ tuæ credimus injungendum , ut quia ratio Paschalis festi experientiam tuam non latet , de eo quod in Theophili annotatione invenimus , quodque nos permovet , diligentius requiras illic , atque pertractes cum his qui possunt supputationis & regulæ istius habere peritiam : qualiter quarti anni (c) futuri Dominicæ resurrectionis dies sit tenendus . Nam cum venturum Pascha , propitio Deo , decimo Calendarum Aprilium die sit tenendum , sequenti autem pridie idus April. Tertio pridie nonas Aprilis ; quarto sanctæ memoriæ Theophilus octavo Calendas Maji constituit observandum ; quod a regula ecclesiastica penitus invenimus alienum . In nostris autem Paschalibus cyclis , quod bene nosse dignaris , decimoquinto Calendas Maji

(a) Forte *caj*, vel *ei* .

(b) Propositio *ad* , vel aliquid aliud *deesse* videtur .

(c) Id est, Christi 455. Consule quas dedimus in monitis ad Dipl. xxvii.

Maji ejusdem anni Pascha celebrandum esse sit scriptum . Et ideo , ut modis omnibus ambiguitas auferatur , cum peritis quibusque diligentius hoc tua sollicitudo pertractet , ut in futurum hujusmodi caveamus errorem . Data octavo Calend. Julii Adelphio viro clarissimo consule (a).

DIPLOMA XXXI.

Epistola Justinii episcopi Siciliae ad Petrum Cnaphæum, vulgo Fullonem. De non addenda in Trifugio clausula illa: Qui crucifixus est propter nos.

QUoniam non oportet additionem crucis esse in Trifugio , ut non inducas duos filios (b) .

Oportet militem armari contra bellantes , & athletam contrastantibus obsistere . Luctatio autem nostra non est carnalis , neque luctatio corporis unctionibus fit ; neque quis vacans a luctatione , coronam habebit deitatis , si neglexerit reprehendendis , non antepone luctationem veritatis . *Si enim quis certat , non coronatur , nisi legitime certaverit ;* & arma nostra non sunt carnalia , sed potentia Deo ad demolitionem munimentorum , cogitationes destruentia , & omnem altitudinem contra scientiam Dei elevatam . Quare tamquam fratrem incito hac monitione , quoniam bonum est patribus obedire , & detrahere proprias novitates . Obedias amicabilem , carissime , & argumentis non addas Trifugio duos filios ; sed crede Seraphim , Trinitatem similiter glorificando ; & non præter hæc addes languescere , vanagloria,

Anna 484.
Labbe t.5.C6.
cil, col.226.

2.Tim.3.
3. Cor. 10.

(a) Adelphius , seu Flavius Adelphius cum Marciano augusto anno 451. consulatum gessit .

(b) Etsi Valesius *in notis ad Histor. Evagr.* lib. 1. cap. 4. epistolam hanc supposititiam dicat ; at eam tamen inter genuina veneranda antiquitatis monumenta recenset Pagius *in critica Baron.* ad ann. 485. & seqq. erudite rejiciens quotquot ex adverso exhibentur rationes . Sed nec ipse Pagius satis sibi cavet , ne quid erroris menti suæ accederet : existimat enim , Justinum Ciliciæ potius quam Siciliae episcopum fuisse : non quod in M. SS. Codd. loco *in Sicilia* scriptum invenit *in Cilicia* ; sed quia Siculis cum Orientalibus nihil commune fuisse crediderit ; Verum argumentum istud tanti non est , ut posthabita antiquorum codicum fide , rem

hujusmodi firmare queat : & quidem ex epistolis synodi Sardicensis , Conciliabuli Philippopolitani , S. Athanasii , Evagrii , & episcoporum Aegypti & Libyæ superius exscriptis jam clare patet quomodo cum Orientalibus in rebus fidei frequenter Siculi communicarent . Et quando tot talesque auctoritates non sufficerent , videat ipse Pagius quidnam apertissimæ attestationi S. Basilii magni responsurus sit . Is enim in epistola ad Neocæsarienses , hic Dipl. xvii. loquens de episcopis Siculis : *Ad nos , inquit , litteras mittant , & rursus a vobis accipiant . Ex quibus litteris , tum quæ illinc offerantur , tum quæ rursus vice-versa hinc ad ipsos mittuntur , discernere vobis licet , nos omnes esse unanimes , idemque sentire .*

ria, pessimum sophisma faciendo, crucem in hymno ponens, multique factus cæcus. Quid ergo oculos rusticorum idiotarum effodis, insculpens impiorum impietates? Quid Maniam, & Valentinum, & Eutychem. armas ad dicendum divinum passibile; & magis Paulum Samosatenum, & Nestorium, propterea quod in Trifagio addis quaternitatem? Quia quocumque te vertas, quod impium est, intellectum pietatis habere non potest, sed plurimarum hæresum formas ostendit. Arius enim filium diminuebat, & Eutyches similiter: propter quod & passionem addebant divinæ naturæ Filii: ideo non dicebant Filium Homoustron, id est, consubstantialem, sicut Eunomius. Si enim jam apud ipsos Pater impassibilis est, Filius autem divinitate passibilis, quomodo consubstantialis est? Macedonius autem separat a Patre solo Spiritum sanctum, & Nestorius similiter dividit unum Filium in dualitatem Filiorum: & impossibile est, sicut tu dicis, in Trifagio quaternitatem dicere crucifixam, impie addens post confessionem Trinitatis. Cessa igitur ab huiusmodi tua impia præcipitatione, non addas scandalum scandalo; & non eris causa perditionis, magis simplicium hominum, ne præsidens noster Felix secundum canones sententiam dicat contra te: & non juverit te dicere: ego utiliter hoc apposui, crucifixum in Trifagio confiteri. Tolle iniquitatem de universo, ne hoc cito multiplicetur: quoniam impium, facile susceptibile est: melius autem, non. Suscipe ergo tamquam fratris tui admonitionem, & extingue hæreticorum consperionem, & fias pastor ovium, & non lupus: & secutus beatum Proclum, & ipsius revelationem, in campo timoribus existentibus, deprecative dicas Trifagium ad pausationem iræ, & ne incites adhuc iram fortis. Si autem non velis tu; fraternitas mea innocens erit, & ego cum ipsis, & qui una mecum de his tibi scripserunt, custodiemus nos ipsos a scandalis. Didicisti ab Isaia dicere: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: Num crucifixum, inquit, tibi dicere? sed dicis: Tunc Filius non erat crucifixus, & propter hoc non addidit tunc, crucifixum. Qui ergo nunc Seraphim in Trifagio addiderunt crucifixum, quod tu dicis? Et si dicis, non puto. Et si nescis, quomodo non impius es? Etenim & tunc inquit Propheta: passiones carnis verbi, & aperte confitetur Trifagium. Propterea quomodo & dicis, susceptam fuisse synodum Chalcedonensem, & tamen absolute, sicut ipsa tradidit, tu non prædicas Trifagium? sed inobedis illi, & non timuisti ipsam dicentem: Qui non sapit sic, anathema sit. Salubriter prædica, vel dic, & sanus eris: si autem non, solus hauries mala tua.

Isai. 6.

DI.

DIPLOMA XXXII.

Decretalis epistola Gelasii papæ I. ad episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos. Continet XXVIII. saluberrima decreta.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam constitutis,
Geladius (a).

Necessaria rerum dispensatione constringimur, & apostolicæ Sedis moderamine convenimur sic canonum paternorum decreta librare, & retro præfulum, decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus: quo nec in totum formam veterum videamur excedere regularum, & reparandis militiæ clericalis officiis, quæ per diversas Italiæ partes, ita belli famisque consumpsit incurio, ut in multis ecclesiis, (sicut fratris, & coepiscopi nostri Johannis Ravenatis ecclesiæ sacerdotis frequenti relatione comperimus) usquequaque deficiente servitio ministrorum, nisi remittendo paulisper ecclesiasticis promissionibus antiquitus intervalla præfixa remaneant, (sine quibus administrari nequeant) sacris ordinibus ecclesiæ funditus destitutæ, atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii, salutare subsidium redimendarum desit animarum: nosque magno reatu si tanto coarctante periculo, non aliquatenus videamur innecti.

Priscis igitur pro sui reverentia manentibus constitutis; quæ ubi nulla, vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodire, eatenus ecclesiis, quæ vel cunctis sunt privatæ ministris, vel sufficientibus usque adeo dispoliatæ servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus divina munera supplere non valeant, tam instituendi, quam promovendi clericalis obsequii sic spatia dispensanda concedimus.

Ut.

Anno 494.
die II. Mar.

Labbet. 5. Cō.
cil. col. 312.

CAP. I.
De institutis
ecclesiasticis
moderate pro
temporis qua-
litate deposti-
tis.

1. q. 7. *Necessaria rerum.*
c. 6.

CAP. II.
Ut ubi nulla
perurget ne-
cessitas, cōsti-
tuta patrum
inviolata ser-
ventur.
Dist. 55. c. *Priscis.*

(a) Siculos traditiones instituta & leges ab ecclesia Romana, cujus diocesis erant, accipere consuevisse, evidenter probant epistolæ, Innocentii papæ I. & S. Leonis magni, hic Dipl. xxv. xxvii. & xxix. idque ulterius confirmat decretalis hæc epistola. Porro Geladius sciens omnes retro pontifices sedulam curam impendisse, ut nullis ecclesiis Sicilia

ritibus moribusque studeret, nisi quibus utebatur Romana, vidensque Romanam hanc disciplinam in Sicilia propter bellorum tumultus prostritam esse ac pene extinctam, ad eam instaurandam animum suum intendit, hisce editis xxviii. saluberrimis decretis, directis episcopis Siculis, Lucanis pariter, & Brutiis, qui eadem bellorum incommoda subierant.

Et ut, quum defuerint clerici, de monachis eligatur.

Dist. 75. c. *Prisicis*, & Dist. 77. c. *Si quis*.

CAP. III.
Si de laicis eligantur ad clerum, quantum temporis observetur.
Dist. 77. c. *Monachus* §. *Si vero laicus*.

Ut si quis etiam de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus (a) eruditus, ad clericale munus accedat, in primis ejus vita præteritis acta temporibus inquiretur, si nullo gravi facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortassis uxorem, nec a marito relictam sortitus ostenditur: si poenitentiam publicam fortassis non gessit, nec ulla corporis parte vitiatus apparet: Si servili aut originariæ non est conditioni obnoxius: si curiæ jam probatur nexibus absolutus: si assecutus est litteras, sine quibus vix fortassis ostiarii possit implere ministerium: ut si his omnibus, quæ sunt prædicta, fulcitur, continuo lector, vel notarius (b), aut certe defensor effectus, post tres menses existat acolythus, maxime si huic etas etiam suffragatur; sexto mense subdiaconi nomen accipiat: ac si modestæ conversationis, honestæque voluntatis existit, nono mense diaconus, completoque anno sit presbyter: cui tamen, quod annorum interstitia fuerant collatura; sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse devotio.

Si vero de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitus in singulis, quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis: quia utique convenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non in convenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum quærendum est institutis quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur: ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit; ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia potius divinis cultibus intulisse judicemur, non legitimæ familiæ computemur procurasse compendia: quorum promotionibus super anni metas (c), sex menses nihilo minus subrogamus: quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem: quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut illis ecclesiis, quibus in-

(a) Interstitia monachorum, qui quum defuerint clerici ad ministerium altaris ordinabantur, breviora semper admittit Ecclesia. Id enim promerebatur probata in monasterio sanctitas, ut mitigaretur canonum austeritas, & interstitiorum tempora minuerentur. Consule celebrem illam epistolam Siricii papæ ad Himerium episcopum Tarraconensem, quæ prima est decretalium nullam suspicionem redolentium: nam reliquas omnes ista vetustiores, eruditi passim tamquam veras non agnoscunt.

(b) De notariis & defensoribus Ecclesiæ aliqua dicemus in fine Voluminis Differt. VI. Cap. III. & IV.

(c) Gelasius prospiciens necessitati ecclesiarum, quæ propter bellorum tumultus ministris carebant, de præscriptis interstitiis laicorum aliquid remittit. Quæ enim erat primæva severitas interstitiorum distincte exponit epistola Siriaci superius laudata Cap. 9. & 10. ex qua discimus, quod pueri statim ac baptizati erant, incunctanter lectores fiebant; inde annos pubertatis ingressi, acolythi & subdiaconi instituebantur; postea ad ætatem triginta annorum venientes, ad diaconatum provehebantur; inde post quinquennium ad presbyteratum, & exactis decem aliis annis, episcopatu digni habebantur.

infestatione bellorum vel nulla penitus vel exigua remanserunt, ministeria renouentur: quatenus his Deo propitio restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma seruetur: nec contra eos ulla ratione præualeat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non aduersus scita majorum noua lege proponitur: cæteris ecclesiis ab hac occasione cessantibus quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam quo magis hac opportunitate commoniti, observantiam venerandorum canonum propensius delegamus, singulorum gradum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus.

Nec fas esse confidat quisque pontificum, bigamos (a) aut conjugia sortientes ab aliis derelicta, sive quoslibet poenitentium vel sine litteris, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos, divinis seruituros applicare mysteriis: neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere, absque Sedis apostolicæ iusta dispositione mandante.

Basilicas (b) noviter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeant, nec ambiant episcopi sibi vindicare clericos potestatis alienæ.

Baptizandis, consignandisque fidelibus sacerdotes pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes: quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil a prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati redemptionis suæ causas adire despiciant; certum habentes: quod qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potius sua sponte correxerint, periculum subituri proprii sint honoris.

Nec minus etiam presbyteros ultra modum suum tendere prohibemus: nec episcopali fastigio debita, sibi audacter assumere: non conficiendi chrismatis non consignationis pontificalis adhibendæ sibi met arripere facultatem: non, præsentem quolibet antistite, nisi fortasse jubeantur vel orationis, vel actionis sacræ supplendæ sibi præsumant esse licentiam: neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur aut sedere præsumant, aut veneranda tractare mysteria. Nec sibi meminere ulla ratione concedi, sine summo pontifice, subdiaconum

Tom. I.

I

num

De bigamis, aliisque ad clericatum non applicandis. Dist. 50. c. *Nō confidat.*

CAP. IV.
De basilicis dedicandis.

CAP. V.
Nihil de baptizandis, consignandisque exigatur. I. q. 1. c. *Baptizandis.* Matth. 10.

CAP. VI.
De presbyteris, ut nihil de his, quæ sunt episcoporum, præsumant. Dist. 95. c. *Presbyteros.*

(a) Ut bigami, aut viduarum mariti ad ministerium altaris non ordinentur, jam legem ediderat S. Leo magnus in sua decretali epistola, hic Dipl. xxvii. Cap. ii.

(b) Siculorum episcopi huic decreto obtemperantes, nullam ecclesiarum dedicationem sine licentia Romani

pontificis inde fecerunt: hanc itaque facultatem a S. Gregorio magno impetrati sunt, Felix Messanensis, hic Dipl. lxxx. Benenatus Tindaritanus, Dipl. clxxviii. Decius Lilybætanus, Dipl. ccix. & Johannes Panormitanus, Dipl. cclxvi.

num (a) aut acolythum jus habere faciendi : nec prorsus addubitent , si quidquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putaverint exsequendum , continuo se presbyterii dignitate & sacra communione privari . Quod fieri necesse est , censeamus , si eorum præsule deferente hujusmodi fuerit prævaricatio comprobata , nec ipso eorum episcopo a culpa conniventiae & ultione vacaturo , si immoderata facientem dissimulaverit vindicare .

CAP. VII.
Ut diaconi
mēsuram pro-
priam juxta
patrum decre-
ta custodiant.
Concil. Ni-
cæn. I. c. 18.

Diaconus quoque propriam constituimus servare mensuram , nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quidpiam tentare permittimus : nihil eorum penitus suo ministerio applicare , quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas . Absque episcopo vel presbytero baptizare (b) non audeant , nisi prædictis fortasse officiis longius constitutis , necessitas extrema compellat . Quod & laicis (c) Christianis facere plerumque conceditur .

CAP. VIII.
Quod diaconi
in presby-
terio residere
non possint.

Non in presbyterio residere (d) , quum divina celebrantur , vel ecclesiasticus habetur quicumque tractatus . Sacri Corporis (e) prærogationem , sub conspectu pontificis seu presbyteri , nisi his absentibus , jus non habeant exercendi .

Quum enim decreta venerabilium sanctorum nos quoque magnopere custodire nitamur , ac sine eorum dispendio etiam illa , quæ pro alicujus utilitatis compendio fortasse videantur laxanda , credamus .

Cum-

(a) Presbyteri subdiaconatum , aliosque inferiores ordines conferre vetustiori jure solebant ; id prohibuit Gelasius , cujus decretum indicat & explicat Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccl. discipl.* tom. 1. lib. 2. cap. 23. n. 11.

(b) Hocce decretum , ut diaconi baptismi sacramentum non celebrent , nisi urgente necessitate , & absente presbytero , duplici concilio , Eboracensi , & Londinensi confirmatum fuit . Eboracense enim anno 1195. celebratum Can. 4. *Ut non nisi* , inquit , *summa urgente necessitate diaconus baptizet* . Londinense autem anno 1200. coactum Can. 3. sic pergit : *Non liceat diaconibus baptizare , vel penitentias dare , nisi duplici necessitate , videlicet : quia sacerdos non potest vel absens est , vel stulte non vult & mors imminet pauperi , vel agro* .

(c) Licitum esse baptismum a laicis colatum , referunt ulterius , Tertullianus *de Baptismo* Cap. 17. concilium Eliberitanum Can. 38. & S. Hieronymus

contra Luciferianos ; cujus verba digna sunt ut exscribantur : *Baptizare si necessitas cogat , scimus etiam licere laicis* .

(d) Diaconos in consessu presbyterorum sedere , vetant ulterius concilia , Nicænum Can. 18. Laodicenum Can. 20. Carthaginense 4. Can. 37. & seqq.

(e) Ex antiqua Ecclesie disciplina diaconi , urgente necessitate , ac obtenta presbyteri licentia , sacram Eucharistiam poterant porrigere . *Cogente necessitate* (exscribimus verba concilii Eliberitani Can. 32.) *necesse est presbyterum communionem prestare debere , & diaconum , si ei jussit sacerdos* . Eadem habet concilium Carthaginense 4. Can. 39. *Ut diaconus , presense presbytero , Eucharistiam corporis Christi populo , si necessitas cogat , jussus erogat* . Hanc potestatem restrinxit Gelasius , non consentum modo , sed absentiam quoque presbyteri , & episcopi requirens .

Cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere, & cum Sedes apostolica superior his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio devotoque studeat tenere proposito; satis indignum est, quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequendum, hanc observantiam refutare, quam beati Petri Sedem, & sequi videat, & docere: satisque conveniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum, dicente Scriptura: *Ordinate in me caritatem*. Et item: *Omnia cum ordine sunt*. Atque iterum Psalmista prædicante: *Circumdate Sion, & completimini eam, narrate in turribus ejus: ponite corda vestra in virtute ejus, & distribuite gradus ejus, ut enarretis in progenies alteras: quoniam hic est Deus: Deus noster in æternum, & ipso reget nos in sæcula*. Hic procul dubio, qui in ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, & in cujus virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus utique distributis, cunctis Deus noster & rector populis prædicandus est Christianis: ubi nemo sibi met aliquid jam existimet imminutum, quum & de uniuscujusque gradus perfectione nihil deperit, & convenienter retinendo, quod cælesti dispensatione collatum est, pariter nobis & cognoscibilem Deum fieri, & tribuit esse rectorem. Nam & si quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur: si vitæ jam proposito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subrepant, quorum quodlibet si inesse claruerit, merito clericalibus infulis reprobabilem convincat esse personam. Et si illa nonnumquam sinenda sunt, quæ, si ceterorum constet integritas, sola nocere non valeant: illa tamen sunt magnopere præcavenda, quæ recipi nisi manifesta de coloratione non possint. Ac, si ea ipsa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ provisionis respectus excusat: quanto magis illa nullatenus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas?

Baptizandi (a) sibi quisquam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, & Pentecostes venerabile sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incurfu: in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præventus abscedat.

Ordinationes (b) etiam presbyterorum & diaconorum, nisi certis temporibus & diebus, exercere non debent, id est, quarti mensis

Tom. I.

I 2

je-

CAP. IX.
Quod apostolica Sedes paternos canones diligenti studio custodiat.

Cant. 2.
1. Cor. 14.
Psalm. 47.

CAP. X.
Baptisma in Paschate & Pentecoste dandum.

CAP. XI.
Sacri ordines

(a) De tempore, quo priscis temporibus celebrari debuerat Baptismi sacramentum, aptius agemus in fine Voluminis, Dissert. IV. Cap. I.

(b) Idem tempus ad factos ordines suscipiendos, quod huc præscribit Gelasius, ordinavit inde Gregorius II. in

Epist. ad Cler. & Popul. Turing. ubi sic loquitur: *Ordinationes vero presbyterorum, sive diaconorum, non nisi quarti, septimi & decimi mensis jejunis, sed & ingressu quadragesimali, atque medio vespere sabbati moverit celebrandas.*

statis tempo-
ribus confe-
rendi.

Dist. 75. c. final.

CAP. XII.
Virgines quā-
do velandæ.
20. q. 1. *Devo-
tis.*

CAP. XIII.
Ut viduæ nō
velentur.

CAP. XIV.
Ut servi obte-
tu religionis
non suscipiā-
tur in clerum,
vel in mona-
sterium.

Dist. 54.

jejunio, septimi, & decimi, sed etiam quadragesimalis initis, ac me-
diana quadragesimæ die, sabbati jejunio circa vesperam noverint ce-
lebrandas. Nec cujuslibet utilitatis causa, seu presbyterum seu dia-
conum his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.

Devotis quoque Deo virginibus (a), nisi aut in Epiphaniarum
die, aut in albis Paschalibus, aut in apostolorum natalitiis sacrum
minime velamen imponant, nisi forsitan (sicut de baptisate dictum
est) gravi languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant,
implorantibus non negetur.

Viduas (b) autem velare pontificum nullus attinet, quod nec au-
toritas divina delegat, nec canonum forma præstituit. Non est er-
go penitus usurpandum, eisque sic ecclesiastica sunt ferenda præsidia,
ut nihil committatur illicitum.

Generalis etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemo-
dum causantur universi, passim servos (c) & originarios, domino-
rum jura possessionumque fugientes, sub religiosæ conversationis ob-
tentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famu-
latum, conniventibus quoque præsulibus, indifferenter admitti: quæ
modis omnibus est amovenda perniciēs, ne per Christiani nominis
institutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina sub-
verti: præcipue cum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione
fufcari conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi
conditioneque jurgari, aut videri, quod absit, obnoxia. Quibus so-
licita compenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presby-
ter, aut diaconus, vel eorum, qui monasteriis præesse noscuntur,
hujusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut
deinceps, vel ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus
putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum, sub scri-
pturæ testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione conces-
sas, periculum se honoris proprii non ambigant communionisque su-
bituros, si super hac re cujusquam verax nos querela pulsaverit: *Mu-
gnis*

(a) Non omni tempore virgines sollemp-
niter velabantur, sed in Epiphania,
Paschate, & natalitiis apostolorum,
ut refert hic Gelasius; cui, quo ad
diem Paschæ, consonat S. Ambrosius
Exort. ad Virgines: subjiciamus ejus
verba: *Venit Pascha dies in toto or-
be baptismi sacramenta celebrantur,
velantur sacræ virgines. Uno ergo die
sine dolore aliquo multos filios & fi-
tias solet Ecclesia parturire.*

(b) Vetat Gelasius viduas ab episcopo
velari, vel quia id muneris erat pre-
sbyteri: non enim decebat, ut epi-
scopus, qui immortalis Sponsi vices
gerit, velum consecraret viduis, per-

fecte non repræsentantibus Eccle-
siam, Christi sponsam virginem,
intactam incorruptamque; ut docet
concilium Parisiense VI. anni 829.
Can. 40. vel quia Ecclesia tunc tem-
poris revera abhorrebat a velandis
sub quacumque benedictione viduis,
ut conjicere licet ex cap. 21. istius
epistolæ.

(c) Irregularitatem servorum ante Ge-
lasium agnovit S. Leo magnus in
epistola ad episcopos Siciliæ aliof-
que Romani patriarchatus, hic Dipl.
xxvii. Cap. 1. & post hæc tempo-
ra admisit S. Gregorius magnus, hic
Dipl. ccxxxii.

gnis quippe studiis, secundum beatum Apostolum, *præcavendum est, ne fides & disciplina Domini blasphemetur.* 1. Tim. 6.

Consequens fuit, ut illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, ne prætereunda putaremus, id est, plurimos clericorum negotiationibus (a) inhonestis, & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Evangelicam lectionem, qua ipse Dominus negotiatores e templo verberatos flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus*: psalmistam quoque David surda dissimulantes aure canentem; *Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini*. Proinde hujusmodi aut ab indignis posthac quæstibus noverint abstinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi, mox a clericalibus officiis abstinere cogantur; quoniam domus Dei, domus orationis & esse debet & dici, ne officinam negotiationis & spelunca potius sit latronum.

Illiteratos (b) quoque, & nonnulla parte corporis imminutos, sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire servitium. Quod simul antiqua traditio, & apostolicæ Sedis vetus forma non recipit: quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, & vitiosum nihil prorsus Deo offerri legalia præcepta sanxerunt. Itaque de cetero modis omnibus hæc vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clericum. Si qui vero vel temeritate propria, vel incuria præsentium tales ante suscepti sunt, in his quibus constituti sunt locis eatenus perseverent, ut nihil unquam promotionis accipiant: satisque habeant, hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.

De his autem qui se ipsos (c) abscindunt, paterni canones evidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem subjiciat indidisse. Dicunt enim, talia perpetrantes, mox ut agniti fuerint, a munere clericali debere secludi. Quod modis omnibus custodire nos convenit, quia fas esse nulli suppeditat, quidquam præter illa, quæ memorabilis decrevit forma, censere.

CAP. XV.
Clericis negotiationes, & turpia lucra prohibentur.

Dist. 88.
Math. 21.
Johan. 2.
2. Tim. 2.
Psalm. 70.
14. q. 4. Clerici.

Luc. 19.
Isai. 56.

CAP. XVI.
Illiterati, & corpore vitati non ordinentur.

Dist. 36.
Levit. 21.
Deut. 17.

CAP. XVII.
De iis, qui se ipsos abscindunt.

Com-

(a) S. Leo modo laudatus; Cap. 3. gravissimo quoque decreto usuras clericis interdixit.

(b) Decretum istud de irregularitate, mutilorum, & illiteratorum pridem publicaverat Hilarius papa epist. 2. *Prospiciendum est (sunt ejus verba) ne duo simul sint in uno ecclesia sacerdos; nec litterarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum.* Idem rursus inculcatur in synodo Romana sub eodem Hilario celebra-

ta, Can. 3. *Inscii quoque litterarum, necnon & aliqua membrorum damna perpessi.*

(c) Qui se ipsos ex industria mutilant, irregulares ab Ecclesia semper habitusunt. Idque definire paternos canones refert huc Gelasius, id est Can. Apost. 21. 22. & 23. quos innovavit concilium Nicænum I. Can. 1. & inde, ut de recentioribus taceam, Innocentius papa I. epist. 4. cap. 1.

CAP. XVIII.
Ut criminosi
ad clerum nō
provehantur.
De consecr.
Dist. 2. Com-
perimus.

1. Tim. 5.
Nicæn. 9. 10.

CAP. XIX.
Quod dæmo-
niacis, aliis-
que passio-
nibus irretitis
sacra myste-
ria tractare
non liceat.

Dist. 35.
Rom. 14.
1. Cor. 8.
Levit. 21.

CAP. XX.
Fœdera ince-
sta committē-
tibus cōmu-
nio denegetur.
27. q. 1. Vir-
ginibus.

CAP. XXI.
Vidue profes-
sam continē-

Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus (a) implica-
tos, tota discretione submota, non solum de factis atrocibus necessa-
riam pœnitentiam non habere; sed nec aliqua correctione penitus
sucedente, ad divinum ministerium honoremque contendere. Non-
nullos autem etiam in ipsis ordinibus constitutos, gravibus delinquen-
tes facinoribus, non repelli, quum & Apostolus clamet: *Nemini cito
manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis*; & majo-
rum veneranda constituta pronuncient, hujusmodi, etiam si forte
subrepsérint, tam qui ante peccaverunt, detectos oportere repelli,
quam sacræ professionis oblitos, prævaricatoresque sancti propositi,
procul dubio submovendos.

Usque adeo sane comperimus, illicita quæque prorumpere, ut
dæmoniis (b) similibusque passionibus irretitis, ministeria sacrosancta
tractare tribuatur. Quibus si hoc opere positus aliquid propriæ neces-
situdinis occurrat, quis de sua fidelium salute confidet, ubi ministros ip-
sos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? atque ideo
necessario removendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est
mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo, si corpore faucia-
tum fortassis aut debilem, nequaquam sancta contingere lex divina
permittit: quanto magis doni cælestis dispensatores esse non convenit,
quod est deterius, mente percussos?

Virginibus autem sacris temere se quosdam sociare cognovimus,
& post dicatum Deo propositum, incesta fœdera sacrilegaque miscere.
Quos protinus æquum est a sacra communione detrudi, & nisi per
publicam probatamque pœnitentiam (c), omnino non recipi: sed ta-
men his viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non
negetur.

Nam de viduis sub nulla benedictione velandis, superius late
suffICIENTERQUE prædiximus. Quæ si propria voluntate professam pri-
stini conjugii castitatem (d) mutabili mente calcaverint, periculi ea-
rum

(a) Irregularitatem criminis ipse etiam
Apostolus agnovit, scribens ad Tit.
1. 6. & 7. Quicumque itaque cri-
men aliquod ex his patrauerat, quæ
publicæ pœnitentiæ erant obnoxia,
si laicus erat, in clerum recipi ne-
quibat, si autem clericus, ad ulte-
riores ordines etiam post actam pœ-
nitentiam non provehebatur: unde
concilium Carthaginense IV. Can. 68.
*Ex pœnitentibus, inquit, quamvis
sit bonus, clericus non ordinetur.*
Cui consonat Toletanum I. & alia.
Sane quam multa.

(b) Inter irregulares Gelasius energu-
menos recenset, & eos quoque qui
similes passiones subeunt. Paria sentit
concilium Toletanum XI. Can. 13.

*Bene quidem (exscribimus ejus ver-
ba) majoram regalis definitum est, ut
dæmoniis, aliisque similibus passio-
nibus irretitis, ministeria sacra tra-
ctare non liceat.*

(c) Pœnitentia hæc decem erat anno-
rum, ut constat ex compendio ca-
nonum pœnitentialium a S. Carolo
collectorum, ibi: *Qui monialem
violaverit, pœnitens sit annos decem.*

(d) Spectabile est hoc decretum ad in-
telligendum viduarum connubia post
emissum sollempne castitatis votum
celebrata, tunc temporis sacrilega qui-
dem fuisse & illicita, sed tamen
vera & valida, quod absque ulterio-
ri testimonio disertissime probat S. Au-
gustinus *de Bono Viduit.* cap. 9. 15.
& ali-

rum intererit, quali Deum debeant satisfactione placare, quia (juxta Apostolum) *primam fidem irritum fecerunt*. Sicut enim, si se, forsitan continere non poterant, secundum Apostolum, nullatenus nubere vetabantur; sic habita secum deliberatione, promissam Deo pudicitiae fidem debent custodire. Nos autem talibus nullum laqueum debemus injicere; sed solum adhortationes praemii sempiterni poenaeque proponere divini judicii, ut & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cavendum est quippe, (ut de earum moribus actibusque beatus Paulus apostolus testatur), quod plenius exponere praeterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quam admoneri videatur.

Secundas nuptias (a) sicut saecularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale finitur venire collegium. Alia est enim humanae fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita, divinarum rerum servitio dedicata.

Quisquis propriae desertor (b) ecclesiae, nullis existentibus causis, ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit & promotus: reverendorum canonum vel ipse vel receptor ejus atque provector, constituta non effugiet, quae de hujusmodi praesumptoribus praefixere servanda.

De monachis laicisque in prima copiosius praecipitionis hujus parte digestum est, quae vel quatenus his pro rerum temporumque necessitate concessa sint, vel quemadmodum, ubi nullius necessitatis interesse probatur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos vero confiterit indignos meritis, sacram mercatos esse pretio dignitatem (c), convictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale perpetrantes: quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involuit.

tiam calcantes rationem Deo reddant. 27. quaest. 1. 1. Tim. 5. 1. Cor. 7.

CAP. XXII. Bigami non ordinentur.

CAP. XXIII. Clerici alienae ecclesiae non suscipiantur.

CAP. XXIV. Ut nullus sine necessitate eligatur ad clerum; utque simoniaci ab officio deponantur. 2. q. 1. Quos confiteris.

De

& alibi passim. Et quidem matrimonium non viduarum modo, sed & virginum, atque eorum omnium, qui sollemne castitatis votum emisissent in approbata religione per quinque priora saecula non fuisse irritum ex proposito probant, Ivenin *de Sacram.* Dissert. 10. quaest. 7. cap. 3. Van-Espen par. 2. tit. 13. cap. 4. n. 3. Natal. Alex. saecul. 5. cap. 6. art. 4.

(a) Secundas immo tertias, quartas & ultiores nuptias etsi saecularibus tollere vetitum non erat, ut erudite probat S. Augustinus *de Bono Viduit.* Cap. 12. at post eas tamen nulli ad clerum venire licebat, ut Gelasius hic, & Cap. 2. & 3. istius epistolae. Confer etiam cum Dipl. xxvii. Cap. 11.

(b) Hanc disciplinam, nec clerici unius ecclesiae ad aliam, inconsulto proprio episcopo, transirent, confirmant ulterius Dipl. cx. cxv. & cxxvi. Consule quae ibi dabimus in notis.

(c) Quae de irregularitate simoniacorum scripserunt patres, & concilia adeo trita sunt, ut expositione nostra non indigeant. Sane una cum ordinato ordinatorem dejiciendum esse definiit hic Gelasius, secutus apostolicum canonem 30. *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & ordinator ejus, & a communione abscindatur, sicut Simon magus a Petro.*

CAP. XXV.
 Ut nulla Ba-
 siliica sub de-
 functorum con-
 structa nomi-
 ne, dedicetur.
 De consecr.
 Dist. 1.

De locorum consecratione (a) Sanctorum quamvis superius stri-
 ctim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est, quod abs-
 que præcepto Sedis apostolicæ nonnulli factas ecclesias vel oratoria
 sacrare præsumant: hoc sumus tamen indicio detestabiliore permoti,
 quod in quocumque nomine defunctorum, & (quantum dicitur) nec
 omnino fidelium, constructiones ædificatas sacris processibus audacter
 instituere memorantur. Quæ quoniam tam acerba tam dura sunt, ut eadem
 vix noster ferre possit auditus, si revera Christianitatis affectus in illis re-
 gionibus certus & fixus est, & districtius ista quærantur, & a quibus fue-
 rint gesta, prodantur: ita quum manifestis fuerit documentis expositus,
 quem tanti sceleris poscit immanitas, non effugiet ullatenus ultionem.

CAP. XXVI.
 Femine sacris
 altaribus non
 ministrent.

Nihilo minus impatienter audivimus, tantum divinarum rerum
 subjisse despectum, ut feminæ (b) sacris altaribus ministrare fe-
 rantur: & cuncta, quæ non nisi virorum famulatu deputata sunt,
 sexum, cui non competit, exhibere.

Viso quod omnium delictorum, quæ singillatim perstrinximus,
 noxa omnis, & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista com-
 mittunt, vel committentes minime publicando, pravis excessibus se
 favere significant. Si tamen sacerdotum jam sint vocabulo nuncupan-
 di, qui delegatum sibi religionis officium sic profernere moliuntur,
 ut in perversa quæque profanaque declives, sine ullo respectu regu-
 læ Christianæ, præcipitia funesta sectentur. Cumque scriptum sit:
 Eccl. 19. 1. *Minima qui spernit, paulatim decidit:* quid est de talibus existiman-
 dum, qui immensis ac multiplicibus pravitarum molibus occupati,
 ingentem ruinam multimodis impulsionebus ediderunt, quæ non so-
 lum ipsos videatur obruere, sed & ecclesiis universis mortiferam, si
 non sanentur, inferre perniciem? Nec ambigant, qui hæc ausi sunt
 exercere, sed etiam, qui hæc cognita siluerunt, sub honoris
 proprii se jacere dispendio, si non quanta possint celeritate festinent,
 ut letalia vulnera competenti medicatione curentur. Quo enim more
 teneant jura pontificum, qui pontificalibus excubiis eatenus injuncta
 dissimulant, ut contraria domui Dei, cui præsent, potius operen-
 tur? Qui quantum apud Dominum possent, si non nisi convenientia
 procurarent, tantum quid mereantur, aspiciant, cum execrabili stu-
 dio sectentur adversa. Et quasi magis hæc regula sit, qua ecclesiæ
 debeant gubernari, si quidquid est ecclesiasticis inimicum regulis,
 perpetratur, cum & si cognitos habuit canones unusquisque pontifi-
 cum, intemerata debuerit tenere custodia. Et si forsitan nesciebat,
 consulere fidenter oportuerit scientem. Quo magis excusatio nulla
 suc-

(a) Ex errore, quem in dedicandas ba-
 silicas sub defunctorum nomine irre-
 pisse, memorat hic Gelasius, natam
 puto disciplinam illam de non conse-
 crandis ecclesiis in locis, ubi aliquod
 corpus constabat fuisse humatum, cu-

jus fit mentio inferius, Dipl. LXXX.
 CLXXVIII. CCIX.

(b) Concordat canon 44. concilii Lao-
 dic. prohibens mulieres ingredi ad al-
 tare.

succurrit errantibus: quia nesciens, proposuit servare quod noverat, nec ignorans curavit nosse quod gereret.

Quatuor (a) autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, pro ut cujuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones. Quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit, integram ministris ecclesiae memoratam dependere quantitatem, sic clerus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea vero, quae ecclesiasticis aedificiis attributa sunt, huic operi veraciter praerogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris aedibus destitutis, in lucrum suum praesul impendia, his designata, convertat. Ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta quod scriptum est: *Ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est*, oportet etiam praesenti testificatione praedicari, & bonae famae praconiis non taceri.

CAP. XXVII.
Ut reditus
ecclesiae, &
oblaciones fi-
delium in par-
tes quatuor
dividantur.
12. quaest. 1.

Matth. 5.

Quapropter nec clericorum quispiam se hujus offensae futurum confidat immunem, si in his, quae salubriter sequenda deprompsimus

CAP. XXVIII.
Ut qui contra

Tom. I.

K

mus

(a) Ex antiquissimis jam temporibus usus obtinuerat, ut episcopus facultatum ecclesiae administrator esset; ita tamen ut ex his pauperum necessitatibus, sacris aedibus reparandis, & clericorum stipendiis provideret, aliqua reservata sibi portione, ut peregrinorum captivorumque largitor, & sui ipsius non crudelis esse posset. Sed ne ex ejus omnino arbitrio distributio penderet, lege postea cautum fuit, ut in quatuor aequae partes eadem bona dividerentur, quarum unam ipse vindicaret, alteram clerus, pauperes tertiam, postremam autem facta tecta ecclesiae. Consonat sequens ejusdem Gelasii epistola; idque absque ulteriori testimonio plane confirmat S. Gregorius magnus in epist. ad Augustinum Anglorum apostolum, quam exscripsit Gratianus in sua *Decretorum collectione* caus. 12. quaest. 2. can. 30. Et ne a provincia nostra de rebus patriis illustrandis egredi videamur, juvat observare, quod de quarta ad episcopum spectante ipse S. Gregorius agit ulterius, Petro episcopo Trica-

litano scribens, hic Dipl. cxiv. de quarta debita clero, in epist. ad Leonem episcopum Catanensem, & in epist. ad Johannem episcopum Panormitanum, hic Dipl. cxliii. & cclxi. De quarta in sumptus reparandarum aedium eroganda, in epist. ad Romanum, defensorem suum in Sicilia, hic Dipl. clxxxii. Et de omnibus simul quartis in epist. ad Maximianum episcopum Syracusanum, hic Dipl. civ. Ex jure novissimo Siculo non quarta, sed quinta pars reddituum fabricis ecclesiae reparandis reperitur deputata. Vide, sis, pragmaticam regis Ferdinandi II. anni 1514. quam debemus studio & labori eruditissimi canonici, fratris nostri, Francisci Testa, in sua Capitulorum Regni editione tom. 1. pag. 576. & seq. Ceterum hoc argumenti genus de partitione bonorum ecclesiae discrete illustrent, Natal. Alexand. *Hist. Eccl.* tom. 5. saecul. 6. cap. 6. art. 6. Thomasinus *Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 3. lib. 2. cap. 12. & seqq. Van Espen *Jus Eccl. Univer.* par. 2. tit. 16. cap. 5. n. 2. & seqq.

hæc cōstituta fecerit, honore suo privetur.

2. quæst. 7.

mus sive episcopum (a), sive presbyterum, sive diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures nostras deferre curaverit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, ut transgressoris ultio fiat & ceteris interdictio delinquendi. Sui vero modis omnibus erit unusquisque pontificum ordinis & honoris elisor, si cuiquam clericorum, vel ecclesiæ totius auditui hæc putaverit suppressenda. Data V. idus Martii, Asterio & Præsidio viris clarissimis consulibus. *Et alia manu*: Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi (b).

D I P L O M A XXXIII.

Altera decretalis epistola ejusdem Gelasii I. Pontif. Max. ad omnes episcopos Sicilia. De facultatibus ecclesiæ clericis & pauperibus distribuendis, deque tricennali præscriptione.

Anno 494. *die 15. Maji.* **P** Ræfulum (c) auctoritas nostrorum emanavit, ut facultates ecclesiæ episcopi ad regendum habeant potestatem; ita tamen, ut viduarum, pupillorum, atque pauperum, necnon & clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis etiam statuimus dari, quod hactenus decretum est. Reliquum sibi episcopi vindicent, ut, sicut ante diximus, peregrinorum atque captivorum largitores esse possint.

Labbe t. 5. C6. cil. col. 381.

Illud etiam (d) annecti placuit, ut si, quod absit, facultates ecclesiæ, necnon & diœceses, quæ ab aliquibus possidentur episcopis, jure sibi vindicent, quod tricennalis lex conclusit, quia & filiorum nostrorum principum ita emanavit auctoritas, ut ultra 30. annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus exclusit. Dat. Idibus Maji Asterio & Præsidio VV. Cl. Cons. (e).

DI-

(a) Similem depositionis pœnam episcopis decretorum suorum transgressoribus indixit S. Leo magnus, hic Dipl. xxvii. Cap. 5.

(b) Id est anno Christi 494.

(c) In prima parte hujus epistolæ contracte repetit Gelasius quæ in cap. 27. superioris epistolæ exscripserat de bonorum ecclesiæ partitione. Vide quæ ibi dedimus.

(d) Ut ad acquirendum rerum sæcularium dominium etiamnum sufficit

possessio triginta annorum, ita & alias valebat pro ecclesiasticis bonis. Consule decretum Gratiani, 16. quæst. 3. cap. 2. 4. 8. & 9. Verum S. Gregorius Petro subdiacono, & rectori patrimonii sui in Sicilia scribens, hic Dipl. LXXIII. ad bona ecclesiæ legitime præscribenda, possessionem quadraginta annorum necessariam esse decrevit.

(e) Id est anno Christi 494.

DIPLOMA XXXIV.

*Epistola Theoderici Gothorum regis ad Cassiodorum patricium .
Ei, quod nascentes in Sicilia tumultus sua auctoritate
compscuerat, patriciatus dignitatem confert (a).*

Quamvis proprio fruatur honore, quod est natura laudabile, nec desint probatae conscientiae fasces, quum generat animo dignitates (omnia siquidem bona suis sunt juncta cum fructibus, nec credi potest virtus, quae sequestratur a praemio) tamen judicii nostri culmen excelsum est: quoniam qui a nobis provehitur, praecipuus & plenus meritis aestimatur. Nam si aequabilis credendus est, quem justus elegerit: si temperantia praeditus, quem moderatus ascivit: omnium profecto capax potest esse meritorum, qui judicem cunctarum meruit habere virtutum. Quid enim majus quaeritur, quam ibi invenisse laudum testimonia, ubi gratificatio non potest esse suspecta? Regnantis quippe sententia iudicium de solis actibus sumit, nec blandiri dignatur animus domini potestate munitus. Repetantur certe, quae te nostris sensibus infuderunt: ut tui laboris fructum capias, quum nostris animis singula suaviter inhæsisse cognoscas. In ipso quippe imperii nostri devotus exordio, quum adhuc fluctuantibus rebus provinciarum corda vagarentur, & negligi rudem dominum novitas ipsa pateretur, Sicularum suspicantium mentes ab obstinatione praecipiti deviasse, culpam removens illis, nobis necessitatem subtrahens ultionis. Egit salubris persuasio, quod vehemens poterat emendare districtio. Lucratus es damnâ provinciae, quae meruit sub devotione nescire: ubi sub procinctu Martio civilia jura custodiens, publica privataque commoda inavarus arbiter aestimabas; & proprio censu neglecto, sine invidia lucri, morum divitias retulisti: excludens vel querelis auditum, vel derogationibus locum; & unde vix solet reportari patientiae silentium, voces tibi militaverunt laudantium. Novimus enim, testante Tullio*, Sicularum naturam, quam sit facilis ad querelas, ut solita consuetudine possint iudices etiam de suspicionibus accusare. Sed non eo praeconiorum sine contenti, Brutiorum & Lucaniae tibi dedimus mores regendos: tiorum patriaeque

Anno 500.
circiter.

Cassiod. var.
lib. 1. epist. 3.

Cassiodorus
summe laudatur
a Theoderico,
quod Sicularum
illi conciliaverat.

* In Bruto.

Cassiodorus
reator
Lucaniae & Bru-
tiorum patriaeque

Tom. I.

K. 2

ne

(a) Sicilia duplicem obtinuit praesidem Cassiodori nomine: alterum Theodosio & Valentiniano imperatoribus, qui eam a Vandalis defendit, cujus meminit sequens epistola; alterum, Theodorico Gothorum rege, qui quod iniuriis regni ejus tumultuantem Siciliam auctoritate sua sedaverat, patriciatus dignitate donatur, ut hic. Cassiodorus iste qui & Jo-

nior appellatur, unus idemque est ac magnus ille Aurelius Cassiodorus, qui post decursa feliciter litterarum studia, saeculo renuncians, solitariam vitam coluit in monasterio Castellensi in Calabria. Consule monachos Benedictinos in Vita ejusdem Cassiodori. Et quae nos sumus dicturi in monitis ad Dipl. clt.

ne bonum quod peregrina provincia meruisset, genitalis soli fortuna nesciret. At tu consuetudinem devotionis impendens, eo nos obligasti munere, quo tibi putamus omnia reddidisse: inde amplificando debitum, unde credi poterat absolutum. Egisti te per cuncta iudicem totius erroris expertem, nec invidia quemquam deprimens, nec gratia blandiente sublimans. Quod quum ubique sit arduum, tamen sit in patria gloriosum: ubi necesse est aut gratiam parentela provocet, aut odium longe contentiones exasperent. Oblectat igitur nos actus praefecturae recolere, totius Italiae notissimum bonum ubi cuncta provida gubernatione disponens, ostendisti quam leve sit, stipendia sub iudicis integritate dependere. Nullus enim gravanter obtulit, quod sub aequitate persolvit. Quia quidquid ex ordine tribuitur, dispendium non putatur. Fruere nunc bonis tuis, & utilitatem propriam, quam respectu publico contempsisti, recipe duplicatam. Haec est enim vitae gloriosa commoditas, Dominos esse testes, cives habere laudantes. His igitur tot amplissimis laudibus incitati, patriciatus tibi apicem iusta remuneratione conferimus: ut quod aliis est praemium, tibi sit retributio meritorum. Maeste, fume, vir felicitate laudabili, qui ad hanc vocem dominantis animos impulisti: ut bonorum tuorum potius fateamur esse, quod dedimus. Sint haec divino perpetrata auspicio: ut quum haec pro remuneratione tribuimus, meliora interim tuis meritis exigamur.

Cassiodorus
iudex totius
erroris expertus.

Praefectura
Cassiodori, totius
Italiae notissimum
bonum

Patriciatus
apex Cassiodoro
conferatur.

D I P L O M A XXXV.

*Fragmentum Epistolae ejusdem Theoderici Gothorum regis
ad senatum urbis Romae. De virtutibus Cassiodori,
qui Siciliam a Vandalorum incur-
sione liberavit.*

Anno 500.
circiter.

Cassiod. var.
lib. 1. epist. 4.

Optamus quidem, patres conscripti, coronam vestram diversorum fascium flore depingi. Optamus, ut libertatis genius gratam videat turbam senatus. *Et post alia.* Avus enim Cassiodorus (a) illustratus (b) honore cinctus, qui ejus generi non poterat abnegari, a Vandalorum (c) incurfione Siciliam, Brutiosque armorum defensione

(a) Cassiodorus iste, cui provincia nostra, imperatoribus Theodosio & Valentiniano, regenda obtigit, Senior dicitur, ad distinctionem celeberrimi illius Aurelii Cassiodori, qui tardius Siciliae praefecturam gessit, ut in superiore admonitione nostra monstravimus.

(b) Honorificam vocem *illustratus*, quam index erat eximia dignitatis, erudi-

te exponunt, S. Isidorus lib. 9. cap. 4. Pancirolus *Thesaur. Var. Lection.* lib. 1. cap. 3. Pitiscus *Lenic. Antiq. Rom.* tom. 2. verbo *Illustris*, & Cancellius *Metropol. Urb. Histor.* tom. 1. Dissert. 2.

(c) De persecutione Vandolica, quam sub Genserico anno Christi 440. subijt Sicilia, quamque memorat huc Theodericus, agunt, Paschasinus episcopo-

stone liberavit : ut merito primatum in illis provinciis haberet ; quas a tam sævo & repentino hoste defendit . &c.

DIPLOMA XXXVI.

Formula comitiva Syracusanæ civitatis a Theodorico Gothorum regè concessa .

Regalis est providentiæ , tales judicum personas eligere , ut ad Anno 502. comitatum necessitatem non habeant veniendi , quos in longinquis regionibus contigerit immorari . Nullum enim tale negotium est , quod Siculi (a) itineris tantas pati possit expensas , dum commodius sit causam perdere , quam aliquid per talia dispendia conquississe , Non enim querelas de Sicilia volumus venire , sed laudes : quia gravatur apud nos actio præsulis , si eam tam longinqui potuerint accusare petitores . Falsus enim dolor esse non creditur , ubi tanti laboris tædia subeuntur . Et ideo majore cura tractanda sunt , unde invidia plus timetur . Proinde per indictionem illam , comitivam (b) tibi Syracusanæ civitatis , propitia divinitate concedimus : ut omnia sic agere nitaris , quemadmodum nos tibi præstitisse cognoscis . De proximis vota causantium sustinemus : inde autem ultro requirimus , unde ad nos difficile venire posse sentimus . Habes quæ te decorare debeant ; si tu tamen ibi conscientia defecatus , adveneris . Militum tibi numerus nostris servit expensis . Redderis inter arma geniatus processio tua procinctualis ornatus est . Exercitu uteris pacato , nec pericula belli subis , & armorum pompa decoraris . Verum inter hæc civilem cogita disciplinam . Non permittas , milites esse possessoribus insolent-

*circiter .
Cassiod.var.
lib.6.form.22.*

Majore cura tractanda sunt, unde invidia plus timetur.

scopus Lilyb. in epistola ad S. Leonem , hic Dipl. xxvi. S. Victor Uticensis *de Persec. Vandal.* S. Prospec in *Chron.* S. Isidorus in *Chron. Vandal.* Idatius in *Chron.* Paulus Diac. *Hist. Miscell.* Procopius *de Bell. Vandalico* , Ado Viennensis in *Chronico* , & diserte eruditissimus Ruinart *Hist. Persecut. Vandal.* par. 2. cap. 6. pag. 221.

(a) Privilegio , quo nunc utimur , de ecclesiasticis ac sæcularibus litibus in propria provincia terminandis , usi etiam sunt majores nostri , ut plane liquet ex hoc loco , & ex epistolis S. Gregorii magni , hic Dipl. lx. & lxxxii. quibus & Petro subdiacono rectori patrimonii Siculi , & Maximiano episcopo Syracusano vices suas committas declarat : immo in altera

epistola ipsi Petro subdiacono inscripta , quæ in hac collectione exstat sub n. lxxvi. vicariæ hujus potestatis S. Gregorius rationem reddit , ab ea non diversam , quam huc exhibet Theodoricus , scilicet : *Ne cogatur qui vim pertulit (Romam) venire , & tanti itineris laborem assumere .* Quæ & repetit in citato Dipl. lxxxii. *Quatenus eis (Siculis) non sit necessarium post hæc pro parvulis ad nos causis tanta maris spatia transmeando pervenire .*

(b) Quod comites sub Gothis fuerint in provincias missi , ut causas ad regem alioquin pertinentes summo jure dirimerent , refert Cantelius *Messopol. Urb. Hist.* tom. 1. Dissert. 2. Cap. 6.

solentes. Annonas suas sub moderatione percipiant: causis non misceantur extraneis. Pro securitate se omnium cognoscat electum, qui se gloriatur habere armatum. Privilegia dignitatis tuæ nec volumus minui, nec jubemus excedi. Sufficiat tibi tantum gerere, quantum decessores tuos confiterit rationabiliter effecisse.

D I P L O M A XXXVII.

Epistola ejusdem Theodorici Gothorum regis ad Adilam virum senatorem. Imperat, ut tueatur prædia & homines Mediolanensis ecclesiæ intra Siciliam constitutos; vult tamen, ut causis publicis & privatis contra eos propositis, quamprimum respondeant.

Adilæ viro senatori, comiti Theodoricus rex (a).

Anno 504.
circiter.

Cassiod. var.
lib. 2. ep. 29.

Quamvis nullos velimus gravamen aliquod sustinere, quos videtur pietas nostra protegere (quia regnantis est gloria, subditorum otiosa tranquillitas) tamen specialiter ecclesias ab omni injuria reddi cupimus alienas; quibus dum æquabilia præstantur, misericordia Divinitatis acquiritur. Et ideo beatissimi viri Eustorgii episcopi sanctæ Mediolanensis ecclesiæ petitione permoti, præsentibus te affatibus admonemus, ut prædiis vel hominibus illius ecclesiæ intra Siciliam (b) constitutis, tuitionem studeas salva civilitate præstare; nec a quoquam cujuslibet nationis homine contra fas patiaris opprimi, quos decet Divinitatis intuitu sublevari. Ita tamen, ut causis publicis & privatis, quæ contra eos rationabiliter proponuntur, respon-

(a) Epistolam hanc exscribunt etiam, Baronius ad annum 504. cap. 4. & Socii Bollandiani die 6. Junii de S. Eustorgio II. Episc. Mediol.

(b) De eodem patrimonio Mediolanensis ecclesiæ in Sicilia agunt etiam Tabulæ Mediolanenses in Eustorgio II. episcopo, ubi hæc exhibentur verba: *Oppida & prædia quæ in Sicilia præsertim ecclesia Mediolanensis habuit, egregie defendis*, S. Gregorius in epist. ad Laurentium episcopum Mediolanensem, hic Dipl. LXXIX. & ex recentioribus, Baronius ad annum 504. cap. 4. & ad ann. 591. cap. 30. Bisolzus *Histor. pontificum Mediol.* Ughellius *Catal. Episcoporum Mediol.* & Cajetanus noster *Isag. ad Hist. Sicul.* cap. 40. n. 18. qui addit ulterius,

quod *Mediolanensium ecclesia patrimonium in Sicilia possedit quoniam episcopum habuit Julium Maternum Siculum, qui honorum, quæ in Sicilia illi erant, heredem instituit.* Nam celebrem illum Julium Firmicum Maternum Siculum eundem esse putat, ac S. Maternum Mediolanensem episcopum die 18. Julii in ecclesiasticis factis commemoratum: atque ita facile suspicari potuit, ab eo patrimonium istud ortum habuisse. Conjectatio forsitan non importuna, si duobus Maternis in unum confundendis non obfisteret annorum diversitas, in quibus uterque claruit. Consule eruditissimum Mongitoreum *Biblioth. Sicul.* verbo *Julius Firmicus Maternus.*

spondere non differant: quia sicut nolumus eos ab aliquo prægravari; ita exceptos a tramite iustitiæ non patimur inveniri.

DIPLOMA XXXVIII,

Epistola Theodorici Gothorum regis ad honoratos possessores, defensores, & curiales Catanensis civitatis.

Permittit, ut saxa ex amphitheatro longa vetustate collapsis ad muros urbis reparandos, utantur,

Honoratis (a) possessoribus (b), defensoribus (c), & curialibus (d) Catanensis civitatis Theodoricus rex.

O ptabilis nobis est & grata devotio, quæ bonam præcesserit *Anno 505.*
iussionem; & merito acceptum redditur, si id quod possumus *circiter.*
imperare, poscatur. Felicitas enim regnantis est, famulantes amare *Castiod. var.*
quod expedit: quando nobis labor cogitationis aufertur, dum sub- *lib. 3. epist. 49.*
diti sibi profutura disponunt. Atque ideo suggestionis vestræ tenore
comperto, quam caritate civica in communiendis moenibus suscepi-
stis, absolutam hujus rei vobis censemus esse licentiam; nec quid-
quam de hac re vereamini, unde gratiæ nostræ expectare præmia
mox debetis. Vestra enim munitio nostra est nihilominus fortitudo;
& quidquid vos ab incerto eripit, famam nostræ defensionis extendit.
Saxa ergo, quæ suggeritis de amphitheatro (e) longa vetustate collapsa,
nec aliquid ornatui publico jam prodesse, nisi solas turpes ruinas
ostendere, licentiam vobis eorum in usum dumtaxat publicos damus;

ut

- (a) Id est viros, qui quod magistratus gesserant in honore habebantur. Quare honorati in antiquis inscriptionibus, possessoribus, & curialibus, ut hic, frequenter jungantur, consule Gothofredum in suis Comment. ad Cod. Theod. l. unic. de Offic. Judic. Civil. De honoratis Siciliae fit etiam mentio in Dipl. xxii.
- (b) Possessorum nomine cives veniebant, ut observat Du-Gang in suo Glossario.
- (c) De defensoribus agemus in fine Voluminis Dissert. vii. Cap. vii.
- (d) Curiales iidem decuriones. Et dicti curiales, quia civilia munera procurant & exequuntur. Verba sunt Isidori lib. 10. cap. 4.
- (e) Scriptores non uni, poetarum fabulis obsequentes, ad primam Chalcidonenfium ætatem amphitheatrum istud substollunt; nos vero interim dum firmiora testimonia non prodant, ad posteriora tempora rejicimus, post libertatem scilicet Timoleontis opera Siciliae restitutam, quæ per annos circiter viginti duravit: tunc enim ut refert rerum Sicularum indagator diligentissimus Thomas Fazellus dec. 2. lib. 4. cap. 1. in princip. præter privata ædificia, deorum quoque templa, curia, fora, turrets, monumenta, pyramides, theatra, & cetera id genus opere egregio, accuratoque artificio passim urbibus accesserunt. Sunt ejus verba.

ut in murorum faciem furgat, quod non potest prodesse, si jaceat. Quocirca perficite confidenter, quidquid cautio ad munimen, quidquid ornatus expetit ad decorem: tantum nobis scituri gratum fore, quod facitis, quantum exinde gratia se vestrae civitatis extulerit.

D I P L O M A X X X I X.

Epistola ejusdem Theodorici Gothorum regis ad Senarium virum illustrem, comitem privatarum. Monet, eos qui e Sicilia frumentum in Gallias devohebant, naufragium passos esse tristissimum; atque adeo jubet, ut quod periit triticum iis reputetur.

Senario viro illustri, comiti privatarum (a) Theodoricus rex.

Anno 502.
circiter.

Cassiod. var.
lib. 4. epist. 7.

Propositum nostrae pietatis est, injuste periclitantium sublevare fortunas: quia quod aliena vi constat impositum, trahere non possumus ad delictum. Iniquum est enim, ut hominis vitio deputetur, quod ejus voluntate non regitur; & illud imputetur periclitanti, unde raro datur evadere. Atque ideo sublimitas tua proscutores frumentorum, qui de Sicilia fuerant ad Gallias destinati, lacrymabili nos aditione pulsasse cognoscat, dum susceptum onus promovissent in pelagus, adversis flatibus fuisse susceptum: ubi fatiscente compage trabium, omnia vis undarum absorbuit; nec quidquam miseris de aquarum nimietate, nisi solas lacrymas restitisse. Unde illustris sublimitas tua, praesenti auctoritate commonita, modulationem tritici, quam sub hac forte periisse probaverint, supradictis proscutoribus sine aliqua faciat cunctatione reputari (b). Crudelitatis enim genus est, ultra naufragium velle desævire; & illos ad dispendia cogere, quibus inopem vitam probantur immania elementa cessisse.

DI-

(a) De comite rerum privatarum, cui subiacebat rationalis rei privatae per Siciliam, agitur in Dipl. XXI. & XXII. Consule quae dabimus in fine Voluminis Dissert. VII. Cap. IV.

(b) Ut frumentum reputetur iis, qui naufragium patiuntur, quoque jussit S. Gregorius, rectori patrimonii sub in Sicilia scribens, hic Dipl. LXIX.

DIPLOMA XL.

Epistola Hormisdæ Pontif. Max. ad Anastasium imperatorem Orientis. Fortunatus episcopus Catanæ una cum tribus aliis ab Hormisdæ ad Anastasium orator mittitur, ad explorandum, qua intentione imperator synodum fieri postulasset.

Hormisdæ episcopus Anastasio augusto.

BENE atque utiliter serenitas vestra curam principalis acuminis, non tantum in administrando reipublicæ exercet officio; sed melioribus eam nobilitat institutis, & per curam redintegrandæ unitatis auctorem venerandi placat imperii: Certi sunt enim de tutela regnante, si ulla iisdem præsentibus Ecclesiæ castitas importuna diaboli commixtione maculetur. *Et postquam diserta oratione ostenderit, novum esse Romanum pontificem ab imperatore ad concilium vocari, atque se iturum nihilominus promiserit, si Chalcedonensis synodi decreta non revocentur in dubium, ita concludit:* Suscipite preces nostras per Ennodium (a), atque Fortunatum fratres & coepiscopos nostros, necnon Venantium presbyterum, atque Vitalem diaconum, vel Hilarium notarium filios nostros, quorum apud nos fides in Dei timore, studiumque perclaruit, pro vestro amore transmissas, & placidam vice nostra supplicationibus conscientiam aocommodate. Speramus enim, & de Deo habentes fiduciam, pollicemur, studia quæ a vobis vera religioni impensa fuerint, sine retributione, & præmio non futura. *Data III. Idus Augusti, Florentio V. C. consule;*

Anno 515.

die 11. Aug.

Labbe t. 5. Cõ-

cil. col. 570. &

seq.

Tom. I.

L

DI-

(a) Nomina legatorum recenset Anastasius in *Vita Hormisdæ*, inquit: *Sab Johanne episcopo Constantiopolitani consilio Theodoricæ regis, direxit Ennodium episcopum Ticinensem, & Fortunatum episcopum Catanensem, & Venantium presbyterum urbis Romæ, & Vitalem diaconum Sedis apostolicæ, & Hilarium notarium ad Anastasium augustum.* Eorundem

legatorum fit quoque mentio in Commonitorio ab eodem Romano pontifice ipsis legatis tradito: ut sciant quomodo apud imperatorem se gerere debeant; item in epistola ab ipso imperatore Hormisdæ per antedictos legatos inscripta. Quæ antiquitatis monumenta habemus apud Labbeum cit. tom. 5. col. 566. & 572.

D I P L O M A X L I.

Epistola Athalarici Gothorum regis ad universos possessores, & defensores (a) Syracusana civitatis. Relaxat quae illis praeter consuetudinem imposita fuerunt tributa: concessa facultate iis, qui a censoribus vexati fuerint, apud principem conquerendi.

Anno 526. **D** Udum quidem vobis ortum nostri imperii aestimavimus nuntiandum: nunc decet subsequi beneficium pro latitia augenda cunctorum; ut quibus fuit gratissimus noster exortus, sit illis regalis animus in aliqua parte munificus. Crescere nobiscum, Deo praestante, cuncta desideramus: quia vere ille noster est census, quem laetus possessor exsolvit. Proinde subtrahimus pecuniae, quod augmentetur gloriae; & avari ad laudes, profuse nitimur sublevare cultores. Pridem divinae memoriae dominus avus (b) de suis beneficiis magna praesumens (quia longa quies & culturam agris praestitit, & populos ampliavit) intra Siciliam provinciam sub consueta prudentiae suae moderatione censum statuit efflagitari; ut vobis cresceret devotio, quibus se facultas extenderat. Sed illius praedicanda iustitia locum nostrae benignitati praeparavit; ut quod ei offerri iuste potuit, nos clementi animo, quasi illata stipendia, donaremus; & quodam praesagio mentis divinae fecit etiam pium, cui parabat imperium. Atque ideo per quartam feliciter indictionem quidquid a vobis supra consuetudinariam functionem augmenti nomine vel petebatur, vel constat exactum, liberalitas nostra concedit. Quod etiam iuste potuistis pendere, gloriam vos potius nostrae largitati jubemus inferre. Sed ut latius extendatur nostra clementia, suavemque dominum impensis beneficiis sentiat, quidquid a discussoribus novi census, per quintam indictionem (c) probatur affixum, ad vestram eos fecimus deferre notitiam; ut quod rationabile fuerit aestimatum, libentibus animis perferatis: quia nullum laedit observata iustitia. Sed ne credatis per ordinatorum tantum arbitrium vos gravari: si quis est, qui de eorum facto aestimet conquerendum, ad remedia nostrae pietatis occurrat; ut judicantes corrigamus, qui etiam non rogati beneficia clementer indulsumus. Nam & gloriosae recordationis dominus avus noster de eorum commotus fuerat tarditate; ut erat altae prudentiae perscrutator;

Nullum laedit observata iustitia.

(a) De possessoribus, & defensoribus egimus supra in notis ad Dipl. xxxviii.
(b) Theodoricum hic intellige, quo mortuo, Italiae, Siciliaeque imperium suscepit ejus nepos Athalaricus sub tutela matris Amalasanthae, ejus-

dem Theodorici filium, ut perhibent, Jordanus *Histor. Gothor.* cap. 59. & Anonymus *Valefianus in Vita Johannis I. pontificis maximi.*

(c) Quae incidit in ann. 526. & 527.

æstimans eos tamdiu in provincia non sine nostro gravamine residere, quos repetita jussione censuerat jam redire. Sed nos, quos decet implere quidquid ille sub æquitate disposuit, Deo auxiliante, ejus nunc in vobis inchoata perficimus. Reddite modo largitati nostræ prosperimum votum, & fidele servitium. Habetis principem, qui vobiscum beneficiis probatur exortus; & quod subjectis dulcius est, augetur ingenio benevolo cum ætatis augmento. In quam rem Quidilanem Sajonem nostrum credimus dirigendum, per quem vobis jussa prosperima, Deo largiente, pandantur.

DIPLOMA XLII.

Epistola ejusdem Athalarici Gothorum regis ad Victorem, & Witigisclum viros spectabiles, provincia Sicilia censitores (a). Jubet, ut si quid ultra consueta tributa per IV. indictionem a provincialibus exegerint, sine aliqua imminutione restituant.

Tarditas vestra apud gloriosæ memoriæ domnum avum nostrum (b) Anno 526. merito vos fecit esse suspectos, quos etiam secundis præceptionibus credidit admonendos; ut relicto tandem provincialium gravamine ad ejus deberetis justitiam festinare; & nunc quoque suspicionis maximæ fecit augmentum, ut nec ad initia nostra voluissetis occurrere, quod libera conscientia potuisset optare. Et ideo præsentis auctoritate censemus; ut si quid super tributarium solidum per quartam indictionem (c) a provincialibus exegistis, sine aliqua eis imminutione reddatis: quia supra veterem censum nulla indictionis prædictæ eos volumus damna sentire. Hoc etiam addendum esse credidimus, quoniam

excedite, vel 527. ineunte. Cassiod. var. lib. 9. epist. 12.

Tom. I.

L 2

niam

(a) Censitores iidem erant ac censores, qui censum populorum exigebant: & revera censitores inter & censores id tantum discriminis erat, quod censitores proprie dicebantur, qui populorum bona in provinciis agebant, censores vero, qui in urbe. Syracusanis censitoribus *spectabilis* cognomen hic, atque sub exordio sequentis epistolæ tribuit Athalaricus: de qua voce agit Joseph Cantelius *Metrop. Urb. Histor. tom. 1. Dissert. 2. cap. 1. ubi spectabiles, etsi minores illustribus, superiores tamen clarissimis fuisse perhibet.*

(b) Athalarici avus, Theodoricus fuit,

quemadmodum diximus in monitis ad præcedentem epistolam.

(c) Hujusmodi epistola, & quæ sequitur, agentes de redivibus IV. indictionis ad regium ærarium in Sicilia spectantibus, Christi anno 526. excedente, vel 527. ineunte, qui fuit secundus Athalarici regis, scriptæ videntur. Sane Theodoricus, cui Athalaricus patre orbatus sub tutela Amalafunthæ matris successit, mortem obiit sub fine IV. indictionis, id est die trigesimo Augusti anni 526. ut refert Anonymus Valerianus in *Vita Johannis papa I.*

mus, ut si vestra conveniunt decreta pulsatos, tantum commodi percipiat executor, quantum gloriosus dominus avus noster pro honoribus personarum debere Sajos accipere, expressa quantitate, constituit. Commodum enim debet esse cum modo. Nam si mensuram æqualitatis excefferit, vim sui nominis non habebit. Si vero tua jussione conventio destinatur, dumtaxat in illis causis atque personis, ubi te misceri edicta voluerunt, mediam portionem executor accipiat, quam de præceptis regis sumere potuisset: quia non potest convenire justitiæ, ut tantum a te directo tribuatur, quantum pro reverentia nostræ jussionis offertur. Si quis autem saluberrimi constituti temerator extiterit, in quadruplum jubemus ablata restituti; ut quod delectatione cupiditatis admittitur, asperitate dispendii vindicetur. Edicta vero gloriosi domni avi nostri, vel universa præcepta, quæ ad Siciliam pro commonendis universorum moribus destinavit, sub tanta volumus obedientia custodiri, ut sacrilegii reus habeatur, quisquis belluinis moribus excitatus munimem tentaverit irrumpere jussionum. Duorum negotia Romanorum, etiam his invitis, ad tuum diceris vocare judicium; quæ, si cognoscis facta, ulterius non præsumas: ne dum vis judicium incompetenter querere, reatum potius videaris invenire. Memor enim prius debes esse edicti, qui inter alios mavis a te sequenda constitui. Alioqui tota tibi decernendi auctoritas tollitur, si a te illa regula minime custoditur. Ordinariis judicibus administrationum suarum potestas illibata servetur. Cognitores suos legitima turba comitetur. Observationum illarum non mordearis invidia. Gothorum laus est, civilitas custodita. Tota ad vos fama confluit, si vobis rarus litigator observet. Vos armis jura defendite: Romanos finite legum pace litigare. Navigiis vecta commercia te suggerunt occupare, & ambitu cupiditatis exosæ solum antiqua pretia definire; quod non creditur a suspitione longinquum, etiamsi non sit actione vicinum. Quapropter si rumorem hujusmodi vitare festinas, episcopus civitatis, & populus conscientiæ tuæ testes assistant. Omnibus placeat, quod ad cunctorum necesse est pertinere fortunas. Pretia debent communi deliberatione constitui: quia non est delectatio commercii, quæ jubetur invitis. Quocirca sublimitatem tuam jussis præsentibus credimus admonendam: quia excedere nolumus, quos amamus; nec aliquid de talibus sinistrum patimur dici, per quos aliorum mores putamus esse corrigendos.

Sacrilegus habeatur edictorum Theodorici transgressor.

DIPLOMA XLV.

*Epistola Belisarii ducis ad Gothos, a quibus castellum
Lilybætanum repetit.*

NOs Lilybæo (a) Vandalorum, qui imperatori jam serviunt, Anno 534. castello excluditis, per injuriam vobis ipsis obfuturam. Id Procop. de bel. enim agitis, ut cum rege vestro, quamvis invito, & ab iis quæ loVand.lib.2. facitis alienissimo, suscipiat inimicitias magnus imperator, cujus cap.5. benevolentiam, labore captatam plurimo, sibi ille adjunxit. Enim vero quomodo non videatur factum vestrum a moribus hominum, abhorrere; si postquam Gelimeri per vos licuit castellum tenere nuper; augustum, nunc Gelimeris dominum, spoliare subditi possessione velitis? Id quidem a vobis absit, præclarissimi viri; quin hoc potius cogitate, eam esse amicitiae naturam, ut peccata multa obscure ferat. Contra vero inimicitia ne levissimas quidem culpas tolerat; sed præterita omnia scrutatur, neque hostes negligentia prætermittit, alieno ditatos. Deinde injuriam, quam majoribus illatam dicit, armis ulcisci ita aggreditur; ut si Martis alea male cesserit, eorum quæ habet, nihil amittat; sin lætum habuerit exitum; efficit ut victi præbere se faciles aliquando discant. Itaque jam nunc absistite vobis justa ac nobis officere, nec Gothis infensum reddite imperatorem magnum, quem propitium semper vobis optamus. Etenim apprime intelligitis, si vobis castellum hoc vendicaveritis, bellum ilicet affore, quo non Lilybæum modo, sed quidquid etiam usurpatis ex alieno, repetemus.

DL

(a) In memorabili illo bello Græcos inter & Vandalos gesto, Belisarius Græcæ expeditionis ductor, expugnata Carthagine, & Gelimere Vandalorum rege capto, milites quosdam in Siciliam misit, qui Lilybæum a Vandalorum potestate eriperent. Sed quoniam Gothi, accepto nuncio de captura Gelimeris, castellum illud præoccupaverant, eis itaque per hanc epistolam scripsit

Belisarius, ut nisi vellent imperatoris Justiniani inimicitiam suscipere, Lilybæum restituant Græcis. Acceptis hisce litteris responderunt Gothi, se retento Lilybæo nulla Justinianum injuria efficere: quam Lilybæum non modo, sed Sicilia etiam tota ad Gothorum imperium pertineret; ut pater ex sequente epistola ex eodem Procopio exscripta.

D I P L O M A X L V I.

Epistola Gothorum ad ipsum Belisarium. Ejus querela respondet Gotbi, ac Justinianum augustum controversiæ arbitrum faciunt (a).

Anno 534.

Procop. de
bell. Vandal.
lib. 2. cap. 5.

Epistola tua, præstantissime Belisari, admonitionem complectitur, veram illam quidem, sed in alios quospiam, minime vero in nos Gothos convenientem. Nihil enim, quod ad Justinianum Aug. pertinet, usurpavimus: tanta absit a nobis insania. Nostram autem esse contendimus Siciliam totam, cujus e promontoriis unum est Lilybœi castellum. Quod si Theodoricus sorori suæ, regi Vandalorum nuptæ, Siculi alicujus emporii copiam fecit, id pro nihilo habe, quum apud nos legis auctoritate non valeat. Tu vero, magister militum, coquum feceris, si in animum induxeris non hostiliter, sed amice transigere controversiam. In quo illud discrimen est, quod amici milites arbitrio dirimunt; hostes, armis. Nos certe hujus arbitrum controversiæ Justinianum August. feremus, quod ex æquo, & bono judicaverit, amplexuri. Porro cupimus, ut præcipiti consilio macturum præoptes, sententiamque expectes principis tui.

D I P L O M A X L V I I.

Epistola Justiniani imperatoris ad Amalafuntham (b) Athalarici regis matrem. De eodem negotio castelli Lilybætani per Gothos injuste detenti.

An. 534. cir.

Idem de bell.
Goth. l. 1. c. 3.

Lilybœi castellum, quod nostrum est, injusta vi captum, retines; necdum placuit remittere Barbaros, quos a me transfugas accepisti: per summam quoque injuriam damna gravissima intulisti Gratiæ meæ. Quo tandem hæc eruptura sint, tuum est cogitare.

DI-

(a) Annum 528 huic epistolæ assignat Goldastus, sed falso: nam ut liquet ex indice chronologico persecutionis Vandalicæ a Theodorico Ruinart edito, non ante annum 534. fuit Carthago a Belisario capta, Gellimerque ultimus Vandalorum rex devictus, & in triumphum Constantinopolim ductus. Vide, sis, admonitionem præcedentem.

(b) Amalafuntha, ægorante ejus filio Athalarico rege, verita ne eo mortuo contemptui esset Gothis, inter quos malum de ea nomen percrebue-

rat, rebus propriis consulens, de Sicilia, Italia, ac Gothis Justiniano prodendis agit cum Alexandro ejusdem imperatoris ministro. Hic Ravennæ clam antedictæ Amalafunthæ aperuit imperatoris mentem, & vicissim recepit ab ea quid haberet in votis; sed ut negotium lateret Gothos, his præsentibus epistolam, hanc Justiniani nomine Amalafunthæ summo artificio reddidit; cui ita, annuentibus iisdem Gothis, respondit per sequentem epistolam, exscriptam ex Procopio, quem consulte.

DIPLOMA XLVIII.

*Epistola ejusdem Amalafunthæ ad eundem Justinianum.
Ei super negotium castelli Lilybatani
respondet (a).*

M Agnum, & forti animo præditum imperatorem magis decet, *Anno 534.*
puero orbo, & quid agatur ignaro, opitulari, quam sine *circiter.*
causa indicere inimicitias. Ex iniquo enim congressu ne victoriam *Procop. de*
quidem honestam refert, scilicet Lilybœum, & fugitivos decem, & *bell. Goth. lib.*
quod in urbem amicam milites nostri, dum hostes suos peterent, pec- *1. cap. 3.*
carunt per ignorantiam, minaciter Athalarico commemoras. Absint
procul, absint hæc a te, imperator: quin potius fac memineris nos
tuæ adversus Vandalos expeditioni non modo non obstitisse, sed ten-
dentibus in hostem copiis lubentissime dedisse iter, copiamque emen-
di annonam, & cum alia, tum equos tanto numero suppeditasse, ut
hostem nulla re magis, quam eorum opera, debellaveris. Socii de-
mum & amici nomen meretur, non illo tantum, qui arma cum vi-
cino consociat, verum etiam qui quælibet ad bellum quodvis neces-
saria palam subministrat. Id etiam reputa, tunc temporis classem
tuam nec alio quam in Siciliam, recipere se e pelago, nec absque re-
bus sibi coemptis tenere cursum in Africam potuisse. Quare victoriæ
summam ascribere nobis debes, si quidem qui negotii tollit obices
dignus est qui successus gloriam ac præmium ferat. Quid autem ho-
mini dulcius, quam potiri hostium o imperator? Nos tamen factu-
ram haud mediocrem passos, quippe spoliis expertes, contra quam
lex belli jubet, nunc etiam Lilybœo, in ditione Gothica jam pridem
posito, spoliare vis, uno videlicet scopulo, o imperator, nullius fere
pretii digno: qui si in tuo prius imperio fuisset, eo saltem Athalari-
cum, tibi in rebus maxime necessariis auxiliatum, remunerari de-
bueras.

DIPLOMA XLIX.

*Epistola Belisarii ducis ad antedictum Justinianum. De his,
quæ post liberatam a Gothis Siciliam sibi acciderunt: deque
suppetiis sibi mittendis, ut paribus cum hoste viri-
bus ceptum jam bellum finiret (b).*

IN Italiam pervenimus, uti jusseras, & magna potiti illius par- *Anno 536.*
te, Romam etiam recepimus, exactis hinc Barbaris, quorum *Idem cap. 24.*
præfectum Leuderin, ad vos misi non ita pridem. Postquam autem
Tom. I. M præ-

(a) Consule quæ in proxima admoni-
tione nostra exposuimus.

(b) Athalaricus Gothorum rex, quum

ad spem juventutis accederet, sen-
tiens se in proximo moriturum, ma-
trem suam Amalafuntham Justiniano
impe-

præsidia militaria imposuimus locis validis , quæ in Sicilia , atque Italia occupavimus exercitus ad quinque millia redactus superfuit , hostium vero centum , & quinquaginta millia nos invaserunt . Ac primum quum ad fluvium Tiberim ivissemus exploraturi , præterque opinionem in necessitatem confligendi incidissemus , parum abfuit , quin hastarum vis non obruerit ; deinde muros copiis omnibus , ac machinis undique aggressi Barbari , tantum non primo nos , urbemque cepere aditu , fecissentque , nisi fortuna prospera ex periculo nos eripuisset . Etenim quæ naturam rerum excedunt ; ea merito , non humanæ virtuti ac fortitudini , sed Deo sunt ascribenda . Quæ hætenus , seu fortunæ munere , seu virtute propria gessimus , optimo certe loco sunt ; quæ vero consequentur , tuam ut rem augeant velim . Quare quidquid & a me dici , & a vobis fieri convenit , non celabo , haud ignarus Dei quidem arbitrio res humanas fluere ; operum vero omnium duces vituperium , vel laudem ex iis quæ ipsi fecerint , reportare consuevisse . Itaque arma nobis mittantur , ac milites eo numero , ut in posterum paribus cum hoste viribus bellum hoc geramus . Neque enim reponenda sunt omnia in cura ac fide fortunæ : quippe , quæ eundem semper cursum tenere minime soleat . Tecum illud auguste cogita , nos , si jam hostis vicerit , ex Italia tua deturbatum iri , simulque exercitum amissuros , cum ingenti ob rem male gestam dedecore . Omitto , quod Romanos quibus fides in majestatem tuam antiquior salute fuit , in exitium coniecisse videbimur , & læti successus quos ad hanc diem habuimus , nihil denique nisi doloris materiam relinquent nobis . Etenim , si ab urbe Roma , & Campania , multoque ante a Sicilia repulsi forte fuisset ; id nos omnium utique malorum levissimum morderet , quod bonis in aliena manu positis , non potuissemus ditari . Hoc etiam vobis perpendendum est , ne multarum quidem myriadum (a) præsidio potuisse unquam conservari Romam diutius , quum ob amplitudinem , tum quod a mari remota rebus omnibus necessariis intercludatur . Ac Romani quidem jam nobis student ; si tamen ærumnæ protrahantur , apparet eos meliora primo quoque tempore amplexuros . Nam qui recens amicitiam junxere , non duris rebus exerciti ; sed beneficiis affecti , in fide

mane-

imperator commensans , rebus humanis excessit . Amalafuntha Theodatum amicum suum , cujus antea inimicitiam subierat , eum sibi conciliatura , Italiæ regem creavit . Qui ut principatus habenas suscepit , beneficii immemor , nil duxit antiquius , quam illam crudeliter perdere . Justinianus , audito scelere nefandissimo , injuriam innocenti mulieri illatam , ulturus , misso Belisario , qui jam de Vandalis triumphum reculebat , Bel-

lum Gothicum adversus Theodatum , inquit . Ergo Belisarius arma sua contra Gothos convertens , cum ingenti classe in Siciliam venit : ubi parva de Gothis victoria , emenso fretto , in Italiam transit , atque Romam lucratus , Justiniano epistolam hanc scripsit . Consule Jordanum *de Gotbor. orig. & reb. gest.* cap. 59. & 60. Procopium *de Bello Gotb.* lib. 1. cap. 4. 5. 24. (a) Vox barbara numerum decem millium sonans .

manere solent. In primis fames Romanos ad multa, quæ admittere nollent, subiget. Me vero, qui vitam majestati tuæ meam deberi scio, me, inquam, vivum nemo hinc dejicere potuit. Sed vide quid tandem laudis allaturus tibi sit ejusmodi exitus Belisarii.

DIPLOMA L.

Constitutio Justiniani imperatoris. De prætore Sicilia, & ejus officio.

Habeto Sicilia prætorem (a), qui & res civiles tractet, & curam gerat militaris impensæ. Publica tributa Siciliae non pertinent ad sollicitudinem prætoris, sed censentur sub comite patrimonii Italiae. Appellationes (b), & decreta defensorum, & primorum civitatis Siciliae tractat & examinat quæstor. P. P. post consulatum Belisarii (c).

Anno 536.

Authen. de
Prætoro Sicil.
coll. 10. const.
104.

DIPLOMA LI.

Epitome alterius constitutionis ejusdem Justiniani. De appellationibus Siciliae, per quæstorem suscipiendis (d).

Appellationes quæ in Sicilia porriguntur adversus sententias prætoris (e), vel ducis, vel cujusvis alterius judicis in Sicilia constituti apud quæstorem (f) in hac regia urbe exerceri præcipimus, ut ipse discutiat causas provocationis, & sententiam dicat, & nostro imperio referat, ut nostra auctoritate sententia ejus roboretur. Sed & si aliud civile emergat, veluti defensoris confirmatio, vel decretum

An. 537. cir.

Novell. Cōst.
68. de Appell.
in Sicil. porr.

Tom. I.

M 2

tum

(a) Quæ ad illustrandam notitiam præturæ Siciliae facere possunt, dabimus in fine Voluminis, Dissertatione VII. Cap. v.

(b) Confer cum duobus Dipl. immediate sequentibus.

(c) Id est, anno 536. nam Belisarius anno 535. consul fuit absque collega, & nullis duobus sequentibus annis creatis consulibus, hæc formula Orientalibus anno 536. usui fuit: *Post consulatum Belisarii*; anno vero 537. ista: *Post consulatum Belisarii II.*

(d) Hujus constitutionis summam exhibet Liber Authent. juris civilis coll. 10. novell. 75. *Siciliae appellationes suscipiat quæstor, & interveniant*

psëpismata tam eccliarum, quam patrum.

(e) Quo signanter anno prodierit hæc lex, plane non constat; attamen vel ex hoc tantum loco plane liquet, post illam anni 536. *de Prætoro Siciliae*, quam modo edidimus, conditam esse.

(f) Non una semper fuit regula pro suscipiendis appellationibus de Sicilia venientibus: primum ad præfectum Urbis, deinde ad eum simul & ad præfectum Prætorio spectabant, ut supra Dipl. IX. & XVIII. per hanc vero constitutionem, per præcedentem simul, & sequentem ad quæstorem regie urbis pertinere videntur.

tum patris civitatis Siciliae; similiter ad quaestorem referatur, & calculo ipsius confirmetur, nostra scilicet auctoritate, suggerente quaestore, sequenda.

D I P L O M A L I I .

Epitome tertiae constitutionis antedicti Justiniani . De officio quaestoris , circa provocationes a Sicilia Constantinopolim venientes (a).

An. 537. cir.
Novell. Cōst.
97. de Offic.
Quaestor. **P**rovocationes, a Sicilia in hanc civitatem venientes, apud excellentissimum quaestorem ventilentur. Etsi defensorum civitatis creandorum, vel patrum decreta opus sit celebrari, apud eundem illustrissimum virum celebrentur.

D I P L O M A L I I I .

Induciarum tabulae , quas Gothorum legati cum Belisario firmant , cessa Belisario Sicilia , & Gothis Britannia (b).

An. 538. cir.
Procop. de
bell. Goth. lib.
2. cap. 6. **G**othorum promissio: Etsi neminem vestrum praeterit nihil non vere a nobis dictum; tamen, ne litigare videamur, vobis Siciliam cedimus, tanta, ac tam divite insula: sine qua Africam non potestis tenere tuto. *Mox Belisarius:* At nos Britanniam totam, multis partibus majorem Sicilia, atque olim Romanis subditam, Gothis concedimus.

DI-

(a) Consule duplicem praecedentem constitutionem.

(b) Gothi bellorum incommodis, ac pestilentiae vi magnopere adacti, viros summa apud eos auctoritate praestantes, oratores mittunt, ut de pace

incunda cum Belisario agerent: scriptae itaque sunt istae Induciarum tabulae. Quem vero eventum inde res habuerit, enarrat ipse idem Procopius *de Bello Goth.* lib. 2. cap. 6. & seqq.

DIPLOMA LIV.

*Epistola Pelagii papæ I. ad Cethegum patricium.
De ordinatione Catanensis, ac Syracusani episcopi.*

Pelagius Cethego patricio (a).

Quod de ordinando ecclesiæ Catanensis episcopo (b) salubris electione iudicii fieri desiderastis, agnovimus: confestim sequenti die eum juxta morem discutientes, tertio quo venit die episcopum consecrare curavimus. Simili quidem modo & de Syracusanæ urbis antistite (c) optaveramus in ipso initio gloriæ vestræ desideriis obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus ordinationem differre sacerdotii coegisset, ob hoc quod vel personæ qualitas, sicut & vos melius nostis, vel superstes uxor, aut filii per quos ecclesiastica solet periclitari substantia nostros animos diutius ab ejus ordinatione suspenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno distulimus, opinantes quod in melius Syracusanorum provenire posset electio. Sed quia in voluntatis suæ proposito irrevocabiliter perstitit, & nullus est alius in eadem repertus ecclesia (d), nisi longioribus adhuc temporum differretur spatiis: ne paullo amplius insanirent, sicut filii nostri magnifici viri prætoris (e) testificatione didi-

Anno 556.
circiter.

Can. De Syracusanæ Dist.
28. & Labbe
t. 6. Cōcil. col.
484.

(a) Patriciatus dignitatem, qua præditus erat Cethegus, exponunt, Zosimus *Hist. lib. 2.* Sigonius *de Regno Ital. lib. 4.* ad annum 773. & Joseph Cantelius *Metrop. Urb. Hist. Dissert. 2. cap. 4.*

(b) Elpidius is vocabatur, ut patet ex altera ejusdem Pelagii epistola mox recudenda. Ergo duo fuerunt unius Elpidii nomine Catanenses episcopi: alter a Pelagio I. pastoralibus infulis donatus, de quo in duabus hisce epistolis; alter a Pelagio II. consecratus, de quo infra Dipl. LVI. LVII. & CLXXXVIII. Ex his posteriorem tantum agnoverunt Pyrrhus, & Groffus, Catanensem præfulum catalogum texentes: utrumque admittunt alii recentiores scriptores sane quàm eruditi; sed illi uniformitate nominis offensi, priori nomen Elpidii abjudicant, ac anonymum dicunt: & ne apertissimæ sequentis epistolæ auctoritati obistere videantur, eam auctori non suo suppositam esse volunt, atque Pelagio II. ascribunt. Conjectu-

ra non illaudabilis, si duo esse omnino non potuerint uni ecclesiæ ejusdem nominis episcopi, alteri alter suffectus. Sane vel in ipsa Catanensis ecclesiæ historia non duo tantum, sed & tres semel atque iterum occurrunt episcopi idem nomen præferentes.

(c) Huic episcopo Agathonis II. nomen indixit Pyrrhus in *Notit. Eccles. Syrac.* ad annum 553. Vellem antiquior rem testem nancisci, ut rem præfidentius credere possim.

(d) Disciplina de non ordinandis exteris tunc temporis ita inviolabiliter observabatur, ut maluerit Pelagius electum civem cum superstite adhuc uxore & filiis, quàm qui de numero civium non esset, ad Syracusanum episcopatum admittere. Consule S. Gregorii epistolas, hic Dipl. LXXIV. & CCL. & præterea vide Thomasinum *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 2. cap. 10.

(e) Siciliæ præfecturam restituit Justinianus, ut constat ex Dipl. 1.

didicimus , inter hujusmodi ambiguitates illud consultius judicavimus faciendum , ut congrua providentia causam , propter quam principalis constitutio habentes filios , & uxorem ad episcopatus prohibet ordinem promovere , salva dispositione concilii muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ urbis episcopo , priusquam a nobis eum contingeret ordinari , hujusmodi exegimus cautionem , perquam & suam fateretur , quantula esset , præsentis temporis habita rerum descriptione , substantiam ; & nihil unquam per se , aut per filios , aut uxorem , sive per quamlibet propinquam , aut domesticam , vel extraneam forte personam , de rebus usurparet ecclesiæ ; & universa sui episcopatus quæ sita tempore , suæ ecclesiæ dominio sociaret ; nihil ultra id , quod modo descriptum est , filiis suis , vel heredibus relicturus .

D I P L O M A L V.

*Epistola ejusdem Pelagii ad Elpidium Catanensem episcopum (a).
De clericis ecclesiæ suæ .*

Anno 558. circiter . **S**icut (b) unumquemque clericum tuorum ecclesiasticis utilitatibus , vel dispositionibus dilectionis tuæ pro eadem ecclesia usque ad justitiæ , legumque rationem procedentibus , fideliter obedire prospexeris ; ita dilectionis tuæ effectu continuas secundum fidem , diligentiamque suam , uniuscujusque merita prosequendo .
Labbe t.6.Cōcil.col.487.

D I P L O M A L V I.

Epistola Pelagii papæ II. ad Eucarpum Messanensem episcopum (c) . Ei Catanensis ecclesiæ visitationem , quum ea sedes vacaret , injungit , & formam electionis novi pastoris præscribit .

An. 578. cir. **C**Atinensis ecclesiæ visitationem tibi injungimus , cujus episcopum de hac luce transisse , suscepta cleri relatione , didicimus . Impossibile enim est , ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracusanis partibus alii cuilibet causas , quæ ad Deum pertinent , committamus ; nisi
Can. Catanensis. dist. 62.

(a) De Elpidio isto egimus jam in monitis ad præcedentem epistolam .

(b) Epistola hæc mutila videtur & manca : ea propter percipi non potest perfectus scripturæ sensus .

(c) Quum Eucarpus Messanensis episcopus interfuerit , ac se subscripserit synodo Romanæ sub Symmacho , & Theodorico Gothorum rege anno 503 .

congregatæ ; & non ante annum 578 . qui fuit primus pontificatus Pelagii II. epistola hæc inscribi potuerit : aut duos episcopos Eucarpi nomine constituamus oportet , aut certe unum , cui vita adeo longior fuit , ut in matura ætate , præ illius temporis more , electus , 75 . & amplius annos in episcopatu consumpserit .

nisi forte talem per te Deus nunc in Catanensi ecclesia eligere voluerit; de cujus conscientia possimus esse securi, ut a te labores istos paullulum removeere possimus. Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catanensem ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, atque suadeat; & statim eum ad urbem Romam (a) cum decreto, & testificatione relationis tuæ transmittet.

DIPLOMA LVII.

Epistola ejusdem Pelagii ad clerum Catanensem. De ordinatione Elpidii II. & ut ipse Elpidius de rebus ecclesiae aliquam securitatem nulli faciat.

Pelagius papa clero Catanensi.

Talia quidem jamdudum ad fratrem & coepiscopum nostrum Eucarpum de visitatione Catanensis ecclesiae scripta (b) direximus, ut in eis iudicium nostrum potuissetis agnoscere. Verumtamen, quia quosdam ibi non sana intentione, sed pravis studiis dissensionis fuscitare, vestra etiam relatione cognovimus, qui scientes se ad episcopatum nec ætate, nec scientia, nec vitæ meritis posse perducere, ad hoc tantummodo inquietare ecclesiam volunt, ut sibi de his, quæ ex ipsa præsumpta sunt, impunitatem futurus promittat episcopus, & fiat rapinæ securitas, episcopatus ambitio: hoc etiam vos duximus commonendos, ut decretum in Elpidium (c) diaconum factum, & subscriptum ab omnibus, quos vestra relatio designavit, ad nos cum prædicti visitatoris epistola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *Et post pauca.* Quum igitur huc filius noster magnificus vir Leo prætor (d) venisset, retulit nobis de singulis quæ ibi mota sunt, & quomodo vota prope totius civitatis in Elpidio diacono concordarent. Unde quia de memorati viri testimonio dubitare omnino non possumus: iccirco, sicut dictum est, Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis ulterius, ut admonitio

Anno 580.
circiter.

Can. Talia
quidem. 8. q. 1.
& Labbe t. 6.
C6c. pag. 549.

Leo prætor
Siciliæ.

(a) Ergo episcopos Siculos tunc temporis nullus consecrabat, nisi Romanus pontifex, cujus se imperio immediate subiciebant, & potestati. Consule Dissertationem nostram ad calcem Voluminis edendam: *De ecclesiastica politia Siciliae per decem priora secula.*

(b) Epistola hic memorata veluti Eucarpo scripta, eadem est quam modo publicavimus.

(c) Elpidii episcopi Catanensis fit mentio in epistola S. Gregorii magni ad Leonem episcopum Catanensem, hic Dipl. CLXXXVIII. Elpidium II. eum nominamus ex his quæ exposuimus in notis ad Dipl. LIV.

(d) Siciliæ honorificentiam prætoris restituit Justinianus imperator, per constitutionem, quam recudimus supra Dipl. I.

nitio ad eum nostra debeat destinari. Quem tamen hoc per vestram dilectionem in præsentij iussione specialiter admonemus, ne cui se aliquid dare vel daturum esse promittat: sed neque de ecclesiasticis præteritis causis aliquam securitatem cuiquam audeat facere, sive promittere; aut quasi factus episcopus ea quæ direpta sunt non repetat, sed apud eos a quibus direpta sunt, permanere libere patiat: sciens, quod si tale aliquid fecit, vel fecerit, nec a nobis omnino permittitur valere ipsa promissio, & cum iudicii nostri, quod de ipso habuimus, damno, pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

D I P L O M A L V I I I.

*Epistola (a) antedicti Pelagii, ad Cresconium (b) illustrem (c).
Ut episcopi Sicilia ultra duos solidos non accipiant
nomine cathedratici: & ut eis supra clericorum vires convivia non
præparentur.*

Anno 580.
circiter.

Can. Illud sc.
10. q. 2.

Illud te volumus modis omnibus custodire, ne qui episcoporum Sicilia de parochiis ad se pertinentibus, nomine cathedratici (d) amplius quam duos solidos præsumant accipere; neque compellere presbyteros, aut clericum parochiarum suarum supra vires suas eis convivia (e) præparare.

DI-

(a) Confer cum sequente epistola.

(b) Cresconium hunc defensorem vocat Glossa in hac Can. De defensoribus agemus in Dissert. VII. Cap. VII.

(c) Illustrissimi appellatio, quæ ætati nostræ usque ad nauseam frequens est, tunc temporis apud Romanos nondum obtinuerat, utpote qui illustri tantum voce uterentur: quam nec omnibus indiscriminatim tribuebant, sed illis solummodo, quos vel nobilis prosapia, vel spectabilis dignitas separabat a plebe: immo non quæcumque dignitas sufficiens erat, sed omnino major requirebatur. Porro apud antiquos, teste Panvino, magistratus in triplici erant differentia: alii erant majores, qui appellabantur *illustres*: alii medii, qui dicebantur *spectabiles*: & alii minores, qui *clarissimi* nomenclatura gaudebant. Trium harum dignitatum formulas exhibet Cassiodorus lib. 6. & 7.

(d) Cathedraticum jus est certam pecuniæ summam accipiendi, quo utitur episcopus parochias suas visitans.

Duorum tantum solidorum esse præscribit Pelagius; cui consonant, concilium Bracharense II. Can. 2. Tolentanum VII. Can. 4. Capitulare Caroli Calvi, & Honorius papa III. cap. *Conquaranda de Offic. Jud.* Sed sacrosancta synodus Tridentina visitanti episcopo quidquam etiam *ultra oblatum* accipere prohibuit, *exceptis tantum virtualibus, quæ sibi ac suis frugaliter moderateque pro temporis tantum necessitate, & non ultra, erunt ministranda.* Et ut ostenderet, quam sibi cordi esset, ut præscriptam moderationem & frugalitatem episcopi in procurationibus exigendis servarent, dupli restitutionem & alias præterea pœnas transgressoribus minatur.

(e) Prandia, quæ sobrietatem redolerent, ac omnem luxum excluderent, visitantibus episcopis præparari præcipit Pelagius. Tridentina synodus modo laudata omnem quoque epularum abundantiam exclusam vult per ea verba, *frugaliter moderateque.*

Immo

DIPLOMA LIX.

*Epistola ipsius ejusdem Pelagii ad eundem Cresconium. Ut
Syracusanus nominatim episcopus, una simul cum
reliquis Siciliae, antedictæ constitutioni, de
duobus solidis, & moderatis
prandis obediret (a).*

Illud magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quod Syra- *An. 534. cir.*
cusanæ civitatis episcopus inter alia, quæ in cautionum suarum *Can. Illud ma-*
pagina spondit, hoc & specialiter sub interpositione poenæ legitime *gnitudinem*
promississe legitur, numquam se a quolibet suæ diocesis presbytero ul- *tuam. 10. q. 3.*
tra duos solidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet
aliam occasionem quidquam in ejus se dispendio esse gesturum. Quod
magnitudo tua, non solum a prædicto episcopo, sed de omnium epi-
scoporum Siciliae personis competenti sollicitudine custodire non desinat;
nec ipsa quoque prandia enormia fieri, sed secundum mediocritatem
uniuscujusque loci episcopo ad consignationem venienti susceptionis
præparari convivium, quia nec eo pretextu pauperibus incuti damna
volumus, aut qualibet ratione permittimus.

DIPLOMA LX.

*Epistola S. Gregorii papæ I. ad omnes episcopos Siciliae. Suas
intra Siciliam vices Petro subdiacono commissas declarat.
Ut provincie illius episcopi semel per annum
conveniant, statuit. Ipsos quid in
concilia cavendum, quid agen-
dum sit, monet (b).*

Gregorius servus servorum Dei universis episcopis
per Siciliam constitutis.

Valde necessarium esse perspeximus, ut sicut decessorum nostro- *Anno 590.*
rum fuit judicium, ita uni eidemque personæ omnia commit- *S. Greg. lib. 1.*
tamus; & ubi nos præsentem esse non possumus, nostra per eum, cui *indict. 9. ep. 1.*
Tom. I. N præ-

Immo sat ostendit per moderationem
& frugalitatem, se desiderare, ut
episcopi observent id quod discipulis
suis inculcavit Christus: ut scilicet
de mensarum instructione, aut vi-
tualium apparatu non solliciti, con-
tenti essent iis quæ ultro apponuntur
eis: hinc S. Carolus deductum in-

morem habebat, ut ipse, & qui eum
comitabantur, tum in manducando,
tum in cubando, paupertati visitan-
dorum se conformarent, referente vitæ
ejus scriptore, Godzo lib. 1. cap. 13.
(a) Consule præcedentem epistolam,
& quæ ibi exposuimus in notis.
(b) S. Gregorii epistolæ notis adeo
eru-

præcipimus, repræsentetur auctoritas. Quamobrem Petro subdiacono (a) Sedis nostræ, intra provinciam Siciliam vices nostras (b), Deo auxiliante, commisimus. Nec enim de ejus actibus dubitare possumus, cui, Deo auxiliante, totum nostræ ecclesiæ noscitur patrimonium (c) commississe.

Illud quoque fieri debere perspeximus, ut semel per annum (d) ad Syracusanam, sive Catanensium civitatem, universaliter honore, quo dignum est, sicut eidem jussimus, fraternitas vestra conveniat: quatenus, quæ ad utilitatem ipsius provinciæ ecclesiarum pertinent, sive ad necessitatem pauperum oppressorumque sublevandam, sive ad admonitionem omnium atque correctionem eorum, quorum excessus contigerit demonstrari, congrua cum eodem Petro subdiacono Sedis nostræ debeatis moderatione disponere. A quo concilio procul absint odia, facinorum nutrimenta, atque invidia interna tabescat, & nimis execrabilis animorum discordia. Sacerdotes suos concordia Deo placita, & caritas recognoscat. Hæc igitur omnia cum ea maturitate, ac tranquillitate gerite, ut dignissime episcopale possit concilium nuncupari.

DI-

eruditius illustrarunt, Alaferra, Guffanvillæus, & monachi Benedictini e congregatione S. Mauri, ut qui hoc genus argumenti retentare voluerit, aut latro alieni laboris sit, oportet, aut certe vir otio abundans, quem actum agere non piget. Sed quoniam neglecta harum epistolarum descriptione, mutila satis & manca remaneret nostra Siciliæ Diplomaticæ collectio: his igitur recudendis operam damus, opportuniore observationes diligentes, vel ex iisdem commentatoribus doctissimis mutuatas, vel aliunde industria nostra comparatas. Ii enim etsi maximi, homines tamen sunt, quorum aciem hisce in rebus obscuris, & ab ætate nostra longe remotis aliquid effugisse, vitium non est. Et quidem rebus historicis illustrandis potissimum vacamus: quæ provincia, si verum amas, iisdem viris doctissimis minus curæ fuit, utpote qui graviore negotio lectionis emendandæ ad fidem manuscriptorum Codicum animum intenderent.

(a) Eum S. Gregorius initio pontificatus sui in Siciliam misit, regendi gratia patrimonium Romanæ ecclesiæ, ut hic & alibi passim. Hoc fuit in causa quamobrem ei *procuratoris* titulum nonnulli tribuerent, alii *ca-*

ratoris, alii *defensoris*, alii *apocrisfariis*, alii autem *rectoris*. Sed posteriorem nomenclaturam aliis verior reddunt epistolæ ipsius ejusdem S. Gregorii, hic Dipl. LXVII. LXVIII. & CXIX. Ergo S. Pontifex, præ illius ætatis more ipsi Petro ante corpus beati Petri regendi patrimonii Siculi potestatem faciens, eum in Siciliam misit, scriptis de hujusmodi expeditione tribus primis ejus epistolis, una ad universos episcopos Siciliæ, cui illustrandæ nunc incumbimus, altera ad Justinum prætorem Siciliæ, tertia vero ad Paulum scholasticum. Consule quæ dabimus in fine Voluminis Dissert. vi. Cap. i.

(b) Notabile testimonium ad evertendam ex imo illorum opinionem, qui rudioribus sæculis scribentes, aliquem in Sicilia, præter Romanum pontificem, metropolitam constituunt. De quo argumento ex proposito agemus infra, Dissertat. II. *De Ecclesiastica politia Siciliæ per decem priora sæcula.*

(c) Quæ de patrimonio ecclesiæ Romanæ in Sicilia dici poterant in unum collecta habebis infra Dissert. v.

(d) Episcopi Siculi præter synodum illam Romanam, cui primum bis quolibet anno, cum aliqua inde moderatione ex Dipl. XXIX. & CXXXVI. inter-

DIPLOMA LXI.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Justinum prætorem Siciliae.

Justinum amice ac serio hortatur, ut paci cum sacerdotibus, equitati erga omnes studeat, utque integram frumenti annonam curet transmitti.

Gregorius Justino prætori Siciliae (a).

Quod lingua loquitur, attestatur conscientia: quia dudum vos *Anno 1x. Ind.* & nullius dignitatis occupationibus implicatos, multum dilexi, *590. & 591.* multumque veneratus sum. Ipsa namque incessus vestri modestia, *Ex eodem lib. 1. epist. 2.* quibusdam conatibus exigebat, ut diligi etiam a nolente debuisset. Et quum vos venisse ad administrandam præturam Siciliae audivi, valde gavisus sum. Et quia quamdam inter vos, atque ecclesiasticos (b) simultationem subrepere comperi, vehementissime contristatus sum. Nunc vero quia & vos administrationis cura, & me studium hujus regiminis occupat, in tantum nos recte diligere specialiter possumus, in quantum generalitati minime nocemus. Unde per omnipotentem Dominum rogo, in cujus tremendo iudicio nostrorum actuum positura rationes sumus, ut ejus respectum semper gloria vestra ante oculos habeat, & numquam quodlibet, ex quo inter vos vel parva defensio proveniat, admittat. Nulla vos lucra (c) ad injustitiam pertrahant, nullius vel minæ, vel amicitiae ab itinere rectitudinis defleant. Quam sit vita brevis aspiciate: ad quem quandoque iturū estis iudicem, qui judiciariam potestatem geritis, cogitate. Solerter ergo intuendum est, quod cuncta lucra hic relinquimus, & solas dispen-

Tam. I.

N 2

dio-

interesse tenebantur, aliud provinciale concilium sibi ipsis proprium Syracusis vel Catanæ singulis annis indissimulanter ex hac epistola celebrare coguntur. Quod & ante ipsum S. Gregorium per omnes fere provincias Christiani orbis decreverat Constantinus imperator, quemadmodum discimus ex ejus Novella Const. 439. inclusa in corpore juris civilis.

(a) Præturam Siciliae instituit, seu verius restituit Justinianus Imp. anno 536. cujus constitutionem exscripsimus supra Dipl. I. Dignitatem hanc, pontifice Pelagio II. obtinebat Leo; cui successus est Justinus iste, qui inde Libertinum successorem habuit, Libertinus autem Alexandrum. Con-

sule Dissertationem vii. ad calcem hujus Voluminis edendam.

(b) Justinus statim ac ad præturam Siciliae fuit evehctus cum episcopis Siculis litem strenue egit, ut hic innuit S. Gregorius, & expressius perhibet in epistola ad Petrum Subd. quæ est LXXVII. hujus collectionis, & in epistola ad ipsum Justinum, hic Dipl. LXXXVII.

(c) Eundem Justinum hortatur S. Gregorius, ut nullis illectus lucris justitiam coleret; sed ejus pastoralibus monitis prætor non fuit obsecutus, utpote qui avaritiæ perditissime addictus, Judæum quemdam Christianorum seductorem impunitum relinqueret, ut infra Dipl. xcvi.

dioforum lucrorum causas nobiscum ad iudicium deportamus ; illa ergo sunt nobis commoda quærenda, quæ nequaquam mors adimat, sed mansura in perpetuum præsentis vitæ finis ostendat.

De frumentis autem quæ scribitis, longe aliter vir magnificus Citonatus asserit : quia solummodo tanta transmissa sunt, quæ pro transactæ indictionis debito ad replendum sitionicum (a) redderentur. De qua re curam gerite : quia si quid minus huc transmittitur, non unus quilibet homo, sed cunctus simul populus trucidatur (b).

Ad regendum vero Siciliæ patrimonium, talem, ut æstimo, virum (c), Deo auctore, transmissi, cum quo vobis, si, ut ego expertus sum, recta diligitis, omnino conveniat. Quod autem me, ut vestri memor esse debeam, admonetis, verum fateor, si ex antiqui hostis insidiis iniustitia nulla subrepat, tantam gloriæ tuæ modestiam didici, ut esse non tuus erubescam.

D I P L O M A L X I I.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Paulum scholasticum. Paulum, quod de pontificatu sibi gratuletur, arguit. Maurentium illi, & Petrum subdiaconum commendat.

Gregorius Paulo scholastico (d).

Anno ix. Ind. 590. & 591.
Ex eodem lib. 1. epist. 3.
Quidquid mihi ex honore sacerdotalis officii extranei arrident, non valde penso : de vobis autem mihi hac ex re arridentibus non minime doleo, qui desiderium meum plenissime scitis, & tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuisset impleri, quod volui : si voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione valuisssem (e).
 At

(a) Id est *horream publicam*. Eodem sensu *sitionicam* accipitur infra Dipl. CCXLII. Vide Du-Cangium in *suo Glossario*.

(b) Roma tritici penuria magnopere angebatur, quia anno superiore Tiberis exundans, ecclesiæ horrea subverterat, pereuntibus nonnullis tritici modiorum millibus, ut referunt, S. Greg. Turon. lib. 10. cap. 1. & Johannes diaconus in *Vita S. Greg.* lib. 1. cap. 34.

(c) Scilicet Petrum subdiaconum, quem ipsemet S. Gregorius singillatim nominat in præcedente, ac in sequente epistola.

(d) Alibi, id est Dipl. CCLXII. *Paulo scholastico Siciliæ*. Porro scholastici nomen non uno semper sensu usurpatum fuit ab antiquis ; sed S. Gregorius juris-consulto frequentius nomen istud tribuit, ut commode cognosci potest ex Dipl. LXIX. in fine.

(e) Quam ægre pontificatus honorem susceperit S. Gregorius, ipsemet testatur ulterius in duabus epistolis aliis, quas immediate post istam scripsit, alteram Johanni Episc. Constantinopolitano, alteram Theodistæ imperatoris Mauricii sorori. Id ipsum plane confirmat Johannes diaconus in *Vita S. Greg.* lib. 1. cap. 39.

At quia nunc in civitate teneor Romana, honoris hujus vinculis religatus, habeo aliquid quod etiam vestrae gloriae exultem. Et quia viro eminentissimo domino Leone exconsule (a) veniente, vos in Sicilia remanere non suspicor: & quum ipse quoque tuo honore religatus, Romae retineri coeperis, quid moeroris, quid amaritudinis ego patiar, agnosces. Veniente autem viro magnifico domino Maurentio chartulario (b), ei quaeso, in Romanae urbis necessitate concurrere: quia hostilibus gladiis foris sine cessatione confodimur. Sed feditione militum, interno periculo gravius urgemur. Petrum vero subdiaconum nostrum, quem pro regendo ecclesiae patrimonio, Deo auctore, transmisimus, vestrae gloriae per omnia commendamus (c).

Leo exconsul.

Maurentius
chartularius.

DIPLOMA LXIII.

Epistola ejusdem S. Gregorii papae I. ad Petrum subdiaconum. Ut discrepatio de agrorum finibus quadraginta annorum possessione componatur.

Gregorius Petro subdiacono (d).

Gregorius servus Dei, presbyter & abbas monasterii sancti Theodori (e) in Sicilia provincia, territorio Panormitano constituti, insinuavit nobis homines fundi Fulloniaci (f), juris sanctae ecclesiae Romanae fines fundi gerdimiae, collimitantis eidem praefato fundo ecclesiae sanctae Romanae, quos quieto jure per innumeros annos poss-

Anno 590.

Mense Nov.

Ex eodem
lib. 1. epist. 9.

(a) Quomodo Leo exconsul dici poterit, quando plane constat longe ante haec tempora consules extinctos jam fuisse, dicemus infra ad calcem Voluminis, Dissertatione VII. Cap. VI. de Exconsulibus.

(b) De eo agemus in cit. Dissertatione Cap. IX. de Chartulariis.

(c) Ex Cod. M. S. Turonensi S. Gatiani, testibus monachis Benedictinis, constat hanc epistolam datam esse mense Octobris indictionis IX. id est sub exordio pontificatus ipsius ejusdem S. Gregorii. Is enim pontificatum inivit die 3. Septembris ejusdem indictionis, quae incidit in annum Christi 590.

(d) De eo aliqua praefati sumus in notis ad Dipl. LX.

(e) Duo in Sicilia erant monasteria S. Theodori nomine insignita, alterum Panormi, quod S. Gregorius memorat hic, atque etiam in epistola ad Victo-

rem episcopum Panormitanum, infra Dipl. cxii. alterum Messanae cujus ipsemet S. Gregorius recordatur in duabus ejus epistolis, hic Dipl. Lxvii. & Lxviii. Hoc non advertens eruditissimus alioquin vir Johannes Mabillonius *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 8. n. 24. monasterium de quo hic agitur, in errorem prolapsus, cum Messanensi perperam confundit, Rocchus Pyrrhus rerum ecclesiae Siciliae indagator non indiligens, *Sicil. Sacr.* lib. 4. par. 2. in princ. hocce monasterium S. Theodori Panormi unum ex sex illis fuisse contendit, quae in Sicilia ex proprio patrimonio S. Gregorius aedificavit. Quod argumenti genus nos illustrabimus infra, Dissert. III. de *Monachismo Sicilia per decem priora saecula.*

(f) Hujus fundi fit quoque mentio infra Dipl. ccl.

possederunt, velle pervadere. Et ideo volumus accedentem te ad Panormitanam civitatem, quæstionem ipsam tali ratione discutere, dominio rei apud possessorem, sicuti hæctenus possessum est, videlicet permanente, ut si monasterium præfatum sancti Theodori fines, de quibus causatio mota est, inconcussis quadraginta annis (a) possedisse reperiis, nullam deinceps, etiam si quid sanctæ Romanæ ecclesiæ competere potuit, patiaris sustinere calumniam, sed quietem eorum inconcussam modis omnibus procurare. Sin vero actores sanctæ ecclesiæ non eos possedisse quadraginta annos inconcussio jure monstraverint, sed aliquam intra hæc tempora motam fuisse aliquando quæstionem eorundem finium, electis arbitris, tranquille & legaliter sopiatur. Nos enim non solum numquam mota fuscitari volumus, verum etiam quæ prava foris admoventur sopire modis omnibus festinamus. Ita ergo experientia tua cuncta faciat effectibus mancipari, ne qua posthac rei ad nos quæstio revertatur. Testamentum autem Bacandæ quondam xenodochi in ea, qua conditum est, volumus firmitate persistere.

Mense Novembri, Indictione nona,

D I P L O M A L X I V.

*Epistola præfati S. Gregorii ad eundem Petrum. Ut Marcello ad victum, & vestitum necessaria provideat.
Pastores in locum lapsorum curet substitui,*

Gregorius Petro subdiacono.

Anno 1x. Ind. 590. & 591. **I**n sinuatum nobis est, Marcellum Barunitanæ ecclesiæ, ibidem in Panormitana civitate, in monasterio sancti Adriani (b) in poenitentiam deputatum, non solum victus necessitatem pati, sed & nuditatis nimiam sustinere molestiam. Pro qua re necesse habemus strenuitati tuæ præsentī jussione præcipere, ut ipsi pro victu, & vestimento stratoque ad continentiam, pueroque ejus annonam, quantum prospexeris satis esse, constituas: ut inopia nuditasque ejus tali providentia possint habere consultum, ut ea quæ eidem viro deputaveris, tuis postmodum possint rationibus imputari (c). Ita ergo fac,
ut

Ex eodem lib. 1. epist. 18.

(a) Consule quæ expendimus in notis ad Dipl. xxxiii. & præterea vide Dipl. cxxxviii.

(b) Plura de hoc monasterio divinare non dubitat Pyrrhus *Sicil. Sacr. lib. 4. par. 2. pag. 162.* at vereor tamen, ne sua in hac parte notitia, omni prorsus destituta antiquitatis suffragio, tanti non esset, ut rem deoem

& amplius sæculis antiquiorem firmare queat. Vide quæ dabimus in cit. Dissertatione nostra: *De Monachismo Sicilia per decem priora sæcula.*

(c) De hac aliisque elemosynis a S. Gregorio initio pontificatus sui erogatis agemus in Dissertatione v, n. 6.

ut & nostram jussionem impleas, & tu quoque hoc ipsum bene disponendo, hac ipsa possis participari mercede. Præterea hoc tibi indagandum mandare curavimus, veteri quæ jam inoleverat consuetudine postposita, ut si quæ civitates in provincia Siciliæ pro peccatis per sacerdotum lapsus a pastoralî regimine vacare (a) noscuntur, de clero ecclesiarum ipsarum (b) vel ex monasteriis (c), si qui digni ad sacerdotalem locum possunt inveniri, perspicias, & ad nos inquisita primitus morum gravitate transmittas, ut grex uniuscujusque loci per pastoris lapsum inveniri non debeat longo tempore destitutus. Si vero vacantia quidem loca repereris, & nullus tali dignitate ex eadem ecclesia congruus inveniat, ad nos similiter inquisitione solerti renuntia, ut Deus quem talibus dignum ordinationibus judicaverit, valeat provideri. Non enim oportet ut unius excessu grex Dominicus per prærupta possit sine pastore difluere. Ita enim & locorum ordinatio proveniet, & revertendi lapsis ad gradum priorem, quo melius pœniteant, suspicio non manebit.

DI-

(a) Etsi in Sicilia ex decreto S. Leonis, hic Dipl. xxvii. dispositum erat, ut episcopus in aliquod crimen lapsus, officii sui jacturam sustineret; non tamen mos illic obtinuerat, ut vacanti sic ecclesiæ novus antistes præponeretur: quare & ecclesia diu destituta pastore, alieni criminis pœnam subibat, & lapsi episcopo spes semper remanebat, ut quum pœnituerit, vel pœnitere simulaverit, pristinum dignitatis gradum recuperaret. Quod nova hac lege abolendum statuit S. Gregorius, volens ut ecclesiæ quæ in Sicilia propter episcoporum crimina vacare noscuntur, de dignioribus pastoribus statim provideantur. De qua ecclesiasticæ disciplinæ severitate majora, quam hic exscribi possint,

exhibent doctissimi viri, Johannes Meurinus *Commentar. Histor. de Discipl. Sacr. Pœnit.* lib. 4. cap. 14. & Ludovicus Thomassinus *de Eccles. Discipl.* par. 2. lib. 1. cap. 59.

(b) Ecclesiastica tunc disciplina episcopi eligendi ex clero, qui propriæ ecclesiæ inservierant, obtinebat, quam ulterius memorat, ipsemet S. Gregorius infra Dipl. ccl. De ea agit etiam Pelagius papa I. in epistola ad Cethegum patricium, hic Dipl. Ltv.

(c) Ut quum defuerint clerici, episcopi ex monachis eligantur, quique essent monachi gradu illo digni, diserte exponit Gelasius P. P. in sua ad episcopos Siculos epistola, hic Dipl. xxxii. cap. II.

D I P L O M A L X V.

Epistola antedicti S: Gregorii ad Venantium exmonachum patricium Syracusanum. Venantium quod monasticum habitum dimiserit, increpat; ut quantocius respiscat, hortatur: quorumnam consilia ipsi audienda sint, docet.

Gregorius Venantio exmonacho patricio Syracusano (a).

Anno ix. Ind. 590. & 591. **M**ulti hominum stulti putaverunt, quod si ad ordinem episcopatus eveherer, te alloqui, & per epistolas frequentare recusarem. Sed non ita est: quia ipsa jam loci mei necessitate compello, ut tacere non debeam. Scriptum quippe est: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam*. Et rursus scriptum est: *Speculatorem dedite domui Israel, audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me*. Ex qua videlicet annunciatione vel retenta, vel exhibita, quid speculatorem, vel auditorem sequatur, protinus intimatur: *Si dicente me*

Ex eodem lib. 1. epist. 34. alias 33.
Isai. 58. 1.
Ezech. 3. 17.

(a) Nonnulli scriptores antiquæ editionis titulo offensi, Venantium hunc Italiæ cancellarium fuisse dixerunt: in quem errorem prolapsi etiam sunt doctissimi viri, Card. Baronius ad annum 591. cap. 15. Natal. Alex. *Hist. Eccl.* sæcul. 6. cap. 2. art. 13. n. 10. Johannes Mabill. *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 10. cap. 5. & Abbas Flori *Hist. Eccl.* tom. 8. lib. 35. n. 20. Quod fuit in causa, quamobrem Guffanvillæus in notis ad hanc epistolam multum immoraretur, cancellarii vocem exponendo. Verum visa editione hac monachorum Benedictinorum ad fidem omnium fere Codd. M. SS. priorum errori hærebit nemo: & quidem ex epistolis ipsius ejusdem S. Gregorii, hic Dipl. cxxxii. cxxxiii. & ccxviii. confirmatur ulterius, Venantium non Italiæ cancellarium, sed Syracusanum patricium fuisse. Istius Venantii historiam varii varie contexerunt; at nos ea tantummodo de eo commemoramus, quæ ex epistolis ipsius S. Gregorii, veluti ex purioribus antiquitatis fontibus exhaurire potuimus. Porro Venantius ex patri-

ciorum genere Syracusis in Sicilia ortus, ac S. Gregorio satis cognitus, abjecto, quem antea assumpserat monasticum habitum, Italicam duxit uxorem: & duas ex ea suscepit filias, Barbaram & Antoniam; ut manifestius apparet ex epist. 123. lib. 9. inscripta ipsis *Venantio & Italica jugalibus*, hic Dipl. clxxxvi. adjuncta epist. 35. lib. 11. ad easdem *Barbaram & Antoniam*, hic Dipl. ccxviii. Ex admonitione hac nihil profecit Venantius, qui monasticæ disciplinæ semel factus defector, extra monasterium usque ad extremum vitæ perseveravit, quemadmodum probant duæ aliæ epistolæ hic sub n. 216. & 218. recudendæ. Hinc a sensu divi Gregorii abhorret, & a veritate simul aberrat Mabillonius superius citatus, qui Italicam Venantii parentem, non uxorem fuisse putat, atque Barbaram & Antoniam ante Venantii monachatum & lapsum natus vult. Consule quæ contra eum scripserunt ejusdem congregationis S. Mauri monachi in *Vita S. Gregorii* lib. 1. cap. 5. n. 7.

me ad impium , morte morieris : non annuntiaveris ei , neque locutus fueris ei , ut avertatur a via sua impia , & vivat ; ipse impius in iniquitate sua morietur ; sanguinem autem ejus de manu tua requiram : Si autem annuntiaveris impio , & ille non fuerit conversus ab iniquitate sua , & a via sua impia , ipse quidem in iniquitate sua morietur ; tu autem animam tuam liberaſti . Hinc etiam Ephesiis Paulus dicit : *Munda sunt hodie manus meæ a sanguine omnium vestrum .* Act. 20. 26. & 27.
Non enim subterfugi , quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis . Mundus ergo a sanguine omnium non esset , si eis Dei consilium annuntiare nolisset : quia quum increpare delinquentes noluit , eos proculdubio tacendo pastor occidit . Hac igitur consideratione compulsus , velis nolis locuturus sum : quia omni virtute aut te cupio salvari , aut de tua morte me eripi . In quo enim habitu fueris , recolis , & supernæ districtiōnis animadversione postposita , ad quid sis delapsus agnoscis . Culpam ergo tuam pensa dum vacat districtiōnem futuri judicis , dum vales , exhorresce ; ne tunc illam amaram sentias , quum eam jam nullis fletibus evadas . Pensa quod scriptum est : *Orate ne fiat fuga vestra hieme , vel sabbato .* Matth. 24. 20. Ad ambulandum quippe in hieme torpor frigoris obsistit , & juxta præceptum legis , ambulare in sabbato non licet . Hieme ergo , vel sabbato fugere conatur , qui iram districti judicis tunc appetit fugere , quando ei jam non licet ambulare . Dum vacat ergo , dum licet animadversionem tantæ terris fuge : pensa quod scriptum est : *Omne quod potest manus tua facere , instanter operare : quia nec opus , nec ratio , nec sapientia , nec scientia sunt apud inferos , quo tu properas .* Eccl. 9. 10. Teste Evangelio , scis quia divina severitas de otioso sermone nos arguit , & de verbo inutili rationes subtiliter exquirat . Pensa ergo quid factura est de perverso opere , si quosdam in judicio suo reprobat de sermone ? Ananias pecunias Deo voverat , quas post , diabolica victus persuasione , subtraxit . Sed qua morte multatus est , scis : Si ergo ille mortis periculo dignus fuit , qui eos , quos dederat , nummos Deo abstulit , considera , quanto periculo in divino judicio dignus eris , qui non nummos , sed temetipsum Deo omnipotenti , cui te sub monachali habitu devoveras , subtraxisti ? (Considera judicium Dei , quod mereatur , qui semetipsum Deo vovit , continuoque mundi desiderii irretitus , mentitus est quod vovit) : Quapropter si correctionis meæ verba secuturus audieris , quam sint blanda & dulcia in fine cognosces . Ecce fateor , moerens loquor , & facti tui tristitia addictus , edere verba vix valeo : & tamen animus tuus actionis suæ conscius vix sufficit ferre quod audit , erubescit , confunditur , adversatur . Si ergo non valet verba ferre pulveris , quid facturus est ad judicium conditoris ? Fateor tamen , quia supernæ gratiæ esse misericordiam maximam credo , quod te effugere vitam conspiciat , & tamen ad vitam adhuc reservat : quod superbientem te videt , & tolerat : quod per indignos famulos suos verba tibi increpationis & admonitionis administrat . Tantum est ut pensare solcite debeas quod Paulus ait : *Exhortamur vos , fratres , ne in vacuum gratiam Dei recipiatis , ait enim : Tempore accepto exau-* 2. Cor. 6. 1.
divi

divi te, & in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

Sed scio quia quum epistola mea suscipitur, protinus amici conveniunt, litterati clientes vocantur, & de causa vitæ consilium a fautoribus mortis quæritur: qui dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi nisi quæ ad tempus placeant, loquuntur. Tales enim fuerunt, sicut ipse reminisceris, dudum consiliarii, qui ad tanti facinus te perduxerunt delicti. Ut tibi aliquid sæcularis auctoris loquar: Cum amicis omnia tractanda sunt, sed prius de ipsis. Si vero in causa tua hominem consiliarium quæris, consiliarium, rogo, me suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quam qui non tua, sed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet, cor meum quanto te amore, quantaque caritate complectitur: in quantum tamen divina gratia non offendatur. Nam sic culpam tuam insequor, ut personam diligam: sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectatur. Si igitur a me amari te credis, Apostolorum limitibus præsentare, meque consiliario utere. Si autem esse fortasse in causa Dei nimius credor, & pro zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio hujus disceptationis adhibeo, & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod in commune decernitur, lætus impleo, & subscribo. Implentem quæ monui, gratia te divina custodiat.

D I P L O M A L X V I.

Epistola præfati S. Gregorii ad Petrum subdiaconum. Communitorium sibi datum assidue relegat. Quædam addit monita summam spirantia æquitatem, ac prudentiam.

Gregorius episcopus servus servorum Dei (a)
Petro subdiacono.

Anno 591. **P**ergenti tibi ad Siciliam (b) capitulare (c) quod dedi assidue
Ex eodem lib. I. epist. 36. relegendum est, ut cura maxima esse de episcopis debeat, ne in causis sæcularibus misceantur, nisi in quantum necessitas defendendorum pauperum cogit. De monachis vero, vel clericis quæ in eodem

(a) Quod S. Gregorius Inscriptionem hanc, *servus servorum Dei*, primus omnium admiserit, atque successoribus suis veluti humilitatis texeram hereditariam reliquerit, testatur Johannes Diac. *in Vita S. Greg. l. 2. c. 1.*

(b) De Petro subdiacono veniente in Siciliam regendi causa patrimonium ecclesiæ Romanæ, egimus supra in

monitis ad Dipl. LX.

(c) Caremus capitulari ejusmodi, seu Communitorio continente capitula ad officium rectoris spectantia, quæ Petro Subd. Roma Siciliam proficiscenti tradidit S. Gregorius; nihilominus capitula non una nobis innotescunt ex hac epistola, & ex alia ipsi Petro inscripta, hic Dipl. LXXI.

dem capitulari sunt inserta, nequaquam existimo modo esse movenda. Sed experientia tua tanta hæc observatione custodiat, quanta meum desiderium ex hac re valeat adimplere. Præterea pervenit ad me ab Antonini defensoris (a) temporibus nunc usque in hoc decennio multos a Romana ecclesia quasdam violentias pertulisse, ita ut quidam publice conquerantur fines suos violenter invasos, mancipia abstracta, res etiam mobiles manu, non iudicio aliquo ablatas. In quibus omnibus volo, ut experientia tua vehementer invigilet, & quidquid per hoc decennium invenerit violenter ablatum, vel sub nomine ecclesiæ injustæ detineri, hoc ei cujus esse cognoverit ex præsentis præcepti mei auctoritate restituat; ne cogatur qui vim pertulit ad me venire (b), & tanti itineris laborem assumere; quum utrum vera dicat hic apud me non possit edoceri. Considerata ergo venturi Iudicis majestate, omnia cum peccato ablata restitue, sciens quod magnum mihi lucrum reportas, si mercedem potius, quam divitias congregas. Plerosque vero cognovimus de amissis mancipiis conqueri, dicentes: quia si servus cujuscumque fortasse dominum suum fugiens, juris ecclesiastici se esse professus est, rectores ecclesiæ protinus hunc ut servum ecclesiastici juris habuerunt, nulla agentes iudicio, sed servi vocem manibus defendentes. Quod mihi tantum displicet, quantum a veritatis iudicio abhorret. Unde volo, ut experientia tua quæcumque ita facta cognoverit, postposita tarditate corrigat, & alia quoque mancipia, si quæ nunc in iure ecclesiastico habentur, sicut sine iudicio ablata sunt, restitui ante iudicium decet: ut si quid in eis sanctæ ecclesiæ legitime competit, tunc eorum possessores debeant ordinata actione pulsari. Cuncta hæc intractabiliter corrige: quia tunc vere beati Petri apostoli miles eris, si in causis ejus veritatis custodiam etiam sine ejus acceptione tenueris. Si quid vero iuste conspicias, iuri ecclesiastico posse competere, cave ne umquam hoc manu studeas defendere: maxime quia & decretum sub anathematis interpositione constitui, ne umquam a nostra ecclesia urbano vel rustico prædio tituli debeantur imponi; sed quidquid ratione pauperibus competit, ratione etiam debet defendi, ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum, quod iuste a nobis quaeritur, de injustitia redarguantur. Laici autem nobiles, vel vir gloriosus precor pro humilitate te diligant, non pro superbia perhorrescant. Et tamen quum eos fortasse contra quoslibet inopes injustitiam aliquam agere cognoscis, humilitatem protinus in erectionem verte,

Tom. I.

O 2

ut

Excommunicatio pro defensione temporalium adhibita.

(a) De defensoribus ecclesiæ in Sicilia, eorumque officio diserte agemus in fine hujus Voluminis, Dissert. vi.

(b) Jam enim Theodorici Gothorum regis decreto, hic Dipl. xxxvi. cautum erat, ut nullis ad regem perlati querelis, Sicularum causæ in propria provincia terminarentur; quod

& S. Gregorius pro negotiis ecclesiasticis statuit, uni Petro subdiacono primum litium derimendarum, inde Maximiano episcopo Syracusano potestatem tribuens. Confer cum his quæ exposuimus in notis ad cit. Dipl. xxxvi.

ut eis semper, & bene agentibus subditus, & male agentibus, adversarius existas. Sed ita fac ut nec humilitas tua remissa sit, nec auctoritas rigida: quatenus & humilitatem rectitudo condat, & ipsam tuam rectitudinem humilitas blandam reddat. Præterea sicut moris fuit ut ad natalem pontificis (a) episcopi convenirent, ad orationis meæ diem venire eos prohibe; quia stulta, & vana superfluitas non delectat; Sed si eos convenire necesse est, in beati Petri apostolorum principis natalem conveniant, ut ei, ex cujus largitate, pastores sunt, gratiarum actiones solvant. Bene valeas. Datum sub die xvii. Calendarium Aprilium imperatoris Mauritii anno nono.

D I P L O M A L X V I I.

Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii ad Felicem episcopum Messanensem. Ut Paulinus peregrinus episcopus S. Theodori monasterium regat.

Gregorius Felici episcopo Messanensi (b).

Anno ix: Ind.
590. & 591.

Ex eodem
lib. i. epist. 40.
alias 38.

ET tibi gratum confidimus, si fratris tui viri venerabilis episcopi Paulini (c) peregrinationis onera releventur, ut ejus regimine communi mercede beati Theodori monasterium (d) in civitate tua fundatum studiosius omnipotenti Deo deserviat. Quod etiam te voluisse facere, jam ejus relatione didicimus. Ideoque rectori patrimonii nostri (e) præcepimus, ut monachos (f) monasterii memorati epi-

(a) Episcopis Siculis ad celebrandam anniverfariam diei ordinationis summi pontificis in Urbem venire mos erat, cui abolendo operam dedit S. Gregorius, præcipiens ut id in natalem potius S. Petri, quam regnantis pontificis facerent. Idem rescripsit in epist. 72. ejusdem lib. 1. hic Dipl. LXXVII. & in epist. 22. lib. 7. hic Dipl. CXXXVI.

(b) Felix in Messanensi episcopatu Eucarpo successit, ut patet ex Dipl. LVI. Felici autem Donus, de quo in Dipl. CXXXIII. Dono Felicem alterum suffectum putant monachi Benedictini in notis ad epistolas 16. & 17. lib. 14. S. Gregorii, quorum sententiam examinabimus in notis ad easdem epistolas, quas in Appendicem veluti auctori non suo suppositas rejiciemus.

(c) Erat episcopus Taurianensis, qui

civitate sua in provincia Brutiorum inter Rhegium & Hipponium Saracenorum impetu everfa, in Siciliam aufugerat, ut expressius narratur in sequente epistola. Is Messanensi monasterio S. Theodori a S. Gregorio primum præfigitur, ut hic, inde ecclesiæ Liparitanæ episcopus nominatur, ex Dipl. LXXXII. & LXXXIII.

(d) Hocce monasterium diversum plane erat ab alio ejusdem nominis Panormi ædificato, de quo supra in Dipl. LXIII.

(e) Rector iste patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia erat Petrus subdiaconus, cui sequentem epistolam ejusdem argumenti inscripsit idem S. Gregorius. Consule quæ de eo dedimus in admonitionibus ad Dipl. LX.

(f) Saracenis Italiam invadentibus, episcopi sane quam multi, presbyteri, clerici, monachi, & sanctimonialis e

episcopi perquisitos ad unum congreget : & in eodem monasterio cum iis , qui nunc ibi sunt , collocare non differat : quatenus , eo rectore , dignius animarum suarum curam exercent . Quam rem venerationi tuæ innotescendam prævidimus : ne te omisso aliquid in tua contristeris diæcesi ordinari .

DIPLOMA LXVIII.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Petrum subdiaconum ,
Dispersos per Siciliam monachos in Messanensi
S. Theodori monasterio congreget .*

Gregorius Petro subdiacono (a).

Venerabilis Paulinus episcopus Tauri civitatis , provinciæ Brutiorum , nobis asseruit monachos suos , occasione dispersos barbarica , eosque nunc per totam vagari Siciliam , & eos quippe sine rectore nec animarum curam gerere , nec disciplinæ sui habitus indulgere . Qua de re præcipimus eosdem monachos te omni cura & sollicitudine perquisitos ad unum reducere , & cum memorato episcopo , rectoreque suo in monasterio sancti Theodori in Messanensi civitate posito collocare : ut & hi qui nunc ibi sunt , quos egere rectore comperimus , & illi quos de congregatione ejus inventos reduxeris , in unum possint eo duce omnipotenti Domino deservire . Quam rem venerabili Felici ejusdem civitatis episcopo nos significasse cognosce : ne præter suam notitiam in diocæsi sibi commissa ordinatum quippiam contristetur .

*Anno 11. Ind.
590. & 591.
Ex eodem
lib. 1. epist. 41.
alias 39.*

DI-

regno potissimum Neapolitano sacra vasa , codices , vela & pretiosiora quæque ecclesiarum , ac monasteriorum secum asportantes , in Siciliam emenso freto refugierunt , ut patet ex hac epistola , necnon ex aliis hic exscribendis , sub n. 67. 103. 107. 110. 149. & 187. Sed quoniam monachi huc appulsi punientem Deum

non reveriti , vitæ relaxatori , quam hominibus persecutionis procella oppressis conveniret , intendebant : eos itaque in unum colligi , ac in Messanensi monasterio S. Theodori sub cura Paulini episcopi etiam profugi congregari , præcipit S. Gregorius .

(a) Confer cum præcedente epistola .

D I P L O M A L X I X.

*Epistola præfati S. Gregorii PP. ad eundem Petrum.
Plurima contra jus facta emendari jubet.
De subdiaconorum calibatu decernit.*

Gregorius Petro subdiacono Siciliæ :

*An. 591. post
diem 15. Ap.
Ex eod. lib. 1.
epist. 44. alias
42.*

QUOD responsalem tuum tarde dimisimus, Paschalis festivitatis (a) occupationibus implicati, eum relaxare citius minime valuimus. Causas vero, de quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perquirentes, qualiter disposuerimus, inferius cognosces.

Cognovimus rusticos ecclesiæ vehementer in frumentorum pretiis gravari, ita ut instituta summa eis in comparatione abundantia tempore non fervetur. Et volumus ut juxta pretia publica omni tempore sive minus sive amplius frumenta nascantur, in eis comparationis mensura teneatur. Frumenta (b) autem quæ naufragio pereunt, per omnia volumus reputari (c), ita tamen ut a te negligentia ad transmittendum minime fiat; ne dum transmittendi tempus negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valde autem iniquum & injustum esse prospeximus, ut a rusticis ecclesiæ de sextariaticis (d) aliquid accipiatur, & ad majorem modium dare compellantur, quam in horrea ecclesiæ infertur. Unde præsentis admonitione præcipimus, ut plusquam decem & octo sextariorum modio (e) numquam a rusticis ecclesiæ frumenta debeant accipi. Nisi forte si quid est quod
nautæ

(a) Ergo post diem 15. Aprilis, in quem hoc anno Pascha incidit, epistola scripta fuit.

(b) De frumentis e Sicilia in Urbem, per colonos ecclesiæ transmitti solitis agitur quoque in Dipl. LXI.

(c) Ne dum ecclesiastica lege, sed civili etiam, quod naufragio perierat triticum Siculis reputari debebat. Consule epistolam Theodorici, hic Dipl. xxxix.

(d) Sextariaticum tributum sonat, sive canonem a colonis ecclesiæ exsolvendum pro qualibet sextarii mensura, ut exponendo hunc locum referunt, Du-Gang in suo Glossario, & Macri in Herolexico. Quem morem solvendi pecuniam loco tritici jam inde ab antiquis Reipublicæ temporibus apud Siculos obtinuisse plane liquet ex M. Tullio in Verrem Act. 5.

(e) Fraus, quam iniqui actores ecclesiæ committebant, in eo etiam posita erat, quod non justo modio uterentur, sed grandiore, vigintiquinque sextarios continente, sicuti ex altera epistola S. Gregorii, hic Dipl. cclviii. datur intelligi: quare S. pontifex malo isti volens occurrere, decrevit per hanc epistolam, ut immoderatus ille modius ad justitiam redigeretur, & decem & octo sextarios non excederet. Ex quo clare patet, Gregorianam mensuram, qua Siculi frumenta ecclesiæ tradere soliti erant, communi modio, qui sexdecim tantum sextarios continebat, grandiore fuisse. Unde a mente S. Gregorii aberrant monachi Benedictini in notis ad cit. Dipl. cclviii. dicentes: *Modius de quo hic, sexdecim sextariorum, tantum esse debuit.*

nautæ juxta consuetudinem superaccipiunt, quod minui ipsi in navibus attestantur.

Cognovimus etiam in aliquibus massis (a) ecclesiæ exactiorem injustissimam fieri, ita ut a septuaginta ternis semis, quod dici nefas est, conductores exigantur: & adhuc neque hoc sufficit, sed insuper aliquid ex usu jam multorum annorum exigi dicuntur. Quam rem omnino detestamur, & amputari de patrimonio funditus volumus. Sed tua experientia sive in hoc quod per libram amplius, sive in aliis minutis oneribus, & quod ultra rationis æqualitatem a rusticis accipitur, penset; & omnia in summam pensionis redigat, & pro ut vires rusticorum portant, pensionem integram & pensantem ad septuagena bina persolvant; & neque siliquas (b) extra libras, neque libram majorem, neque onera supra libram majora exigere debeant; sed per æstimationem tuam, pro ut virtus sufficit, in summam pensionis crescat, & sic turpis exactio nequaquam fiat. Ne vero post obitum meum hæc ipsa onera, quæ super pensum illata subtraximus, & in capite pensionis fecimus crescere, iterum in quolibet addantur, & inveniantur summa pensionis augeri, & onera adjectionis insuper rustici solvere compellantur: volumus ut securitatis libellos ita de pensionibus facias, quatenus imprimas, dicens tantam pensionem unumquemque debere persolvere, inibi abjectis siliquis, oneribus, vel granaticis. Quod autem ex his minutiis in usum rectoris accedebat, volumus ut hoc ex præsentis jurisdictione nostra, ex summa pensionis in usum tuum veniat.

Ante omnia hoc te volumus sollicitè attendere, ne injusta pondera in exigendis pensionibus ponantur. Sed si qua talia inveneris, frange, & nova & recta constitue: quia & filius meus Servus-Dei (c) diaconus jam talia invenit, quæ ipsi displicerent; sed licentiam hæc immutare non habuit. Super justa ergo pondera præter excepta & vilia cibaria nihil aliud volumus a colonis ecclesiæ exigi.

Præterea cognovimus, quod prima illatio burdationis (d) rusticos nostros vehementer angustat, ita ut priusquam labores suos vendare valeant, compellantur tributa persolvere: qui dum de suo unde dare debeant, non habent, ab auctonariis (e) publicis mutuo accipiunt, & gravia commoda pro eodem beneficio persolvunt: ex
qua

(a) De massis ecclesiæ Romanæ in Sicilia aprius agemus in Dissertatione v. n. 2. & seq.

(b) Cavet hic S. Gregorius ne a colonis ecclesiæ ultra justis ponderis libram exigatur siliqua, sive onus præstanti certam portionem de frumento, vino, olio, & aliis id genus mercibus vendendis.

(c) De eo infra, Dipl. CVIII. CCXLIII. & CCLIV.

(d) Juxta sententiam Guffanvillæ in hunc locum, *burdatio*, onus est, tributum, aut pensio ita dicta a *burdis*, aut *burdonibus*, seu mullis, qui ferendis hujusmodi oneribus inserviunt.

(e) Vide in fine Voluminis Dissert. VII. Cap. 8. de *Auctionariis publicis*.

qua re fit, ut dispendiis gravibus coangustentur. Unde præfenti admonitione præcipimus, ut omne quod mutuuum pro eadem causa, ab extraneis accipere poterant, a tua experientia publico detur, & a rusticis ecclesiæ paulatim ut habuerint, accipiatur; ne dum in tempore coangustantur, quod eis postmodum sufficere in inferendum poterat, prius compulsi, vilius vendant, & hoc eis minime sufficiat.

Pervenit etiam ad nos, quod de nuptiis rusticorum immoderata commoda percipiantur: de quibus præcipimus, ut omnia commoda nuptiarum unius solidi (a) summam nullatenus excedant. Si qui sunt pauperes, etiam minus dare debeant: si qui autem divites, præfati solidi summam nullatenus transgrediantur: quod nuptiale commodum nullatenus volumus in nostram rationem redigi, sed utilitati conductorum proficere.

Cognovimus etiam quod nonnullis conductoribus morientibus parentes sui non permittuntur succedere, sed res eorum ad usum ecclesiæ pertrahuntur: de qua re diffinimus, ut parentes morientium, qui in possessione ecclesiæ degunt, heredis eis succedere debeant, nec aliquid eis de substantia morientium subtrahatur. Si vero filios parvulos aliquis reliquerit, quousque ad ætatem talem perveniant, ut substantiam suam regere valeant, personæ eligantur cautæ, quibus parentum eorum res tradi debeant ad custodiendum.

Cognovimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit, non in ipso, sed in ejus substantia vindicatur: de qua re præcipimus, ut quisquis culpam fecerit, in ipso quidem ut dignum est vindicetur. A commodo autem ejus omnino absteatur: nisi fortè parum aliquid quod in usum executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere possit. Cognovimus etiam, quia quoties conductor aliquid colono suo injustè abstulerit. Hoc quidem a conductore exigitur, sed ei non redditur a quo ablatum est: de qua re præcipimus, ut quidquid violenter cuilibet ex familia ablatum fuerit, ipsi restituatur, cui ablatum est, & utilitati nostræ non proficiat, ne nos ipsi auctores violentiæ esse videamur. Præterea volumus ut, si quando eos, qui in obsequio sunt experientiæ tuæ, in aliquibus causis quæ fiunt extra patrimonium transmittas, parva quidem commoda ex eis accipiant, sed tamen ita ut in eorum utilitatem proficiant: quia nos sacculum ecclesiæ ex lucris turpibus nolimus inquinari.

Jubemus etiam ut hoc experientia tua summo opere custodiat, ut per commodum conductores in massis ecclesiæ numquam fiant; ne dum commodum quæritur, conductores frequenter mutantur: ex qua mutatione quid aliud agitur, nisi ut ecclesiastica prædia numquam colantur? sed & ipsa etiam libellatica (b), pro ut summa pensionis fue-

(a) De valore solidi aptius, ac diserte agemus infra, Dissert. viii. Cap. 1. num. 3.

(b) Id est, locationes, sic dictæ a libellis quibus scribebantur. Consonat Dipl. ccvii.

fuerit, moderentur. Per cellas & cellaria (a) non plus de massis ecclesiæ te accipere volumus; nisi quantum consuetudo est: tua autem quæ comparari iussimus, ab extraneis comparentur.

Pervenit autem ad nos, tres libras auri Petro conductori de Subpatriana injuste ablatas: de qua causa Fantinum defensorem subtiliter require: & si manifeste, injuste, & incompetenter ablatae sunt, sine aliqua tarditate restitue. Cognovimus etiam rusticos, burdationem, quam jam ab eis exactam Theodosius minime persolverat, iterum dedisse, ita ut in duplo exacti sint. Quod ideo factum est; quia ejus substantia ad debitum ecclesiæ non sufficiebat. Sed quoniam per filium nostrum Servum-Dei, diaconum edocti sumus, quod ex rebus substantiæ ejus possit hoc ipsum damnum sufficienter resarciri, volumus quingentos septem solidos eisdem rusticis sine aliqua imminutione restitui, ne in duplo videantur exacti. Si autem supra damnum rusticorum etiam quadraginta solidi de rebus Theodosii remanent, quos & apud te diceris habere, volumus ut filia ejus reddantur, ut res suas, quas in pignore dederat, recipere debeat. Cui etiam batio-
lam (b) patris sui restitui volumus.

Massa Subpatriana.

Campanianus gloriosus magister militum duodecim solidos annuos Johanni notario suo reliquerat ex massa Varroniana; quos dare te annis singulis sine aliqua dubitatione præcipimus nepti Eupli conductoris, quamvis omne mobile ejusdem Eupli perceperit, exceptis dumtaxat solidis: dare etiam de solidis illius te volumus solidos viginti quinque. Suppositorium aliquod argenteum, pro uno solido dicitur esse appositum, & calix pro sex solidis dicitur esse appositus. Interrogato Dominico secretario, vel aliis qui scire possunt, debitum recipere, & vascula præfata restitue.

Massa Varroniana.

Agimus autem gratias sollicitudini tuæ, quia de causa fratris mei præcepi tibi ut argentum illius retransmittere debuisses; & sic oblivioni mandasti, ac si tibi aliquid ab extremo mancipio tuo diceretur: quod jam vel modo non experientia, sed negligentia tua studeat implere, vel quidquid ejus apud Antoninum fuisse cognoveris, sub omni velocitate retransmitte.

De causa Salpingi Judæi, epistola aliqua est inventa quam tibi fecimus transmitti, ut eam relegens, subtiliter causam ejus, vel viduæ cujusdam, quæ in eodem negotio dicitur implicata cognoscens, de quinquaginta uno solidis, qui reddi debere noscuntur, sicut justum tibi fuerit visum responsum facias; ita ut res alienæ injuste nullo modo a creditoribus defraudentur.

Salpingus Judæus.

Antonino medietas legati sui data est, medietas redimetur; quam medietatem ex communi substantia ei volumus adimpleri, & non solum ei, sed etiam defensoribus & peregrinis, quibus legati titulo

Tom. I.

P

ali-

(a) Cellaria ea sunt quæ in cellis, seu reconditoriis reponi solent. (b) Scilicet, vasculum rusticis potissimum proprium.

aliquid dereliquit; & familiæ legatum persolvi volumus, quod tamen ad nos pertinet. Collecta ergo ratione pro nostra parte, id est pro novem unciis persolve.

De solidis ecclesiæ Canusinæ volumus, ut aliquid clericis ejusdem ecclesiæ largiaris: quatenus & ii qui nunc inopiam patiuntur, sustentationem aliquam habeant; & si illic Deus voluerit ordinari episcopum, habeat unde subsistat.

De lapsis sacerdotibus (a) vel quolibet ex clero observare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima regularia monasteria require, quæ secundum Deum vivere sciunt, & in eisdem monasteriis ad pœnitentiam lapsos tradere: & res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correptione eorum sollicitudinem gerunt. Si vero parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur; ita tamen ut eorum stipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui vero ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel levitæ, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint; dari eos in pœnitentiam volumus, sed res eorum ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant, unde ad pœnitendum subsistant: ne sibi nudentur, locis, in quibus dati fuerint, onerosi sint. Si qui parentes in possessione habent ipsis, res eorum tradendæ sunt, ut in ipsis juri ecclesiæ conserventur.

Subdiaconorum cœlibatus. Ante triennium subdiaconi (b) omnium ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanæ ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur; ut qui usum ejusdem continentiae non invenit, neque castitatem ante promissit, compellatur a sua uxore separari: atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, ut a præsentis die episcopis omnibus dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit: quatenus & præterita quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura caute caveantur. Qui vero post eandem prohibitionem; quæ ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi, atque re-

(a) Duo decreta hoc capite continentur: alterum est, *De lapsis sacerdotibus*, &c. alterum est, *Si qui vero*, &c. quum utriusque sit idem fere sensus, verbis paulisper immutatis, alterutrum superfluum ac subditivum judicant monachi Benedictini in hunc locum.

(b) Huic decreto de continentia subdiaconorum consonat epistola altera ejusdem S. Gregorii ad Leonem episcopum Catanensem, hic Dipl. cviii. Plura, quam hic exscribi possint, de

hoc argumenti genere exhibent canonistæ & historici: consulendi itaque sunt, Baronius ad annum 591. cap. 21. & seqq. Claudius Espencæus *de Continentia* lib. 1. Christianus Lupus tom. 4. Dissert. 1. *de Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia* cap. 3. Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 1. lib. 2. cap. 61. & seqq. Ivenin *Comment. Histor. & Dogmat. de Sacram.* Dissert. 10. quæst. 7. cap. 8. art. 1.

remunerandi sunt ; & ut in bono suo permaneant, exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam se a suis uxoribus continere, noluerint, nolumus pervenire ad sacrum ordinem : quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Liberato negotiatori qui se ecclesiæ commendavit, qui habitat in massa Cinciana, annuam continentiam (a) a te volumus fieri. Cujus continentię summam ipse æstima, qualis esse debeat, ut renunciata nobis in tuis possit rationibus imputari. De præsentĩ verò indictione, jam a filio nostro Servo-Dei diacono percepi.

Fantinum defensorem Johannes monachus (b) quidam moriens in sex uncias heredem dimisit : cui hoc quidem, quod dimissum est, trade : sed contestare eum, ut hoc facere ulterius non præsumat. Sed pro labore suo statue quid accipiat, ut ei vacuus labor suus esse non debeat : & hoc meminerit, ut qui ecclesiæ stipendiis subsistit, ad lucra propria non anhelet. Si quid verò sine peccato, sine appetitu concupiscentiæ, per eos, qui causas ecclesiæ agunt, ad ecclesiam venerit, dignum est, ut ex labore suo ipsi vacui esse non debeant ; sed nostro servetur iudicio, qualiter debeant remunerari.

De argento Rusticiani, causam subtiliter require, & quod tibi justum videtur, exequere. Alexandrum virum magnificum admone, ut causam suam cum sancta ecclesia decidere debeat. Quod si facere forte neglexerit, eandem causam cum timore Dei, honestate servata, ut potes, exequere. In qua re etiam largiri te volumus aliquid ; & si fieri potest, quod aliis dandum est, ipsi relaxetur ; dummodo causam, quam nobiscum habet, exerceat.

Donationem ancillæ Dei, quæ lapsa est, & in monasterio data, omni postposita tarditate restitue : quatenus ipse locus, ut superius dixi, rerum ejus stipendia habeat, qui ejus sollicitudinis labores portat. Sed & quidquid ab aliis ex ejus substantia tenetur, recollige, & monasterio præfato trade.

Pensiones xenodochii de Via-nova, quantas mihi indicasti, quia apud te habes, nobis dirige. Actionario (c) autem, quem in eodem patrimonio deputasti, pro ut tibi videtur, ei aliquid largire.

De ancilla Dei, quæ cum Theodosio fuit, extranea nomine, videtur mihi ut ei continentiam facias, si utile conspicias : aut certe donationem, quam fecit, reddas. Domum monasterii, quam Antoninus datis triginta solidis a monasterio tulerat, receptis solidis omni postposita tarditate restitue. Amulas (d) onychi-

Tom. I.

P 2

nas

(a) Id est, annuam pensionem, ut ostendunt verba quæ immediate sequuntur : *Cujus consentientia summam ipse æstima.*

(b) De monachis Siculis per decem priora sæcula agemus infra, Dissert. III.

(c) Consule Dissert. VI. in fine Voluminis positam Cap. 2. *De Actionariis, & Actoribus.*

(d) Scilicet, vasa vinaria. Adi, sis, Altaserram, & Guffanvillæum in hunc locum.

nas requisita subtiliter veritate, restitue, quas per portitorem præsentium retransinisi.

Saturninum, si vacat, & occupatus apud te non est, ad nos dirige. Felix conductor domnæ Campaniæ, quem liberum reliquerat, atque esse indiscussum iusserat, dixit sibi a Maximo subdiacono septuaginta duos solidos ablatos: pro quibus damnis asseruit, quia omnes res suas, quas in Sicilia habuit, vel venundedit, vel opposuit. Sed scholastici (a) dixerunt, quod de fraudibus indiscussus esse non potest. Dum tamen ad nos de Campania reverteretur, facta tempestate mortuus est: cujus te volumus uxorem, & filios requirere, & quidquid opposuerat, vel vendiderat, apposita absolve, de venditis pretium restitue, & insuper eis aliquod alimentum præbe: quia Maximus eum in Siciliam miserat, & ibi ei quæ assererat, abstulerat; cognosce ergo quæ ablata sunt, & uxori, filiisque ejus sine aliqua mora restitue. Hæc omnia sollicitè relege: omnemque illam familiarem tuam negligentiam postpone. Scripta mea ad rusticos, quæ direxi per omnes massas fac relegi: ut sciant, quid sibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate nostra; eisque vel authentica, vel exemplaria eorum dentur. Vide ut omnia absque imminutione custodias: quia de his quæ tibi pro servanda iustitia scribo, ego absolvor, & tu si negligis, obligaris. Terribilem Judicem considera venientem, & de adventu illius nunc tua conscientia contremiscat, ne tunc sine causa jam timeat, quum coram illo cælum & terra tremuerit. Audisti quod volo: vide quod agas.

D I P L O M A L X X.

Epistola antedicti S. Gregorii ad ipsum eundem Petrum subdiaconum. Ut Godiscalchi filio inopi, & cæco ad victum necessaria suppeditet, præcipit.

Gregorius Petro subdiacono.

Anno ix. Ind. 590. & 591.
Ex eod. lib. i. epist. 46. alias 44.

Divina præcepta nos admonent diligere proximos sicut nos metipsos: & quum hac eos præcipiamur caritate diligere, quanto magis debemus his in subsidiis necessitatum carnalium subvenire, ut eorum angustias, si non ex omnibus, saltem aliquibus sustentaculis sublevemus. Quoniam ergo Godiscalchi viri dignissimi filium non solum amissione visus, sed etiam inopia victus egestatem pati conspeximus. Necessarium duximus in quantum possibilitas suppetit, ei præbere consultum. Propterea experientiæ tuæ præsentii iussione præcipimus, ut annis singulis viginti quatuor modios tritici, fabæ quoque mo-

(a) Scholastici vocem exposuimus supra in notis ad Dipl. LXII.

modios duodecim , & vini decimatas (a) viginti pro sustentatione vitæ debeat ministrare : quod tuis postmodum possit rationibus imputari . Ita ergo fac ut præsentium lator nullas de percipiendis Domini donis moras sustineat ; & tu bene dispensatæ mercedis possis particeps inveniri .

DIPLOMA LXXI,

Epistola ejusdem S. Gregorii ad eundem Petrum subdiaconum . Quid ad celebrandam dedicationem dare debeat ad erogandum pauperibus .

Gregorius Petro subdiacono (b) ,

Festivitatibus sanctorum desiderabiliter insistentes , præsentis præceptionis nostræ paginam , ad experientiam tuam necesse duximus dirigendam : indicantes ei oratorium beatæ Mariæ , quod nuper in cella fratrum ædificatum est , ubi Marinianus abbas præesse dignoscitur , Augusto mense disposuisse nos , adjuvante Domino , summo pere dedicari : quatenus cæpta nostra , operante Domino , debeant

con-

(a) Id est , mensuras ponderis LX. librarum : hinc Anastasius in Adriano : *Decimatas duas* , inquit , *pensantes per unamquamque decimatam libras LX.* Vide infra Dissert. VIII. n. 10.

(b) Hic rector erat patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia , ut ostendimus in monitis ad Dipl. LX. & fusius monstrabimus infra , Dissert. VI. Cap. I. quare oratorium S. Mariæ , de quo S. Pontifex hic agit , in Sicilia constituamus , oportet : immo in ipsa urbe Panormi ex eo positum recte volunt , quod dicatur ædificatum in *cella Fratrum* , cui præerat *Marinianus abbas* , quem alibi , id est Dipl. XCIII. ipsemet S. Gregorius nominat *abbatem de Panormo* . Hocce monasterium hic appellatum *Cella Fratrum* cum Panormitano monasterio *S. Hermæ* confundunt , Rocchus Pyrrhus in Dissert. *De sex Monasteriis Gregorianis* , & Johannes Mabillonius *Annal. Bened.* tom. I. lib. 8. cap. 35. non quod ignoraverint monasterii *S. Hermæ* Urbicum abbatem fuisse , ut constat ex Dipl. CXXXI. sed quia Mariniano , ad Ravennatem episcopa-

tum evecto , Urbicum in monasterii præfectura susceptum suspicentur . Verum a Mariniano Ravennensi Panormitanum diversum omnino fuisse , ex eo plane liquet , quod idem S. Gregorius post datas de Urbico abbate , & Ravennensi Mariniano epistolas , iterum *Mariniano abbati* scripserit , hic Dipl. CCXXXI. nimirum Panormitano nostro , ut post alios erudite observant , Socii Bollandiani die 23. Aprilis *de S. Gregorio* §. 4. n. 37. & Monachi Benedictini in notis ad eandem epistolam juxta novum ordinem lib. II. epist. 73. nam secundum antiquam editionem erat lib. 9. epist. 68. Atque ita quum ipsi eruditi viri , restituendo veriori ordini epistolarum incumbentes , ad posteriora tempora illam ad Marinianum postremo scriptam rejecerint , locum habere non potest conjectatio eorumdem Pyrrhi , & Mabillonii , dicentium eam extra ordinem reperiri positam , ac ad superiorem locum , id est ante illas Urbicum abbatem , & Marinianum episcopum Ravennensem commemorantes , substolli debere .

consummari. Sed quia cellæ ipsius tenuitas exigit, debere nos in ipsa diei festivitate concurrere; propterea volumus ut ad celebrandam dedicationem (a) dare debeas ad erogandum pauperibus, in auro solidos decem, vini amphoras triginta, agnos ducentos, olei orcas (b) duas, herbices (c) duodecim, gallinas centum, quæ tuis possint rationibus postmodum imputari. Statim ergo fieri hæc nulla moræ interjectione constitue, ut vota nostra, Deo auctore, celerem fortiantur effectum.

DIPLOMA LXXII.

Epistola præfati S. Gregorii PP. ad Felicem episcopum Messanensem. Quæ servandæ sint consuetudines, quæ abrogandæ. Ne munera sibi mittat, aut Romam veniat, amice monet.

Gregorius Felici episcopo Messanensi (d).

Ann. ix. Ind. 990. 591. Ex eod. lib. 1. epist. 66. alias 64.

Consuetudines quæ ecclesiis gravamen noscuntur inducere, nostra nos decet consideratione remittere; ne illuc aliqua cogantur inferre, unde sibi inferenda debent potius expectare, Clericorum siquidem vel aliorum consuetudinem te oportet illibatam servare, eisque annis singulis quæ sunt consueta, transmittere. Nobis autem de cetero ne quid transmittere debeas, inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis, Palmatianas (e) quas tua dixerit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus; sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venundari, & id fraternitati tuæ transmisimus singillatim. Sed quia caritatem tuam ad nos

ve-

(a) Vel ex hoc tantum loco colligi potest, in dedicatione novæ basilicæ convivia olim instituta fuisse, quemadmodum observant, Baronius ad annum 591. cap. 27. & Van-Elpen par. 2. tit. 16. cap. 3. n. 21.

(b) Id est, mensuras liquidis conferendis, mensurandisque aptas, ut absque ulteriori testimonio perhibet Gregor. Turon. lib. 4. histor. cap. 44. *Septuaginta* (inquit) *vasa, quæ vulgo orcas vocant olei liquaminisque furati sunt*. Consule Dissertationem nostram *de antiquis Ponderibus & Mensuris Sicilia*, cap. 2. n. 12. in fine Vol.

(c) Seu *verveces*, nam vocem *berbes* pro *verves* olim usurpatam fuisse

pluribus exemplis demonstrat Dugang in suo *Glossario*. Et quidem in editione Romana anni 1613. *verveces* legitur.

(d) De eo egimus in notis ad Dipl. LXXII.

(e) Genus vestis opere Phrygio, sive plumario concinnatæ, ut erudite observant, Guffanvillæus, & Monachi Benedictini in hoc loco, necnon Johannes Mabillonius *Act. Sanct. Ord. Bened.* tom. 1. in Vita S. Gregorii, ad unum rejicientes Baronium, qui ad ann. 591. cap. 11. *vas Palmatianas, seu vinum Palmatianum* perperam intellexit.

venire velle (a) cognovimus, scriptis præsentibus admonemus, ut ad veniendum non debeas laborem assumere; sed ora pro nobis, ut quanto nos itineris intervalla dissociant, tanto animis nostris adinvicem Christo adjuvante simus in caritate conjuncti: quatenus nos alterna obsecratione juvantes, susceptum officium venturo integrum Judici resignemus.

DIPLOMA LXIII.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Petrum subdiaconum.
Ut Pastori oculis infirmo annuum præ-
stet alimentum.*

Gregorius Petro subdiacono (b).

SI proximorum necessitatibus (c) habita compassione benigna, *Anno 591.*
mentem concurrimus, nostris procul dubio petitionibus Dominum *mensē Aug.*
clementem reperimus. Pastorem (d) si quidem, qui nimia visus im- *Ex eod. lib. 1.*
becillitate laborat, habentem conjugem, duoque mancipia, qui & *epist. 67. alias*
cum Jonatha quondam gloriosa fuerat, plurimis cognovimus neces- *65.*
sitatibus subjacere. Propterea experientiam tuam per præsentis præ-
cepti paginam admonemus, uti pro sustentatione ejus annuos tritici
modios (e) trecentos, necnon & fabæ modios totidem dare non dif-
feras, quæ postmodum possint tuis rationibus imputari. Ita ergo fac,
ut & tu bene ministrans, mercedis commodum percipias, & nostra
ad effectum præcepta perducas.

Mense Augusto,

DI-

(a) Humanitatem hanc cum aliis quo-
que episcopis Siculis exercuit, tri-
bus solummodo exceptis, Agrigenti-
no, Catanensi, & Panormitano, quos
imminente etiam hieme ad eum pro-
ficisci debere, scripsit ad Petrum
subdiaconum, hic Dipl. LXXVII.

(b) Is erat rector patrimonii ecclesiæ
Romanæ a S. Gregorio initio sui pon-
tificatus in Siciliam missus: de quo
egimus in monitis ad Dipl. LX.

(c) Quot qualesque elemosynas ex
patrimonio Siculo S. Gregorius primo
pontificatus sui anno pauperibus ero-
gaverit, exponemus infra, Disser-
tatione V. n. 6.

(d) Nomen viri proprium.

(e) Aridorum mensura, de qua pauca
dedimus in monitis ad Dipl. LXIX.
lit. e & plura dabimus infra, Dis-
sert. VIII. Cap. II. n. 13.

D I P L O M A L X X I V .

*Epistola præfati S. Gregorii ad eundem Petrum
subdiaconum. Monasterii lites, ac ne-
gotia omnia perito e laicis vi-
ro committenda.*

Gregorius Petro subdiacono Siciliae.

Anno 1x. Ind. 590. & 591. **S**icut studii nostri esse condecet, a litigiis foralibus monachos sub-
Ex eod. lib. 1. epist. 69. alias 67. movere, ut divinis ministeriis pie ac solerter invigilent: ita
 necesse est nostram provisionem, quemadmodum negotia eorum dis-
 poni debeant ordinare, ne distenta mens per varias causarum curas
 defluat, & ad celebrandum opus consuetum enervata torpescat. Præ-
 sentium itaque lator abbas Johannes plurima se monasterii sui (a) as-
 ferit habere negotia. Pro qua re experientiam tuam per præsentis
 scripti paginam admonemus, quatenus cum Fausto, qui Romani vi-
 ri magnifici ex prætore cancellarius (b) fuerat, loqui debeat. Cujus
 si pronam ad hanc rem compereris voluntatem, ei monasterii ipsius
 generaliter debeas constituto salario commendare negotia. Expedi-
 enim parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei quietos exsi-
 stere; ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & servo-
 rum Dei mentes ad opus dominicum liberiores existant.

DI-

(a) Monasterium cuius Johannes præ-
 fecluram gerebat, illud S. Luciae in
 civitate Syracusana fuisse, plane li-
 quet ex Dipl. cxxxviii. Benigniora
 sed longe a veritate aliena de ipso
 Johanne suspicantur, Mabillonius
Annal. Bened. tom. 1. lib. 8. cap. 24.
 & Monachi Benedictini in *Vita S. Gre-
 gor.* lib. 2. cap. 6. n. 4. volentes,
 eum fuisse virum solitudini & caelesti
 contemplationi adeo intentum, ut
 monasterii lites, quibus circa status
 sui & animæ dispendium vacare ne-
 quibat, ipse syndaco committi pro-
 curaret. At conjectura hæc ruit, le-
 sta altera ejusdem argumenti episto-
 la, a S. Gregorio ipsi Johanni scri-
 pta, hic Dipl. xci. ibi: *De fratrum*

vero animabus omnino esto sollicitus.
Sufficit jam quod opinio monasterii
per vestram negligentiam inquinata
est. Non frequenter foras egrediaris.
In causis istis procuratorem institue,
& tu ad lectionem atque orationem
vaca. Ceterum constitutionem hanc
 S. Gregorii de syndacis instituendis,
 agendi causa monasteriorum lites &
 negotia, indicant & laudant, Baronius
 ad annum 591. cap. 16. Thomassinus
de Vet. & Nov. Eccl. Discipl. par. 2.
 lib. 3. cap. 104. n. 1. Natal. Alex.
Hist. Eccl. sæcul. 6. cap. 2. art. 13.
 n. 12. Van-Espen par. 3. tit. 6. cap.
 3. n. 33. & seqq.
 (b) Vocem cancellarii disertissime expo-
 nit Du-Gang in suo *Glossario.*

DIPLOMA LXXV.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad universos episcopos per Siciliam. A fictorum defensorum angariis quomodo sibi caveant.

Gregorius universis episcopis per Siciliam,

Fraternitatis vestræ diu jam probata devotio tanto nos compellit 590. 591. Anno 1x. Ind. pro vobis caute providere, quanto vos afruit audito ecclesiæ Ex eod. lib. 1. epist. 70. alias 68. nostræ damno, studiose concurrere. Cognovimus quosdam in Sicilia insula simulantes se Sedis apostolicæ defensores, de frumento vos in angariis, aliisque rebus affligere: necessarioque duximus eorum fallaciæ scriptis præsentibus obviare. Ideoque fraternitatem vestram caritate debita salutantes, magnopere commonemus, ut nullo modo talibus deinceps apud vos locus surripiendi remaneat; sed quisquis ille est, si revera sedis nostræ fuerit notarius (a) vel defensor (b), nisi nostra ad vos specialiter, vel rectoris (c) nostri patrimonii scripta detulerit, nullis per nomen ecclesiæ nostræ potiatur angariis: nec aliqua vobis ab eo gravamina imponi permittatis, sed suis utilitatibus iter suum propriis, ut novit, disponat expensis. Nec quemquam ab eo in locis istis patiamini molestari. Hæc etenim quæ nostris apicibus pro vestra vestrorumque quiete inhibuisse cognoscimur, sic constantius conservate, ut hoc exuti gravamine, divinis obsequiis devoti ac paratiores inveniri valeatis.

Tom. I.

Q

DL

(a) De notariis ecclesiæ in Sicilia, quos S. Gregorius memorat hic & alibi passim, diserte agemus in Dissertatione vi. ad calcem hujus Voluminis edenda, Cap. iv.

(b) De defensoribus ecclesiæ aliquæ ex-

ponemus etiam in citata Dissertatione nostra, Cap. iii.

(c) Patrimonium ecclesiæ Romanæ in Sicilia rectores administrandum suscipiebant, de quorum numero & officio agemus in cit. Dissert. vi. Cap. i.

D I P L O M A L X X V I .

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Petrum subdiaconum .
Ut Cyriacum , & Johannam conjugem ejus ex
Judea Christianam tueatur .*

Gregorius Petro subdiacono (a) .

Anno ix. Ind. 590. & 591.
Ex cod. lib. 1. epist. 71. alias 69.
E Gentibus nostræ commendationis auxilio, oportet nos, in quantum ratio patitur, benigna mente præbere subsidium. Proinde experientiæ tuæ Cyriacum, & Johannam conjugem ejus, præsentium portitores nostra præceptione duximus commendandos, quatenus a nullo eos contra justitiam opprimi vel gravari permittas. Sed ubi necesse fuerit tuis, annuente justitia, solatiis perfruantur: ut salva æquitate, nostram sibi in omnibus commendationem te concurrente prodesse latentur. Quia vero præfata femina, pro eo quod post acceptas sponsalicias arrhas, ex Judea (b) ad Christianam religionem conversa est, dicitur substinere molestiam: & eandem causam jam dictam asseruit, & finitam experientia tua diligenter exquirat; & si causam judicatam cognoverit, nullam exinde querelam adversus supra scriptam feminam ulterius quolibet modo reserpere permittat. Sed quæ judicata sunt, modis omnibus conserventur, ne ob id quod meliorem partem elegerit dignoscitur, malorum hominum controversiis quatiatur.

D I P L O M A L X X V I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii ad ipsum Petrum subdiaconum . Ne ante hiemem Siculi episcopi omnes Romam veniant : frumenti copiam ultra solitum comparet Petrus , ac congruo tempore in Urbem transmittat .

Gregorius Petro subdiacono .

Eod. anno
Ex cit. lib. 1. ep. 72. alias 70.
Quia fratres & coepiscopos nostros in Sicilia insula commorantes, ad beati Petri apostoli natalitium diem convenisse volumus, scriptis præcedentibus (c) agnovisti. Sed quia ea causa (d), quæ

(a) De eo in monitis ad Dipl. LX.
(b) Judæos tunc temporis existisse in Sicilia discimus ulterius ex Dipl. LXIX. & aliis in indice citandis.
(c) Litteras quas hic memorat S. Gre-

gorius de episcopis Siculis ad natalitium diem S. Petri in Urbem conveniendis, dedimus supra Dipl. LXVI.
(d) Controversiam inter Justinum prætorem & episcopos Siculos tunc ful-

quæ cum viro magnifico Justino expretore (a) dicitur, eorum iter interim præpedivit, & quia jam tempus veniendi & redeundi non finit, eos nolumus ante hiemem (b) fatigari (c). Gregorium vero Agrigentinum (d), & Leonem Catanensem (e), & Victorem Panormitanum (f) per omnia nos volumus ad nos ante hiemem proficisci. Quinquaginta vero auri libris, nova frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in locis in quibus non pereant repone: ut mense Februario illuc naves quantas possumus dirigamus, & eadem ad nos frumenta deferantur. Sed etsi nos transmittere cessamus, ipse naves provide, & ad nos auxiliante Domino Februario mense transmittite hæc eadem frumenta, exceptis dumtaxat frumentis, quæ nunc mense Septembri, vel Octobri, juxta consuetudinem transmitti præstolamur. Ita ergo experientia tua faciat, ut sine alicujus vexatione coloni ecclesiastici, frumenta congregentur: quia tantum hic parva nativitas fuit, ut nisi auxiliante Deo frumenta de Sicilia congregentur, famæ (g) vehementer immineat. Naves vero quæ commendatæ ecclesiæ sanctæ semper fuerunt, in omnibus tuere, ad quod tibi etiam

Tom. I.

Q 2

dire-

se, ulterius discimus ex altera ejusdem S. Gregorii epistola ipsi Justino inscripta, hic Dipl. LXI.

(a) Rectius legerem *praetore*, ut habet epistola modo laudata, cui consonat Dipl. LXXXVII.

(b) Ergo sub fine indictionis IX. epistola hæc scripta fuit.

(c) Quemadmodum Messanensem episcopum S. Gregorius moxquit ex Dipl. LXXII. ne Romam de more veniret, ita & nunc reliquos Siciliæ episcopos, tribus tantummodo exceptis, Agrigentino, Catanensi, & Panormitano, quos urgente adhuc hieme, laborem navigationis debere assumere omnino præcipit: utpote qui essent gravissimis criminibus accusati. Consule admonitionem nostram ad Dipl. LXXXVII.

(d) Eum memorat ipse Idem S. Gregorius, Maximiano episcopo Syracusano scribens, hic Dipl. XEII. Is post Eufanium episcopali cathedra propter scelera depositum, de quo agitur infra, Dipl. CI. Agrigentinsæ ecclesiæ pontificatum tenuit. Pyrrhus in *Not. Eccles. Agrig.* Gregorium hunc, tertium vocat, veluti duos habentem ejusdem nominis prævios episcopos, alterum ex historia translationis S. Agrippinæ, alterum ex propriis ejus Actis satis cognitos, At veteror

tamen, ne unus Gregorius in tres gratis multiplicetur, dum quæ narrantur de tribus commode verificari possunt in uno: hinc rejecta ad posteriora tempora translatione S. Agrippinæ, jam primum Gregorium non necessarium putant Socii Bollandiani die 23. Junii de S. *Agrippina*. Qui & alterius Gregorii Acta ita mendosa esse dicunt, ut ex eis nihil solide concludi possit; ita die 5. Junii de S. *Greg. Mar. Episc. Lilybar.* Quare alterum Gregorium, cujus fit etiam mentio in hodierno Martyrologio Romano die 23. Novembr. a tertio de quo agitur hic, non distinguit Baronius in notis ad idem Martyrol. & in *Annal. Eccl.* ad annum 594. cap. 20.

(e) Confer cum Dipl. LXXXVII.

(f) De eo in notis ad Dipl. XCIII. & CXII.

(g) Roma, subversis superiore anno per Tiberis inundationem ecclesiæ horreis, initio indictionis IX. frumentorum penuriam, ut discimus ex Dipl. LXI. sustinuit: graviore ergo fame sub fine ejusdem indictionis jugulata est, quum uni inundationis infortunio & aliud sterilitatis segetum accesserit: quare de frumentis e Sicilia in Urbem mittendis merito S. Gregorius videtur sollicitus.

directæ gloriosi viri Leonis exconsulis (a) epistolæ concurrunt. Multi vero huc veniunt, qui terras aliquas, vel insulas in jure ecclesiæ nostræ, in emphyteosim sibi postulant dari: & aliquibus quidem negamus, aliquibus vero jam concessimus. Sed tua experientia sanctæ ecclesiæ utilitatem conspiciat, memor, quod ante sacratissimum beati Petri apostoli corpus, potestatem patrimonii ejus acceperit. Et licet hinc scripta decurrant, quod utilitatem patrimonii impedit, fieri nullo modo permittat: quia nec nos sine ratione aliquid dedisse reminiscimur, vel dare disponimus.

D I P L O M A LXXVIII.

Epistola præfati S. Gregorii PP. ad eundem Petrum subdiaconum. De restituendis Tauromenitanæ ecclesiæ possessionibus, atque pecuniis.

Gregorius Petro subdiacono.

Anno 590. Ind. 591. **Q**uanto apostolicæ Sedi ab ecclesiis reverentia ceteris exhibetur, Ex eod. lib. 1. cap. 73. alias 71. tanto eam in earum decet esse tuitione sollicitam. Et quia domus, vel fines atque possessiones Tauromenitanæ (b) juri ecclesiæ pertinentes, ab actionariis (c) dicuntur nostræ ecclesiæ contra rationis ordinem occupatæ, experientiæ tuæ præsentis hujus præcepti pagina deputamus, quatenus cognita veritate, si ita est, cuncta quæ occupata didiceris, in antefatæ ecclesiæ pristina jura restituas. Quia vero pervenit ad nos, vivente adhuc Victorino (d) episcopo, ejusdem ecclesiæ periisse pecunias, ad earum requisitionem te Secundino (e) fratri & coepiscopo nostro volumus præbere solatia, & utilitatibus ejusdem ecclesiæ, in quo necessarium fuerit, salva æquitate concurrere. Ita etenim cuncta, quæ in hujus præcepti pagina continentur, effectui mancipare festina, ut de æquitate servata præfati episcopi relationibus ipse lauderis.

DI-

(a) Consule quæ dabimus in Dissert. VII. Cap. de Exconsulibus.

(b) Alibi, id est Dipl. LXXVI. S. Gregorius questus est, ministros ecclesiæ suæ a justitia declinantes, aliquorum Sicularum bona per violentiam abstulisse: eapropter Petro subdiacono & rectori patrimonii sui de omnibus injuste invasivis restitutionem fieri præcepit: nunc eidem Petro mandat, ut de restituendis Tauromenitanæ ecclesiæ bonis contra rationis ordinem occupatis potissimum sit sollicitus.

(c) Qui fuerint actionarii hujusmodi, dicemus infra, Dissert. VI. Cap. de Actoribus, & Actionariis Ecclesiæ.

(d) Quod is in catalogo Tauromenensium præsulum locum invenerit, huic epistolæ gloria tribuenda est. Ejus ordinatio anno 503. recentior fuit, utpote quum dicto anno Romanæ synodo in causa Symmachi papæ interfuerit Rogatus Tauromenii episcopus.

(e) Victorino in Tauromenitano præsulatu suffectus est Secundinus iste, quem ipsemet S. Gregorius, hic Dipl.

DIPLOMA LXXIX.

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii magni ad Laurentium
episcopum Mediolanensem . Ut aliquem, cum quo
de postulata pecunia, ratione patrimonii
Siculi, lis orta dirimatur,
instituat.*

Gregorius Laurentio episcopo Mediolanensi (a).

Scripta fraternitatis vestræ suscipiens, gratias omnipotenti Deo re-
tuli, qui desiderabili me sospitatis ejus nuntio relevavit. *Anno 590. Ind. 591.*
autem perhibetis ab exactiōne patrimonii Siciliæ provinciæ, juri san- *Ex eod. lib. 1. epist. 82. alias 80.*
ctæ, cui Deo auctore præsidetis ecclesiæ certam redhiberi pecu-
niæ quantitatem, pro eo quod ab actoribus (b) sanctæ Romanæ ec-
clesiæ illo in tempore patrimonii ecclesiæ vestræ celebrabatur exactio;
necessarium fuit juxta tenorem scriptorum a vobis directorum, acce-
ptarum illatarumque pecuniarum summam inspicere, & totius ratio-
cinii meritum subtiliter indagare; quibus perspectis, nihil a sancta
Romana ecclesia ecclesiæ vestræ allegatum est redhiberi. Sed quia
dum Constantius diaconus vester ad ea quæ objecta a nostris fuerant,
aliud alligavit; examen negotiis venit in dubium, quod subtilius po-
terat ventilari, si qua persona existeret, cum qua definiri aliquid sta-
biliter potuisset. Proinde necesse est, ut sanctitas vestra hac de re
personam instituat, cum qua Romana ecclesia aliquid debeat solide
definire, ut sive nihil debet, ex judicio pateat; seu aliquid debuit
& restituit, persona quam institutis, securitatem sollemniter emittat,

DI-

Dipl. xciv. virum reverendissimum & sanctissimum vocat. Is Justum sui successorem habuit, qui se subscripsit Lateranensi concilio adversus Monothelitas anno 649. celebrato. Ceterum de eodem Secundino fit quoque mentio in pluribus aliis S. Gregorii epistolis infra exscribendis; necnon subscriptus reperitur in decretis Gregorianis, & in synodo Romana III. sub ipso S. Gregorio celebrata, quæ invenies in fine tom. 2. postremæ editionis ejusdem S. Gregorii.

(a) Eum patrimonio ecclesiæ suæ in Si-

cilia defendendo sedulo intendisse, absque ulteriori testimonio referunt Tabulæ Mediolanensis ecclesiæ, in *Laurentio II.* Subjiciamus verba: *Ecclesiæ Mediolanensis patrimonium, quod in Sicilia amplum habuit, præclare defendit.* Ejusdem patrimonii fit quoque mentio in epistola Theodorici Gothorum regis ad Adilam virum senatorem, hic Dipl. xxxvii. Consule quæ ibi dedimus in notis.

(b) De actoribus ecclesiæ aliqua expendemus in Dissert. vi. ad calcem hujus Voluminis edenda, Cap. II.

D I P L O M A L X X X.

*Epistola ejusdem S. Gregorii PP. ad Felicem episcopum
Messanensem. Basilicam, percepta prius
legitima & secunda dote,
consecrandam.*

Gregorius Felici episcopo Messanensi (a).

Ann. x. Ind. **J** Anuaris subdiaconus ecclesie Messanensis petitoria nobis insinua-
591. & 592 **J** tione suggestit, quæ habetur in subditis, in civitate Messanensi
S. Greg. lib. 2. basilicam se pro sua devotione fundasse, quam in honorem S. Ste-
Ind. x. epist. 5. phani & Pancratii (b), atque Eupli (c) desiderat consecrari. Et
alias lib. 12. ideo, frater carissime, si in tuæ diocesis civitatis jure consistit, &
Ind. vii. ep. 10. nullum corpus (d) ibidem constat humatum, percepta prius donatio-
ne (e) legitima, idest a præsentis anni tributis liberis fiscalibus soli-
dos decem, & reliqua, de substantia sua sibi tantummodo usum-
fructum retineat. Quæ omnia diligenter inquire; & si eorum, quæ
offeruntur reddituum quantitas, vel quæ tempore mortis reliquerint,
sartis tectis, & luminaribus, necnon alimoniis servientium annua,
possunt præstatione sufficere, re ipsa munificentia sit gestis municipa-
libus alligata. Quod si hæc quæ diximus, per sollicitudinem tuam
impleta non fuerint, de propria substantia quanti interfuerit, utili-
tati ecclesie te vel heredes tuos satisfacturum esse non dubites. His
igitur procuratis, benedictio optata proveniat. Nec ante dedicati-
onis munus impertias, quam superius comprehensus fuerit ordo do-
nationis impletus, enunciaturus ex more nihil illic conditoris juri
ul-

(a) De eo egimus jam in observationibus ad Dipl. LXVII. Interim illud hic non puto omittendum, tunc temporis non potuisse episcopos Siciliæ sine speciali mandato Romani pontificis ecclesias dedicare. Consule Dipl. XXXII. Cap. IV. & Dissert. II. in fine hujus Voluminis edenda n. 7.

(b) Scilicet, episcopi & martyris Tauro-
menitani, quem Latini die 3. Aprilis, Græci autem die 9. Julii venerantur. Ex Dipl. CCIX. monasterium ancillarum Dei in civitate Lilybæstana in honorem ejusdem S. Pancratii noscimus etiam consecratum. Porro celebris semper fuit apud Siculos divi Pancratii memoria, propter Evangelicæ prædicationis lumen eis illa-

tum. Vide Dissertationem nostram ad calcem hujus Voluminis positam: *De primaria institutione Ecclesie Siculae.*

(c) Id est, diaconi & martyris Catanensis cujus Acta genuina & sincera habemus apud Ruinart. *Act. primor. Martyr.*

(d) Hanc disciplinam de non consecrandis locis, in quibus hominum corpora fuerant humata, innuimus jam & laudavimus in notis ad Dipl. XXXII. Cap. XXV.

(e) Ecclesiarum consecrationem, non percepta prius legitima & secunda dote, fieri vetuit S. Gregorius hoc in loco. atque etiam in Dipl. CLXXXVIII. & CCIX.

ulterius jam deberi, nisi processionis (a) gratia, quæ Christianis omnibus in commune debetur, sanctuaria vero suscepta, sui cum reverentia collocabis.

DIPLOMA LXXXI.

Epistola præfati S. Gregorii ad Maximianum episcopum Syracusanum. Vices suas in Sicilia gerat; reservatis tamen majoribus causis.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (b).

M Andata cælestia efficacius gerimus, si nostra cum fratribus onera partiamur. Proinde super cunctas Siciliae ecclesias reverentissimum te virum Maximianum fratrem & coepiscopum nostrum vice Sedis apostolicæ (c) ministrare decernimus; ut quisquis illic religionis habitu censetur, fraternitati tuæ ex nostra auctoritate subjaceat: quatenus eis non sit necessarium post hæc pro parvulis ad nos causis

Anno .x. Ind.

591. & 592.

Ex eod. lib. 2.

ep. 7. alias 4.

(a) De honore processionis debito fundatori ecclesiæ extant quoque Gelasii papæ I. definitiones, quæ recensentur in Decreto Gratiani Can. 26. & 27. Caus. 16. q. 7. nec non & Decretalis Clementis III. vel ut aliis aridet, Alexandri III. in Cap. 25. *De Jure patronatus*. Quid in allegatis canonibus per processionis honorem veniat, Canonistæ inter se dissentiunt; verum & Gregorii nostri verba, & Gelasii, & Clementis clariora sunt, ut quis ab eorum sensu abhorrens, aliud præhæmientiæ patrono conetur tribuere præter id, quod cuilibet competit fidelium, procedendi scilicet, & orandi in eadem ecclesia. Hinc non casu factum, ut S. Gregorius dicat hic: *Nisi processionis gratia, quæ Christianis omnibus in commune debetur*. Et Gelasius cit. Can. 26. *Præter processionis aditum, qui omni Christiano debetur*. Et laudato Can. 27. *Nisi processionis aditum, qui Christianis omnibus in commune debetur*. Ad quos canones se retulit Clemens in antedicto Cap. 25. *Honor (inquens) processionis fundatori servatur . . . sicut in sacris est canonicis institutum*.

(b) Ne plusculum, quam par est, charitatem istam oneremus, lectorem Maximiani episcopi Syracusani historiam scire cupientem, remittimus ad eos, qui illustrandis rebus per eum gestis sedulo intenderunt, veluti sunt, Oct. Cajetanus tom. 1. *Sanctor. Siculor.* ad annum 594. Rocchus Pyrrhus *Notis, Eccles. Syracus.* ad annum 590. Socii Bollandiani *Act. Sanctor.* die 9. Junii, Johannes Mabillonius *Annal. Ord. Bened.* ad annum 591. 595. & alibi passim, sed absque ulteriori testimonio plura de eo exhibent epistolæ ejusdem S. Gregorii infra passim exscribendæ. Inter quas illa sub n. cxv. Cypriano diacono inscripta celebrior est, utpote quæ de sanctitate ejus & virtute nobile testimonium perhiberet; *Et quidem (inquit S. pontifex) ille ad præmia desiderata pervenit; sed infelix populus Syracusana civitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit*.

(c) Maximianum vicarium suum super omnes ecclesias Siciliae constituit S. Gregorius. Ergo uno eodemque tempore duo erant in Sicilia qui apostolicas vices gererent, Maximianus sci-

caussis tanta maris spatia (a) transmeando pervenire. Sed si qua fortasse difficilia existunt, quæ fraternitatis tuæ judicio nequaquam dirimi possint, hæc solummodo nostrum judicium flagitent: ut sublevati de minimis, in caussis majoribus (b) efficacius occupemur. Quas videlicet vices non loco, sed personæ (c) tribuemus: quia ex transacta in te vita didicimus, quid etiam de subsequenti tuâ conversatione præsumamus. Mense Decembri, indictione decima.

D I P L O M A L X X X I I .

Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Maximianum episcopum Syracusanum. Paulinum Taurianensem episcopum ecclesiæ Liparitanae præficit.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (d).

*Anno x. Ind.
591. & 592.
Ex eod. lib. 3.
epist. 16. alias
26.*

Locis munitis ecclesia constituta, pastoris vacare non debet officio. Quia igitur ecclesia Liparitana (e) sacerdote privata dignoscitur; ideo Paulinum (f) Taurianensis ecclesiæ episcopum in prædicta ecclesia Liparitana fraternitas tua sine mora præesse constituat, ut officii sui administrationem in eadem ecclesia vigilanter exhibeat, &

scilicet, de quo hic atque etiam infra, Dipl. civ. & Petrus subdiaconus, de quo supra in Dipl. lx.

(a) Eadem ratione usus est Theodoricus rex, comiti Syracusano vices suas commissas declarans, supra Dipl. xxxvi. & ipsemet S. Gregorius Petrum subdiaconum vicarium suum in Sicilia constituens, supra Dipl. lxvi.

(b) Caussas majores sibi judicandas reservat S. Gregorius potius ut immediatus Siciliæ metropolita, quam ut universalis patriarcha totius ecclesiæ: nam disciplinam, quæ caussas majores, restricta provincialis synodi potestate, reservat pontifici satis tardius, id est circa sæculum 8. & 9. invaluisse voluit; consule Van-Espen par. 3. tit. 3. cap. 4.

(c) A mente S. Gregorii abhorrent, Lettara, Mirabella, & Amicus, qui videntes Romanum pontificem vices suas super reliquas Siciliæ ecclesias Syracusano episcopo commississe, eum

metropolitam Siciliæ fuisse putant, non animadvertentes honorem hunc non loco sed personæ tributum esse.

Vide Dissertationem nostram in fine hujus Voluminis positam: *De ecclesiastica politia Siciliae per decem priora sæcula.*

(d) Non alteri, sed Maximiano Liparitanae ecclesiæ negotium committitur, veluti qui vices Romani pontificis super omnes Siciliæ ecclesias gereret, ut ex præcedenti Diplomate constat.

(e) Vacabat tunc temporis ecclesia Liparitana ob depositionem Agathonis episcopi jam lapsi, ut liquet ex Dipl. xcvi. itaque de novo episcopo ipsi ecclesiæ præfigendo agit hic S. Gregorius, memor illius constitutionis ab eo paullo antea publicatæ supra Dipl. lxiv. ut novi semper pastores in locum lapsorum substituerentur.

(f) De eo agitur quoque in seq. epist. & præterea in Dipl. lxxvii. & lxxviii.

& quæque ejus utilitatibus convenire didicerit, ordinare non desinat. Cunctumque clerum ut in omnibus canonicè ei obedire debeat, admoneas: quatenus præfatæ ecclesiæ in cunctis utilitas, prædicto fratre & coepiscopo nostro disponente, Christo adjuvante, procurari valeat.

DIPLOMA LXXXIII.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Paulinum episcopum. In Liparitana ecclesia resideat Taurianensem vero opportuno tempore visitet.

Gregorius Paulino episcopo (a).

Scire te volumus, quia Maximiano fratri & coepiscopo nostro scripsimus (b), ut fraternitatem tuam ecclesiæ Liparitanæ ex nostra auctoritate præesse constituat. Cui te modis omnibus obedire necesse est, ejusque te ecclesiæ utilitatibus præcipimus decenter insistere, & quæque ejus commoditatibus agnoveris oportere, te volumus sine cunctatione peragere. Ecclesiam vero Taurianensem, quoties opportunum tempus credideris, visitabis. Ita ergo fraternitas tua hæc omnia implere festinet, ut & sui præsentia Liparitanam salubriter disponat ecclesiam; & visitationis studio Taurianensem ecclesiam congregare, & fovere non desinat. Data mense Martio, indictione decima.

Anno 592.
mense Mar.
Ex eod. lib. 2.
epist. 17. alias
13.

Tom. I.

R

DI-

(a) Ad Liparitanam ecclesiam translatus est Paulinus Taurianensis episcopus, non quod disciplina de translationibus episcoporum tunc temporis frequens fuerit; sed quod id exegerit ecclesiæ necessitas, propter Taurianensis civitatis barbaricam irruptionem; quemadmodum advertit eru-

ditissimus Thomassinus de *Vet. & Nov. Eccles. Discipl.* par. 2. lib. 2. cap. 62. n. 1. Ceterum de ipso eodem Paulino agitur in Dipl. præcedenti.

(b) Epistolam hanc Maximiano inscriptam de negotio Liparitanæ ecclesiæ paullo ante exscripsimus.

D I P L O M A L X X X I V.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Maximianum episcopum
Syracusanum . Ut laudatum a Felice presbyterum
diligenter examinet , eumque Romam ,
si episcopatu dignum per-
spexerit , mittat .*

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (a).

Anno x. Ind. **F**elix vir consularis (b), præsentium lator, edocuit nos, esse quem-
591. *592.* dam in illis partibus presbyterum, qui ad episcopatus ordinem
Ex eod. lib. 2. provehi vitæ merito dignus appareat. Hunc ergo fraternitas tua co-
epist. 24. alias ram se deduci faciat, eumque, sicut certus sum, propter animæ pe-
18. riculum diligenter examinet. Quem si ad hunc gradum provehi dignum
esse perspexerit, ad nos studeat destinare, ut eum, disponente Deo,
loco cui præviderimus, possimus ordinare pastorem. Præsentium ve-
ro latorem Felicem virum consularem chartularium (c), salva fra-
ternitati tuæ justitia, commendamus; quatenus in iis, quæ juste po-
poscerit, fraternum invenire possit affectum.

D I P L O M A L X X X V.

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Stephanum chartularium .
Monachos duos sui status desertores jubeat retru-
di : monasterio consuetudines novas
imponi non sinat .*

Gregorius Stephano chartulario (d).

Eod. anno **S**cientes magnitudinem caritatis vestræ toto Dominum corde dili-
gere, ob hoc ea quæ in massis (e) de jure quondam Patriciæ
Ex cit. lib. 2. recordationis Julii contra præcepta dominica, contraque canonum
ep. 28. alias lib. regulam commissa esse didicimus, ad ejus necesse duximus referre no-
12. ind. 7. ep. 20 titiam :

(a) De eo supra in notis ad Dipl. LXXXI.

(b) De Felice aliisque consularibus Siciliæ agemus in Dissert. VII. ad calcem hujus Voluminis edenda.

(c) In Dissertatione modo laudata exponemus etiam chartulariorum numerum & officium.

(d) Is non erat chartularius totius Siciliæ, sed *marinarum partium*, ut plane liquet ex Dipl. CXXI. Consule

Dissertationem nostram in fine hujus Voluminis positam: *De principalioribus Magistratibus secularibus Sicilia, de quibus, &c.*

(e) Quid sint massæ, & quot qualesque fuerint in Sicilia ad ecclesiam Romanam pertinentes, exponemus in Dissert. V. *De antiquo Patrimonio Ecclesiæ Romanæ in Sicilia.*

titiam : quatenus & quæ perpetrata sunt corrigi debeant , & alii deinceps tentare non præsumant . Insinuatum igitur nobis , in massa , quæ nuncupatur Marato , abbate monasterii sancti Gregorii (a) , quod *Massa Marato.* in eadem situm est , duos monachos (b) refugiisse ; & unum quidem ex eis jam conjugem accepisse , alium autem laicum effectum sæculariter vivere , quum nec ex familia massæ homines ipsi esse liberi asserantur : & vel si secundum conditionem debuissent agere , contra Deum erat , ut post adeptum divini officii cultum , ad sæcularem vitam atque habitum remearent . Unde hortor ut habita iudicii æterni consideratione monachos ipsos retrudi sine dilatione faciatis , ne eorum exemplo , cum vestro , quod absit , peccato , ceterorum monasteriorum districtio dissipetur ; sed magis ut magnitudinis vestræ solatio aliis monachis spes gerendi talia submoveatur . Afferit autem prædictus abbas , presbyterum prædictæ massæ novas monasterio ipsi velle imponere consuetudines , quæ ex tempore conditi monasterii per triennale tempus hactenus non fuerunt : siquidem si quid Deo illic munificentia gratia a fidelibus viris oblatum fuerit , portionem se asserat debere percipere . Quod magnitudo vestra studeat diligenter agnoscere : etsi hoc ab initio non fuit , etiam labentibus temporibus aliud noviter imponi non concedat : maxime quum exiguæ substantiæ & monasterium pauperum esse didicimus , & abbatem ipsum hospitem omnino esse multorum attestacione didicimus .

DIPLOMA LXXXVI.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Petrum subdiaconum Sicilia . De patrimonii regimine plurima præcipit , in quibus elucet justitia , religio , prudentia , & liberalis erga egenos animus : familiaris quoque in Petrum dilectio facile advertitur .

Gregorius Petro subdiacono (c) .

Indicante mihi Romano defensore (d) , cognovi quia monasterium ancillarum Dei , quod est in fundo Monotheo , ab ecclesia nostra de Villa-nova , de fundo juris sui violentiam pertulit , qui eidem monasterio dicitur dimissus . Quod si ita est , experientia tua eis ,

Tom. I. *R. 2* *&* *Anno eod.*
Ex eod. lib. 2.
ep. 32. alias lib.
12. Ind. VIII.
ep. 30.

(a) De monasterio S. Gregorii , aliisque tunc temporis in Sicilia existentibus dicemus in Dissertat. III. *De Monachismo Sicilia per decem priora secula.*

(b) In cit. Dissert. III. agemus etiam de disciplina illius ævi , ne monachi ad sæcularem vitam & statum remearent .

(c) Is erat rector patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia , de quo pauca di-

ximus in notis ad Dipl. LX. majora autem exponemus in Dissert. VI. in fine hujus Voluminis posita .

(d) Hunc ad defensoris munus iterum evexit S. Gregorius anno secundæ Ind. 598. & 599. ut constat ex Dipl. CLVI. Ceterum de officio defensorum , eorumque numero in Sicilia agemus in Dissertat. VI. Cap. *de Defensoribus Ecclesiæ.*

Judæi multi & fundum restituat. Quia autem multi Judæorum (a) in massis (b) ecclesiæ commanent, volo ut si qui ex eis Christiani voluerint fieri, ali-quantum eis pensi relaxetur (c): quatenus isto beneficio provocati (d), tali desiderio & alii assurgant.

Vaccæ (e) autem, quæ jam sunt ætate steriles, vel boves masculi, qui omnino inutiles esse videntur, vendi debent: ut saltem eorum pretium ad aliquam utilitatem crescat. Greges vero equarum, quas valde inutiliter habemus, omnes volo distrahi, & tantummodo quadringentas juniores servari ad foetum, ex quibus quadringentis singulis conductoribus singulæ condonari debent: quatenus ex ipsis annis singulis aliquid reddant; quia durum est valde ut sexaginta solidos pastoribus expendamus, & sexaginta denarios ex eisdem gregibus non habeamus. Ita ergo experientia tua faciat, ut alia per conductores omnes, sicut diximus, partiantur: alia distrahe, & in nummum redige, Pastores vero ipsos per possessiones ordina, ut ex cultura terræ ferre aliquid utilitatis possint. Æramenta vero omnia quæ vel in Syracusis, vel in Panormo, juris ecclesiastici esse possunt, distrahenda sunt priusquam ipsa vetustate funditus pereant.

Veniente autem fratre Cyriaco servo Dei (f) Romam, de illo subtiliter requisivi si cum tua conscientia fuerit de accipiendo præmio in causâ mulieris cujusdam locutus. Quod idem frater ita se dicit, te referente, cognovisse: quia ex te immissus est, ut quis esset ad conferendum præmium immissor probaret. Quod ego credidi, moxque eum in gratiam familiariter recepi, coram populo & clero eum perduxì, presbyterium ei auxi (g), in loco superiori inter defensores posui, collaudans coram omnibus fidem ejus: quia ita se in obsequio tuo fideliter gesserit, quem iccirco ad te celeriter retransmisi. Quia vero multum festinas, & ego quamvis ægrotus videre te desidero; quem ipse in omnibus probatum habes, loco tuo in Syracusana parte (h) derelinque, & ipse ad me venire festina: ut si omnipotenti Deo placuerit, communi consilio pertractemus, utrum ipse

(a) In Sicilia hoc ævo Judæos numero plures revera existisse ex hisce verbis plane liquet.

(b) De massis ecclesiæ Romanæ in Sicilia dicemus in Dissert. v. ad calcem hujus Voluminis edenda.

(c) Usque ad quam summam minuendi essent canones Judæorum ad Christi fidem venientium, singillatim exponit ipsemet S. Gregorius Cypriano diacono scribens, hic Dipl. cxiii.

(d) Cave intelligas eos hic ad baptismum invitari, qui videntur minus fideliter venire; ut ex proposito ostendemus infra, Dissert. iv. *De antiqua Disciplina Ecclesiæ Siculæ in conse-*

rendo Sacramento Baptismi.

(e) Vel ex hoc tantum loco facile cognosci potest quam ingens fuerit patrimonium S. Petri in Sicilia. Consule cit. Dissert. v.

(f) De eo in Dissert. vi. Cap. de Defensoribus Ecclesiæ.

(g) Id est, novum munus clericale consuli. Vide Monachos Benedict. hic.

(h) Duæ erant patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia stationes, Syracusana, & Panormitana, ut hic & passim in aliis epistolis indicandis a nobis & laudandis in Dissert. vi. Cap. de Reitoribus Patrimonii ecclesiæ Romanæ.

se illuc reverti, an alter in loco tuo illic debeat ordinari. Benenatum vero notarium (a) pariter transmissi, ut in Panormitana parte locum suum in patrimonio, quo ad usque omnipotens Deus, ordinet, quod ei placuerit, ipse conservet. Benenatus
notarius.

Romanum de levitate sua vehementer increpavi: quia sicut nunc reperi, in Xenodochio quod tenuit, magis suis utilitatibus quam mercedibus occupatus fuit. Et ideo si fortasse tibi visum fuerit, loco tuo ipsum relinque. Vide quemadmodum eum terrendo & admonendo prævunias, ut sciat se circa rusticos pie & solícite agere, & circa extraneos & urbanos se in omnibus mutatum, & strenuum exhibere. Ego tamen hæc loquens, nullam personam eligo, sed tuo hoc iudicio derelinquo. In Panormitana autem parte loci servatorem tui me sufficit elegisse. Et videre volo quod ipse in Syracusana parte provideris. Veniens autem, pecunias & ornamenta de Antonini parte vel substantia tecum defer. Pensiones quoque nonæ & decimæ indictionis, quas exegisti & rationes omnes pariter deporta. Stude, si Deo placuerit, ut in hanc urbem ante natalem beati Cypriani (b) transeas: ne ex signo quod diebus istis mari semper imminet, quod absit, aliquod periculum possit evenire.

Præterea cognoscas, quia pro eo quod Pretiosum Dei servum, non pro gravi culpa graviter adversatus sum, eumque a me tristem, amaricatumque repuli, non leviter in mea cogitatione mordear. Et scripsi domno episcopo (c), ut eum transmittere debuisset, si vellet, sed omnino noluit. Quem contristare ego nec debeo nec possum, quia in causis Dei occupatus, consolatione fulciri debet, non amaritudine deprimi. Idem vero Pretiosus, sicut audio, omnino contristatur, quod ad me non revertitur. Ego vero domnum episcopum, ut dixi, contristare non possum, qui eum non vult dimittere, & inter utrosque anceps maneo. Tu ergo, siquidem in parvo corpusculo majorem sapientiam habes, eandem causam ita dispone, ut & mea voluntas fiat, & domnus episcopus non contristetur. Quem tamen si leviter contristari videris, omnino exinde nihil loquaris. Ægre tamen tuli quod domnum Eusebium excommunicavit, virum tantæ ætatis, & tantæ ægritudinis. Unde necesse est, ut eidem domno episcopo secrete dicas, quatenus in proferendis sententiis præceps non sit: quia
caus-

(a) De Benenato notario & rectore patrimonii ecclesiæ Romanæ in Panormitana statione sit quoque mentio in Dipl. xciii. Ceterum de notariorum numero & officio agemus in Dissert. vi. ad calcem hujus Voluminis posita.

(b) Ante festum S. Cypriani die 14. Septembris celebrari solitum, Petrum in Urbem redire hortatur S. Gregorius, veritus ne periculum patere-

tur propter horridam illam tempestatem maris, quam tunc naucleri timebant, teste Evagrio *Hist. Eccl.* lib. 4. cap. 16. quem laudat Guffanvillæus in notis ad hanc epistolam.

(c) Episcopus iste, de quo loquitur in hoc capite S. Gregorius, latam in Eusebium excommunicationis sententiam non laudans, est Maximianus Syracusanus, ut plane liquet ex Dipl. lxxxviii. & lxxxix.

causæ quæ per sententiam decidendæ sunt , necesse est , ut prius studiosa & frequentissima consideratione mensurentur .

Venientibus scribonibus (a) , qui sicut audio , jam illic tyrones (b) colligunt , loci tui servatori deputa , ut parum aliquid xenii offerat : quatenus sibi eos placabiles reddat . Sed & officio prætoris (c) , priusquam venias , aliquid secundum antiquam consuetudinem tribue , per manus tamen illius quem dimittis , ut ei gratiam eorum concilies (d) . Ne & nos omnino eis inhumani esse videamur , ea quæ danda per præceptum singulis quibusque personis , vel monasteriis tuæ experientia injunxi , loci servatoribus tuis præcipe , ut per omnia impleant . Hæc vero auxiliante Domino quum veneris , qualiter disponenda sunt , pertractabimus . Trecentos vero solidos (e) quos per te pauperibus direxi , eorum arbitrio non arbitror committendos . Illa ergo de singulis locis , & personis impleant .

Ante vero hoc tempus jam scripsisse memini , ut legata quæ ex tenore Antonini defensoris (f) a nobis debentur monasteriis , vel aliis , prout statutum fuit , solverentur . Et quare nescio tua experientia hoc implere tardaverit . Proinde volumus ut pro portione nostra ex pecuniis ecclesiæ eadem legata impleas , ut quum ad me veneris , illic contra te gemitum pauperum non relinquant : cautiones vero quæ in ejusdem Antonini substantia sunt inventæ , pariter defer .

Cognovi autem , Romano referente , quia moriens uxor Redempti unam concham argenteam nudis verbis dixerit venundari , & libertis suis dari . Scutellam quoque argenteam monasterio cuidam reliquerit : in quibus utrisque voluntatem ejus per omnia volumus impleri , ne ex rebus minimis peccata majora capiamus .

Monasterium
Prætorianum.

Fratre autem Mariniano abbate (g) indicante cognovi , quia fabrica in Prætoriano monasterio (h) nec ad medietatem quidem adhuc per-

(a) De scribonibus tyrones in Sicilia colligentibus ac probantibus agemus infra , in Dissert. VII. Cap. de Scribonibus .

(b) Qui in Sicilia tyrones offerre debent exponit edictum Honorii , & Theodosii imperatorum , supra Dipl. XXII .

(c) De prætore Siciliae aliqua sumus dicturi in Dissert. VII. Cap. de Prætoribus .

(d) Postquam videris S. Gregorium velle per suos in Sicilia rectores ex bonis ecclesiæ xenia offerri & regiis scribonibus , & prætori provinciae , ut istorum illi gratiam sibi conciliarent , cave dicas , male operari præfules , qui tanti magistri exemplum imitandum sibi proponunt . Adde

Dipl. CCVII , ubi ita S. Gregorius a litibus cum curia abhorret , ut mavult ad concordiam cum sui incommodo venire quam cum spe lucri litigare : & præterea consule Dissertationem v. De antiquo Patrimonio ecclesiæ Romanae in Sicilia n. 7 .

(e) Quam pronus fuerit S. Gregorius ad eleemosynas ex suo in Sicilia patrimonio pauperibus erogandas , plane constat ex his , quæ dabimus in Dissertatione nostra modo laudata n. 5 .

(f) De eo supra Dipl. LXVI .

(g) Alibi , id est Dipl. XCIII . dicitur Marinianus abbas de Panormo .

(h) Quum hujus monasterii fabrica , pontifice S. Gregorio , vix ad medietatem perducta esset , facile datur intelligi , ipsum idem monasterium unum ex

perducta est. Ex qua re quid aliud quam fervorem tuæ experientiæ collaudemus? Sed vel nunc admonitus excitare, & quantum potes, in ejusdem monasterii constructione te exhibe. Ego nihil dari eis in expensis dixi, non autem monasterium de eis fabricare prohibui. Sed ita fac, ut ei quem loco tuo Panormi dimiseris, modis omnibus injungas: quatenus expensis, & annona ecclesiastica hoc idem monasterium construat, & ad me privati abbatis querela non redeat.

Præterea cognovi quod quasdam res vel plures fundorum alieni juris esse cognoscis, sed pro quorundam obstinatione vel metu, hominibus suis restituere formides. Qui si veraciter Christianus esses, plus Dei judicium, quam voces hominum formidares. Attende quia ego te quoque hac de re indefinenter admoneo. Quod si implere neglexeris, etiam meas voces contra te in testimonium habebis.

Si vero de laicis Deum timentibus inveneris, ut tonsurari (a) debeant, & actionarii sub rectore fieri, omnino libenter fero. Quibus necesse est ut etiam epistolæ transmittantur. De causa vero filii Commissi scholastici consulisti, & non sunt legibus justa quæ repetit: utilitatem pauperum gravare nolumus; sed pro eo quod se hic fatigavit, quinquaginta solidos ei dare te volumus, quos tuis certum est rationibus imputari. In causa vero Prochisi quas expensas de rebus ecclesiæ fecisti, aut illic de pensione reddituum ejus tibi satisfacito; aut si certe ipsi redditus minime ad recompensandum sufficiant, hic necesse est ut a diacono hoc recipiatur. De Gelasio autem subdiacono loqui aliquid non præsumas: quia scelus illius usque ad finem vitæ gravissima poenitentia indiget.

Præterea unum nobis caballum miserum, & quinque bonos asinos (b) transmisisti. Caballum illum sedere non possum, quia miser est: illos autem bonos sedere non possum, quia asini sunt. Sed petimus ut si nos continere disponitis, aliquid nobis condignum deferatis. Eusebio autem abbati (c) dare te volumus auri solidos centum, quos tuis certum est rationibus imputari. Cognovimus autem Sisinnium, qui judex Samnii fuit, gravi inopia in Sicilia laborare, cui

ex sex illis esse non potuisse, quæ in Sicilia ipsemet S. Gregorius, quum adhuc prætoris Urbani officio fungeretur, ex patrimonio suo ædificavit. Consule Dissert. III. Cap. III. & præterea attende ad verba quæ hic sequuntur: *Ego nihil dari eis in expensis dixi, non autem monasterium de eis fabricare prohibui.*

(a) De tonsuratis pauca exhibet Altaferra, majora pro more suo Guffanvilæus, ex quo aliqua mutuati sunt Monachi Benedictini, quibus valde persuasum est, laicos hic tonsurari jussos, vere clericos effectos esse, sum-

pto argumento ex Johanne diacono in *Vita S. Gregor.* lib. 2. cap. 15. qui negat aliquem laicorum patrimonium S. Petri, umquam procurasse, sed ecclesiasticis viris vult munus illud reservatum fuisse. Consonat Thomasinus de *Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 1. lib. 2. cap. 39. sub n. 8. Vide infra Dipl. CLXXV. & Dissert. VI. Cap. de *Actionariis seu Actoribus Ecclesiæ.*

(b) Ergo pontifices tenui tunc temporis suppellectili utebantur. Adi Baronium ad annum 593. cap. 62.

(c) De eo supra §. *Præterea cognoscas,* & infra, Dipl. LXXXVIII. & LXXXIX,

cui volumus xx. decimatos vini, & quatuor solidos annuos debeas ministrare. Anastasius autem religiosus juxta Panormitanam civitatem dicitur habitare in oratorio S. Agnæ, cui dari volumus auri solidos sex. Matri autem Urbici præpositi (a) dari volumus solidos sex, qui tuis rationibus imputabuntur. De Honoratæ verò ancillæ Dei causa hoc mihi videtur ut omnem substantiam quæ constat, quia ante tempus episcopatus Johannis episcopi Laurinensis fuit, veniens tecum deferas. Eadem vero ancilla Dei cum filio suo veniat, ut nos cum ea loqui, & quod Deo placitum fuerit facere debeamus. Codicem autem Heptatici (b) de substantia Antonini dari volumus in monasterio prætoriano, reliquos tecum deferri.

Oratorium
S. Agnæ juxta
Panormum.

D I P L O M A L X X X V I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Justinum prætorem. Ut deposita omni suspicione, Leoni episcopo a falsis criminationibus plenissime purgato, caritatem omnem, & congruam reverentiam exhibeat.

Gregorius Justino prætori (c).

Anno .x. Ind. **H** Abet hoc proprium antiqui hostis invidia, ut quos in pravorum actuum perpetrationem, Deo sibi resistente, decipere non valet, opiniones eorum falsa ad præsens simulando dilaceret. Quoniam igitur quædam contra sacerdotale propositum de Leone fratre (d) & coepiscopo nostro sinister rumor asperferat, utrum vera essent districta diutius fecimus inquisitione perquiri, & nullam in eo de iis quæ dicta fuerant, culpam invenimus. Sed ne quid videretur omissum, aut nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundantia fecimus sacramenta (e) præbere. Quibus præstitis, magna sumus exultatione
ga-

591. & 592.
Ex eod. lib. 2.
epist. 33. alias
23.

(a) Is alibi, id est Dipl. cxxx. dicitur *Urbicus abbas monasterii S. Hermæ, quod Panormi situm est.*

(b) *Codex heptatici*, est volumen septem priores sacræ Scripturæ libros continens.

(c) De eo supra Dipl. lxi.

(d) Hic Leo Catanensis videtur episcopus, ad quem plures epistolas idem S. Gregorius dedit. Subortis enim controversiis inter Justinum prætorem Siciliæ, & episcopos ejusdem provincie, quarum meminit ipsemet

S. Gregorius in cit. Dipl. lxi. vel ipsius prætoris industria, vel aliarum perditæ conscientie virorum, tres ex iisdem episcopis falsæ accusationis injuriam apud S. Gregorium subierunt, nempe Leo Catanensis, Gregorius Agrigentinus, & Victor Panormitanus, quos nulla admitta exculpatione ad se venire præcepit idem S. Gregorius, Petro subdiacono scribens, hic Dipl. lxxvii.

(e) S. Gregorius ad B. Petri sacratissimum corpus voluit per Leonem sacra-

gavisi, quod hujuscemodi experimento innocentia ejus evidenter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictum virum cum omni caritate suscipiat, & reverentiam ei, qualem sacerdoti docet, exhibeat: nec quædam cordibus remaneat de iis, quæ sunt jam purgata dubietas. Sed ita suprascripto vos episcopo devotissime oportet in omnibus adherere, ut congrue decenterque Deum in ejus persona, cujus minister est, videamini honorare.

D I P L O M A L X X X V I I I .

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Maximianum episcopum
Syracusanum. Eusebium abbatem, quem impru-
denter afflixerat, consoletur.*

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (a).

F Requenter me admonuisse vos recolo, ut in proferenda sententia esse præcipites nullatenus deberetis. Et nunc ecce cognovi, quia reverendissimum virum abbatem Eusebium commota furore vestra fraternitas excommunicavit. Quod ego valde miratus sum, ut non antiqua ejus conversatio, non ætas longa, non ægritudo diuturna ab ira vestrum animum flecteret. Quilibet enim in eo fuerit excessus, ipsa ægritudinis afflictio ei debuit pro flagello sufficere. Quem enim divina disciplina conterit, ei humana flagella addi superfluum fuit. Sed fortasse ideo excedere in tali persona permissus es, ut cautior in vilioribus fias, & diu trutines, quin aliquem per sententiam ferire disponis. Eundem tamen præfatum virum quanto furore exasperasti, tanta nunc dulcedine consolare: quia valde injustum est, ut qui te plus amaverunt, ipsi te sine causa atrociorum contra se sentiant.

Tom. I.

S

DI-

cramenta præstari. Mediolanis Ambrosii tempore ad sanctorum corpora jurare mos erat. Et Augustinus ad S. Felicem Nolanum pro adhibendis juramentis mittebat. Consule Guffanvillæum, & Monachos Benedict. In hunc locum, & Baronium ad ann. 592, cap. 23.

(a) S. Gregorius prolatam a Maximiano in Eusebium excommunicationis sententiam reprobatur. Consonat Dipl. lxxxvi. §. Præterea cognoscat, & alterum quod mox afferam. Optabat enim sanctus pontifex, ut episcopi tardi essent & circumspecti, quum ageretur de excommunicatione infligenda, quam raram volebat, moderatam, & nunquam ob leviores causas, aut

ex animi commotione, vel ad ulciscendas privatas injurias prolatam: Immo ne ad sententiam hujusmodi deveniret, ipsi Maximiano sufficere poterat, inquit, vel Eusebii ætas longa, vel gravis ægritudo, vel antiqua ejus cum episcopo conversatio. Et quia post hæc Bonifacium Victor episcopus Panormitanus absque prævia ac sufficiente cognitione excommunicare ausit, ipsemet S. Gregorius Maximiano abbati, & Benenato notario causam examinandam commisit, cum clausula, ut si episcopus inventus fuerit reus, sacra ipse privetur communione, atque in monasterium retrudatur. Dipl. xciii.

Anno x. Ind.
591. & 592.
Ex eod. lib. 2.
epist. 34. alias
lib. 12. Ind. vii.
ep. 26.

D I P L O M A L X X X I X .

Epistola præfati S. Gregorii ad Eusebium abbatem . Ipsum de superbia arguit , quod redditam a Maximiano episcopo gratiam , & communionem respueret . Eidem erogat solidos centum .

Gregorius Eusebio abbati (a).

Anno .x. Ind. 591. & 592.
Ex eod. lib. 2. epist. 36. alias 24.
 Psalm. 9.

CRedat mihi caritas tua , quia valde contristatus sum de tristitia tua , ac si in te injuriam ipse pertulissem . Sed quum postmodum agnovi , quia etiam reddente reverendissimo viro fratre & coepiscopo nostro Maximiano gratiam atque communionem tua dilectio ab eo communicari volebat , cognovi & illud prius justum fuisse , quod factum est . Servorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere . Qui vero se contra præpositos suos erigunt , profecto ostenditur quia servi Dei esse contemnunt . Et quidem ab illo hoc quod factum est , minime fieri debuit , a te tamen cum omni debuit humilitate suscipi : & rursus quum gratiam reddebat , ad eum cum gratiarum actione debuit occurri . Quod quia ita a te factum non est , ad hoc cognosco quia nobis omnino lacrymarum opus est . Non enim grande est iis nos esse humiles , a quibus honoramur : sed quia & hoc sæculares quilibet faciunt ; sed illis maxime humiles esse debemus , a quibus aliqua patimur . Nam Psalmista dicit : *Vide humilitatem meam de inimicis meis* . Nos cujus vitæ sumus , qui humiles esse etiam patribus nolumus ? Proinde , dilectissime fili , rogo ut omnis amaritudo de corde tuo transeat , ne fortasse finis vicinus sit , & antiquus hostis per iniquitatem discordiæ , viam regni cælestis intercludat . Præterea (b) centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus , quos peto , ut absque injuria sui suscipiat .

DI.

(a) Confer hoc cum superiori Dipl. & ulterius consule , qui ea indicat & laudat Johannes Mabillonius *Anal. Bened.* tom. 1. lib. 8. cap. 32. & 33.
 (b) Hunc locum exscripsit Johannes diaconus in *Vita S. Greg.* lib. 2. cap.

55. Et consonat Dipl. LXXXVI. §. Præterea *notum* . Ibi : *Eusebio autem abbati dare se volumus auri solidos centum , quos tuis , certum est , rationibus imputari* .

DIPLOMA XC.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Lucillum episcopum . Ut clericos suos terrarum Africanæ ecclesiæ quas tenebant , pensionem absque mora cogat persolvere .

Gregorius Lucillo episcopo de Melita (a).

Officii nostri decet valde propositum subjectis magnopere suadere, *Anno x. Ind. 591. & 592.* ut rebus debeant servare fidem in placitis : ne dum inconsiderate *Ex eod. lib. 2. epist. 44. alias 39.* lucrandi rapiuntur studio , pacificam vertant conventionem in jurgium. Pervenit itaque ad nos fraternitatis tuæ clericos , terras Africanæ (b) tenentes ecclesiæ , quod pensionem earundem possessionum dare contemnant . Quod si verum est , & ad fraternitatis tuæ hæc sunt perlata notitiam , tua in hoc desidia eorum culpa nutrita est . Ob quam rem scriptis te præsentibus admonemus : quatenus ad persolvendam pensionem nulla mora , nullaque excusatione eosdem clericos uti permittas . Sed si fidem , honestatis contemplatione servare postponunt , tua districtione compulsi , quæ rationi conveniunt cogantur implere . Nam si hujus rei ad nos denuo querela recurrerit , & de te aliam æstimationem habere incipiemus , & in illos , ut dignum est , vindicabimus .

Tom. I.

S 2

DI-

(a) Lucillus iste , quod muneris sui immemor , gravissimis se adstrinxerit sceleribus , una cum sacerdotibus atque diaconis criminum sociis , gradu suo inde fuit dejectus , hic Dipl. clxxvi. Lucillo successit Trajanus , cui oblatas ecclesiæ res ab ipso Lucillo ejusque filio Petro , jussit restitui S. Gregorius

Romano defensori suo in Sicilia scribens , infra Dipl. clxxxii. (b) De Melitensibus hisce clericis Africanæ ecclesiæ prædia colentibus varii varia divinando opinantur , quibus quum nihil certi contineant nolimus chartam nostram inutiliter onerare .

D I P L O M A X C I.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Johannem abbatem. Bonifacii in præpositum ordinationem probat. S. Johannis tunicam petit. In caussa cum Floriano vult aliquid cedi, ut ad compositionem perducatur. Abbatem arguit, quod tum ipse tum fratres sacram lectionem & orationem negligant. Illum hortatur ad sollicitiorem de fratrum animabus, de hospitibus, ac de pauperibus curam.

Gregorius Johanni abbati (a).

Anno xi. Ind. 592. & 593. **P** Et it dilectio tua ut frater Bonifacius in monasterio tuo a te debeat ordinari præpositus (b) : quod ego valde miratus sum, quare ante factum non est. Nam ex quo illum tibi dari feci, jam eum ordinare debuisti.

*S. Greg. lib. 3.
Ind. xi. epist. 3. allas lib. 2.
Ind. xi. ep. 3.*

De tunica (c) vero S. Johannis omnino grate suscepi, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut quod melius est, eundem episcopum, qui eam habet, cum clericis suis, & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem episcopo vel clericis mercedem habere valeamus. Caussam vero, quæ cum Floriano vertitur, incidere volui, & jam ei vel octoginta solidos mutuos dedi. Quos illæ, credo, disponit sibi pro monasterii debito recompensari, & omnino volo eandem causam decidi: quia Stephanus chartularius (d) dicitur imminere, ut eam prædictus Florianus in publicum transferat, & grave nobis est cum publico (e) litigare. Unde necesse est nobis aliquid cedere, ut possimus eandem causam ad compositionem perducere. Quod dum factum fuerit, dilectioni tuæ, Deo auxiliante, nuntiabimus.

De fratrum vero animabus omnino esto sollicitus. Sufficiat jam quod opinio monasterii per vestram negligentiam inquinata est. Non fre-

(a) De eo egimus in notis ad Dipl. LXXIV.

(b) Ex regula S. Benedicti Cap. 65. de præposito monasterii melius addisces, quo munere præpositus fungeretur, quam ex nota Guffanvillæ, qui asserit ejus officium fuisse *servare pecuniam, & negotia procurare*, ut advertunt hic Monachi Benedictini.

(c) Quod revera tunica hæc Romam tunc translata fuerit, narrat Johannes Diac. in *Vita S. Gregor.* lib. 3.

cap. 57. & seqq. qui etiam est auctor, hujusmodi tunicam in basilica Constantiniana sub altari S. Johannis repositam ad sua usque tempora pluribus coruscasse miraculis.

(d) De Stephano chartulario, ac chartulariorum officio agemus in Dissert. VII. Cap. de Chartulariis.

(e) A litibus cum publico vehementer abhorret S. Gregorius, ut hic & infra Dipl. CCVII. Consule admonitiones nostras ad Dipl. LXXXVI. pag. 134.

frequenter foras egrediaris (*a*). In caussis istis procuratorem (*b*) institue, & tu ad lectionem atque orationem vaca.

De hospitalitate esto sollicitus; quantum potes pauperibus largire; ita tamen ut ferves, quod Floriano restitui debeat.

In ipsis autem fratribus monasterii tui, quos video, non invenio eos ad lectionem vacare. Unde considerare necesse est quantum peccatum est, ut ex aliena oblatione Deus vobis alimoniam transfunderit, & vos mandata Dei discere negligatis.

De sex vero unciis domus, si authenticam chartulam non videmus, aut exemplaria, nil possumus facere. Sed Florentino Dei famulo præceptum transmisi, ut si ei veritas constiterit, easdem sex uncias vobis restituat. Quibus restitutis, reliquas sex uncias, aut in emphyteosim damus, aut redditus commutamus.

D I P L O M A X C I I.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Maximianum episcopum.
Agrigentini episcopi accusatores, & ad ejus causam spectantia documenta Romam mittat.*

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (*c*).

PRidem quidem fraternitati vestræ scripseram, ut eos qui adversus Gregorium episcopum Agrigentinae (*d*) civitatis aliqua dixerant, ad Romanam civitatem transmittere deberetis (*e*). Quod nunc ut instantius fieri debeat præsentibus adhortamur epistolis. Unde personas ipsas ceteraque documenta, id est, gesta, & petitiones, quæ data sunt, festinate cum celeritate transmittere. Nec moram aliquam excusationem, quæ perquiri penitus permittimus: quatenus eis in Romanam, sicut diximus, civitatem sub celeritate transmissis, sciamus, quid auxiliante Domino, de persona salubrius ejus disponere debeamus.

*Anno xi. Ind. 592. & 593.
Ex eod. lib. 3.
Ind. xi. ep. 12.
alias lib. 2.
Ind. xi. ep. 12.*

DI-

(*a*) Ex his verbis Dupinus *Bibl. Eccl.* tom. 4. pag. 277. & 279. prohibitum fuisse putat abbatibus ac monachis foras progredi, non secus ac hodie monialibus; verum S. Gregorius non omnes omnino egressus in publicum, sed frequentes tantummodo vituperat, & quidem argumentum Dupini vel ex sola regula S. Benedicti sustineri utique non potest.

(*b*) Confer cum Dipl. LXXIV.

(*c*) De eo aliqua præfati sumus in notis ad Dipl. LXXXI.

(*d*) Ejus notitiam exhibuimus supra in monitis ad Dipl. LXXVII.

(*e*) Et si Maximianus super omnes Siciliae ecclesias vices Romani pontificis obtinuerat, at non poterat tamen de majoribus caussis, cujus generis erat episcoporum depositio, judicare, ut patet ex Dipl. LXXXI. Quod fuit in causa quamobrem Agrigentinum episcopum jam accusatum S. Gregorius Romam vocaret, ejusque accusatores ad se mitti præciperet; & interim dum ejus causa Romæ examinaretur, Agrigentinae ecclesiae visitationem & curam Petro episcopo Tricalitano committeret, ex Dipl. CXIV.

D I P L O M A X C I I I.

Epistola antedicti S. Gregorii PP. ad Marinianum, & Benenatum. Ut in Victorem episcopum inquirant; qui, si inventus fuerit reus, sacra privetur communione, atque in monasterium retradatur.

Gregorius Mariniano abbati de Panormo (a), & Benenato notario rectori patrimonii Panormi (b).

Anno xi. Ind. 592. & 593. **S**I ea de quibus vehementer Deus offenditur, insequi, vel ulcisci differimus, ad irascendum utique divinitatis patientiam provocamus. Multa etenim ad nos mala de quibusdam in Panormitana civitate degentibus pervenerunt, quæ quoniam majorem coercionem expectant, nec temere credenda, nec desidiose quærenda sunt. Pro qua re Victori fratri & coepiscopo nostro injunximus, ut, si vera essent, & ea insequi debuisset & ulcisci. Nunc itaque huc veniens Bonifacius vir clarissimus præsentium lator, frustra se & communione privatum, & alia se gravia a prædicto episcopo queritur fuisse perpeffum. Quia ergo nullus sine cognitione damnandus est, eidem fratri & coepiscopo nostro scripsimus, ut si persona quæ de ipso quædam dicere possit, inventa fuerit, eam ad vestram debeat cognitionem dirigere. Ideoque hujus præcepti vos pagina necessario duximus adhortandos, quatenus nullius personam attendentes, sed Dei timorem habentes præ oculis, ibi cum omni æquitate, si qua vobis de eo dicta fuerint, memores futuri judicii, subtili debeat indagatione perquirere. Et si in vestra cognitione cujusquam eum facinorosi criminis reum esse patuerit, tunc ex nostra auctoritate non solum Dominici corporis, & sanguinis communione privatus sit (c), verum etiam in monasterium, ubi poenitentiam agere debeat, retrudatur: ut criminis sui maculas convenienti valeat apud æternum Judicem lamentatione purgare. Si vero aut nihil adversus eum in cognitione vestra dictum fuerit; aut si quid dici contigerit, & verum non esse constiterit, nec aliquibus illum judiciis in hoc quod dicitur incidisse, potueritis agnoscere, modis omnibus renuntiare nobis curabitis. Prædictum enim Bonifacium nullam a quolibet volumus mole-

(a) De eo supra Dipl. LXXI. & infra Dipl. CCXXXI.

(b) Is regendo patrimonio S. Petri in Sicilia præpositus fuit, quum Petrus subdiaconus omiffa hujusmodi administratione Romam rediit. Vide Dipl. LXXXVI. §. *Veniente autem.*

(c) Quod Victor episcopus non fuerit communione privatus, nec in monasterio ad poenitentiam deputatus, sed in episcopatus sui administratione relictus, discimus ex epistolis ipsi posthac scriptis. Vide in indice epistolarum.

lestiam sustinere : quoniam sicut justum est ut in delinquentes digna debeat vindicta procedere ; ita iniquum est quibusdam afflictionibus quemquam irrationabiliter subjacere .

DIPLOMA XCIV.

*Epistola præfati S. Gregorii magni ad Secundinum Tauro-
menitanum episcopum . Ei Homilias in Evan-
gelia emendatas mittit .*

Reverendissimo & sanctissimo fratri Secundino episcopo
Gregorius servus servorum Dei (a) .

Inter sacra missarum sollempnia , ex his quæ diebus certis in hac *Anno xi. Ind.*
ecclesia legi ex more solent , sancti Evangelii quadraginta lectio- *592. & 593.*
nes exposui . Et quarundam quidem dictata expositio , assistenti plebi *Idem S. Greg.*
est per notarium recitata : quarundam vero explanationem coram *lib. hom. in*
populo ipse locutus sum : atque ita ut loquebar , excepta est . Sed qui- *Evæg. in prin-*
dam fratres , sacri verbi studio ferventes , antequam ad propositum *cip.*
modum ea quæ dixeram subtili emendatione perducerem , transstule-
runt . Quos recte ego quasi quibusdam famelicis similes dixerim : qui
prius escas edere appetunt , quam plenius excoquantur . Hoc vero ubi
scriptum est : *Ductus est Jesus in desertum a spiritu , ut tentaretur a* *Matth. 4.*
diabolo : prius quidem quasi sub quadam ambiguitate exposui : sed
eamdem dubietatem postmodum certa notatione correxi . Eisdem
quoque homilias eo quo dictæ sunt ordine , in duobus codicibus po-
nere curavi : ut & priores viginti quæ dictatæ sunt , & posteriores
totidem , quæ sub oculis dictæ in singulis essent distinctæ corporibus .
Quod vero quædam antepositæ sunt , quæ in Evangelio post legun-
tur : quædam vero postpositæ , quæ ante per Evangelistam scriptæ
sunt , inveniuntur : nequaquam movere tuam fraternitatem debet :
quia sicut a me diversis temporibus dictatæ sunt , ita quoque sunt ab
exceptoribus in codicibus affixæ . Tua itaque fraternitas , sacris semper
lectionibus (b) intenta , si prædictum locum Evangelii invenerit sub
du-

(a) Aliqua de eo dedimus supra in no-
tis ad Dipl. LXXVIII. Sane Secundinus
unus ex iis erat , qui S. Gregorii ho-
milias in Evangelia non adhuc subtili
emendatione correctas sibi compara-
verant : unde fuit opus , ut novum
illi exemplar S. Gregorius mitteret ,
vetus emendandi gratia . Vnde Baro-
nium ad annum 592. cap. 30. Fran-
ciscum Pagium *Brev. Rom. Pontif.*
in S. Gregorio I. Natal. *Alexandr. Hist.*
Ecccl. sæcul. 6. cap. 4. art. 16. n. 3.

Hasce homilias anno Christi 592. ab-
solutas esse ex proposito probat Ba-
ronius loco cit. & cap. 34. quare sub
indictione xi. epistolam hanc ponamus oportet .

(b) Esti tunc temporis adeo pauci es-
sent in Sicilia , quos sacra lectio de-
lectaret , ut ipsemet S. Gregorius , hic
Dipl. CXLIV. desideret studentium
raritatem ; at Secundinus a communi
negligentiâ abhorrens , *sacris semper*
lectionibus serio intendebat .

dubietate prolatum ; vel easdem homilias repererit ita ut prædixi , non esse dispositas , has inemendatas remansisse cognoscat : & juxta eas quas per præsentem portitorem mittere studui , corrigat : nulloque modo illas sine emendatione remanere permittat . Editæ autem in scrinio sanctæ ecclesiæ nostræ retinentur , ut si qui forte a tua fraternitate longe sunt , hic inveniunt , unde in his quæ emendatæ sunt , certiores fiant .

D I P L O M A X C V .

Epistola antedicti S. Gregorii Pontif. Max. ad Libertinum præfectum . Ut Nasam Judæum seductorem puniat , necnon Christiana mancipia ab illo comparata liberet .

Gregorius Libertino præfecto Siciliæ (a) :

Anno xi. Ind. 592. & 593. **A**B ipso administrationis exordio , Deus vos in causæ suæ voluit vindictam procedere , & hanc vobis mercedem propitius cum laude servavit . Fertur siquidem quod Nasas quidam sceleratissimus judæorum (b) , sub nomine beati Eliæ (c) altare puniendæ temeritate construxerit , multosque illic Christianorum ad adorandum sacrilega se-

(a) Libertino non unum in omnibus exemplaribus dignitatis nomen indicitur . In tribus M. SS. Codd. illud prætoris defertur ; in duobus illud exprætoris ; in octo & amplius codicibus illud præfecti . Ex tribus his lectionibus postremam veluti locupletiori testimonio confirmatam sequendam sibi delegerunt Monachi Benedictini . Verum nos gravitatem potius , quam numerositatem testium reverenti , vocem prætoris reliquis verriorem esse putamus , sumpto argumento , tum ex contextu epistolæ , in qua Libertinus eodem munere fungi dicitur , quo antea Justinus , quem Siciliæ prætorem fuisse , liquet ex inscriptione Dipl. LXI. tum etiam ex eodem S. Gregorio , qui in Dipl. CXVIII. inquit : *Virum autem gloriosum dominum Libertinum prætorem* . Epistolas alias eidem Libertino inscripsit S. Gregorius , hic CLIX. & CXII. quæ quod datæ fuerint post quam is præturam gesserat hanc portant epigraphem : *Libertino exprætori* . Is col.

lata sibi dignitate vehementer abusus est , quare illa privatus , libertatis jacturam ignominiose subiit . Consule Dipl. excix .

(b) Judæos numero plures tunc temporis in Sicilia fuisse multis ejusdem S. Gregorii testimoniis comprobari facile potest .

(c) Cultum & honorem prophetæ Eliæ jam inde ab antiquis temporibus exhibere consuevit ecclesia , ut refert continuator Johannis Bollandi Guilielmus Cuperus die 20. Julii de *S. Elia* §. 1. 2. & 3. quare non cultum B. Eliæ improbare videtur S. Gregorius , sed malas artes Judæi , quod scilicet *multos illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deciperit* . Nisi mavis dicere , ideo S. Eliæ venerationem hic damnari , quod nondum apud Latinos , quidquid sit de Græcis , obtinuerat ut sancti antiquæ legis in honore haberentur ; ut satis clare colligitur ex S. Bernardo epist. 98. novæ editionis ,

seductione deceperit : sed & Christiana , ut dicitur ; mancipia comparavit , & suis ea obsequiis ac utilitatibus deputavit . Dum igitur severissime in eum pro tantis facinoribus debuisset ulcisci , gloriosus Justinus (a) medicamento avaritiæ , ut nobis scriptum est , delinitus , Dei distulit injuriam vindicare . Gloria autem vestra hæc omnia districta examinatione perquirat : & si hujusmodi manifestum esse repererit , ita districtissime ac corporaliter in eundem sceleratum festinet vindicare Judæum ; quatenus hac ex causa & gratiam sibi Dei nostri conciliet , & his se posteris pro sua mercede imitandum monstret exemplis . Mancipia autem Christiana (b) , quæcumque eum comparasse , ad libertatem juxta legum præcepta sine ambiguitate perducite ; ne , quod absit , Christiana religio Judæis subdita polluat . Ita ergo omnia districtissime sub omni festinatione corrigite , ut non solum pro hac vobis disciplina gratias referamus , sed & testimonium de bonitate vestra , ubi necesse fuerit præbeamus .

DIPLOMA XCVI.

Epistola præfati S. Gregorii PP. ad Theodorum episcopum Lilybætanum . Post amicam salutationem , cum hortatur ad excellentium officium : in primis ne ullos nisi præceteriores ætate , & mundos opere ordinet ; ne sit in ordinatione venalitas . Maximiani episcopi utatur consilio . Tandem peracta synodo , se de ejus concordia certiores faciat .

Gregorius Theodoro episcopo Lilybæetano (c) .

Fraternitatis tuæ grata nobis omnino sollicitudo est : quia ea quæ de sacerdotum vita cognoscit , & prescrutari curat , & investigata renunciat . Ut ergo in hac sollicitudine quam in te laudamus , possis sine diminutione persistere , studiosus esto ac vigilans ; & si

Eod. anno

Ex cit. lib. 3.

Ind. xi. epist.

50. alias lib. 2.

Ind. xi. ep. 49.

Tom. I.

T

quos

(a) De eo supra in notis ad Dipl. LXI.
(b) Ab aureis jam Constantini magni temporibus lege cautum fuerat , ne Christiani servirent Judæis , referente Eusebio in *Vita Constant.* lib. 4. cap. 27. quod aliorum inde Imperatorum sanctionibus confirmatum fuit , quas quod Nasa Judæus despectas habuerit , Libertino prætori scripsit S. Gregorius , eum adhortans , ut perductis ad libertatem Christianis , Judæum districtissime ac corporaliter puniret ; Ne (ut ait) *Christiana religio Judæis subdita polluat* . Eadem habet lib. 1. epist. 10. lib. 4.

epist. 21. lib. 7. epist. 24. lib. 9. epist. 109. & 110. Et nominatim de Judæis in Sicilia existentibus lib. 8. epist. 21. hic Dipl. cXLVI. Super hoc argumenti genus de Judæis Christiana mancipia retinere non valentibus , legem quæque tulit Fridericus II. rex Siciliæ , quam habemus inter ejus Capitula sub n. 65. Aliam item condidit rex Martinus sub die 12. Maji anni 1393. ex Arch. Protonot.

(c) Is non diu post hæc tempora in episcopatu vixit , ut plane liquet ex Dipl. cXVII. cXXIV. & cXCI.

quos illic a quibuslibet, quod absit, excessus perpetrari cognoveris, siquidem tales sunt qui emendari ibidem possunt, rationabiliter emendentur; alioquin fratri nostro Maximiano (a) episcopo scriptis renunciare festina, ut quid fiendum sit a vobis informatus agnoscat. Nulla igitur res ab investigatione pravorum actuum, vel insinuatione te revocet. Nam quanto vigilantiam tuam modo laudamus, tanto culpabilior invenieris, si hujusmodi actus qualibet dissimulatione celaveris.

Paulum (b) præterea quondam episcopum in monasterio in quo est, in pœnitentia volumus permanere. Res autem quæ apud eum inventæ sunt, in cimiliarchio (c) ecclesiæ tuæ servare modis omnibus studebis. De quibus etiam secundum rerum inventarum paginam desusceptum (d) te facere volumus, & in scrinium ecclesiæ tuæ transmittere. Sed & clericis ejus, si tamen illic aliqui præsentés sint, a pari aliud facere desusceptum te convenit, in quo tua fraternitas fateatur, quia desusceptum de eisdem rebus in scrinio nostro emiserit: quatenus dum necesse fuerit, competenti personæ res omnes possint sine detrimento restitui.

De Bonifacio vero quædam gravis ad nos accusatio pervenit, cujus scelera volumus utrum vera sint, ut fraternitas tua cum loci servatore (e) prætoris examinet.

DI.

- (a) Theodoro præcepit S. Gregorius, ut de his quæ corrigi oportebat, consuleret Maximianum, scilicet episcopum Syracusanum, utpote qui vices Romani pontificis in tota Sicilia gereret, ex Dipl. LXXXI. Sed idem Theodorus immatura morte præventus, ea inemendata reliquit; quod fuit in causa quàmobrem illius ecclesiæ statum Decio, qui Theodoro successit, S. Gregorius postea reformandum commiserit ex Dipl. CXXIV.
- (b) Paulus in Lilybæano monasterio ad pœnitentiam deputatus cujus ecclesiæ episcopus fuerit, omnino non constat.
- (c) Id est; thesauro ubi cimelia; sive

vasa ornamenta & prætiosiora quæque ecclesiæ adservari solebant. Consule Pyrrhum in *Notit. Eccl. Lilybæat.* & Guffanvillæum in notis ad hanc epistolam.

- (d) Scilicet, descriptum vel exemplum.
- (e) Loci-Servator idem est ac vicarius: unde supra Dipl. LXXXVI. idem S. Gregorius agens de Benenato notario in locum Petri subdiaconi patrimonium ecclesiæ in Panormitana statione procurando, inquit: *in Panormitana parte loci servatorem rui me sufficit elegisse*. Unde vel ex hac tantum epistola datur intelligi, Lilybæum non prætoris, sed vice-prætoris sedem fuisse.

DIPLOMA XCVII.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Maximianum episcopum . De miraculis Patrum in Italia factis scribere cogitans , Maximianum rogat ut ea quorum meminit , indicet .

Gregorius Maximiano episcopo Syracufano (a).

FRatres mei qui mecum familiariter vivunt , omni modo me compellunt aliqua de miraculis patrum , quæ in Italia facta audivimus , sub brevitate scribere . Ad quam rem solatio vestræ caritatis vehementer indigeo , ut ea quæ vobis in memoriam redeunt , quæque cognovisse vos contigit , mihi breviter indicetis . De domno enim Nonno abbate qui juxta domnum Anastasium de Pentomis fuit , aliqua retulisse te memini , quæ oblivioni mandavi . Et hoc igitur & si qua sunt alia , tuis peto epistolis imprimi , & mihi sub celeritate transmitti , si tamen ad me ipse non properas .

Anno xi. Ind.

592. & 593.

Ex eod. lib. 3.

Ind. xi. ep. 51.

alias lib. 2.

Ind. xi. ep. 50.

DIPLOMA XCVIII.

Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Maximianum . Agathonis episcopi in quem districte fuit vindicatum sustentationi providet .

Gregorius Maximiano episcopo Syracufano (b).

Postquam in Agathonem quondam episcopum , juxta qualitatem excessuum districtione est canonica vindicatum , necesse est humanitatis intuitu , quemadmodum sustentari possit , disponere . Propterea fraternitas tua ad Liparitanam ecclesiam , in qua supradictus Agatho sacerdotis gessit officium , festinet dirigere , eique ad præsens exinde quinquaginta solidos , qui in ejus possint proficere victum transmittat . Nam nimis est impium , si alimoniorum necessitati post vindictam subiaceat .

Eod. anno

Ex cit. lib. 3.

Ind. xi. epist.

55. alias lib. 2.

Ind. xi. ep. 53.

Tom. I.

T 2

DI-

(a) De Maximiano aliqua præfati sumus in monitis ad Dipl. LXXXI. Ad eum veluti virum satis sibi antea cognitum scribit S. Gregorius; cui illum revera fuisse nimia necessitudine conjunctum , refert Johannes diaconus in *Vita S. Greg.* lib. 1. cap. 33.

(b) Alibi, id est Dipl. LXXXII. Maximiano S. Gregorius scripserat, ut Li-

paritanæ ecclesiæ ob crimina indigni præsulis pultore privatæ Paulinum præficeret; nunc ipsi Maximiano præcipit, quatenus sustentationi ejusdem lapsi episcopi provideret; quemadmodum antea fecerat in favorem Marcelli episcopi Barunitani, in Panormitano monasterio S. Adriani in pœnitentiam deputati, ex Dipl. LXIV.

D I P L O M A X C I X .

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Cyprianum diaconum . Si non
habet Cosmas unde solvat , cum illius creditoribus
paciscatur : atque ejusdem filios , pactam
summam persolvens , liberet .*

Gregorius Cypriano diacono (a) .

*Anno 593.
mense Aug.* **C**osmas (b) ex variis periculorum necessitatibus, multis se dicit debitis obligatum, ita ut pro eis a creditoribus suis suos dicat filios detineri. Quæ res si ita est, nos omnino commovit. Quomobrem hortamur dilectionem tuam, ut quia de rebus pauperum dan-
*Ex eod. lib. 3.
Ind. xi. ep. 58.
alias lib. 2. Ind.
xi. ep. 56.* dis agitur, causam ejus cum summa subtilitate perquiras, & si inveneris eum prædictis debitis veraciter involutum, ut non sit substantia unde possit hæc ipsa persolvere, prædictos creditores ejus adeas, & propter recolligendos filios ejus, quanta cognoveris quantitate componas. Et quia, sicut dictum est, hic non habet unde restituat, de rebus pauperum ex præsentis nostræ auctoritate persolve; sciens quidquid illic te prævidente datum fuerit, patrimonii nostri pensionibus esse reputandum. Mense Augusto, indictione xi.

DI-

(a) Is infra, Dipl. ciii. & cxxiv. appellatur *Rektor Sicilia*, & Dipl. cxiii. *Rektor patrimonii Sicilia*, & Dipl. cxxxix. *Rektor per Siciliam*. Ejus in Siciliam expeditionem idem S. Gregorius memorat ulterius in Dipl. ci. reditum vero in Urbem indicat in Dipl. cxliv. cxlv. Ceterum Cypriano duo rectores alii suffecti sunt, Johannes Syracusanus episcopus, & Fanti-

nus defensor: alter pro Syracusana statione, alter pro Panormitana: qui inde totidem successores habuerunt, nempe Johannes Syracusarum partium rector Adrianum chartularium; Fantinus Panormitani patrimonii administrator Savinum subdiaconum. Consule Differt. vi. Cap. i.
(b) Eundem esse putamus de quo infra Dipl. cxi.

DIPLOMA C.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Secundinum episcopum Tauromenitanum. Baptisterium de monasterio auferatur, ut monachis liceat opus Dei securius celebrare.

Gregorius Secundino episcopo Tauromenitano (a).

PRidem præcepimus, ut de monasterio S. Andreae (b), quod est, Anno xi. Ind. super Mascalas (c), baptisterium propter monachorum (d) info- 592. & 593. lentias debuisset auferri, atque in eodem loco quo fontes sunt, altare fundari. Cujus rei perfectio hæcenus est protracta. Admonemus Ex eod. lib. 3. Ind. xi. ep. 59. alias lib. 2. Ind. xi. ep. 57. igitur fraternitatem tuam, ut nullam jam moram post susceptas præsen-

(a) De eo aliqua præfati sumus in monitis ad Dipl. LXXVIII.

(b) Hocce monasterium idem esse videtur ac illud, ubi Theophanes Cerameus archiepiscopus Tauromenitanus, urgente die festo S. Andreae, homiliam habuit ad populum, quæ inter editas est 50. ut sumpto argumento ex præmio ejusdem homiliæ, serio demonstrat ejusdem Ceramei interpretes, & commentator Franciscus Scorius præm. 1. §. 3. Cui verosimile videtur super radera antiqui hujus monasterii erectam esse ecclesiam S. Andreae apud Mascalas, quam Johannes dux, cognomento dives, Ludovico Siciliae rege, ædificavit, ut refert Fazellus de Reb. Sicil. decad. 2. lib. 9. cap. 5.

(c) Civitas est ad radices Ætnæ sita, & a Tauromenio octo passuum millibus distans, ubi olim celebris urbs Ætna fuisse dicitur. Hostium direptionem & incendium semel atque iterum subit, primum anno 1297. tum anno 1348. circiter, ut refert Michael de Platia testis antiquus & coevus in sua M. S. Hist. Sicil. par. 1. cap. 36. & post eum Fazellus cit. lib. 9. cap. 3. & 5. Idem oppidum usque ad annum 1296. sub dictione regia sterisse, putat Scorius superius laudatus: immo usque ad annum 1348. ita permanisse, censet Fazellus cit. cap. 5. Sed ex bulla Alexandri III. Dat. Beneventi vii. Cal. Augusti anni

1168. plane constat longe antea, id est principibus Normannis in Sicilia dominantibus, villam Mascalaram cum omnibus pertinentiis suis ad Catanensem episcopum spectasse, quemadmodum nostra hac ætate spectare, non dubium est. De temporali dominio civitatis hæcenus; de spiritali jurisdictione aliquid nunc dicamus. Mascalas præcis temporibus, ut constat ex hoc loco, & ex cit. homil. Theophanis Tauromenitanæ diocesis erat: inde anno 1082. cum ipsa Tauromenio Troinensi ecclesiæ ex diplomate comitis Rogerii ejusdem anni subjecta remansit: tandem Troinensi cathedra ex bulla Eugenii III. anni 1151. Messanam translata, in potestatem archiepiscopi Messanensis venit, cui etiam & nunc subjicitur.

(d) Verba ista, ut monachorum dignitati minus noceant interpretantur, Mabillonius *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 8. cap. 36. & Martene *Antiq. Eccl. Rit.* lib. 1. cap. 1. art. 2. n. 16. Espropter baptisterium ab hoc monasterio ablatum volunt, non quod ejusmodi privilegium construendi fontes baptismales monachorum ecclesiæ non habuerint; sed quod istius monasterii monachi insolenter se gesserant. Attamen interpretatio hæc toti antiquitati adversatur, quæ valde abhorruit, ut monachi parochialia munera exercerent, & administrandis sacramentis non secus ac clerici intén-

fontes litteras nostras inferere debeas; sed repleto loco (a) ipforum fontium, altare ad sacra celebranda mysteria illic sine aliqua dilatione fundetur; quatenus & prædictis monachis opus Dei securius liceat celebrare, & non de negligentia vestra contra fraternitatem tuam noster animus excitetur.

D I P L O M A C I.

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii ad Italicam Patriciam.
In ipsis pauperum causis, ne litigiis immisceatur,
silentium eligit. Cypriano potestatem facit,
ut cum Italica, si id ipsa velit, salvo pauperum jure,
causam absque lite
finiat.*

Gregorius Italicæ Patriciæ (b).

Anno xi. Ind. 592. & 593. **S**Uscipimus plenas dulcedine litteras vestras atque incolumitatis excellentiæ vestræ nos lætificavit auditus. Circa quas tanta est nostræ mentis sinceritas, ut nihil in earum tranquillitate simultatis reconditum, paternus nos suspicari permittat affectus. Sed omnipotens Deus faciat, ut sicut de vobis nos bona sentimus, ita mens vestra nobis bona respondeat, & dulcedinem, quam verbis impenditis, exhibeatis operibus. Nihil enim prodest gloriosissima sanitas, & pulcritudo in superficie corporis, si vulnus latet intrinsecus. Atque illa magis cavenda est discordia, cui satellitium pax præbet exterior. Illud vero quod in epistolis prædictis revocare in memoriam nostram excellentia vestra studiose contendit, sciat scriptum vobis, nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum nos velle de causis pauperum definire. Hoc nos & scripsisse meminimus; & scimus nosmetipsos, juvante Domino, a causarum litigiis ecclesiastica moderatione compescere, atque secundum apostolicum illum sensum rapi-

nam

intenderent. Unde S. Hieronymus ad *Heliod. de Vita eremit.* inquit: *Alia monachorum est causa, alia clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor: illi de altario vivunt, mihi quasi arbori infructuosæ securis ponitur ad radicem, si manus ad altare non defero.* Confule *Dissert. III. ad calcem hujus Voluminis positam.*

(a) Locum ubi fons erat, repleri jubet S. Gregorius, quia fontes baptismales, non ut hodie supra pavementum, sed

intra terram constructi erant. Vide *Dissert. IV. Cap. II.*

(b) Hæc ipsa eadem Italica esse videtur, ac illa quæ Venantii exmonachi uxor fuit, ut patet ex altera epistola, hic 181. inscripta *Venantio & Italicæ jugalibus.* Confule quæ exposuimus in notis ad *Dipl. LXV.* Interim hic observa patriciatus dignitatem feminis quoque tributam fuisse. Consonat *Dipl. CCLXXIII.*

nam bonorum nostrorum cum gaudio sustinere. Sed illud scire vos credimus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me pontificibus in rebus pauperum præjudicium non facturam. Unde & nos expletes supra memoratam promissionem nostram, jam de causis ipsis prævidimus reticendum; nec in his in quibus minus agi benigne sentimus, desideramus nos per nos metipsos immiscere negotiis. Sed ne forte ex his conjiciatis, Gloriosa filia, ea quæ ad concordiam pertinent, adhuc nos omnino renuere; filio nostro Cypriano diacono (a), venienti ad Siciliæ partes indiximus, ut si quid de his salubriter, & sine peccato animæ vestræ ordinare disponitis, ex nostra auctoritate vobiscum definiat, & nos non amplius illis vexemur negotiis, quorum cum mansuetudine est dispensatus effectus. Deus autem omnipotens, qui ea quæ omnino impossibilia sunt, ad possibilitatem bene novit inflectere, ille vobis aspiret, & causas vestras cum pacis intentione disponere, & pro mercede animæ vestræ de rebus eis competentibus hujus ecclesiæ consulere pauperibus.

DIPLOMA CII.

Epistola antedicti S. Gregorii Pontif. Max. ad Eutyrium episcopum Tyndaritanum. Ut in convertendis idolorum cultoribus perseveret, hortatur. Ipsi prætoris postulat patrociniū.

Gregorius Eutychio episcopo Tyndaritano (b).

Scripta fraternitatis tuæ, Benenato ecclesiæ tuæ clerico deferente, suscepi; gratiasque omnipotenti Deo retuli, quod in causis animæ & iis quæ ad Deum pertinent, te occupatum esse cognovimus. Scripsisti siquidem nobis quosdam idolorum cultores, atque

Eod. anno.

Ex cit. lib. 3.

Ind. xi. ep. 67.

alias lib. 2.

Ind. xi. ep. 60.

An-

(a) Hunc S. Gregorius in Stellam misit regendi gratia patrimonium S. Petri, ut ostendimus supra in monitis ad Dipl. xcix.

(b) Antiquam Tyndaris urbem in septentrionali Siciliæ latere, quod mari Tyrreno sive Infero alluitur, Patras inter & Mylas positam, ac ex Cicerone, Diodoro Siculo, Strabone, Plinio, Syllio, Ptolomæo, Appiano Alex. aliisque ultimæ antiquitatis scriptoribus factis cognitam, dignitatem olim episcopalem obtinuisse, præter hanc epistolam, & alteram sub n. CLXXVIII. exscriptam, plene confir-

mant Acta synodi Romanæ anni 501. & concilii Lateranensis anni 649. quibus interfuerunt, ac se subscripserunt, Severinus, & Theodorus hujus ecclesiæ episcopi. Et quamvis incertum sit quando cathedra hæc incœperit, & quot annis duraverit, ac in dispositione tamen Leonis Sapientis circa annum 886. confecta, hic Dipl. ccxci. & in indiculo metropolitanorum a Nilo Doxopatrio jussu Rogerii regis edito, inter antistites Syracusano metropolitæ subjectos, Tyndaritanus recensetur. Quod argumento est, non illos tres solummodo episcopo-

Angellii. Angelliorum (a) dogmatis in iis, in quibus constitutus es partibus inveniri, de quibus plures asseruisti esse conversos, aliquos autem potentum nomine atque locorum se qualitate defendere. Auxiliantes igitur bonis tuæ caritatis operibus, viro glorioso prætori (b) Siciliæ nostra scripta transmisimus; quatenus, juvante Domino, qua potest tibi virtute concurrat, ut quod laudabiliter coeptum est, valeat salubriter adimpleri. Oportet ergo fraternitatem tuam, maximam in hoc sollicitudinem gerere. Vere enim episcopalem vitam sequeris, si per zelum linguamque tuam, hos qui a fidei veritate dissentiunt, in Ecclesiæ unitatem reduxeris.

D I P L O M A C I I I.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Cyprianum diaconum & rectorem Siciliæ. Petronillæ conversæ & Agnelli ejus corruptoris facinus discutiat, & puniat, atque ablata monasterio curet restitui.

Gregorius Cypriano diacono & rectori Siciliæ (c).

An. xii. Ind. 593. & 594. **P**erlatum est ad nos, Petronillam nomine de provincia Lucania genitam, per exhortationem Agnelli episcopi fuisse conversam, resque suas omnes, quas habere potuit, licet sibi jure potuissent competere, tamen eidem monasterio, quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo contulisse: morientemque prædictum episcopum dimidiam partem substantiæ suæ Agnello cuidam filio suo, qui notarius nostræ esse fertur ecclesiæ, atque dimidiam eidem monasterio reliquisse. Sed quum propter irruentem Italiæ cladem, Siciliam (d) re-

scopos, Severinum, Eutyrium, & Theodorum a Pyrrho in *Notit. Eccl. Tyndar.* exhibitos, illi ecclesiæ præfuisse, sed alios numero plures, quorum nomina delevit antiquitas, uno excepto Eutyrii successore, cui Benenatus nomen fuit, ut discimus ex cit. *Dipl. clxxviii.* Vide ibi.

(a) Eos Monachi Benedictini fuisse putant Sabellianistas, qui apud Nicephorum *Hist. Eccl.* lib. 18. cap. 49. Angelitæ appellati sunt, a quodam Alexandria loco Angelii nomen habente: in quo scilicet qui primas apud eos ferunt conventus cogebant. Alii veteri lectione offensi, quæ loco *Angelliorum*, habebat *Angelorum*, hæreticos illos hic intelligunt, qui

adorandis Angelis plusculum quam par erat, intendebant, quique commemorantur a S. Augustino hæref. 39. S. Epiphano hæref. 60. & ab aliis patribus quos indicat & laudat Baronius ad annum 60. Sed vereor, ne utraque interpretatio a mente S. Gregorii aliena sit, qui eos *idolorum cultores* alioquin vocans, paganos potius, quam hæreticos indicare videtur.

(b) Tunc temporis præturam Siciliæ Libertinus tenebat, ut patet ex *Dipl. xcvi. & cxviii.*

(c) De eo egimus in notis ad *Dipl. xcix.*

(d) Quæ ad illustrandum hunc locum necessaria videbantur expendimus jam in monitis ad *Dipl. lxxvii. pag. 108. & 109.*

refugissent, dicitur eam sæpe nominatus Agnellus corruptis ejus moribus stuprasse, atque sentiens gravidam de monasterio seduxisse, refque ejus omnes tam proprias, quam eas, quas de parte patris ipsius habere poterat, abstulisse, ac post perpetratum tale, tantumque facinus, in sui eas dominii jure defendere. Hortamur igitur dilectionem tuam, ut prædictum virum vel ante factam feminam sub districta ad te facias executione perducere, causamque ipsam secundum sui meritum summa subtilitatis examinatione perquiras. Et si ita inveneris, ut nobis nuntiatum est, negotium tot iniquitatibus inquinatum, cum summæ purgationis severitate determina, quatenus & antefato viro, qui nec suum, nec illius attendit habitum, & tantorum causa fuit scelerum, ultio districta proveniat: & illa prius procedente vindicta, atque in monasterium sub pœnitentia redacta, omnes res, quæ de sæpe dicto loco oblatae fuerant, cum omnibus illis suis fructibus atque accessionibus revertantur.

DIPLOMA CIV.

Epistola præfati S. Gregorii ad Maximianum episcopum Syracusanum. Etiam novorum reddituum quartæ partes juxta canonicam distributionem dispensandæ. Presbyter aliufve clericus abbas non fiat, nisi relicta ecclesiæ cui ministrabat cura. Defuncto episcopo, ecclesiæ res diligenter, at gratis, describendæ. Visitatoribus & eorum clericis tributandum stipendium; virgo nondum sexagenaria non fiat abbatisa.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

O Lim (a) quidem fraternitati tuæ nostra fuerat auctoritate commissum, ut si qua in Sicilia excederentur ecclesia ceterisque venerabilibus locis vel incongrue gererentur, nostra vice corrigeres. Sed quia post hæc de quibus neglectis hactenus capitulis ad nos rela pervenit, rursus ad eorum correctionem tuam fraternitatem specialiter excitandam.

Cognovimus namque de redditibus ecclesiarum noviter acquisitis, canonicam dispositionem quartarum (b) minime provenire: sed episcopos locorum tantummodo distribuere quartam antiquorum reddituum: nunc vero quæsitæ suis usibus retinere. Quamobrem pravam

Tom. I.

V

sub

(a) Hic alludere videtur ad Dipl. LXXXI.
(b) De partitione bonorum ecclesiæ in

quatuor partes egimus supra in monitis ad Dipl. XXXII.

Anno 593.
mense Oct.
Ex eod. lib 4.
Ind. XII. ep. 11.
alias lib. 3. Ind.
XII. ep. 11.

subintroducāque consuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare festinet : ut sive de præteritis redditibus , sive de iis quæ nunc obvennerunt , vel obvenerint , quartæ secundum distributionem canonicam dispensentur . Incongruum namque est unam eandemque ecclesiæ substantiam duplici quodammodo jure censeri , id est usurpationis & canonum .

Presbyteros (a) , diaconos , ceterosque cujuslibet ordinis clericos , qui ecclesiis militant , abbates per monasteria esse non permittas , sed aut omissa clericatus militia , monachicis provehantur ordinibus : aut si in abbatis loco permanere decreverint , clericatus nullatenus permittantur habere militiam . Satis enim incongruum est , si quum unum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere , ad utrumque judicetur idoneus : sicque invicem ecclesiasticus ordo vitæ monachicæ , & ecclesiasticis utilitatibus regula monachatus impediat . Illud (b) quoque caritatem tuam commonere curavimus , ut si quispiam episcoporum de hac luce migraverit , vel quod absit , pro suis fuerit remotus excessibus , convenientibus hierarchicis cunctisque cleri prioribus , atque in sui præsentia inventarium ecclesiæ rerum facientibus , omnia quæ reperta fuerint , subtiliter describantur ; nec , sicut antea fieri dicebatur , species quædam , aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ , quasi pro faciendi inventarii labore , tollatur . Sic namque ea quæ ad munitionem pauperum facultatis pertinent , desideramus expleri , ut nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitatis relinquatur occasio .

Visitatores (c) ecclesiarum , clericique eorum , qui cum ipsis per non suæ civitatis parochias fatigantur , aliquod laboris sui capiant , te disponente , subsidium . Justum namque est ut illic consequantur stipendium , quo pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium .

Juvenulas (d) abbatissas fieri vehementissime prohibemus . Nullum igitur episcopum fraternitas tua , nisi sexagenariam virginem , cujus

(a) Sensus epistolæ est , ne presbyter , diaconus , aut clericus , sæculari ecclesiæ addictus , abbatis titulum , & monasterii curam adipiscatur , ut advertunt , Monachi Benedictini hic , atque in *Vita S. Greg.* Johannes Mabillonius *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 8. cap. 48. Thomassinus *de Vos. ac Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 3. cap. 10. n. 12. & *Natal. Alex. Hist. Eccl.* tom. 5. sæcul. 6. cap. 2. art. 13. n. 11.

(b) Spectabile est hoc decretum de custodia bonorum ecclesiarum vacantium : non dum enim observantia spolia obtinuerat . Consule Thomassinum modo laudatum par. 3. lib. 2. cap. 53. n. 7.

(c) De subsidio debito episcopis diœceses visitantibus agunt duo Pelagii II. epistolæ , hic *Dipl. LVIII. & LIX.*

(d) Duo decreta in hoc capite contineri , inquit Mabillonius tom. 1. *Annal. Bened.* lib. 8. cap. 47. alterum , ut Juvenulæ abbatissæ non fiant ; alterum ne sanctimoniales minores sexaginta annis velentur . Sed ut accuratius observant hic Monachi Benedictini , non duo sed unum decretum in hoc capite continetur : non ergo mens fuit S. Gregorii , ut virgo non veletur nisi sexagenaria , sed ut abbatissa eligatur ex his , quæ sexaginta annos noscuntur habere . Paris sentit Thomassinus par. 1. lib. 3. cap.

jus ætas hoc atque mores exegerint, velare permittat: quatenus tam prioribus, quam præsentī capitulo tuæ districtiōnis instantia Domino adjuvante correctis, & diu dissolutum rerum venerabilium statum canonicis nexibus religare festines, & divina negotia non per incongruas voluntates hominum, sed competenti possint districtiōne disponi. Mense Octobri, indictione XII.

DIPLOMA CV.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Maximianum,
Puniendum facinus, quo ablata est cujusdam
uxor, & alteri venundata.*

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (a).

Tanta nobis subinde mala, quæ aguntur in ista provincia (b), *Eod. anna.*
nuntiantur; ut peccatis facientibus, quod avertat omnipotens *Ex cit. lib. 4.*
Deus, celeriter eam perituram credamus. Præsentium namque portitor *Ind. XII. ep. 12.*
veniens lacrymabiliter questus est, ante plurimos annos ab homi- *alias lib. 3.*
Tom. I. *V 2* *ne Ind. XII. ep. 12.*

53. n. 8. Ex jure novissimo Concil. Trid. sess. 25. cap. 7. ut sanctimonialis abbatissa fiat, sufficit ætas quadraginta annorum, dummodo in laude honestæ vitæ octo post emissam professionem vixerit annis, quæ interstitorum lex olim usui non erat, ut dicemus infra in observationibus ad Dipl. CCX.

(a) De eo aliqua præfati sumus in notis ad Dipl. LXXXI.

(b) De Sicilia statu jure quidem ac merito conqueritur S. Gregorius, utpote qui sciret nullum ibi esse hominum genus, quod in viam perditionis non declinaret. Non episcopi justitiam colebant, non sacerdotes, non clerici, non abbates, non monachi, non sanctimoniales, non defensores ecclesiæ, non prætor provinciæ, non populus. Sane episcoporum tres, Agrigentinus, Catanensis, & Panormitanus molestam apud ipsum S. Gregorium accusationem subierant, Dipl. LXXVII. duo, Melitensis & Liparitanus ob patrata scelera depositionis pœnam sustinuerant, Dipl. XCVIII. & CLXXVI. reliqui omnes strenue cum prætor provinciæ litigabant, Dipl. LXI. Sa-

cerdotes vasa sacra, resque ecclesiarum non custodiebant, Dipl. CVII. Clerici maleficiis operam dabant, Dipl. CXVIII. Ex abbatibus unus excommunicatus superbe communionem respuebat, Dipl. LXXXIX. alter suam ac fratrum salutem negligebat, Dipl. XCI. tertius monasticum statum luxari sinens præpositura privatur, Dipl. CXII. Monachi status sui desertores uxores accipiebant, Dipl. LXV. LXXXV. CLXXXVIII. & CLXXXIX. Sanctimoniales inverecunde viros ad se accedere permittebant, Dipl. CIII. & Dipl. CXII. Defensores Romanæ ecclesiæ publice violentias inferebant, Dipl. LXVI. LXIX. Provinciæ prætor Justinus avaritiæ morbo laborans, Judæorum scelera ulcisci sinebat, Dipl. XCV. Et qui ei successit Libertinus adeo indigne officio suo functus est, ut dignitate privatus servorum instar flagellis cessus sit. Dipl. CXCIX. Demum ex populo frater in fratrem invehens, uxorem marito auferbat, & alteri venundabat, ut hic. Unde non immerito provinciam hanc tot tantisque sceleribus sordentem, hic perituram prædicit S. Gregorius. Et quidem

ne nescio quo de possessione Messanensis (a) ecclesiæ de fontibus se susceptum, & violenter diversis persuasionibus puellæ ipsius junctum, ex qua juvenculos filios jam habere se asseruit, & quam nunc violenter huic disjunctam abstulisse dicitur, atque cuidam alii venundasse. Quod si verum est, quam sit inauditum, atque crudele malum tuæ dilectio perspicit. Ideo admonemus ut hoc tantum nefas sub ea vivacitate, quam te in causis piis habere certissime scimus, requiras, atque discutias. Et si ita ut supradictus portitor insinuavit, esse cognoveris, non solum quod male factum est, ad statum pristinum revocare curabis: sed & vindictam, quæ Deum possit placare, exhibere modis omnibus festinabis. Episcopum vero, qui homines suos talia agentes corrigere negligit, atque emendare, vehementer aggredere; proponens quia si denuo talis ad nos de quoquam, qui ad eum pertinent, querela pervenerit, non in eum qui excesserit, sed in ipsum canonicè vindicta procedet.

D I P L O M A C V I.

*Epistola præfati S. Gregorii ad eundem Maximianum.
Ut Felicem diaconum in sua ecclesia
suscipiat.*

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

An.xii.Ind.
593. & 594.
Ex eod.lib.4.
Ind.xii.ep.14.
alias lib.3.Ind.
xii.ep.14.
Præsentium lator Felix diaconus (b), quum nullatenus in hæreticorum dogma lapsus sit, nec a Catholica fide discesserit, pravis illectus adversus Constantinopolitanam synodum suspicionibus, in Istricorum (c) se separatione removerat. Qui quum Romam venisset, recepta a nobis, juvante Domino, ratione, excessum suum, recepta Dominici corporis communionem, correxit. Quia ergo, ut dictum est, non in hæresim incidit; sed a sacris generalis ecclesiæ mysteriis, quasi recte studio tentationis erravit, imbecillitati ejus, atque necessita-

dem prophetiam effectu non caruisse ex Dipl. ccxxviii. asseverat Johannes Diaconus in *Vit.S.Greg.* lib.4.cap.54.
(a) Messanensis episcopus, quem hic de negligentia arguit S. Gregorius, erat Felix, de quo aliqua prælibavimus in monitis ad Dipl. Lxvii.
(b) Felicem Diac. in Constantinopolitanam synodum II. generalem V. peccantem, inde poenitentem, non hæreticum, sed schismaticum vocat S. Gregorius; ita etiam infra Dipl. cxxix. appellat Johannem quemdam religiosum: & Dipl. clxxx. personas alias

eodem crimine infectas. Nam quum in ea non actum fuerit de fide, sed de personis, qui adversus eam sentierunt non hæretici, sed schismatici dicti fuerunt, iis exceptis, qui per pertinaciam schisma in hæresim converterunt. Baronius ad annum 593. cap.42. Thomasinus de *Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 1. cap. 63. n. 1.
(c) Episcoporum scilicet Istriæ, qui schismatis fuerunt auctores primarii. Natal. Alexand. *Hist. Eccl. sæc.* 6. cap. 3. art. 1. §. 3.

sitatibus (a) consulentes, maximeque sustentationi ejus, pietatis intuitu providentes, in tua ecclesia Syracusana eum prævidimus cardinandum: sive ut officium diaconatus expleat, seu certe ut sola ejusdem officii pro sustentanda paupertate sua commoda consequatur, intuituæ fraternitatis volumus hoc pendere iudicio; quod hortamur ut tua fraternitas implere festinet. Commendantes etiam personam ejus, quatenus nullis eum patiaris molestiis, aut necessitatibus subjacere: ne vel nostræ commendationis inveniaris tramitem neglexisse, vel minus exhibuisse quam tuus exigit ordo pauperibus; quia & nos ei annum quid de nostra ecclesia dari fecimus, ut ejusdem operis, quod te hortamur exhibere, participes esse possemus.

DIPLOMA CVII.

*Epistola antedicti S. Gregorii PP. ad Cyprianum diaconum.
Dispersa, quæ in Siciliam detulerant Itali sacerdotes, ecclesiarum vasa colligantur, ac summa cautione servantur.*

Gregorius Cypriano diacono rectori Siciliæ (b).

Pervenit ad nos diversos Italiæ sacerdotes (c) Siciliam confugientes, plurima secum ecclesiarum suarum ministeria (d) detulisse, *Anno 593. mense Nov.* eaque sive defunctis eis, sive male dispergentibus (e), prope omnia *Ex eod. lib. 4. Ind. XII. ep. 16.* deperiisse. *alias lib. 3. Ind. XII. ep. 16.* Qua in re moti hortamur dilectionem tuam quatenus transmittens per omnia Siciliæ loca, sicubi vasa sacra, resque ecclesiarum alias depositas incaute repereris, eas cum summa districtione recolligi facias, atque adunatas, sub notitia, atque desuscepto apud singularum ecclesiarum episcopos deponas, apud quos usque dum pacis tempus exposcerit, juvante Domino, debeant tutissime conservari. Omnium autem rerum ipsarum non solum desusceptum, eos, qui eas tradunt percipere volumus, sed etiam a te notitias earum subtiliter retineri; ut dum necesse fuerit, ex hac cautela, juvante Domino, possint ab iis quibus traduntur sine imminutione restitui. Mense Novembri, indictione XII.

DI-

(a) Episcopalis muneris erat clericos pauperes alere, vel beneficium ecclesie ei tribuendo, vel pensionem quæ ad victum sufficeret, assignando. Consule Thomasinum cit. lib. 1. cap. 41. n. 9.

(b) De eo supra in monitis ad Dipl. XCIX.

(c) Quam occasione II in Siciliam confugerint, exposuimus supra in notis ad Dipl. LXVI. pag. 108. & 109.

(d) Id est, sacram suppellectilem, ut ex proposito probant hic Monachi Benedictini.

(e) Consule quæ dedimus in admonitione ad Dipl. CV.

D I P L O M A C V I I I.

Epistola præfati S. Gregorii ad Leonem episcopum Catanensem. Ne subdiaconi cum suis uxoribus misceantur. Speciosi subdiaconi uxor, in monasterium ob secundas nuptias detrusa, dimittatur.

Gregorius Leoni episcopo Catanensi (a).

An.xii.Ind. 593. & 594. **M**ultorum relatione comperimus hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, ut subdiaconi (b) suis licite miscerentur conjugibus. Quod ne denuo quisquam præsumeret, a Servo-Dei Sedis nostræ diacono (c), ex auctoritate nostri decessoris, est isto modo prohibutum: ut eodem tempore hi qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent: id est, aut a suis uxoribus abstinerent, aut certe nulla ratione ministrare præsumerent. Et quantum dicitur. Speciosus (d) tunc subdiaconus pro hac re ab administratione se suspendit officio, & usque in obitus sui tempus notarii quidem gessit officium, & a ministerio, quod subdiaconum oportuerat exhibere, cessavit. Post cujus obitum, quia relicta (e) ejus Honorata marito (f) est sociata, a tua eam fraternitate in monasterio cognovimus esse deputatam. Ideoque si, ut fertur, ejus se maritus ab administratione suspendit, antedictæ mulieri non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit: præsertim si non tali mente subdiacono juncta est, ut a carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, quemadmodum edocti sumus, habere cognoscis: prædictam te mulierem de monasterio per omnia convenit relaxare, ut ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare.

De cetero vero fraternitas tua sit omnino sollicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maxime diligenter inspiciat ne si uxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur; sed ad similitudinem Sedis apostolicæ eos cuncta observare, sua nihilominus districtione constituat.

DI-

(a) Aliqua de eo exposuimus supra in observationibus ad Dipl. LXXXVII.

(b) Confer cum Dipl. LXIX. §. *Ante triennium.*

(c) De eo in cit. Dipl. LXIX. §. *Ante omnia*, & infra Dipl. CCXLIII. & CCLIV.

(d) De Specioso subdiacono qui liben-

tius muneri suo, quam uxori, renunciavit, opportunius redibit sermo in Dissert. VI. Cap. de *Notariis Ecclesiæ.*

(e) Id est, vidua, infra Dipl. CCLXV.

(f) Clericorum viduæ iterum nubere non poterant, consonat cit. Dipl. CCLXV.

DIPLOMA CIX.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Maximianum episcopum Syracusanum . Euplo patris & matris bona reddi jubet .

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano (a).

EUplus præsentium portitor Eufanium (b) Agrigentinae civitatis episcopum, suum fuisse memoret genitorem, matrisque suae res apud eum plurimas indicat mansisse. Quem quoniam intestatum (c) asserit esse defunctum: ideo & res maternas sibi petit debere restitui, & antedicti episcopi patris sui se permitti substantiam adipisci. *Eod. anno.*
Ex cl. lib. 4.
Ind. xii. epist. 37. altas lib. 3.
Ind. xii. ep. 36.
 Qua de re fraternitati tuae hujus præcepti serie deputamus, quatenus diligenter curet addiscere; & si quid apud prædictam ecclesiam de rebus matris ipsius inveniri potuerit, siquidem nihil est quod antedicto Euplo rationabiliter possit obsistere, ei secundum suam faciat portionem restitui. Proinde & rebus paternis quas ante episcopatum dignoscitur habuisse, si eas in jus ecclesiae suae quolibet modo non transtulit, ei quantum portioni ejus legaliter scit competere, ut satisfieri possit, immineat. Nam omnino, & contra rationem & contra nostrum probatur esse propositum, si cui ea, quae juste competunt, restitui, ac satisfieri denegemus. Ita ergo hæc fraternitas tua implere festinet, ut superscripto portitori ad nos denuo ex hac re nulla remeandi necessitas imponatur. Nam quod beatæ recordationis decessor noster præceptum direxerat, ut lapsa eo, omnes res ejus ecclesiae remanerent, hoc ideo eum credimus præcepisse, ne per eas adhuc amplius deperiret; nunc vero æquum esse pensamus, ut filium patris culpa non ingravet; sed fraternitatis tuae dispensatione, quidquid ei legaliter potest competere, consequatur.

DI-

(a) De Maximiano opportunius egimus supra in monitis ad Dipl. LXXXI.

(b) Is decreto Pelagii papæ II. ob patrata scelera, cathedra sua depositus, ut hic, Gregorium habuit successorem. De quo aliqua dedimus in notis ad Dipl. LXXVII. pag. 123.

(c) Alibi, id est Epist. 38. lib. 12. hæc ipsemet S. Gregorius scripsit de testa-

mentis episcoporum: *Nulli dubium est, quis sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia; ita de his quas ante haberint quidquid judicare voluerint, non vetantur.* Et quidem potuisse episcopos, illæsis ecclesiae rebus, testamentum condere, ulterius discimus ex Dipl. CXXVII. & CXCIV.

D I P L O M A C X.

Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Maximianum episcopum. Quosdam e Bacauda episcopi clero, ad sacros ordines in Sicilia promotos, ad ipsum illos repetentem transmittat.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

An. xii. Ind. 593. & 594. **I**ndicavit nobis Bacauda frater & coepiscopus noster, quosdam de clero suo in Siciliae partibus ad sacros ordines pervenisse. Quoniam neque presbyterum, neque diaconos se habere commemorat, eos ad se petiit debere transmitti (a). Proinde fraternitas tua ubicumque illos latore praesentium indicante repererit, huc eos sine dilatione transmittat: quatenus & illi ad ecclesiam, in qua olim militaverunt, revocentur, & antedictus episcopus optatum de eis possit habere solatium.

Ex eod. lib. 4. Ind. xii. ep. 44. alias lib. 3. Ind. xii. ep. 42.

D I P L O M A C X I.

Epistola praefati S. Gregorii ad Fantinum defensorem. Solidos sexaginta mittit pro Cosma persolvendos.

Gregorius Fantino defensori (b).

Eod. anno. **L**ator praesentium Cosmas (c) Syrus in negotio, quod agebat, debitum se contraxisse perhibuit, quod & multis aliis, & lacrymis ejus attestantibus verum esse credidimus. Et quia 150. solidos debebat, volui ut creditores illius cum eo aliquid paciscerentur:

Ex cit. lib. 4. Ind. xii. ep. 45. alias lib. 3. Ind. xii. ep. 43.

(a) Vigebat tunc ecclesiastica illa disciplina, ne clerici unius ecclesiae ad aliam, inconsulto proprio episcopo, transirent: merito igitur Bacauda episcopus clericos suos in Siciliam profectos ad se petit transmitti. Disciplinam hanc confirmat idem S. Gregorius in duabus aliis epistolis, hic Dipl. cxv. & cxxvi. & diserte illustrat Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccles. Discipl.* par. 2. lib. 1. cap. 4. n. 14. Hujusmodi clericos bello aliquo sua fuisse pulsos diaecesi, arbitratur Guffanvillæus; quod verosimile nobis videtur ex his, quae expendimus in-

notis ad Dipl. lxxvii. pag. 108. & 109. (b) Is Panormitanus defensor erat, ut discimus ex Dipl. clxx. quod epigramm hujusmodi portat: *Gregorius Fantino defensori Panormitano*. Consonat Dipl. clxxvii. & alia passim. Diu officium tenuit, quemadmodum omissis epistolis aliis medio tempore scriptis, erudit nos Dipl. cclxiv. scriptum anno indictionis sextae 603. & 604. Ibi: *Fantine defensori Panormitano*. Ceterum *de defensoribus, earumque numero, & officio* agemus infra, Dissert. vi. Cap. iii. (c) Confer cum Dipl. xcix.

tur : quoniam & lex habet, ut homo liber pro debito nullatenus teneatur, si res defuerint, quæ possint eidem debito addici. Creditores ergo suos, ut asserit, ad 80. solidos consentire possibile est; sed quia multum est, ut a nil habente homine 80. solidos petant, 60. solidos per notarium tuum tibi transmisimus, ut cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris, rationem reddas, quia filium ejus, quem tenere dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri, ad aliquid minus, quam nos dedimus, condescendant. Et quidquid de eisdem 60. solidis remanserit, ipsi trade; ut cum filio suo exinde vivere valeat. Si autem nil remanet, vel ad eandem summam debitum ejus incidere stude, ut possit sibi libere postmodum laborare. Hoc tamen solerter age: ut acceptis solidis, ei plenariam munitionem scripto faciant.

D I P L O M A C X I I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Victorem Episc. Panormitanum.
Gregorium abbatem longa ob negligentiam pœnitentia
afflictum, restituat. Martiam sanctimonialem revo-
cet. Tradatur Victoria Fantino diligenter
examinanda. Anastasius medicus ne in
monasterium virginum deinceps
ingrediatur.*

Gregorius Victori episcopo Panormitano (a).

Latorem præsentium Gregorium (b), abbatem atque presbyterum monasterii sancti Theodori, nulla quidem ratio permittebat, ut post lapsum cellæ ipsius pene generalem, ultra ei præesse debuisset. Qui enim tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit, reliquis umquam præponi non debuit. Sed quia longa hic est apud nos pœnitentia afflictus, fraternitatem tuam necesse est eum in monasterium prædictum recipere, locoque suo constituere, ita tamen,

Tom. I.

X

ut

(a) Antea, id est anno xi. Ind. 592. & 593. idem S. Gregorius scripserat Mariniano abbati de Panormo, & Benenato notario rectori patrimonii S. Petri in statione Panormitana, ut in Victorem hunc inquirerent, & ubi reum invenerint, sacra privarent communione, & in monasterio retruderent, supra Dipl. xciii. Ergo quum vidimus eum non ad pœnitentiam deputatum, a falso crimine plenissime purgatum agnoscamus oportet.

(b) De Gregorio abbate Panormitani monasterii S. Theodori fit quoque mentio in Dipl. Lxiii. Porro Gregorius quum monasticum institutum omnino luxari siviisset, præpositura privatus, Romam vel sponte sua, vel a S. Gregorio accersitus adiit: ubi tantum pœnitentiæ egit, ut eum miseratus pontifex in Siciliam cum hac commendatitia epistola remiserit. Mabillonius *Annal. Bened.* tom. i. lib. 8. cap. 58.

ut Urbicus (a) monasterii mei præpositus dare aliquem de servis Dei debeat, qui ei præpositus fiat; ut quod istius incuria negligitur, illius sollicitudine fervetur.

Præterea ex monasterio (b) ancillarum Dei, quod est sancti Martini, Martiam sanctimonjalem feminam in monasterium aliud injuste audio fuisse migratam; & Victoria quæ locum illius sequebatur, sicut audio, res monasterii disperfit, ut ad prioratus locum pertingere, & ipsa post abbatissam interim inveniri debuisset. Quam rem fraternitas tua sub omni studeat celeritate corrigere; cujus enim jam culpæ sis, intelligis, ut ego tam longe positus, quæ in civitate tua aguntur, agnoscam; & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, disponam. Prædictam itaque Martiam in monasterium suum, & locum suum volumus revocari. Victoriam vero Fantino (c) defensori nostro tradi, quatenus ipse eam discutiens, cui quid de rebus monasterii dedit, inveniatur. Quam discussam in monasterium aliud dari volumus, nobisque per Fantinum defensorem subtiliter renuntiari, ut sciamus quid de ea debeat sententia certiori constitui. Multa autem mala in eodem monasterio per Anastasium medicum audio contigisse. Qui si quando in monasterium virginum, seu ipsum, seu aliud fuerit ingressus, fraternitatem tuam culpæ respiciat, quæ gregem commissum tenet, & custodire dissimulat.

DI-

(a) Alibi, id est Dipl. cxxxI. appellatur *Abbas monasterii S. Hermæ, quod Panormi situm est*, & Dipl. cxxxiv. *Abbas monasterii S. Hermetis, quod in Panormo situm est*. Hocce monasterium, cui Urbicus præsidebat, suum hic vocat S. Gregorius: *Urbicus monasterii mei præpositus*; & iterum cit. Dipl. ccxxv. *Tantum in congregatione monasterii nostri confusionem evenisse cognovi*. Quare unum ex sex Gregorianis in Sicilia ædificatis fuisse, nulli dubium esse potest. Consule Dissert. III. in fine hujus Voluminis edendam.

(b) Idem esse ac illud *S. Martini de Scalis*, quod hodie sex passuum mil-

libus ab urbe Panormo distans, spectat ad monachos Cassinenses post Pyrrhum aliosque scriptores Siculos tenent, Guffanvillæus, & Monachi Benedictini in hunc locum. Et quidem hocce monasterium aut intra Panormum, aut non longe ab urbe existisse, dubitare non sinit quæ sequuntur S. Gregorii verba: *Cujus enim jam culpæ sis, intelligis, ut ego tam longe positus, quæ in civitate tua aguntur, agnoscam, & tot curis occupatus quæ fieri debeant, disponam*.

(c) De eo egimus in notis ad præcedentem epistolam.

DIPLOMA CXIII.

*Epistola antedicti S. Gregorii Pontif. Max. ad Cyprianum
diaconum . Persequatur Manichæos . Judæis vero ,
qui ad Christum fuerint conversi , mi-
nuenda pensionum onera . Mutuos
det rusticis solidos .*

Gregorius Cypriano diacono & rectori patri-
monii Siciliae (a).

DE Manichæis (b), qui in possessionibus nostris sunt, frequenter dilectionem tuam admonui, ut eos persequi summopere debeat, atque ad fidem Catholicam revocare. Quod si tempus exigit, per te; si autem pro causis aliis non licet, per alios solerter inquire. Pervertit vero ad me, esse Hebræos (c) in possessionibus nostris, qui converti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi ut per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas; eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum Dominum Deum nostrum Jesum Christum ex eis conversus fuerit, onus possessionis ejus ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit, si solidi pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quatuor, unus solidus relaxetur; si quid amplius, jam juxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certe juxta quod dilectio tua prævidet: ut & ei qui convertitur onus releveretur, & ecclesiastica utilitas non gravi dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro levandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus: quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint, jam fidelius baptizantur: aut ipsos ergo, aut eorum filios lucratur. Et ideo non est grave, quidquid de pensione pro Christo dimittimus. Præterea ante hoc tempus Johanne diacono veniente, mihi tua dilectio aliqua scripsit, quæ omnia hora eadem relegens, multos dies interposui, & post multorum dierum moram, tamquam in memoria retinens quæ legeram, ad singula respondi. Sed nunc, ut arbitror, unum mihi

An. xiii. Ind.

594. 595.

Ex cod. lib. 5.

Ind. xiii. ep. 8.

alias lib. 4. Ind.

xiii. epist. 6.

Tom. I.

X 2

capi-

(a) Aliqua de eo dedimus In notis ad Dipl. xcix.

(b) Unde quave occasione Manichæi in Siciliam venerint, penitus ignoramus; horum errores enumerat S. Augustinus *de Hæresib. hæres. 46.*

(c) De eodem argumento allucendi Judæos ad fidem, idem S. Gregorius antea scripserat Petro subdiacono rectori patrimonii S. Petri in Sicilia; hic

Dipl. LXXXVI. in princip. Et ne intelligas, Judæos minus fideliter ad fidem venientes, ex hac epistola fuisse ad baptismi sacramentum admissos, confule quæ dabimus infra, *Dissert. iv. de antiqua disciplina Ecclesie Siculæ in conferendo sacramento Baptismi.* Ceterum Judæos numero plures hoc ferme tempore in Sicilia fuisse, ostendimus in notis ad Dipl. LXXVI.

capitulum excidit: & de eo me suspicor nihil respondiſſe. Scripſeras enim, ut mutui ſolidi ruſticis per manus quorundam debiti conductorum darentur; ne tollentes ab aliis, aut in angariis, aut rerum pretiis gravarentur. Quod capitulum mihi gratiſſimum fuit. Et ſiquidem jam ſcripſi, ea ſerva quæ ſcripta ſunt. Si autem ex eo, ut ſuſpicor, minime aliquid reſcripſi commonitione certa, ad dandos ſolidos pro utilitate ruſticorum non debes immorari: quando & res eccleſiaſtica non petit, & ex ea utilitas ruſticorum levatur. Sed & alia ſiqua ſunt, quæ utilia eſſe conſideras, omni ambiguitate poſtpoſita debes exhibere.

D I P L O M A C X I V.

*Epistoła ejusdem S. Gregorii magni ad Petrum episcopum
Tricalitanum. Agrigentinae ecclesiae reddituum
quartam partem in visitationis sti-
pendium assignat.*

Gregorius Petro episcopo Trecalitano (a).

An. xiii. Ind. 594. & 595. **Q**Uoniam Agrigentina ecclesia (b) a nobis fraternitatis tuæ visitationis curæ commiſſa eſt, laboribus tuis aliquid ex ea utile prospeximus conſulendum. Propterea Maximiano (c) fratri & coepiscopo nostro ſcripſimus, ut quarta (d), quam ejusdem eccleſiæ episcopi oportebat accipere, a die visitationis tuæ, vel quouſque illic eam ſolicitudinem geſſeris, tibi debeat applicari. Unde fraternitatem tuam necesse eſt mente ſolicita cogitare, ut cujus fructus eccleſiæ percipit, opera ſtudeat ſolenter impendere, atque ad Deum illic animas congregare, pravos ab iniquitate compeſcere, & incipientes bona opera, verbo exhortationis nutrire, memor quod de Eccleſia univerſali ſcriptum eſt; *Panem otioſi non comedit.*

Ex eod. lib. 5. Ind. xiiii. ep. 12. alias lib. 4. Ind. xiiii. epist. 12. Prov. 31. d.

DI-

(a) Ejus recordatur item S. Gregorius in epistoła ad Urbicum abbatem, hic Dipl. ccxxvi.

(b) Quare Agrigentinae eccleſiæ viſitator præſigitur, diximus in monitiſ ad Dipl. xcii.

(c) Scilicet, Syracuſano episcopo, ut cit. Dipl. xcii.

(d) Cur ad episcopum quarta tantum pars ex redditibus eccleſiæ ſpectabat, & quibus tres aliæ portiones erogabantur, expoſuimus in notis ad Dipl. xxxii. pag. 73.

DIPLOMA CXV.

Epistola præfati S. Gregorii ad Cyprianum diaconum. Dolet de Maximiani episcopi obitu: Johannem Catanensem archidiaconum in successorem indicat.

Gregorius Cypriano diacono (a).

A Marissimas tuæ dilectionis epistolas de domni Maximiani obitu (b) *Eod. anno.* Ex cit. lib. 5. Ind. xiii. epilt. 17. alias lib. 4. Ind. xiii. ep. 19.
 mense Novembris suscepi. Et quidem ille ad præmia desiderata pervenit, sed infelix populus Syracusanæ civitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua sollicitudinem gerat, ut in eadem ecclesia talis debeat ad ordinandum eligi, qui post domnum Maximianum ejusdem regiminis locum non videatur immerito fortiri. Et quidem credo quod Trajanum presbyterum maxima pars eligat, qui, ut dicitur, bonæ mentis est: sed quantum suspicor, ad regendum locum illum idoneus non est. Tamen si melior (c) inveniri non valet, & ipse nullis criminibus tenetur involutus, condescendi ad eum, cogente nimia necessitate, potest. Si autem mea voluntas (d) ad hanc electionem quæritur, tibi secreto indico quod volo: quia nullus mihi in eadem ecclesia post domnum Maximianum tam dignus videtur, quam Johannes (e) archidiaconus Catanensis ecclesiæ. Qui si fieri potest ut eligatur, credo quod apta valde persona inveniat. Sed ipse quoque prius de criminibus, quæ impedire possunt, a te secreto requirendus est. A quibus si liber inventus fuerit, eligi jure potest. Quod si factum fuerit, etiam frater
 &

(a) Is erat rector patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia, ut plane liquet ex Dipl. cxiiii.

(b) Qui Maximiani episcopi Syracusani historiam ad illustrandam sibi delegerunt, non idem sentiunt circa annum obitus ejus: ex iis enim uni ad annum 594. alii ad annum 595. nonnulli vero ad annum 596. interitum ejus rejciunt. Sed visa hac epistola, & altera proxime exscribenda, nemini, opinor, dubium esse debere, hoc signanter anno 594. mense Novembri, antedictum Maximianum ex hac luce migrasse.

(c) Ergo a mente S. Gregorii abhorret qui in præsentandis episcopis, vel digniorem non putat præferendum, vel minus dignum defectu meliorum nimio cum rigore credit non eligendum. Vide Thomasinum *de Vet. &*

Nov. Eccl. Discipl. tom. 2. lib. 1. cap. 37. n. 3. & seqq. & lib. 2. cap. 67. n. 5.

(d) Consule quæ in monitis ad sequentem epistolam sumus daturi.

(e) Is revera, & non Trajanus, neque Agatho, de quo in sequente epistola, ad Syracusanum episcopatum fuit promotus, ut discimus ex Dipl. cxxv. Sed quoniam ipse Johannes Catanensis erat diocesis, ideo præ illius ætatis more, missione sive cessione sui episcopi opus habuit. Confer cum Dipl. cxxvi. & præterea vide Dipl. ccxx. ubi idem pro clericis observari dicitur, ex quibus nullus ad munus defensoris unius civitatis elgebatur, qui esset clericus alterius civitatis. Nec alio jure vivebant monachi, qui inconsulto proprio episcopo, non poterant in alienam diocesim transferri, Dipl. clxxxiii.

& coepiscopus noster Leo ei cessionem facere debebit, ut liber ad ordinandum possit inveniri. Hæc ergo dilectioni tuæ indicare curavi: tuæ jam sollicitudinis intererit, ut omnia sollicitè circumspicias, & ea quæ sunt Deo grata disponas,

D I P L O M A C X V I.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad nobiles Syracusanos. Quum episcopi electionem Gregorii arbitrio commississent, talem eis ordinare studet, qui Maximianum decessorem imitetur.

Gregorius nobilibus Syracusanis (a).

An. xiii. Ind. 594. & 595. **L** Audis vestræ testimonium, quam direxistis gerit epistola, quod electionis vos onera sapienter declinasse significat, & quoniam nostro hoc arbitrio commissistis, ac multa bona de venerandæ memoriæ quondam Maximiano episcopo referentes talem vobis ordinari deposcitis, vos quidem sicut decet fideles filios facitis, quia hæc de digno sollicitoque patre testamini, & obtristentibus aliis bona ipsius etiam post obitum non tacetis. Unde oramus omnipotentem Dominum, ut & vobis pro sinceritatis vestræ voluntate retribuat, & obloquentibus clementer ignoscat. Hoc tamen sciat magnitudo vestra: quia civitati illi quem dare, Maximiano reverendissimo similem non habemus. Sed quia a clero, & plebe ecclesiæ Syracusanæ Agatho, ab aliquibus autem alter eligitur: hunc qui clero, & plebe electus est, ad nos iterum venire necesse est; ut utrisque quominus constitutis, ille qui Deo placuerit, & utilior visus fuerit, ordinetur. Nam desiderii nostri est, talem illic cum Christi gratia ordinari pontificem, qui bonorum supradicti episcopi, cujus vos actionibus testimonium perhibetis, in omnibus debeat, Deo adjutore, imitator existere.

DI-

(a) Ex hac epistola, & aliis inferius exscribendis, id est, Dipl. cxvii. de electione episcopi Lilybatani, Dipl. clxxxvi. de electione episcopi Melitenensis, & Dipl. ccliii. de electione episcopi Panormitani, valde persuasum nobis est, tunc temporis ad clerum, ordinem, & plebem præsulum electionem pertinuisse. Hanc quoque disciplinam in tota fere Italia obtinuisse, discimus ex quatuor aliis ejusdem S. Gregorii epistolis: una, inscripta *Ursicino duci, clero, ordini, & plebi Ariminensi*; altera *clero, ordini, & plebi Perusina civitatis*; tertia *clero & nobilibus, ordini & plebi Neapolitana*; postrema

clero, ordini, & plebi Nepiensi. Et quidem ipsemet S. Gregorius in hujusmodi electionibus ita se gerebat, ut nihil eligentium votis, & libertati derogatum a se volebat, etiam quum nomen promebat ejus, qui sibi eligendus videbatur, unde digna sunt ut describantur verba superioris epistolæ: *Si autem mea voluntas ad hanc electionem queritur, tibi secreto indico quod volo: quia nullus mihi in eadem ecclesia post dominum Maximianum tam dignus videtur, quam Johannes archidiaconus Catanensis ecclesiæ. Qui si fieri potest, ut eligatur, credo quod opta valde persona inveniat.*

DIPLOMA CXVII.

*Epistola antedicti Romani pontificis ad Cyprianum diaconum.
Attendat num res ecclesiæ minuerit defunctus epi-
scopus. Ad successoris electionem clerum,
& populum hortetur.*

Gregorius Cypriano diacono (a),

Obitum Theodori (b) episcopi dilectionem tuam jam credimus *Eod. anno.*
cognovisse. Sed quia ipse testamentum (c) dicitur condidisse, *Ex cit. lib. 5.*
subtiliter ne quid de rebus ecclesiæ suæ consumpsisset, te oportet in- *Ind. xiii. epist.*
quirere. Et si quidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris, *27. alias lib. 4.*
ita age ut res ipsæ ab eo, cujus interest, modis omnibus reparentur. *Ind. xiii. epist.*
Clerum (d) vero & populum loci ipsius admonere te convenit, ut *22.*
omni dilatione postposita eligant, qui sibi, revelante Deo, debeat
episcopus ordinari.

DIPLOMA CXVIII.

*Epistola præfati S. Gregorii ad eundem Cyprianum. De-
functi Maximiano episcopo, nonnullos e clericis ab
eo propter maleficium in carcerem con-
jectos, gravibus afficiat pœnis.*

Gregorius Cypriano diacono.

Vir sanctissimus Maximianus (e), coepiscopus noster, ecclesiam *Eod. anno.*
Dei pravis hominibus purgare desiderans, laudabiliter erga ec- *Ex cit. lib. 5.*
clesiasticorum vitam, sicut nosti sollicitus fuit. Qui dum eorum actus *Ind. xiii. epist.*
vigilanter cura pastorali intenderet, maleficio (f) quod vulgo can- *32. alias lib. 12.*
terma dicitur, quosdam didicit maculatos. Quos etiam, sicut & di- *Ind. vii. ep.*
lectionis tuæ nuntiavit epistola, dedit in custodia retinendos. Sed *13.*
quia peccatis nostris facientibus morte præventus, crimen ipsum ul-
cisci

(a) De eo egimus in monitis ad Dipl. xcix.

(b) Scilicet, Lilybœtani, ut discimus, ex Dipl. xcvi. cxxiv. & cxci.

(c) Porro episcopis, salva ecclesiæ substantia, prohibitum non erat testamentum condere. Vide Dipl. cix. & cxci.

(d) Penes clerum & populum tunc esse præsulum Siciliensium electionem,

ostendimus in notis ad præcedentem epistolam.

(e) Nempe Syracusanus episcopus, de quo in Dipl. lxxxvi. & alibi passim.

(f) Id est, incantatione, quam *stregaria* & *wagaria*, patria voce dicimus. De hujusmodi incantatoribus agitur quoque in Dipl. ccxxx. & cclxii.

cisci non valuit, necesse est ut dilectio tua cum omni hoc subtilitate
 indagare festinet, atque in eos secundum immanitatem facinoris stu-
 deat vindicare, qualiter secundum leges superscriptum episcopum
 zelo correptionis ac justitiæ in hac ultione propter Deum novit po-
 tuisse, si viveret, commoveri. Omni ergo virtute, omnique instantia
 tua dilectio in hac causa zelum suum erga omnipotentem Deum cu-
 ret ostendere, & inimicis illius adversitatem dignam inflictis ultio-
 nibus exhibere, ut impleas quod scriptum est: *Nonne qui oderunt*
te, Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Si ergo
 hoc zelo dilectio tua accenditur, in eorum qui Deum dereliquerunt,
 & contra eum maleficiis aliquid egerunt, pœna monstretur. Quod
 si recte illic exequi non valet, nobis qui tales sunt transmitti de-
 bent, si tamen hic monstrari potuerit, unde illic possunt absque
 difficultate convinci. Sed quia hoc impossibile esse existimo; illic per
 te debet districta atque fortis correctio provenire. Virum autem
 gloriosum domnum Libertinum (a) prætorem in tali loco per con-
 templationem omnipotentis Dei adiutorem te habere confido. In
 hac tamen causa mitescere minime debuisti, etiam si tibi quilibet
 sæcularis iudex adversarius potuisset existere.

Possessiones præterea Archelai (b) medici dilectio tua rationabi-
 liter tueatur, ut ab aliquibus injuste eum minime gravari permittat.

Libertinus prætor.
 Archelaus medicus.

D I P L O M A C X I X .

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad eundem Cyprianum diacono-
 num. Ciceronem monachum lapsum Misenati eccle-
 sia, cujus fuerat famulus, restituat.*

Gregorius Cypriano diacono.

Anno 595. **B** Enenatus (c) frater & coepiscopus noster, Ciceronem (d) quem-
 mense Majo. dam monachum, qui pro suis excessibus a dilectissimo filio no-
 Ex eod. lib. 5. stro diacono Petro (e), tunc autem subdiacono & rectore patrimo-
 Ind. xiiii. ep. nii nostri, est in pœnitentia deputatus, juris ecclesiæ suæ famulum
 34. alias lib. 4. esse perhibet, eumque sibi cum rebus suis postulat debere restitui.
 Ind. xiiii. ep. Neceffe est ergo ut dilectio tua studiose perquirat. Et si ita verum
 27. esse

(a) De eo opportunius aliqua expendimus in notis ad Dipl. xcv.

(b) Ejusdem Archelai medici fit quoque mentio infra, Dipl. clxi.

(c) Is in contextu scripturæ, in epistola etiam 25. lib. 2. ejusdem S. Gregorii, & alibi passim appellatur *Misenatis episcopus*.

(d) Unus ex monachis erat, qui Barbaris Italiam invadentibus, in Siciliam profecti, liberaliori vitæ incumbabant. Consule quæ dedimus in notis ad Dipl. lxxvii. pag. 108. & 109.

(e) De eo egimus jam in monitis ad Dipl. lx. pag. 98.

esse confiterit, superscriptum Ciceronem cum rebus suis, quæ apud Fantinum (a) defensorem dicuntur esse depositæ, dominio Misenatis ecclesiæ sine aliqua dilatione restitue; ut postquam a monachica conversatione culpæ lapsu se abripuit, jugum dominii quod evadere in conversatione permanens poterat, recognoscat. Mense Majo, Indictione XIII.

DIPLOMA CXX.

Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Cyprianum diaconum. Monachos tres ad monasterium S. Martini cogat redire: siveat ejusdem monasterii procuratoribus: eidem reddat mancipia.

Gregorius Cypriano diacono.

Pervenit ad nos, insinuante Theodosio abbate monasterii S. Martini (b), tres se illic in Sicilia monachos, quos pro utilitate monasterii sui transmiserat, retinuisse; & petit a nobis, ut cum tuo eos solatio in suum debeat monasterium revocare. Dilectio ergo tua, quæ nos hujusmodi causas zelari valde ferventerque cognovit, eos sollicita faciat indagatione perquiri, & inventos ad superscriptum abbatem, cui contumaces exstiterunt, sub competentis cautela atque districtione transmitti.

Esto itaque sollicitus, ne regularis districtio, vel dilatione aliqua, vel deputatorum remissione lædatur. Præsentium vero portitoribus, qui pro agendis ejusdem monasterii utilitatibus a suprascripto Theodosio abbate noscuntur esse transmissi, in omnibus te instanter volumus præbere solatia, quatenus te concurrente, rationabiliter quæ sibi injuncta sunt, valeant explicare. Mancipia autem ejusdem monasterii, quæ prædictus abbas ab hominibus ecclesiæ nostræ indebite perhibet detineri, necesse est te modis omnibus perscrutari. Et si ita repereris, sine aliqua ea facito dilatione restitui.

Tom. I.

Y

DI-

(a) Eundem esse putamus, cui inscripta est epistola, hic sub n. CXI. exhibita.
(b) Incompertum nobis est, ubi situm fuerit hocce monasterium S. Martini, cui Theodosius abbas præerat; ex

contextu epistolæ extra Siciliam edificatum esse discimus: atque ita diversum omnino videtur esse ab illo S. Martini ancillarum Dei, de quo fit mentio in Dipl. CXII.

D I P L O M A C X X I.

Epistola præfati S. Gregorii PP. ad Constantinam augustam. Imperatori suggerat, Sardos, Corsos, ac Siculos inique ac nimium gravari. Et si minus in Italia expensas haberetur pecuniæ, compescendos tamen oppressorum gemitus.

Gregorius Constantinæ augustæ (a).

An. xiiii. Ind.

594. & 595.

Ex eod. lib. 5.

Ind. xiiii. ep.

4. alias lib. 4.

Ind. xiiii. ep.

33.

12. q. 1. c. 8.

Quum devotissimam.

Quum serenissimam dominam sciam de cælesti patria atque animæ suæ vita cogitare, culpam me committere vehementer existimo, si ea quæ pro timore omnipotentis Domini sunt suggerenda, siluero. Dum in Sardinia insula multos esse gentilium cognovissem, eosque adhuc pravæ gentilitatis more, idolorum sacrificiis deservire, & ejusdem insulæ sacerdotes ad prædicandum Redemptorem nostrum torpentes existerent, unum illic ex Italiæ episcopis misi, qui multos gentilium ad fidem, Domino cooperante, perduxit. Sed rem mihi sacrilegam nuntiavit: quia hi qui in ea idolis immolant, judici præmium persolvunt ut eis hoc facere liceat. Quorum dum quidam baptizati essent, & immolare jam idolis desivissent, adhuc ab eodem insulæ judice, etiam post baptismum præmium illud exigitur, quod dare prius pro idolorum immolatione consueverant. Quem quum prædictus episcopus increparet, tantum se suffragium promississe respondit, ut nisi de causis etiam talibus impleri non possit. Corsica vero insula tantâ nimietate exigentium, & gravamine premitur exactio, ut ipsi qui in illa sunt, eadem quæ exiguntur, complere, vix filios suos vendendo, sufficiant. Unde fit, ut derelicta pia republica, possessores ejusdem insulæ ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim gravius, quid crudelius a Barbaris pati possunt, quam ut constricti atque compressi, suos vendere filios compellantur? In-

Si-

(a) Mauritio imperii habenas moderante, Sardos, Corsos, & Siculos magnopere gravabant regii ministri, tributa exigentes graviora, quam ii ferre possent: quare S. Gregorius imperatoris consortem Constantinam augustam interpellavit, quamobrem marito suggereret, ut ab anima sua, ab imperio, atque a filiis suis tale hoc tantumque peccati pondus amoveat: nullo habito respectu, quod pecuniam illam imperator defendendæ Italiæ, & Longobardis ex ea

abigendis erogaret: nam sanctus pontifex ab injustis exactioibus adeo abhorrebat, ut ea quoque subsidia recusaret, sine quibus nec Italiam salvari, nec religionem defendi, nec se vivere posse intelligebat. Vide Baronium *Annal. Eccl.* ad annum 595. cap. 13. Thomasinum *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 3. cap. 90. n. 8. & Natal. *Alex. Hist. Eccl.* tom. 5. sæcul. 6. cap. 11. art. 13. sub n. 8.

Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium (a) chartularius, tanta præjudicia, tantasque oppressiones operari dicitur, invadendo loca singulorum, atque sine dictione causarum, per possessiones, ac domos titulos ponendo, ut si velim acta ejus singula, quæ ad me pervenerunt, dicere, magno volumine hæc explere non possim.

Quæ omnia ferenissima domina solerter aspiciat, & oppressorum gemitus compefcat. Hæc enim ego ad piissimas aures vestras pervenisse non suspicor: nam si pervenire potuissent, nuncusque minime permansissent. Quæ piissimo domino apto sunt tempore suggerenda, ut ab anima sua, ab imperio, atque a filiis suis tale hoc tantumque peccati pondus amoveat. Qui scio dicturus est, quia nobis in Italiæ expensis transmittitur quidquid de prædictis insulis aggregatur. Sed ego suggero ad hoc, ut etsi minus expensæ in Italia tribuantur, a suo tamen imperio oppressorum lacrymas compefcat. Nam & iccirco fortasse tantæ expensæ in hac terra minus ad utilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo ferenissimi domini, nil cum peccato colligi. Et scio, quia etsi parum reipublicæ attribuitur utilitatibus, ex eo multum respublica adjuvatur. Quam etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adjuvari, melius est tamen temporaliter nos non vivere, quam vos ad æternam vitam obstaculum aliquod invenire. Quæ enim mentes, qualia viscera parentum esse possunt, perpendite, quando filios suos distrahunt ne torqueantur? Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene sciunt qui habent proprios. Unde mihi hæc breviter suggestisse sufficiat, ne si ea quæ in his partibus aguntur, pietas vestra non cognosceret, me apud districtum judicem silentii mei culpa mulctaret.

DIPLOMA CXXII.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Cyprianum diaconum.
Modiorum tritici duo millia det Zenoni episcopo
egenis distribuenda.*

Gregorius Cypriano diacono (b).

ZEnon frater & coepiscopus noster quosdam in civitate (c) sua, An. xlv. Ind. alimoniarum necessitatem innotuit sustinere. Quibus quoniam, 595. & 596. ut possibile est, aliquod desideramus ferre consultum, iccirco dilectionem tuam antedicto fratri & coepiscopo nostro mille modios S. Greg. lib. 6. Ind. xiv. ep. 4. tritici, aut si plus levare potuerit, usque ad duo millia scriptis te alias lib. 5. Ind. Tom. I. Y 2 da- xiv. epist. 4.

(a) Scilicet, qui pecunias publicas istarum partium tractabat, & administrabat, ut advertunt hic Monachi Benedictini.

(b) De eo in notis ad Dipl. xcix.

(c) Quænam fuerit hæc civitas, deficientibus antiquitatis tabulis, gratis divinare non audemus. Admiranda inte-

dare præsentibus deputamus . Hortamur igitur , ut in his præbendis nullam moram aut excusationem adducas , quatenus dum tempus finit , & hic cum Dei adjutorio sine periculo ad propria remeare , & citius valeat necessitatem patientibus subvenire .

D I P L O M A C X X I I I .

Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii Pontif. Max. ad Donum episcopum Messanensem . Pallio quo ipsum decorat , morum ornatum adjungendum monet . Antiqua Messanensis ecclesie privilegia firmat .

Gregorius Dono episcopo Messanensi (a) .

An. xlv. Ind. 595. & 596. Ex eod. lib. 6. Ind. xlv. epist. 9. alias lib. 5. Ind. xlv. ep. 8.

A Postolicæ Sedis benevolentia , atque antiquæ consuetudinis ordine provocati , fraternitati tuæ , quam in Messanensi ecclesia gubernationis suscepisse constat officium , pallii (b) usum prævidimus concedendum , illis videlicet temporibus atque ordine , quibus decessorem quoque tuum usum esse non ambigimus : hoc nihilominus admonentes , ut sicut a nobis hujuscemodi decoris usum ad sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes , ita etiam morum atque actuum probitate ad gloriam Christi , nostra susceptum auctoritate , adornare contendas officium . Sic etiam alterno eris invicem decore conspicuus , si ad hujuscemodi corporis habitum , mentis quoque tuæ bona omnia concordent . Omnia enim privilegia , quæ tuæ pridem concessa esse constat ecclesiæ , nostra auctoritate firmamus , & illibata decernimus permanere .

DI-

interim est S. Gregorii liberalitas , dum ex patrimonio ecclesiæ suæ in Sicilia modiorum tritici duo millia pauperibus eroganda præcipit . Consule Dissert. v. n. 6.

(a) Is successit Felici , de quo aliqua dedimus in monitis ad Dipl. LXVII. Plures sunt epistolæ quas eidem Dono S. Gregorius dedit , quasque in epistolarum indice facile est invenire . Ex his duæ sunt majori observatione dignæ , hic Dipl. ccli. & ccliv. utpote quæ plane ostenderent , Donum ad Messanensem in Sicilia ecclesiam , revera spectare . Unde stare non potest opinio Pyrrhi *Nor. Eccl. Mess.* qui ipsum Donum Messanensi ecclesiæ abjudicans , eum Misenatem episco-

pum post Benenatum fuisse contendit . Et quidem Donus succedere nequivit Misenati Boninato , quem longe post hæc tempora vixisse , discimus ex eodem S. Gregorio epist. 32. & 33. lib. 11.

(b) Pallii usum Syracusanus quoque episcopus , & Panormitanus ab eodem S. Gregorio obtinuerunt , ut patet ex Dipl. cxxv. & cclix. Quamobrem fallit simul ac fallitur qui ex honorificentia pallii Donum totius Siciliæ metropolitam facit . Vide , sis , Dissert. 11. ad calcem Voluminis positam , Ceterum qualis fuerit forma pallii illius ævi , exponit Johannes Diaç. in *Vita S. Greg.* lib. 4. cap. 80.

DIPLOMA CXXIV.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Cyprianum diaconum, rectorem Siciliae. Decio Lilybœtano episcopo, in reformanda ecclesiae suae statu opem ferat.

Gregorius Cypriano diacono, rectori Siciliae (a).

Lilybœtanæ (b) clerus ecclesiae huc pro ordinando sibi veniens sacerdotem, licentiam eis de exquirendo sibi episcopo nos dedisse cognoscas. Qui reperientes Decium forensē presbyterum, sibi eum consecrari multis precibus poposcerunt: quorum petitionem necessarium duximus adimplere. Et ideo dilectio tua in omnibus ei solatiari non negligat; ut quia Theodorus quondam ejusdem ecclesiae episcopus dereliquit plurima (c), quæ emendari debeant, tuo in omnibus adjutus auxilio, dumtaxat æquitate servata, causarum inquietudinibus liberior, in Dei laudibus possit exsistere.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 6.

Ind. xiv. epist.

13. alias lib. 5.

Ind. xiv. epist.

13.

DIPLOMA CXXV.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Johannem episcopum Syracusanum. Pallii usum concedit, & antiqua firmat privilegia.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (d).

Apostolicæ Sedis benevolentia, & antiquæ consuetudinis ordine provocati fraternitati tuæ, quam in Syracusana ecclesia gubernationis officium constat suscepisse, pallii usum prævidimus concedendum, illis temporibus, atque eo ordine, quibus decessorem quoque tuum usum esse non ambigis: hoc nihilominus admonentes, ut sicut a nobis hujus decoris usum ad sacerdotalis officii honorem accepisse te

Eod. anno.

Ex cit. lib. 6.

Ind. xiv. epist.

18. alias lib. 5.

Ind. xiv. ep. 18.

(a) De eo pauca dedimus in notis ad Dipl. xcix. majora dabimus infra, Dissert. vi. Cap. 1.

(b) Erat tunc Lilybœtana ecclesia ob mortem Theodori proprio viduata pastore: unde admoniti cives ex Dipl. cxvii. de successore eligendo, clerum suum Romam ad S. Gregorium miserunt, quo permittente, parochum ruris, nomine Decium, de quo fit etiam mentio in Dipl. cxcviii. & ccix. in locum defuncti episcopi elegerunt.

(c) De hujusmodi rebus in ecclesia Lilybœrana emendandis jam Theodoro episcopo scripserat idem S. Gregorius, hic Dipl. xcvi.

(d) Maximiano ad præmia desiderata, ut loquitur ipsemet S. Greg. hic Dipl. cxv. perveniente, Johannes archidiaconus Catanensis ecclesiae, qui mortui episcopi vitam æmulari videbatur, quique suffragio ejusdem S. Gregorii, ut patet ex cit. Dipl. gaudebat, Syracusanus episcopus eligitur, ac pallii usu ab ipso S. Gregorio donatur,

te gaudes ; ita etiam morum , atque actuum probitate , ad gloriam in Christo nostram , susceptum adornare contendas officium . Sic enim alterno eris invicem decore conspicuus , si ad hujus corporis habitum mentis quoque tuæ bona concordent . Omnia enim privilegia , quæ tuæ pridem concessa esse constat ecclesiæ , nostra auctoritate firmamus , & illibata decernimus permanere ,

D I P L O M A C X X V I .

Epistola præfati S. Gregorii Pontif. Max. ad Cyprianum diaconum . Persuadeat Leoni Catanensi episcopo , ut Johanni episcopo Syracusano quemdam presbyterum cedat .

Gregorius Cypriano diacono .

Anno 595.
mense Nov.

Ex eod. lib. 6.

Ind. xiv. epist.

20. alias lib. 5.

Ind. xiv. epist.

20.

Sicut dilectio tua studiose laboravit pro persona fratris & coepiscopi nostri Johannis (a), ut in Syracusana ecclesia , auctore Deo, debuisset ordinari : ita nunc necesse est , ut per dilectionis tuæ studia ei quoque regiminis solatia ministrantur . Quemdam enim presbyterum proprium habuisse se perhibet , qui tamen a fratre & coepiscopo nostro Leone in Catanensi ecclesia dicitur ordinatus . Et quia in novam ecclesiam vadit , & suos illic proprios homines habere necesse , ut cum causarum tumultibus premitur , in secreto suo inveniatur ubi requiescat : prædicto fratri & coepiscopo nostro Leoni blande , & dulciter persuadere debes , ut ei præfatum presbyterum cedere debeat , ne quem tam benignus ad ordinandum cessit , ordinatum destituere fortasse videatur . Sed sicut idem frater & coepiscopus noster Johannes , quantum ego , in ejus mente didici , ejus se esse archidiaconum , nec ob episcopatum susceptum obliviscitur : ita eum sæpe fatus frater & coepiscopus noster Leo suum proprium debet attendere , & non solum de unius persona presbyteri , sed in quacumque re ejus solatio indiguerit , sua ei ministrare auxilia . Mense Novembri , indictione xiv.

DI-

natur , sub illa consueta formula , qua honorem hunc episcopus Messanenensis jam obtinuerat , Dipl. cxxiii. & Panormitanus inde obtinuit , Dipl. cclix. Hinc a vero aberrat Thomasinus *de Ver. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 3. cap. 40. n. 9. qui Syra-

cusanum episcopum primum in Italia metropolitanam dignitatem accepto pallio obtinuisse putat . Vide quæ dabimus in *Dissert. 11.*

(a) Confer cum Dipl. cxv. & cum his quæ ibi dedimus in notis .

DIPLOMA CXXVII.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Leonem episcopum
Catanensem. Si pagana mancipia circumciderint
Samaræi, in libertatem illa vindicet,
non reddito Samaræis
pretio.*

Gregorius Leoni episcopo Catanensi (a).

REs ad nos detestabilis, & omnino legibus inimica pervenit, quæ si vera est, fraternitatem tuam vehementer accusat, quia eam de minori sollicitudine probat esse culpabilem.

Comperimus autem quod Samaræi (b) degentes Catanæ, pagana mancipia emerint, atque ea circumcidere ausu temerario præsumpserint. Atque ideo necesse est, ut omni modo zelum in hac causa sacerdotalem exercens, cum omni hoc vivacitate ac sollicitudine studeas perscrutari: & si jam repereris, mancipia ipsa sine mora in libertatem modis omnibus vindica, & ecclesiasticam eis tuitionem impende, nec quidquam domino eorum de pretio quolibet modo recipere patiaris: qui non solum hoc damno mulctandi, sed etiam alia erant poena de legibus (c) ferendi.

An. xlv. Ind.

595. & 596.

Ex eod. lib. 6.

Ind. xlv. epist.

33. alias lib. 5.

Ind. xlv. epist.

32.

DI-

(a) De eo aliqua exposuimus supra in notis ad Dipl. LXXXVII.

(b) Id est, Judæi, ut advertunt Monachi Bened. in hunc locum: tum quia non legitur, Samaritanorum sectam usque ad hæc tempora perdurasse; tum etiam quia non constat, eos usquam in Italia habitasse. Consonat Dipl. cxlvi.

(c) Alludere videtur ad constitutionem Constantini magni exscriptam in corpore juris civilis l. *Judeus*. C. *Ne Chr. Mancip. Hæret. vel Jud.* Quæ caverit, ut Judæi mancipia circumcidentes non solum amissione servo-

rum, sed capitali etiam sententia puniantur. Subjiciamus ejus verba: *Judeus servum Christianum nec comparare debet, nec largitatis, vel alio quocumque titulo consequetur. Quod si aliquis Judæorum mancipium vel Christianum habuerit, vel scilicet alterius, seu natiqvis crediderit ex quacumque causa possidendum, & id circumciderit, non solum mancipii damno mulctetur, verum etiam capitali sententia puniatur, ipso servo pro premio libertate donanda.* Consonat Codex Theodosianus lib. 18. tit. 7. leg. 2. & 4.

D I P L O M A C X X V I I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Secundinum episcopum Tauromenitanum. Sincerum, si a soceri sui successione abstinerit, ab hujus creditoribus vexari non sinat. Illi vero, ut vitæ subsidium reperiat, liberam procuret quo voluerit eundi licentiam.

Gregorius Secundino episcopo Tauro-
menitano (a).

Anno 596.
mense Jun.
Ex eod. lib. 6.
Ind. xiv. epist.
36. alias lib. 5.
Ind. xiv. epist.
35.

UT legum ratio, & æquitas admonet naturalis, ut quisquis hereditatem aut renuit, aut parentum successione se abstinet, hereditaria non debeat onera sustinere. Quia ergo Sincerus (b) lator præsentium, Hilarum socerum suum omnino inopem defunctum innuit; & uxorem suam, filiam ipsius, in qualibet re ejus se substantiæ minime miscuisse, & ad persolvendum paternum debitum eam ab ejus creditoribus queritur perurgetur: iccirco fraternitas vestra diligenter inquirat. Et si ea quæ ait, veritate subsistunt, sacerdotalem illis studeat tuitionem impendere, nec eos contra rationis ordinem vexari, aut damnum permittat aliquod sustinere. Nam valde durum est, ut unde nullum sensit commodum, sustineat injuste dispendium. Supradictus autem portitor, si huc cum uxore sua venire voluerit, quia illic se dicit non posse subsistere, vestris propter Deum solatiis potentantur, nec cujusquam eos illic adversitas pro sua tantum voluntate retineat, aut eis irrationabiliter molestus existat, sed liberam habeant quo voluerint eundi licentiam: quatenus vivendi subsidium alibi saltem Deo largiente reperiant. Mense Junii, indictione xiv.

DI-

(a) Consule quæ de eo dedimus in monitis ad Dipl. LXXVIII.

(b) Vel ex hoc tantum loco discimus clare, episcopalis muneris fuisse, pro-

tectionem pauperum suscipere, ut observat atque erudite illustrat Thomasinus de Vet. & Nov. Eccl. Disc. tom. 2. lib. 3. cap. 90. n. 3.

DIPLOMA CXXIX.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Cyprianum diaconum . . .
Reversum a schismate Johannem commendat,
cui det annuos octo solidos.*

Gregorius Cypriano diacono (a).

Johannem religiosum præsentium latorem, qui ex Istricorum (b) schismate ad sinum sanctæ Ecclesiæ, Deo revelante, accepta ratione reversus est, dilectionem tuam, æquitate servata habere necesse est in omnibus commendatum, atque ei, in quibus causa poposcerit, ecclesiasticam tuitionem impendere. Cui etiam pro stipendiorum suorum subsidio, ab hac quartadecima indictione annis singulis tot (c) solidos dare te volumus, quos tuis per omnia noveris rationibus imputandos.

An. xiv. Ind.

595. & 596.

Ex eod. lib. 6.

Ind. xiv. epist.

39. alias lib. 5.

Ind. xiv. epist.

38.

DIPLOMA CXXX.

Epistola præfati S. Gregorii ad Donum episcopum Messanensem. Georgii, si rectius ille vixerit, sustentationi subveniat.

Gregorius Dono episcopo Melfanensi (d).

Georgius præsentium portitor degere, ut ait, in civitate vestra desiderans, apud fraternitatem vestram nostra se petiit epistola commendari. Cui quoniam a prava se promisit actione compescere, quod petebat prævidimus non negandum. Et ideo sanctitas vestra de anima ejus studeat propter Deum esse sollicita, atque eum adhortationibus suis ad viam Deo placitam revocare: etsi adjuvante Domino, ut promisit, ab omni se pravitate suspendens, vivere honeste voluerit; fraternitas vestra pro mercede sua, ut prospexerit, ejus sustentationi subveniat, ne forsitan ad male agendum excusationem sibi ex necessitate videatur assumere. Quid autem fraternitas vestra ex ejus importunitate sit passura consideret, qui ad vos cum nostris epistolis venit, quem nos sine auctoritate aliqua importunum valde in prece pertulimus.

Eod. anno.

Ex eod. lib. 6.

Ind. xiv. epist.

40. alias lib. 5.

Ind. xv. ep.

39.

Tom. I.

Z

DI-

(a) Aliqua de eo exhibuimus supra in admonitionibus ad Dipl. xcix.

(b) Sicuti Felicem diaconum ab Istricorum schismate reversum commendat S. Gregorius, Maximiano episcopo Syracusano scribens, hic Dipl. cvi. ita & nunc Cypriano diacono, rectori patrimonii ecclesiæ suæ Johan-

nem religiosum ab eodem errore respiscentem commendat. Et ulterius omnibus idem schisma declinare volentibus adiutorem se præbere nullus dubitat. Vide Dipl. clxxx.

(c) In aliquibus editis & manuscriptis exemplaribus legitur *octo solidos*.

(d) De eo egimus in notis ad Dipl. cxxiii.

D I P L O M A C X X X I.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Victorem episcopum Panormitanum . Ut in monasterio presbyterum ordinet .

Gregorius Victori episcopo Panormitano (a).

An. xlv. Ind. 595. & 596.
Ex eod. lib. 6.
Ind. xiv. epist. 42. alias lib. 5.
Ind. xiv. epist. 41.

URbicus (b) abbas monasterii S. Hermæ , quod Panormi situm est, a nobis cum congregatione sua magnopere postulavit in eodem monasterio presbyterum (c), qui sacra Missarum sollempnia celebrare debeat, ordinari: & quia hujusmodi non est differenda petitio, fraternitatem vestram scriptis presentibus necessario duximus adhortandam, ut eum qui ad hoc ministerium de eadem congregatione electus fuerit, cujus vita, mores, & actio tanto possit ministerio convenire, sine mora, auxiliante Domino, debeat consecrari: quatenus nec ille de monasterio suo hac pro causa egredi, nec extraneum sibi ad sacrum opus cogatur adducere.

D I P L O M A C X X X I I.

Epistola antedicti S. Gregori PP. ad Venantium patricium exmonachum . Contristatum se de Illius & Johannis episcopi discordia: huic reverentiam exhibeat, causasque suas agant, illaesa caritate.

Gregorius Venantio patricio exmonacho (d).

Eod. anno.
Ex cit. lib. 6.
Ind. xiv. epist. 43. alias lib. 5.
Ind. xiv. epist. 42.

Multum ea quam direxistis jam nos contristatos invenit epistola, quod inter vos & Johannem fratrem & coepiscopum nostrum, de quorum desiderabamus gaudere concordia, scandalum proditisse cognovimus. Quævis enim causa fuisset, non usque ad hoc debuit furor erumpere, ut armati homines vestri, sicut audivimus, in episcopium irruerent, & diversa hostili more mala committerent, atque

(a) Aliqua de eo exhibuimus supra in monitis ad Dipl. cxii.

(b) In cit. Dipl. cxii. egimus etiam de Urbico abbate Panormitani monasterii S. Hermæ.

(c) Ex hoc loco plane liquet paucorum in monasteriis Siciliæ presbyteros fuisse. Confule Mabillonium, *Annol. Bened.* tom. 1. lib. 8. cap. 35.

ficuti & observationem nostram ad Dipl. clxxix.

(d) Suborta lite inter Venantium, & Johannem episcopum Syracusanum, ejus oblationes ab altari rejecit episcopus, vetuitque ne res divina fieret in ejus domo. Injuriam ulturus patricius, armatos milites misit, qui domum episcopi devastarent. Ut jurgium

atque vos hæc res a paterna caritate interim divideret . Numquid non poterat , quælibet contentio fuerit , tranquille disponi , ut nec partium utilitas detrimentum , nec sentiret gratia læsionem ? Cujus autem gravitatis , cuius sanctitatis , cuius mansuetudinis supradictus frater noster sit , non habemus incognitum . Ex qua re colligimus , quia nisi vis cum doloris nimia coegisset , ad hanc rem de qua vos contristatos asseritis , ejus fraternitas nullatenus pervenisset . Nos tamen ut hoc eo scribente comperimus , illico ei scripsimus , admonentes , ut & oblationes vestras sicut ante susciperet , & Missas in domo vestra non solum celebrari permetteret , sed si velitis , etiam ipse perageret , causamque suam servata caritate exsequi debuisset . Et quia nullos discordes , vel fieri volumus vel manere , eandem adhortationem iterandam esse prospeximus . Unde necesse est , carissime fili , ut & vos sacerdotalem illi reverentiam exhibere , sicut decet filios , debeatis , nec ejus ad iracundiam animos provocetis . Nam cum quo fidam estis gratiam habituri , si vobis , quod absit , cum sacerdote fuerit discordia ? Itaque animorum tumore deposito , sic agere causas quas habetis invicem studete , ut & caritas inter vos intemerata permaneat , & alterutra mansuete procuretur utilitas .

D I P L O M A C X X I I I .

Epistola præfati S. Gregorii Pontif. Max. ad Johannem episcopum Syracusanum . Hortatur ut Venantio pristinam ostendat benevolentiam .

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a) .

Quamvis causa fuerit , quæ fraternitatis vestræ animos ad iracundiam non immerito provocaret , ut nec oblationes domini Venantii voluisset suscipere , nec in domo ipsius sacra Missarum , sineretis sollempnia celebrari ; tamen quia ita terrena agi debet utilitas , ut nullum nos jurgium a caritatis valeat connexione disjungere ; proinde sanctitatem vestram , sicut dudum scripsimus , adhortamur ,

Tom. I.

Z 2

qua-

gium intellexit S. Gregorius , duplicem scripsit epistolam : alteram cui illustranda nunc vacamus , Venantio : alteram mox exscribendam , Johanni ; quos ad pacem adhortatur , volens ut episcopo reverentiam exhibeat patricius , & ut patricio vicissim pristinam benevolentiam episcopus , Missam in ejus domo celebrari permittens , immo si opus esset , per se celebrare non detestans ,

Baronius *Annal. Eccl.* ad annum 596. cap. 15. & Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 1. lib. 2. cap. 93. n. 10. Ceterum de Venantio majora scire qui cupit , consulat quæ dedimus in notis ad Dipl. xv. De Johanne autem episcopo Syracusano egimus in observationibus ad Dipl. cxv. & cxxv.

(a) Confer cum præcedenti Diplomatico .

Eod. anno.

Ex cit. lib. 6.

Ind. xiv. epist.

44. alias lib. 5.

Ind. xiv. epist.

43.

quatenus & oblationes antedicti viri omnimodo in dulcedine, & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius Missarum peragi mysteria permittatis: ut sicut scripsimus, si fortasse voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum Missas, priorem gratiam reformare. Oportet namque filiis sacerdotalem vos affectum impendere, & in causis, prout ratio suffragatur, jurisdictionem ecclesiæ vestræ minime præterire. Hoc ergo desiderans, necesse est ut ita se circa eos fraternitas vestra discreta moderatione exhibere studeat, ut & quod negotii qualitas exigit, salubriter peragat, & a paternæ caritatis gratia non recedat.

D I P L O M A C X X X I V .

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii ad Urbicum abbatem
S. Hermetis Panormi. Agathonem in monasterio
suscipiat, si illius uxor similiter
converti voluerit.*

Gregorius Urbico abbati monasterii S. Hermetis, quod
in Panormo situm est (a).

*An. xv. Ind.
595. & 596.
Ex cod. lib. 6.
Ind. xiv. epist.
48. alias lib. 5.
Ind. xiv. epist.
49.*

Quisquis divina inspiratione compunctus, relictis sæculi hujus actionibus, ad Deum converti festinat, ita & cum caritate suscipiendus est, & blandis per omnia consolationibus refovendus, ut in ea quam elegit, Deo adjuvante, delectetur modis omnibus conversatione persistere. Quia igitur Agatho (b) præsentium lator in monasterio dilectionis tuæ converti desiderat: hortamur, ut cum omni eum dulcedine dilectioneque suscipias, atque ad æternam vitam ejus desiderium assidua adhortatione succendas, & circa animæ ipsius salutem diligenter studeas esse sollicitus; quatenus dum in Dei nostri servitio, te admonente, devota mente persistit, & illi pro sit sæculum reliquisse, & tibi ejus conversio proficiat ad mercedem. Quem tamen ita suscipiendum esse cognosce, si & uxor ipsius similiter converti voluerit. Nam dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione fit factum, incongruum est partem converti, & partem in sæculo remanere.

DI-

(a) De Urbico abbate Panormitani monasterii S. Hermetis aliqua dedimus supra in monitis ad Dipl. cxi.
(b) Eundem esse, ac Agathonem Romanum pontificem suspicantur, Altaserra hic, Pyrrhus in *Not. Ecc.* Panorm. & alii recentiores scriptores Siculi. Verum conjecturam hanc repudiant Monachi Benedictini in notis ad hanc epist. & Socii Bollandiani in Add. ad diem 10. Januarii; non quod

Agatho papa & natione Siculus, & professione monachus non fuerit: id enim absque ulteriori testimonio refert antiquus & gravis scriptor Anastasius Biblioth. sed ob temporum distantiam: nam Agatho papa non ante annum 679. pontificatum iniiit, unde diversus videtur ab isto, qui anno 596. relicta uxore & mundo monasticum habitum induit. Porro Agatho pa-

D I P L O M A C X X X V .

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Johannem episcopum Syracusanum . De missa Romam cleemosyna gratias agit . In causis judicandis solum Deum consideret . Ne ad mensam scripta sua deinceps faciat legi .

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

Benedictionem, quam pauperibus fraternitas vestra transmisit, la- *An.xv.Ind.*
tor presentium homo vester Candidus, nobis dispensantibus suis *596. & 597.*
manibus erogavit: quod vobis secundum animum vestrum fortasse *S.Greg. lib.7.*
parum visum est. Nos tamen secundum modum vestræ substantiæ esse *Ind.xv. ep.9.*
nimium, & ultra modum æstimamus, ut qui illic apud vos innu- *alias lib.6.Ind.*
meros pauperes habetis, pro explenda largitate misericordiæ, etiam *xv.ep.9.*
loca alia, & longe posita requiratis. De causis vero aliis, vobis scri-
ptis prioribus jam respondisse memini, & nihil aliud debetis, nisi ut
sub consideratione solius omnipotentis Dei cuncta faciatis, & nullius
persona vos a vigore disciplinæ emolliat, neque vehemens indignatio
in rigore, quod absit, aliquo immoderatæ districtiōnis obduret.

Præterea audio quod aliqua de his quæ scripsisse me memini,
fraternitas vestra ad mensam suam coram extraneis legi (b) faciat:
quod mihi non videtur esse faciendum, quia hoc quod vos pro cari-
tate facitis possunt quidam, quantum ad me est, vanæ gloriæ depu-
tare. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum
auctoritate valeant qui audierint informari.

DI-

papam ut suum veneratur & colit
Panormitana nostra ecclesia, hæc in
suo Martyrologio die 9. Julii adjiciens
verba: *Romæ ordinatio S. Agatbo-
nis papæ & confessoris, urbis Pavor-
mi civis, & patroni principalis, qui
mira sanctitate, ac doctrina ecclesiam
exornans, post Romanam, & Con-
stantinopolitanam concilium adversus
Monothelitas celebratum, & dinstur-
nam Ravennæ schisma deletam; pau-
perum patris, & miraculorum gloria
Thaumaturgi nomen adeptus, migra-
vit ad cælum anno sexcentesimo se-
ptuagesimo octavo.*

(a) Is unus fuit ex piis illis episcopis,
qui S. Gregorio pecuniam miserunt
redimendi gratia homines apud Lon-
gobardos per Italiam grassantes, in-
captivitate detemptos, ut patet ex
hac epistola, quam indicat & laudat
Baronius *Annal. Eccl.* ad ann. 596.
cap. 7. Ceterum de eodem Johanne
aliqua dedimus in notis ad Dipl.cxxv.
(b) Locum istum de sacra lectione in
episcopali mensa adhibenda exscribit
Natal. Alex. *Hist. Eccl.* tom. 5. sæ-
cul. 6. cap. 2. art. 13. n. 17. & ex
Concil. Mediolanensi I. & Turonensi
III. erudite illustrat Guffanvillæus hic.

D I P L O M A C X X X V I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Cyprianum diaconum . Si-
ciliae episcopos olim tertio quoque anno , jam quinto
Romam proficisci solitos , ad natale S. Petri
convenire sic procuret, ut inde nulla præ-
tori oriatur suspicio . Moneat quo-
que Liparitanum, & Regi-
tanum episcopos . Li-
bertinum conso-
letur .*

Gregorius Cypriano diacono (a).

*An. xv. Ind.
596. & 597.
Ex eod. lib. 7.
Ind. xv. ep.
22. alias lib. 6.
Ind. xv. ep.
19.*

Novit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse , ut fratres & coepiscopi nostri Romam semel in triennio (b) de Sicilia convenirent : sed nos eorum labori consulentes , constitisse ut suam huc semel in quinquennio præsentiam exhiberent . Et quia jam diu est quod huc minime convenerunt , eos hortari te volumus ut natale S. Petri (c) hic , Deo perducente , nobiscum debeant celebrare . Sed ne forte prætori aliqua possit nasci suspicio , si eos huc admonitos venire cognoverit : voluntatem nostram intelligens , ita hoc ex te facere stude ; ut & ipsi sicut prædiximus , ad diem constitutum huc veniant , & nulla de eis prætori (d) possit esse suspicio . Liparitanum vero , & Regitanum episcopos , ut huc veniant pariter commonebis .

Circa Libertinum (e) vero virum magnificum esto sollicitus , ut nullus illum dolus decipiat : quia aliqua nobis de Ravennati urbe scripta sunt , ipsamque ad te epistolam misimus , ut ex ea qualiter te erga eum debeas exhibere , possis addiscere . Consolare autem eum , ut se non affligat : quia credimus quod nos excellentissimus filius noster exarchus non contristet . Nam de persona ipsius scribere non distulimus : sed quia in Pado idem exarchus occupatus est , minime scripta ejus suscepimus .

DI-

- (a) De eo egimus jam in observationibus ad Dipl. xcix.
(b) De episcopis Siculis Romam ad celebrandam synodum proficisci solitis diximus in notis ad Dipl. xxix. pag. 58.
(c) Ut ad natale potius S. Petri , quam alio tempore Romam episcopi Siculi pergerent , exstant constitutiones ejusdem S. Gregorii , hic Dipl. lxvi. in fine , lxxvii. in princ. & cxxxvi.
(d) Nullam prætori suspensionem de episcoporum navigatione ad Urbem

esse vult S. Gregorius , utpote qui sciret plures olim illum inter & istos fuisse lites , ut constat ex Dipl. lxi. Ceterum de prætore Siciliae , ejusque officio agemus infra , Dissertat. vii. Cap. v.
(e) Jam his sordibus nomen suum inquinare cœperat Libertinus , quas nullo inde negotio eluere valens , sædam ignominiae labem subiit . Consule Dipl. excix.

DIPLOMA CXXXVII.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Donum episcopum
Messanensem. Faustino quindecim argenti libras,
aut ex ecclesiæ pecunia, aut e sacratis
vasis, in filiarum redemptio-
nem tribuat.*

Gregorius Dono episcopo Messanensi (a).

ET sacrorum canonum, & legalia statuta permittunt ministeria (b) *An. xv. Ind.*
ecclesiæ pro captivorum esse redemptione vendenda. Et ideo *596. & 597.*
quoniam Faustinus lator præsentium, ut filias suas de jugo potuisset *Ex eod. lib. 7.*
captivitatis exuere, trecentorum triginta solidorum probatur debitum *Ind. xv. epist.*
contraxisse, ex quibus triginta redditus, ad reliquæ quantitatis resti- *38. alias lib. 6.*
tutionem eum certum est non posse sufficere: fraternitatem tuam his *Ind. xv. epist.*
hortamur affatibus, ut de argento Meriensis (c) ecclesiæ, cujus miles *35.*
esse dignoscitur, quod apud vos est, quindecim ei libras accepto ab
eo desuscepto (d) dare modis omnibus debeatis: ut eo venundato,
& restituto debito, necessitate valeat obligationis absolvi. Sed & il-
lud fraternitas vestra debet esse sollicita, ut siquidem de prædicta ec-
clesiâ usuale argentum est, superscriptam quantitatem accipiat: alio-
quin de sacratis vos vasis hac in re eam quam prædiximus quantita-
tem præbere necesse est. Nam sicut omnino grave est frustra eccle-
siastica ministeria venundare, sic iterum culpa est, imminenti hujus-
modi necessitate, res maxime desolatae ecclesiæ captivis suis præpone-
re, & in eorum redemptione cessare.

DI.

(a) Aliqua de eo expendimus supra
in monitis ad Dipl. cxxiii.

(b) Id est, vasa sacra. Consonat Dipl.
cvii.

(c) Meriensem ecclesiam, cujus Fausti-
nus miles, id est clericus, aut do-
minus erat, eandem fuisse ac illam
in possessione Faustini diocesis Con-

sentinæ in Dipl. cxli. commemora-
tam, putant hic Monachi Benedicti-
ni. Et quidem S. Gregorio familiare
erat ut de rebus Brutiorum ad epi-
scopos Siciliæ scriberet. Vide Dipl.
cli.

(d) Scilicet, descriptum vel exemplum.
Consonat Dipl. xcvi. pag. 146.

D I P L O M A C X X X V I I I

Epistola præfati S. Gregorii Pontif. Max. ad Johannem episcopum Syracusanum. Exortam inter abbates duas de agrorum finibus contentionem, ipsa præfente, agrimensore adhibito finiendam.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

An. xv. Ind. 596. & 597. Ex eod. lib. 7. Ind. xv. epist. 39. alias lib. 6. Ind. xv. epist. 36.

NE religiosorum virorum corda sæcularium rerum intentio a tua, quod absit, caritate disjungat, magna est sollicitudine studendum; ut facillimum finem res possit in altercationem deducta percipere. Quia ergo indicante Cæsario abbate monasterii sancti Petri, quod in loco est, qui Bajas (b) dicitur, constitutum comperimus inter eum & Johannem (c) abbatem monasterii sanctæ Lucie in Syracusana civitate constituti, gravem esse exortam de quibusdam finibus quæstionem, ne ipsa inter eos valeat contentio prolongari, certamina eorum agrimensoris definitione prospeximus finienda. Et ideo scripsimus Fantino (d) defensori, ut Johannem agrimensorem, qui de Romana urbe Panormum profectus est, illuc ad fraternitatem vestram debeat destinare. Hortamur ergo ut cum eo ad loca, de quibus est contentio, debeat accedere, & utraque parte quominus constituta, loca quæ in lite sunt, vestra faciatis præsentia terminari, quadraginta (e) tamen annorum utrique parti præscriptione servata. Quæcumque vero definita fuerint, ita servari fraternitas vestra sollicitè studioseque provideat, ut denuo nec jurgium exinde aliquod excitari, nec querela aliqua ad nos valeat pervenire.

Cæsarius abbas venerabilis, quia noster (f) olim fuerit, fraternitatem vestram credimus non latere, & ideo cum vobis salva æquitate

(a) Ejus recordati jam sumus in notis ad Dipl. cxv. & cxxv.

(b) Hocce monasterium memorant Acta Concilii III. sub Agathone celebrati, ibi: *Theopbane Deo amabili presbytero & abbate monasterii, quod cognominatur Bajas, siti in Sicilia.* De eo agit etiam Anastasius Bibliothecarius in *Vita Agath. papa I. Stephanus* (inquiens) *abbas monasterii, quod appellatur Bajas insulæ Sici-liensis, patriarcha ecclesiæ Antio-chena.*

(c) Eundem esse putamus, de quo fit mentio in Dipl. Lxxiv. & xci.

(d) De eo agemus infra, Dissert. vi. Cap. III.

(e) Quæ hic exhibentur de præscriptione quadraginta annorum plane confirmat ipsemet S. Gregorius, Petro subdiacono rectori patrimonii sui in Sicilia scribens, supra, Dipl. Lxxiii. pag. 101.

(f) Cæsarium suum olim fuisse abbatem perhibet S. Gregorius, forte quia ante præfecturam Syracusani monasterii S. Petri ad Bajas, abbas fuerat Romani monasterii S. Andreæ apostoli, ubi ipse S. Gregorius ante pontificatum sub regulari disciplina militaverat.

tate in omnibus commendamus. Et quia in sæcularibus causis omnino inexpertus est, vestra cum sollicitudine necesse est adjuvari: sic tamen ut in cunctis, sicut decet, rationem & justitiam conservetis.

DIPLOMA CXXXIX.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Cyprianum rectorem per Siciliam. Ecclesiæ Locrensi idoneum episcopum ordinari procuret.

Gregorius Cypriano rectori nostro per Siciliam (a).

Habitatores Locrensis (b) civitatis quemdam ad nos presbyterum adduxerunt, qui eis debuisset episcopus ordinari. Sed quia minime dignus inventus est: ne diu sine proprio possint consistere sacerdote, a nobis admoniti in scrinio promiserunt alium studiose se querere, & ad nos consecrandum, Deo adjutore perducere. Et ideo ad dilectionem tuam latere præsentium veniente, Marcianum presbyterum dioceseos Taurianensis (c) ecclesiæ, qui nunc habitat in ecclesia, quæ est in massalargia (d) constituta, diocesis Catanensis ecclesiæ, ad te facito modis omnibus evocari; atque eum studii tui sit de criminibus, quæ ad episcopatum accedere non permittunt, cum omni subtilitate requirere. Et si eorum se expertem esse responderit, cum præsentium portitore eum festina dirigere, ut facto in eum decreto, ad nos veniat Deo protegente ordinandus. Si vero est aliquid, quod ei possit obsistere, hunc qui ad dilectionem tuam venit, cum omni cura & celeritate dimitte, ut eo ad loca sua remeante, alter secundum ea quæ præmissa sunt, requiratur. Datum mense Augusti, indictione xv.

Anno 597.
mense Aug.

Ex eod. lib. 7.
Ind. xv. epist.
41. alias lib. 6.
Ind. xv. ep. 38.

Tom. I.

A a

DI-

(a) Consule quæ de eo exposuimus in notis ad Dipl. xcix. pag. 148.

(b) Celebris olim urbs & episcopalis, apud Brutios in magna Græcia ad mare Jonium, a promontorio Zephyrino parum distans, super cujus ruinas ædificata est Heracium civitas quoque episcopalis. Consule Dipl. cxciv.

(c) De ecclesia Taurianensi, ejusque

episcopo agunt Dipl. lxxviii. lxxxii & lxxxiii.

(d) Locus alloquin incognitus; nisi legendum esset *massa Largia*, quemadmodum in aliquibus Codd. M. SS. contineri referunt Monachi Benedictini hic. Massas enim sub diversis nominibus in Sicilia tunc temporis fuisse, ostendemus infra, Dissert. v. num. 2.

D I P L O M A C X L.

Epistola præfati S. Gregorii ad eundem Cyprianum diaconum. Curet ne Theodorus maleficus, aut Messanensium clericorum aliquis Paula adversetur.

Gregorius Cypriano diacono.

An. xv. Ind. 596. & 597.
Ex eod. lib. 7.
Ind. xv. epist. 44. alias lib. 6.
Ind. xv. epist. 41.

Questa nobis est Paula præsentium latrix, quemdam Theodorum ex Judeo (a) sibi minis frustra inimicum existere; in tantum ut quod dici nefas est, iniquitate maleficiorum eam lædere moliatur, atque ab hominibus ecclesiæ Messanensis eundem Theodorum contra hoc facinus fortius vindicari. Dilectio igitur tua studeat, ut nullus ecclesiasticorum prædictæ mulieri in hac causa tentet adversus existere. Sed ad investigandum hoc ipse, ut potueris, esto sollicitus. Et si superscriptus Theodorus tantæ iniquitati obnoxius esse patuerit, ita hoc districta ultione per hos quorum interest, facias vindicari, ut & Deus placari possit, & aliis exemplum coercionis sit.

D I P L O M A C X L I.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Donum episcopum Messanensem. Nusquam vendendum humani corporis locum. Restituenda quædam mancipia.

Gregorius Dono episcopo Messanæ (b).

An. i. Ind. 597. & 598.
S. Greg. lib. 8.
Ind. i. epist. 3. alias lib. 7.
Ind. i. ep. 4.

Filius noster Faustinus, vir eloquentissimus, ad nos veniens questus nobis est, quod pater ejus quondam Peltradius aliqua vestræ ecclesiæ sepulturæ suæ gratia juris alieni reliquerit. Et quidem quid de hac re sæculi leges habeant, & ipse novit, & nos audivimus: quia heres ad solvendum cogitur, si auctor ejus aliena legaverit. Sed quia fraternitatem vestram lege Dei, non autem lege sæculi novimus vivere, valde mihi injustum videtur, ut calis electrinus, & puer qui cujusdam ecclesiæ in possessione ejus positæ, ~~dioceseos~~ **Consentinæ ecclesiæ** esse perhibetur, a tua fraternitate teneatur. Quum enim & vir reverendissimus Palumbus, nunc episcopus, tunc vero archidiaconus, ita fuisse testatus est, vos omninõ ejus fidei credere, & aliena restituere debui-

(a) Judæos tunc temporis fuisse in Sicilia ulterius docent nos Dipl. lxxvi.

lxxxvi. & alia in indice opportunius indicanda.

(b) De eo supra, Dipl. cxxiii.

buiſtis . Fibulam (a) vero auream , quam prædictus vir moriens pariter reliquit , conſiderare , ut arbitror , debuiſtis , quæ eſſet ſumma ejus ſubſtantię , ſi quid eſſet unde hi quos reliquerat ſuſtentari debuiffent , & tunc pro ſepultura ejus accipere . Quamvis noſtrum inſtitutum noveris , nos antiquam conſuetudinem noſtram a noſtra eccleſia omnino vetuiſſe , nec cuiquam aſſenſum præbere ut loca humani (b) corporis pretio poſſint adipiſci . Nam ſi gentiles , ut arbitramur , viri Sichimitæ Abrahæ pro Sara mortua atque in loco proprio humanda ſepulturam gratis obtulerunt , & vix magna ejus importunitate coacti ſunt ut pretium de loco ſepulturæ perciperent , nos qui epiſcopi dicimur , de humanis fidelium corporibus penſa facere quid debemus . Hoc ergo fraternitatis veſtræ judicio committimus .

Et hoc quoque nobis prædictus eloquentiſſimus vir queſtus eſt , Siſinnium (c) defenſorem eccleſiæ tuæ irrationabiliter juri ſuo mancipia competentia detinere . De quibus etiam judicio ſanctæ memoriæ Maximiani epiſcopi (d) , ut ea detentor redderet , eſſe aſſerit definitum : ſed eorum reſtitutionem hæcenus voluntarie diſtuliffe . Hortamur ergo fraternitatem tuam ut ſi manifeſte cauſa jam judicata eſt , quæ ſtatuta ſunt compleantur . Alioquin deputato exſecutore ad fratris & coepiſcopi noſtri Secundini (e) partes facere judicium convenire : ut dum cujus ſint juris mancipia , de quibus quæſtio vertitur , ejus fuerit ſententia declaratum , nec hic præjudicium , nec ille videatur invidiam ſuſtinere .

(a) Munus erat magni pretii ab imperatoribus dari ſolitum , ut advertit hic Guſſanvillæus .

(c) Diſciplinam de non vendendo loco humani corporis erudite ſatis ac diſſerte illuſtrat Thomafinus *de Vet. & Nov. Eccl. Diſcipl.* par. 3. lib. 1. cap. 65. & ſeqq.

(d) De Siſinnio defenſore , & defenſo-

rum officio & numero agemus infra , *Diſſert. vi. Cap. 111.*

(e) Scilicet Syracuſani , qui ſuper omnes eccleſias Siciliæ apoſtolicas vices gerebat , ſupra *Dipl. LXXXI.*

(g) Is epiſcopus erat Tauromenii , de quo aliqua præfati ſumus in monitis ad *Dipl. LXXVIII. pag. 124. & ſeq.*

D I P L O M A C X L I I.

Epistola antedicti S. Gregorii ad plurimos metropolitans, & episcopos, & nominatim ad illos Siciliae. Publicis rationibus obligatos, neque in clero, neque in monasterio suscipiendos: milites vero per triennium prius probandos, quam monasticum habitum induant. —

Gregorius Eusebio Thessalonicensi (a), Urbatio Diracitano, Constantio Mediolanensi, Andreae Nicopolitano, Johanni Corinthi, Johanni primae Justinianae, Johanni Cretensi Scoritano, Johanni Larissae, Mariniano Ravennae, Januario Caralis Sardiniae, & omnibus episcopis Siciliae (b).

Anno 597. *mensis Dec.* **L**egem quam piissimus imperator (c) dedit, ne fortasse hi qui militiae, vel rationibus sunt publicis obligati, dum caussarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis convertantur, vestrae studui fraternitati transmittere: hoc maxime exhortans quod qui saeculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiae propere suscipiendi non sunt: quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant vivunt, nequaquam student saeculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quique monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a rationibus publicis fuerint absoluti. Si qui vero ex militaribus numeris in monasteriis converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam regularem debent in suo ha-

(a) Thessalonica urbs clarissima ad sinum maris Aegaei Thermaicum, Macedoniae olim metropolis non modo civilis, sed & ecclesiastica, sedesque vicarii Sedis apostolicae per Illyricum Orientale. Vide, sis, Guffanvillæum, & Monachos Benedictinos hic.

(b) Vel ex hac tantum inscriptione datur intelligi, proprio tunc metropolitae Siciliam caruisse: nam si aliquis existisset dignitate ejusmodi praeditus, non omnibus episcopis, sed illi singillatim S. Gregorius inscripisset, praecipua suffraganeos episcopos edoturo, quemadmodum fecisse noscitur cum aliis metropolitans hic commemoratis. Consule Dissert. 11. ad calcem Voluminis edendam.

(c) Nempe Mauritius, qui legem condidit, ne actionibus publicis obligati in clero vel in monasterio susciperentur, & ne milites ante finitum tempus militandi monachi fierent; quam legem ut minus ecclesiasticam libertatem laederet, exposuit S. Gregorius, praecipiens ut primi, quum fuerint obligationis nexibus soluti, clericalem, aut monasticum habitum libere induere possint, similiter & secundi, ubi per triennium in sancto proposito fuerint perseverantes. Consule Baronium *Annal. Eccl.* ad annum 493. cap. 23. & seqq. & Thomassinum *de Vet. & Nov. Eccl. Disc.* par. 1. lib. 3. cap. 61. n. 10. & seqq. & par. 2. lib. 1. cap. 67. & 68.

habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum, Deo auctore, suscipere. Qui si ita sunt probati, atque suscepti, & pro anima sua pœnitentiam de perpetratis culpis agere student, pro eorum vita & lucro cœlesti, non est eorum conversio renuenda. Quæ de re etiam serenissimus, & Christianissimus imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit. Mense Decembri, iudictione prima.

DIPLOMA CXLIII.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Leonem episcopum Catanensem. Segregatam ex ecclesiæ suæ reddituum quartam portionem clericis juxta laboris meritum dividat.

Gregorius Leoni episcopo Catanensium (a).

AD hoc locorum gradus rationis ordo distinxit, & judicia esse *An. 1. Ind.* constituit, ut nec præpositi in opprimendos se frustra valeant *597. 658.* occupare subjectos, nec subjectis iterum contra suos præpositos effrenata sit resultandi licentia. Et ideo quia per decimam quintam *Ex eod. lib. 8.* per iudictionem elapsam ecclesiæ tuæ acolythi (b), dato contra te *Ind. 1. ep. 7. alias lib. 7.* capitulari, quædam conquesti sunt: ne aut in tuæ fraternitatis *Ind. 1. ep. 8.* invidia remanerent, aut illos in suis videremur petitionibus non audire, dilectissimo filio nostro Cypriano diacono (c) ea subtiliter inquirenda mandavimus. Qui injuncta cognoscens, quid de capitulo unoquoque decreverit, inquisitioni nostræ est subtilius patefactum. Et quia inter alia de quarta portione (d) clerus hoc tenendum statuit, ut unam portionem hi qui in sacro loco sunt positi, & reliquas duas clerus accipiat, & latores præsentium Donatus presbyter, necnon & Theodosianus, atque Viator diaconi, aliorum quoque qui in sacro sunt ordine constituti relationem ad nos deferentes, conquesti sunt hoc contra antiquam consuetudinem in suo gravamine prejudicialiter statutum: quippe quia de eadem quarta semper se duas partes, & tertiam clerum perhibent consequutum, & petiverunt ne hæc diffinitio
in

(a) De eo egimus in admonitionibus ad Dipl. LXXXVII.

(b) Acolythos in ecclesia Sicula jam inde ab antiquioribus temporibus Gelasii papæ fuisse, discimus ex Dipl. XXXII. cap. 2. pag. 64.

(c) Is erat rector patrimonii S. Petri in Sicilla, de quo pauca diximus in

notis ad Dipl. XCIX. & majora sumus dicturi in Differt. VI. Cap. 1.

(d) Ex bonis ecclesiæ quartam partem clericis per episcopum dari præcipit S. Gregorius, secutus decretum Gelasii, hic Dipl. XXXII. pag. 73. Vide ibi.

in suo præjudicio permaneat : nos hoc fraternitatis tuæ dispositioni oportere prævidimus committendum.

Volumus ergo , ut quidquid ecclesiæ tuæ ex reditu , vel quolibet alio titulo fortassis accesserit , quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare , atque ea secundum Dei timorem presbyteris , diaconis , ac clero , ut tibi visum fuerit , discrete dividere : ita sane ut unicuique sicut meritum laboris exegerit , libera tibi sit , juxta quod prævideris , largiendi licentia : quatenus & hi qui merentur , etiam temporali se sentiant hoc commodo consolari , & alii adjuvante domino , eorum ad melius contendant imitatione proficere .

D I P L O M A C X L I V .

Epistola præfati S. Gregorii magni ad Maurentium magistrum militum . De sacræ lectionis studio gratulatur . Sic studentium defset raritatem , ut se collegam spondeat .

Gregorius Maurentio magistro militum (a) .

An. 1. Ind. 597. & 598. **D**ilectissimus filius meus Cyprianus diaconus (b) revertens mihi valde placuerat , si ad me totus rediisset ; sed postquam gloria vestra in Sicilia sese retinuit , certissime scio , quia prædictus filius meus ad me quidem corpore rediit , sed mente in Sicilia remansit . Hæc tamen dicens , tantum quieti vestræ congaudeo , quantum de meis occupationibus ingemisco . Atque hoc summopere exhortor , ut si palatum cordis dulcedo tetigit intimæ suavitatis , ita introrsus rapiatur animus , ut triste sit omne , quod foris sonat , omne quod foris delectat . Laudo autem quod humana conventicula cavetis : quia sæpe animus qui renovari in Deo per compunctionis gratiam desiderat , per prava colloquia , atque verba iterum veterascit . Quæsi autem qui vobis adhæreant in lectionis sacræ collegio , & neminem (c) reperi , & vehementer ingemui paupertatem boni . Et quamvis peccator ego valde occupatus sum ; tamen si ad beati Petri apostoli limina venire volueritis , in sacro eloquio strictum poteritis me habere collegam . Omnipotens Deus cælesti vos protectione custodiat , atque ab antiqui hostis insidiis munitos permanere concedat .

*Ex eod. lib. 8.
Ind. 1. ep. 17.
alias lib. 12.
Ind. vii. epist.
25.*

DI-

(a) Consule Dissert. vii. Cap. xii. de *Magistris militum* .

(b) De eo in præcedente epistola , & in notis ad Dipl. xcix .

(c) Non ille sensus est , neminem tunc fuisse in Sicilia qui sacræ lectioni

incumberet , sed qui in hoc studio socius Maurentii esset , aut certe pauciores tunc fuisse , quos lectio hujusmodi delectaret . Consule quæ dedimus in monitis ad Dipl. xciv .

DIPLOMA CXLV.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad eundem Maurentium. Comitoli de Romana ecclesia bene-merito pristinum impendat favorem.

Gregorius Maurentio magistro militum.

Veniens dilectissimus filius noster Cyprianus Diac. (a), laudabile *Eod. anno.*
Comitoli studium, & quam nobis utilitatem Urminati castro fe- *Ex cit. lib. 8.*
cerit, indicavit. Sed & multa de eo bona diversis testificationibus olim *Ind. 1. ep. 19.*
cognovimus. Et quia eum apud vos, sicut ante fuit, modo non esse *alias lib. 10.*
audivimus: gloriam vestram petimus, ut si quid est, unde juste ve- *Ind. v. epist.*
stros animos fortassis offendit, nobis quidquid illud est, remittatis, *20.*
eique plenam gratiam reddere, atque illum in ea qua apud vos du-
dum fuit familiaritate recipere debeatis, & vestrum illi favorem,
sicut revera proprio, salva ratione quocumque usus exegerit, impen-
datis. Ita ergo facite, ut de integro ei gratia restituta, aut ipso re-
nuntiante, aut aliis referentibus possimus agnoscere.

DIPLOMA CXLVI.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Johannem episcopum Syracusanum. Felicem Christianis parentibus natum, a Samaræi servitio liberet.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (b).

Felix præsentium portitor questus nobis est, quum sit de Christia- *Eod. anno.*
nis natus parentibus, a quodam Christiano Samaræo (c), quod *Ex cit. lib. 8.*
dici scelus est, esse donatum. Et dum hujusmodi superstitionis homi- *Ind. 1. epist.*
nes Christiana quolibet modo mancipia (d) possidere, nec ratio legis, *21. alias lib. 8.*
nec reverentia religionis admittat; se tamen per decem & octo an- *Ind. 1. epist.*
nos in ejus asserit servitio permansisse: sed cognoscente hoc sanctæ *22.*
memoriæ decessore vestro Maximiano (e), ab eo se zelo, sicut de-
cuit, sacerdotali commoto, de Samaræi servitio nefario dicit libera-
tum. Sed quia ejusdem Samaræi filius post quinque annos factus di-
citur

(a) Vide quæ de eo indicavimus in
notis ad Dipl. proxime exscriptum.

(b) De eo egimus jam in admonitioni-
bus ad Dipl. cxv. & cxxv.

(c) Id est Judæo, ut diximus in notis
ad Dipl. cxxvii.

(d) Quod Judæis vetitum fuerit Chri-
stiana mancipia in sua potestate reti-
nere, probavimus in admonitionibus
ad Dipl. xcv. pag. 145.

(e) De eo supra, Dipl. lxxxv.

citur Christianus, & supradictum Felicem in ejus servitium, quantum ipse dicit, quidam nituntur redigere, sanctitas vestra hæc quæ edocti sumus, diligenter inquirat; & si ita ei esse constiterit, eum tueri studeat, & a nullo sub qualibet occasione gravari permittat: quia dum superstitiosæ sectæ mancipia dominos suos ad fidem præcedentia, servitio eorum aperte redigi jura prohibeant; quanto magis hic de Christianis parentibus natus, & factus a parvulo Christianus, hanc non debet quæstionem aliquo modo sustinere; maxime quia nec patris ejus esse servus potuit, quem liquet ex prava potius præsumptione poenam posse venientem de legibus sustinere? Et ideo sicut diximus, ita eum sanctitatis vestræ defensio rationabiliter tueatur, ut nulli eum sub quolibet argumento sit aliquatenus affligendi licentia.

D I P L O M A C X L V I I .

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Fantinum defensorem. Ut
Judæos ad Christianam fidem accedentes juvet,
pergat Agrigentum.*

Gregorius Fantino defensori (a).

Anno 598.
mese Junio.

Ex cod. lib. 8.
Ind. 1. epist.
23. alias lib. 7.
Ind. 1. epist.
24.

DOmna (b) abbatissa monasterii sancti Stephani (c), quod in Agrigentino est territorio constitutum, indicante, comperimus multos Judæorum ad Christianam fidem, divina gratia inspirante, velle converti; sed esse necessarium ut aliquis illuc ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde hujus tibi auctoritatis tenore præcipimus, ut omni excusatione submota, ad prædictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adjuvare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur sollempnitatem sustinere

(a) De Fantino defensore agemus infra, Dissert. vi. Cap. III.

(b) Vox barbara pro *domina* usurpata, sicut supra Dipl. cxv. & cxxxiii. *domnum* pro *dominum* usurpatum, vidimus, quare non assentimur Sociis Bollandianis die 23. Junii de *S. Agrippina*, qui voce hujusmodi offensi, *domnina* gratis legendum putant. Porro Monachi Benedictini omnium manuscriptorum codicum observatores diligentissimi, nullam de hac voce mentionem facientes, in aliquibus *domina*, in aliis *dominica*, in pluribus *domna*, scriptum invenisse referunt.

(c) De hoc monasterio fit quoque mentio in cit. historia translationis S. Agrippinæ; quæ quod pluribus scateat mendis, legenda est cum castigationibus eorundem Bollandistarum: Pyrrhus noster in *Not. Eccl. Agrig.* hocce monasterium ibi putat fuisse situm, ubi nunc est templum S. Mariæ, ab urbe Agrigento ad mille passus distitum. Conjecturam sequuntur, Guffanvillæus, & Monachi Benedictini in notis ad hanc epistolam. De eodem monasterio aptius redibit sermo in Dissert. III. ad calcem hujus Voluminis edenda. Cap. 3. n. 35.

nere Paschalem (a), & eos nunc ad baptisma festinare cognoscis; ne, quod absit, longa dilatio eorum retro possit animos revocare, cum fratre nostro episcopo (b) loci ipsius loquere, ut poenitentia, ac abstinentia (c) quadraginta diebus indicta, aut die dominico, aut si celeberrima festivitas fortassis, occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet: quia & temporis qualitas, propter eam quæ sibi imminet cladem, impellit, ut desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscumque vero ex eis pauperes, & ad vestem (d) sibi emendam non sufficere posse cognoscis, te eis vestem quam ad baptisma habeant, comparare volumus ac præbere: in quibus pretium quod dederis, tuis noveris rationibus imputandum. Si vero sanctum Pascha elegerint expectare, iterum cum episcopo loquere, ut modo quidem catechumini fiant, atque ad eos frequenter accedat, geratque sollicitudinem, & animos eorum admonitione suæ adhortationis accendat: ut quanto quæ expectatur elongatur festivitas, tanto se præparare & eam desiderio ferventi debeant sustinere.

Præterea cum omni studio, ac diligentia studii tui sit perscrutari utrum supradictum monasterium, cui antedicta domna præest, sufficiens sibi sit, an necessitatem aliquam patiatur. Et quidquid in veritate cognoveris, vel quid de his, qui baptizari desiderant, actum fuerit, nobis subtiliter indicare festina. Mense Junio, indictione prima.

DIPLOMA CXLVIII.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Victorem episcopum Panormitanum. Judæos in his, quæ ipsis concessa sunt, nullo incommodo afficiendos.

Gregorius Victori episcopo Panormitano (e).

Sicut Judæis non debet esse licentia quidquam in synagogis suis ultra quam permissum est lege præsumere: ita in his, quæ eis concessa sunt, nullum debent præjudicium sustinere. Quæ autem nobis in hac urbe Roma habitantes Hebræi pro his qui Panormi degunt, conquesti sunt, data vos ab eis petitio, quæ in subditis tenetur,

Tom. I.

B b

tur,

An. 1. Ind.
597. & 598.
Ex eod. lib. 8.
Ind. 1. ep. 25.
alias lib. 7.
Ind. 1. ep. 26.

(a) Propter imminens periculum reincidentiæ dispensat hic S. Gregorius severiori illi disciplinæ, ne sollempne baptisma extra Pascha & Pentecosten celebretur. Consule Dissert. 1v. Cap. 1.

(b) Scilicet Gregorio, de quo aliqua dedimus in notis ad Dipl. LXXVII.

(c) Ad minus quadragesimali poenitentia se ipsos probare debebant qui ad sacramentum baptismi accedere cupiebant. Consule Dissertationem no-

stram proxime citatam, Cap. 1v.

(d) Albam scilicet vestem, qua baptizati statim induebantur, ut docent, Eusebius in *Vita Constant.* lib. 4. cap. 62. S. Ambrosius lib. *de Mysteriis* cap. 7. S. Augustinus serm. 223. & epist. 34. novæ editionis, & alii ultimæ antiquitatis patres, quos indicat & laudat Edmundus Martene *de Antiq. Eccl. Ritib.* tom. 1. cap. 1. art. 15. n. 5.

(e) Victor Panormitanus episcopus, de quo

tur, informat. Si igitur querimonia eorum veritate fulcitur, oportet ut fraternitas vestra, legis ferie diligenter inspecta, ita eis quidquid hac de re decretum est, custodire debeat ac servare, ut nec ipsa aliquid injustum facere, nec illi pati præjudicium videantur. Si vero est aliquid quod ad restituendum ea quæ sunt postulata rationaliter possit obistere, iudices a partibus eligantur, qui ea quæ æquitati conveniunt, valeant definire. Quod si forte illic contentio ipsa finiri nequiverit, ad nos venire causam necesse est: quatenus sine vestra invidia, quæ amica justitiæ visa fuerint decernantur. Quousque ergo causa ipsa finem accipiat, a consecratione locorum, quæ ablata dicuntur, fraternitas se vestra suspendat.

D I P L O M A C X L I X.

*Epistola ejusdem S. Gregorii Pontif. Max. ad Johannem
episcopum Syracusanum. Quæ clerici vasa sacra
vendiderant Pantalco notarius
requirat.*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

An. 1. Ind. 597. & 598.
Ex cod. lib. 8.
Ind. 1. ep. 26.
alias lib. 7.
Ind. 1. ep. 27.

Quia pervenit ad nos, quod quidam ex Italiæ (b) ecclesia clerici vasa sacra in Sicilia venundarunt: iccirco Pantaleonem notarium (c) nostrum direximus, ut eadem vasa sollicita investigatione requireret. Qui postquam in vestræ sanctitatis est obsequio occupatus, eandem causam eum cognovimus neglexisse. Oportet ergo ut fraternitas vestra congrua debeat sollicitudine providere, ut tempore quo utile esse crediderit, eum ad peragenda ea ipsa debeat relaxare: quatenus & ipsa de illo possit habere solatium, & ipse salubriter valeat quæ sibi sunt mandata Deo adjuvante peragere: quia necesse est, ut indictione subsequenti huc veniat, & subtiliter nos coram positus de cunctis informet.

DI-

quo aliqua præfati sumus in monitis ad Dipl. cxii. Judaicam gentem adeo persequendam sibi delegit, ut neque reveritus sit hanc S. Gregorii jussionem, de eorum synagogis ritu sacro non consecrandis: quod fuit in causa, quamobrem ipsemet S. Gregorius Pantino defensori Panormitano scriberet, hic Dipl. clxx. ut pro eisdem synagogis irrationaliter occupatis, & consecratis pretium solveret ipse Victor. Quia sicuti leges a Judæis novas non patiuntur

erigi synagogas, ita quoque eos sine molestia veteres habere permittunt. Eadem habet in epistola ad Januarium episcopum Caralitanum lib. 9. Ind. 11. epist. 6. alias 5.

(a) De eo egimus jam in notis ad Dipl. cxv. & cxxv.

(b) Confer cum Dipl. cvii.

(c) Eum S. Gregorius laudat, quod ad justam mensuram modium, quo ecclesiæ coloni frumenta dabant, redegerit. Consule Dipl. cclviii. & præterea Diss. vi. Cap. de Notariis Ecclesiæ.

DIPLOMA CL.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Johannem episcopum
Syracusanum. Ne Catanenses diaconi campagis
calceati procedere præsumant.*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano .

Ecclésiastici vigoris ordo confunditur, si aut temere illicita præ- Anno 698.
sumantur, aut impune non concessa tententur. Pervenit itaque mensē Junio.
ad nos diaconos ecclésiæ Catanensis calciatos campagis (a) procedere Ex eod. lib. 8.
præsumpsisse; quod quia nulli hætenus per totam Siciliam licuit, nisi Ind. 1. epist.
solis tantummodo diaconis ecclésiæ Messanensis (b), quibus olim a 27. alias lib. 7.
prædecessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene recolitis. Ind. 1. ep. 28.
Quia ergo tantæ temeritatis ausus non est leviter attendendus, cum
omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: & si ita sicut ad nos
pervenit, invenerit, utrum a se, vel alicujus hoc auctoritate præ-
sumpserint, nobis subtiliter innotescat, ut cognita veritate, quid fieri
debeat, disponamus. Nam si negligenter ea quæ male usurpantur
omittimus, excessus viam aliis aperimus. Mensē Junio, indictione
prima.

DIPLOMA CLI.

*Epistola præfati S. Gregorii PP. ad Secundinum episcopum
Tauromenitanum. Ne patiatur monasterium in
laica personæ potestatem venire,*

Gregorius Secundino episcopo Tauromenitano (c).

Querimoniam monachorum monasterii Castellensis (d) oblata ab Eod. anno.
eis petitio, quæ tenetur in subditis, patefecit. Proinde fra- Ex cit. lib. 8.
ternitas vestra hæc quæ asserunt, sollicita perscrutari cura stu- Ind. 1. ep. 31.
deat. Et si ea invenerit veritate subsistere, tuitionem illis impendat; alias lib. 7.
& monasterium, quod monasterio eorum unitum est, secundum con- Ind. 1. epist. 31.
Tom. I. B b 2 sue-

(a) Calceamenti genus simile sandaliis, quibus episcopi hodie utuntur. Vide Du-Gang in suo Glossar. verbo Campagis.

(b) Singulare hoc Messanensis ecclésiæ privilegium indicat quoque & laudat Johannes Diaconus in Vita S. Greg. lib. 4. cap. 8.

(c) Aliqua de eo exhibuimus in monitis ad Dipl. LXXVIII.

(d) Hocce monasterium situm erat prope Squillacium in Calabria, a magno illo Cassiodoro sexto sæculo ineunte constructum, & sui secessu nobilitatum, ut breviter notant hic Monachi Benedictini, & diserte referunt in Vita ejusdem Cassiodori ejus operibus præmissa par. 2. §. 6. & seq. nosque observavimus supra, Dipl. xxxiv. illustrantes. Jura ejusdem monasterii Secun-

suetudinem deputatis de congregatione eorum illic monachis , provideat ordinari . Quia rationis ordo non patitur , ut monasterium ipsum , & maxime contra voluntatem fundatorum , ab eorum dispositione ad arbitrium suum præsertim laica persona subducatur , aut aliquis sibi in id jus debeat vindicare .

D I P L O M A C L I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Leontium exconsulem . Jerusalem cives nonnumquam Babyloniam servare , & vicissim . Laudat Leontii mansuetudinem , humilitatem , justitiam . Ipsi pro muneribus gratias agit , & de catenis S. Petri scobem clave inclusam largitur .

Gregorius Leontio exconsuli (a) .

An. 1. Ind. 597. & 598.
Ex eod. lib. 8.
Ind. 1. epist. 35. alias lib. 7.
Ind. 1. ep. 34.

Quia in magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea , sed & lignea & fictilia , & quædam quidem in honorem , quædam autem in contumeliam ; quis ignoret quod & in universæ Ecclesiæ sinu alii velut vasa contumeliæ rebus deputantur infimis , alii vero ut honoris vasa rebus aptantur mundis ? Et tamen plerumque contigit ut & cives Babyloniam in angaria serviant Jerusalem , & cives Jerusalem , id est cælestis patriæ in angaria deputentur Babyloniam . Quum enim electi magnis moribus præditi , modestia ornati , lucra propria non quærentes , terrenis deputantur rebus , quid aliud quam sanctæ Jerusalem cives in Babyloniam opere serviunt ? Et quum quidam in pravis moribus effrenati locum sancti honoris tenent , atque in ipsis quæ bene facere videntur , propriam laudem quærunt , quid aliud quam cives Babyloniam , supernæ Jerusalem angarias exsolvunt ? Sic enim Judas apostolis admixtus , diu Redemptorem humani generis prædicavit , signa cum ceteris fecit : sed quia Babyloniam civis fuerat , Jerusalem cælesti opus suum in angaria persolvit . At contra Joseph in Ægyptum ductus , terreno palatio servivit , curam ministerii in rebus temporalibus gessit , quidquid juste regno transitorio debebatur , exhibuit . Sed quia sanctæ Jerusalem civis existit , servitium Babyloniam in sola , ut prædictum est , angaria ministravit . Hujus ergo , bone vir , esse te sequacem credo , quem terrenis actibus

cundino potius defendenda committit S. Gregorius , quam proprio monachorum episcopo , Johanni Scillitano , propter notas inter eos controversias , de quibus agit idem S. Gre-

gorius epist. 34. lib. 8. alias epist. 33. lib. 7.
 (a) De eo agemus in Differt. VII. Cap. de Exconsulibus .

bus implicatum, mansueto spiritu agere, humilitatis arcem per omnia custodire, & singulis quæ iusta sunt tribuere cognosco. Tanta enim de vestra gloria a multis bona referuntur, ut mihi hæc non libeat audire, sed cernere: ejus tamen quem videre me non licet, bona me pascit opinio. Sanctæ autem Ecclesiæ, id est omnium electorum typum tenens mulier, quæ alabastrum fudit, domum replevit unguento. Et nos quoties de bonis aliquid audivimus, suavitatis auram quasi per navem trahimus. Et Paulus apostolus quum dicebat: *Christi bonus odor sumus Deo*; patenter datur intelligi, quia saporem se quidem præsentibus, sed odorem absentibus exhibebat. Nos itaque qui per præsentiae saporem non possumus, per odorem vestræ absentiae nutrimur.

De hoc etiam valde gaudemus, quod munera (a) quæ transmiffis, vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe sanctæ crucis & aloes lignum suscepimus. Unum quod tactum benedicat, aliud quod per incensum bene redoleat. Decebat igitur ut bonus vir ea transmitteret, quæ iram nobis domini placare potuissent. Alia quoque in cellariis multa misistis: quia sicut mente & carne subsistimus, necessarium fuit ut a vobis in utroque contineri deberemus. De quibus transmiffis tamen dulcissima mens vestra valde se erubescere fatetur, atque eidem verecundiæ scutum caritatis opponere. Sed in his ego verbis omnimodo gaudeo: quia in tali mentis attestatione cognosco, quod numquam possit aliena tollere, qui & hoc ipsum erubescit, quod propria largitur. Parva vero appellatis munera vestra, quæ magna sunt; sed, credo, ut adhuc amplius ex ipsa gloriæ vestræ humilitate proficiant; & petitis ut hæc bona mente suscipiam. Sed inter ista ad memoriam cujusdam viduæ duo minuta reducite. Si enim illa Deo placuit, quæ bono animo pauca obtulit: cur non hominibus placeat qui mente humili multa dedit? Præterea benedictionem vobis sancti Petri apostolorum principis, clavem (b) sacratissimi sepulchri ejus, in qua benedictio de catenis illius est inserta, transmiffimus; ut quod ejus collum ligavit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis absolvat.

DI-

(a) Munera S. Gregorio misit. Leontius: oleum nempe S. Crucis, lignum aloes, & copiosam annonam. De oleo agit Baronius ad annum 598. cap. 23. & fufius Gretferus *de Cruce* lib. 1. cap. 79. Forte illud oleum erat, quod memorat Beda *de Locis sanctis* cap. 20. in fin. Inquiens: *De nodis enim ligni sancti liquor odorifer olio similis profluit, cujus si etiam modica*

particula contingat, omnem aegritudinem sanat. Consule Guffanvillæum, & Monachos Benedictinos hic.
(b) Ut Leontio viro religioso liberali ac pio non omnino ingratus videretur S. Gregorius, *misit ad ipsum clavem sepulchri S. Petri una cum ramentis ex catenis ipsius.* Hæc Baronius superius laudatus.

D I P L O M A C L I I I.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Johannem episcopum Syracusanum. Se, ut querebantur nonnulli, in ordinandis Missæ ritibus quibusdam, Constantinopolitanæ ecclesiæ consuetudines non fuisse imitatum.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

An. 11. Ind. 598. & 599.
S. Greg. lib. 9.
Ind. 11. epist.
12. alias lib. 7.
Ind. 11. epist.
 64.

Veniens quidam de Sicilia mihi dixit quod aliqui amici ejus, vel Græci, vel Latini, nescio, quasi sub zelo sanctæ Romanæ ecclesiæ, de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: quomodo ecclesiam Constantinopolitanam disponit comprimere, qui ejus consuetudinem per omnia sequitur? Cui quum dicerem: quas consuetudines ejus sequimur? Respondit: quia alleluja dici ad Missas extra Pentecostes tempora fecistis; quia subdiaconos spoliatos procedere, quia Kyrie eleison dici, quia orationem dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego respondi: quia in nullo eorum aliam ecclesiam secuti sumus.

Nam ut alleluja hic diceretur, de Jerosolymorum ecclesia ex beati Hieronymi traditione tempore beatæ memoriæ Damasi papæ traditur tractum; & ideo magis in hac re illam consuetudinem amputavimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita.

Subdiaconos autem ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit, sed placuit cuidam nostro pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit. Nam vestræ numquid traditionem a Græcis acceperunt? Unde habent ergo hodie ut subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc a matre sua Romana ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neque diximus neque dicimus, sicut a Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt, apud nos autem a clericis dicitur, & a populo respondetur, & totidem

(a) Epistolam hanc temere S. Gregorio adjudicat Rivetus, celebris apud protestantes scriptor, non quod spuria illa sit, sed quod incommodam errori suo agnoverit. Sane ea spectabilis est ad primatum Rom. pontificis in universam Ecclesiam, & maxime in Constantinopolitanam astruendum. Et licet verum sit, S. Gregorii tempore nullum Constantinopolitanæ ecclesiæ præfuisse episcopum Eusebium nomine; attamen vox *Eusebius* in aliquibus editionis admessa, quæ hæretico argumento fuit, ut epistolam

inverecunde rejecerit, in nova editione Mauritanorum, ad exemplar antiquorum ac sinceriorum codicum concinnata, qua nos utimur, desideratur. Quod & observarunt, Guffanvillæus in notis ad hanc epistolam, & Natalis Alex. *Histor. Eccl.* tom. 5. secul. 6. cap. 4. art. 16. sub n. 5. Ceterum quæ ad illustrandum argumentum epistolæ necessaria visa sunt, exhibuimus in Tractatu nostro: *De divinis Siculorum Officiis*, septem retro annis jam edito.

dem vicibus etiam Christe eleison dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem missis aliqua quæ dici solent tacemus, tantummodo Kyrie eleison, & Christe eleison dicimus, ut in his deprecationis vocibus paullo diutius occupemur. Orationem vero dominicam iccirco mox post precem dicimus: quia mos apostolorum fuit, ut ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconueniens visum est, ut precem quam scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super ejus corpus & sanguinem non diceremus. Sed & dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos vero a solo sacerdote. In quo ergo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparauimus, aut novas & utiles constituimus, in quibus tamen alios non probamur imitari? Ergo vestra caritas quum occasio dederit ut ad Catanensem civitatem pergat, vel in Syracusana ecclesia, eos quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare potuerunt, facta collatione doceat, & quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet Sedi apostolicæ esse subiectam? Quod & piissimus Dominus imperator, & frater noster ejusdem civitatis episcopus assidue profitentur. Tamen si quid boni vel ipsa, vel altera ecclesia habet, ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim qui in eo se primum existimat, ut bona quæ viderit, discere contemnat.

DIPLOMA CLIV.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad eundem Johannem Syracusanum episcopum. Ecclesiæ ejus actores cum Felice absque dilatione judices eligant.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano.

Felix (a) vir memorandus suis nobis epistolis questus est, frater-
 nitatis vestræ actionarios (b) possessiones quas tenuerat, illicitè & contra juris ordinem pervasisse, petens ablata sibi restitui, & se cum eis, si tamen causam voluerint dicere, paratum esse in judicio sine aliqua dilatione consistere. Quod si ita est, quia quid legalis ratio

Eod. anno.

Ex cit. lib. 9.

Ind. 11. ep. 13.

alias lib. 7.

Ind. 11. epist.

102.

(a) Eundem esse putamus, ac Felicem illum virum consularium chartularium, cujus meminit ipsemet S. Gregorius, Maximiano episcopo Syracusano Johannis decessori scribens, hic Dipl. LXXXIV.

(b) Id est actores, ut legitur in epistola sequenti ejusdem argumenti. De actionariis, seu actoribus agemus infra, Differt. VI. Cap. 11.

ratio habeat non nescitis, oportet ut omni mora postposita, actores vestrae ecclesiae deputetis, ut cum eo debeant eligere cognitores, qui tam imminentis, quam principalis rei quaestionem cognoscere valeant & finire: ne si qualibet occasione dilatum fuerit, & ipse pati praedictum, & partes ecclesiae non habere iustitiam videantur. Ita ergo agite, ut sub omni celeritate iudicium eligatur. Nam nos sic causas ecclesiae vestrae fieri volumus, ut nec dispendium contra aequitatem sustineat, nec ad vestram possit aliquid invidiam sustinere.

D I P L O M A C L V.

*Epistola ipsius eiusdem S. Gregorii ad Felicem in Sicilia.
Se ad Johannem episcopum scripsisse, ut actores ecclesiae suae deputet, qui cum Felice ipso sine mora iudicium subeant.*

Gregorius Felici in Sicilia (a).

An. 11. Ind. 598. & 699.
Ex eod. lib. 9. Ind. 11. epist. 14. alias lib. 7. Ind. 11. epist. 101.

SUscptis magnitudinis vestrae epistolis contristati sumus, quod ab actoribus ecclesiae Syracusanae quasdam possessiones, quas vos tenuisse dicitis, occupatas irrationabiliter indicastis. Sed credimus quia hoc ad fratris & coepiscopi nostri Johannis notitiam non pervenit. Nam absolute poterat cognita veritate, si quid illicite factum est, emendari. Et ideo quia legali provisione decretum est tam imminentis, quam principalis rei causam in uno eodemque iudicio cognosci, nec nos contra in auditam partem aliquid possumus definire, praedicto fratri nostro scripsimus, ut actores ecclesiae suae deputare debeat, qui vobiscum sine mora electorum possint subire iudicium: ne aut vos res vestras sine cognitione, sicut querelam facitis, amittere: aut pars altera videatur praedictum sustinere. Gloria ergo vestra nullas in eligendos iudices difficultates interferat, vel differat ad causam accedere. Nam omnino de supradicti fratris & coepiscopi nostri moribus certi sumus, quia facere quidquid rationis ordo exegerit, non recuset.

DI-

(a) Epistola haec nova admonitione nostra non indiget, utpote quae relationem haberet cum praecedentibus.

te, opportunis observationibus sufficienter jam illustrata.

DIPLOMA CLVI.

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Romanum defen-
sorem. Patrimonium ecclesiæ in Sicilia
commendat.*

Gregorius Romano defensori (a).

Propositi nostri cura nos admonet ecclesiasticas utilitates strenuis
agendas mandare personis. Et ideo, quia te Romanum defen-
sorem fidelem sollicitumque probavimus (b) existisse, patrimonium (c)
sanctæ Romanæ, cui Deo miserante deservimus, ecclesiæ, in partibus
Syracusanis, Catinensibus, Agrigentinis, vel Milensibus (d) constitu-
tum, a præsentis secunda indictione gubernationi tuæ prævidimus com-
mittendum. Unde necesse est, te illuc indifferenter accedere; ut divini
consideratione iudicii, nostræ quoque admonitionis memoria te effi-
caciter ac fideliter studeas exhibere, ut nullius neglectus vel frau-
dis, quod absit, inveniaris sustinere periculum. Magis autem id
agas, quatenus de fide & industria tua divinæ possis gratiæ commen-
dari. Ad familiam vero ejusdem patrimonii secundum morem præ-
cepta direximus (e), ut nihil sit quod te ad peragenda ea, quæ ti-
bi injuncta sunt, in aliquo valeat impedire.

Eod.anno.

Ex cit. lib. 9.
Ind. 11. epist.
18. alias lib. 7.
Ind. 11. epist.
17.

Tom. I.

C ę

DI-

(a) De Romano defensore, & defen-
sorum numero & officio agemus in-
fra, Dissert. VI. Cap. de Defensori-
bus Ecclesiæ. Interim hic observa-
eum venientem in Siciliam quatuor
proxime edendas epistolas commen-
datitias ab eodem S. Gregorio obti-
nuisse: unam ad familiam patrimonii
S. Petri, alteram ad Petrum Sicilien-
sem, tertiam ad Libertinum præto-
rem, & ultimam ad Ciridanum, quas
consule.

(b) Defensoris munus Romanus pri-
mum obiter anno x. Ind. 591. &
592. ut plane liquet ex Dipl. LXXXVI.
in principio.

(c) De patrimonio ecclesiæ Romanæ
in Sicilia diserte satis sumus dicturi
infra, Dissert. v.

(d) Milensis civitas non longe a Messa-
na distat. Pauca de ea exhibent,
Fazellus de *Reb. Sicul.* decad. 1. lib.
9. cap. 8. & Cluverius *Sicil. Antiq.*
lib. 2. cap. 10. plura vero, sed non
simili gravitate, congerunt, Philip-
pus de Amico, & Franciscus Perdi-
chizzi, uterque Milensis, in historia
patriæ suæ.

(e) Epistola hic commemorata est ipsa
eadem quæ proxime sequitur.

D I P L O M A C L V I I.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Syracusani
patrimonii colonos. Ut obediant Ro-
mano defensori.*

Gregorius colonis patrimonii Syracusani (a).

*An. 11. Ind.
598. & 599.
Ex eod. lib. 9.
Ind. 11. epist.
19. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 18.*

Cognoscatis volo, quia ad sollicitudinem vos defensoris nostri dis-
positio nostra pertinere constituit. Et ideo præcipimus ut ea
quæ vobis peragenda pro utilitatibus ecclesiasticis præviderit & in-
junxerit, sine aliqua debeatis difficultate obedire. Cui talem dedimus
potestatem, ut eos qui inobedientes, vel attentaverint contumaces
existere, districta ultione corripiat. Pariterque illi demandavimus ut
mancia quæ foris latitant, vel a quoquam aliqui fines invasi sunt,
sollicitudinis suæ instantia jure ecclesiastico revocare non differat. No-
veritis etenim cum periculo suo fuisse commonitum, ut nullam ali-
quando violentiam rebus alienis, vel raptum qualibet excusatione
facere præsumat.

D I P L O M A C L V I I I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii PP. ad Petrum in Sicilia.
Romano Syracusani patrimonii regimen
adeunti auxilium ferat.*

Gregorius Petro Siciliensi.

*Eod. anno.
Ex cit. lib. 9.
Ind. 11. epist.
20. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 19.*

Scientes devotionis affectum paternis commendationibus ampliari,
necesse est ut ea, quæ agere vos sponte confidimus gloriæ vestræ
in his favorem nostris augere epistolis festinemus. Indicamus itaque
Romano defensori latori præsentium, patrimonium ecclesiæ nostræ,
quod in Syracusanis, Catinensibus, & vicinis locis (b) noscitur esse
constitutum, Dei protegente gratia credidisse. Et propterea salutantes
paterno affectu petimus, ut vestra eum fovere providentia debeatis,
atque ei in omnibus vestrum, sicut de vobis confidimus, auxilium
commodetis: ut dum in gloriæ vestræ solatio, vel favore subsidium
con-

(a) Confer cum epistola modo exhi-
bita.

(b) Hæc clausula ita legitur in Dipl.
proxime sequente: *In Syracusano,
atque Catinensi territorio; in Dipl. ve-
ro CLVI. In partibus Syracusanis, Ca-*

*tinensibus, Agrigentinis, vel Mi-
lensibus. Agrigentum enim, & Milæ
longe a Catana, & Syracusis distant,
quod sanctus pontifex forte ignorans,
dixit hic: In Syracusanis, Catinen-
sibus, & vicinis locis.*

consolationis habuerit, & vos qualem circa nos caritatem geritis, manifestius ostendatis, & nos voluntati vestrae respondere, dum necesse fuerit, per omnia festinemus.

DIPLOMA CLIX.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Libertinum expræfectum.
Novum defensorem Romanum consiliis juvet.*

Gregorius Libertino expræfecto (a).

GLoriæ vestrae & experta & cognita nos devotio provocat, epistolari vos alloquio causis ecclesiasticis exhibere adjuutores. Et ideo quia Romano defensori præsentium portitori curam patrimonii ecclesiæ nostræ, quod in Syracusano, atque Catanensi territorio (b) situm est, Deo auctore commisimus, salutantes gloriam vestram, petimus ut concurrere illi, ac ferre solatium in omnibus debeatis. Et ne forsan de novitate minus aliqua quæ sunt utilia comprehendat, vestris eum subtiliter consiliis informate, atque ad agenda hæc vestram illi sicut consuevistis, operam adhibete: quatenus dum vobis opitulanti- bus utiliter quæ ei injuncta sunt peregerit, & vos de bono vestro mercedem recipere valeatis, & nos pro gloriæ vestrae vita omnipotentis Dei misericordiam exorare enixius invitemur.

De capitulo autem de quo mihi lator præsentium est locutus, vel reverendissimus frater noster Johannes episcopus (c) scripsit, interim vel tentari vel agi nil potuit: quia persona apud quam agi poterat, nec dum est in potestate aliqua confirmata.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 9.

Ind. II. ep. 21.

alias lib. 7.

Ind. II. epist.

20.

Tom. I.

Cc 2

DI-

(a) Rectius legendum puto, *Libertino expratori*, quemadmodum liquet ex epigraphe Dipl. cxcii. Consule quæ de eo dedimus in observationibus ad Dipl. xcv.

(b) Romanus non in tota Sicilia defensor instituitur, sed in partibus tan-

tummodo Syracusanis, & Catanensibus, ut hic, atque etiam in territorio Agrigentino & Milensi, ut ex duabus epistolis præcedentibus patet.

(c) Nempe Syracusanus, cui inscriptæ sunt epistolæ CLIV. CLXI. & aliæ sæpe quam multæ.

D I P L O M A C L X.

*Epistola ejusdem S. Gregorii Pontif. Max. ad Ciridanum.
Romano defensori faveat.*

Gregorius Ciridano (a).

*An. 11. Ind.
598. & 599.
Ex cod. lib. 9.
Ind. 11. ep. 22.
alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 21.*

GLoriæ vestræ bonitas nuntio veraci diffusa, tantam nobis de se certitudinem præbet, ut in nullo de ea diffidere, sed magis sicut revera sapienti filio ecclesiæ nostræ debeamus specialiter causam commendare. Et ideo Romanum defensorem nostrum præsentium portitorem ad gubernationem patrimonii ecclesiæ nostræ in Catanensibus, vel Syracusanis partibus constituti, Deo protegente transmissimus. Salutantes igitur paterna dilectione gloriam vestram, petimus ut in cunctis affectum vestræ caritatis inveniat, & favoris vestri solatiis quocumque necesse fuerit potiatur: ut vobis præsentibus, nos absentes esse non sentiat, quatenus quum injuncta sibi salubriter vestra ope expleverit, & nos vobis gratiarum possimus existere debitores, & beatus Petrus apostolorum princeps, in cujus causis vos impenditis, hic vobis & in futuro compenset.

D I P L O M A C L X I.

Epistola præfati S. Gregorii magni ad Johannem Syracusanum episcopum. Commissus Romano defensori causas Leontii adversus Leonem episcopum, & Archelaum medicum.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (b).

*Eod. anno.
Ex cit. lib. 9.
Ind 11. epist.
23. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 22.*

Filius noster gloriosus vir Leontius (c) exconsule de fratre & coepiscopo nostro Leone (d) graviter est questus, nosque ejus querela omnimodo turbavit: quia ita præcipitanter & leviter ab episcopo agi non debuit. Quam causam subtiliter exsequendam venienti Romano defensori commisimus. De vestra autem fraternitate qui ab eo directus est, queritur, quod Archelai (e) viri clarissimi medici defensione fratris & coepiscopi nostri Domitiani (f) metropolitæ uti-

(a) Ad quem ab eodem S. Gregorio data est epistola alia, hic Dipl. ccxlii.

(b) De eo aliqua expendimus supra in notis ad Dipl. cxv. & cxxv.

(c) Cui inscripta est epistola clii.

(d) Nempe, Catanensi antistite, de quo egimus in notis ad Dipl. lxxxvii.

(e) De eo fit quoque mentio supra Dipl. cxviii. in fine.

(f) Erat hic Melitinæ episcopus, Armeniæ metropolitanus, ad quem plures ipsemet S. Gregorius dedit epistolas, id est, epist. 67. lib. 3. epist. 6. lib. 7. epist. 50. lib. 10.

utilitas gravetur. Et quidem tueri juste filios suos, vel, sicut est, forte sanctæ ecclesiæ negotia, fraternitas vestra debet, & nullam occasionem dare adversariis maledicti gratia. Quod tamen vos per omnia custodire etiam ista loquendo non ambigo: eidem tamen Romano venienti etiam de hac causa injunximus, ut vobiscum debeat, quæ sunt recta disponere.

DIPLOMA CLXII.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Romanum defensorem. Neglectam per triginta annos rusticæ testatricis voluntatem tandem adimpleri curet.

Gregorius Romano defensori (a).

Filius noster Theodosius, abbas monasterii a Liberio quondam patricio in Campaniæ parte constructi, nobis noscitur intimasse Rusticam quondam illustrem feminam ante annos fere viginti & unum, primum condito testamento, Felicem (b) jugalem suum heredem instituisse, eique de construendo illic in Sicilia monasterio hac conditione interposita delegasse, ut si intra anni spatium omnia libertis dimissa legata non solveret, vel prædictum monasterium ita ut voluit, minime ordinaret, tunc sancta Romana ecclesia portionem quam in fundo Cumas habere visa est, sibi deberet sine dubio vendicare, & ipsa ad persolvenda eadem legata, vel in constructionem ipsius monasterii solatia commodaret. Unde quia quantum dicitur, dimissa res hactenus minime ipsi monasterio est completa, atque ab ejus nuncusque heredibus possessionis pars aliqua detinetur: cum omni subtilitate experientia tua causam exquirat atque discutiat. Et primum quidem si in conditione testamenti heres incidit per aliquod nostra habeat causas ecclesia, investigare te volumus, atque evidenter addiscere, & utilitatem pauperum, sicut rei ordo poposcerit, exsequi: & tunc pro ordinatione cellæ illius, vel redintegratione dimissæ rei instanter esse sollicitum: quatenus pia testatricis voluntas in utroque valeat adimpleri, & detentores injusti culpam retentionis indebitæ ex justa amissione cognoscant. Cum omni ergo vivacitate causam hanc & exquirere, & ad effectum te volumus, Domino auxiliante, perducere, ut pia ordinantis devotio tandem sortiatur effectum. Sed & monasterio ipsi in omnibus, salva justitia, solatiari te volumus ut laicæ personæ quasi ex conditoris nomine, quæ juvaminis debuerunt ferre solatium, lædendi non habeant, sicut asseritur, facultatem.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 9.

Ind. 11. epist.

24. alias lib. 7.

Ind. 11. epist.

16.

DI-

(a) De eo supra Dipl. clvi.

(b) Forte ipse idem Felix est, de quo

superius quoque actum est, Dipl. cliv. clv. & alibi passim.

D I P L O M A C L X I I I.

Epistola ipsius S. Gregorii PP. ad eundem Romanum defenforem. Donatam ab Ammonia Romanæ ecclesiæ domum, Calixeno illius nepoti Stephanicæ filio reddat.

Gregorius Romano defensori.

Anno 598.
mense Nov.

Ex eod. lib. 9.
Ind. 11. epist.
26. alias lib. 7.
Ind. 11. epist.
23.

Quamquam ea quæ ad ecclesiæ jura perveniunt, alienari legis ratio non permittat, temperanda tamen interdum est censura distractionis, ubi misericordiæ respectus invitat: maxime quando tanta est quantitas, quæ nec dantem onerat, & accipientis pauperiem juxta aliquid consolatur. Et ideo quia Stephanicæ præsentium latrix cum Calixeno filio suo parvulo, quem de Petro quondam viro suo se suscepisse, & nimia asserit pauperie laborasse, huc veniens assidua obsecratione, & lacrymis a nobis exegit, ut domum possessionis in civitate Catinensium, quam Ammonia quondam socrus ejus Calixeni avia ecclesiæ nostræ titulo donationis obtulerat, eidem Calixeno restitui faceremus: memoratam Ammoniam asserens alienandi eam non habere licentiam, sed ante fati Calixeni filii sui per omnia juris esse. Cui rei dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus (a), qui causam cognitam habuit, contradictor exstitit, inquiring quod prædictæ mulieris querimonia non haberet justitiam, nec posset rationabiliter ad filii sui nomen domum ipsam vindicare sive repetere. Sed ne suprascriptæ mulieris lacrymas inanes relinquere, & plus sequi rigoris viam, quam causas videamur pietatis complecti, hac tibi præceptione mandamus, ut memoratam domum sæpe fato Calixeno, simul & donationem ab Ammonia factam de domo ipsa, quæ illic in Sicilia esse noscitur, reddere debeas: quia sicut diximus, melius est in dubiis non distractionem sequi, sed ad benignas potius partes inflecti: præsertim dum ex parvæ rei cessione nec ecclesia gravatur, & orphano atque pauperi misericorditer subvenitur. Data mense Novemb. indictione 11. (b).

DI-

(a) De eo aliqua dedimus supra in monitis ad Dipl. xci. & iterum redibit sermo infra, Dissert. vi. Cap. 1.
(b) Confer cum Dipl. clxvii. Cui est

principium: *Mense Novembrio præsentis secundæ indictionis experientia tua præceptione nostra mandavimus.*

DIPLOMA CLXIV.

Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii magni ad eundem Romanum defensorem: Ecclesiastica patrocinia non omnibus indiscrete impendenda.

Gregorius Romano defensori.

Pervenit ad nos quia quidem homines minorem omnimodo discretionem tenentes, in suis nos periculis implicari desiderant, atque ita volunt ab ecclesiasticis personis defendi, ut ipsæ quoque personæ ecclesiasticæ ex eorum culpa teneantur. Iccirco præsentem te præceptione admoneo, & per te fratrem & coepiscopum nostrum dominum Johannem (a), vel ceteros qui interesse possunt, ut patrocinia ecclesiastica, sive mea suscipiatis scripta, sive etiam minime fuerint directæ, sub tanto moderamine debeatis impendere: quatenus si qui in furtis publicis (b) implicati sunt, a nobis non videantur injuste defendi; ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu, in nos ullo modo transferamus: sed quantum decet ecclesiam, admonendo, verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrite, ut & illis opem feratis, & opinionem sanctæ ecclesiæ non inquinatis.

An. 599. Ind.

598. & 599.

Ex eod. lib. 9.

Ind. 11. ep. 27.

alias lib. 7.

Ind. 11. ep. 24.

DIPLOMA CLXV.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Antonium subdiaconum, & Dometium abbatem. Concordiæ reconciliationem xenodochium inter & monasterium sua auctoritate firmat.

Gregorius Antonio subdiacono, & Dometio abbati atque presbytero a paribus.

Sicut grave & plenum vituperationis est, inter personas omnipotentis Deo militantes, de sæcularibus negotiis ortam diu controversiam permanere: ita laudabile & studio est religioso conveniens, terrenis gratam Deo pacem præferre compendiis, & ex rebus transitoriis mansura semper caritatis lucra mercari. Et ideo quia de possessio-

Anno 599.
mense Jan.

Ex cit. lib. 9.

Ind. 11. epist.

28. alias lib. 7.

Ind. 11. ep. 27.

(a) Scilicet, Syracusanum, cui hoc ipso anno scripsit idem S. Gregorius, hic Dipl. CLXI.

(b) Præcepit hic sanctus pontifex, ut episcopus, cujus muneris erat ecclesiastica patrocinia oppressis impendere, ab iis defendendis abhorreret, qui furti publici rei inventi essent, ne ex indiscretæ defensionis ausu so-

cius fraudis & ipse episcopus videretur. Quod & ante sanctum Gregorium advertit S. Augustinus epist. 153. Ceterum argumentum istud de episcopali protectione per hæc tempora in vinculis & reos diserte illustrat Thomassinus de *Vet. & Nov. Eccles. Discipl.* par. 2. lib. 3. cap. 97.

cessionibus Fajano, Nafoniano, & Libiniano positis in provincia Sicilia territorio Panormitano, de quibus præpositos monasterii (a) sanctorum Maximi, & Agathæ, quod Lucuscanum dicitur, & e diverso administratores xenodochii in hac urbe Roma constituti quod Valerii nuncupatur, longa se traxit contentio: nunc vero inter te Antonium subdiaconum nostrum memorati xenodochii præpositum; & e diverso dilectissimum filium nostrum Dometium abbatem atque presbyterum prædicti monasterii pactis intervenientibus salubris processit, Deo auctore, decisio: necesse est ut omnis discordiæ possit occasio præveniri, & ea quæ gesta sunt, interveniente auctoritate firmari. Proinde per hujus præcepti seriem hoc decernendum esse perspeximus, ut omnia instrumenta, vel quidquid est aliud quod partibus, quod absit, ad invicem contra se venire cupientibus, quomodo, vel ex temporis præscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocumque privilegio poterat ministrare: sit, sicut & vos poscitis, vacuum, & omni virtute cassatum, & sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum, perpetuumque robur obtineat. Cui si quid forte incuria, vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ munitionis, & soliditatis ex hac nostra auctoritate suscipiat, nec superesse aliquid valeat, ut oportuit, ac pacifice terminata sunt, quocumque tempore quidquam dubietatis incurrant: sed omnia quæ in eisdem pactis tenentur adscripta, firma, illibata & sine aliqua refragatione persistant: quatenus amota penitus totius altercationis materia inter eos, quos caritatis immutabiliter decet manere concordia, nulla queat deinceps litigiosæ contentions occasio generari. Pro munitione vero superscripti monasterii memorato Dometio abbati atque presbytero præceptum simile dedimus, Mense Januario, indictione II.

DI-

(a) De eodem monasterio fit quoque mentio in Dipl. ccxxv. & ccxxvi. Illud unum ex sex ab ipso S. Gregorio in Sicilia ædificatis fuisse putat Pyrrhus in *Not. de sex Monast. Gregor.* cui adhærent, Mabillonius *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 6. cap. 58.

& Monachi Benedictini in *Vita S. Gregor.* lib. 1. cap. 2. n. 6. atque etiam in notis ad epist. 48. lib. 11. ejusdem S. Gregor. De quo argumenti genere aliqua nos sumus dicturi in *Dissert.* 111. ad calcem hujus Voluminis posita.

DIPLOMA CLXVI.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Romanum in Sicilia defensorem. Gaudio inopi solidos sex singulis annis tribuat.

Gregorius Romano defensori Siciliæ (a).

Divinorum nos admonent eloquia præceptorum, necessitatem patientibus ecclesiasticum præbere subsidium. Quia ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus (b), Gaudiosum defensorem Sedis nostræ, qui Syracusis degere comprobatur, paupertatis asserit inopia constringi: iccirco experientiæ tuæ præsentis auctoritate mandamus, ut a præsentis secunda indictione sex solidos annis singulis ex dare non differas, ut & ille hujus remedii solatio potiatur, & tu quod dederis, tuis sine dubio noveris rationibus imputandum.

An. 11. Ind.

598. & 599.

Ex cod. lib. 9.

Ind. 11. ep. 39.

alias lib. 7.

Ind. 11. ep. 38.

DIPLOMA CLXVII.

Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Romanum defensorem. Ut omni cunctatione & excusatione abjecta, id exsequatur, quod sup. Dipl. CLXIII, fuerat mandatum (c).

Gregorius Romano defensori.

Mense Novembrio præsentis secunda indictionis experientiæ tuæ præceptione nostra mandavimus, ut Calixeno filio Stephanie domum Catinæ possessionis, quam Ammonia avia ejusdem Calixeni ecclesiæ nostræ sancta devotione contulerat, reddere ei donationem eandem tandem debuisses. Quod hac, ut dicitur, excusatione facere distulisti: quia notitia ejusdem donationis non esset de polyptycis characterata. Quod incongrue te dixisse cognoscas, dum ad munitionem tuam præcepti nostri pagina posset valde sufficere. Proinde præsentis auctoritate suscepta, prædictam domum, & donationem antefato Calixeno orphano sine mora restitue. Nam quod justum & ipse sentias novimus, & nos tamen prædicto eidem orphano supradictam domum benignitate largimur.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 9.

Ind. 11. ep. 40.

alias lib. 7.

Ind. 11. epist.

40.

Tom. I.

D d

DJ.

(a) De ejus electione in rectorem patrimonii Siculi agitur in Dipl. CLVI.

(b) Is officio rectoris patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia functus fuerat, ut diximus in notis ad Dipl. XCIX.

(c) Ex Dipl. CLXIII. ipsi Romano præceperat S. Gregorius, ut donatam ab Ammonia Romanæ ecclesiæ domum Catanæ existentem, Calixeno Stephanie filio, & ipsius Ammonie nepoti restitueret. Apostolico mandato quæ-

sequi detrectavit Romanus, quia notitia sive instrumentum ejusdem donationis non dum erat de polyptycis, seu libris redituum ecclesiæ characterata, id est transversis lineis cancellata. Cui rescripsit pontifex, ut omni excusatione & cunctatione abjecta, restitutionem domus exsequatur, præcepti sui pagina pro cancellatione, valitura.

D I P L O M A C L X V I I I .

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Felicem in Sicilia .
Ipsam de Johanne episcopo quasi iudicium refugien-
te immerito conqueri , quum illud ipse
distulerit . Ad finiendam cito
iudicii censura litem ,
hortatur .*

Gregorius Felici in Sicilia (a).

*An. 11. Ind.
598. & 599.*

*Ex eod. lib. 9.
Ind. 11. epist.
44. alias lib. 7.
Ind. 11. epist.
43.*

QUUM reverendissimi fratris nostri Johannis episcopi (b) bene nobis nota sit gravitas: mirari nos gloriae vestrae valde fecit epistola, quod nihil eum secundum admonitionem nostram facere voluisse signabat. Et quidem durum nobis videbatur, aut vobis non credere, aut de illo talia suspicari: quippe cuius cogniti nobis mores, & actio non permittebant tale habere iudicium. QUUM ergo noster animus dubius in utroque penderet, comperimus eum inter vos & ecclesiam suam voluisse esse iudicium, sed vestram magis gloriam distulisse. Quod negare neque homo vester lator praesentium potuit. Et contristati sumus cur gloria vestra quae iudicium refugit, contra eum queri voluerit; postquam constat quia quod rationis fuit, vel ultro, ut scripsimus, obedivit. Nec ei scribere iterum necessarium erat, ne distulisse prius secundum animum videretur. Sed ne vos contristare forsitan videremur, ex abundantia rursus praevidimus scribendum. Et quoniam certi sumus, quia quidquid aequitas ordinaverit, facere non recuset, oportet ut gloria vestra animos suos contra eius invidiam non accendat, sed studeat inire iudicium, in quo una, eademque cognitione, & momenti (c) & proprietatis causa valeat distingui. Nam nos venire ad iudicium cupienti, praevudicialiter scribere quaedam non possumus: quia ita nos uni parti accommodare decet auditum, ut tamen alteri, praesertim inauditae allegationis, sine dubio rem integram reservemus. Et ideo agite, sicut diximus, ut negotiorum vestrorum merita, veritate cognita, iudicii censura definiat. Nam dum nullum velimus praevudicium sustinere, multo magis vobis, sicut revera filiis, volumus servari quod iustum est.

DI-

(a) Confer cum Dipl. CLIV. & CLV. necnon cum epistola proxime exscribenda.

(b) Scilicet, *Syracasani*, cui inscribitur sequens ejusdem negotii epistola.

(c) *Momenti & proprietatis*, idem so-

nat, ac *possessiois & proprietatis*, ut advertit hic Guffanvillæus, secutus auctoritatem Symmachi lib. 1. epist. 27. qui vocem *momenti* pro possessione adhibet.

DIPLOMA CLXIX.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Johannem Syracusanum episcopum . Mala Felicis fide exposita , hortatur ut motam ab illo controversiam absque mora jubeat finire .

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

ANte aliquantum temporis filius noster Felix , vir gloriosus , suis nobis epistolis questus est , quarumdam possessionum suarum fines ab hominibus ecclesiæ vestræ violenter esse persuasos , & nullam se apud vos invenire justitiam . Sed nobis incredibile visum est hoc aut vobis esse præsentibus perpetratum , aut certe si ad aures vestras pervenit , non fuisse correctum . Ne tamen ejus prætermittere querimoniam videremur , fraternitati vestræ scripsimus ut aut ea si vera essent compefci , aut certe actores (b) ecclesiæ suæ cum eo faceret subire judicium . Post hæc vero hominem cum epistola ad nos dirigens , indicavit nihil vos facere voluisse . De qua re scientes sanctitatis vestræ discretionem , dum noster animus dubitaret , comperimus illum magis distulisse : nam vos paratos exstitisse , ut debuisset esse judicium . Et quamvis hac de causa denuo vobis non fuerat scribendum , quippe quia ea quæ rationis sunt ante vos manifestum est facere voluisse : verumtamen ne querelam ipsius neglexisse forsitan videamur , hanc ad vos iccirco epistolam dedimus , hortantes ut eum eo etiam nunc mora postposita , vestros ad judicium homines transmittatis , in quo & momenti (c) & proprietatis valeat quæstio terminari : ut post hoc nec ille habeat quod queratur , nec ecclesia vestra tenere aliquid præjudicialiter videatur . Quia vero homo , quem ad nos misit , schedam compromissi , ac judicati protulit , ubi legebatur possessionem eam quæ Asinaria dicitur , quam ab hominibus vestris invasam nuper asseruit , decessoris vestri recordandæ memoriæ Maximiani (d) temporibus esse ex judicio restitutam ; necessarium esse prævidimus ejus exemplar transmittere . Et ideo si ita actum manifeste cognoscitis , id est si possessio ipsa decessore vestro consentiente restituta est , & a prædicto viro possessa , sine aliqua eam facite contentione restitui , manente scilicet proprietatis , sicut in eodem judicio constitutum est , quæstione , Si vero aliter est , & hoc pariter judicii necesse

Eod.anno.

Ex cit. lib. 9.

Ind. 11. epist.

45. alias lib. 7.

Ind. 11. epist.

44.

possessio A sinaria .

Tom. I.

D d 2

cesse

(a) Consule epistolam præcedentem , una simul cum Dipl. CLIV. & CLV.

(b) De actoribus ecclesiæ , eorumque officio aliqua dabimus in Dissert. VI. in fine hujus primi Tomi publicanda .

(c) Id est possessionis , ut observavimus in notis ad superiorem epistolam .

(d) De ea egimus in monitis ad Dipl. LXXXI.

cesse est definitione distingui. Hæc igitur omnia ita fraternitas vestra, indita sibi tranquillitate, sine aliqua mora fieri provideat: quatenus nec contra nos murmur excitetur invidiæ, nec nobis prædictus vir importunus denuo cogatur existere.

D I P L O M A C L X X.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Fantinum defensorem Panormitanum. Pro Judæorum Synagogis irrationabiliter occupatis, & consecratis, pretium solvat Victor episcopus (a).

Gregorius Fantino defensori Panormitano (b).

An. 11. Ind. 598. & 599. **A**Nte aliquantum tempus Victori fratri & coepiscopo nostro scriptissimus, ut quoniam quidam Judæorum, data nobis petitione, questi fuerunt Synagogas, in civitate Panormitana positas cum hospitibus suis fuisse ab eo irrationabiliter occupatas, quousque causa utrum juste factum esset, potuisset agnosci, ab eorum suspenderet se congregatione: ne forte in eorum sola voluntate versari præjudicium videretur. Et quidem nos prædictum fratrem nostrum incongrue aliquid egisse, sacerdotii ejus respectus facile credere non permisit. Sed quia Salerio (c) notario nostro, qui illic præsens postea inventus est, renuntiante, comperimus nullam existisse causam pro qua potuissent rationabiliter occupari, atque eos esse inconsulte ac temere consecratos: iccirco experientiæ tuæ præcipimus, ut quia quod semel consecratum est, Judæis ultra non valet restitui, quantum a filiis glorioso Venantio (d) patricio, & Urbico (e) abbate, Synagogæ ipsæ cum his hospitibus, quæ sub ipsis sunt, vel earum parietibus coherent, atque hortis ibi conjunctis æstimatæ fuerint, studii tui sit ut præfatus frater & coepiscopus noster, dare pretium debeat; quatenus hoc quod occupari fecit, in jus ecclesiæ ipsius valeat provenire, & illi opprimi aut aliquam pati injustitiam nullo modo videantur. Codices vero, vel ornamenta pariter ablata quærantur. Quæ si manifeste tulta (f) sunt, & ipsa sine ambiguitate aliqua volumus restitui: quia sicut

Salerio notarius.

(a) Confer cum Dipl. cXLVIII.

(b) De Fantino defensore & defensorum munere aliqua dabimus infra, Dissert. VI. Cap. de Defensoribus Ecclesiæ.

(c) De eo fit quoque mentio infra, Dipl. CCXXVI. De officio vero notariatus, quo ipse fungebatur, agemus in Dissert. VI. Cap. de Notariis Ecclesiæ.

(d) Alibi, id est Dipl. CCXLIV. & CCLIII. appellatur, *Patricius Panormitanus*.

Consule Dissert. VII. Cap. de Patriciis.

(e) De eo supra Dipl. CXII. Vide ibi.

(f) Id est, *sublata*. Nam *talsa* est vox antiqua barbara a *tollo*, cujus usus frequens admodum est patribus illius ævi, ut observant hic, Guffanvillæus, & Monachi Benedictini.

sicut illis quidquam in Synagogis suis facere, ut & ipsi prius scripsimus, ultra quam lege decretum est, non debet esse licentia; ita eis contra iustitiam & æquitatem, nec præjudicium, nec aliquod debet inferri dispendium.

DIPLOMA CLXXI.

Epistola præfati S. Gregorii ad Fantinum defensorem. Candidum defensorem, Jobanni Judæi ex navis pretio debiti soluti chirographum restituere compellat.

Gregorius Fantino defensori (a).

Indicavit nobis Jamnus Judæus (b) præsentium portitor; navem suam atque res suas Candidum (c) defensorem nostrum cum aliis creditoribus occupasse, atque eas pro credita quam dederant pecunia venundedisse, & cunctis debitis cautionibus restitutis, solum apud se præfatum defensorem obligationis chirographum tenuisse, & sæpius se supplicansem ideo reddere contempsisse, quia, ut ait, fors est debiti satisfacta. Experientiæ tuæ ergo præcipimus, ut cum omni subtilitate curet addiscere: & si ita repererit, districta compulsione perurge; quatenus omni mora postposita, cautionem prædicti portitoris restituat. Ita ergo sollicitudo tua studeat, ut denuo ad nos hac de causa querela non redeat.

Eod. anno.
Ex cit. lib. 9.
Ind. 11. epist.
56. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 60.

DIPLOMA CLXXII.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Præjectam illustrem. Gesta inter ipsum & Fantinum defensorem approbat.

Gregorius Præjectæ illustri.

Quoties in conventionibus quibusdam noster expectatur assensus, ne in dubium veniant quæ geruntur, ratio ea pro securitate partium debet habita solidare. Proinde cognoscentes quid inter dilectionem tuam & Fantinum defensorem nostrum, ac rectorem

Eod. anno.
Ex cit. lib. 9.
Ind. 11. epist.
57. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 61.

(a) Idem videtur esse ac ille qui in epistola proxime exscripta appellatur *Defensor Panormitanus*.

(b) Judæos numero plures tunc temporis Siciliam coluisse, observavimus

jam in monitis ad Dipl. LXXVI.

(c) De Candida defensore, ac defensorum numero & officio agemus infra, Dissert. VI. Cap. de *Defensoribus Ecclesie*.

Masse Saman-
teria, & Mas-
salenas.

rem (a) patrimonii partium Panormitanarum convenerit de portio-
nibus tibi competentibus in Massalenas (b), & Samanteria, in pro-
vincia Sicilia, territorio Panormitano, & domo in Panormitana ci-
vitate sita, quam ecclesie nostrae dudum titulo donationis obtuleras;
nostrum in his accomodamus assensum, atque omnia sicuti inter vos
gesta sunt, per hujus tutionis paginam confirmamus, nec quidquam
eorum a nobis successoribusque nostris deduci in irritum profite-
mur: quia valde ecclesiasticae est moderationi conveniens, ut quae ordinata
fuerint vel decisa; nulla in posterum debeant refragatione turbari.

D I P L O M A C L X X I I I .

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Johannem episcopum
Syracusanum. Indicat quid Byzacenus primas ege-
ret, ne a Romano episcopo judicaretur. De
illius causa, quod placuerit, lo-
quatur cum Martina
scholastico.*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (c).

An. 598. & 599.
Ex eod. lib. 9.
Ind. 11. epist.
59. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 65.

Fraternitatis vestrae scripta suscepi, in quibus indicastis Martinum
virum eloquentissimum de Africana provincia Syracusas venisse,
vobisque aliquid secretum locutum fuisse. Et quidem fraternitas ve-
stra quoties occasionem reperit, amorem suum erga beatum Petrum
apostolum non cessat ostendere. Unde omnipotenti Deo gratias agi-
mus, quia ubi illa est, nos illic absentes non invenimus. Causam
tamen de qua agitur, nec dum sanctitas vestra subtilius agnovit. In
quodam enim crimine Byzacenus (d) primas fuerat accusatus, & piis-
simus imperator eum juxta statuta canonica per nos voluit judicari.
Sed acceptis decem auri libris*, tunc Theodorus magister militum
obstitit ut minime fieret. Tamen piissimus imperator admonuit, ut
transmitteremus, & quidquid esset canonicum faceremus. Sed viden-
tes contrarietates hominum, eandem causam finire nolimus. Nunc
au-

Theodorus
magister mi-
litum.

(a) Fantinus ergo ultra defensoris offi-
cium, & illud rectoris patrimonii
S. Petri in statione Panormitana ha-
bebat. Consule Dissert. vi. Cap. de
Rectoribus patrimonii Eccl. Rom.

(b) De hisce massis, & aliis ad eccle-
siam Romanam in Sicilia spectantibus
opportuni redibit sermo in Dissert.
v. de antiquo patrimonio Eccl. Rom.
in Sicilia.

(c) De eo aliqua dedimus in moni-

tis ad Dipl. cxv. & cxxv.

(d) Id est, provinciae Bizacena in Afri-
ca, in qua nunc est regnum Tune-
ranum, ut advertit Baronius *Annal.*
Eccl. ad annum 599. cap. 6. erudite
rejiciens qui eandem Bizacii provin-
ciam cum Byzantio perperam con-
fundentes, primatem de quo hic agi-
tur, metropolitanam Constantinopolita-
num fuisse putant.

alitem idem primas aliqua de consilio suo loquitur. Et valde dubium est, utrum pure an certe, quia a coepiscopis suis impetitur, nobis modo talia loquatur: nam quod se dicit Sedi apostolicæ subjici; si qua culpa in episcopis invenitur, nescio quis ei episcopus subjectus non sit. Quum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales (a) sunt. Tamen quod vestræ fraternitati placet, cum prædicto eloquentissimo Martino loquimini. Vos enim tractate quid agere debeat: cui nos de causa breviter rescripsimus: quia & hominibus incognitis passim nos credere non debemus; si tamen vos qui eum in præsentî conspiciatis, ei loquendum fixius aliquid judicatis: vestræ hoc caritati committimus, de cujus amore in omnipotentis Dei gratia certi sumus. Quæ autem vos agitis, nos egisse non dubitetis.

D I P L O M A C L X X I V .

Epistola antedicti S. Gregorii papæ I. ad Romanum, aliosve patrimonii ecclesiastici defensores: Ne mulieres cum episcopis, aut clericis in sacris ordinibus constitutis habitent; ea lege ut uxores non relinquunt, sed caste regant.

Gregorius Romano defensori, Fantino defensori, Sabino subdiacono, Adriano notario, Eugenio notario, Felici subdiacono, Sergio defensori, Bonifacio defensori, a paribus & sex patronis (b).

Quia sicut cauta provisio culparum vias obstruere, & novit quæ Anno 599. sunt noxia declinare, ita neglectus patet excessibus, & quæ mēse Mar. sunt cavenda solet incurrere: magnam nos sollicitudinis oportet curam impendere, & fratrum sacerdotumque nostrorum opinionum pariter & cautelæ prospicere. Pervenit autem ad nos quosdam episcoporum sub prætextu quasi solatii in una domo cum mulieribus (c) conversari. Et ideo ne per hoc aut subsannatoribus justa obtreccionis detur occasio, autem facilem antiquus humani generis inimicus materiam deceptionis assumat: hujus tibi serie præceptionis injungimus, ut strenuum te studeas, & sollicitum exhibere. Et si qui epi-

(a) Quomodo intelligenda sint hæc verba, ne apostolicæ Sedis primatum S. Gregorius ignorasse videatur, exponit idem Baronius ad annum 598. cap. 6.

(b) De defensoribus, & notariis in hac epigraphe commemoratis agemus infra, Dissertat. vi. ad calcem hu-

jus Voluminis publicanda. (c) Ut episcopi, & clerici non retineant in domo mulieres de Incontinentia suspectas, adest specialis titulus Decretalium: *De Cohabit. Cler. & Mulier.* adsunt quoque canones Decreti distinct. 81. cap. 23. & seqq.

episcoporum, quos commisi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compescas, & de cetero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis quas sacrorum canonum censura permittit, id est matre, amita, germana, & aliis hujusmodi, de quibus prava non possit esse suspicio. Melius tamen faciunt, si etiam a talium se cohabitatione contineant. Nam legitur quod beatus Augustinus, nec cum sorore sua habitare consenserit, dicens: *Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt*. Docti ergo viri cautela, magna nobis esse debet instructio. Nam incautæ præsumptionis est, quod fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam non uti concessis; & quidem nos nullos in hoc nolentes adstringimus, sed sicut facere solent medici, & si ad tempus tristem curam, tamen pro salute dictamus. Et iccirco non necessitatem imponimus, sed si imitari doctum sanctumque virum elegerint, ipsorum voluntati relinquimus. Tua igitur experientia, ut servari debeant ea quæ prohibenda mandavimus, studium & sollicitudinem gerat. Nam si aliter postmodum inveniri contingerit, non leve se apud nos noverit periculum incursum. Præterea curæ tuæ sit eosdem fratres nostros episcopos adhortari, ut subjectos sibi in sacris videlicet ordinibus (a) constitutos, quod ipsi servant, ad similitudinem sui modis omnibus servare commoneant: hoc tantummodo adjecto, ut hi, sicut canonica decrevit auctoritas, uxores quas caste debent regere, non relinquunt. Data mense Martio, indictione II.

D I P L O M A C L X X V.

Epistola præfati S. Gregorii Pont. Max. ad eundem Romanum defensorem. Defensorum nomen usurpantes compescat. Fortunatum amoveat ab ecclesiæ negotiis. Martianum Johanni episcopo Romana ecclesiæ patrimonium curanti, inobedientem exulare cogat.

Gregorius Romano defensori.

An. II. Ind. 598. & 599.
 Ex eod. lib. 9.
 Ind. II. epist. 62. alias lib. 10.
 Ind. V. ep. 47.

Pervenit ad nos quod tonsuratores (b) in Sicilia prava sibi præsumptione nomen defensorum sumerent, atque eos non solum utilitatibus ecclesiasticis non esse utiles, sed etiam hac occasione multa indisciplinata committere. Proinde experientiæ tuæ præsentis auctoritate præcipimus, ut hoc diligenter inquirat. Et si quos sibi, præter

(a) De minoribus ordinibus intelligamus oportet, non autem de subdiaconatu & aliis majoribus ex eodem. S. Gregorio lege cælibatus jam inclusis. Consule Dipl. LXIX. & CVIII. sicut & cit. Dissert. VI. Cap. de Notar. Eccl.

(b) Thomasinus de Vet. & Nov. Eccl. Discipl. tom. I. lib. 2. cap. 39. n. 8. Tonsuratores ejusmodi eosdem esse putat, ac illos de quibus fit mentio in Dipl. LXXXVI. §. Si vero de laicis, pag. 135. Vide ibi.

ter eos qui hujus rei epistolas habent, hoc denuo nomen usurpare repererit, districta illud emendatione compescat. Si vero quosdam strenuos ac fideles in ecclesiasticis negotiis esse probaveris, subtiliter nobis de eis renuntiare necesse est, ut utrum digni sint epistola, judicemus.

Præterea a Fortunato de iis quæ gessit, rationes subtiliter perscrutari te volumus, & satisfactis omnibus quæ debere constiterit, eum per patrimonium, vel actionem aliquam ecclesiæ nostræ transire ulterius non permittas: quia ita se, quantum ad nos pervenit, exhibuit, ut commune aliquid deinceps cum nostris habere non debeat.

Præterea nuntiatum est nobis, Martianum quemdam, qui nomen sibi defensoris assumpsit, fratri & coepiscopo nostro Johanni (a), cui curam patrimonii nostri commiseramus, exhibere obedientiam distulisse. Require ergo, & si verum est, exilio transmittatur: ut ex cujus ecclesiæ honoris sibi falsum nomen arripuit, administranti utilitates ipsius minime obedisse impunitum non sit. Sed & si qui sunt alii ordinationi memorati fratris nostri inobedientes, districta in eos ultione modis omnibus vindicabis,

D I P L O M A C L X X V I.

Epistola antedicti S. Gregorii PP. ad Johannem episcopum Syracusanum. Ad deponendum Lucillum episcopum quatuor episcopos adhibeat. Sacerdotes, vel diaconos criminis confesos, gradu suo dejiciat: laicos sacra privet communionem. Melitenses ad episcopi electionem hortetur.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (b).

QUæ adversus Lucillum (c) Melitæ civitatis episcopum querela, commota sit, ex epistolarum vestrarum, & gestorum quæ ad nos direxistis pagina declaratum est. Et ideo quia tanti facinoris ultio nulla debet dilatione differri: fraternitas vestra tres (d) vel quatuor de fratribus ac sacerdotibus sibi nostris adhibeat, ut ipsis quoque præsentibus prædicta ac satisfacta veritate, prædictum Lucillum de episcopatus ordine, quem hujuscemodi sceleris contagio maculavit,

Eod.anno.

Ex cit. lib. 9.
Ind. 11. epist.
63. alias lib. 7.
Ind. 11. epist.
63.

Tom. I.

E e

stu.

(a) Nempe Syracusano antistiti, quem rectorem patrimonii S. Petri in statione Syracusana revera fuisse, ulterius liquet ex Dipl. ccxlvj.

(b) De eo pauca modo exhibuimus, majora exscriptimus supra in notis ad Dipl. cxv. & cxxv.

(c) De depositione Lucilli egimus in monitis ad Dipl. xc.

(d) Alibi a duodecim episcopis ejusmodi depositio fieri solita. Ad Concilium Carthaginense I. & Triburiense Can. 10.

studeat sine ambiguitate deponere. Quia vero presbyteri quidam vel diaconi proditæ iniquitatis fuisse concilii ac participes memorantur, sanctitas vestra subtili indagazione discutiat. Et si ita repererit, ab honoris sui & ipsos similiter gradu dejiciat, & in monasteriis ubi digne valeant pœnitentiam agere, deputet. Sed quia per hos multi in hujus labem peccati perhibentur esse collapsi, cunctos qui rei esse clauerint, Dominici corporis, ac sanguinis participatione privare vos convenit, atque eos vestris epistolis districtius admonere ut litanis, & orationibus operam dent, & peccati quam contraxerunt maculam flendo tergant. Quibus quando sit secundum modum pœnitentiæ reddenda communio, judicio vestro committimus. Hoc tamen sollicitè vos providere necesse est, ut iis qui mortis urgentur periculo, viaticum non negetur. Curæ præterea sit vobis, clerum (a) & populum Melitæ civitatis hortari, ut quia sine proprio pastore esse non poterunt, ordinandum sibi eligant, Deo propitio sacerdotem (b). Causam vero presbyterorum ac diaconorum, qui in lapsu accusati sunt, sollicitè omnino rimamini. Et si rei criminis esse patuerint, severam in eis ultionem & canonicam exhibete: ut quanto illorum iniquitas Deum potuit ad iracundiam provocare, tanto eum vos placare emendatione districtissima valeatis.

D I P L O M A C L X X V I I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Fantinum defensorem
Panormitanum. Januariam ab Anastasio, &
Bonifacii molestiis tueatur.*

Gregorius Fantino defensori Panormitano (c).

An. 11. Ind. 598. & 599. **J**Anuaria præsentium latrrix, maximam se molestiam ab ingenuo Anastasio, atque Bonifacio contra justitiam pati comemorat; adeo ut possessione quam per plurimos annos aseritur possedisse, eam, sicut ipsa ait, nitantur expellere. Et quia contra eos se ecclesiastica debere petiit tuitione defendi, experientia tua prædictos viros ad se evocet, eosque admoneat, ut illi mali facere nihil præsumant. Sed si quid sibi contra suprascriptam mulierem credunt juste posse competere, judices cum ea eligant, & quæ inter eos fuerint definita, tuo pro quiete partium solatio compleantur. Si vero eos differre cognoveris, antefatæ mulieri salva æquitate tuitionem impendas, & eam contra rationis ordinem nullo modo gravari permittas.

DI-

(a) Ad clerum & populum tunc temporis præsulorum electionem revera spectasse, ostendimus supra, Dipl. cxvi.

(b) Super Trajanum cecidit electio, quemadmodum discimus ex Dipl. clxxxii.

(c) De eo infra, Dissert. vi, Csp. 111.

DIPLOMA CLXXVIII.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Benenatum Tyndaritanum episcopum . Ut oratorium in honorem sanctorum Severini, & Julianæ consecret.

Gregorius Benenato episcopo Tyndaritano (a).

J Anuaria religiosa femina, petitoria nobis insinuatione suggestit, quod *Eod. anno.*
habetur in subditis, in massa (b) Furiana juris sui oratorium se *Ex cit. lib. 9.*
pro sua devotione fundasse, quod in honorem sanctorum Severini con- *Ind. 11. epist.*
fessoris, & Julianæ martyris desiderat consecrari. Et ideo frater ca- *84. alias lib. 7.*
rissime, si in tuæ parochiæ memorata constructio jure consistit, & nul- *Ind. 11. ep. 85.*
lum corpus (c) ibidem constat humatum, percepta primitus donatio-
ne legitima, id est in reditu præstantes liberos a tributis fiscalibus so-
lidos decem, gestisque municipalibus alligata, prædictum oratorium
absque Missis (d) publicis sollemniter consecrabis; ita ut in eodem
loco nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec presbyte-
rum constituas cardinalem. Sed si Missas ibi fieri superscripta condi-
trix forte voluerit, a dilectione tua presbyterum noverit postulandum,
quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote ullatenus præsumatur.
Sanctuarium vero suscepta sui cum reverentiâ collocabis.

Tom. I.

Ec 2

DI-

(a) Rocchus Pyrrhus catalogum episcoporum Tyndaritanorum texens, Benenatum hunc non memoravit, deceptus nimirum lectione antea vulgata, quæ non Tyndaritanum, sed Fundaritanum exhibebat, quam antiquam lectionem mendosam esse, ostendunt hic Monachi Benedictini, hujusmodi epistolam Siciliæ urbi Tyndario, seu Tyndari nunc excisæ restituentes. De Tyndare, & Tyndaritano episcopatu egimus jam in notis ad Dipl. cii.

(b) Quid massæ nomine venerit dicemus infra, Dissert. v. n. 3.

(c) Duo ad quamcumque consecrationem faciendam necessaria præ illius ævi disciplina existimabat S. Grego-

rius, alterum ut nullum corpus in loco consecrando fuerit humatum, alterum ut legitima prius dos constitueretur. Confer cum Dipl. lxxx. cccix. & aliis passim.

(d) Ex hoc loco plane liquet, qualis potissimum fuerit consecrandi oratorii disciplina. Porro dedicatio fiebat sine Missa sollemni, sine titulari presbytero, sine baptisterio. Vide, sis, Thomasinum *de Vet. & Nov. Eccles. Discipl.* tom. 1. lib. 2. cap. 93. n. 7. & præterea consule Dissertationem nostram *de antiqua Discipl. Ecclesie Siciliæ in conferendo Sacramento Baptismi*, ad calcem hujus Voluminis edendam.

DIPLOMA CLXXIX.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Victorem Panormitanum episcopum, Præcoritano monasterio presbyterum ex ipsis monachis ordinet.

Gregorius Victori episcopo Panormitano (a).

An. 598. Ind. 599.
Ex eod. lib. 9.
Ind. 11. epist. 92. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 93.

Desiderium quod ad religiosum propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua, Deo auctore, est dilatione complendum. Et ideo quia monachorum congregatio quæ in monasterio Præcoritano (b) consistit pro sacris Missarum sollempnibus peragendis presbyteri indigere probatur officio, atque de sua sibi congregatione in hoc ordine postulant consecrandum, fraternitatem vestram scriptis præsentibus adhortamur, ut eum quem sibi de congregatione sua unanimes duxerint eligendum, in prædicto monasterio sine mora vel excusatione aliqua presbyterum debeat ordinare, atque eum nec in ecclesia, nec in loco alio observare, sed illic jugiter permanere, ex nostra quoque auctoritate constituat: quatenus & ille dum alibi non fuerit occupatus, in officio suo assiduus possit & utilis inveniri, & congregatio quæ sibi eum postulat ordinari, quoties necesse fuerit, sacrificii (c) sollempnitatem veneratione debita celebrantes, valeant refoveri.

DI-

(a) De eo actum a nobis est in notis ad Dipl. xciii. & cxii.

(b) Idem esse putamus, ac illud quod in Dipl. lxxxvi. §. *Fratre autem*, & §. fin. appellatur monasterium Prætorianum. Consule Dissert. iii. ad calcem hujus Voluminis positam.

(c) Ex hoc loco quatuor consequentias deducit Thomassinus superius laudatus n. 15. I. *Unam ad summum in his monasteriis presbyterum fuisse.* II. *Nec quotidie mysteria ibi celebrari solita, sed quoties necesse fuerit.* III. *Monasteria Occidentalia diutius aliena fuisse a sacerdotalibus functionibus, quam Orientalia.* IV. *Monachum hunc presbyteratu initiatum, ut rem divinam ageret in monasterio, non ut illis se præterea sacris functionibus intricaret.* His affinia jam scripserat Guffanvillæus hic, cordate negans, ordinando monachorum presbytero facultatem de confessionibus excipiendis umquam

datam fuisse. Id non probatur Monachis Benedictinis in hoc loco, quibus valde persuasum est, S. Gregorium in assignando presbyteri officio, celebrandæ solummodo Missæ meminisse, non quod unica illa sacerdotii actio esset, sed quod præcipua præstantiorque: ideoque illius presbyteri muneris fuisse volunt, ne dum sacrificium offerre, sed & infirmos ungere, mortuorum sepulchris præesse, confessiones pœnitentium audire, & alia sacerdotalia munera facere. Sed vereor ne interpretatio hæc abhorreat a genuino S. Gregorii sensu, quem satis expressum habemus ex altera ejusdem argumenti epistola hic Dipl. ccxlvii. Ubi hæc adduntur verba: *Nilil ei aliud privilegii concedentes, nisi ut in congregatione sua, quoties opportunum fuerit, sacra Missarum debeat tantummodo celebrare mysteria.*

DIPLOMA CLXXX.

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii ad Romanum defensorem.
Istros quosdam, ut in Siciliam ad episcopum suum
cito perveniant, adjuvet. Episcopum ipsum
ut Romam veniat adhortetur, at
itineris expensam præbeat.*

Gregorius Romano defensori (a).

Presentium portitores huc de Istriæ (b) partibus venientes, ad episcopum suum qui nunc in Sicilia degit partibus, cum nostro se pergere solatio poposcerunt: quos hinc ordinantes fecimus ambulare. Suscipiens ergo eos experientia tua ordinet, qualiter ad prædictum episcopum suum velocius valeant pervenire; ne sicut astruunt, schismaticorum illarum partium eos alii ad persuadendum præveniant. Quantum enim indicant, ipse episcopus pro unitate fidei ad nos habet desiderium veniendi. Concurrentum ergo illis est, ut bona quæ cupiunt Domino adjuvante valeant perficere. Sed experientia tua, aut per se, si in vicino est, aut suis epistolis, eundem episcopum adhortetur, ut propitiante Domino ad apostolorum limina properare festinet, sciturus quod a nobis cum omni suscipietur affectu. Cui expensam itineris qualiter ad nos perveniat, præbere te volumus. Sin vero onerosum illi est huc venire, & Siciliam habitare disponit, atque in unitate Ecclesiæ apud scripturarum perversores cum cautela permanere consentit, & hoc nobis tua suggestionem indicare non differas: ut qualiter illic consultum habere valeat, expensare auxiliante Domino disponamus. Sed & harum latores quemadmodum ad eundem episcopum suum veniant, tuæ concursione sit atque solatii, ut venientes a nobis nihil minus sentiant,

Eod.anno.
Ex cit. lib. 9.
Ind. 11. epist.
94. alias lib. 7.
Ind. 11. ep. 97.

DI-

{a) Consule Dipl. CLVI. sicut & Dissert. VI. ad calcem hujus Voluminis edendam, Cap. de Defensoribus Ecclesiæ, (b) Confer cum Dipl. CVI. & CXXIX. & ulterius lege Baronium *Annal. Eccl.* ad annum 599. cap. 9.

D I P L O M A C L X X X I.

*Epistola antedicti S. Gregorii Pont. Max. ad Venantium ,
& Italicam jugales . Morbis afflictum , ex suis ipsius
molestiis , atque ex generali totius orbis per-
cussione , quæ mundi finem proximum
indicat , consolatur .*

Gregorius domno Venantio patricio , & Italicæ
jugalibus (a) .

*An. 11. Ind.
598. & 599.
Ex eod. lib. 9.
Ind. 11. epist.
123. alias lib.
7. Ind. 11. ep.
128.*

Quosdam (b) de Sicilia venientes , affectu quo debui ; de sospi-
tate vestræ excellentiæ requirere curavi . Sed de assiduitate
ægritudinum mihi tristitia responderunt . Hæc autem dicens ,
nec ego vobis de me ipso invenio aliud quod debeam nuntiare , nisi
quod peccatis meis facientibus , ecce jam undecim menses sunt quod
valde verum est si de lecto surgere aliquando potuero . Tantis enim
podagræ , tantisque molestiarum doloribus premor , ut vita mea mihi
gravissima pœna sit . Quotidie enim in dolore deficio , & mortis re-
medium expectando suspiro . In clero vero hujus urbis , & populo
tanti febrium languores irruerunt , ut pene nullus liber , nullus ser-
vus remanserit , qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium
possit . De vicinis autem urbibus strages quotidie mortalitatis nobis
nuntiantur . Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur ,
quanto viciniore estis , tanto credo quod subtilius cognovistis . De
Oriente vero qui veniunt , graviores desolationes nuntiant . In his ita-
que omnibus , quia appropinquante fine mundi generalem percussio-
nem esse cognoscitis , affligi nimis de propriis molestiis non debetis .
Sed sicut sapientes nobiles decet , omne cor ad animarum curam re-
ducite , districtum judicium quanto sit vicinius , plus timete . Studiis
pietatis intendite , de qua scriptum est , quod promissionem habeat ,
vitæ præsentis , & futuræ . Potens est autem omnipotens Deus vitam
vestræ excellentiæ & hic in longo tempore conservare , & post multa
annorum curricula , ad gaudia æterna perducere . Dulcissimas filias
meas domnam Barbaram (c) , & domnam Antoniam mea peto vice
salutari : quas oro ut superna gratia protegat , eisque prosperari in
omnibus concedat .

DI-

(a) De eis egimus jam in monitis ad
Dipl. LXV.

(b) Epistolam hanc magna sui parte
integram exscripsit Johannes Diaco-
conus in *Vita S. Greg.* lib. 4. Cap.
67. §. Item *Italice patricia* .

(c) Hisce puellis Barbaræ & Antonia

de imminente Venantii patris morte
vehementer afflictis , consolatorias lit-
teras inscripsit postea ipsemet S. Gre-
gorius , hic Dipl. CCXVII. & præte-
rea agitur de eis in Dipl. CCXVI.
CCXVIII. & CCXXXII.

DIPLOMA CLXXXII.

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Romanum in Sicilia defensor-
rem. Ablatas tum a Lucillo quondam episcopo, tum a Petro il-
lius filio, res Melitensis ecclesiæ jubet restitui. Trajano jam
episcopo monachos in solatium ita concedit, ut idipsum
reservet diæcesani episcopi arbitrio. Quæ idem
Trajanus, dum erat abbas, acquisivit,
non ejus sed monasterii esse de-
clarat. Alia quædam ut tol-
lat, permittit.*

Gregorius Romano defensori Siciliæ (a),

Nihil proficit sacerdotum culpas ulcisci, & commissa dejectione *An. iii. Ind.*
crimina vindicare, si eis qui convincente facinore deponun- *599. & 600.*
tur, amissio honoris solatium, & casus sui coeperint esse compendium. *S. Greg. lib. 10.*

Questus itaque nobis est frater & coepiscopus noster Trajanus, Lu- *Ind. iii. epist.*
cillum (b) quondam insulæ Melitensis episcopum, flagitii sui iniqui- *1. atlas lib. 8.*
tate perterritum, non solum res ecclesiæ, cujus non rector, sed ini- *Ind. iii. ep. 1.*
micus potius existit, abstulisse; verum etiam plurima eum ejusdem
ecclesiæ competentia de præteritis retinere. Quippe qui in fabri-
cam (c) vel facta tecta ipsius nihil pertulit expendere, sed mente sacri-
lega suis totum studuit compendiis applicare. Et quia grave nimis,
ac contra Deum est, ut sua illi dejectio non sit pœna, sed commo-
dum, experientia tua eum districtè commoneat, ut quidquid abstulit,
vel apud se de præteritis retinet, sine mora restituat. Quid si indita
sibi nequitia negare fortasse voluerit, quia facile dicitur posse convin-
ci, una cum reverendissimo fratre & coepiscopo nostro Johanne Sy-
racusano residens subtili inquisitione hujus rei veritatem rimare: qua-
tenus probatione habita, quidquid eum tulisse vel suppressisse clarue-
rit, palam verecundia confusus restituat, quod inverecunde clam ab-
stulit. Petrum autem prædicti Lucilli filium similiter tui studii sit ad-
monere, ut quia & ipse supradictæ ecclesiæ tulisse plurima perhibe-
tur, honesta ea consideratione restituat: alioquin vestro & ipse est
judicio præsentandus, ut præcedentes subtili inquisitione, utrorumque
caussa valeat uno fine concludi.

Præterea petiit a nobis suprascriptus Trajanus frater noster, ut
de monasterio suo, quod in civitate Syracusana situm est, ei quatuor
vel

(a) De eo aliqua exhibuimus in notis
ad Dipl. CLVI.

(b) Vide quæ dedimus in monitis ad
Dipl. XC. & CLXXVI.

(c) Bonorum ecclesiæ quarta olim pars,
nunc quinta expendi debet in sacris
ædibus reparandis. Consule admonitio-
nes ad Dipl. XXXII. cap. 27. pag. 73.

Provincia
Valeria.

vel quinque dari monachi (a) debuissent. Quod pro ejus solatio nequaquam æstimavimus denegandum; quia ad locum proficiscens incognitum, si proprios quorum consolatione utatur, non habeat, mens affecta tristitia minus se ad ea, quæ utilitatis sunt, erigit, & ante incipit succumbere quam laboret. In qua re ne superscripti reverendissimi fratris & coepiscopi nostri Johannis privilegiorum videremur prærogativam minuere, ita hoc illi noveris esse concessum, ut tamen fratris & coepiscopi nostri Johannis sit arbitria per omnia reservatum. Quia ergo petitioni suæ prædictus frater noster adjecit, ut pueros quos de propria pecunia comparavit, ac suos patrisque sui codices, aut res alias, quas in eodem monasterio habet, ei sit tollendi licentia, ratio nos hoc negare non pertulit. Sed ne postulata videamur indiscrete concedere, hanc tenendam observantiam scito, id est ut quidquid postquam ab abbatis remotus est officio, comparavit, vel quolibet titulo acquisivit, libera illi tollendi facultas sit. Sed & hoc quod de monasterio illo, in quo conversus est, quod in provincia Valeria in possessione juris sui patrem ejus manifestum est construxisse, pellente hostilitate dedecens abstulit, secumque detulit, sine aliqua dubietate ei reddendum est; quia alterius acquisitionis jus effugit, quod semel monasterii fuerit dominio sociatum. Si quid autem dum adhuc illic abbatis fungeretur officio, acquisivit, non suum sed monasterii ipsius esse cognoscat. Et ideo de jure illud ejusdem monasterii auferri ulterius quolibet modo non patimur. Legatum igitur quod antedictum fratrem nostrum Capitulana conditrix supradicti monasterii singulis annis de eodem monasterio per ultimam voluntatem suam habere constituit, experientia tua solatiante, justitia faciente, sine aliqua faciat dilatione percipere.

DI-

(a) Ut monachi e Syracusana diœcesi in Melitensem transirent, consensus Syracusani episcopi necessarius fuit, propter illam ecclesiæ disciplinam, quæ tunc temporis obtinebat, ne clerici & monachi ab una in aliam ecclesiam vel diœcesim, inconsulto proprio episcopo, ac sine ejus, ut vocabant, missione, transirent, etiam quum ad episcopatus dignitatem pro-

vehebantur: hinc quod Johannes Syracusanus episcopus Catanensis erat archidiaconus, eum a Leone ejus antistite cedi hortatur S. Gregorius, hic Dipl. cxxvi. Qui & in epistola ad Vitum defensorem, hic Dipl. ccxx. ipsum Vitum ecclesiæ defensorem instituens, ait: *Si nulli conditioni vel corpori teneris obnoxius, nec fuisse clericus alterius civitatis.*

DIPLOMA CLXXXIII.

*Epistola præfati S. Gregorii magni ad Fantinum defensorem.
Colligat Romani mancipia, atque illorum laboris
fructus, ad constructum à Romano ipsa
monasterium mittat.*

Gregorius Fantino defensori (a).

Mancipia juris Romani (b), spectabilis (c) memoriæ viri, qui Anno III. Ind. in domo sua quæ Neapoli sita est, monasterium ordinari con- 599. & 600.
stituit, habitare in Sicilia perhibentur. Et quia monasterium ipsum Ex eod. lib. 10.
juxta voluntatem ejus, Deo auctore, nascitur ordinatum, experien- Ind. III. epist.
tia tua præsentium portitoribus, qui ad recolligenda mancipia ipsa 3. alias lib. 8.
illuc directi sunt, omni studio solatiari festinet, & recollectis eis, Ind. III. ep. 4.
possessiones illis ubi laborare debeant, te solatiante, conducat. Et
quidquid eorum labore accesserit, reservato unde ipsi possint subsi-
stere, reliquum ad prædictum monasterium experientiæ tuæ cura an-
nis singulis, auxiliante Domino transmittatur.

DIPLOMA CLXXXIV.

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Johannem episcopum
Syracusanum. Basilio Capuano antistiti, pro Ce-
thego, & Flora, auri libras decem per
Maximum solvat.*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (d).

Gloriosi filii nostri Cethegus, atque Flora jugales, pro certis *Eod. anno.*
caussis Maximum virum clarissimum palatinum (e) privatarum Ex cit. lib. 10.
ad Siciliam transmittentes, decem libras auri reverendissimo fratri Ind. III. ep. 9.
nostro Basilio (f) Capuanæ civitatis episcopo, qui illic jam esse di- alias lib. 8. Ind.
gnoscitur. 111. epist. 10.
Tom. I. F f gno.

(a) Eundem esse putamus, ac Fantinum defensorem Panormitanum, cui inscribitur epistola sub n. CLXX. exhibita.

(b) Hic diversus fuit a Romano Siciliae defensore, de quo agitur in Dipl. CLVI. & alibi passim. Is enim ut plane liquet ex Dipl. CLXXX. & alijs sane quam multis infra exscribendis non dum per hæc tempora mortem obierat, sicuti Romanum hunc quilibet putat S. Gregorius.

(c) Spectabilis titulus non omnibus pro arbitrio tribuebatur, sed his solummodo qui magistratum mediæ honoris gesserant. Vide supra in monitis ad Dipl. LVIII.

(d) De eo actum a nobis est in admonitionibus ad Dipl. cxv. & cxxv.

(e) Aliqua de palatinis annotavit Guffanvillæus; sed Monachi Benedictini palatinum hic eundem esse credunt, ac comitem privatarum, cujus dignitas & officia explicantur apud Castifiodorum lib. 6. form. 8. quem vide, & ulterius consule epistolam Theodorici ad Senarium, virum illustrem, comitem privatarum, hic Dipl. xxxix.

(f) S. Gregorius disciplinæ episcopalis residentis studiosissimus, episcopum hunc ad ecclesiam suam extemplo restitui jubet, data ad Romanum defensorem ecclesiæ suæ in Sicilia epistola proxime exscribenda.

gnoscutur, suis utilitatibus præfuturas dari de pentionibus ecclesiastici patrimonii voluerunt. In quarum restitutione, ne qua mora fieret, aut difficultas forte contingeret, quantitatem ipsi dilectissimo filio nostro Bonifacio diacono tradiderunt. Et ideo quia nostros nos filios, & præsertim ubi damnum minime sentit ecclesia, non convenit contristare: his fraternitati tuæ mandamus apicibus, ut suprascripto fratri coepiscopoque nostro Basilio, & Maximo viro clarissimo, secundum voluntatem prædictorum filiorum nostrorum Cethegi, atque Floræ gloriosarum personarum, decem libras auri sine tarditate post subditam de suscepto paginam dare debeatis: quatenus dum nulla in accipiendo eis mora provenerit, & illi mandata sibi, ut noverint, utiliter exsequantur, & pars ecclesiæ rationabiliter sit munita.

D I P L O M A C L X X X V.

Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii PP. ad Romanum defensorem. Basilium episcopum forenses causas actuantem, ultra quatuor dies in Sicilia morari non sinat.

Gregorius Romano defensori nostro Siciliæ (a).

Anno 599. mense Dec. **P**erlatum ad nos est reverendissimum fratrem nostrum Basilium (b) episcopum velut unum de ultimis in causis occupari, & prætorii inutiliter observare. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum suscepit, eum ita ad revertendum districta executione compellat: quatenus ei illic te insistente quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat; ne si quolibet modo eum ibidem moram habere permiseris, cum ipso apud nos graviter incipias esse culpabilis. Datum mense Decembris, Indiæ. III.

Ex eod. lib. 10.
Ind. III. ep. 10.
alias lib. 8.
Ind. III. ep. 11.

DI-

(a) De eo supra in admonitionibus ad Dipl. CLVI.

(b) Scilicet, Capuanum antistitem, ut manifestissime constat ex præcedente epistola, quam quod non legit Thomasinus de *Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 1. lib. 2. cap. 98. sub n. 3. in errorem prolapsus, episcopum hunc Siculum fuisse putavit. Consulendus nihilominus est auctor iste pro disciplina residentiarum hic memorata, quam per hæc ferme tempora S. Gregorii

diserte satis ac erudite illustrat par. 2. lib. 3. cap. 32. Porro nobis fat esse videtur exscribere testimonium quod de hac re perhibet Johannes Diaconus, vitam ejusdem S. Gregorii illustrans lib. 3. cap. 36. *Neminem sane pontificum a parochia sua saltem parumper absque inevitabili prorsus necessitate discedere Gregorius permittebat; quos nimirum in causis mundialibus occupari vehementissime prohibebat.*

DIPLOMA CLXXXVI.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Romanum defen-
forem . Fuscum abbatem juvet , ut absque mora
quæ monasterii sui sunt recipiat .*

Gregorius Romano defensori .

FUscus (a) abbas monasterii sanctorum Erasmi , Maximi , atque Julianaë , quod Neapoli ab Alexandra , clarissimæ memoriæ fe-
mina , sicut nosti , fundatum est , quæ etiam & heredem instituit :
massam (b) Papyrianensem , quæ illic in Sicilia sita est , cum xeno-
dochio sancti Theodori (c) , superscriptum monasterium suum asserit
habere communem . Sed ut ad dividendam eam , cum his quorum
interest , dilationem non debeat sustinere , experientiæ tuæ sibi petit
adesse solatium . Proinde hujus tibi serie præceptionis injungimus , ut
ei concurrere , atque in omnibus solatiari festines : quatenus massa
ipsa secundum portiones competentes sine mora aliqua dividatur . Sed
ne forte dicatur , quia a prædicto monasterio possessiones quæ hic
communes sunt , detinentur , esse ex hoc excusatio non debet , quia
& ipsas paratus est , sine difficultate dividere . Quia vero legatum quod
prædictæ Alexandræ a Pompejo relictum dicitur , ab eodem quippe
xenodochio , quod ei in octo unciis jure perhibetur hereditario suc-
cessisse , memoratus abbas suo inquit monasterio redhiberi : & si ita
est , agere studeat ut quod relictum est , modis omnibus exsolvatur .
Ita ergo sollicitudo tua in hac se re exhibeat , ut suffragante justitia ,
prædicti abbatis labor , quem ad nos veniendo assumpsit , vacuus esse
non debeat .

An. III. Ind.

599. 600.

Ex eod. lib. 10.

Ind. III. epist.

13. alias lib.

8. Ind. III. ep.

14.

Tom. I.

Ff 2

DI-

(a) Is abbas duorum monasteriorum
erat , illius scilicet sanctorum Era-
smi , Maximi , atque Julianaë , & al-
terius S. Archangeli quod & *Macharis*
dicebatur , ut patet ex hac epistola ,
& altera proxime exscribenda .

(b) Quid massæ nomine veniat oppor-
tunius dicemus infra , Dissert. v. n. 3.

(c) Hocce xenodochium Panormi a

Petro quodam constitutum esse , di-
scimus ex Dipl. ccxxxv. Sub invoca-
tione ejusdem S. Theodori duo præ-
terea erant monasteria in Sicilia , al-
terum Panormi , alterum Messanæ , ut
ostendimus in notis ad Dipl. LXIII,
& dicemus infra , Dissert. III. Cap.
III. n. 21. & 22.

D I P L O M A C L X X X V I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Fantinum defensorem Panormitanum. Fusco abbati, monasterii sui codices & vela restitui faciat.

Gregorius Fantino defensori Panormitano (a).

An. iii. Ind. 599. & 600.
Ex eod. lib. 10.
Ind. iii. epist. 14. alias lib. 8.
Ind. iii. ep. 15.

FUscus (b) abbas monasterii sancti Archangeli quod Macharis dicitur, atque sanctorum Maximi, Erasmi, & Julianæ, asseruit Constantium cellæ (c) suæ presbyterum ob temporis qualitatem se in Siciliam (d) transmigrasse, & codices monasterii sui atque vela secum pariter deportasse. Quem quoniam defunctum perhibet, & ea, quæ cellæ suæ esse commemorat, sibi postulat debere restitui. Experientia tua veritatem curet addiscere: & si ita est, omnia quæ monasterii ipsius sunt sine aliqua faciat dilatione restitui. Nam contra rationem est, ut quod de monasterio pro temporis, sicut dictum est, qualitate sublatum est, ab ejus debeat jure separari. Ita ergo experientia tua agat, ut veritatem addiscens, prædictum illic abbatem, vel quem vice sua transmiserit, dilationem frustra sustinere minime patiatur.

D I P L O M A C L X X X V I I I .

Epistola præfati S. Gregorii Pont. Max. ad Leonem Catanensem episcopum. S. Viti monasterium tueatur a quorundam molestiis: junctos vero mulieribus monachos digna emendatione corrigat.

Gregorius Leoni episcopo Catanensi (e).

Eod. anno.
Ex cit. lib. 10.
Ind. iii. epist. 22. alias lib. 8.
Ind. iii. ep. 21.

MArtianus monachus monasterii (f) sancti Viti, quod in Ætna monte est positum, consensu, ut ait, congregationis ejusdem monasterii ad nos veniens, questus est multas monasterium ipsum a quibusdam molestias ac præjudicia sustinere. Inter quæ illud nos quoque vehementissima exacerbatione commovit, quod in tantum mo-

(a) Aliqua de eo dicemus infra, Dissert. vi. Cap. iii.

(b) De eo in notis ad præcedentem epistolam.

(c) Id est, monasterii, supra Dipl. clxii.

(d) De Italis in Siciliam confugientibus aliqua dedimus in notis ad Dipl. Lxvii, pag. 108. & 109.

(e) Epistola hæc concordat cum altera proxime exscribenda, quam ad Adrianum notarium dedit ipsemet S. Gregorius, Ceterum de Leone episcopo Catanensi egimus jam in monitis ad Dipl. Lxxxvii.

(f) De hoc monasterio opportunius aliqua sumus dicturi infra, Dissert. iiii.

monasterium ipsum innotuit calcari, ac despici, ut etiam monachis ibidem degentibus, mulieribus se jungere sine metu sit licitum. Quod si ita est, quam grave vestram fraternitatem, & apud Deum peccatum, & apud homines culpa respiciat, ipse poteris judicare: quippe quia nulla te prævalet excusatione defendere. Aut enim hæc fieri nescisti, & culpa neglectus vehementer argueris: aut certe factum recognovisti, & graviolem erga te videris indignationem exigere, cur tantum facinus ultione strictissima non punisti. Itaque scriptis fraternitatem vestram præsentibus commonemus, ut cum omni hoc vigilantia investigare festinet. Et si hujusmodi iniquitatem a quibusdam perpetrata inveniatur, ita hujus perverfitatis facinus digna studeat emendatione corrigere; quatenus & Deum placare, & aliis ne de cetero quid simile perpetretur, custodiæ possit disciplinam ostendere. Molestias vero quas prædictum monasterium pati, vel ea quæ ei perhibentur invasa, sanctitas vestra cognoscat, & ita se in quantum justum est, in protectione ejusdem exhibeat, ut in nullo contra æquitatis ordinem valeat aliquo modo prægravari. Præceptum vero beatæ recordationis nostri prædecessoris Pelagii datum ad Elpidium (a) prædecessorem vestrum, cujus subtus exemplaria fecimus adscribi, sine aliqua volumus refragatione servari.

D I P L O M A C L X X X I X.

Epistola ejusdem S. Gregorii PP. ad Adrianum notarium Sicilia. Agat quoque, tum ut puniatur supradictorum monachorum scelus, tum ne quis illorum bona invadat.

Gregorius Adriano notario Siciliae (b).

Res ad nos omnino detestabilis (c), & nefanda pervenit, & miramur cur, si veritate subsistit, eam minime cognovisti. Veniens autem ad nos Martianus, monachus monasterii sancti Viti, quod in monte Ætna est positum, oblata nobis petitione questus est inter alia, ita monachos ejusdem monasterii perverse ac nequiter vivere, ut mulieres sibi sociare, quod dici nefas est, audeant. De qua re quia fratri & coepiscopo nostro Leoni scripsimus, ut requisita veritate, si ita repererit, districtissima hoc studeat severitate corrigere-

Eod.anno.

*Ex cit. lib. 10.
Ind. III. epist.
23. alias lib. 8.
Ind. III. ep. 22.*

(a) Consule qua de eo dedimus in notis ad Dipl. LIV. & LVII.

(b) Alibi, id est Dipl. CCXXVII. *Adriano notario Panormitano.* Agitur ulterius de eo in Dipl. CLXXIV. & CCXXX.

Consule quæ, Deo auspice, sumus dicturi in Dissert. VI. Cap. de *Notariis Ecclesie.*

(c) Confer cum epistola proxime exhibitâ.

rigere : necesse quoque est ut in hac re tua se experientia ad investigandam veritatem , & puniendum tantum scelus omnimodo sollicitudine debeat exhibere , ut neque remissa , neque negligenter agi aliquid videatur . In aliis vero utilitatibus memorati monasterii solatia tua in quantum ratio poposcerit æquitatis , impende : quatenus & si quid ei , sicut dicitur , invasum est , secundum justitiam reformetur ; & de cetero præjudicium illic aliquod contra Dei timorem , & legum ordinem , nullo modo generetur .

D I P L O M A C X C .

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Zittanum magistrum militum . Fatetur persolvenda etiam a religiosiis tributa .

Gregorius Zittano magistro militum (a).

Anno 600.
mense Majo.

Ex eod. lib. 10.
Ind. III. epist.
27. alias lib. 8.
Ind. III. epist.
28.

E Pistolas vestras Græco sermone dictatas me indico suscepisse , in quibus dicitis quod quædam religiosa loca responsum (b) juri publico de rebus ei competentibus reddere contempnant . Quæ res me omnino contristavit : quia nostri est habitus non solum præjudicia minime facere , sed etiam facta æquanimiter portare : nisi forte quod res pauperum defendere rationabiliter cogimur , ne apud omnipotentem Deum culpabiles inveniri valeamus . Proinde Fantino (c) defensori quæ scripserim gloriæ vestræ transmissi , ut ipse religiosos quosque in Panormitanis partibus apud electos judices venire compellat , & suorum actuum rationem reddant . Omnipotens Deus cælestis vobis misericordiæ largitatem præbeat , ut per cuncta , quæ agitis , ejus gratiæ serviatis . Mense Majo , indictione III.

DI-

(a) Consule Dissert. VII. Cap. de Magistris Militum .

(b) Responsum pro tributo hic accipi perhibet Guffanvillæus , cui se subscribunt Monachi Benedictini . Porro tributa a religiosiis locis persolvi præcipit S. Gregorius , non quod ecclesiarum Siciliae bona ejusmodi oneri fuerint subjecta ; sed ratione bonorum , quæ a laicis in ecclesiam transibant cum intrinsicis tributorum fiscalium oneribus : hinc non casu factum , ut ipse S. Gregorius in nova dedicatione basilicæ ,

oratorii , vel monasterii jufferit , ut quæ constitui debebat dos libera , omnino esset a tributis fiscalibus : sic in Dipl. LXXX. CLXXIII. & CCIX. Et quidem tantum abest tributis fiscalibus bona ecclesiæ S. Gregorium obnoxia voluisse , ut Talitano scriberet de patrimonio ecclesiæ defendendo a Vestigaliis , qui auctoritate principis tributa exigebant , supra Dipl. CXIII.

(c) De eo agemus infra , Dissertat. VI. Cap. de Defensoribus .

DIPLOMA CXCI.

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Fantinum defensor-
rem. Caussas Sabinianum inter & Theodorum
episcopum, tum de impensis in hospites,
tum de aliis suo judicio definiat.*

Gregorius Fantino defensori (a).

Sabinianus vir clarissimus (b), præsentium lator, nobis indicavit. *An. iii. Ind. 599. & 600.*
hanc olim ibi consuetudinem convenisse, ut diveisis supervenien- *Ex eod. lib. 10.*
tibus, cives (c) ejusdem civitatis de proprio expensas impenderent. *Ind. iii. ep. 28.*
De qua re dum se quererentur affligi, hoc illis cum Theodoro (d) *alias lib. 8.*
Lilyboetano quondam episcopo convenisse, ut in ecclesia ejus certæ *Ind. iii. epist. 29.*
portiones substantiæ suæ donatione conscriberentur, & hoc in se onus
susciperet, atque securis eis redditis, ipse de ecclesia quidquid esset
necessarium, erogaret. Se vero per tertiamdecimam, & primam in-
dições, quibus prædictæ civitati defensoris officium tenuit, absen-
te episcopo, de proprio expendisse quod de ecclesia poterat erogari.
Et quia sibi quod expendit, postulat debere restitui: iccirco experien-
tiæ tuæ præcipimus, ut reverendissimo fratri & coepiscopo nostro
Decio (e) studeat imminere: quatenus aut pacifica, si ita est, cum
eo ordinatione decidat; aut certe si qua se ratione a restitutione ex-
pensarum credit defendere posse, in judicio tuo assistat. Et exquisita
diligentius veritate, ita quidquid tibi æquitatis ordo suaserit, mora
postposita definito, ut & rationabiliter caussa finem accipiat, & par-
tes apud te nulla fatiget in observatione dilatio. Si autem donatio-
nes, de quibus dictum est, ecclesiæ suæ esse onerosas existimat, &
reddere eas donatoribus fortasse voluerit: si qui ex eis qui eos reci-
piunt, clerici sunt, a te similiter moneantur ut aut secundum por-
tiones suas, quæ erant soliti dare persolvant: aut certe si causari
voluerint, contentiones partium tua necesse est cognitione distingui,
ut nulla se pars inaudita queratur præjudicium sustinere. Alias vero
caussas quas cum memorato reverendissimo viro fratre nostro supra-
scriptus portitor habere præsentis se asserit tuo similiter volumus,
mediis sacris Evangeliiis judicio definiri.

DI-

(a) Fantinum hunc commemorat præcedens epistola, quam consule.

(b) Hic, ut ex contextu epistolæ liquet, per duas disjunctas indictiones, scilicet XIII. & I. defensoris officio in civitate Lilyboetana functus fuerat. Clarissimi nomen ei datur, veluti viro infimo magistratu jam prædito. Consule quæ dedimus in notis ad Dipl. LVIII.

(c) Spectabilis est locus iste ad intelligendum quod hospitalitas tunc tem-

poris ne dum episcopum & clericos, sed laicos quoque decebat. Consule Thomasinum *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 1. lib. 2. cap. 89. 90. & 91. & par. 3. lib. 3. cap. 47. 48. & 49.

(d) Et epistolam inscripserat idem S. Gregorius, quæ est 50. lib. 3. hic Dipl. xcvi. Vide ibi.

(e) Theodosio in Lilyboetana episcopatu Decius iste successerat, ut discimus ex Dipl. cxxiv.

D I P L O M A C X C I I.

Epistola antedicti S. Gregorii PP. ad Libertinum exprætorem. Hortatur ut adversa patienter sustineat, & vestes ad suorum usus suscipiat lubens.

Gregorius Libertino exprætore (a),

Anno 600. mense Junio. **Q**UANTA vos sæculi hujus premat angustia, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positus sola est consolatio misericordia Creatoris; in eum spem vestram ponite, ad ipsumque tota vos mente convertite, qui & juste, quem vult permittit affligi, & confidentem in se misericorditer liberabit. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæque illata sunt sustinete. Nam rectæ mentis est Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in adversitatibus collaudare. In his igitur quæ patimini, nullum contra Deum murmur cordi vestro subrepat: quia ad quid hoc Creator noster operetur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice fili, aliquid illum in prosperis positus offendisti, unde te clementi amaritudine vult purgare. Et ideo, nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna discrucient: quia si in adversis gratias referens, Deum tibi patientia feceris esse placabilem; & quæ amissa sunt, multiplicata redduntur, & super hæc gaudia æterna præstantur. Peto (b) autem ne injuriosum ducatis, quod viginti a nobis vestitus ad pueros vestros per Romanum defensores scripsimus præberi: quia de beati Petri apostoli rebus quamvis parva sint, quæ offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam & hic vobis valebit majora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare. Mense Junio, indictione III.

Ex eod. lib. 10.
Ind. III. epist.
31. alias lib. 8.
Ind. III. ep. 31.

DI-

(a) Libertinum prætura Siciliæ privatum, ut adversa patienter sustineat, hortatur hic S. Gregorius scelerum illius inscius; sed aliter de eo sentit, ut delicta ejus intellexit. Consule Dipl. cxcix. & præterea vide quæ exhibuimus in notis ad Dipl. xcvi. & cxxxvi.

(b) Afflictis ex corde compati solidus

erat S. Gregorius, eisdemque muneribus ex patrimonio ecclesiæ suæ adjuvabat: quare Libertinum Siciliæ præfectura privatum elemosynis fovet. Vide Baronium *Ann. Eccl.* ad annum 600. Cap. 19. & quæ dabimus in *Dissert. v. de Patrimonio Eccl. Rom. in Sicilia* n. 6.

DIPLOMA CXCIH.

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Secundinum episcopum Tauromenitanum. Benignius agendum erga Leonis uxorem, quæ, ob adulterii suspicionem a marito discedens, quum religiosam vestem induisset, ad ipsum, inconsulto Secundino redierat.

Gregorius Secundino episcopo Tauromenitano (a).

PRæsentium portitor Leo chartarius (b), ad nos veniens indicavit uxori suæ, quæ relicto eo pro fornicationis crimine, quo vehementius stimulatam aiebat, atque ob hoc religiosam vestem (c) induerat, se culpabilem nullatenus exstitisse: adeo ut, sicut ait, requirente fraternitate vestra, cui hujus rei cognitionem ante hoc fere triennium mandaveramus, in nullo claruerit eum post initum conjugium in fornicationis culpam collapsum: adjiciens quoque quod eidem uxori suæ districtissima sacramenta præbuerit, infontem se eade re, unde etiam illam mordebat suspicio, permanisse: & iccirco propria eam sponte ad se reversam. Sed quia communione illam cum familia sua pro hoc solummodo a fraternitate vestra privatam asserit, quod ad eum clam postpositis vobis redierit: volumus ut familia quidem ipsius sacram communionem recipiat, & dominæ eadem culpa in hujus afflictionis poena familiam diu non teneat. De ipsa vero, hoc est, de uxore prædicti portitoris, hoc vos observare necesse est, ut si manifeste confiterit quia contra conjugem suum dicere nihil potuit, sed & insuper suspicio ipsius præstito, ut edocti sumus, sacramento amputata est, & utique post hoc sua ad eum sponte reversa est; in ea quoque temperanda est censura judicii, ut longo jam tempore minime communione privetur. Si autem aliter se veritas, quam nobis insinuatam est, fortassis habuerit; fraternitatis vestræ subtiliter scripta nos instruant, ut quidquid fiendum sit, nostris iterum discurrentibus epistolis agnoscatis.

An. iii. Ind.

599. & 600.

Ex eod. lib. 10.

Ind. 111. epist.

32. alias lib. 8.

Ind. 111. epist.

32.

Tom. I.

G g

DI-

(a) Aliqua de eo exhibuimus in observationibus ad Dipl. LXXVIII. pag. 124. & 125.

(b) De Leone chartulario, & chartulariorum numero & officio agemus infra, Dissert. VII. Cap. de Chartulariis.

(c) Ex hoc loco sicuti & ex Dipl. CCXXVII.

discimus qualis fuerit Sicularum disciplina circa dissolutionem matrimonii ob adulterium alterius conjugis. Non enim innocenti erat facultas ad novas nuptias convolandi, sed monasticum institutum, invito reo, non tamen inconsulto episcopo, profectendi. Confer cum Dipl. CCXXVII.

D I P L O M A C X C I V .

*Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Secundinum . Si
revera Dulcinus episcopus, substantiæ suæ sex un-
cias ecclesiæ Locrensi, & sex monasterio
S. Christophori reliquerit, nullam
jam dicto monasterio mole-
stiam irrogari patiatur.*

Gregorius Secundino episcopo Tauromenitano .

An. iii. Ind. 599. & 600. **S**cripta fraternitatis vestræ suscepimus, in quibus indicastis, reve-
Ex eod. lib. 10. Ind. 111. epist. 33. alias lib. 8. Ind. 111. ep. 33. rendissimum fratrem nostrum Marcianum, Locrensis (a) civitatis
episcopum, aliter nobis de causa ecclesiæ contra monasterium sancti
Christophori (b), quod in vestra diocesi est constitutum, intimasse:
non quidem fallendi voluntate, sed quia a clericis suis non fuerat
de veritatis natura diligenter instructus. Et quoniam scribitis Dulci-
num (c) decessorem ipsius nihil de rebus ecclesiæ suæ fuisse testatum,
sed de propriis, ac magis quæ in prædicto monasterio fidelium obla-
tione collata sunt, elogium (d) condidisse, atque sex uncias ecclesiæ
& sex idem monasterio jure hereditario reliquisse: necesse est ut si
ita etiam non ex opinione, sed absolute in veritate esse recolitis,
nullam prædicto monasterio sinatis molestiam irrogari; præcipue dum
eamdem causam jam temporibus reverendæ memoriæ Maximiani (e)
episcopi vos atque fratrem & coepiscopum nostrum Ruffinum ex
ejus deputatione accessione audisse, ac decidisse testemini; adeo ut
inter partes ea quæ inveniri poterant, partirentur, & quod ecclesiæ
fuit intrinsecus redderetur. Volumus ergo ut pars utraque conticeat, &

ea

(a) Civitas olim celebris in Calabria, de qua egimus in notis ad Dipl. cxxxix.

(b) Hocce monasterium ex hac epistola memorant, Baronius in *Not. ad Martyr. Rom.* die 25. Julii, Pyrrhus in *Not. Eccl. Taurom.* item in *Disquisit. de sex Monast. S. Greg. in Sicilia.* Johannes Mabillonius *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 7. cap. 63. & continuator Johannis Bollandi, Johannes Pinius in *Act. Sanctor.* die 25. Julii de S. Christoph. Mar. §. 2. Qui idem monasterium in Italia, ac in toto pene Catholicorum orbe omnibus sacris adibus sub invocatione S. Christophori erectis antiquius fuisse nullus dubitat. Quo signanter loco Tauromeni-

tanæ diocesis antedictum monasterium situm fuerit, silente prorsus antiquitate, gratis divinare non audeamus.

(c) Dulcinum Locrensis ecclesiæ episcopum, qui mortem obiens, sex uncias monasterio S. Christophori reliquit, unum ex his episcopis fuisse putamus, qui Calabriam Saracenis invadentibus, in Siciliam declinandæ persecutionis causa transferant. Lege admonitiones nostras ad Dipl. lxxvii. pag. 108. & 109.

(d) Id est, testamentum.

(e) Nempe, *Syracusani*, cui vices suas super omnes Siciliæ ecclesias ipsemet S. Gregorius commiserat ex Dipl. lxxxii.

ea quæ a fraternitate tua una cum prædicto Ruffino quondam episcopo statuta sunt, inconvulsa consistant : quatenus nec pars ecclesiæ denuo injuste quæstionem inferre, nec monasterium irrationabiliter videatur post vestram maxime definitionem controversiam sustinere.

DIPLOMA CXCIV.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Johannem episcopum Syracusanum. Agat ne apud Leontium exconsulem injustum aliquid patiatur Crescentius vicarius.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

Quum lator præsentium Crescentius vicarius noster, quem ad se *Eod.anno.*
 filius noster gloriosissimus domnus Leontius (b) exconsul præ- *Ex cit.lib.10.*
 cepit occurrere, exire de septis (c) venerabilibus dubitaret : *Ind.iii.epist.*
 ne qua per eum excusatio aliis fortasse nasceretur, aut publica dice- *46.alias lib.8.*
 retur utilitas impediri, ei ut egredi debuisset, æquitate servata, per- *Ind.iii.ep.47.*
 mittere fecimus. Et ideo quia hæc illi res, sicut jussus fuerat, illic sua-
 sit occurrere, fraternitas vestra ei salva ratione concurrat, atque
 apud prædictum gloriosissimum domnum vestrum agere cum ea qua
 consuevit caritate studeat, ut in nullo eum contra leges, aut ratio-
 nem patiatur aliquo modo prægravari : sed justitiam ei, sicut Chri-
 stianitati ejus convenit, in omnibus faciat custodiri : quatenus & ipse
 ad mercedem suam, quod æquitatis ordo exigit, videatur salubriter
 servasse, & hic se contra ea quæ promitti fecimus, gravari non
 sentiat,

Tom. I.

G g 2

DI-

(a) Aliquis de eo exposuimus supra in monitis ad Dipl. cxv. & cxv.

(b) De Leontio exconsule, ac de exconsulum numero in Sicilia & officio opportunius agemus infra, Dissert. vii. Cap. de Exconsulibus.

(c) Vel ex hoc tantum loco plane constat, asylum honorem sacris ædibus

per hæc ferme tempora integre datum, frustra reclamantibus qui de ecclesiastica potestate & jurisdictione non bene merentur, quos rejicit & arguit Thomasinus de *Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 3. cap. 95. & seqq.

D I P L O M A C X C V I.

*Epistola antedicti S. Gregorii Pont. Max. ad eundem
Johannem . Apollonium magistrum
militum commendat .*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano .

An. iii. Ind.
599. & 600.
Ex cod. lib. 10.
Ind. iii. epist.
47. alias lib. 8.
Ind. iii. ep. 48.

QUAMVIS glorioso Apollonio , magistro militum (a) , communi filio , paternam vos pietatem noverimus impendere : quia tamen eundem dilectionis modum , quem circa eum sacerdotialiter exhibetis , nostris credidit apicibus augmentandum : iccirco eum fraternitati vestræ his epistolis commendamus , hortantes ut paternam in vobis , sicut decet , consolationem inveniatur , & solatiis vestris , sicut usus exegerit , comitante justitia potiatur : quatenus dum vestram erga se amplius fuerit dilectionem expertus , & ipse quod de vobis confidit , agnoscat , & nostram sentiat epistolam profuisse .

D I P L O M A C X C V I I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Leontium exconsulem .
Apollonium commendat .*

Gregorius Leontio exconsuli (b) .

Eod. anno.
Ex cit. lib. 10.
Ind. iii. epist.
48. alias lib. 8.
Ind. iii. ep. 49.

SCIENTES gratia paterna vos scripta suscipere , si illud peragere studeamus , gloriam vestram ultro non est dubium operari : quia filiorum nostrorum desideria non patimur contristari . Et ideo quia gloriosus filius noster Apollonius (c) , magister militum , lator præsentium , nostris se apud vos voluit apicibus commendari : salutantes gloriam vestram paterna dilectione petimus , ut salva ratione gratiam vestri favoris inveniatur , & patrocini opem in quocumque necesse fuerit , consequatur : quatenus dum gloria vestra ea quæ sponte consuevit impendere , nostræ quoque commendationi præstiterit , & ipse se optatum in vobis gaudeat invenire subsidium , & nos uberes sincerissimæ bonitati vestræ gratias referamus .

DI-

(a) Qui & quot fuerint magistri militum in Sicilla , dicemus infra , Dissert. VII. Cap. XII.

(b) Consule quæ de eo sumus dicturi in Dissertat. VII. Cap. de Exconsulibus .

(c) Sicuti Johanni episcopo Syracusano per præcedentem epistolam , ita & per hanc Leontio exconsuli venientem , Apollonium in Sicilliam commendat S. Gregorius .

DIPLOMA CXCVIII.

Epistola præfati S. Gregorii PP. ad Adeodatam illustrem.

Illius animum ad temporalium contemptum, æternorum vero amorem confirmat. Johanni, & Leontio commissam indicat Decii episcopi caussum.

Gregorius Adeodatæ illustri (a).

Magnam nobis lætitiâ gloriæ vestræ ingessit epistola, quæ æternæ vitæ desiderium vos habere signavit: sed quia hujusmodi studiū fugitiva solet mundi gloria præpedire, hortamur ut mentis vestræ saluberrimam deliberationem res quælibet transitoria non revocet, nec ab incepto eam tramite deviet. Sed magis supernæ patriæ amor accendat, præmia mansura sollicitent, & ad venturi Judicis promissionem certa semper aspiret, atque ex temporalibus æterna meretur: ut ex hoc & in vera gloria esse, & inter matronas possitis cælestes ascribi. Reducite ad animos prosperitates temporum, multitudinem hominum, dignitatum pompas, matronarum gloriam, divitiarum abundantiam. Attendite hæc omnia ubi vel quid facta sunt, & ex hoc pensate quam nulla sint, & quia qui ista diligit, somnium vigilans videt. Hæc itaque recordatio magna vobis debet esse instructio, quoniam pro magno diligi non debet quidquid sine concluditur. Illa ergo appetenda, illa summopere diligenda sunt, quæ nec inventa transeunt, nec adepta deficiunt. Sed quia ad eorum desiderium anhelare sine divinæ misericordiæ gratia nullus valet, oramus omnipotentem Dominum ut hæc vobis & eligendi velle, & posse tribuat obtinendi: quatenus & hic vos in suo vivere timore concedat, & postea in sanctarum martyrum sorte recipiat. Paterna itaque caritate gloriam vestram salutantes, indicamus de causâ fratris & coepiscopi nostri Decii (b) hoc nobis visum fuisse, ut eam audiendam fratri & coepiscopo nostro Johanni (c), & Leontio (d) glorioso, quia bonus & justus vir dicitur, committere deberemus: securi maxime quia ubi prædicti fratris & coepiscopi nostri in judicio caritas interest, nec eis surripiatur, nec pars ecclesiæ possit præjudicium sustinere.

An. iii. Ind.

599. & 600.

Ex eod. lib. 10.

Ind. 111. epist.

49. alias lib.

9. Ind. 11. ep.

55.

DI-

(a) Adeodata, cujus propositum de mundi contemptu, & amore æternorum confirmat hic S. Gregorius, monasticum inde habitum induit, & religiosum institutum professâ est in monasterio a se Lilybœi edificato. Consule Dipl. ccviii. & seqq.

(b) Scilicet, episcopi Lilybœtani, cujus

fit mentio in Dipl. cxxiv. & ccix. (c) Eundem esse putamus ac Syracusanum antistitem, quem paullo antea, id est Dipl. cxcv. & cxcvi. commemoratum vidimus.

(d) Cui inscripta est præcedens epistola, sicut & proxime recudenda.

D I P L O M A C X C I X .

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii magni ad Leontium ex-
consulem . Se nulli unquam protectionem , nisi faven-
to justitia , postulasse . Et si in rebus publicis
fraudem fecerit Libertinus , substantiam
ejus cædi debuisse , non libertatem .
Iram in vindictam malorum
sequi debere rationem uni-
mi non præire .*

Gregorius Leontio exconsuli (a) .

*An. iii. Ind.
599. & 600.
Ex eod. lib. 10.
Ind. iii. epitt.
51. alias l b. 8.
Ind. iii. ep. 51.*

CAutionis & exemplar Libertini (b) ad me studuit gloria vestra transmittere , quatenus mihi ostenderet cum qua obligatione , vel mente ad præfecturæ (c) dignitatem idem Libertinus accesserit . Quæ a glorioso fratre meo Palatino patricio , vel consiliario meo viro magnifico Theodoro relecta , mihi subtiliter insinuata est , atque execrabilis & mihi & cunctis apparuit , qui cognoscere voluerunt . Sed debet gloria vestra meminisse , quia numquam epistolas meas pro commendatione alicujus accepit , nisi ut protectionem vestram , favente justitia , præstaretis . Et quia de eodem Libertino tota simul provincia gratias referebat , indicavi . Nam vel quis esset , vel quales causas (d) habuerit , neque unquam professus sum , nec hæcenus subtiliter scio . Nam si in ista causa cautionis culpabilis invenitur , & de aliis causis quid pro se alleget nescio ; unum hoc tamen bene atque constanter novi : quia & si quam in rebus publicis fraudem fecit , substantia ejus cædi debuit , non libertas . Nam in hoc quod liberi cæduntur , ut taceam quod omnipotens Deus offenditur , ut taceam quod vestra opinio vehementer gravatur : piissimi tamen imperatoris nostri omnino tempora fuscantur . Hoc enim inter reges (e) gentium & imperatores Romanorum distat : quia reges gentium domini fervorum sunt , imperator vero Romanorum dominus liberorum . Unde & vos quidquid agitis , prius quidem servata justitia , deinde custo-

(a) De Leontio exconsule fit quoque mentio in duabus præcedentibus epistolis .

(b) Ejus notitiam exposuimus jam in notis ad Dipl. xcvi. Libertino isti dignitate privato sufficitur Alexander , ut discimus ex inscriptione Dipl. ccxi .

(c) Testibus Monachis Benedictinis , in quatuor Codd. M. SS. Vaticanis loco ad præfectura , legitur ad prætura ,

quæ lectio ex his quæ exhibuimus in notis ad Dipl. xcvi. verior nobis videtur .

(d) Excusat se , quod supra , id est Dipl. ccxi . Libertinum injustæ accusationis injuriam sustinere dixerat .

(e) De regibus barbaris , qui subditos quasi servos habent , loquitur hic S. Gregorius . Eadem habet lib. 13. ep. 31. alias lib. 11. ep. 38 .

custodita per omnia libertate agere debetis. Scriptum est: *Quod tibi non vis fieri, vide ne ipse alteri feceris*. Et per semetipsam Veritas dicit: *Quæ vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis*. Libertatem ergo eorum qui vobis in discussionem commissi sunt, ut vestram specialiter attendere debetis: & si ipsi a majoribus vestris injuriari libertatem vestram non vultis, subjectorum vestrorum honorando libertatem, custodite. Scimus enim qui dixit: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*. Cujus quia verba non transeunt, sed per omnia implentur, metuamus quod iterum dicit: *In qua mensura mensi fueritis, in ea metietur vobis*. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbe, si crudeliter agimus, despecto Deo nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipse qui despicitur, cum contra nos quem despecto Deo placare volumus, iritat. Curemus ergo per omnia placare Deo, qui potens est etiam iratos homines ad mansuetudinem reducere. Nam, sicut dixi, etiam mansueti homines indignante Deo ad iracundiam provocantur.

Tob. 4. 16.

Matth. 7. 12.

Matth. 24. 35.

Matth. 7. 2.

Si autem dicitur, quia sine verberibus atque terroribus fraudes publicæ inveniri non possunt, hoc admittere poteram, si in ratiociniorum causa domnus Leontius non venisset. Nam verum est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt: de qua re se mihi vestra gloria non valet excusare. Nam vel quæ auditis vel quid dicitis, subtiliter exquirens, inveni quia homines sine causa cæditis, qui auxiliante Deo verbis agere omnia potestis.

De causis vero eorum quos discutitis, verum fateor, quia multa audiens quæ numquam ante cognovi, vehementer erubesco. Unde & vobis, & piissimo domno imperatori taceo. Nam si mihi constare potuisset quia justas causas de suis rationibus haberent, & prius per epistolas vos pulsare habui: & si auditus minime fuisset, serenissimo domno imperatori suggererem. Sed quia mihi de eorum rationibus nihil constat: ideo, sicut dixi, & vobis, & piissimo principi hætenus nihil dico. Turpe est enim me hoc defendere, quod prius mihi confiterit justum esse: quia ego homines propter justitiam diligo, non autem justitiam propter homines postpono.

Ita ergo age, gloriose fili, ut in actione commissa prius illum habeas placatum, qui continet omnia, ac deinde serenissimi principis utilitatem cum omni sollicitudine impleas. Nam & in ejus actione, a quo tibi commissa est, esse negligentem, non sine peccato existimo. Sed quia omnipotente Deo largiente, idonea est vestra sapientia, & rationes vigilanter ac subtiliter exquirere, & Creatoris vobis judicium per mansuetudinem placare, quoties ira animum invadit, mentem edoma, vince te ipsum. Differ tempus furoris, & quum tranquilla mens fuerit, quod placet judica. Ira enim in vindictam malorum sequi debet rationem animi, non præire, ut quasi ancilla justitiæ post tergum veniat, & non lasciva ante faciem prorumpat. Aliquando vero ostendenda est, & non exhibenda: aliquando exhibenda est, sed numquam sequenda. Quando enim in executione justitiæ placata mente irascimur, iracundiam & non sequimur, & exhibemus, Ira enim quæ animum

mum perturbat, quanta consideratione cavenda est, monstratur. De
 Jac. 1. 19. qua scriptum est: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem
 ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri justitiam Dei non
 operatur.* Hinc rursus scriptum est: *Quis potest habitare cum homi-
 ne, cujus spiritus facilis est ad irascendum?* Hinc iterum dicitur: *No-
 li esse cum homine iracundo; neque ambules cum viro furioso; ne for-
 te discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.* Contra hanc
 Prov. 18. 14. Prov. 22. 24. in laude patientiæ scriptum est: *Melior est vir qui vincit iram, quam
 qui capit civitatem magnam.* Hinc David personam in se infirmorum
 Prov. 16. 32. sumens, ait: *Turbatus est præ ira oculus meus, atque ex ipsa turba-
 tione quid sequatur, adjunxit: Inveteravi inter omnes inimicos meos.*
 Psal. 6. 8. Ex ira (a) quippe quum turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos
 nostros ad vetustatem deducimur: quia inter malignos spiritus ad ve-
 tusti hominis similitudinem revocamur. Quum igitur iram quæ cor
 permovet, sacra eloquia tot testimoniis detestentur, perpendamus qua
 intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo judice in testimo-
 nio illius toties reprobatur.

Alia quoque occurrit opinio, quia alii præ aliis gravantur; & ex
 quibusdam, quæ ex principali jussione expensa sunt, minime reputantur.
 Quod si verum sit, nescio. Si tamen ita est, hoc omnino facere, &
 pro timore æterni Judicis, & pro ipsius humanæ considerationis ratio-
 ne minime debetis.

Ecce, gloriose fili, amore Dei tuoque provocatus, cuncta quæ
 sensi, cuncta quæ audivi, breviter indicavi. Sapientis autem viri est,
 & breviter audita latius pensare, & quæque Deo displicent, in ce-
 leritate corrigere. Omnipotens Deus cælesti vos gratiæ protectione
 circumdet, ut hic vos & a pravis actibus, & a perveris hominibus
 tueatur, & apud se postmodum in æterna patria pia remuneratione
 lætificet.

DI.

(a) Leontium, ut spreta ira justitiam
 exsequatur, vehementer hortatur hic
 S. Gregorius, utpote qui supra dixe-
 rat, inter sævum gentium regem &
 piissimum imperatorem illud disci-

men intercedere debere, quod hunc
 justitia facit esse patrem, illum ira
 dominum. Adi Themistium Orat. 5.
 ad finem.

DIPLOMA CC.

Epistola præfati S. Gregorii Pont. Max. ad Amandinum domesticum. Se ad illius votum, & missa suscepisse, & pro Johanne præfecto scripsisse ad Exarchum. Quæ vero ad ipsam de Libertino scripsit, non moleste debuisse suscipi, sed ut candide ab amico scripta.

Gregorius Amandino (a) domestico (b).

EA quæ per Paulum latorem præsentium, & Timarchum excubitorum gloria vestra transmisit, eo quo voluistis modo suscepta sunt. Sed & excellentissimo filio nostro Exarcho (c) per superscriptum excubitorem, qui ad eum profectus est, scripsimus, ut cautiones agentium vices Johannis præfecti simul, & Palatini huc transmittere debeat: indicantes ei quia nisi illas direxerit, usque ad adventus vestros ea quæ a gloria vestra transmissa sunt, non tangerentur, sed vobis remeantibus conferrentur.

De persona autem gloriosi Libertini (d) quædam ad nos antepervenerant; & necesse fuit ut ea vobis sicut revera filiis quos diligimus, minime taceremus. Et quantum in gloriæ vestræ epistolis invenimus, moleste illa, quod non decuit, suscepistis: quando nihil asperum scripsisse meminimus, sed hortati sumus ut cum eo caritatem, & gratiam haberetis. Sed quia ad hæc aspera vobis rescribentibus, ne ipsam ad nos epistolam mitteretis, per somnium vos scripsistis esse prohibitos, omnipotenti Deo gratias agimus, qui sic vos vigilantes custodit, ut etiam dormientes admoneat. Sed quia in eodem somnio, & a me vos de eadem causa reprehensos scribitis, qualis sim vel ex hoc colligite. Et quando vos paterna adhortatione commoneo, moleste suscipere non debetis: quia qui dormientibus purus sum vigilantibus duplex esse non patior.

An.iii.Ind.

599. & 600.

Ex eod.lib.10.

Ind.iii.ep.52.

alias lib. 8.

Ind.iii.epist.

52.

Tom. I.

Hh

DI-

(a) Aliam ei epistolam dedit S. Gregorius, hic Dipl. cciv.

(b) Pauca de hac voce dixit Guffanvillæus hic, majora exhibet Du-Gan in suo Glossar.

(c) Exarchorum dignitatem prælibavit

Cantellius *Metrop. Urb. Hist.* tom. 1, Dissert. 1. cap. 3. & erudite digessit Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccles. Discipl.* tom. 1. lib. 1. cap. 17. & seqq.

(d) Confer cum præcedente epistola de eodem Libertino scripta.

D I P L O M A C C I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Romanum defensoram.
Admoneat Leontium ne adversus Neapolitanorum
civium jura malorum hominum ver-
bis assensum præbeat.*

Gregorius Romano defensori (a).

An. iii. Ind. 599. & 600. **P**ervenit ad nos quod quidam pravæ voluntatis studio contra fe-
niores, & cives Neapolitanæ civitatis de insulis (b) juris eorum
Ex eod. lib. 10. Ind. 14. epist. 53. alias lib. 8. Ind. 11. ep. 53. Leontio (c) glorioso filio nostro nitantur surripere, ut eos injuste
damnis possint afficere atque affligere. Idcirco tibi hac præceptione in-
jungimus ut debeas esse sollicitus, quamvis apud eum nullus locus sur-
reptionis hac de causa inveniatur, ubi forte aliquid dictum fuerit, vel
ipsum præjudicialiter quid, quod non credimus, facere forte cogno-
veris, ex nostro illi mandato dicere te volumus ut malorum hominum
verbis assensum præbere, & in hoc peccato se immiscere non debeat:
quia licet retro principum jussionibus omnino de eisdem insulis sunt
muniti, nobis tamen dum in regia urbe fuimus, suffragantibus: ita
serenissimi domni Mauritiæ principis elicita jussione, eorum stricte
jura munita sunt, ut non habeant unde juste debeant formidare. Pro
qua re ut & tu diligentius informari, & antedicto glorioso filio no-
stro, si causa se dederit, liquido satisfacere valeas, earum tibi jussio-
num exemplaria prævidimus transmittenda. Sed si necessarium fuerit,
ipsas facimus authenticas destinari. Tantum est, ut, sicut diximus, stu-
deas esse sollicitus, ut surripiendi cuiquam illic locus non pateat.

DI-

(a) De eo supra, in monitis ad Dipl. CLVI.

(b) Hujusmodi Insulas, Iscliam vel Ischiam & quasdam alias e regione Neapolitana fuisse verosimile putat

Guffanvillaus, cui se subscribunt Monachi Benedictini in hunc locum.
(c) Is erat exconsul Sicilia ut patet ex epigraphe Diplomatis cxcix.

DIPLOMA CCII.

*Epistola antedicti S. Gregorii Pont. Max. ad Donum
Messanensem episcopum . Gregorium
expræfectum commendat .*

Gregorius Dono episcopo Messanensi (a).

Licet gloriosus filius noster Gregorius expræfecto magnam de fra- *Eod.anno.*
ternitate vestra certitudinem habeat , ut sacerdotalem sibi a vo- *Ex cit. lib. 10.*
bis impendi affectum non dubitet : quia tamen caritatis vestræ modum *Ind. III. epist.*
nostra rogante commendatione fudit augeri , his vos epistolis prævidi- *54. alias lib. 8.*
mus adhortandos , ut utilitati ipsius concurrere , atque in ejus juvami- *Ind. III. ep. 54.*
ne impendere , vos quæcumque suaferit ratio , debeatis . Et quia ali-
qua apud fraternitatem vestram pro sua , ut ait , cautela agere deside-
rat , locum apud vos , sicut revera decet sacerdotes , inveniatur , & pa-
terna sibi compati dilectione vos cognoscat ; quatenus dum sollicitudi-
nis cura ipsius , vestræ caritatis studio fuerit revelata , & ipse confi-
dentiam quam de vobis gerit operibus valeat experiri , & fraternitas
vestra postulantium desideriis se videatur salubriter impendisse .

DIPLOMA CCIII.

*Epistola ejusdem S. Gregorii ad Leontium excon-
sulem . Eundem Gregorium expræse-
ctum commendat .*

Gregorius Leontio exconsuli (b).

Quam justitiæ vigor in cognitione vestra , & veritas juvare sufficiat , *Eod.anno.*
quos tuetur , cujusquam apud vos commendatione opus non fue- *Ex cit. lib. 10.*
rat : quippe qui ea quæ pro æquitate petenda sunt , ex vobis impenditis . *Ind. III. ep. 55.*
Sed ne postulantium desideria , qui bonorum filiorum studium pater- *alias lib. 8. Ind.*
na crescere adhortatione confidunt , postponere videamur : iccirco *III. epist. 55.*
illa apud gloriam vestram agere , quæ ultro exhibetis , omnibus mo-
dis invitamur . Ea propter paterna dilectione vos salutantes , petimus

Tom. I.

H h 2

ut

(a) Venientem Gregorium expræfectum
in Siciliam Dono Messanensi episcopo
(de quo egimus in notis ad Dipl.
cxxxiii.) S. Pontifex commendat , si-
cut & Leontio exconsuli , Amandi-
no domestico , Secundino episcopo
Tauromenitano , Johanni episcopo Sy-

racusano , & Azimarcho scriboni ,
ut patet ex quatuor proxime exscri-
bendis epistolis .

(b) Consule Dissert. VII. ad calcem hu-
jus Voluminis edendam , Cap. de Ex-
consulibus .

ut glorioso viro filio nostro Gregorio expræfecto caritatis gratiam, qua estis præditi, largius tribuatis; quatenus ille & quidquid æquitatis in vestra benignitate confidit, veris possit effectibus experiri, & nos bona quæ de vobis multipliciter prædicantur addiscentes, assidue pro gloriæ vestræ incolumitate omnipotentem valeamus Dominum deprecari.

D I P L O M A C C I V .

*Epistola antedicti S. Gregorii ad Amandinum domesticum.
Eundem Gregorium expræfectum
commendat.*

Gregorius Amandino domestico (a).

An.iii.Ind. **C**onfidentes quod gloria vestra se in amicorum suorum solatiis
599. & 600. devotam semper exhibeat, eorum vobis causas commendare,
Ex eod. lib. 10. quos diligitis, studemus. Atque ideo salutantes, petimus ut gloriosus
Ind. iii. epist. filius noster Gregorius, quales vos hic habuit, illic tales inveniat; &
56. alias lib. tam apud gloriosum filium nostrum Leontium, quam alibi quocum-
8. Ind. iii. ep. que necesse fuerit, gloriæ vestræ solatia consequatur, ac magnam in
56. vobis consolationem inveniat: & quantum possibile est, ne cuiquam
injustæ possit afflictioni vel gravamini subjacere, gloriæ vestræ sollicitudo studio vigilantissimo provideat, ut tranquillo maturoque hoc studeat consilio declinare; quatenus dum vos, sicut decet, adjutores habuerit, & ipse & nos amplius cognoscere valeamus quia sicut de gloria vestra præsumimus, non ad faciem, sed, quod est valde laudabile, puras nostris amicitias exhibere.

D I P L O M A C C V .

*Epistola ejusdem Romani pontificis ad Secundinum, & Johannem episcopos Siciliae. Ipsum eundem Gregorium
expræfectum commendat.*

Gregorius Secundino (b), & Johanni (c)
episcopis Siciliae.

Eod. anno. **B**onorum nos hortatur dilectio filiorum, utilitatibus eorum studio-
Ex cit. lib. 10. se concurrere, & eos in quantum ratio suppetit, adjuvare. Et
Ind. iii. epist. ideo quia quantum se gloriosus filius noster Gregorius expræfecto be-
57. alias lib. 8. nigne cunctis exhibuit, tanto omnium debet uti solatiis; fraternita-
Ind. iii. ep. 57. tem vestram his hortamur affatibus, ut illic venienti tam apud Leon-
tium

(a) Confer cum inscriptione epist. 52. lib. 10. in hac collectione Dipl. cc.
(b) Scilicet, Tauromenitano, de quo in Dipl. LXXVIII. XCIV. & alibi passim.

(c) Syracusanum intellige, cujus fit mentio in Dipl. CXC. CXCVI. & in aliis sane quam multis.

tium (a) gloriosum exconfulem in disponendis rationibus suis, quam apud alios ubi causa poposcerit, opem ferre, & partes illius sublevare favente justitia festinetis; ut vobis sacerdotaliter concurrentibus, nullam molestiam vel dispendium contra ordinem possit æquitatis incurrere. Quem si, quod non credimus, gravari frustra in aliquo senseritis, apud prædictum gloriosum virum agere vos, episcopali modestia servata, necesse est, ut verbum quod ei per Azimarchum (b) virum magnificum scribonem præbuit, custodire debeat ac servare, atque illum irrationabiliter affligi vel sustinere dispendium minime patiatur. Ita ergo fraternitas vestra se erga eum sollicitam curet ostendere, & in ejus se causis secundum Deum studeat exhibere, ut & sacerdotale in vobis subsidium & paternam inveniat caritatem.

DIPLOMA CCVI.

Epistola antedicti S. Gregorii PP. ad Azimarchum scribonem. Quod tardius ad Siciliam venerit idem Gregorius, non studio factum, sed corporis infirmitate.

Gregorius Azimarcho scriboni (c).

Quod præsentium portitor gloriosus filius noster Gregorius tarde ad Siciliam venit, non voluntate distulit, sed ita infirmitate corporis debilis factus est, ut vix in multis diebus reparari potuerit. Cujus debilitatis indicia etiam ipsi adhuc in eo cognoscetis. Mox autem ut aliquantulum convaluit, venire illuc sicut magnitudini vestræ promiserat, non neglexit. Quod ideo his apicibus scribendum prævidimus, ne eum distulisse sponte credentes, hanc moram ejus forsitan studio factam putaretis.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 10.

Ind. III. ep. 60.

alias lib. 8.

Ind. III. ep. 60.

DI-

(a) Cui eundem Gregorium expræfatum commendaverat idem S. Gregorius, hic Dipl. cciii.

(b) Ad quem proxime sequentem epistolam ejusdem argumenti dedit ipse idem S. Gregorius.

(c) Ei alias quoque epistolas scripsit idem S. Gregorius, hic Dipl. ccxxxvii. & ccxxxix. Consule quæ, auspice æterno Numine, dabimus infra, Dissert. VII. Cap. de Scribonibus.

D I P L O M A C C V I I .

Epistola præfati S. Gregorii Pont. Max. ad Romanum defenforem . Scriboni quamvis bono non locandam ecclesie possessionem , sed annis singulis id offerendum Gentioni quod ex locatione fuisset lucratus .

Gregorius Romano defensori (a) :

An. iii. Ind. 599. & 600.
Ex eod. lib. 10. Ind. iii. epist. 64. alias lib. 8. Ind. iii. ep. 61.

QUoniam filius noster Gentio vir magnificus scribo (b) tantæ Deo propitio, bonitatis est ut valde sit diligendus, si quid ei potuissimus conferre, debuimus. Voluerat enim possessionem juris ecclesiastici sub specie libellorum (c) tenere. Sed propter malos scribonnes judicavimus in hac nos causa, nec bono committere. Proinde excepta de possessione, quæ potuerunt in ejus utilitatem verti, eadem volumus ejus magnitudini singulis annis offerri: id est, porcos viginti, qualiter ipse prævideris vervices viginti, & gallinas sexaginta. Quæ omnia volumus in exceptis reputari.

D I P L O M A C C V I I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Adeodatam . Excusat moram in dandis reliquiis , quas tandem mittit .

Gregorius Adeodatæ illustri feminæ (d) :

Eod. anno.
Ex cit. lib. 10. Ind. iii. epist. 65. alias lib. 8. Ind. iii. ep. 62.

UT moram in dandis reliquiis, quas gloria vestra petiit, faceremus, non voluntate distulimus, sed præcedentis rei nos casus fecit ambigere. Deus autem omnipotens cordis vestri devotionem intuens, miraculorum signis admonentibus, a vestra vos intentione fraudari non pertulit. Sed ideo desiderium vestrum modica voluit dilatione differri, ut docentibus miraculis, & amor vobis cresceret in veneratione sanctorum, & major fieret exultatio gaudiorum. Quia ergo in effectu postulata rei gloriæ vestræ vota completa sunt, hortamur, ut cujus prædicatores colitis, ejus solícite mandata servetis. Et

(a) De eo egimus jam in notis ad Dipl. CLVI.

(b) De Gentione scribone, & scribonum officio opportunius redibit sermo in cit. Dissert. VII. Cap. de Scribonibus.

(c) Id est locationis, quo sensu hæc vox accipitur in Dipl. LXIX.

(d) Confer cum Dipl. CXCIII. & cum duabus epistolis quæ hanc proxime sequuntur.

Et sicut religiosa devotione terrena sanctorum honoribus loca construitis, sic quoque cum eis mansionem vobis procurare in caelestibus festinetis: quatenus & hic illos in omnibus adjuutores, & in futura mereamini habere vita consortes.

DIPLOMA CCIX.

Epistola antedicti S. Gregorii Pont. Max. ad Decium Lilybætanum episcopum. Solitis cautionibus adhibitis, constructum ab antedicta Adeodata monasterium consecret.

Gregorius Decio episcopo Lilybæetano (a).

A Adeodata gloriosa femina petitoria nobis insinuatione suggestit, *Eod. anno.*
 quod habetur in subditis: in domo siquidem juris sui intra civitatem Lilybætanam monasterium ancillarum Dei a solo se pro sua devotione fundasse, quod in honorem beati Petri principis apostolorum, & sanctorum Christi martyrum Laurentii, Hermetis, Pancratii (b), Sebastiani, & Agnetis desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, quia in tua civitate memorata constructio jure consistit, si (c) nullum corpus ibidem constat humatum, percepta prius donatione legitima: id est, in reditu præstantes liberos a tributis fiscalibus solidos decem, pueros tres, boum paria tria, mancipia alia, quæ serviant in ipso monasterio numero quinque, equas numero decem, vaccas decem, hastulas vinearum numero quatuor, oves numero quadraginta, & cetera secundum morem,

*Ex cit. lib. 10.
 Ind. III. epist. 66. alias lib. 8.
 Ind. III. ep. 63.*

DI-

(a) De eo supra, Dipl. cxxiv. & cxcviii.

(b) Siculis usus erat ecclesias sub invocatione S. Pancratii consecrare. Vide quæ dedimus in notis ad Dipl. lxxx.

(c) Consecrationi ecclesiarum faciendæ

duo erant necessaria, legitime nimirum dotis constitutio, & quod nullum in eo loco corpus fuerit humatum. Consonant Dipl. lxxx. & clxxviii.

D I P L O M A C C X .

*Epistola ejusdem S. Gregorii PP. ad Hilarium notarium.
Missam pro sustentatione monasterii navem in
cunctis tueri precipit.*

Gregorius Hilario notario (a).

An. iii. Ind. 599. & 600. Ex eod. lib. 10. Ind. iii. ep. 67. alias lib. 8. Ind. 111. ep. 64. **N** Avem in qua Vitalis presentium portitor navigat, ad dilectissimam filiam nostram Adeodatam abbatissam (b) pro sustentatione monasterii sui emissam cognoscas. Qua illuc veniente, hac tibi auctoritate precipimus, ut ita eam in cunctis tuearis, atque ab omni angaria, vel onere exuere, excusareque festines, ac si specialiter nostra sit. Nam nostri causa in monasterio tanta congregatio, Deo propitio, degere comprobatur, ut plus illi solatiari atque concurrere quam nostrae in omnibus festinemus ecclesiae. Et ideo postquam voluntatem nostram experientia tua circa praedictum monasterium talem esse cognoscit, ita se in tuitione supradictae, ut diximus, navis impendat, ut te illic posito, nullam moram, vel impedimentum ab aliquo valeat sustinere. Nam si, quod non credimus, in aliquo negligens esse tentaveris, vehementer te nostram noveris offensam incurrere.

D I P L O M A C C X I .

Epistola ejusdem S. Gregorii ad Alexandrum Siciliae praetorem. Johannem diaconum Ravennatis ecclesiae patrimonii in Sicilia rectorem commendat.

Gregorius Alexandro praetori Siciliae (c).

An. xv. Ind. 600. & 601. S. Greg. lib. 11. Ind. iv. ep. 8. alias lib. 9. Ind. 1v. epist. 4. **Q**ui de filii caritate non dubitat, commendare ei quos diligit, non recusat. Et ideo quia patrimonium ecclesiae Ravennatis (d), quod in Sicilia constitutum est, ita dicitur diminutum ac si nullus esset qui utilitates ipsius illic agere potuisset; necesse fuit reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Marinianum

(a) De Hilario notario, ac notariorum numero & officio in Sicilia aliqua opportunius dabimus infra, Dissert. vi. Cap. de Notariis Ecclesiae.

(b) Adeodata, quam ex duabus praecedentibus epistolis vitam saecularem duxisse cognovimus, abbatissa nunc appellatur: quod argumento est, tunc temporis non dum obtinuisse disciplinam de interstitiis inter professionem & praefecturam sanctorum observandis, de quibus egimus in notis ad Dipl. civ. pag. 154. & 155.

(c) Libertino praetura Siciliae, ob id quod fraudem in rebus publicis fecisset ex Dipl. cxcix. privato, in eadem dignitate Alexander successit, de quo hic primum occurrit mentio, inde in Dipl. ccxiv.

(d) De patrimonio ecclesiae Ravennatis in Sicilia agitur quoque in Dipl. xxviii. & cclxix.

num de ordinando patrimonio ipso, ne amplius decrederet cogitare. Ad cuius quia gubernationem Johannem diaconum suum transmisit, paterno salutantes affectu, petimus ut ei tamquam a nobis misso, sicut de vobis confidimus, caritatem in omnibus impendatis.

DIPLOMA CCXII.

*Epistola præfati S. Gregorii Pontif. Max. ad Leonem
Catanensem episcopum. Severum
commendat.*

Gregorius Leoni episcopo Catanensi (a).

Filius noster Severus, vir magnificus, præsentium lator, ad Siciliam venire desiderans, nostris se apud fraternitatem vestram petit epistolis commendari. Venientem ergo eum, sacerdotali, quæ decet, caritate suscipite, eique in quo usus exegerit vestra solatia ministrare; quatenus vobis coram positus in nullo se contra justitiam sentiat laborare, sed magis auxilii vestri ope suffultus, quiete sua, quam studiose diligit, securus perfruatur, nosque de ejus tranquillitate quæ illic per vos fuerit procurata, lætificari possimus.

Eod.anno.

Ex cit. lib. 11.

Ind. iv. epist.

9. alias lib. 9.

Ind. iv. ep. 5.

DIPLOMA CCXIII.

*Epistola antedicti S. Gregorii Pont. Max. ad Talitanum,
Talitanum, publici patrimonii curatorem, hortatur
ut a publicanorum molestiis Romanæ ec-
clesiæ patrimonium defendat.*

Gregorius Talitano (b).

Quum tanta nos de vobis oporteat caritate præsumere, ut si ecclesiæ nostræ utilitates apud alios agerentur, vestram illic gloriam adhiberemus adjutricem: satis debemus quoniam in vobis est causa, gaudere. Quia vos non oportet negligere quod amore beati Petri, apostolorum principis, præstare ipsi apud alios poteratis. Quia igitur comperimus publici patrimonii curam vestræ ordinationi esse commissam: iccirco paterna dulcedine salutantes, patri-

Eod.anno.

Ex cit. lib. 11.

Ind. iv. epist.

10. alias lib. 9.

Ind. iv. ep. 6.

Tom. I.

I i

mo-

(a) Aliqua de eo præfati sumus in monitis ad Dipl. LXXXVII.

(b) Is in contextu epistolæ publici patrimonii curator dicitur, vel quod res ad imperatorem spectantes, de-

quibus fit mentio in Dipl. III. IV. & X. administraret, vel quod bona civibus communia, & hic Dipl. XIX. commemorata, procuraret.

monium (a) vobis , quod est nostræ ecclesiæ , secundum justitiam commendamus . In quo si forte , ut fieri assolet , occasione inventa homines publici (b) aliquam velint inferre molestiam , hoc magnitudinis vestræ bonitas fieri non permittat (c) , sed ab omni illud hominum inquietitudine tueatur . Sicque salva ratione pauperum partes attendat , ut eleemosynæ vicem impleat , servata justitia , & vobis ex hoc ante Dei oculos major merces accrescat . Hortamur ergo , dilectissime fili , ut si vos benignos exhibere tam circa ecclesiæ nostræ quam diligitis utilitates , quam etiam in omnibus curis ecclesiarum debeatis : quatenus & injuncta salubriter expleatis , & omnipotentem Deum vobis , quod summo opere studendum est , placabilem faciatis .

D I P L O M A C C X I V .

Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Romanum defensorem . Apud Alexandrum agat , ut causa illius cum Tecla abbatissa absque mora , & contentione finiatur .

Gregorius Romano defensori (d) .

An. 10. Ind. 600. 601. Ex eod. l. b. 11. Ind. 14. epist. 11. alias lib. 9. Ind. 14. ep. 7.

Quia Tecla , abbatissa monasterii sanctæ Mariæ quod Neapoli in domo quondam Felicis scholastici (e) constitutum est , contra Alexandrum (f) virum magnificum generum ipsius de quibusdam rebus causam habere dignoscitur , & ad hoc præsentium portorem transmisit , ut causa ipsa illic cum eo , si potest fieri , pacifice decidatur : hac experientiæ tuæ auctoritate præcipimus , ut ei quocumque ususegerit , salva ratione solatiari ac concurrere non omitat . Sed & prædictum virum magnificum hortari studeat , ut omni contentione cessante , ad decisionem causæ ipsius , pacis & ipse intentione perveniat ; ne si negligendum putaverit , cum strepitu postea & dispendio cogatur efficere , quod bona voluntate implere postponit : quia sicut edocti sumus , frequenter jam prædictæ abbatissæ per epistolas suas promisit ipsam decidere , & facere hoc hæcenus supersedit .

(a) De patrimonio ecclesiæ Romanæ in Sicilia particularem Dissertationem ad calcem hujus Voluminis invenies .
(b) Scilicet , qui auctoritate principis tributa exigunt , ut observant hic , Guffanvillæus , & Monachi Benedictini .
(c) Fallitur itaque simul ac fallit qui bona omnia ecclesiæ tunc temporis tributis fiscalibus obnoxia fuisse putat .

Consule quæ dedimus in notis ad Dipl. cxc .
(d) De eo supra in monitis ad Dipl. clvi .
(e) Scholastici vocem exposuimus jam in monitis ad Dipl. lxxii .
(f) Alexandrum huic Monachi Benedictini eundem esse putant , ac illum Siciliæ prætorem , cui inscripta est epist. 8. lib. 11. hic Dipl. ccxi .

sedit. Tua ergo experientia ita agat, ut aut ipsa causa; sicut diximus, decidatur: aut si certe differre voluerit, & videris quia facere quæ pacis sunt non volet, subtiliter nobis ea ipse renuntia, ut quid pro utilitate monasterii memorati agi debeat, sciamus.

DIPLOMA CCXV.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad eundem Romanum defensorem. Argentio, hospitali viro, terrula modiorum decem usum & fructus ad liberaliorem hospitalitatem, concedat.

Gregorius Romano defensori.

Quia præsentium portitorem Argentium colonum (a) ecclesiæ nostræ curam hospitalitatis habere cognovimus: necesse est ut in parte aliqua ejus studium adjuvemus. Iccirco hujus tibi præceptionis auctoritate mandamus, ut terrulam modiorum plus minus, sicut asserit, decem, possessionis Disterianæ, quam tenuit, reddere ei sine mora aliqua vel excusatione festines, ut eam diebus vitæ suæ habeat, atque ex ipsa rationibus ecclesiasticis nihil impendat, sed in ea ille quam exhibet hospitalitate proficiat. Quia dignum est ut bono laudandoque operi concurrere ac ferre consultum modis omnibus debeamus.

An. 10. Ind.

600. & 601.

Ex eod. lib. 11.

Ind. 1v. epist.

21. alias lib.

9. Ind. 1v. ep.

16.

DIPLOMA CCXVI.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Venantium exmonachum patricium Syracusanum. Tum suæ, tum illius podagræ occasione docet vitæ hujus pœnas esse Dei verbera peccatores ex misericordia corrigentis. In illis proinde revocanda in memoriam delicta, agendas Deo gratias, prævertendum pœnitentiæ Dei judicium.

Gregorius Venantio, exmonacho patricio Syracusano (b):

Debitum salutationis alloquium solvens, ea volui quæ patior. Sed incongruum puta narrare quæ nostis. Podagræ enim dolentius torqueor, qui & mihi & vobis non dispariliter nocivi, dum apud nos vehementer excrescunt, nos decrescere a vita fecerunt. In-

Eod. anno.

Excit. lib. 11.

Ind. 1v. ep. 30.

alias lib. 9.

Ind. 1v. ep. 25.

Tom. 1.

I i 2

ter

(a) De colonis patrimonii S. Petri in Sicilia agitur in Dipl. LXXIX. & præterea vide Dissert. v. ad calcem Voluminis positam.

(b) Confer cum Dipl. LXV. CLXXXI. & cum duabus epistolis hanc proxime sequentibus.

- ter quos quid aliud debemus nisi semper delicta nostra ad memoriam revocare, atque omnipotenti Deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccavimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque est nobis quia poena praesens, si animam afflicti convertit, finis est culpae praecedentis; si autem ad timorem Domini minime convertit, initium est poenae sequentis. Curandum igitur nobis est, & summopere in fletibus tota mentis conversione vigilandum, ne de tormento ad tormenta transeamus. Considerandum quoque est quanta erga nos dispensatione pietatis agat Conditor noster, quod morte dignos assidue percutit, & tamen adhuc minime occidit. Minatur enim quod facturum est, nec tamen facit; ut dolores nos praecurrentes terreant, & conversos ad timorem districti Judicis ab ejus nos animadversione in vitae termino abscondant. Quis enim dicat, quis enumeret quanti in sua luxuria dimissi, in blasphemis quoque & superbia prouentes, in rapinis & iniquitatibus permanentes usque ad diem obitus sui, ita in hoc saeculo vixerunt, ut numquam dolorem vel capitis paterentur, sed & subito percussi ignibus inferni sunt traditi? Nos ergo habemus indicium, quia derelicti non sumus, qui assidue flagellamur, teste Scriptura, quae dicit: *Quem diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.* In ipsis itaque verberibus Dei revocemus ad memoriam & ejus munera, & nostri reatus damna. Pensemus quanta bona super nostram malitiam fecerit Dominus, & quanta mala sub ejus bonitate commisimus. Impleamus quod per Prophetam Dominus dicit: *Reduc me in memoriam, ut judicemur simul.* Judicemur modo in nostra cogitatione cum Deo, ne districte postmodum judicemur a Deo. Quid etenim Paulus dicit?
- Heb. 12. 6. *Si nos metipfos judicaremus, non utique a Domino judicaremur.* Quisquis ergo festinat evadere districtiorem sententiae judicii sequentis, per amaritudinem poenitentiae omnem sibi dulcedinem interimat vitae praesentis. Quaecumque autem hujusmodi bona sunt, cujus dona sunt, nisi Conditoris? Sed libere nobis non debet donum Dei, quod per delectationem sui separat ab amore Dei; ne data danti praeferramus; & dum bona percipimus, etiam mali, unde crescere in ejus timore debuimus, inde a timore illius disjungamur. Creator autem omnium, id est omnipotens Deus, haec quae vobis in epistolis loquimur, menti vestrae aspiratione sui spiritus infundat, vosque ab omnibus culpae iniquationibus tergat, & hic vobis consolationis suae gaudium apud se quandoque praemia aeterna concedat. Dulcissimas filias meas domnam (a) Barbaram, & domnam Antoniam (b) mea peto vice salutari.
- Isai. 43. 26. *Reduc me in memoriam, ut judicemur simul.*
1. Cor. 11. 31. *Si nos metipfos judicaremus, non utique a Domino judicaremur.*

DI-

(a) Domna, & domnus voces sunt barbarae pro domina, & domino a scriptoribus mediae aetatis usurpatae. Vide Scalig. ad Euseb. pag. 211. & praeter-

rea consule admonitiones nostras ad Dipl. cXLVII.

(b) De hisce sororibus mox agemus.

DIPLOMA CCXVII.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Barbaram, & Antoniam. De imminente patris morte vehementer afflictus consolatur.

Gregorius Barbaræ, & Antoniæ (a).

SUscptis gloriæ vestræ epistolis, quæ pro verbis lacrymis loque-
bantur, non minor nos, dilectissimæ filiæ nostræ, quam vos de
patris ægritudine mæror afficit. Nec enim extraneam possumus repu-
tare tristitiam, quippe quæ nobis caritatis lege fit propria. Sed quia
in nulla desperatione de Redemptoris nostri est misericordia diffiden-
dum, animos vestros ad consolationem patris erigite, spem vestram
in omnipotentis Dei manu ponite; & in ipsius protectione confidi-
mus, quia & ab omni vos adversitate custodit, atque tribulationem
vestram exhilarat, & secundum paterna desideria propitius vos ordi-
nari concedit. Si vero debitum humanæ fortis impleverit, nec tunc
desperatio aliqua vos comprimat, vel quorundam vobis verba terro-
rem incutiant. Nam post Deum, qui orphanorum gubernator ac
protector est, sic de dulcissima gloria vestra erimus solliciti, atque
utilitati vestræ providere ut possumus adjuvante Domino festinabimus,
ut nec vos injustorum hominum concussio ulla perturbet, & nos
debitum quod de parentum vestrorum bonitate contraximus, vobis
per omnia repensemus. Gratia itaque cælestis vos suo favore nutriat,
sua protectione a malis omnibus defendat, ut vitæ vestræ incolumitas
gaudium nostrum fiat.

An. xv. Ind.

600. & 601.

Ex eod. lib. 11.

Ind. iv. ep. 35.

alias lib. 9.

Ind. iv. epist.

30.

DI-

(a) Venantius patricius Syracusanus, abjecto, quod professus fuerat monasticum institutum, Italicam duxit uxorem: ex qua duas suscepit filias, Barbaram & Antoniam hic comme-

moratas, ut liquido patet ex Dipl. CLXXVI. De eis agitur ulterius in epistola præcedente sicut & in sequente, necnon in Dipl. CCXXXI. Consule quæ dedimus in notis ad Dipl. LXV.

D I P L O M A C C X V I I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii PP. ad Johannem Syracusanum episcopum. Suum de Venantii desperato morbo doctorem testatur. Agendum in primis, ut ad monasticum habitum vel in extremis redeat. Se, quod imperatori ipsi filias suas jam commendat Venantius, plurimum impediri. Illas quoad ejus facere poterit tueatur Johannes. Huic Romam congruo tempore venire amice permittit.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

An. xv. Ind. 600. & 601. **F**raternitatis vestrae scripta suscepi, quae mihi de dulcissimi filii mei domni Venantii (b) aegritudine loquebantur, & cuncta circa eum qualiter acta sunt enarrabant. Sed uno tempore auditis & *Ex eod. lib. 11. Ind. 1v. epist. 36. alias lib. 9. Ind. 1v. ep. 31.* illum desperate; ac graviter aegrotare, & in rebus orphanorum homines iniquos insistere, vix se dolor in corde meo capere poterat. Sed in hoc fuit solatium, quod lacrymae mihi per gemitus erumpebant. Vestra igitur sanctitas, primam quam debet curam negligere non debet; ut de anima ejus cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile judicium proponendo, ineffabilem ejus misericordiam promittendo, ut ad habitum (c) suum redire vel in extremis debeat, ne ei tantae culpae reatus in aeterno judicio obsistat: ac deinde vestrum est cogitare, quomodo filiae (d) ejus domna Barbara, & Antonia debeant ordinari, ut nulla occasio malis hominibus praebatur. Nam postquam me de eis sollicitudinis curam gerere conjuravit, addens ut earum debeam ordinationi prospicere, aliud in epistola sua secutus est, quod hoc mihi studenti dubium non est quia possit obsistere. Ait enim ut piissimo domino imperatori (e) saepius supplicem; quatenus ipse eas faciat, ut praeviderit, ordinari. Quod quam sit diversum priori voluntati perpenditis. Ex qua re dubito ne hominibus in Sicilia positus, & quaerentibus occasionem in rebus ipsius apta detur occasio

(a) Plures illi S. Gregorius inscripsit epistolas, quas indicatas reperies in elencho Diplomatum.

(b) Haud dubie is est Venantius, ex-monachus, patricius Syracusanus, vir Italicæ, & pater Barbaræ, & Antoniae. Consule quæ dedimus in notis ad Dipl. LXV.

(c) Id est, ad monasticum statum, a quo discesserat, ut constat ex cit. Dipl. LXV.

(d) De Venantii filiabus aliqua praefati sumus in monitis ad praecedentem epistolam.

(e) Imperatori Mauritio filias suas Barbaram, & Antoniam commendavit Venantius, ea forte ratione, quod essent neptes Rusticianæ patriciae, Constantinopoli degentis, & in praesente epistola atque in ccxxiv. commemorata, quemadmodum advertit Baronius *Annal. Eccl.* ad annum 601. cap. 48.

casio. Nam hoc cognito, quid facturi sunt, qui nulla existente causa, jam sigillum (a) in substantia ipsius quantum dicitur nitebantur imponere. Numquid non illos videtur ratio ad faciem adjuvare, & ad hoc illis justam quasi præbere materiam? Si dixerint; domino imperatori commendatæ sunt, negligere non possumus, periculi nostri interest, res in tutum facimus, quousque dominus imperator Constantinopolim duci præceperit. Dic, rogo, quid ad hæc facturus sum, quando homini habenti potestatem paterna videtur commendatio concordare? Me enim conjurat ut ita eas ordinari provideam, quatenus aut in Romana civitate sint, aut de Sicilia non tollantur, & ille id agit ut eas nulla nec huc deducendi, nec illis sit ratio retinendi. Vos autem in quantum potestis, malis hominibus obviate. Earum substantiam propter Deum omnipotentem, velut propriam, defendite; & si adhuc licet, quomodo omnis occasio removeatur violentiæ, in prædicti viri domni Venantii testamento provideate. Si autem ita placet ut palatio commendentur, mihi non debet imponere pondus ut in anima mea curam ordinationis earum velit impingere de quarum ordinatione qualiter cogitem, omnipotentem Deum sufficiat scire. Unde statim dilectissimo filio meo Anatolio diacono, ut cum gloriosa Rusticana patricia loqui studeat, & qualiter de personis quarum mihi nomina transmissa sunt, debeat exquirere & indicare, scribere curavi; ut nobis omnia sub celeritate indicet, & quæ fienda sunt, Deo ordinante, disponantur.

Præterea in scriptis quæ ad nos misistis, fraternitatem vestram contristatam invenimus, eo quod huc eam quasi pro ingratitude aliqua venire voluissemus, quando non illud ob aliud nisi sola utilitatis causa fecimus, scientes propter personas ibidem consistentes valde necessariam illic vestram fuisse præsentiam. Sed ne forte ex hoc ingratum erga vos animum nostrum credatis, quod absit, existere: si veniendi vobis voluntas est, apto vos tempore apostolorum liminibus præsentate. Nam quantum ad nos pertinet, ita caritatem vestram diligimus, ut videre vos sæpius cupiamus.

DI-

(a) Ritum imponendi sigillum principis in bonis subditorum erudite illustrat doctissimus Alteserra hic. Rebus Venantii apponitur, vel quod publico

aliquo officio is functus fuerat: vel quod filias suas, ut diximus, imperatori commendarat.

D I P L O M A C C X I X.

Epistola antedicti S. Gregorii papæ I. ad Romanum defensorem. Deferendas ad episcopos clericorum causas, ne episcopalis jurisdictio violetur.

Gregorius Romano defensori Siciliæ (a).

An. 10. Ind. 600. & 601.
Ex eod. lib. 11. Ind. 14. epist. 37. alias lib 9. Ind. 14. ep. 32.
Pervenit ad nos quod si quis contra clericos quoslibet causam habeat, despectis eorum episcopis, eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat esse incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus ut hoc denuo facere non præsumas. Sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipse adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo iudices deputentur: aut si forte ad arbitros eundem est, partes ad eligendum iudicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis vero clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit: tunc te interponere debes ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua unicuique episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?

Item nuntiatum est nobis quia quosdam clericos, qui a reverendissimo fratre nostro Johanne (b) episcopo, exigente culpa, in poenitentiam missi sunt, nesciente illo, tua illos exinde auctoritate ejeceris: quod si verum est, rem te omnino inhonestam & non leviter increpandam fecisse cognoscas. Eosdem ergo clericos episcopo suo sine mora restitue, & hoc de cetero cave committere: quia si neglexeris, nostros te noveris non mediocriter motus incurrere.

DI-

(a) Quod is terminos indulgentiæ sibi potestatis transcendere attentaverat, clericorum causas, posthabitis eorum episcopis, coram se examinari faciens, sanctus pontifex ecclesiasticæ disciplinæ custos fidelissimus, hanc ei dedit epistolam, de episcopali jurisdictione tum in propriis, tum in clericorum causis non violanda,

quam indicat & laudat Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 3. cap. 104. n. 9. Ceterum de eodem Romano defensore aliqua prægustavimus supra in notis ad Dipl. CLVI.

(b) Scilicet, Syracusani cui data est præcedens epistola.

DIPLOMA CCXX.

*Epistola ejusdem Romani pontificis ad Vitum defensorem.
Illum ecclesiae defensorem instituit.*

Gregorius Vito defensori (a).

SI nulli conditioni vel corpori teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius civitatis (b), aut in nullo tibi canonum obviant statuta ecclesiasticae utilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio, ut officium ecclesiae defensoris accipias, & quidquid pro pauperum commodis tibi a nobis injunctum fuerit, incorrupte & graviter exsequaris; usus hoc privilegio, quod in te habita deliberatione contulimus, ut omnibus quae tibi a nobis injuncta fuerint, complendis, operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri judicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio Secundicerio notario ecclesiae nostrae scribendam dictavimus, cuique subscripsimus.

An. 10. Ind.

600. & 601.

Ex eod. lib. 11.

Ind. 14. ep. 38.

alias lib. 9. Ind.

14. epist. 33.

DIPLOMA CCXXI.

Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii magni ad Romanum defensorem. Eundem Vitum defensorem constitutum commendat.

Gregorius Romano defensori (c).

Vitum praesentium portitorem, experientia tua olim nostrum fuisse cognoscat. Cujus quoniam bene fidem & solertiam novimus, in defensorum illum Schola, data ei sollempniter epistola, militandum esse praevidimus. Et ideo si quid ei pro ecclesiasticis utilitatibus injungere forte volueris, nullam de eo dubietatem habeas: sed omnino de puritate ipsius certus esto, nec eum fraudulenter vel dupliciter aliquid acturum existimes. Unum est ut ei caritatem, quae fidelibus debetur, impendas.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 11.

Ind. 14. epist.

39. alias lib. 9.

Ind. 14. ep. 34.

Tom. I.

Kk

DI-

(a) De Vito defensore, & defensorum numero & officio in Sicilia opportunus agemus infra, Dissert. vi. Cap. de Defensoribus Eccl.

(b) Hanc disciplinam de non promo-

vendis in una civitate clericis alterius loci indicavimus supra in notis ad Dipl. cxv. & ccxx.

(c) Aliqua de eo dedimus supra, Dipl. ccxix. illustrantes.

D I P L O M A C C X X I I.

*Epistola antedicti S. Gregorii ad eundem Romanum defen-
sorem. De possessionum Fausii finibus
injuste pervasis.*

Gregorius Romano defensori.

An. 10. Ind. 600. & 601.
Ex eod. lib. 11.
Ind. 14. epist. 41. alias lib. 9.
Ind. 14. ep. 35.
Gloriosissimus filius noster Faustus epistola directa nos petiit, asse-
rens ab actionariis (a) Syracusanæ ecclesiæ fines possessionis
suæ illic intra Siciliam positos nuper violenter ablatos. Unde quia
a cognitione fratris & coepiscopi nostri Johannis (b) hoc omnino
credimus alienum, eum videre te volumus. Et si quidem res nuper,
ut asserit, a possidente sublata est, & hoc apud te manifesta satisfac-
tione claruerit: ejus cui subtracta est dominio reformetur. Et tunc
si quid actores prædictæ ecclesiæ rationabiliter sibi in finibus suis cre-
dunt posse competere, electorum subeant sine dilatione judicium: ut
cujus sit proprietas, judicantium sententia decernatur; quatenus per
hoc episcopalis de illicita, quæ prætenditur, invasione, auferatur in-
vidia, & causa legali valeat ordine finiri.

D I P L O M A C C X X I I I.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Johannem
Syracusanum episcopum. De eodem argumento
præcedentis epistolæ.*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (c):

Eod. anno.
Ex eod. lib. 11.
Ind. 14. epist. 42. alias lib. 9.
Ind. 14. ep. 36.
Gloriosissimus filius noster Faustus directa petitione nos adiit, as-
serens fines possessionis suæ illic intra Siciliam positos a vestris
nuper hominibus occupatos, atque ob hoc rem violenter ablatam,
sibi per præceptionis nostræ seriem debere petiit reformari. Quod
quia, si ita, ut asserit, factum est, a fraternitatis vestræ cognitione
omnino credimus alienum, diligenter inquirete. Etsi, ut asserit, con-
tra juris ordinem fines ipsius a possidente sublati sunt, in possessoris
redeat res pervasa dominium. Et tunc si quid est quod a vestra ec-
clesia proprietatis jure utiliter apponatur, electorum debet judicium
provenire, eorumque judicio terminari, dummodo indecenter posses-
soris jus minime perturbetur. Sed causa judiciali termino definita,
sine sacerdotali invidia dominum atque justitiam res manifesta co-
gnoscat.

DI-

(a) Qui fuerint actionarii hic comme-
morati, dicemus infra, Dissert. VI.
Cap. de Actionariis, seu Actoribus
Ecclesiæ.

(b) Nempe Syracusanæ antistitis, ad
quem sequens ejusdem argumenti epi-
stola scripta fuit.

(c) Confer cum superiore epistola.

DIPLOMA CCXXIV.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad eundem Johannem
Syracusanum episcopum . Dilatam diu Rusticianæ
causam de invasæ possessionis suæ
finibus tandem finiat.*

Gregorius Johanni episcopo Syracusano.

Petrus vir clarissimus (a), vicedominus gloriosæ filiæ nostræ Rusticianæ (b) patriciæ, suis nobis epistolis questus est, asserens postquam fraternitas vestra de Romana civitate reversa est jusdam possessionis prædictæ patriciæ ab hominibus ecclesiæ vestræ esse pervasos. De qua re sæpius se vobis querelam deposuisse significavit, & aliquando ad dicendam vos causam Martianum tabularium (c) deputasse, quem asserit, diversis dilationibus distulisse, ut nuncusque ad causæ dictionem partes accedere minime potuissent. Et quia quanto fraterna vos caritate diligimus, tanto audire aliquid quod ad vestram pertineat invidiam contristamur; iccirco scriptis vos præsentibus adhortamur, ut omni mora vel excusatione cessante, de finibus qui dicuntur invasi, subire homines vestros judicium cum parte altera faciatis: quatenus & pervasionis quæstio, & si qua est proprietatis contentio finiatur. Hæc igitur fraternitas vestra fieri sine dilatione provideat; ut nec vos invidia tangere, nec nos denuo inde valeat querela pulsare.

An. xv. Ind.

600. & 601.

Ex eod. lib. II.

Ind. IV. ep. 43.

alias lib. 9.

Ind. IV. epitt.

37.

Tom. I.

K k 2

DI-

(a) Quinam clarissimatus nomenclatura gaudebant, exposuimus supra in notis ad Dipl. LVIII.

(b) Eandem esse putamus, de qua egimus in notis ad Dipl. CCXVIII. Consule Dissert. VII. Cap. XIII. ubi vel ex hac epistola manifestum esse

diximus, patriciatus dignitatem feminis quoque fuisse tributam.

(c) De tabulariis adest specialis titulus in Codice Theodosiano, ubi multa pro more sup erudite exhibet Gothofredus,

D I P L O M A C C X X V.

Epistola ejusdem S. Gregorii Pont. Max. ad Urbicum abbatem. Inconstantiam ac temeritatem illius increpat.

*Quis in Lucufiano monasterio abbas,
quis prapositus esse debeat,
ipse prapcipit.*

Gregorius Urbico abbati (a).

An. xv. Ind. 600. & 601.
Ex eod. lib. 11. Ind. 1 v. epist. 48. alias lib. 9. Ind. 1 v. ep. 42.

Valde me contristatum dilectio tua cognoscat, quod tantam in congregatione monasterii nostri (b) confusionem evenisse cognovi, quod dum de ordinando abbate aliquid in Lucufiano (c) monasterio disponeres, non unum sed pene duos abbates fecisti: mane, sicut aucto, Domitium presbyterum, vespere vero latorem presentium Bonum servum Dei. Ex qua re aspicio quam dissoluta sit regula monasterii, dum nec monachi ejusdem monasterii tibi ad obediendum parati existerint, nec tu constanter aliquid disponere potuisti. Unde vehementer ingemisco, quia aliter esse monasterium nostrum quam putabam invenio. Quod ex nulla alia re evenire valuit, nisi quia tua dilectio in regimine suo inordinata est, nec cum gravitate aliquid valet disponere: sed modo studet peccantibus enerviter blandiri, modo inordinate, & extra modum nimie irasci. Nam si semetipsam in mentis suae ratione tenere potuisset, & ipsa ejus maturitas haberi in reverentia potuit, & disciplinae in monasterio ordo servari. Hoc autem factum deterius puto, quod praedictum Bonum monachum, de monasterio quod construxit, sine jussione mea tollere praesumpxisti: maxime, quia nec aetati ejus expedire suspicor, ut possit in regimine praesse. Ideoque volumus ut Domitius presbyter abbas esse Lucufiani monasterii debeat, eique prappositus Lucifer monachus fiat, in cujus requiescere solatio valeat. Ex nostra itaque auctoritate haec te disponere, Deo adjuvante praecipimus. Cui dispositioni si quis praesumpserit ingratus existere ad nos sine dubio transmittatur. Acceptis ergo scriptis nostris, fratrem & coepiscopum nostrum Victorem (d) ad Lucufianum monasterium dilectio tua

(a) Alibi, id est Dipl. cxxx1. & cxxxiv. abbas Panormitani monasterii S. Hermi, vel Hermetis dicitur.

(b) Monasterium, cui praerat Urbicus, suum vocat S. Gregorius. Consonat Dipl. cx11. ibi: *Urbicus monasterii mei prappositus.*

(c) In plerisque M. SS. legitur. *Lucufiano*, ut referunt hic Monachi Benedictini, quae lectio confirmari videtur ex Dipl. clxv. ibi: *Prappositos*

monasterii sanctorum Maximi, & Agathae, quod Lucufianum dicitur. At in sequente epistola *Lucufiani* nomen retinet. Ut res se habeat, variatio levior est, quam ut majori observatione indigeat.

(d) Scilicet *Panormitanum antistitem*, cui datae sunt aliae sane quam multae ejusdem S. Gregorii epistolae, quas in nostro indice Diplomatum facile est invenire.

tua invitet: quatenus ipse illic Missarum sollemnia celebrare, & prædictum Domitium auctore Deo, abbatem ordinare debeat; ne dum tuum consilium sequimur, in errorem sicut cæci ducamur. Nam Castellum monachum in Lucufiano monasterio præpositum dilectio tua fieri voluerat. Quod postquam fieri mandavimus, quia monachus non sit agnovimus. Ex parva enim eulogia, quam Bonus monachus accepit, partem petendo contentionem facere in itinere minime timuit. Quod ex quanta amaritudine cordis descenderit, tua poterat dilectio scire, si regulam monachorum nosse voluisset. Ex discipulo autem tuo cognovimus, quia qui abbas diceris, esse adhuc monachus nescis. Et credo quod non disparis mentis sit in hac divisione cellerarius etiam Lucifer, quem præpositum fieri diximus. Sed tolerabilius est antiquiorem fratrem, quam novum & puerum tolerare.

DIPLOMA CCXXVI.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad eundem Urbicum
abbatem. De iisdem Lucufiani monasterii pecunia
Petro Tricalitano episcopo det solidos XL.*

Gregorius Urbico abbati.

Dilectio tua præsentia scripta suscipiens. De solidis Lucufiani monasterii, quos apud eum Salerius (a) notarius noster esse renuntiavit, sine mora vel excusatione aliqua XL. solidos fratri nostro Petro Tricalitano episcopo (b) dare studeat. Sed & monachis, quos apud se pro eorum salute de eodem monasterio præfatus frater noster abstulit, studii tui sit abbati antefati Lucufiani monasterii districtius imminere, ut alimoniam, & vestimenta annis singulis exinde præbere modis omnibus debeat.

Eod. anno.

Excit. lib. 11.

Ind. iv. ep. 49.

alias lib. 9.

Ind. iv. ep. 43.

DL

(a) De Salaris notario, ac notariorum numero & officio in Sicilia opportunius agemus infra, Differt. vi. Cap. 17.

(b) Cui ipsemet S. Gregorius scripsit epistolam 12. lib. 5. hic Dipl. cxiv.

D I P L O M A C C X X V I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii Pont. Max. ad Adrianum notarium. Agathosa maritum suum, nolente ipsa tonsuratum, & monachum, reddi jubet.

Gregorius Adriano notario Panormitano (a).

An. 10. Ind. 600. & 601.
Ex eod. lib. 11.
Ind. 1 v. epist. 50. alias lib. 9. Ind. 1 v. ep. 44.

Agathosa latrix presentium quæstæ est, maritum suum contra voluntatem suam in monasterio (b) Urbici abbatis esse conversum. Quod quia ad ejusdem abbatis culpam & invidiam non est dubium pertinere, experientiæ tuæ præcipimus ut diligenti inquisitione discutiat ne forte cum ejus voluntate conversus sit, vel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repererit, & illum in monasterio permanere provideat, & hanc sicut promisit, mutare compellat. Si vero nihil horum est, nec quoddam fornicationis (c) crimen, propter quod viro licet relinquere uxorem, prædictam mulierem commisisse cognoveris: ne illius conversio uxori relictæ in sæculo fieri possit perditionis occasio, volumus ut maritum suum illi, vel si jam tonsuratus est, reddere omni debeas excusatione cessante. Quia & si mundana lex (d) præcipit, conversionis gratia, utrolibet invito, posse solvi conjugium: divina hoc tamen lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis causa, vir uxorem dimittere nulla ratione conceditur: quia postquam copulatione conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in sæculo remanere.

DI-

(a) De eo egimus jam in notis ad Dipl. CLXXXIX.

(b) Scilicet, *S. Herma*, vel *Hermensis* de Panormo, supra Dipl. cxxxI. & cxxxiv.

(c) Adulterii poena erat, ut innocens conjux, invito delinquente, monasterium ingredi potuerit. Consonat Dipl. cxciii.

(d) Id est Novell. Justin. 123. Cap. 40.

DIPLOMA CCXXVIII.

*Epistola præfati S. Gregorii magni ad universos Siciliae episcopos.
Adversus imminentem hostium invasionem binas per heb-
domadam litanias indicant, & fideles a sæ-
culari perversitate debortentur.*

Gregorius universis episcopis Siciliae.

Super afflictiones (a) & gemitus quos annoſa hic continuatione de
hostibus sustinemus, major nos metus excruciat, quod inimicos
nostros omni annisu ad Siciliae invasionem cognoscimus festinare.
Sed ne hæc illis molientibus prosperitatem multitudo nostrorum præ-
beat peccatorum, tota nos corde ad Redemptoris nostri remedia
conferamus, & quibus resistere virtute non possumus, lacrymis ob-
viemus. Nam quid vobis cavendum, quidve sit vehementius formi-
dandum, ex istius provinciae debetis desolatione colligere. Itaque hor-
tor, fratres carissimi, ut omni hebdomada quarta & sexta feria li-
taniam inexcusabiliter indicatis, & contra barbaricæ crudelitatis in-
cursus supernæ protectionis auxilium imploretis. Sed ut ad aures Dei
viam precibus faciatis, vigilantius studendum est ut voces actibus ad-
juventur: nam inanis sit oratio, ubi prava est actio. Quia igitur
quanto immane cernitis imminere periculum, tanto simul omnes
in fletu debetis & gemitu occupari, filios vestros a sæculari perversi-
tate, sacerdotali quamprimum adhortatione compescite. Discant in-
justa contemnere, & quæ Deo placita sunt amare; ut illos possitis
habere ad impetrandam divinæ misericordiæ gratiam adjuutores: ne
si neglexeritis, actio eorum preces orationum superet, & sævientis
inimici gladius, quod absit, refecet, quos monentis verba non cor-
rigunt. Deus autem noster justus, & pius est; & sicut perseveranti-
bus in pravitate districtus est, ita conversis misericors. Ad ipsum er-
go tota mente contriti cordis ejulatione curramus, ab ipso ereptionis
nostræ solatia postulemus. Qui quoniam benignus & mitis est, si
nos a malis nostris emendatos sua viderit mandata diligere: & hic
nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gaudia
præparare.

Eod. anno.

Ex cit. lib. 11.

Ind. 1 v. ep. 51.

alias lib. 9. Ind.

1 v. epist. 45.

DI-

(a) Siciliae afflictionem hanc præſago-
jam spiritu prædixerat S. Gregorius,
ut plane liquet ex Dipl. cv. & præ-
terea refert Johannes Diac. in Vit.
S. Greg. lib. 4. cap. 54. publicam
pœnitentiam fieri, & bis in hebdo-
moda Litanias celebrari decernit
S. Gregorius: ut quibus resistere vir-

tute non poterant Siculi, lacrymis ob-
viarent. *Et quidem profuisse remedia
ista (exscribo verba Baronii ad ann.
601. Cap. 42.) declaravit eventus:
quum certum sit, nullam hostium pas-
sam esse invasionem Siciliam, & inac-
cessam Sclavinis remansisse Italiam.*

D I P L O M A C C X X I X.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad Donum Messanensem episcopum. Id compleatur quod Placidum inter & Messanensis ecclesiae actores judicatum est.

Gregorius Dono episcopo Messanensi (a).

Anno 601. mense Junii. **N**ullus umquam contentionibus finis imponitur, si impleri ea quae *Ex eod. lib. 11. Ind. iv. epist. 52. alias lib. 9. Ind. iv. ep. 46.* judicata fuerint differantur. Filius itaque noster Placidus vir magnificus questus est nobis ea quae inter eum & actores (b) ecclesiae vestrae Dei judicio definita sunt, fraternitatem vestram nolle complere. Quod si ita est miramur, ut dum quieti vestrae vos deceat studere, contentionis vobis scrupulum reservetis. Proinde scriptis vos praesentibus adhortamur, ut subtiliter requirere debeatis. Et si quid minus impletum est, si tamen nihil est quod juste possit obstare, sine discordia compleatur: quatenus nec supradictus magnificus vir se queratur irrationabiliter fatigari, nec vos contra ordinis vestri propositum videamini despexisse quod justum est. Datum mense Junii, indictione iv.

D I P L O M A C C X X X.

Epistola antedicti S. Gregorii ad Adrianum notarium. Incantatores & sortilegos insequi pergat.

Gregorius Adriano notario (c).

An. xv. Ind. 600. & 601. **P**ervenit ad nos quod quosdam incantatores (d) atque sortilegos fueris insecutus. Et omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas: sed moleste tulimus quod te dubitare ne ab *Ex cit. lib. 11. Ind. iv. ep. 53. alias lib. 9. Ind. iv. ep. 47.* eis nobis contra experientiam tuam surripi potuisset didicimus, quum certus esse, ac scire debueris, hoc tibi apud nos ad commendationem magis proficere, non ad culpam ascribi. Et ideo studii tui sit soli-

(a) De eo aliqua dedimus supra in monitis ad Dipl. cxxii.

(b) De actoribus ecclesiae agemus infra, Dissert. vi. Cap. 11.

(c) Supra Dipl. ccxxvii. *Adriano notario Panormitano.*

(d) Circa haec tempora magnum fuisse numerum sortilegorum ex decretis

conciliorum, Venetici, Agathensis I. Autissiodorensis, Narbon. Lipticensis observat in hunc locum Guffanvilæus. Et quidem hoc genus hominum Siciliam quoque infestasse, constat ulterius ex Dipl. cxxviii, & cclxii.

folicite quærere, & quoscumque hujusmodi inimicos Christi inveneris, ita districta ultione corrigere, ut & nos de experientia tua, melius debeamus habere judicium, & Deo nostro te, quod maxime studendum est, valeas commendare.

D I P L O M A C C X X X I.

Epistola ejusdem S. Gregorii I. Pont. Max. ad Marinianum abbatem. Ecclesiæ S. Georgii curam Mariniano, ejusque successoribus committit.

Gregorius Mariniano abbati (a).

Quia ecclesiam sancti Georgii (b) positam in loco, qui *ad-sedem* *Eod. anno.* dicitur, minorem, quam oportet, diligentiam habere cognovimus, utile esse prospeximus, quoniam monasterium tuum eidem ecclesiæ noscitur esse conjunctum, ejus tibi curam committere: hortantes, ut & sollicitudinem illic congruam studeas adhibere, & psalmodiæ officium sollempniter exhibere facias. Et quia ecclesiam ipsam reparatione, certum est, indigere: volumus ut quidquid illuc accedere potuerit, ipse accipere, atque in ejus reparationem, ut prævideris, debeas erogare. Hanc vero sollicitudinis curam, quam tibi hujus pagina præcepti mandavimus, tam te, quam etiam successores tuos, qui monasterii regimen, Deo auctore, susceperint, exhibere & quæ constituimus per omnia volumus observare.

Ex cit. lib. 11.

Ind. iv. ep. 73.

alias lib. 9.

Ind. iv. ep. 68.

Tom. I.

L I

DI-

(a) Alibi, id est Dipl. xciii. appellatur Marinianus abbas de Panormo. Vide ibi, & præterea consule Dipl. lxxi.

(b) Hanc ecclesiam præter Pyrrhum, Invegem, Mongitorium, aliosque scriptores nostrales, laudant & memorant, Monachi Benedictini hic, Johannes Mabillonius *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 8. cap. 35. & Socii Bolla-

diani ad diem 23. Aprilis *de S. Georgio Megalo - martyre* §. 4. n. 37. Qui & observant, quod quum ecclesia & derelicta & prope consumpta dicatur, jam datim intelligi, eam antiquam satis fuisse, atque ita ipso, quo S. Georgius martyrium subiit, sæculo, scilicet quarto ineunte, ædificatam esse.

D I P L O M A C C X X X I I .

Epistola antedicti S. Gregorii papæ I. ad Barbaram, & Antoniam, Divinam protectionem eis adprecatur, Quod Romanam venire cupiant, gaudet. Commendatas Johanni episcopo, ac Romano defensori illarum caussas. Accepta libenter xenia.

Gregorius Barbaræ, & Antoniæ (a).

An. xv. Ind. 600. & 601.
Ex eod. lib. 11. Ind. 1 v. epist. 78. alias lib. 9. Ind. 1 v. ep. 75.
SUscēptis epistolis vestris, omnimodo cognita vestra sospitate lætatus sum, atque omnipotentem Deum deprecor, qui vos & a malignis spiritibus in cogitatione, & a perversis hominibus atque ab omni contrarietate, sua protectione custodiat: sicque vos cum timoris sui gratia dignis conjunctionibus ordinet, ut omnes nos in vestra ordinatione lætificet. Vos autem, dulcissimæ filiæ, in ejus adjutorio spem vestram ponite, & sub umbra defensionis illius semper, & orando, & bene agendo, malorum hominum insidias declinate. Quæcumque enim humana solatia vel adversitates fuerint, nulla sunt, nisi aut ejus gratia protegat, aut ejus offensa perturbet. In nullo igitur hominum spem ponatis, sed totam mentem in fiducia Dei omnipotentis astringite. Nobis ergo dormientibus, ille vos proteget, de quo scriptum est: *Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.*

Quod quum autem ad beati Petri apostolorum principis limina festinare vos dicitis, opto nimis, & æstuanti desiderio expecto, ut dignis meritis junctas vos in ejus ecclesia videam: quatenus & vos de me solamen aliquantulum, & ego de vestri præsentia non parvam lætitiā acquiram. Viro autem reverendissimo fratri meo Johanni episcopo (b), & Romano defensori (c) caussas vestras studui commendare: ut quæ coeperunt, Deo auctore debeant perficere.

Xenium autem vestrum, duas racanas (d), quas de labore vestro esse mandastis, libenter accepi. Sed tamen cognoscite, quia non mihi

(a) Quemadmodum eas de imminente patris morte vehementer afflictas consolatus est sanctus pontifex, hic Dipl. ccxvii. sic consolatur nunc de ejus obitu. Utpote qui agnosceret, eas sibi affinitatis vinculo conjunctas esse, ut advertit Baronius ad annum 601. cap. 49.

(b) Scilicet, Syracusano cui data est ejusdem negotii epistola, hic ccxviii.

(c) De eo aliqua exhibuimus in mo-

nitis ad Dipl. clvi.

(d) Racana, teste Guffanvillæo hic, genus vilis vestimenti sonat, quo uti solebant monachi & sanctimoniales. Idem sentiunt, Dominicus Magri in *Herolex.* & Nicolaus Mortier *Ety-mol. Sacr.* Consule ulterius Johannem Gasparem Svicerum *Tbesaur. Ecclesiast. e Patribus Græc.* tom. 2. verbo *Ῥακοδύτιο*.

mihî mandatum credidi. Nam vos de labore alieno laudem quæritis, quia fortasse adhuc ad fufum manum numquam misistis. Nec tamen me res ista contriftat: quia opto ut sanctam Scripturam legere ametis; ut quamdiu vos omnipotens Deus viris conjunxerit, sciat qualiter vivere, & domum vestram quomodo disponere debeatis.

DIPLOMA CCXXXIII.

*Epistola ejusdem S. Gregorii I. Pont. Max. ad Anthemium
subdiaconum. De puero quodam e Sicilia
Misenum ducto, ubi monachi
habitum susceperat.*

Gregorius Anthemio subdiacono.

Lator præsentium Gallus nauclerus oblata nobis petitione noscitur intimasse, asserens puerum se quemdam de Sicilia partibus venientem orationis gratia ad Campaniæ partes perduxisse, qui in Messenati portu conjungens, illic in monasterio conversionis causa se retinuit. Quem quum hic de conditione sua pro sui periculo diligenter inquireret, quantum astitit, jurisjurandi interveniente vinculo, liberum se, nullique conditioni obnoxium, publica voce professus est. Pro quo ab actionariis (a) publicis se remeantem queritur esse constrictum impetentibus, cur servum (b) juris publici factum de illis partibus auferre præsumpserit. Qui post illata sibi damna cautione se quoque ostendit obstrictum, eundem puerum ad partes illas, quibus valeret viribus revocare. Unde pietatis causa permoti, hoc experientia tua nos decrevisse cognoscat, ut ad Panormitanas partes, ubi res agitur ipsum mancipium, licet jam monachi habitum sumpserit, debeat revocare, eumque Fantino defensori (c) nostro contradere: ut ipse quid de eo fieri debeat secundum præceptionis nostræ feriem, cujus & te quoque textus poterit informare, salubriter exequatur. A latore ergo præsentium experientiam tuam volumus fidejussionem accipere, qui mancipium ipsum in sua a te manu suscipiens, illic tibi in Neapolitana civitate pro eo scriptis evidenter spondeat, quod illum Fantino defensori nostro sine aliqua excusatione contradat; ut hac præveniente cautela, & precator liber a cautionis suæ reddatur vinculo, & causa mancipii, sicut constituimus auxiliante Domino, disponatur.

Tom. I.

L1 2

DI 2

(a) De iis infra, Differt. vi. Cap. ii.
(b) Servorum irregularitatem longe ante hæc tempora agnoverunt, S. Leo magnus, ex Dipl. xxvii. Cap. i. & Gelasius, ex Dipl. xxxii. Cap. ii. & xiv.
(c) Servum juris publici e monasterio,

ubi monasticum habitum assumpserat, extrahi, & Panormum reduci, atque Fantino præsentari præcipit S. Gregorius. Erat enim Fantinus defensor Panormitanus, ut hic, atque etiam supra, Dipl. clxx. & cxciv.

D I P L O M A C C X X X I V .

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Fantinum defensor-
rem . De finienda Maurentii contra Panormitu-
nam ecclesiam causa moneat Victo-
rem episcopum .*

Gregorius Fantino defensori (a).

An. v. Ind. 601. & 602. **G**loriosissimus filius noster Maurentius (b) magister militum, *Ex eod. lib. 12.* causam de massa (c) Gentina contra Panormitanam ecclesiam habere se queritur; & ad hoc latorem presentium facto mandato trans- *Ind. v. ep. 4.* misit, quod debeat sine excusatione aliqua terminari. Ideoque expe- *alias lib. 10.* rientia tua reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Victo- *Ind. v. epist. 4.* rem (d) servato honore commoneat, ut aut pacifice causam ipsam sine dilatione studeat terminare, aut certe si utilius sibi esse crediderit, eam iudicio definiri, omni mora cessante, vice sua personam legaliter instituat quæ de eadem massa apud gloriosissimum filium nostrum domnum Venantium patricium (e), & experientiam tuam debeat subire iudicium: ut causa ipsa possit cognita veritate distingui, aut certe alios sibi, si partes voluerint, te imminente eligant cognitores. Et quidquid mediis sacrosanctis Evangeliiis ab eis fuerit statutum, ita lege servata, tua volumus ad effectum executione perducere, ut nihil inter partes remaneat, unde post hæc redivivo possint litigio fatigari.

DI-

(a) De eo jam diximus modo.

(b) Confer cum epigraphe Dipl. cXLIV. & cXLV.

(c) Quid massæ nomine venerit, exponemus infra, Dissert. v. n. 3.

(d) Scilicet, Panormitano cui inscripta est epistola CLXXIX.

(e) Alibi, id est Dipl. ccXLIV. & cCLIII. nominatur *Venantius patricius Panormitanus*. Sane Venantius iste diversus plane fuit a Venantio exmo-

nacho patricio Syracusano, de quo egimus in notis ad Dipl. LXV. Unde a vero abhorret Guffanvillæus, qui duos hos Venantios in unum confundens, epistolam hanc transpositam putat, atque ad superiora tempora, ante scilicet Dipl. ccXXXII. ubi agitur de obitu Venantii Syracusani, subitollere conatur; quod & ante nos observarunt hic Monachi Benedictini.

DIPLOMA CCXXXV.

Epistola præfati S. Gregorii papæ I. ad eundem Fantinum defensorem, Isidori heredibus inslet ut xenodochium construunt, aut jam constructo triquant legatum.

Gregorius Fantino defensori.

EA quæ fienda mandat piæ voluntatis intentio, ut ad effectum valeant pervenire, curæ debet sacerdotalis existere. Proinde experientia tuæ præcipimus ut heredibus Isidori, illustris memoria viri, assidue & fortius debeat imminere, ut xenodochium quod auctor eorum per ultimæ voluntatis arbitrium in Panormitana fieri civitate constituit, sine aliqua difficultate secundum ea quæ sunt disposita, implere festinent, ne si amplius hoc adhuc negligendum putaverint, tam nostram quam Dei iram de legibus venientem, quam hujusmodi dispositionem implere differentes merentur, incurrant. Si vero deputata in eorum xenodochio, quod fiendum est, quantitas videtur forte non posse sufficere; locus in quo xenodochium ipsum fuerat constituendum, vel quidquid ibi relictum est, xenodochio sancti Theodori (a), quod in prædicta civitate a Petro quondam constitutum est, applicetur: quatenus & heredes a sollicitudine vel labore constituendi xenodochii valeant exui, & voluntas defuncti salubriter sumat effectum: dum etsi in loco alio, ipsi tamen rei quidquid a testatore deputatum est, erogetur. Ita ergo experientia tua sollicitudinem gerat, ut unum e duobus sine aliqua debeat fieri tarditate.

Eod.anno.

Ex cit. lib. 12.

Ind. v. epist.

10. alias lib.

10. Ind. v. ep.

11.

DIPLOMA CCXXXVI.

Epistola ipsius S. Gregorii ad eundem Fantinum defensorem, Defuncti Primogeniti notarii res absque mora in tuto collocet, ne Romanæ ecclesiæ, aliisve heredibus pereant.

Gregorius Fantino defensori.

COgnoscat experientia tua Primogenitum (b) notarium nostrum de hac pro peccatis luce transisse. Et quoniam sanctam Romanam, cui auctore Deo deservimus, ecclesiam, & conjugem suam, quæ se tuitioni ecclesiasticæ postea commendavit, heredes, necnon &

Eod.anno.

Ex cit. lib. 12.

Ind. v. ep. 43.

alias lib. 10.

Ind. v. ep. 15.

&

(a) De hoc xenodochio agitur quoque in Dipl. cclxxxvi. Vide ibi.

(b) De Primogenito notario, ac nota-

riorum numero & officio in Sicilia agemus infra, Dissert. vi. Cap. iv.

& filium fratris sui in unam unciam heredem idem noscitur reliquisse : eapropter statim ut hoc præceptum susceperis , antequam eum quiscquam obiisse cognoscat , & in substantia illius aliquid fraudis committat , ad locum in quo res ejus sunt reconditæ sine mora curabis accedere , & cum omni sollicitudine ac diligentia studii tui sit præsentem Consentio puero , qui rerum ipsarum esse custos asseritur , adhibitis testibus sollempniter ac subtiliter facere , easque res in loco tutissimo , & utile prævideris collocare ; quatenus apto tempore huc cum eodem puero , Deo auxiliante , valeant transmitti . Sed & cetera in quibuslibet rebus sive corporibus , quæ de substantia ipsius esse didiceris , cum omni strenuitate in unum congregare & constituere festina , ut nihil de ejus possit qualibet occasione deperire substantia . Hæc igitur omnia ita sollicita , & subtili stude cura peragere , ut te illic posito ne dispendium in rebus ipsis eveniat , & cujuslibet fraudis sub qualibet occasione sive exquisitione locus aliquis patere non valeat . Summa vero reddituum ejus quæ sit , nobis pariter tuis scriptis indicare festina ,

D I P L O M A C C X X X V I I .

Epistola antedicti S. Gregorii papæ I. ad Azimarchum scribonem . E maris periculo ereptum hortatur ut divina misericordiam numquam non meminerit .

Gregorius Azimarcho scriboni (a) .

*An.v.Ind.
601. & 602.
Ex eod. lib. 12.
Ind. v. epist.
14. alias lib.
10. Ind. v. ep.
17.*

Quanto nos cognitus casus vestri naufragii contristavit , tanto subsequens epistola revelavit , quod magnitudinem vestram incolumem ad Siciliam pervenisse cognovimus . Et Creatori nostro gratias agimus , qui solita vos pietate protexit , & de maris periculo liberavit . Unde necesse est ut Dei misericordiam , quam in vobis sæpe collatam inspicitis ; ita semper in omni actu præ oculis habeatis , ut ejus in vobis gratia cumuletur ; & sicut ab exterioribus periculis , ita quoque ab interioribus eripiat . Paterna igitur dulcedine salutantes , petimus , ut de vestra non incolumitate , quoties se occasio dederit , relevetis .

DI-

(a) Duas alias epistolas in registro ejusdem S. Gregorii invenies eandem inscriptionem portantes , scilicet 60.

lib. 10. & 16. lib. 12. hic Dipl. cccvi. & ccxxxix.

D I P L O M A C C X X V I I I .

*Epistola ejusdem Romani pontificis ad Romanum defensorem.
Laurentium juvet in finiendis Bonifacii
numerarii rationibus.*

Gregorius Romano defensori (a).

EXperientiam tuam non latet in rationibus Bonifacii numerarii (b), *Eod. anno.*
 nostrum secundum aliquid interesse propter quod partem aliquam *Ex cit. lib. 12.*
 substantiæ suæ xenodochio, quod ad beatum Petrum apostolorum *Ind. v. epist.*
 principem constitutum est, dereliquit, & suam nobis conjugem com- *15. alias lib.*
 mendavit. Et ideo quia Laurentius vir clarissimus, præsentium *10. Ind. v. ep.*
 portitor, pro rationibus ipsis, id est nonæ ac decimæ indictio- *16.*
 nis faciendis transmissus est; hujus tibi præceptionis serie injungimus
 ut ei hac in causa quocumque necesse fuerit præbere solatia, atque
 eum æquitate servata juvare festines; quatenus dum te sollicito ratio-
 nes ipsæ salubriter fuerint terminatæ, & pauperum fiat utilitas, & mu-
 lieris quæ commendata est quies procuretur atque securitas. Quia
 vero nosti quemadmodum causæ & maxime tales agantur, si forsi-
 tan videris quia rationes ipsæ finiri sine dispendio non possunt, ad
 gloriosissimum Leontium (c) una cum reverendissimo fratre & coepi-
 scopo nostro Johanne (d) te ire necesse est, & communi cum eo con-
 silio agere, & ad quantum potueris eloqui, ei promittere quidquid
 vel ipsi, vel diversis dandum suffragatoribus fuerit; dummodo per
 partes non eat, sed celerius finem accipiat. Illud autem præ omnibus
 tractare vos convenit, utrum cum prædicto gloriosissimo viro ante-
 quam rationes incipiantur, aut certe loqui propterea debeatis; ne
 forte causa in examinatione missa, nobis postea ad decidendum dif-
 ficultatem adducat. Sed quia melius in præsentî quid oporteat, po-
 teritis advertere, quod utilius visum fuerit, agite. In hac tamen pro-
 missione sollicitos vos esse necesse est, ut omnia inibi comprehensa,
 pro totius causæ decisione plura solida nullo modo promittantur, in-
 dicantes ei, si causa exegerit, quia pauper omnino defunctus est. Quod
 ut ita esse cognoscat, exemplar rerum inventarum de substantia ipsius
 tibi prævidimus dirigendum. Quod si forte apud prædictam solidorum
 rum

(a) De eo in notis ad Dipl. clvi. & alibi passim.

(b) Id est, Tabularii, qui rationes supputat librosque servat dati & accepti, ut advertit Guffanvillæus hic, & post eum Monachi Benedictini. Vide ejusdem argumenti epistolam

hic proxime exscribendam.

(c) Haud dubie is est Leontius excon- sul, cui data est epistola 35. lib. 8. hic Dipl. clxi.

(d) Nempe, Syracusano de quo aliqua expendimus in notis ad Dipl. cxv. & cxxv.

rum quantitatem consentire noluerit, eligimus potius hoc quod pervenit ad xenodochium reddere, quam inanem invidiam sustinere. Si vero confenserit, studiose agendum est, ut exinde securitas remittatur: quatenus post datam securitatem, & decisionem, causa recidiva exinde alterius nullo modo valeat quæstionis suscitari. Quod autem dederis, in tuis rationibus noveris imputandum.

D I P L O M A C C X X X I X.

Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Azimarchum scribonem. Eidem Laurentio Bonifacii quondam numerarii rationes apud Leontium exponenti faveat.

Gregorius Azimarcho scriboni (a).

An. v. Ind. 601. & 602. **M**agnitudinem vestram, quo tempore hic in Romana urbe fuit, cognovisse recolimus Bonifacium (b) quondam numerarium, condito testamento partem aliquam hereditatis suæ xenodochio, quod ad sanctum Petrum apostolorum principem situm est, reliquisse. Et quoniam gerere nos sollicitudinem diximus, ut ad gloriosum filium nostrum Leontium persona pro exponendis ratiociniis ipsius mitteretur, curam ut compleri debuisset, habuimus. Idcirco quia Laurentius vir clarissimus præsentium portitor, ad hoc illuc noscitur esse transmissus: magnitudinem vestram paterna dilectione salutantes, petimus ut ei hac in causa concurrere, atque vestra, sicut de vobis confidimus, salva justitia impendere patrocinia debeatis: quatenus dum sincerissimæ bonitatis vestræ fuerit ope suffultus, & de viduitate mulieris quondam Bonifacii, & de pauperibus quibus, sicut dicimus, idem Bonifacius hereditatis suæ partem aliquam dereliquit, mercedem apud omnipotentem Deum acquiratis.

DI-

(a) Dnas epistolas alias eidem Azimarcho scripsit S. Gregorius, hic Dipl. ccxvi. & ccxxxvii.

(b) Confer cum epistola modo exhibitâ.

DIPLOMA CCXL.

*Epistola antedicti S. Gregorii Pontif. Max. ad Maurilionem
expræfectum. Amice hortatur, ut ad se
scribat sæpius.*

Gregorius Maurilioni expræfecto (a).

Valde miramur quod nos diversis de Sicilia venientibus, gloria *Eod.anno.*
vestra incolumitatis suæ nuntio relevare postponit. Et utrum *Ex cit. lib. 12.*
obiivioni caritatis, an occupationi debeat reputari, nescimus. Et ideo *Ind. v. epist.*
salutantes paternæ caritatis affectu, petimus ut quoties scribendi se *17. alias lib.*
occafio dederit, de vestra nos salute, & qualiter circa vos agatur, *10. Ind. v. ep.*
refovete: quatenus dum secundum desiderium nostrum de prosperita- *19.*
te vestra læti fuerimus effecti, Redemptori nostro pro vobis agere
gratias valeamus. Omnipotens Deus misericordiæ suæ vos gratia
tueatur, & ab omni adversitate servet illæfos atque custodiat.

DIPLOMA CCXLI.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I ad Romanum defensor-
rem. Non jungendos matrimonio extra massam
in qua nati sunt Petri defen-
soris filios.*

Gregorius Romano defensori (b).

Petrus (c) quem defensorem fecimus, quia de massa juris eccle- *Eod.anno.*
siæ nostræ nos Vitelas (d) dicitur oriundus sit, experientiæ tuæ *Ex cit. lib. 12.*
bene est cognitum. Et ideo quia ita circa eum benigni debemus *Ind. v. ep. 25.*
existere, ut tamen ecclesiæ utilitas non lædatur; hac tibi præceptio- *alias lib. 10.*
ne mandamus, ut eum districte debeas commonere, ne filios suos quo- *Ind. v. ep. 28.*
libet ingenio vel excusatione foris (e) alicubi in conjugio sociare,
præsumat, sed in ea massa, cui lege, & conditione ligati sunt, so-
cientur. In qua re etiam & tuam omnino necesse est experientiam esse
solicitam, atque eos terrere, ut qualibet occasione de possessione, cui

Tom. I.

M m

oriun-

(a) Consule Dissert. vii. Cap. xiii.

(b) Aliqua de eo dedimus supra in
admonitionibus ad D. pl. clvi.

(c) De Petro defensore, ac de numero
defensorum eorumque officio in Sici-
lia agemus infra, Dissert. vi. Cap. iiii.

(d) Massa Vitelas una ex his erat qui-

bus constabat patrimonium S. Petri
in Sicilia. Vide Dissert. v. sub n. 2.

(e) Nulli licebat extra sui originis mas-
sam matrimonium contrahere. Con-
sule quæ dedimus in notis ad Dipl. xv.
quæque dabimus infra in cit. Dissert.
v. sub n. 3.

oriundo subjecti sunt, exire non debeant. Nam si quis eorum exinde, quod non credimus, exire præsumpserit; certum illi sit, quia noster consensus numquam illi aderit, ut foris de massa, in qua nati sunt aut habitare aut debeant sociari, sed & superscribi terram eorum. Atque tunc sciatis vos non leve periculum sustinere, si vobis negligentibus quisquam ipsorum quidquam de iis quæ prohibemus, facere qualibet forte tentaverit.

D I P L O M A C C X L I I.

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii magni ad Ciridanum.
Quum pro sitonico id præstitum sit quod ipse jusserrat, non perferendum jam ab ecclesia
illius detrimentum.*

Gregorius Ciridano (a).

*An. v. Ind.
601. & 602.
Ex eod. lib. 12.
Ind. v. ep. 34.
alias lib. 10.
Ind. v. ep. 38.*

Gloriæ vestræ dudum scripta suscepimus, in quibus indicastis solitudini vestræ serenissimorum principum jussione curam sitonici (b) fuisse mandatam, atque præceptum esse ut omnis tritici quantitas, quæ in horreis nostræ ecclesiæ suscepta fuerat, vobis tradi per omnia debuisset, & scripsistis ut hoc ipsum parari in specie faceremus. Quod quidem quia vestrum, cujus ad nos quidem bona tanta perlata sunt, non fuerit, novimus: & scitis quam durum, quamque omnino difficile sit, ut res quæ nec fervari, nec eo tempore ad emendum poterat inveniri, in specie restitui peteretur. Verumtamen, ut exui ab hujus rei solitudine valeremus, studii nostri fuit ut etsi cum majori dispendio, omnino frumenta ipsa, sicut voluistis, in specie faceremus præparari. Post vero per latorem præsentium Eutyrium virum magnificum, qui se illustrem præfectum esse commemorat, aliam nobis epistolam transmissistis, ut quæ summa ejusdem sitonici ab horreariis (c) ecclesiæ sit suscepta, prodi inter acta publica debuisset. Et ideo ne per occasionem ecclesiæ quædam cuiquam nasci videatur occasio, seu excusatio, & quantitatem, sicut scripsistis, defensores ecclesiæ prodiderunt, & quæ putaverunt utilia, petiverunt. Quod gloria vestra diligenter soliciteque pertractet, & verba eorum non negligat. Nam quicquid post hæc in prædicti sitonici specie damni contigerit, amplius jam ad ecclesiæ dispendium sciatis nullo modo pertinere: quia nec habitatores civitatis istius, afflicti revera homines, prædictum sitonicum in suo se asserunt detrimento posse suscipere. Hæc igitur omnia gloria vestra cognoscens, ita de his quæ sibi sunt commissa, studeat cogitare, ut & utilitatem publicam faciat, & hujus operis pondus ecclesiæ nostræ denuo ad gravamen pauperum non incumbat.

DI-

(a) Confer cum inscriptione Diplom. CLX.
(b) Scilicet, horrei publici. Consonat

Dipl. LXI. §. De frumentis.
(c) Horrearii dicebantur qui horreorum curam gerebant. Guffanvillæus hic.

DIPLOMA CCXLIII.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Fantinum defensorem.
Ex Servi-Dei diaconi hereditate, xenodochio tradat
equas decem, Luminosæ ancillæ
Dei quatuor.*

Gregorius Fantino defensori (a).

EXperientiam tuam jam credimus cognovisse dilectissimum filium nostrum Servum-Dei diaconum (b), heredem sanctam Romanam ecclesiam, cui, Deo auctore defervimus, reliquisse. Et quia legati titulo quatuor equarum capita Luminosæ ancillæ Dei proximæ suæ dari constituit, atque nos, petente dilectissimo filio nostro Florentino diacono, xenodochio Anichiorum, cui præesse dignoscitur, decem equarum capita cum emissario suo prævidimus largienda: hac tibi iccirco præceptione mandamus latori præsentium, qui ad hoc illic ex opere missus est, tam quatuor quæ legata sunt, quam decem equarum capita, quas xenodochio concessimus, de equabus præfati quidem diaconi simul & emissarium sine aliqua debeas excusatione vel mora contradere,

An. v. Ind. 601. 602.
Ex eod. lib. 12.
Ind. v. epist. 39. alias lib. 10. Ind. v. ep. 43.

DIPLOMA CCXLIV.

Epistola antedicti Romani pontificis ad Venantium patricium Panormitanum. Spondet se, ubi convalescerit, facta quædam Samsonis allegorice expositurum.

Gregorius Venantio patricio Panormitano (c).

Desideratissimæ excellentiæ vestræ scripta suscepi, in quibus tantum de absentis colloquutione gavissus sum, quantum ipsum qui locutus est semper mihi cupio esse præsentem. Vultis ergo ut quædam de Samsonis factis allegorice differantur: sed tanta mihi debilitas corporis accidit, ut si qua subire valuerim, exercere animus non assurgat. Bona autem desiderio vestro congaudeo: quia dum expositionem sacrorum verborum (d) cupitis, quam stricte ipsum auctorem eorum-

Eod. anno.
Ex cit. lib. 12.
Ind. v. ep. 40.
alias lib. 10.
Ind. v. ep. 45.

Tom. I.

M m 2

dem

(a) Supra, Dipl. clxx. & alibi passim appellatur defensor Panormitanus.

(b) De eo supra, Dipl. cviii.

(c) Error irrepsit in notam Guffanvilæi, ubi Venantius iste cum illo ex-monacho patricio Syracusano perpe-

ram confunditur. Consule quæ dedimus in monitis ad Dipl. ccxxxiv.

(d) Ex hoc loco discimus, Siculis sacre Scripturæ lectionem usui fuisse. Vide quæ expendimus in observationibus ad Dipl. cxliv.

dem verborum quæritis, demonstratis. Si igitur vires salutis recepero, auctore omnipotente Domino vestris desideriis parebo. Oro autem ut in cunctis actibus vestris gratia vos superna custodiat: quatenus in bono opere, & aspirando vos repleat, & adjuvando confortet.

D I P L O M A C C X L V.

Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Romanum defensorem. Salustium admonet ne posthac Luminoso ecclesiæ seruo sit molestus.

Gregorius Romano defensori (a).

An. v. Ind. 601. & 602. **L**uminosus præsentium lator violentiam se uxoremque suam a Salustio viro clarissimo asserens sustinere, huc necessitate eadem faciente venire compulsus est. Unde quia servum sanctæ Mariæ quod est parochiæ Grumentinæ (b), se esse asserit, necesse est ut ecclesiastica tuitione valletur. Experientia itaque tua præfato supplici ecclesiastica non desistat impertiri solatia, eumque de quo queritur admonere, quatenus se ab eorum inquietitudine compescat. Si vero est quod sibi in eis rationabiliter dicat posse competere, electorum iudicio terminetur, tuaque quidquid definitum fuerit executione, modis omnibus impleatur.

Ex eod. lib. 12. Ind. v. epist. 42. alias lib. 10. Ind. v. ep. 48.

D I P L O M A C C X L V I.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Johannem Syracusanum episcopum. Sic exigendos ait redditus, ut neque contriscentur debitores, neque Romana ecclesia damnum sustineat.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (c).

Eod. anno. **F**llii nostri Paschasius vir magnificus, & Plancho vir clarissimus conquesti sunt nobis sanctitatem vestram redditus, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ debentur, non alibi nisi aut in suburbano civitatis, aut in massa quæ dicitur Gelas (d), velle percipere. Quod ego non ita actum intelligo, sicut hi qui murmurant, putant. Scio enim sapientiam

Ex cit. lib. 12. Ind. v. ep. 43. alias lib. 10. Ind. v. ep. 49.

(a) De eo in notis ad Dipl. clvi.

(b) Grumentum civitas Lucaniæ. Incertum quidem est cur Romano, & non potius Savino ejusdem loci defensori, quem memorat ipsemet S. Gregorius lib. 12. epist. 21. causa commissa sit.

(c) De exactione redditus patrimonii

S. Petri Johanni Syracusano episcopo datur hæc epistola, utpote qui esset rector ejusdem patrimonii pro Syracusana statione. Vide Dipl. clxxv. sicut & Dissert. vi. Cap. 1.

(d) De massa Gelas, & aliis, quibus constabat Siculum patrimonium S. Petri

tiam fraternitatis vestræ: & iccirco vos arbitror sic talia proposuisse, ut per eandem propositionem quocumque in loco reditus utiles potuissetis accipere. Laudo, frater carissime, intentionem caritatis tantæ, & vehementer amplector; quia sicut curam ecclesiæ nostræ agitis, quæ profecto vestra est, sicut & vestræ quæ nostra est: tamen nec in suburbano, nec de massa Gelas filii mei excellentissimi Italicî, & domus Venantii reditus, quos promiserunt, sunt petendi. Sed sive in Syracusana (a), sive in Panormitana parte dare voluerint, ad hoc solum vestra sanctitas sit intenta, ut utiles per omnia reditus accipiat, secundum promissionem pacti vel cautionis quam misimus. Ita ergo sanctitas vestra provideat, ut neque dilecti filii mei prædicti de relictis suburbanis sibi necessariis contristentur, nec nostra Romana ecclesia damnum aliquod vel minorem utilitatem in eorum redituum perceptione sustineat.

Stationes patrimonii S. Petri in Sicilia.

DIPLOMA CCXLVII.

Epistola antedicti S. Gregorii Pontif. Max. ad Lucidum Leontinum episcopum. Quem e congregatione sua Johannes abbas delegerit, ordinet pro monasterio presbyterum.

Gregorius Lucido episcopo Leontina (b).

Filius noster Johannes abbas, presbyterum (c) sibi in monasterio suo, ex congregatione eadem petiit ordinandum. Ideoque fraternitatem vestram præsentî auctoritate duximus adhortandam: quatenus virum, quem vobis de congregatione sua ad ordinationem presbyteri obtulerit consecrandum, de eo, sicut est consuetudinis, quæque sunt discutienda subtiliter perquiratis; & si nihil in eo repertum fuerit, quod ei possit obviare, canonicè sicut moris est, consecratis. Nihil ei aliud privilegii concedentes, nisi ut in congregatione sua quoties opportunum fuerit, sacra Mysteria debeat tantummodo celebrare mysteria. Mense Augusto, indictione v.

Anno 602. mense Aug.

Ex eod. lib. 12.
Ind. v. ep. 48.
alias lib. 10.
Ind. v. ep. 54.

DI-

tri, opportunius agemus infra, Dissert. v. n. 2. & 3.

(a) Vel ex hoc tantum loco plane liquet duas fuisse antedicti patrimonii Siculi stationes, in quibus census pensionesque exigi solebant, altera Syracusis, altera Panormi. Consule quæ dabimus infra, Dissert. vi. Cap. 1.

(b) De eo in inscriptione quoque Dipl. ccliv. Lucidum hunc undecimo post S. Neophytum loco posuit Pyrrhus catalogum episcoporum Leontinorum ten-

xens. Verum pro decem retro episcopis notitiam sinceriores illa nancisci optamus, quæ exhauritur ex corruptis actis SS. *Alph. Phil. & Cyr.*

(c) Huic loco illustrando, de ordinandis monachorum presbyteris, sat esse videnter quæ expendimus supra in observationibus ad Dipl. cxxxv. & clxxix. & præterea consule quæ dabimus in Dissert. iii. ad calcem hujus Voluminis edenda.

D I P L O M A C C X L V I I I .

*Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Romanum defensorem.
Palatii urbis Romæ ministris, annonam ab impe-
ratore concessam postulantis, apud
Leontium favcat.*

Gregorius Romano defensori (a).

*An. v. Ind.
601. & 602.
Ex cit. lib. 12.
Ind. v. ep. 49.
alias lib. 12.
Ind. vii. ep. 29.*

QUalem necessitatem diversa officia palatii urbis Romæ de anno-
nis suis sustineant, experientiam tuam credimus non latere.
Et ideo quia latores præsentium vice sua illuc omnes elegerunt
transmittere, ut apud filium nostrum gloriosum Leontium (b) agere
debeant, qualiter ipsæ eis annonæ, sicut a serenissimis principibus
largitæ sunt, deputentur impendi, & in hac re etiam sibi petiverunt
experientiam tuam debere concurrere; eapropter quia hoc & etiam
illis non petentibus eorum exigit paupertas ac necessitas impertiri,
dum aptum opportunumque esse conspexeris, eis de quibus valueris,
studii tui sit ita præbere solatia, quatenus hoc quod illis clementissi-
mi principes pietate sibi ingenita concesserunt, & illi consequi va-
leant, & tu indifertus non videaris existere.

D I P L O M A C C X L I X .

*Epistola præfati summi pontificis ad Eulogium Alexandrinum
patriarcham. A Monophysitarum errore
conversos commendat.*

Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino (c).

*Eod. anno.
Ex cit. lib. 12.
Ind. v. epist.
50. alias lib.
10. Ind. v. ep.
55.*

LAtores præsentium Siciliam venientes, a Monophysitarum erro-
re conversi sunt, atque universali ecclesiæ semetipsos adunave-
runt. Qui ad beati Petri apostolorum principis ecclesiam pertenden-
tes, poposcerunt a me, ut eos meis epistolis vestræ beatitudini com-
mendare debuissim; quatenus ab hæreticis qui juxta ipsos sunt, nul-
lam

(a) De eo egimus in monitis ad Dipl. CLVI. & alibi passim.

(b) Scilicet, exconsulem, cui ipsemet S. Gregorius duas inscripsit epistolas supra exhibitas, id est, CLII. & CXCIX.

(c) Quæ ad illustrandam hanc epistolam necessaria sunt, ne alienos labores nos sumere velle videamur, fideliter exscribimus ex Monachis Bened. in *Vita. S. Greg.* lib. 4. cap. 6.

n. 3. Ubi hæc de eodem Eulogio: *In epistola huic inscripta patriarchæ, qua omnium hoc anno scriptarum est ultima, meminit papa Monophysitarum, seu hæreticorum unicum in Christo naturam consentium, qui errorem hunc nuper ejurarant. Hi quum in Siciliam venissent, fama sanctissimi doctoris invitati, Romam perrexerant, ubi in fide confirmati, lit.*

lam jam violentiam perpeti permittantur . Et quia unus eorum dicit monasterium in quo fuit , a parentibus suis fuisse constructum , auctoritatem desiderat a sanctitate vestra percipere , ut hi , qui in eo sunt hæretici , aut ad sinum sanctæ Ecclesiæ redeant , aut de eodem monasterio repellantur . Hæc a nobis indicata vobis esse sufficiant : nam de vestra beatitudine novimus , quia quidquid ad zelum Dei omnipotentis pertinet , cum omni facere fervore festinet . Pro me vero ut oretis , peto : quia inter gladios Longobardorum , quos sustineo , podagræ doloribus vehementer affligor .

DIPLOMA CCL.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Adeodatum monachum .
Permittit donationem ante susceptum monachatum
verbo factam , scriptis consignari ,
& firmam haberi .*

Gregorius Adeodato servo Dei .

Effectum iusta postulantibus indulgere , & vigor æquitatis & or- *An. vi. Ind.*
do exigit rationis , præsertim quando petentium voluntatem & *602. & 603.*
pietas adjuvat , & veritas non relinquit . Quia igitur priusquam in *S. Greg. lib. 13.*
monasterio sancti Adriani (a) , ubi es conversus , intrares , rerumque *Ind. vi. ep. 3.*
tuarum illic donationem emitteres , & domos & hortos intra civita- *alias lib. 11.*
tem , seu terras rationales , vel vineas in fundo sicut nos docuisti , *Ind. vi. ep. 5.*
Carfiniano , pariter & portiones tuas in fundo Fulloniaco (b) , vel
ex aliquibus mancipiis tuis quibus a te concessa libertas est , verbo
largitus est ; ipsaque donatio licet possit jure subsistere , præcipue in
hoc quod ab illis tribuitur , qui cum pompis suis sæculum relinquen-
tes , ad Dei se eligunt conferre servitium : quoniam tamen , ne quid
futurum tempus oblivionis nubilo huic derogare quidquam valeat lar-
gitati , scripturæ hoc desideras tradere monumentis ; quod ut queat
robustum existere , a nobis tibi poscis dari licentiam . Iccirco hujus
præcepti nostri pagina , liberam tibi hoc faciendi concedimus facul-
tatem : quatenus dum omnia a te fuerint diligenter expressa , & de-
signatione tua noverint esse quod suum est , quod cunctis modo
commune est , & ipsi sine contentione donata possideant ; & voluntas
tua

*litteras a summo pontifice testimonia-
les petierunt . Eos commendat san-
ctissimus pater amico Eulogio , ipsi-
que restitui monasterium ab hæreticis
occupatum petis , nisi forte maluerint
ipsius invasores ad ecclesiæ redire
linum .*

(a) Hocce monasterium in urbe Panor-
mi situm fuisse , dubitare non sinit
epist. 18. lib. 1. ejusdem S. Gregorii ,
hic Dipl. LXIV.

(b) Fundus Fulloniacus erat juris san-
ctæ ecclesiæ Romanæ , ut patet ex
Dipl. LXIII.

tua quid ad quem pertinere voluerit, esse non possit ambigua. Quidquid enim hujusmodi scriptura interveniente feceris, firmum stabileque & ex rei ipsius veritate, & hac nostra auctoritate non dubites: quippe qui non novum aliquid facere quod lege est vetitum, sed dudum factum videris exprimere, & salubriter amputandi causa litigii litterarum memoriae servanda deponere.

D I P L O M A C C L I.

Epistola antedicti S. Gregorii Pontif. Max. ad Barbarum Beneventanum episcopum. Ipsum Panormitanæ ecclesiæ visitatorem sub consueta formula insituit.

Gregorius Barbaro episcopo Beneventano (a).

An. vi. Ind.

602. & 603

Ex eod. lib. 13

Ind. vi epist.

13. alias lib. 11.

Ind. vi. ep. 16.

O Bitum Victoris (b) Panormitanæ civitatis antistitis directa re-
latio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraterni-
tati tuæ operam sollemniter delegamus. Quam ita te convenit exhi-
bere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornato, mini-
steriisque, vel quidquid illud est in patrimonio ejusdem, a quoquam
præsumatur ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam ecclesiam ire
properabit, & assiduis adhortationibus clerum, plebemque (c) ejusdem
ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consen-
su talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto mini-
sterio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus
respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum sollemnitate decreti om-
nium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio littera-
rum ad nos sacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem
tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesiæ (d), nisi forte in-
ter clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium,
nul-

(a) In antiquis editionibus legebatur: *Barbaro episcopo Carinensi*; in Romana autem: *Barbaro episcopo Beneventano*. Rocchus Pyrrhus *postremam hanc editionem esse omnium accuratissimam*, nullus dubitat, lib. 2. Not. 10. pag. 462. Idem post Guffanvilæum, visis pluribus M. SS. Codd. sentiunt Monachi Benedictini in notis ad hanc epistolam. Sane munus visitandi Panormitanam ecclesiam ob mortem Victoris suo viduatam pastore, Barbaro Beneventano injungit

S. Gregorius, vel quia is in Sicilia, alijs forte negotijs intentus, detinebatur, aut etiam quia ejusmodi visitationes ei S. Gregorius committere solitus erat. Vide ejus epist. 41. lib. 4. alias epist. 39. lib. 3.

(b) De eo egimus jam in admonitionibus ad Dipl. XCIII. & CXII.

(c) Consule epistolam mox edendam.

(d) De hac disciplina non eligendi clericos alterius ecclesiæ, fit quoque mentio in Dipl. LIV. & LXIV.

nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri; provisurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet conversationis vel meriti laicam personam aspirare permittas; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem si qua sunt (a) in ipsius constituta parochia, sub tua cura, dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.

DIPLOMA CCLII.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad clerum, ordinem,
& plebem Panormi. Eidem Barbaro episcopo
visitatori obediant.*

Gregorius clero, ordini, & plebi consistenti
Panormi (b).

Vestri antistitis obitum (c) cognoscentes, curæ nobis fuit destituta ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Barbaro sollemniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de profectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpári patiatur. Cujus vos assiduis adhortationibus convenit obedire, & remoto strepitu, uno eodemque consensu talem vobis præficiendum expetere sacerdotem, qui & a venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum sollemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus: provisuri ante omnia, ne cujuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere, & non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione promoveatur, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite: sed & omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos proculdubio noveritis.

Eod.anno.

Ex cit. lib. 13.

Ind. vi. ep. 14.

alias lib. 11.

Ind. vi. ep. 19.

Tom. I.

N n

DI-

(a) Additur hæc clausula juxta consuetam formulam, non quod Panormi revera monasteria esse S. Gregorius nesciret, qui plura antea commemoraverat, illud scilicet *S. Theodori*, ex Dipl. lxxiii. & cxii. illud *S. Adriani*, ex Dipl. lxxiv. & ccl. illud *Prætorianum* seu *Præcoritanum*, ex Dipl. lxxxvi. & clxxix. illud *S. Hermæ* vel *Hermetis*, ex Dipl. cxii. cxxxii. cxxxiv. & ccxxv. illud *S. Martini*,

ex Dipl. cxii. illud *Lucufcanum*, seu *Lucufianum*, ex Dipl. clxxv. & ccxxv. & illud *Celle-fratrum*, vel aliter appellatum, ex Dipl. lxxxi. xciiii. & ccxxxii.

(b) Ad eos tunc temporis spectabat præfulum Siciliensium electio, ut manifeste ostendimus supra in observationibus ad Dipl. cxvi.

(c) Confer cum epistola præcedente, sicut & cum proxime exscribenda.

D I P L O M A C C L I I I.

Epistola antedicti S. Gregorii P.P. ad Venantium patricium Panormitanum. Urbicum abbatem electum merito in episcopum, sed reluctantem non cogendum. Crescentis diaconi scrutandos mores. Si neque in hoc, neque in alio consentiant, mittendos Romam legatos.

Gregorius Venantio patricio Panormitano (a).

An. vi. Ind. 602. & 603.
Ex eod. lib. 13. Ind. vi. epist. 15. alias lib. 11. Ind. vi. ep. 14.

EXcellentia vestrae electio in persona Urbici abbatis, quia valde nobis placuit, indicamus: quoniam sicut iudicii vestri discretione oportuit, ad ecclesiae gubernationem virum quaesitis vigilantem, atque sollicitum, & divinae Scripturae scientia, quod maxime in sacerdotibus eligendum est, institutum. Sed quia ceteris sic est aliquis praeposendus, ut dum ipse exterius proficit, interius non decrescat, quietem ipsius turbare non possumus: ne quum eum ad altiora producamus, minorem illum seipso fieri missum in fluctibus compellamus. Persona vero Crescentis diaconi, propter quod omnino nobis ignota est, prima nobis cura fuit requirere quemadmodum xenodochium cui profuerat, gubernasset; ut ex minimis, qualis esse possit in maximis nosceremus. Sed quid nobis portitores scriptorum vestrorum responderint, ab ipsis addiscetis. Hinc autem presbyterum dare omnino nobis excellentia vestra sciat esse difficile: quia personarum nos necessitas ad ornanda alia loca pastoribus destituta non levis angustat. Et ideo quia Deum timere, & animae vestrae novimus vos habere respectum, paterna caritate salutationis alloquium permittentes, hortamur ut, sicut decet, cauta diligentique investigatione scrutari interius de vita, moribus, actuque praefati diaconi debeatis. Et si eum ad ecclesiae assurgere regimen agnoscatis, vestra adhortatione omnes in eo se uniant. Si autem aliter vestri sentit sollicitudo iudicii, & eum pastorem efficaciter administrare non posse considerat: agendum est cum omnibus concorditer, ut alterum qui aptus visus fuerit, de ecclesia ipsa possint eligere, ut venientes ad nos

(a) Victore episcopo Panormitano vita functo, Venantius ejusdem urbis patricius, de quo supra in notis ad Dipl. ccxxxiv. apud S. Gregorium, satis egit, ut substitueretur Urbicus abbas, aut saltem Crescens diaconus. Sed effectu caruit postulatio, Urbico praehumilitate recusante, & Crescente

mores qui ecclesiae pastorem decent, non praeseferente: atque ita Johannes susceptus est, cui ipsemet S. Gregorius usum pallii dedit, hic Dipl. cclix. Consule Johannem Mabillonium *Annal. Bened.* tom. 1. lib. 10. cap. 23. & Monachos Benedictinos in *Vit. S. Greg.* lib. 4. cap. 7. n. 13.

nos tam diaconus, qui jam electus est, quam etiam qui adhuc eligendus est, is qui Deo placuerit, ordinetur. Enim vero si in ecclesia illa neque de presbyteris vel diaconis, sive reliquo clero hujusmodi inveniri potuerit, de alia sibi ecclesia talem ordinandum eligere, festinent antistitem, qui vigilantibus sollicitudine exterioribus eorum utilitatibus, & sacerdotali adhortatione animabus valeat, Deo miserante, utilis reperiri. Præterea ne qua hac in causa possit esse dilatio, & peccata sic faciant ut nullus de electis aptus existat: hortandus est clerus, & populus, ut eis qui ad nos venerint, sua debeant vice mandare: quatenus hic habeant eligendi licentiam, nobisque hoc ipsum apicibus suis roboratis propriis subscriptionibus innotescant, ut si vel hic inveniri potuerit, sine difficultate aliqua, Christi cooperante gratia, consecratur. Quod tamen nos non voluntate impulsim loquimur, sed necessitate compulsi: quia quantum est ad nostræ auctoritatis iudicium, de suis volumus ut debeant habere pastorem.

DIPLOMA CCLIV.

Epistola ejusdem S. Gregorii magni ad quosdam Siciliae episcopos. Adrianum patrimonii rectorem commendat.

*Episcopos admonet ne, quum ad infantes
consignandos egrediuntur, sub-
jectos suos ultramo-
dum gravent.*

Gregorius Leoni (a), Secundino (b), Johanni (c),
Dono (d), Lucido (e), Trajano (f),
episcopis Siciliae.

Sicut nos nobis invicem spiritalia per apostolorum orationem ad-
monemur impertiri suffragia; ita in his quæ necessitate injuncti
regiminis pro dispensatione rerum pauperum, Deo per nos fuerint
auctore disposita, sacerdotalia dignum est solatia non deesse. Lato-
rem siquidem præsentium Adrianum (g), chartularium nostrum ad
Tom. I. N n 2 re-

Eod. anno.
Ex cit. lib. 13.
Ind. vi. ep. 18.
alias lib. 11.
Ind. vi. ep. 22.

(a) Scilicet, Catanensi, supra Dipl. cccxi.

(b) Nempe, Tauromenitano, ut ex Dipl. cxciv. & aliis sane quam multis datur intelligi.

(c) Per hæc ferme tempora Sicilia duplicem habuit episcopum Johannis nomine, alterum Syracusanum, alterum Panormitanum. Quem hic memorat S. Gregorius Syracusanum fuisse putamus, quum Panormitanus ex tribus præcedentibus epistolis nondum per hæc tempora electus videatur,

& tunc forsitan episcopatum inlit, quando ei sanctus pontifex de usu pallii potestatem fecit, infra Dipl. cclix.

(d) Id est, Messanensi, ut plane liquet ex epigraphe Dipl. cxxiii. & aliorum.

(e) Nimirum, Leontino, quemadmodum erudit nos inscriptio Dipl. ccxlvii.

(f) Trajanum hunc Melitensem episcopum fuisse, lecto Dipl. clxxxii. nemo ibit inficias.

(g) De Adriano chartulario ecclesiæ, & rectore patrimonii S. Petri in statio-

regendum ecclesiæ nostræ patrimonium, Syracusarum videlicet partium dirigentes, fraternitati vestræ necessario duximus commendandum; ut in quo usus exegerit, vestra ei solatia conferatis: quatenus & ad agendum per vos corporalibus, & ad facilitatem explendi quæ cœperit, spiritualibus orationum fuerit fultus auxiliis, prospere ea quæ a nobis ei injuncta sunt, Deo quoque valeat cooperante perficere. Vosmetipsos autem ita ante conspectum omnipotentis Dei in bonis operibus debetis exhibere, ut inveniri in vestra actione nequeat quod vel Deo iudice percuti, vel quolibet homine insidiantem valeat accusari. Nam eidem præfato chartulario nostro injunximus, ut si qua de reverendissimis fratribus nostris episcopis inordinate acta cognoverit, prius quidem secreta ac modesta adhortatione ipse corripiat: quæ si ita emendata non fuerint, nobis celeriter innotescat.

Præterea relatum est nobis, sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per Servum-Dei diaconum (a), qui jam tunc ecclesiastici patrimonii curam gessit, fuisse dispositum ut sacerdotes (b) per diversas vestras diœceses constituti, quoties ad consignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minime debuissent. Summa enim præfixa fuerat, vobis, ut audio, consentientibus, quæ ab eisdem sacerdotibus pro labore clericorum dari debuisset. Atque hoc quod tunc placuit, nunc sicut dicitur, minime custoditur. Unde fraternitatem vestram admoneo ut subjectis vestris graves non studeatis existere: sed si qua sunt gravamina temperetis; quia nec ab eo quod semel definitum est, deflectere debuistis. Etenim in futura & in præsentī vobis vita prospicitis, si eos qui vobis commissi sunt, sine gravamine conservetis.

DI-

tione Syracusana fit quoque mentio in duabus epistolis hanc proxime sequentibus, & nos opportunius agemus infra, Dissert. vi. Cap. i.

(a) De eo in monitis ad Dipl. cviii.

(b) Quamvis sacerdotum nomine episcopi passim veniant; ast hoc tamen loco presbyteri intelliguntur, sive

parochi per diœceses constituti, ut ex proposito probant Monachi Benedictini hic. Ceterum ejusmodi sacerdotes per episcopos ad consignandos infantes egredientes, ultra modum aggravari prohibet S. Gregorius. Consule Dissert. iv. Cap. 111.

DIPLOMA CCLV.

Epistola præfati S. Gregorii papæ I. ad Julianum. Dissimulata ab illo ex verecundiâ inopiam queritur.

Constructo Catanæ monasterio dat solidos annuos decem.

Gregorius Juliano (a).

Gloriæ vestræ scripta suscipiens, legenda lætus aperui: sed tristis perlecta replicavi. In eis quippe dicebatur quod pudoris causa fuerit, mihi vos ea quæ dicenda erant tempore longo tacuisse. Et certum est quia minus amatur qui adhuc erubescitur. Atque omnimodo contristatus sum, quia me a vobis comperi minus quam æstimaverim amari. In hoc autem valde me continetis, si mercedis causas mihi assidue providendas studiose requiritis. Nec vobis debet esse verecundiæ ei aliquid de eleemosynis importune dicere, quem constat non res suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De causis itaque mercedis apud episcopum libere agere debuistis, etiamsi meum animum qualis in amore vestro existeret nesciretis. Postquam enim & nos omnino gloriam vestram diligimus, & dispensatoris locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus; vestra, fateor, verecundiâ valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor, ut hanc a corde vestro funditus repellam, & in mercedis causis magnum solatium vestræ provisionis habeant. Monasterio itaque vestro, quod a vobis in Catanensi urbe constructum est, per Adrianum (b) notarium & rectorem patrimonii emissa præcepti pagina decem annuos solidos dari deputavimus, quos petimus sine injuria suscipi: quia non hæc vobis nostra oblatio, sed S. Petri apostolorum principis benedictio offertur.

DI-

(a) Eundem esse putamus, de quo fit mentio in Dipl. cclviii. Ibi: *Filius voster dominus Julianus*. Porro eum præ verecundiâ inopiam dissimulantem compatitur, atque eleemosynis ex patrimonio ecclesiæ adjuvare fe-

stinat S. Gregorius. Lege quæ dabitur infra, Dissert. v. n. 6.
(b) De eo in epistola proxime excerpta, & in altera mox exhibenda, necnon in Dipl. cclviii.

D I P L O M A C C L V I.

*Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Paschalem, & Con-
solantiam. Datas restituendæ pecuniæ inducias
prorogat. In adversis positos
consolatur.*

Gregorius Paschali, & Consolantiæ (a).

An. vi. Ind. 602. & 603. **E** Pistolam magnitudinis vestræ latore præsentium deferente susce-
Ex eod. lib. 13. pimus. Et licet tempora restituendæ pecuniæ in induciis data
Ind. vi. epist. defluxerint; petitionem tamen vestram nullo modo duximus contri-
21. alias lib. 11. standam. Adriano (b) itaque chartulario nostro, quem illuc ad re-
Ind. vi. ep. 25. gendum ecclesiæ nostræ patrimonium direximus, de præsentibus injunxi-
mus quæ vobiscum exinde loqui debeat; ut nec ecclesiastica in ali-
quo negligatur utilitas, & postulatio vestra fortiatum effectum. Quia
ergo plus de animæ vestræ salute quam de terrenarum rerum utili-
tate debetis esse solliciti, salutantes paterno affectu, hortamur ut mens
onere tribulationis oppressa, contra Deum non murmuret; ne post
amissionem rerum, etiam animæ sequantur dispendia. Nihil de pra-
vis actibus, nil cum peccato, necessitate quasi faciente, festinetis ac-
quirere; sed spem in Redemptoris nostri misericordia habentes, qui
confidentes, in se non deserit, tolerabiliter quæ pertulistis incommo-
da sustinete. Erigite animos. Tribulatio vires non opprimat. Adver-
sa sæculi patientia superet; pompam mundi mens secura despiciat.
Actio vestra se ad ea quæ Dei sunt occupet. Considerantes quam
nullum sit quidquid casibus subjacet, quidquid sine concluditur. Et
ut se vestrum ultra quam convenit, non affligat, sed studeat quate-
nus in omnipotentis Dei protectione jure confidat: qui & non habi-
ta donat, amissa reparat, & reparata custodit. Potens est enim si vos
in mandatorum suorum via ambulare cognoverit, & sic illata damna
multiplici compensatione sarcire, & vitam vobis quæ toto magis ad-
nifu petenda est, æternam concedere.

DI-

(a) In pluribus M. SS. Codicibus post
vocem *Consolantiæ*, additur *Siciliæ*,
ut perhibent Monachi Benedictini hic.
Et quidem ad Siciliam hocce antiqui-
tatis monumentum pertinere, valde
nobis persuasum est, quum in eo fiat

mentio Adriani chartularii, & recto-
ris patrimonii ecclesiæ Romanæ, quem
in Sicilia revera claruisse, dubitare
non sinunt duæ proximæ præcedentes
epistolæ:

D I P L O M A C C L V I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii papæ ad Johannem Syracusanum episcopum. Cosmam presbyterum ex qualitate loci, ad quem assumptus fuerat, afflictum, restituat priori loco.

Gregorius Johanni episcopo Syracusano (a).

QUORUMDAM ad nos relatione pervenit, Cosmam, qui exmonacho monasterii (b) sanctæ Lucie a decessore vestro venerandæ memoriæ Maximiano (c) in ecclesia Syracusana factus subdiaconus atque a vobis postea in possessione, quæ Juliana vocatur, presbyter dicitur ordinatus, ita nimia tristitia & loci qualitate vehementer afflictum, ut vitam sibi poenam existimet, & contritionis suæ fugam quærat auxilium. Et ideo quia tales erga subjectos nostros debemus existere, quales nobis, si subjecti fuissetis, nostros valeramus esse præpositos; magnæ beatitudinis est, si eum in ecclesia ubi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere, atque illic presbyterum voluerit constituere cardinalem. Quod & facere quantum arbitramur debetis: si tamen nihil est quod juste contra ipsum animos vestros exasperet. Si vero aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis fraternitas vestra ut scire possimus insinuet. Data mense Aprilis, indictione vi.

Anno 603.
mense Apr.

Ex cit. lib. 13.
Ind. vi. epist.
28. alias lib.
11. Ind. vi. ep.
36.

D I P L O M A C C L V I I I .

Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad Pantaleonem notarium. Quod ad justam mensuram modium quo ecclesiæ coloni frumenta dabant redegerit, laudat. Jubet perceptam ex injusto modio pecuniam colonis pauperioribus secreto distribui.

Gregorius Pantaleoni notario (d).

EXPERIENTIA tua, quod vel quale apud sacratissimum corpus (e) beati Petri apostoli jusjurandum præbuerit, memor est. Unde nos quoque securi, discussionis tibi causam in patrimonio partis Syracusanæ commisimus. Oportet ergo te fidem tuam, & ejusdem beati Petri apostoli timorem semper ante oculos habere, atque ita agere,

An. vi. Ind.

602. & 603.

Ex cit. lib. 13.

Ind. vi. ep. 34.

alias lib. 11.

Ind. vi. ep. 41.

(a) Ad eum alias numero plures S. Gregorius dedit epistolas, in elencho Diplomatum indicatas.

(b) Idem monasterium rursum memorat S. Gregorius in altera epistola ad eundem Johannem, hic Dipl. cxxxviii. Consule præterea admonitiones no-

stras in Dipl. lxxiv.

(c) De Maximiano egimus supra in notis ad Dipl. lxxxv.

(d) De eo aptius redibit sermo infra, Dissert. vi. Cap. i. & iv.

(e) Ex hoc loco plane liquet ritus, quo aliquis ad rectoris officium pro-

vehem-

re, ut neque ab hominibus in præfenti vita, neque ab omnipotente Deo in extremo iudicio valeas reprehendi. Salerio (a) siquidem chartulario nostro narrante, cognovimus quia modium (b) quo coloni ecclesiæ frumenta dare compellebantur, viginti quinque sextariorum inveneris. Quod omnino execrati sumus, atque eandem discussionis causam ne tarde fecisse doluimus. Quia ergo eundem modium te fregisse, & iustum fecisse commemoras, gavisus sumus. Sed quia prædictus chartularius summam nobis quoque indicare studuit, quæ de fraudibus conductorum apud experientiam tuam, jam de duobus territoriis est collecta; sicut te studiose fecisse fracto injusto modo gaudemus, quia in futuro nobis prospicimus, ita etiam de peccatis præteritis cogitamus: ne si ea quæ fraudulenter conductores a rusticis abstulerunt, ad nos perveniunt, peccata quæ ab ipsis perpetrata sunt, ad nos trahantur. Et ideo volumus cum omni fide, omni puritate, considerato timore omnipotentis Dei, reducta ad memoriam distributione beati Petri apostoli, per unamquamque massam (c) colonos pauperes & indigentes experientiam tuam describere, atque ex eis pecuniis, quæ in fraudibus sunt inventæ, vaccas, oves, porcosque comparare, & singulis colonis pauperibus ea distribuere. Quod facere te cum consilio viri reverendissimi domni Johannis episcopi (d), atque Adriani (e) chartularii nostri, & rectoris volumus. Si autem necesse propter consilium fuerit, etiam filius noster dominus Julianus (f) debet adhiberi, ita ut nullus alius agnoscat, sed omnino secretum sit. Vos ergo inter vos pertractate utrum in auro aut certe in pecuniis eisdem colonis pauperibus dari eadem continentia debeat. Quidquid vero communiter steterit, prius descriptionem, sicut dixi, facito, & postmodum singulis juxta qualitatem suæ paupertatis distribuere stude. Ego enim, sicut Magister gentium testatur, habeo omnia, & abundo: nec pecunias, sed mercedem quæro. Ita ergo age, ut in die iudicii de causa mercedis quæ experientiæ tuæ commissa est, mihi fructum quem feceris, ostendas. Quod si pure, fideliter, & strenue egeris, & hic illud in filiis tuis recipies, & postmodum retributionem plenariam in æterni iudicis examine habebis.

Phil. 4. 18.

DI-

vehebatur, accepto nimirum iuramento ante corpus S. Petri, ne quid faceret vel omitteret, quod ecclesiæ & pauperum utilitatibus adversaretur. Confer cum Dipl. LXXVII. pag. 124.
 (a) Alibi, id est Dipl. CLXX. & CCXXVI. ei non chartularii sed notarii nomen tribuitur: nam chartularios inter & notarios nil intercessisse discriminis, ostendimus infra, Dissert. VI. Cap. IV.
 (b) De modio, quo coloni ecclesiæ

frumenta dare consueverant, egimus in monitis ad Dipl. LXIX. lit. e.
 (c) Quid massæ nomine venerit, dicemus infra, Dissert. V. n. 3.
 (d) Scilicet, Syracusanæ civitatis, ubi Pantaleon munus rectoris exercebat.
 (e) De quo supra in Dipl. CCLIV. & in duobus sequentibus.
 (f) Cui ipsemet S. Gregorius singularem dederat epistolam, hic Dipl. CCLV.

DIPLOMA CCLIX.

*Epistola ipsius ejusdem S. Gregorii Pontif. Max. ad
Johannem Panormitanum episcopum.
Pallii usum concedit.*

Gregorius Johanni episcopo Panormitano (a),

Apostolicæ Sedis benevolentia provocati, fraternitati tuæ, quam *Ar. vi. Ind.*
Panormitanæ ecclesiæ speculatoris constat suscepisse officium, *602. & 603.*
pallii usum prævidimus concedendum, illis videlicet temporibus, at- *Ex eod. lib. 13.*
que eo ordine, ut aliosque quoque insulæ Siciliæ sacerdotes (b) vel *Ind. vi. ep. 37.*
decessores tuos usque esse non ambigis. Illud autem admonemus, ut *alias lib. 11.*
apostolicæ Sedis reverentia nullius præsumptione turbetur. Tunc enim *Ind. vi. ep. 44.*
status membrorum integer manet, si caput (c) fidei nulla pulset inju-
ria, & canonum maneat incolumis atque intemerata semper au-
toritas: ut sicut a nobis hujuscemodi decoris usum ad sacerdotalis
officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atque actuum
probitate susceptum adornare contendas officium. Sic etenim alterno
eris invicem decore conspicuus, si ad hujuscemodi corporis habitum,
mentis quoque tuæ bona concordent.

DIPLOMA CCLX.

*Epistola antedicti S. Gregorii papæ I. ad eundem Johan-
nem. Quem videre peroptabat, manere in
Sicilia, ob navigii periculum.*

Gregorius Johanni Panormitano,

Amorem circa nos vestrum, quem corporali, nobis visione volui- *Eod. anno,*
mus exhibere, scriptis & operibus assidue demonstratis. Sed *Ex cit. lib. 13.*
quid aliud hæc exhibendo agitis, nisi ut plus quæramus videre, quem *Ind. vi. ep. 43.*
docemur amplius amare? Et paullo minus jam etiam murmur acce- *alias lib. 11.*
pimus, quia non possumus videre quem amamus. Sed adfuit qui *Ind. vi. ep. 50.*
Tom. I. O o mihi

(a) Consule quæ expendimus supra in observationibus ad Dipl. ccliiii.

(b) Johanni Panormitano non singulari quadam prærogativa usus pallii tribuitur; sed ad exemplar decessorum suorum, & prout alii Siciliæ episcopi gaudebant, quemadmodum testatur hic sanctus pontifex. Et sane Messa-

nensem, ac Syracusanum episcopos pallii usum ab eodem S. Gregorio obtinuisse, dubitare non sinunt Dipl. cxxiiii. & cxxv.

(c) Sedem hic apostolicam intellige, cui præsidet Romanus pontifex, caput visibile Ecclesiæ, & S. Petri successor.

mihi impossibilitatem navigii de vestra gloria narraret, atque ideo quod amavi retinui, & quod iratus fueram peperi (a). Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, & a malis omnibus gratia continua defendat.

D I P L O M A C C L X I.

Epistola præfati S. Gregorii magni ad eundem Johannem. Quæ clericis suis iusta petentibus promissit, exhibeat.

Gregorius Johanni episcopo Panormitano.

Anno 603.
 mense Aug.
 Ex eod. lib. 13.
 Ind. vi. epist.
 44. alias lib.
 11. Ind. vi. ep.
 51.

Implenda sunt semper postulantium desideria, quoties illa poscuntur quæ a ratione non deviant. Et ideo quia quædam capitula, quæ servaturum te clericis tuis petentibus promissisti, nostra ab eis postulamus auctoritate firmare, fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut ea quæ præsentia scripta continent, sine aliqua debeat re-fragatione servare. Primum ut de redditibus ecclesiæ, quartam (b) in integro portionem ecclesiæ tuæ clericis secundum meritum vel officium, sive laborem suum, ut ipse unicuique dare prospexeris, sine aliqua præbere debeas tarditate. De hoc vero quod ex fidelium oblatione accesserit, quartam partem in solidis, vel cellario, eis juxta pristinam consuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia mobilia in tua (c) retineas potestate. Immobilia enim ecclesiasticis redditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate clericorum tuorum quarta Deo largiente, proficiant.

Tabularium (d) autem una cum consensu seniorum & cleri memineris ordinandum, qui annis singulis ad amputandam fraudis suspicionem sollempniter suas debeat rationes exponere. Vindemiarum autem tempore idem clerus emendi vinum de possessionibus ecclesiæ tuæ ad iusta pretia, in quantum vendendum est, remedium consequatur. Nam satis contra rationem est, ut quod potest extraneis venundari, clericis dato pretio denegetur. Possessiones igitur, vel si qua sunt alia ec-

(a) S. Gregorius caritati in proximum sedulo incumbens, sicut antea Dipl. LXXII. præceperat ne Messanensis episcopus Romam veniret, ita & nunc Panormitanum ejusmodi iter ob navigii periculum aggredi non patitur.

(b) De ecclesiasticis redditibus in quatuor æque portiones dividendis, deque quarta parte clericis spectante, egimus supra pag. 73.

(c) Vel ex hoc tantum loco plane liquet, veritati obsistere qui antiquos

episcopos temporalia prorsus negligere putat: quum ii de temporalibus simul & spiritualibus custodiendis magnopere fuerint solliciti. Consule Thomasinum de Vet. & Nov. Eccl. Disc. par. 3. lib. 2. cap. 6. n. 3.

(d) Id est, dispensatorem quartæ partis clericorum, qui iis portiones distribuebat juxta ipsorum matriculam, quæ teste S. Augustino serm. 356. tabula dicebatur, ut observant hic Monachi Benedictini.

clesiastico juri competentia, & ab extraneis indebite detinentur, cum omni studio servata civilitate, in jus ecclesiae tuae reparare festina, ut negligens in aliquo videri non valeas. Si quid igitur de quocumque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te juste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita; sed praesentibus senioribus ecclesiae tuae diligenter est veritas perscrutanda; & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Haec itaque omnia sic sollicito, ac mansuete studii tui sit custodire; quatenus nec tu promissionis tuae videaris Immemor existisse, nec illi contra te justam occasionem invenire valeant murmurandi. Datum mense Augusti, indictione vi.

DIPLOMA CCLXII.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papae I. ad Paulum scholasticum.
Gratulatur tum de illius cum Leone episcopo re-
conciliatione, tum de zelo in maleficos.*

Gregorius Paulo scholastico Siciliae (a).

Quanto nos gloria vestra tristes dudum effecerat, propter quod se adversus reverendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Leonem (b) querelas habere aliquas perhibebat; tanto eodem fratre nostro ad nos modo veniente, cor nostrum gavifum est; quia in pristinam vos concordiam, Deo propitio ad invicem rediisse testatus est. Quia etiam inter alia bona, quae in vestris laudibus referebat, adjecit omnino vos in ultione maleficorum (c) sollicitos ac districtos, sicut revera nobiles & Christianos oportuit, existisse. Unde valde in nobis laetitia quam de vobis sumpturamus, excrevit; quia illum vobis per hoc placabilem redditis, contra cujus inimicos zeli vestri rectitudinem exercetis. Praeterea gloriam vestram paterna dulcedine salutantes, hortamur ut quia satis est moribus vestris accommodum pacem diligere, reparatam inter vos gratiam nullius lingua perturbet: sed sic in vobis erga paternum amorem caritas ardeat, ut eam adversi flatus more flammæ non extinguant, sed augeant. Nam & eundem antedictum fratrem nostrum hortati sumus, ut ita paternam vobis dilectionem impendat: quatenus reciprocum gloriae vestrae affectum, non otiose, sed velut mutuum tamquam foenerator semper possit exigere.

Tom. I.

O O 2

DI-)

(a) Confer cum inscriptione Dipl. LXII.

(b) Nempe Catanensem, cujus meminimus in notis ad Dipl. ccliv.

(c) Maleficos tunc temporis in Sicilia

fuisse, discimus ulterius ex Dipl. cxviii. & ccxxx. necnon ex Baronio *Annal. Eccl.* ad annum 604. cap. 12.

D I P L O M A C C L X I I I.

Epistola antedicti S. Gregorii P.P. ad Johannem Panormitanum episcopum. Positam Romæ domum cum Epiphanio Romanæ ecclesiæ diacono permutare concedit.

Gregorius Johanni episcopo Panormitano (a).

An. vii. Ind. 603. & 604. **S**icut rationi contraria procul est abjicienda petitio; ita in his quæ bene desiderantur effectum negare non convenit. Quia igitur, ut *Ex eod. lib. 14. Ind. vii. epist. 3. alias lib. 11. Ind. vi. ep. 60.* fraternitatis tuæ petitio, quæ tenetur in subditis, continet, in qua tecum una presbyteri, & diaconi, ceteraque ecclesiastica officia subscribentes (b) præbuere consensum, domum cum horto, & balneo suo, atque omnibus ad eam pertinentibus, in hac urbe Roma positam, quæ ad jus Panormitanæ ecclesiæ ex hereditate quondam Flori viri magnifici pervenisse dignoscitur, cum dilectissimo filio nostro Epiphanio diacono permutare desideras: propter hoc quod domus ipsa, ita parte detecta, parte diruta, parte igne probatur esse consumpta, ut nihil exinde commodi, sicut testaris ante multos jam annos tunc usque ecclesiasticis utilitatibus potuisset accedere, atque hac in re nostra tibi dari postulas auctoritate licentiam; provisionis tuæ intentionem diligentius intuentes, postquam & nobis cognitum est domum ipsam in eo esse statu quo asseris, atque ita minante ruina quotidie deteriorem fieri, ut non solum ecclesiæ tuæ non utilis, sed potius subinde damnosa posse videatur existere: iccirco permutandi tibi eam cum balneo, & horto suo, omnibusque generaliter ad eam pertinentibus, juxta petitionem tuam, quam veritatis & rationis apud nos ordo suffulcit, hujus auctoritatis nostræ serie liberam per omnia concedimus facultatem: quatenus hujusmodi accepta licentia, nec te culpa de temeritate, vel in cautela respiciat, nec ille aliquid dubietatis incurrat. Nam providum salubreque est aliquid compendii procurare, unde nulla spes est lucri, sed magis damni formido.

DI-

(a) De eo egimus in monitis ad Dipl. CCLIII.

(b) Spectabilis est locus iste, quo nobis innotescit, qualis fuerit ecclesiæ Siculæ disciplina in rebus ecclesiæ alienandis. Porro alienare nil poterat episcopus, nisi consentiente & subscribente clero, ac inde confirmante Romano pontifice, qui erat Siciliæ immediatus metropolita. Ceterum

disciplina hæc de rebus ecclesiæ non alienandis quando & quo auctore, incæperit, erudire satis atque diserte tractant, Gonzalez Tellez Commentar. in Decret. Gregorii IX. lib. 3. tit. 10. Thomassinus de Vet. & Nov. Eccl. Discipl. tom. 3. lib. 2. cap. 51. n. 4. Van-Espen Jus Eccl. Univer. par. 2. tit. 36. cap. 3.

DIPLOMA CCLXIV.

*Epistola ejusdem S. Gregorii papa I ad Fantinum defensor-
rem Panormitanum . Exhilarati episcopi actibus in-
vigilet : tum ut ille clero sua carita-
tem, tum ut obedientiam illi
clerus exhibeat .*

Gregorius Fantino defensori Panormitano (a).

TAlia ad nos de fratre & coepiscopo nostro Exhilarato (b), sicut *Eod.anno:*
& ipse nostri, pervenerunt, quæ districta omnino essent ultio- *Ex cit. lib. 14.*
ne plectenda: sed quoniam bis eam reverendissimus frater & coepi- *Ind. vii. ep. 4.*
scopus, noster Leo (c), qui etiam in causa ipsius judicem se fuisse, *alias lib. 11.*
testatus est, levigavit, ad ecclesiam suam illum retransmittendum, *Ind. vi. ep. 61.*
esse prævidimus, judicantes sufficere illi hoc quod eum hic diutius
retinentes affiximus. Itaque experientiæ tuæ præcipimus, ut erga mo-
res actusque illius curam habeat, atque eum frequenter admoneat;
quatenus se ad impendendam clericis suis caritatem benignum, & si
res exegerit, ad corrigendas culpas debeat se exhibere sollicitum. Sed
& clerum ejus admonere te volumus, ut humilitatem illi, ac obe-
dientiam quam Dominus mandat, exhibeat, nec in aliquo illi su-
perbus præsumat existere. Quod si quis eorum, id est sive episcopus,
sive clericus, admonitionem tuam neglexerit, ex hac nostra auctori-
tate canonica coercionem inobediendiæ culpam aut tu, sicut prævide-
ris, corrige, aut nobis renunciare festina: ut disponere valeamus
qualiter disciplinæ frenum extra iter suum eos pergere non permit-
tat, quos ad excessum aculeus pravæ mentis irritat.

DI-

(a) Confer cum inscriptione Dipl. clxx.
& cum aliis sane quam multis.

(b) Is non Siciliæ, sed alterius provin-
ciæ episcopus erat, hic ad pœnitentiam

deputatus, ut ex contextu epi-
stolæ plane liquet.

(c) Catanensem intellige, de quo supra,
Dipl. cxlxi.

D I P L O M A C C C E X V.

Epistola antedicti S. Gregorii magni ad Johannem Panormitanum episcopum: Causam Petri cum Fantina defensore perquirat diligenter; faciatque judicium.

Gregorius Johanni episcopo Panormitano (a).

An. vii. Ind.

603. G. 604.

Ex eod. lib. 14.

Ind. vii. epist.

5. alias lib. 11.

Ind. vi. ep.

62.

Quia sunt culpæ in quibus culpa est relaxare vindictam, quærenda semper est veritas: ut inquiri debeat utrum accusatum noxa condemnet, an a poena innocentia patefacta subducatur. Itaque pervenit ad nos Fantinum defensorem (b) ultionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse, pro eo quod quantum dicitur, relictam (c) cujusdam diaconi, tempore quo conductor fuerat, marito tradiderit. Sed quoniam iste conjugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec virginem illam ad eum venisse, denique ut nec religiosam mutare vestem præsumeret, post quam ille in ordine sacro promotus est: adjiciens etiam priusquam ad diaconatum perveniret, & postea, prava illam opinione vixisse: ideo fraternitatem tuam his hortamur assatibus, ut cum Dei, sicut decet, timore, causam hanc subtili omnino investigatione perquirat; & si ita in conjugio diaconi mulier fuisse constiterit, & superscriptus lator memorato defensori & rectori patrimonii ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione ii, qui male sociati sunt, disjungantur. Si vero in ejus conjugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, ut eis facere nil præsumat, nec falsa illum accusatio apud eum in aliquo prægravet. Quia vero res suas antedictus Petrus apud ecclesiæ colonos perhibet retineri, volumus ut sine cujusquam impedimento eas habeat, si tamen ita est exigendi licentia. Nam & si inventus fuerit esse culpabilis, non res suas amittere, sed in se debet dignam ultionem suscipere.

DI-

(a) De eo egimus jam in monitis ad Dipl. cclxv.

(b) Scilicet Panormitanum, cui inscripta est præcedens epistola.

(c) Vel ex hoc loco eruitur antiqua illa disciplina, qua clericorum viduas aliis nubere nequibant. Confer cum Dipl. cviii.

DIPLOMA CCLXVI.

Epistola ejusdem S. Gregorii papæ I. ad eundem Johannem Panormitanum episcopum. Basilicæ consecrandæ dat facultatem.

Gregorius Johanni episcopo Panormitano.

Basilicam (a) quam a dilectione tua in honorem beatæ semperque virginis Mariæ per Savinum (b) subdiaconum nostrum, & rectorem patrimonii, suggeris esse perfectam, consecrandi tibi præceptionis nostræ serie noveris facultatem attributam; quatenus, frater carissime, devotionis tuæ desiderium complens, celebritatis perfectione gratularis (c): Data mense Decembri, indictione vii.

Anno 603.

mense Dec.

Ex cit. lib. 14.

Ind. vii. ep. 9.

alias lib. 12.

Ind. vii. ep. 4.

DIPLOMA CCLXVII.

Epistola Johannis papæ IV. ad Isaac Syracusanum episcopum. Ut monachis suarum ecclesiarum sacerdotes instituere liceat.

Johannes papa Isaac Syracusano episcopo (d).

Visis litteris caritatis vestræ, quibus satis perpenditur quanto studio huic sanctæ Sedi reverentiam exhibetis, non modice gavisi sumus. Nunc itaque super ea quæ consulistis, ut carissimo fratri, benigne consilium damus. Delegavit enim nobis pia mansuetudo vestra, utrum ecclesiæ pro quiete monachorum a sanctis catholicisque episcopis eis traditæ per sacerdotes ab eis ordinandos & investitos debeant institui. Addidit quoque fraternitas tua litem & seditionem inter

Anno 640.

circiter.

Labbe tom. 6.

Cōc. col. 1525.

(a) Hanc basilicam princeps illud templum fuisse dicunt, quod Gualterius archiepiscopus, constructa elegantiore ac magnificentiore ecclesia, diruit: ejusque facellum fuisse putant Adiculam Deiparæ Incoronatæ, ex regum coronatione in ea postea fieri solita sic appellatam. Vide, sis, Pyrrhum *Not. Eccl. Panor.* Mongitorium *Palermo divoto di Maria.* Amatam *de principe Templo Panor.*

(b) Eundem esse putamus, ac Sabinum subdiaconum, cujus fit mentio in epigraphe Dipl. CLXXIV.

(c) Desunt clausulæ in hisce facultatibus consecrandi ecclesias apponi solitæ, scilicet ut nullum corpus ibidem constet humatum, & ut legitima prius & secunda dos constitatur. Consule, Dipl. LXXX. CLXXVIII. & CCIX.

(d) Rocchus Pyrrhus rerum ecclesiasticarum Siciliæ indagator diligentissimus, episcoporum Syracusanorum catalogum texens, Isaac hunc non memoravit. Levis culpa, & benigna excusatione digna: nam merentur qui præstruunt hanc veniam, ut menti suæ aliquid excidat. Ceterum, epi.

inter clericos & monachos ex hac causa non modicam esse ortam, quod instigatione versuti hostis esse factum nemo ambigat, habet enim mille nocendi modos, nec ignoramus astutias ejus. Conatur namque a principio ruinæ suæ unitatem ecclesiæ rescindere, caritatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem felle invidiæ inficere. Dolet enim satis & erubescit, caritatem, quam in cælo nequivit habere, homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet, quantum fragilitati nostræ conceditur, ut omnis aditus nocendi ejus versutiæ diligentissime muniamus, ne mors ingrediatur portas nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligentissime exquisito, decrevimus, ut amodo ecclesiæ monachis traditæ per suos sacerdotes instituantur. Divinæ enim leges habent, & sæculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio (a). Et si in dando quod majus est, facilius fuit caritas, sit facilius in concedendo, quod minus est, sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit vestituram concedere. Quomodo autem possessoris jura cognoscantur, & suorum sibi tributa reddentur, ubi quod suum est per alterum datur, & quum voluerit auferatur? Humani moris est illum vereri, cujus judicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Unde fit ut qui in parte sunt episcopis ad serviendum proclivior sacerdos fiat; & sic episcopus qui sancte & religiose dederat, quadam simulata auctoritate ad se retrahat. Sic itaque privatur mercede, quam consecutus fuerat: tum quia ficta caritate auferat quod dederat, tum quia pravorum sacerdotum discordias, & scissuras amantium, lites & dissensiones inter episcopos seminantium verbis nimis factus credulus quod prius fucate moliebatur lucrari, post detecta fraude conatur quadam usurpatione ex toto auferre. Quorum advertentes calliditatem & hostis versuti suasiones, deinceps omnino licentiam monachis damus suarum ecclesiarum investitores fieri: ita tamen ut judicio synodi, si contra sacerdotium agere præsumpserint, mulctentur, & felici mucrone episcopi sacerdotum piaculâ resecentur.

DI-

epistolam hanc laudat & commentatur Ludovicus Thomassinus *de Vet. & Nov. Eccl. Discipl.* par. 2. lib. 1. cap. 30. n. 7. quem consule; & præterea vide supra, Dipl. cxxx. clxxix. & ccxlvii. necnon & Dissertationem

111. ad calcem Voluminis edendam: *De monachismo Sicilia per decem priora sæcula.* Cap. 11.

(a) Spectabilis locus ad argumentum patronatus seu præsentationis illustrandum.

DIPLOMA CCLXVIII.

Epistola S. Maximi martyris ad sanctos patres, præpositos, atque monachos, necnon catholicos populos regni Siciliae.

Se illis catholicae doctrinae cultorem longa defensione ostendere conatur.

Sanctis patribus, præpositis, atque monachis, necnon catholicis populis, Christi amantem hanc (a) Siciliae insulam incolentibus, Maximus humilis atque peccator indignus servus.

Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum, Anno 690. ait ad Deum Dei parens David*; inde cunctis salutis desiderio *circiter.* incensis declarans ac vero denuntians, ut supremi natura appetibilis *S. Maxim. t. 2. pag. 58.* divinissimæ dilectioni, omni conatu animum attendentes, per eam ** Ps. 118. 161.* ingenti gaudio tum secum ipsi, tum cum omnibus, quoad ejus licet, pacis bonum indissolubili confertum nexu persequantur; quidquid in omnibus scandali est, pia aliorum in alios summaque animorum concordia auferentes. Quamobrem etiam mihi seruo vestro in hoc enixe incubuit opera, ut quod prius lingua asserueram, id vero libens scripto consignarem, ad sanctitatis vestrae de mea fide securitatem, certamque ejus faciendam fidem, quidquid vobis de mea parvitate ex aliorum fraude suspicionis injectum erat, instituta defensione amolens: *Orat. 1. p. 2. Fugiendum scandalum.* *Neque enim ferre possum, quemadmodum ait Gregorius Theologus, in me offendi aliquos, qui res nostras, tam recte, quam secus se habeant, sedulo explorant. Pulchrum enim est, nec peccando, nec laborando.*

Tom. I.

P p

rando.

(a) Græcum habet, τῶν τῶν Σικελῶν, quæ verba, ut erudite observat doctissimus interpres Franciscus Combeffis in *Nor. ad banc Epist.* pag. 700. n. 47. videntur indicare scriptam epistolam in ipsa Sicilia insula, quam jam illud diversiculum sibi Monothelice quaesissent, ut & unam & duas in Christo operationes ponerent. Et non immerito voluit Maximus hanc sinceræ fidei tesseram exhibere Siculis, utpote qui de ejus fide dubitarent, sumpto argumento, ut ex contextu Scripturæ liquet, tum ex ea, quæ sub ejus nomine circumferebatur epistola non satis catholica ad Marimum scripta, tum ex altera ad Pyrrhum, ubi virum etherodoxum honore simul & laude prosequebatur;

de quibus mox sumus dicturi: ea propter S. Maximus in Siciliam veniens, per scripturam hanc ab opposita sibi hæresi plenissime se purgare, necesse habuit. Quod & ipse de se manifeste testatur sub initio epistolæ, ita majores nostros alloquens: *Quamobrem etiam mihi seruo vestro in hoc enixe incubuit opera, ut quod prius lingua asserueram, id vero libens scripto consignarem, ad sanctitatis vestrae de mea fide securitatem, certamque ejus faciendam fidem, quidquid vobis de mea parvitate ex aliorum fraude suspicionis injectum erat, instituta defensione amolens.* Et rursum in fine: *Habetis, patres sancti, qua ratione per meam defensionem mei securos vos reddiderim.*

rando suspicione, quoad fieri possit, ac ferat ratio, offendiculum aut scandalum vulgo ponere: quippe quum non ignoremus, quam certa, quamque atrox & acerba iis pœna consituta sit, qui unum ex pusillis scandalizaverint, ab eo qui mentiri nescit.

Matth. 18. 6.

Nova Monothelitarum opinio unius ac duplicis voluntatis & operationis.

Notum itaque sanctissimis vobis facio ac denuntio, mihi nunquam, ut per calumniam adversarii affingunt, æquipollentium ac contrariorum dogmatum opinionem, in mentem venisse. Non enim unam simul, duasque, id est, tres, ut illi opinantur, voluntates atque operationes in uno eodemque confessus sum, aut prorsus scripsi. Alterum enim altero evertitur; nec ex naturalibus rationibus firmum aliquid habet; ut taceam id quod ita sentiunt, nullis veritatis testibus, nulla scilicet sanctorum patrum auctoritate, fulciri. Nam si una, quomodo etiam duæ? Sin autem duæ, quomodo etiam una? ac quænam hæc? quæve nuncupata? Quo quum etiam ex ejus ratione Verbum incarnatum ejusdem operationis: hoc est, ejusdem essentiae ac naturæ est?

Si enim dicant, cum Patre, duplicem inde divinam introducunt operationem; siquidem non iccirco tertiam illam, quam finxerunt, statuunt operationem, ut ejusdem naturales operationes, divinam scilicet atque humanam, aboleant. Si enim non ut aboleant, ac quod sublatas velint, patet confiteri eos duas ejusdem divinas operationes, naturalem, ac personalem. Si vero duas, plane distinctas: ex quo rursus sequitur eos plures Deos sentire, quippe quum diversa atque distincta, non eadem natura intelligatur, divina in Patre, Filioque operatio. Nec plures solummodo Deos opinari, sed jam ne ullum quidem, ut qui nulla Filium divina præditum voluntate asserant; quippe quum naturam atque personam, cum utriusque proprietatibus misceant, idemque sentire noscantur cum Sabellio; sic nimirum Filium describentes, ut amborum ratione, tum scilicet naturæ, tum personæ, cum Patre communicet; quod ab ecclesiæ sensu alienum est: ut taceam, fore & Patrem natura patibilem, ac incarnatum, id est, factum hominem, pari illa cum Filio miraculorum passionumque operatione; siquidem exceptis miraculis, & passionibus, nihil aliud Filium operari ajunt, per illam sic ab eis, uti dicebam, consistam tertiam operationem; quam etiam, præter naturalem divinam, communem cum Patre unigenitum Verbum habere affirmant.

Quod si his in angustum compulsi, statuunt Filium hujus vi tertiæ operationis, haud quidem cum æterno Patre communicare, secus vero cum intemerata Matre; duas hic quoque creatas, id est, humanas, illi tribuunt operationes, naturalem rursus & personalem, utriusque nimirum ratione alienum eum a Deo & Patre statuentes; inque Arii dissectionem manibus pedibusque euntes, per Unigeniti utraque operatione perfectam a Patre, eorum sententia, dissociationem. Quin nos quoque miraculorum effectores, non vero solum natura patibiles, asserunt; siquidem penes tertiam illius inventam operationem, vel, ut ipsi lubentes vocant, quæ sit totius, id est, personæ operatio, ajunt constare Christo nobiscum affinitatem; secundum

dum quam voluntarie non solum passionem eum sensum admittere, ac periculum, haud immerito agnoscunt, verum etiam miraculorum exhibere potentiam, quod plane impossibile est. Non enim fieri potest, ut una eademque operatio, sive voluntas, aut omnino natura, simul & semel divina sit atque humana, aut creata & increata, vel principii expers ac coepta, aut composita & compositione vacans; ut eadem ipsa unaque Filius cum ambobus, Patre scilicet & Matre, naturalem, ac invariabilem affinitatem retineat, aut per eandem utraque operetur, tum quæ natura divina sunt, tum quæ humana. Hoc namque nec iis qui hircocervos fingunt, umquam in animum venerit.

Sin autem fieri non potest, ut una eademque operatio vel voluntas, aut natura, divina simul natura sit & humana, vel ut Filius secundum unam eandemque operationem cum ambobus, Patre scilicet ac Matre, communionem habeat, aut utraque operetur divina pariter atque humana; quin potius pro cuiusque apte ratione, uti dictum est; divina quidem, divina; humana autem, humana, cum alterius tamen communiōe ac cohæsiōe; sed non. divise. Ergo etiam nulla vel nomine, ut quæ nec vere sit, tertia illorum operatio est, quam divina nulla auctoritas ac Scriptura, nemoque prorsus patrum statuat.

Quid vero, inquiunt, toti præbebimus, nisi unam illi ut uni unionis causa operationem tribuamus? Verum ignorant id ipsum, quod loquuntur, qui hæc enuntiant. Existimantes enim aliud quid esse totum præter ejus proprias partes, ex quibus, & in quibus consistit; non velut id certa ratione probent, sed quasi ipsi pro arbitrio sententiam ferant, necesse affirmant, ut & aliud quid præter id, quod partibus natura inest, toti ut totum est, una scilicet operatio, adjungatur. Ostendant igitur prius, aliam totum existentiam habere, ac substantiam, quam quæ suarum est partium; sicque ei ut toti, præter essentielles operationes, quæ partibus insunt, aliam rursus operationem tribuant. Sin autem non aliam naturalem existentiam ac substantiam tribuunt, nec utique naturalem aliam operationem, quam quæ partium sunt, toti ascribant. Quum enim Christus utrumque sit per naturam (idem enim Deus est, & homo natura) quæ utriusque naturæ propria sunt, hæc habet; tum nempe divinam voluntatem, ac operationem, tum & humanam itidem; at non unam dumtaxat, qua naturalis duplex operatio perimatur; aut aliam præter duas naturales, quo tres ejus operationes, ac voluntates existant.

Quemadmodum igitur utramque essentiam, sic & essentialem voluntatem ac operationem, uni eidemque Christo natura tribuimus. Quamquam enim ejus partium distinctionem considerantes, ejus divinitati divina, atque ejus humanitati humana convenienter ascribimus; ob unionem tamen, quæ sunt propria utriusque naturæ, utrique vicissim ac reciproca commutatione adjungimus. Ex quo est, ut & Deum patibilem adversus peccatum dicamus, & carnem *assumptam* Orat. 42. pag. 685. *unctam* deitate, *idque effectam*, quod id a quo *uncta* est; *ausimque* dicere, *æque Deum* (*ὁμοθεος*), ut Gregorius Theologus loquitur; *nec divina divine operatum*; per carnem enim anima intelligente prædi- Ep. ad Cajum 4. Dionys.

Tom. I.

P p 2

tam,

tam , eique personaliter unitam ; non nuda deitate , ut prius : *Nec humana more hominis* ; quippe infinitæ virtutis licentia , non ulli necessitati obnoxium . Non enim velut in nobis , quod Verbum assumpta carne passione defungebatur , pœnæ solutio erat , sed quam nostri causa exinanitionem elegerat . Eidem tamen ut toti , univeꝛsa ac soli Christo natura quæ sunt naturarum , ex quibus existit , univeꝛsa tribuimus , uno dumtaxat excepto peccato : quo fit , ut patibilem eundem & non patibilem , increatum & creatum , circumscriptum & incircumscriptum , terrenum & cælestem , aspectabilem & qui mente intelligatur , qui capiatur & a nullo quod natura est , capi possit , confitemur . Sin autem rursus his circumscripti atque explosi , effectum duarum ejus naturalium operationum , quæ scilicet Salvator Deus in homines divina signa ederet ; ut est resurrectio , vel assumptio , vel leprosi mundatio , sive aliud quid ejusmodi portentorum patrabat , unam eandemque operationem esse dicant , ne sic quidem bonæ speciem rationis habet , quod dicunt . Non enim unum Salvatoris divinum signum , sed & plura & infinita scimus , de quibus ait summus ille theologus Johannes : *Si scribantur per singula , nec ipsum arbitror mundum capere libros , qui scribendi sunt .*

Johan. 21. 25.

Præterea , si ex iis quæ extra fiunt , nec in alio quopiam (nedum in ipso , qui est semper omnia , Dei Verbo nostri causa incarnato) essentialem prorsus rei substantiam novimus , sed ex naturalibus in ipso existentibus ac insignientibus proprietatibus (perindeque dicas , naturalibus voluntatibus , & operationibus) agnoscimus : alioqui sane etiam fabrum definiant , animal lignarium , non vero rationale neque morale , cujus naturam ex sede puta aut scabello declarent , non ex proprietatibus ad essentialiam spectantibus ac eam constituentibus ; quod vel cogitare , inscitia est . Unde natura Deum , eundemque vere ac proprie hominem , non aliunde quam ex proprietatibus natura insitis , quibus divina simul humanaque ratione insigniatur (tum scilicet ex divina , ut dixi , voluntate & operatione , tum ex humana ejusdem voluntate & operatione) dignoscimus ; quibus , ac per quas , quod erat factusque est , obsignat ; edens sponte miracula , ut Deus humanaque majore potestate ; idemque sponte patiens , ut homo , nostri causa : velut nimirum qui non aliud quid , præter ea ex quibus & in quibus ac quæ existit , esse noscatur , ceu fere quid spurium mediumque (id est , tertium quid ac anceps mulorum instar) effectus , ut hæreticorum vana loquentium fabulosa loquacitas , a sanctorum patrum pia prædicatione devia , monstrose comminiscitur ; sed illa ipsa revera proprie existat , ex quibus & in quibus revera proprie est . Ex deitate enim & humanitate , atque in deitate & humanitate natura existens , Deus natura & homo , nec prorsus quidquam aliud , Christus est .

Et quomodo , inquit , sapientissimus Cyrillus medium quemdam ordinem vocum in Christo se sentire profiteretur , in hæc verba ad Acatium scribens : *Inter voces , quæ Christo tribuuntur , quænam divinitati potissimum conveniunt ; aliæ autem magis ad humanitatem pertinent ; aliæ denique quasi medium quemdam ordinem obtinent . Quid vero hoc umquam , quo suam tueantur opinionem , illis contulerit ?*

Epist. ad Acat.
p. 117.

Non

Non enim ex mutatione, aut repudio ac amissione extremorum Christi (scilicet deitatis, ac humanitatis, sive divinæ ejus, atque humanæ voluntatis, ac operationis) aliud quid medium, sive interjectum effectum, cum neutra partium, ex quibus est, communicantem; aut qui rursus in eorum sententia, operatio quædam composita sit, vel ea præditus; quibus sic loquitur, nobis tradit Cyrillus; sed esse eum vere, ea, ex quibus est; haud tamen ea seorsim divisisque partibus vocari, sed simul utraque, ut qui unus Christus ac singularis sit. Testatur hæc ipse, quum Orientales episcopos defendens, in hæc verba ad Acatium scribit: *At vero Antiocheni fratres, quæ quidem inter se unita sunt, nullo pacto distrahunt; sed solus voces, quæ de Christo dicuntur, discernendas contendunt; atque alias quidem ejus divinitati, alias vero ejus rursus humanitati congruere. Idem enim Deus & homo est. Addunt nihilominus, quasdam esse quodammodo communes, & velut ad utramque naturam spectantes, divinitatem scilicet & humanitatem. Quod dico, ejusmodi est. Inter voces, quæ Christo tribuuntur, quænam divinitati potissimum conveniunt; aliæ autem magis ad humanitatem pertinent: aliæ denique quasi mediæ sunt, quæ Filium Dei, Deum & hominem simul esse declarant. Ostendit igitur nobis ille esse mediam classem vocum, non quæ significant esse Christum aliud quid, præter illa, ex quibus, & in quibus, ac quæ est, ut quidam opinati sunt; sed quæ eundem Deum esse atque hominem natura ostendant. Hisque probandis, divinas affert Scripturas, ita loquentes: *Etenim quum Philippo dicit: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovisti me, Philippe? Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Qui vidit me, vidit & Patrem. Et: Ego, & Pater unum sumus: vocem divinitati maxime convenientem proferre asfirmamus. Quum vero Judæorum turbas increpans, ait: Si filii Abraham essetis, opera Abraham utique faceretis. Nunc autem queritis me interficere, hominem, qui veritatem locutus sum vobis. Hoc Abraham non fecit: ejusmodi exponere dicimus, quæ homini proprie competunt. Verumtamen hoc ita accipiendum est, ut & illæ quæ divinitati conveniunt, & illæ rursus quæ ad humanitatem pertinent, uni tantum Filio ascribantur. Medias autem voces illas esse asseveramus, ut quum beatus Paulus scribit: *Jesus Christus heri, & hodie, & in secula. Et rursus: Unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos ex ipso: & unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. Ac rursus: Quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen. En enim, en, nominato Christo Jesu, eundem illum heri, & hodie esse dicit, & in secula; ac per illum facta esse omnia. Illum quoque qui ex Judæis secundum carnem, Deum super omnia appellat; quin & in secula benedictum, Amen, dicit: Ne in his igitur, quæ de Domino dicuntur, voces divideris, simul enim complectuntur, & quod Deo convenit, & quod homini. Quin potius illas tamquam uni, Filio tribue, nempe Deo Verbo incarnato. His verbis Spiritus, docuit nos doctor, ipsas quoque medias voces nihil penitus aliud in Christo signi-***

Ead. epist.

Johan. 14. 9.

Johan. 10. 30.

Johan. 8. 39.

Hæbr. 13. 8.

1. Cor. 8. 6.

Rom. 9. 5.

significare, quam quod Deum simul atque hominem deceat: unde & illi has indivise tribuendas jubet, ut qui Deus idem & homo, nec aliud prorsus quidquam, uti dicebam, existat.

Tom. 4. in
Johan. p. 361.
qui & Achil-
les Monothe-
litarum.

Atqui ipse quoque unam, inquit, in Christo confitetur operationem. Sic enim ait, Johannem evangelistam exponens: *Ac sane, quum Archisynagogi puellam excitavit, dicens: Puella, surge; tenuit manum ejus, sicut scriptum est: vitam quidem reddens jussu omnium opifice, tamquam Deus; ac rursus reddens vitam, etiam tactu propriæ carnis, unam atque affinem amborum munere operationem edens.* Verum hoc quoque sane apertam nimis habet doctoris sententiam; haud scilicet unam ipsum, ambarum, ex quibus unus ac singularis Christus, substantiarum, ut quidam putaverint, statuere operationem; siquidem ad Hermiam pronunciat, dicens: *Operabuntur enim similiter, quæ eandem secum naturam sortita sunt. Quibus autem ejus quod est esse ratio diversa est, his nec ratio operationis in omnibus eadem futura est. Quæ enim sunt ejusdem operationis, certum est esse ejusdem substantiæ.* Alterum igitur duorum necessarium est, aut secum pugnantem inducamus doctorem; aut eandem in Christo reddentem naturam, ut etiam eandem operationem; nec diversas eum naturas tradere, quæ in unum idemque coiverint, una illa ac invariabili operatione: *Quæ enim sunt ejusdem operationis, certum est, inquit, ejusdem etiam esse substantiæ.* Sin autem utrumque indecorum est, ut & secum ipse dissentiat, nec diversas in Christo, ex quibus est, profiteatur naturas; perspicuum est, non unam operationem ambarum substantiarum, seu Christi ex illis compositi, eum tradere, quum ait: *Unam ac affinem amborum munere operationem edens;* sed ostendere, Verbum, quum Deus natura esset ac incarnatum, vivificam natura atque divinam operationem suam, tum incorporea ratione, tum corporis opera proferre. Dicendo enim *cognatam, sive affinem,* nihil aliud significavit, quam eandem amborum munere, (tum scilicet jussionis omnium effectricis, tunc tactus ipsius sanctæ carnis) vivificam operationem miraculis elucere. Haud secus ac ignis, tum sine materia, tum ejus operens, eandem utroque modo vim urendi ostentat. Non igitur ad tollendam humanam Salvatoris operationem Cyrillus hæc loquitur. Dicendo enim tactum carnis, humanam clare operationem significavit: siquidem vis tangendi, humanæ operationis probatio perspicue existit. At neque aliam, præter duas naturales illius tradidit operationes; sed vivificam natura, uti dictum est, amborum munere, tum scilicet jussionis, tum vero tactus, operationem, ex uno eodemque Dei Verbo prodire declaravit.

Tom. 10. in
Johan.

Quod si piis his patrum prædicationibus arctati, Heracliani (a)
ad

(a) Quis sit Heraclion iste, cujus epistolam ad Achillium memorat hic S. Maximus, divinari prorsus non

potest; is tamen hæreseos expers fuisse non videtur.

ad Achillium epistolam proferant, in qua unam in Christo, præter duas, & naturam ut totius, & motum eum dicere admonent; ipsi illam interpretentur. Sunt enim hæc illius verba: *Una quidem est tota secundum se domini tum natura, tum motio, duæ vero secundum rationem. Una est partium tum motio tum natura secundum arrogationem; duæ vero secundum se.* Motionem autem quum dico, operationem, passionemque significari volo. Necesse igitur est, qui hæc ad sua dogmata confirmanda objiciant, sermone clarius explicent, quænam ac quomodo dicta, cujus item e numero probatorum patrum testimonio fulta, illa Domini, tamquam totius, una tum natura, tum motio? Et quæ duæ secundum relationem? Quænam vero etiam partium secundum arrogationem una similiter natura & motio? Quæ item duæ per se? Id est, hæ tres non jugationes ejusdem quum naturarum, tum motionum? Quis denique, unam eandemque motionem ambo hæc significare tradiderit; operationem scilicet, & passionem? Quomodo autem, si quidem eorum sententia utrumque significat, qui fit ut Filius secundum omnem motum suum non a Patre sejunctus sit, quippe qui secundum omnem motum natura existat patibilis? Siquidem nullo modo Dei, ac Salvatoris motio, utrumque simul, operationem scilicet & passionem, significat. Deus enim natura impatibilis est & absolutus & simplex: immo omni simplicitate longe simplicior. Quomodo vero rursus, cum trium motionum conjugationibus, non duodecim operationes passionisque simul introducunt? Siquidem, illorum sententia, motio utrumque significat. Quis denique sanctorum patrum naturas umquam in Christo Deo secundum relationem, vel secundum arrogationem seu attributionem professus est?

Hæc prius ex patrum sententia ac judicio demonstrent, tumque suorum illis dogmatum firma rataque erit opinio. Sin autem minime poterunt, his demum omisissis, ea dumtaxat nobiscum sequantur, quæ a sanctis Ecclesiæ catholicæ patribus, & a sanctis quinque Œcumenicis synodis pie decreta sunt; confitentem Deum per omnia natura perfectum, atque hominem per omnia, excepto dumtaxat peccato, natura perfectum, eundem unumque ac solum Dominum ac Deum Jesum Christum; nec tollendo quod in utroque natura per omnia perfectus est, una etiam divinam aut humanam ejus voluntatem, & operationem tollant; qui nempe sciant superessentiale Verbum, nec quod ab æterno nullaque causa erat, nec quod postea ob causam, nostram scilicet salutem, factum est, quidquam minuisse aut immutasse, vel abolevisse: quin potius integre & perfecte, excepto dumtaxat peccato, in se & per se, secundum omnia, & in omnibus custodisse: esseque illa ipsa proprie, uti dicebam, secundum naturalem substantiam: unde & natura volendi facultate præditus est & operandi nostram salutem, unus & idem solusque Dominus noster, ac Deus, secundum ambas naturas ex quibus, ac in quibus est. Deus namque per naturam ipse pro potestate decernens, liberque imperii, atque omnium potestatis ac arbitrii auctor quum esset, non homo amens, id est sine mente, factus est, vitæque hominum naturalis, ac qui ab eo ut essent, creantis voluntate nati sunt, expers: sed homo fuit intelligens, hoc est,
vere

Epist. 1. ad Cledon. vere natura voluntatis ac operandi facultate præditus, qui ipse natura ac solus Deus est; me toto assumpto, cum illis quæ mea erant, ut mihi toti salutem præstaret, tota peccati damnatione soluta; quippe, *quum id quod non est assumptum, remedio careat; quod autem Deo unitum est, hoc salutem nanciscatur*, uti ait, cui a Theologia nomen est.

Gal. 2. 28. Quod tamen aliter sentientes, quorum absõnas objectiones confutavimus, pia sanctorum patrum opposita doctrina, nos aliunde adoriuntur nostra ipsorum producentes, ut inde latus nostrum petant, sive potius simplicioribus fucum faciant; nempe litteras quas ad Marinum presbyterum, ut ajunt, & quas ad Pyrrhum scripsimus; necesse est ut de his quoque breviter dicamus; quo nimirum in omnibus, quod minime anceps sit ac dubium, Vesta sanctitas a nobis habeat. Ad Marinum quidem presbyterum diversimode scripsimus de diversis Scripturæ capitibus; non tamen ullo quovis modo de sic æquipollentibus ac pugnantibus dogmatis, a nobis dictum est: de una scilicet, & duabus; (id est, quas ipsi fingunt in eodem & uno Christo, tres operationes, aut voluntates) quasi nos etiam in eo similiter, velut ipsi, eas constituamus; ac vel apud Marinum, vel prorsus apud alium quempiam astruamus. *Si enim quæ destruxi, hæc adhuc ædifico; prævaricatorem me constituo*; ait Vas electionis. Unde & epistolam quæ sic producitur, id est, quasi a nobis (a) scripta ad Marinum confingitur, quæ prorsus aliena sit, & non nostra; tum nos ipsi rejicimus, tum ut rejiciant simili nobis ratione, omnes obsecramus; quo scilicet omnem adversariis occasionem præcludamus; nempe excusantibus excusationes in peccatis, ac qua nos calumniantur, contradicendi libidinem contegentibus: qui, quod propria eos eruditio non commendet, ipsa veritatis impressione elisa, nostrarum scilicet litterarum larva, dolo sibi aditum ad eos, qui simpliciores sunt, struunt; a qua noxa immunes præstabuntur, qui nostra suscepta satisfactione, veritatem pluris mendacio facient.

Rom. 12. 10. Rursus vero Pyrrhus (b), quum ad nos prius ingens volumen scripsisset, ac, nescio quomodo, in eo nos valde coluisset; atque inquirendo, non quidquam decidendo, de una ac duabus ejusdem operationibus in illo differuisset, nostramque sententiam utrinque exquireret ac provocaret; nos quoque, ut par erat in proœmio nostræ ad eum epistolæ ipsum coluimus, uti nos admonet Apostolus, quum ait: *Invicem honore prævenientes*: quum & eos qui se aliter habent, aut ad nos scribunt, diligere, ac bene eis precari jubeat divinus sermo. Simul etiam cura mihi fuit, ne hominem exasperarem, sed magis lenirem; quo scilicet ipsa laudationis illecebra, ad eorum quæ pie ex sanctorum patrum doctrina tradebam, assen-

(a) Maximi epistola ad Marinum, Monothelitarum erroribus abundans, ab eodem Maximo suppositicia hic declaratur. Cui nihil commune cum his epistolis quæ vere per ipsum Ma-

ximum Marino inscriptæ sunt, & habentur tom. 2. pag. 1. 18. 34. 116. & alibi passim.

(b) Exponit qua mente Pyrrhum coluerit, & honore prosecutus fuerit.

assensum cogere. Unde sic fatebar me intellexisse quæ ab eo mihi scripta erant, quemadmodum ipse ad eum scripseram; velut nimirum impellens, uti dicebam, atque invitans, ad assensum piæ doctrinæ, quo sibi maximam esset paraturus salutem, si modo in animum induceret, ut quemadmodum ad eum scripseramus, nobiscum confiteretur; duas scilicet unius ejusdemque Christi Dei naturales operationes, uti & duas naturas inconfuse unitas ac indivise, divinam & humanam, increatam & creatam; at non unam eandemque, quovis modo dictam. Nempe, esse non patrum, sed magis hæreticorum doctrinam, quæ unam eandemque operationem seu voluntatem aut naturam, in uno eodemque Domino nostro, ac Deo tradat.

Hic igitur meæ ad Pyrrhum laudationis scopus, hic modus ac ratio, quum sensim a contraria opinione abducere, & ad rectam fidei doctrinam transferre cogitarem. Si quis vero non satis mei ejus propositi vim assecutus, meam adhuc illam laudationem ægre fert, per me licet, utque illi videtur, eam explodat, quæ nec vobis jam placet aut probatur, sed magis gravis, ac molesta est, postquam ille plene everfus est; eorum vero vim, quæ a nobis catholice ad eum scripta sunt, ratam habeat, ac comprobet.

Habetis, patres sancti, qua ratione per meam defensionem mei securus vos reddiderim. Enimvero viriliter agite, & confortamini spiritu, nec ad dexteram aut sinistram adversariorum vos studiis, ac doctrinis abduci patiamini, sed via regia stabiliri ac duci, ab eo, qui ait: *Ego sum via, & vita, ac veritas, unanimes id ipsum sentientes & Deus patris erit cum omnibus vobis*, quem pie semper prædicetis, ac sancte colatis: quique demum post beatam ævo hoc tum vitæ institutionem, tum confessionem, futuro illo beatiorem se vobis hereditatem præbiturus est, atque requiem: quæ cum Patri ac Spiritui sancto gloria, honor, potestas, adoratio, nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

DIPLOMA CCLXIX.

Epistola Mauri Ravennæ episcopi ad Benedictum diaconum rectorem patrimonii ecclesiæ suæ in Sicilia. Ut manipularium episcopi constituat rectorem, & ad Ravennatensem ipse ecclesiam revertatur (a).

Satis nobis servitium placuit. Senuisti, revertere ad sanctam matrem Ecclesiam, ubi nutritus fuisti. Tempus est jam, ut videam te, & istum nostrum manipularium constitue rectorem post te. Si fieri potest, non sit tibi gravis hæc nostra admonitio; quod si tibi gravis est hoc hujus, vide quomodo eum ad nos remittas.

Tom. I.

Qq

DI-

(a) De patrimonio ecclesiæ Ravennatis in Sicilia agitur ulterius in Dipl. xxviii. & ccxi. Ceterum quid post exhibitam hanc epistolam factum sit, disertissime enarrat ipse idem Agnel-

lus, ex quo scripturam hanc mutuavimus. Cujus testimonium, quum prolixius sit, quam ut hic commode excipere possit, apposite missum facimus.

Anno 652.
circiter.Agnell. de
Pont. Ravenn.
in S. Mauro.

D I P L O M A C C L X X.

Epistola Vitaliani papa ad Georgium episcopum Syracusanum . Ut Johanni episcopo Lappensi faveat .

Vitalianus (a) Georgio episcopo Syracusano . (b) .

Anno 659.
die 27. Jan.

Labbe tom.7.
C6c. col.462.

Gesta, sive sententiam (c) a tua fraternitate directam, dilectissimo filio nostro Gaudentino primicerio scribente, eam sibi ab antistite Cretensis insulæ transmissam, pro causa episcopi Lappensis ecclesiæ, suscepimus; scribentes ei quamobrem admirati sumus, cur ipse Cretensis antistes nobis aut per suum clericum hanc minime direxerit aut per sua scripta non indicaverit, quæ erant necessaria. Præfatus enim Johannes Lappensis ecclesiæ, hujusmodi sententiam manu ejus metropolitæ episcoporumque subscriptam, cum sua nobis obtulit petitione, postulans suæ causæ meritum canonice requiri. Cujus precibus moti, pro tali re in hac urbe fecimus congregari synodum, ut cognosceretur hujusmodi negotium. Quumque esset congregata, relecta est nimirum petitio Johannis præsulis, ac sententia a tua directa fraternitate: quibus nobis, eisque visum est non secundum sacratissimos canones, neque secundum instituta patrum, esse eadem gesta promulgata adversus prænominatum Lappensis ecclesiæ episcopum. Iccirco decrevimus, eam, per nostræ præceptionis auctoritatem, esse inanem, & vacuam, absolventes eum ad suam ecclesiam remeare cum nostra præceptione ad eundem ejus metropolitam facta. Ideoque eo illic ad tuam fraternitatem se conjungente, ei ita concurrat, ut cum litteris commendatitiis domini excellentissimi Vaani filii nostri imperialis cubicularii, & chartularii, ad suam ecclesiam pro-

(a) Aliam ejusdem Vitaliani epistolam ad monachos Siculos ex Appendice Leonis Ostiensis habemus, quam gravissimorum scriptorum judicio obsecuti, supposititiam censemus, atque ita ab hac collectione segregatam dabimus infra in Appendice.

(b) De eo hæc exhibet membranaceus Codex cujuscumque fidei præsulum Syracusanorum, primum a Christophoro de Escobar, inde a Roccho Pyrtho in *Notit. Eccl. Syracusan.* exscriptus: *Constantinopoli didicit. Hic Troparia, quæ in Nativitate Christi recitantur, & in Epiphania, facit. Occisus est autem in loco qui vocatur . . . Tritamari, & sepul-*

tus est in ecclesia S. Anastasi de Ollis. (c) Syracusano episcopo nihil commune erat cum Lappensi antistite, ut latam in istum sententiam ipsi Syracusano præfati mitteret Cretensis insulæ metropolita; sed ut ex contextu epistolæ datur intelligi, ideo gesta in Johannem Lappensem Gregorio Syracusano directa sunt, ut facilius ad manus Romani pontificis pervenirent. Qui recitatis in synodo Romana, & non approbatis quæ in ipsum Johannem gesta fuerant, Georgio nostro epistolam hanc rescripsit: quatenus Johannis justitiam ipse sciret, & quum requisitus fuerit, alios doceret.

prosperè revertatur. Viva enim voce pro sua causa subtiliter tuæ fraternitati, dum ab ea requisitus fuerit, profecto indicabit, ostendens ei exemplar præcepti nostri, ad Cretensem metropolitam directi. Præterea & Silvinus tibi intimandum omnia prædicantes, ne modum transgredi litterarum cerneremur. Data die vi. Cal. Februarii Ind. ii.

DIPLOMA CCLXXI.

Summa decreti imperatoris Constantis, quo Siculis aliisque populis gravamina intulit, atque Dei ecclesiarum sacra suppellectili exspoliari iussit (a).

Constans imperator secunda feria egressus de civitate Romana Anno 663. reversus est Neapolim, inde terreno itinere perrexit Rhegium, & ingressus Siciliam per indictionem vii. anno scilicet 663. habitavit in civitate Syracusana, & tales afflictiones imposuit populo, seu habitatoribus provinciarum, Calabriae, Siciliae, Africae, vel Sardiniae per diagrapha, seu capita, atque nauticationes per annos plurimos, quales a sæculo numquam fuerint: ut etiam uxores a maritis, vel filii a parentibus se separarent, & alia multa inaudita perpassi sunt, ut alicui spes vitæ non remaneret: sed & vasa sacra, vel cymbala sanctarum Dei ecclesiarum auferentes (b), nihil dimiserunt. Et postmodum decimo quinto die mensis Julii per xii. indictionem anno 668. prædictus imperator (c) in balneo occisus est ab Andræa Troyli filio.

Anastaf. Bibl. in Vitaliano.

Tom. I.

Qq 2

DI-

(a) Caremus originali decreto imperatoris Constantis; ejus nihilominus summam quam hic exscripsimus, exhibet Anastasius Biblioth. Cui consonat Paulus Diac. *Hist. Longobard.* lib. 5. cap. 5.

(b) Nempe *Græci*, ut suppleri potest ex Paulo Diac. modo laudato.

(c) De Constantis nece aptius redibit sermo in notis ad epistolam proxime recudendam.

D I P L O M A C C L X X I I.

Fragmentum epistolæ Gregorii II. Pont. Max. ad Leonem Isaurum imperatorem Orient. De imperatore Constante, quem, quod episcopi Siciliae hæreticum declaraverant, Syracusis interfecit Nezeuxius.

Anno 726.
Labbe tom. 8.
Cōc. col. 663. **P**Rædecessor noster Martinus pontifex ad pacem cohortans sedebat : iccirco malignus ille Constantinus (a) de fide sanctæ Trinitatis male sentiens, & hæreticis pontificibus proscriptis astipulans, Sergio, & Paulo, & Pyrrho, missis satellitibus rapuit illum, & Byzantium tyrannica violentia abduxit, multisque malis obsessum in exilium emandavit. Quin etiam Maximo monacho, & hujus discipulo Anastasio mala multa exhibuit, & Lazicam in exilium misit : At Constantinus, qui eos relegarat interfectus, & in peccato suo mortuus est. Nezeuxius (b) enim, qui tam comes obsequii ejus erat, ab episcopis Siciliae certior factus hæreticum eum esse, ipsum intus in templo (c) trucidavit, & in peccato suo interiit. Beatum vero esse Martinum testatur civitas Chersonis, in quam relegatus est, & Bosphori, totusque Septentrio, & incolæ Septentrionis, qui ad monumentum ejus accurrunt, & curationes accipiunt. Atque utinam Dei munere nobis contingat, ut per Martini viam incedamus.

D I P L O M A C C L X X I I I.

Summa constitutionis Leonis Isaurici imperatoris. De novo tributo Siculis imposto, & patrimonio Sicula Romanae ecclesiæ abjudicato, & in fiscum redacto (d).

Anno 731.
Thoph. Hist.
Miscell. ad añ.
16. Imp. Leonis Isaur. **I**N furorem actus Dei ille hostis, Leo Imp., Arabico sensu imbutus, auctiora Siculis, ac Calabriae populis parte tertia tributa, in singula hominum capita imposuit. Patrimonia vero, quæ dicuntur Sanctorum & Coryphæorum apostolorum, qui in veteri Roma colun-

(a) Rectius lege, *Constans*, & sic in decursu epistolæ.

(b) Anastasius Bibliothecarius, cujus testimonium modo exhibuimus, Andream quemdam Troyli filium Constantis interfectorem fuisse putat.

(c) Constantem non in templo, sed in balneo occisum esse perhibent, Pau-

lus Diaconus *Histor. Longobard. lib. 5. cap. 5.* Georgius Cedrenus *in Constante Imp.* Johannes Zonara *in Constante Imp.* & Anastasius Biblioth. modo laudatus.

(d) Litteris autographis ipse Leo caret hodie eruditorum orbis; harum nihilominus summam ex Theophane ex-

luntur, tria nimirum cum medio auri talenta, eorum ecclesiis ab antiquo assignata, & pensa, in publicum ærarium conferri jussit. Inspici insuper atque describi masculos infantes, qui nascerentur; quemadmodum olim Pharao Hebræorum pueros, mandavit: quod tamen neque ipsi ejus doctores Arabes in Christianos orientales admiserunt.

DIPLOMA CCLXXIV.

Epistola Lucii præfecti Siciliae ad imperatores Constantinopolitanos. De Heliodoro mago Catanensibus infestissimo.

Magnificentissimis imperatoribus (a) & dominis nostris Lucius præfectus (b).

Æquum est, Domini, quæ apud nos geruntur, sacras aures vestras minime celare; sed patefacere omnia diligenter, quæ sub foelici imperio vestro nobis contigerunt. Est siquidem in hac Civitate nostra magus quidam, Heliodorus (c) nomine, filius Barbaræ patri-

Anno 776.
circiter.

Cajetanus de
SS. Sicul. t. 2.
pag. 7.

exscripsimus, secuti exemplum Melchioris Goldasti, qui constitutionem hanc ex eodem Theophane mutuatam exhibuit in sua collectione *Constitutionum Imperialium* tom. 3. pag. 648. Paria cum Theophane sentiunt, Adrianus papa I. in *Responsis ad dubia Francorum*, Georgius Cedrenus in *Leone Isaurico* ad annum Chr. 731. & Leo Oltiensis in *Chronico Cassin.*

(a) Id est, *Leoni & Constantino*, ut plene liquet ex verbis quæ in Codice epistolam hanc proxime sequuntur: *Accepta relatione, imperatores nostri, Leo & Constantinus*, &c. Sed quoniam tres sunt in historia imperatores ejusmodi nomina portantes, scilicet: *Leo Isaurius & Constantinus*, *Leo Porphyrogenitus & Constantinus*, *Leo Philosophus & Constantinus*: disputari itaque solet quibus ex iis data sit epistola. Eruditissimi viri, Johannes Bollandus de Act. Sanctor. die 20. Februarii de *S. Leone Episc. Catan.* & Vltus Amico *Catan. Illustr.* par. 1. pag. 364. & seq. ad Leonem Porphyrogenitum ejusque

filium Constantinum eam spectare contendunt: quos consulat studiosus lector.

(b) Græcum habet *ἐπαρχος*, quam vocem ejusdem epistolæ interpres Jacobus Sirmundus vertit, *præfectus*; qui autem Græcum Jambographum ejusdem S. Leonis latinitate donavit Augustinus Floritus exposuit, *prator*; & quidem utraque versio a Græca significatione non abhorret. Ipse idem Lucius in epigraphe epistolæ sequentis, ex Codice Latino Syracusano appellatur *consul*; & paullo superius in eodem Codice nominatur *proconsul*. At prior tamen lectio sincerior præ quam posteriores istæ nobis videtur, quum neminem lateat proconsules sub Constantino magno, consules autem sub Justiniano defecisse, & regendæ Siciliae per hæc tempora prætores aut præfectos revera præfuisse.

(c) Codex Syracusanus modo laudatus hæc addit de eo: *Erat autem natione Judæus, Christianus professione, sed moribus Gentilis & vira.*

triciæ (a), adeo pestilens, & efficax, ut Simoni mago nihil cedat. Hic universam civitatem misere afflixit; vidimus clarissimorum civium filias, ejus artibus ad philtum incitatas, paternis domibus exsilire, ac passim pervagari. Alias item iter facientes, falsa fluminis specie objecta, indecore nudari compulit, & per siccum pulverem, quasi aquam inambulare: lapides aurum esse persuasit. Quin & populum ad Idololatriam instigavit. Præsens enim statua (b), elementum aeris est, ne quando prorumpens Æthnæ flamma, urbem accendat, quia ingens mons est, aurisque Vulcani. Hæc sunt, quæ sacris auribus suggerenda erant, imperatores. Valet, Domini nostri.

D I P L O M A C C L X X V.

Epistola ejusdem Lucii ad Leonem Constantinopolitanum præfectum. De eodem Heliodoro mago.

Leoni præfecto, Lucius consul (c).

Anno 776. circiter. **N**overit vestri celsitudo regiminis, quoniam magus ille, quem demorari Catanæ vestra fultum auctoritate jussistis, in tantam te sub vestri tutela nominis crexit audaciam, ut nec legum fervare decreta, nec a civium velit læsione cessare; quos adeo jam crebris laceffivit injuriis, dehonestavit contumeliis, rerumque dāmnis affecit, ut si nos hæc in illum mala non ulciscamur, in nos ejus se mala vindicatueros aperta fronte minentur. Videat hæc vestra sublimitas, & vindicet, quia nos quidquam in illum absque vestro præsumere non audemus imperio. Valet.

Cod. M. S. Syrac. apud eundem Cajetanum pag. 16.

DI-

(a) Patriciatu dignitatem feminis quoque collatam fuisse discimus ex Dipl. CI. Vide quæ dabimus infra, Dissert. VII. Cap. XIII.

(b) Huic loco lucem affert Photius, qui

ex historia Olympiodori, scriptoris ethnici statuam quamdam commemorat in Sicilia consecratam ad averte- dum Æthnæ ignem.

(c) Confer cum epistola proxime exscripta.

DIPLOMA CCLXXVI.

*Divalis sacra Constantini, & Irenes Imp. Hortantur
Adrianum papam, ut Constantinopolim veniret, ad
synodum adversus Iconoclastas celebrandam, misso
Constantino episcopo Leontino, & datis
litteris ad strategum Siciliae,
ut transeuntis pontificis
curam habeat.*

Qui a Domino nostro Jesu Christo vero Deo nostro suscipiunt Anno 784.
sive imperii dignitatem, sive principalis sacerdotii honorem, die 29. Aug.
debent, quæ illi placita sunt, & cogitare, & curare, & cre- Labbe tom. 3.
ditos sibi ab illo populos secundum ejus voluntatem regere & guber- C6c. col. 677.
nare. Ergo debitum nobis, & vobis, o sanctissimum Caput, hoc est,
ut irreprehensibiliter, quæ ejus sunt, sapiamus, & in suis versemur,
utpote ab ipso nos quidem imperium, vos vero principalis sacerdotii
dignitatem suscipientes. Incipimus ergo hinc sermonem. Scit vestra
paterna beatitudo quæ pridem facta sunt in hac nostra regia civitate
propter venerabiles imagines, qualiter qui ante nos regnaverunt, eas
destruxerunt, & in dehonestatem, atque injuriam posuerunt: (utinam
illis non imputetur: melius enim fuerat, non mittere manus suas in
Ecclesiam) omnem populum, quæ hic est, immo Orientalem eodem
modo seduxerunt, & in propriam voluntatem retraxerunt: usquequo
Deus suscitavit nos regnare in his, qui in veritate quærimus gloriam
ejus, & tenere quæ tradita sunt ab apostolis suis, & omnibus sui do-
ctoribus. Unde nunc constanter cum mundo corde, & vero cultu,
quæ ad Deum pertinent, una cum omnibus subditis nostris, & his
sacerdotibus doctissimis locuti sumus, & cum consilio decrevimus, ut
fieret universale concilium. Et rogamus vestram paternam beatitudi-
nem, immo vero Dominus Deus rogat, qui vult omnes salvos fieri,
& in agnitionem veritatis venire; ut det seipsam, & nullam tardita-
tem faciat, & ascendat huc in stabilitatem & firmitatem antiquæ tra-
ditionis super venerabilibus imaginibus: debitum enim illi est hoc fa-
cere; agnoscit vero quia scriptum est: *Consolamini, consolamini po-
pulum meum sacerdotes, dicit Dominus. Et labia sacerdotum custodiunt
scientiam, & de ore ejus egredietur lex, quoniam angelus Domini
exercituum est.* Et iterum divinus, & veritatis prædicator Apostolus,
qui ab Jerusalem, & circuitu usque Illyricum prædicavit Evangelium,
sic mandavit: *Pascite gregem Domini cum disciplina, quem acquisi-
vit proprio sanguine.* Et tamquam verus primus sacerdos, & is qui
in loco, & Sede sancti, & superlaudabilis apostoli Petri præsidet, sicut
dictum est, ascendat, & simul cum omnibus sacerdotibus, qui hic
sunt, inveniatur, & voluntas Domini fiat: *Ubi enim sunt duo, vel
tres congregati in nomine meo.* Sicut Evangelice didicimus, *ibi sum
in medio eorum.* Certificetur enim, & confirmetur a magno Deo, &

re-

rege, omniumque Domino nostro Jesu Christo, & a nobis servis ejus, quod ascendente vestram paternam, & sacram beatitudinem huc cum omni honore, & gloria habemus & suscipere, & quæ opportuna sunt impartiri. Et iterum expleto capitulo, quod beneplacito Dei Christi speramus fieri, cum honore, & magnitudine præire illam habemus ad remeandum ad propria. Si enim non potuerit ascendere huc (quod putamus non fieri: scimus enim eum studiosum esse circa divina) eligat viros honorabiles, habentes scientiam, & dirigat una cum syllabis, ut inveniantur ex persona sacræ & paternæ vestræ beatitudinis hic. Verumtamen convenientibus ipsis cum omnibus sacerdotibus, qui hic sunt, synodice confirmetur antiqua traditio sanctorum patrum nostrorum, & confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini nostri Salvatoris Jesu Christi verbum impleatur, quoniam *porta inferi non prævalebunt adversus eam*. Et ex hoc non sit schisma, & separatio in una sancta catholica, & apostolica Ecclesia, cujus est caput ipse Christus verus Deus noster. Constantinum (a) prætera sanctissimum episcopum Leontinum Christo amabilis Siciliæ nostræ insulæ, quem etiam noscit paterna vestra beatitudo, adduximus ad nos, & facie ad faciem loquentes direximus cum præsentem nostram venerabili jussione ad vos. Qui quum venerit ad vos, continuo solve eum, ut remeet ad nos, scribens nobis per ipsum adventum tuum, quibus diebus habet moveri illinc, & proficisci ad nos; porro sanctissimum episcopum Neapolitanum omnino tenere habet, ut cum ipso ascendat huc. Etenim iter vestrum per Neapolim, & Siciliam habet fieri: & super hoc stratego (b) Siciliæ jussimus, ut omnis requiei, & honoris vestri curam habeat, quo veniat vestra paterna beatitudo ad nos. Legimus, Data iv. Calend. Septembris, indictione septima a regia urbe.

DI-

(a) Is interfuit & sexto inter episcopos loco se subscripsit synodo generali VII. Nicenæ II. adversus Iconoclastas anno 787. celebratæ.

(b) De strategis Siciliæ agemus ad calcem hujus Voluminis, Dissert. vii. Cap. xi.

D I P L O M A C C L X X V I I .

Epistola Leonis III. Pont. Max. ad Carolum magnum imperatorem . De irruptione Saracenorum in Græcos, & Græcorum in Saracenos in partibus Siciliae secuta.

Domino piissimo & serenissimo, victori ac triumphatori filio, amatori Dei ac Domini nostri Jesu Christi, Carolo Augusto, Leo episcopus servus servorum Dei.

SCimus igitur vestram a Deo protectam imperialem potentiam, semper de integritate, & exaltatione, atque custodia matris suæ sanctæ Romanæ ecclesiæ, ejusque finibus solertissimam habere sollicitudinem, & ideo notum facimus serenitati vestræ ea quæ nuper audivimus, & ex parte certi sumus. Vestræ siquidem a Deo datæ sapientiæ incognitum non est, quod illa nefandissima Agarenorum, gens partibus Siciliae (a) anno præsentis vivere consiliaverat. Nunc autem, sicut audivimus, in quibusdam Græcorum insulis conjunxerunt. Pro quibus vero misit Michael imperator patricium (b), & spadarios cum stolo, ut contra eos Christo adjuvante, dimicare debuissent. Quumque idem patricius in Siciliam conjunxisset, dixerit missos suos per Beneventum ad Anthimum Neapolitanum ducem, ut cum toto ipso Neapolitano ducatu qui illi obedire voluissent, navale auxilium ei præbere studuissent. Qui vero dux occasiones proponens in adiutorio ejus ire contempsit. Cajetani tamen, & Amalphitani, aliquanta congregantes navigia, in auxilio illius abjērunt. Postmodum vero, ut audivimus, ingressi sunt ipsi nefandissimi Mauri, tredecim scilicet navigia, in insulam, quæ dicitur Lampadusa, partibus Siciliae constituta, & prædavere eam. Quumque de prædicto Græcorum stolo septem navigia itidem explorando perrexissent, ut se veritatem cognoscere potuissent, comprehendentes eos Deo odibiles Mauri occiderunt illos; & dum expectantes eos Græci, qui miserunt illos ad explorandum, & minime essent reversi, abjērunt generaliter super eos; & Christo miserante, totos illos iniquos Mauros occiderunt, ita ut nec unum ex iis vivum reliquerint. *Et post aliqua.* Absol. vii. Id. Septembris.

*An. 813. cir.
dic 7. Sept.
Labbe tom. 9.
Cōcil. col. 159.*

*Lampadusa
Insula.*

Tom. I.

R r

DI-

(a) Quomodo Saraceni Siciliam, vicinasque insulas incursionibus vexaverint, & qualiter Græcorum navigia primum comprehenderint, atque eorum postea manus subjerint,

ulterius narrat Eginhardus, vel quisquis sit auctor *Annalium Francorum*, ad annum 813.

(b) Gregorius is nominabatur, ut erudit nos epistola mox exscribenda.

D I P L O M A C C L X X V I I I .

Epistola ejusdem Leonis papæ III. ad eundem Carolum magnum . Qualiter Sicilienses cum Saracenis pactum fecerunt , & captivi redditi sunt .

Domino piissimo & serenissimo victori , ac triumphatori filio amatori Dei , & Domini nostri Jesu Christi , Carolo augusto , Leo episcopus servus servorum Dei .

Anno 813.
die 11. Nov.
Labbe tom. 9.
Cœc. col. 157.

Pax cum Saracenis ad decem annos inita .

Constantinus patricius Siciliæ .

Tertio igitur idus Nov. suscepimus epistolam Gregorii (a) patricii Siciliensis : responsum scilicet serenitatis vestræ epistolæ , quam illi per hominem nostrum emisimus . Vobis siquidem , pro qua causa ignoramus epistolam nomini vestro titulatam non emisit , illam tamen quam nobis dixerit epistolam , de qua vobis exemplar , aut postquam eam legeremus a nostro sigillo vestræ imperiali potentiæ dirigere petivit : nos pro vestra satisfactione neque eam ad legendum aperuimus , neque quod in ea continetur , cognovimus , nisi quod per illum missum nostrum vobis in verbis direxit . Id est de illis Saracenorum missis , cum quibus pactum (b) confirmavit ipse patricius in annos decem . Dicebat enim ad prædictos missos Saracenorum . Quale nobiscum pactum facere vultis , quum ecce jam anni sunt octuaginta quinque , quod pactum nobiscum fecistis , & firmum non fuit ? Immo & Constantinus patricius , qui ante me præfuit , in decem annos vobiscum pactum firmavit ; usque ad futuram octavam indictionem , sed neque ipsum pactum firmum tenuistis . Nunc autem quale vobiscum pactum faciamus , nobis incognitum est . Ad hæc respondebant ipsi Saracenorum missi , dicentes : Pater ipse Amiraluminum , qui nunc apud nos regnare videtur , defunctus est , & iste relictus est parvulus , & qui fuit servus , factus est liber , & qui liber fuit , effectus est dominus ; & nullum se regem habere putabant ; sed ecce nunc postquam omnia quæ pater suus habuit , sibi subiecit , vult firma stabilitate hoc quod paramus pactum servare . De Spanis vobiscum non spondemus , quia non sunt sub ditione regni nostri : sed in quantum valemus eos superare , sicut vos , ita & nos contra illos in mare dimicare permittimus : & si soli nos non valemus , nos a parte nostra & vos a vestra Christianorum finibus eos abjiciemus . Post hæc vero convenit illis , & confirmavere in scripto inter se pactum in annos decem :

(a) Hunc in Siciliam adversus Saracenorum incursiones miserat Græcorum imperator Michael , ut patet ex superiore epistola , quam consule .
(b) Hujusmodi inducias ad decem an-

nos duraturas inter Gregorium patricium Siciliæ , & Amiralimum in Saracenorum regem firmatas , memorat Eginhardus in *Vita Caroli magni* .

cem : & dedit eis missum nomine Theopistum notarium, & reddidit illis quantos habuit comprehensos de ipsis Saracenis, ut illos Christianos, quos de suis partibus prædaverant, reddidissent. Et postquam jam dictum pactum inter se firmaverunt, & missus ab ipso patricio absolutus est, invenit in Catena (a) unum hominem sub nimia velocitate ad patricium nunciare festinans, quod septem navigia Maurorum prædaverunt unum vicum in regio, & duæ naves ex eis post eos ad litus exierunt vacuæ. Nam & hoc nunciavit nobis ipse missus noster, quod audisset ab hominibus Saracenorum missis, quod isto Junio mense transactæ sextæ indiçtionis, voluissent cum aliis centum navibus ad Sardiniam peragrarè, & dum venissent prope Sardiniam, subito aperta est maris vorago, & subglutivit illa centum navigia, & postmodum sic cum magno timore reversi sunt ipsi Saraceni, qui hoc dicebant, in Africam, & nunciaverunt ad familiam de illis qui submersi sunt. Quumque ipse missus noster alia audisset, interrogavit illum notarium, qui eum custodiebat, si veritas esset, quæ ab illis Saracenis audierat: & dixit ipse notarius, quod ita esset, & ipse ore proprio legisset ad patricium, illam epistolam, quam ei unus Christianus amicus suus ab Africa direxerat, in qua de submersione, de prædictis centum navigiis continebatur. Et hoc factum est mense Junio, quando illud signum igneum tamquam lampadem in cælo multi viderunt. Ipsi vero missi Saracenorum in navigiis Veneticorum venerunt, & sic veniendo combusserunt igne navigia quæ de Spania veniebant. Ecce quod per hominem nostrum audivimus serenitati vestræ intimare curavimus: sed precamur serenitatem vestram, ut postquam ipsa epistola Gregorii patricii relecta fuerit a vobis, nobis eam dirigere non dedignemini. Quare autem minime vobis epistolam ipse patricius misit, & in illam, quam nobis direxit, nomen vestrum non exaravit, quum a vobis perlecta fuerit, statim vestra a Deo data sapientia cognoscere poterit. Cur vobis epistolam, ut decuit non emisit. Tamen si præsumptio non nobis imputatur, quod amando ea quæ de hac re sentimus, serenitati vestræ insinuamus, videtur nobis, quia sine consultu Leonis (b) imperatoris sui non ausus est vobis adhuc epistolam suam dirigere. His præmissis: omnipotens, & misericors Deus sua vos protectione custodiat, atque per multorum temporum annos ad gaudium æternum perducatur. *Piissimum Domini imperium gratia superna custodiat, cique omnium gentium colla substernat.* Absoluta III. Idus Novembris.

Tom. I.

Rr 2

Df.

(a) Scilicet, in civitate Catana.

(b) Is fuit Leo Armenus, qui de-
posito antedicto Michaelè Rangabe,Orientalis imperii habenas mense
Julio hujus anni moderaturus susce-
perat.

D I P L O M A C C L X X I X.

*Epistola S. Theodori Studite ad omnes dispersos fratres, & in carceribus, exiliisque detentos propter cultum sacrarum imaginum. Agit inter alia de historia S. Pancratii Tauro-
menii episcopi.*

Theodorus omnibus ubique propter Christum dispersis fratribus, & iis qui in carceribus, & exiliis detinentur in Domino, salutem.

*Anno 814.
Baron. ad an-
num 814.*

Gratia vobis, & pax, ut Apostoli verbis utar, a Deo patre nostro, & Domino Jesu Christo, qui est spes nostra, pro quo, & propter quem persecutio, tribulatio, angustia, solitudo, exilium, carceres, & quotquot alia in dies ad cumulum calamitatis incidunt & occurrunt. *Et post alia hæc subjungit.* Petri apostoli vox est in historia S. Pancratii (a): Fili Joseph, adfer imaginem Domini nostri Jesu Christi, & imprime illam in pyrgisco: ut videat populus qualem formam sumpsit Filius Dei: ut videntes, amplius credant, formæ typum intuentes, & reminiscantur eorum quæ per nos eis annunciata sunt. Vox Pauli est, &c.

D I P L O M A C C L X X X.

Epistola Photii patriarchæ Constantinopolitani ad Theophanem monachum. De furente in Sicilia Iconoclastarum hæresi.

Theophani Monacho (b).

*Anno 860.
circiter.*

*Scorfo in
homil. Theo-
phan. Ceram.
proem. 2. §. 3.*

SI te humilitatis nostræ litteræ delectant, rursus accipe, desideratissime, quæ nihil quidem elegantia, facundiaque habeant ut tu blande dicis; caritatis vero symbolum sunt proculdubio: quantæque fuerint litterarum vices, tanto, & caritatis crescat affectus, quo quidem optabilius esse quid possit? Verum hæc missa facimus: ad sequentia pergat oratio. Quid hoc est, quod nunc apud vos innovatum au-

(a) Verioris historiæ S. Pancratii episcopi Tauromenitani, quem Evagrius litteris consignavit, debet fragmentum censei quod hic ex S. Theodoro Studite exscripsimus, quemadmodum ostendimus in Dissert. 1. ad calcem

hujus Voluminis edenda, ubi de Evagrio, & de S. Theodoro Studite. (b) Francisco Scorfo, ex quo hanc epistolam mutuati sumus, valde persuasum est, Theophanem hunc unum eundemque esse, ac eruditissimum illum

audio? Et quinam hi novi dracones, Charybdis instar animas absor-
bentes, quæ caritatis verbo firmatæ non sunt? Tu quidem haud no-
minasti: nos vero etiam antequam litteræ tuæ significarent, vehe-
menter planximus, unius hominis causa hæretici, seu potius revera
blasphemi in Deum, qui chartularii (a) munus isthuc ab imperatore
adeptus est, hoc, dicens, celeberrimæ Siciliæ exitium obtigisse. Per-
nicies autem hæc non ex dogmatica doctrina constata est: doctrinæ
enim expers ingens hæc statua, sed ab impia mente profecta, atque,
ut quod verius est, dicatur ad impietatem prius nata: & quidem
cum duobus aliis consanguineis. Sed hos Trinitas divinis oribus pro-
fligabit, & vestro, & aliorum, qui veritatem una defendunt. Te
vero, & tui similes nomine turbet adhuc furens hæresis. Nondum
enim excussum, & contusum est malum, nec satis adhuc probatus
fidelium in Deum amor: ac tertio non possumus ingredi in abyssum
judiciorum Dei, quomodo populum suum infidelitatis procella usque
adeo agitari sinat. Ceterum sermonis conclusio est, ut manifesti fiant
electi; sicut sapientiæ dispensator Paulus ait. Quapropter hortamur,
& obsecramus, ne fatigeris, neque cesses adversarios coarguere ex
intimo cordis tui penu divina promens documenta, atque hinc per-
spicue demonstrans, Christum non esse Christum, nisi justam figuram no-
stram circumscribatur. Nam si caro factus est, utique veluti caro circum-
scribetur. Quod vero non circumscribitur, id non intra humanitatem est,
sed extra haud dubie, & locum, & tempus, Deus nudus, quem incomprehen-
sibilis, & indefinitæ naturæ dicimus, & cogitamus. Atque hoc congruenter
ad certam demonstrationem veritatis naturæ sequi necesse est, cir-
cumscribi Christum, & in imagine adorari, siquidem in ea Arche-
typum repræsentatur, quemadmodum diviniloquus ait Dionysius, &
alibi: alterum in altero, præter substantiæ differentiam. Quare qui
negat depingi Christum, is natum esse hominem negavit; & qui ejus
imaginem non adorat, ne ipsum quidem prorsus adorat, licet ado-
rare se putet; quandoquidem, ut sermo sacer ait, infideles confiten-
tur se Deum nosse, factis autem negant. Hæc ego non tamquam
ignoranti reverentiæ tuæ exposui, sed tamquam una sentienti, ac ve-
luti guttam ex dogmatum pelago hauriens, quum infinitæ præterea
sint patrum sententiæ, una cum vetere historia ab exordio ipso Evan-
gelicæ prædicationis ad illibatæ fidei nostræ Christianæ confirmatio-
nem.

DI-

illum & eloquentissimum Theopha-
nem Cerameum ex monacho Tauro-
menii archiepiscopum; sed vel ex
homilitis istius, in quibus passim ci-
tatur Simeon Metaphrastes decimi sæ-
culi scriptor, & laudatur Rogerius
rex, qui longe tardius in Sicilia re-

gnavit, plane liquet, uni Theo-
phani nihil cum altero commune esse
potuisse.

(a) De chartulariis, & eorum numero
& officio agemus infra, *Dissert. vii*
Cap. ix.

D I P L O M A C C L X X X I.

*Fragmentum epistolæ Nicolai papæ I. ad Michaelem imperatorem
Orient. Petit inter alia, ut Siculum patrimonium,
& Syracusani episcopi ordinatio Romana
Sedi restituerentur.*

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio
Michaeli glorioso imperatori
Græcorum.

Anno 860. die 25. Sept. **P** Rincipatum itaque divinæ potestatis, quod omnium conditor electis suis apostolis largitus est, super solidam fidem apostolorum principis, Petri videlicet, soliditatem constituens, ejus egregium, immo primam Sedem deliberavit. *Et post alia capitula hæc subjungit.*
Labbe tom.9. Cōc. ad hunc annum.

Præterea Calabritanum patrimonium (a), & Siculum, quæque nostræ ecclesiæ concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, vestris concessionibus reddantur, quoniam irrationabile est, ut ecclesiastica possessio, unde luminaria, & concinnationes ecclesiæ Dei fieri debent, terrena quavis potestate subtrahantur; sed domui Dei restituta meritum redditoris multiplicent, & suscipientis votum spiritalis desiderii lucris exerceatur. Inter ista, & superius dicta volumus, ut consecratio (b) Syracusano archiepiscopo (c) nostra a Sede impendatur: ut traditio ab apostolis (d) instituta nullatenus nostris temporibus violetur, &c. Data mense Septembrio die 25. Indiēt. ix.

DI-

(a) Hujusmodi patrimonia, Siculum & Calabritanum sibi restitui petit Romanus pontifex, utpote quum ea in fiscum redegerat Leo Isauricus. Consule Dipl. cclxxxiii. sicut & Dissertationem v. ad calcem hujus Voluminis edendam.

(b) Episcoporum Siciliensium consecrationes ad Romanum pontificem spectabant, ut diserte ostendemus in

fra, Dissertat. ii. num. 8.

(c) Syracusana ecclesia quo anno & quo auctore fuerit ad metropolitica dignitatem evecta, dicemus infra, cit. Dissert. ii. n. 11. & seq.

(d) Spectabilis est locus iste ad confirmandam apostolicam institutionem ecclesiæ Syracusanæ. Vide, sis, Dissert. i.

DIPLOMA CCLXXXII.

Fragmentum epistolæ ejusdem Nicolai I. Pontif. Max. ad antedictum Michaelem Imp. De sacrileca Photii in patriarcham Constantinop. per Gregorium Episc. Syracusanum facta ordinatione, & de ipsius ejusdem Gregorii iterata damnatione, & depositione (a).

Photius qui ex schismaticorum, & se a sanctæ communionis participatione avertentium parte esse dignoscitur, & ex sæculari administratione, atque militia, & ex foro subito tonsuratus a Gregorio Syracusano dudum episcopo in synodo damnato, & ab apostolica Sede convicto episcopus ordinatus est, & vivente ac supersite confacerdote nostro Ignatio sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ patriarcha, Sedem ipsius invasit, & sponsam quam a Christo sponso immaculatam custodiendam, veluti amicus sponsi perceperat, non per ostium, quod Christus est, sed aliunde ex adverso in ovile dominicum, more furis, atque latronis ingrediens, ac si violentus rapax & sceleratus adulter irrupit. *Et post pauca.*

Gregorium sane, qui Syracusanæ ecclesiæ irregulariter, atque Deo contempto præest, eo quod & ipse ex parte schismaticorum sit, & postquam a synodo episcopatus officio privatus, & a decessore meo sanctæ memoriæ papa Benedicto obligatus est, & Photium laicum subito consecrare in episcopatu non formidavit, & de sacro ministerio ausus est multa contingere, juxta præcedentem consuetudinem sancimus, & juxta canonicam deliberationem apostolica auctoritate diffinimus, atque statuimus, omni sacerdotali carere, atque privatum fore ministerio: ita ut nullo modo liceat ei in qualibet synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis; quod si de reliquo præsumperit in sacro officio more sacerdotis quovis tempore ministrare, anathema sit. Sed etsi contra fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium, turbas excitaverit, vel ab ejus communionem fideles avertit, anathema sit. Et omnes communicantes ei ab Ecclesia abjiciantur, sed & ipsi anathema sint.

DI-

(a) Photii pseudo-patriarchæ Constantinopolitani, & fautoris ejus Gregorii episcopi Syracusani historiam eo libentius hic exponere prætermittimus,

quo magis ea jam lateo neminem, qui sacræ eruditionis studium vel a limine salutavit, quique sequentes epistolæ legere non recusat.

D I P L O M A C C L X X X I I I .

*Fragmenta epistolæ antedicti Nicolai papæ I. ad præfatum Mi-
chaelem Imp. De eodem Gregorio Episc. Syracusano, Pho-
tiani schismatis fautore, millies condemnato: de
episcopis Siculis qui Romam ad synodum sub
Symmacho celebrandam conuenerant:
de Theodoro Syracusano,
& aliis multis.*

Anno 865. **S**imiliter autem & eos qui sub accusatione priori consistunt, non ante esse acceptabiles in accusationem episcopi, aut aliorum clericorum, quam innoxios semetipsos illatorum sibi ostenderit criminum.
*Labbe tom. 9.
Cœc. col. 1323.
& seqq.*

Quid autem periculi regulæ hujus immineat contemptoribus, non ignoratis. Præterea quis de confidentibus ibidem non de prædictis exstitit hæreticis, atque schismaticis? Nonne Gregorius Syracusanus millies condemnatus? Nonne Eulampius Petrus, item Petrus, qui pro nefandis actibus suis, & ore confessis, depositionem, deinde anathema inciderunt? Et alii, quos enarrare longissimum est. Ecce quales inter ceteros erant, qui contra præfatam regulam centum quinquaginta patrum os contra venerandum patrem suum aperire non sunt reveriti. Et quum essent ligati, ligare, & quum essent mortui, & in suis penetrabilibus jam fætidis, virum per totum mundum redolentem mortificare conati sunt, & malæ opinionis nidoribus aspergere tentaverunt. *Et post alia.*

Porro quum Theodoricus hæreseos Arianæ fæce pollutus, papam Symmachum usque ad damnationem, multis hunc accusantibus, impetere voluisset, & quotquot potuit ex Liguria Æmia, Valeria, & ex diversis regionibus, atque de Sicilia (a) insula hujus rei gratia episcopos Romam colligi præcepisset: & his ad se venientibus, dixisset: plura ad se de papæ Symmachi actibus horrenda fuisse perlata, & in synodi oportere, si vera esset inimicorum ejus objectio, indicatione constare. Memorati pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggererunt: ipsum qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare: scientes quia ejus Sedi primum Petri apostoli meritum, vel principatus, deinde secuta jussionem Domini conciliorum venerandorum auctoritas, ei singularem in ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictæ Sedis antistitem minorum subjacuisse judicio. Et rursus; causas, inquit, Dei ipsius

(a) Quod episcopi Siculi Romanæ synodi in causa Symmachi revera interfuerit, ac se subscripserint, plane liquet ex Actibus ejusdem concilii,

quæ Rogatum Tauromentanum commemorant, Eucarpum Messanensem, & Severinum Tyndaritanum.

ipsius esse iudicio committendas, qui valet corpus occidere, & animam mittere in gehennam: qui dicit: *Mibi vindictam, & ego retribuam*: apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta. Et iterum idem ipsi dicunt: quod dicebatur majori iudici servabamus, instruentes eos, quia per nos illis Christus innotuit, non esse ovium lupi insidias prævire, sed pastoris. *Et post alia.*

Porro, si venire illi per se nequeunt, primo quidem ipsi, cuius rei causa venire non valent, nobis per satisfactorias suas litteras indicent. Deinde veniant de his, qui cum Syracusano Gregorio sunt quotquot voluerint, vices ceterorum tenentes, qui ipsius sunt partis. Mittantur etiam de parte Ignatii archiepiscopi, quidam Antonius Cyzici, Basilius Thessalonicae, Constantinus Larissae, Theodorus Syracusanorum, Metrophanes Smyrnae, & Paulus episcopus Ponti Heracliae, Hegumeni autem Niceta Chrysopeleos, Nicolaus Studii, Dositheus Osiidii, atque Lazarus presbyter & monachus, qui dicitur Cazaris; qui nisi fuerint missi, suspectos vos reddetis: quia hos in quibus certificari possimus, a nostris obtutibus subtrahere studiose curatis. Et ideo neminem ceterarum partium admittemus, nisi forte quos ex latere vestro destinatos esse veraciter valeamus agnoscere. Quibus ex utraque parte convenientibus, & coram nostra praesentia, ac fratrum & coepiscoporum nostrorum auditis, quid quaestionis inter utramque partem emerferit, facilius agnoscamus, & canonicè finiamus. Mittat nihilominus & Photius ex sua parte quos decreverit, qui modum promotionis suae irreprehensibilem, & canonicum, si possunt, edoceant. Necnon & imperialis apex vester, si libet, suos e latere mittat aulicos, qui in praesentia positi, quem iustitia & reuerentia utrisque partibus finem dederit, patenter agnoscant, vestraeque pietati renuntient. Hi vero, qui ex latere vestro mittendi sunt, tales sint, qui & Deum timeant, & non sint ecclesiasticarum inexpertes traditionum, atque veritati obedienter, & facile acquiescant.

Jam vero si monitis nostris obedieritis, & quae intimavimus, adimplere studueritis, favente Domino, auctoritateque sanctorum Principum apostolorum potiti, licentiam Christianissimae, ac mansuetissimae sublimitati vestrae concedemus, cum sancta catholica & apostolica Ecclesia; specialiter autem nobiscum, & cum confacerdote nostro Ignatio, & cum parte ipsius, communionis gratiae participandi, excepta communionem Gregorii Syracusani, & partis ejus, atque consentaneorum ipsius communionem. Porro, si fortassis excellentiae vestrae non placet, quod superius scripsimus, pro mittendis ex utrisque partibus legatis, scitote nos nil convenientius, aut commodius, quam hoc fieri posse penitus invenisse.

D I P L O M A C C L X X I V .

Fragmentum alius epistolæ præfati Romani pontificis ad eundem Michaelē imperatorem . Rejicit Photii in patriarcham Constantinop. promotionem , utpote quæ facta esset a Gregorio episc. Syracusano , apostolica auctoritate jam damnato , & nonnisi , quam imperatoris sententia restituta .

Anno 866.
die 13. Nov.
Labbe tom. 9.
C6c. col. 1355.

Qui , ut cetera nunc omittamus , a Gregorio Syracusano , vel ceteris schismaticis institutus , immo destructus , contra omnes fas alterius præsidere non potest ecclesiæ . Nam merito destructus esse creditur , qui a destructo ædificari sperans , etiam si qua alia bona fortassis habuit , nimis præsumptionis ejus temeritati communicans , perdidit . Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat , qui multipliciter jam noscebatur elisus ? Quomodo quemquam in aliquo ecclesiastico poterat ordine (a) stabilire , qui ecclesiæ unitatem scindens , ipse jam videbatur omnino dejectus ? Sicut enim ligatus ligare , & dejectus deicere non potuit , sic destructus construere , & elisus quemquam ordinare nequivit . In summo quippe status sui oportet eum vigore consistere , & firmis inniti per omnia basibus , qui alterum vel profernere , vel conatur statuere .

Gre-

(a) Ordinationem Photii , quam Gregorius noster sede dejectus & fidelium communione privatus celebravit , nullam fuisse perhibet hic Nicolaus pontifex . Eadem sentire videntur Acta VIII. synodi generalis act. 10. cap. 5. ubi sancta synodus de eodem Photio dicit : *Namquam fuisse prius , aut nunc esse episcopum .* Id tamen cave intelligas de validitate ordinum , & characteris impressione , sane non is umquam fuit ecclesiæ sensus , ut ordinationes extra ecclesiam ab hæreticis juxta ritum a Christo institutum celebratæ , nullæ essent & irritæ , sed illicitæ tantum & irreligiosæ , quemadmodum perhibent , S. Augustinus epist. 185. alias 50. agens de Donatistis , S. Gregorius lib. 11. epist. 67. alias lib. 9. epist. 61. agens de Nestorianis , Tharastus ad calcem Act. I. synodi generalis VII. agens de Monothelitis . Et absque ulteriori testimonio (quum hic dogmaticæ controversiæ digerendæ lo-

cus non fit) id plane confirmat epistola Adriani papæ ad S. Ignatium , hic Dipl. cclxxxvii. ubi Gregorius noster , Photius & quotquot ordinati fuerant episcopi , extorres denunciatur *ab episcoporum numero vel dignitate ;* non vero episcopali characterē secundum substantiam sumpto dicuntur expoliati . Cui consonat epistola Johannis papæ VIII. ad Basilium & filios ejus Imp. ex qua plane liquet , quod Photius , propter penitentiam communionē donatus , novæ ordinatione non indiguit , sed antiquo tunc modo exercitio . *Photium , inquit , satisfaciendo , misericordiam coram synodo secundum consuetudinem postulante , in vera dilectione fratrem , in pontificali officio comministrum , atque coram synodo misericordiam quærendo , in pastorali magisterio consecratem , pro ecclesiæ Dei pace , & utilitate , amodo Christo favente , recipimus & habemus .*

Gregorius ergo, qui canonice, ac synodice depositus, & anathematizatus erat, quemadmodum posset quemquam provehere, vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius a Gregorio percepit, nisi quantum Gregorius habuit: nihil autem habuit, nihil dedit.

Per eorum quippe, ut legitur, manus impositionem, & invocationem dabatur Spiritus sanctus, qui noverant mundas ad Dominum manus levare. Ceterum Gregorius qui transgressor factus est legis ad iracundiam sui magis quam ad consecrationem alicujus Spiritum sanctum, per impositionem suæ manus sine dubio provocavit, etiam si is qui ordinandus erat, nullas alias haberet sibi regulas obviantes. Hinc enim scriptum est: *Qui obturat aures suas, ne audiat legem; oratio ejus erit execrabilis.* Si execrabilis, utique & non audibilis, si non audibilis ergo inefficax, si inefficax, profecto Photio nihil præstans: nimirum qui vulneratum caput per illam manus impositionem potius habere dignoscitur. Porro si prætendit injuste ab Ignatio se fuisse depositum, quid de omnibus, qui in synodo illo tempore convenerunt, sententiamque in eum protulerunt, perhibebit? Quod si & illos injuste fecisse dicere præsumit, quare cum eis nunc communicat, & quosdam eorum sacerdotio dignos existimat? Quos tamen recte prius non judicasse reprehendit, & sententiæ, quam protulerunt eos secundum se debere succumbere non nescit? Sed videamus quorum judicio, vel quorum auctoritate Gregorius post depositionem, & anathema, honorem episcopatus præsit, vel officium pristinum recepit. Omnes enim illum & depositum norunt, & anathematis vinculis obligatum, ac per hoc totius Ecclesiæ communione privatum. Jam vero si dixeritis, quia ipse sibi Gregorius & honorem resumpsit, & pristinum officium recepit; audite quid Apostolus dicat: *Nec quisquam sumat sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: sed & Christus non semetipsum, clarificavit, ut pontifex fieret.* Sed & venerabiles Antiocheni canones præcipiunt: si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter, aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de sacro ministerio juxta præcedentem consuetudinem contingere, sive episcopus sit, sive presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed & communicantes omnes abjici de Ecclesia, & maxime si postea quam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare præsumperint. Carthaginenses quoque regulæ excommunicatum qui ante audientiam communicare tentaverit, ipse in se damnationem protulisse manifeste denuntiant. Si ergo secundum Apostolum, nemo sibi honorem accipit, & Christus non se clarificavit, ut pontifex fieret, qui omnes cum Patre, & Spiritu sancto glorificantes se glorificat, & ipse est pontifex, de quo rursus idem dicit Apostolus: talis dicebat ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, &c.

Et si episcopus, qui damnatus a synodo est, juxta sacros canones, si ausus fuerit aliquid de sacro ministerio juxta præcedentem consuetudinem contingere, & ante audientiam communicare, ipse,

in se damnationem protulit; ita ut nullo modo liceat ei, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed & communicantes omnes abjici de Ecclesia: quanta putas Gregorius poenam multandus est, qui post damnationem sui, & anathema, in hæc omnia commisisse probatur, id est & super Christum se extulit, & quod ipse non fecit, iste & honorem sibi resumpsit, & ut pontifex esset, se arrogantissime clarificavit, & ante audientiam excommunicatus communicare, & vetita usurpare præsumpsit, & damnatus de sacro ministerio non solum aliquid, verum etiam multa juxta priorem consuetudinem tetigit? Quod certe Gregorius agere omnino non debuit, etiamsi nulla commissa existerent, pro quibus damnari potuisset: quoniam prælati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est, inobedientia, mereantur.

Excommunicatio etiam injusta timenda.

Igitur prælatos damnare indifferenter, oportet horrescere. Quicumque vero minoris auctoritatis sunt, damnare solite cavent, ne majorum suorum sententiam transgrediantur: alioquin licet injuste nonnumquam damnati sunt, ex ipsa temeraria prævaricatione, culpa quæ non dum forte perpetrata fuerat, & ultio quam culpa nec dum merebatur, proculdubio subsequuntur. Nihil quippe lignum vetitum, in se mortiferum habuit; sed qui inobedienter ex eo comedit mortem sibi, & posteris propinavit: non quia lignum malignum, quum quod Deus fecit, totum fecerit bonum; sed quod mala sit transgressio, nolenti subjici, per eam merito sit orta damnatio. Porro, si dicitis, Gregorium ab imperio vestro, & ab antistitibus fuisse receptum, percontari libet, o sapientissime imperator, quibus hoc documentis, quibus canonibus jubentibus agi rite potest, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis recipiantur? Id etiam veneranda & universali synodo Nicæna de utraque professione luce clarius inhihente? Nam a sæculari potestate, nec ligari nec solvi sacerdotem posse, manifestum est: & iccirco affatim approbatur Syracusanum Gregorium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo valuisse reconciliari.

Ubi si pontificum quoque sociatur assensus, quaerimus utrum præcesserit, an fuerit subsecutus? Si subsecutus est, nihilominus ad id redditur, ut absolutio a sæculari potestate per præcepta valere non possit, pontificumque secutus assensus, adulationis vel terroris fuerit potius, quam legitimæ sanctionis: si præcessit, doceatur a quibus, & ubi ille sit gestus, si secundum Ecclesiæ regulam celebratus, si a paterna traditione profectus, si majorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus, si ad majoris auctoritatis Sedem, quam illa est, a qua Gregorius damnatione tenebatur obstrictus, secundum Ecclesiæ regulas est relaturn, si ipse præsul qui ligavit, absolvit. Si hæc gesta non sunt, quo more, quo ritu Syracusanus Gregorius se gloriatur absolutum, cum nec a pontificibus ordine debito, nec ecclesiasticis legibus fuerit expetitus, nec a mundana potestate potuerit, præter Ecclesiæ tramitem prorsus absolvi? Jam vero

vero si dicatis: non ego absolvi, sed a pontificibus, ut solveretur, postulavi: e contra illi multo magis a vobis postulare debuerunt, ut si eum velletis absolvi, legitima ecclesiastici tenoris absolutio præveniret; & hæc omnia quæ superius dicta sunt, secundum Ecclesiæ traditionem servarentur, præcipue cum non ab inferiori vel pari, sed a majori persona, & (sicut ex apostolicis canonicis edocemur) solum ab eo qui eum sequestravit, aut certe a prima Sede jure possit absolvi. Inferior quippe, vel compar ante latum, vel comparem non annuente majori, absolvere non potest. Sola igitur potior inferiorem convenienter absolvit. Proinde inferioris loci pontifices eos, quos potior suus obligaverat, sine prima Sede absolvere non potuerunt.

Verumtamen licet contra Nicæneneses sacros canones præfatum Gregorium, qui abjectus fuerat, receperint, numquam tamen eum a vinculo damnationis, & anathematis exuerunt, quem absolute prævaricatoria potius nexuerunt, & hunc dum solvere nixi sunt, nodis majoribus dediderunt. Quinimmo dum sententiam majoris contemnentem transgressi sunt, vel etiam suam tergiversatorio consilio, lenique sensu sibimet facti contrarii destruere sunt moliti, pari prævaricatione habentur innexi, & simili poena secundum apostolicos, & nonnullos alios canones tenentur obstricti: ita ut communicantes expelli de ecclesia jubeantur, ac per hoc, reos reum justificare, constat, minime potuisse, nec ligatos ligatum solvere modo quolibet valuisse. Ecce a quibus, o Christianissime princeps, Photius est institutus. Ecce qualis est Gregorius, qui dormitantius convenienter poterat dici. Quamobrem cogita, fili carissime, tracta & tecum sedula meditatione perquire, si stare Photius possit, etiamsi miris virtutibus polleat, etiamsi omni scientia fulgeat, quando qui hunc statuisset tentavit, dudum jam cecidit: & volens erigi cum conantibus se erigere: numquam recuperaturus denuo ruit.

Consideret ergo divinitus vester inspiratus apex, quomodo Photius, etiamsi nihil aliud sibi jure valeat impedire, queat in sacerdotali gradu persistere: quandoquidem institutor suus cum hic ordinaretur, non solum sacerdotio, verumetiam ipso carebat Christiano vocabulo: & sicut jam exposuimus, nec damnatus justificare, nec depositus erigere, nec ligatus potest quemquam per impositionem manus provehere: impossibile est enim horum aliquid fieri. Judicate ergo, mansuetissime imperator, cui potius obediendum est, Deo, an hominibus: judicate, cui potius resistendum sit, potestati quam in Petro Deus omnipotens ordinavit, quamque super cunctam Ecclesiam extulit, an ordinationi Gregorii Syracusani, cui dicendum est: Væ homini illi, per quem in Ecclesiam Christi tot scandala venerunt: quique olim, sicut ipsi scitis, a fratre & comministro nostro Ignatio, & a synodo, quæ sub eo erat, depositus est: & ut apostolica Sedes in ejus damnatione consentiret, ab ipso consecrator nostro postulata est. Sed decessores mei beatæ memoriæ, Leo, ac Benedictus Sedis apostolicæ moderamina servantes, noluerunt sic unam partem audire, ut aliæ parti nihil penitus reservarent: unius quippe mediator non est.

Qua-

Quamobrem interim depositio ipsius a Sede apostolica non suscepta, remansit infirma.

Quumque idem Gregorius per legatum suæ partis, Zachariam (a) nomine, Sedem agnovisset apostolicam, in sua depositione nullatenus consensisse, non gratias egit, non a cœptis in jam dictum fratrem nostrum sævientibus contumeliis conquievit: sed benignitate Dei, & patientia Sedis apostolicæ in superbia abutens, in ipsum videlicet Ignatium patriarcham suum rediviva jacula impietatis irreverenter exa- cuit, & eo superflite neophytum in Constantinopolitanam ecclesiam consecravit: quin potius & adversus Sedis istius decreta contumax esse non destitit, qui pro se, non contra se ipse ab ea decreta paullo antea data, tamquam ingratus non recolit, & veluti tergiversator, arma præparat adversus arma sibi tutelam salutis non modice conferentia, & murum destruere nititur, qui ne ipse destrueretur, fortissime custodivit. Et agit nunc quantum in se est, & ea statuta, prorsus habeantur invalida, quæ quum ipse his egeret, supplex petebat, & ut fortiora essent adamante, submissus optabat, atque ut sibi auxiliarentur, humiliter implorabat; necnon & contra ea repugnantes forsitan tyrannos, & sacrilegos judicabat. Nisi enim Sedes apostolica ei parceret, ille quoquomodo correverendissimum Ignatium posset destruere, brachium non haberet. At ille usus est Sedis apostolicæ bonitate in malignitate, & beneficium in patris sui convertit exitium.

Dicite igitur, o imperator, obsecro quum ita sit, quomodo non debeamus nos Ignatium non adjuvare? Aut usque ad audientiam, quantum in nobis est, indemnem non penitus conservare? Vel quomodo non possimus Gregorium, & hos qui ex parte ipsius sunt, merito condemnare? Quando Ignatius, nisi a nobis esset impeditus, sic illos canonicè forsitan sterneret, ut & eum nullo conamine potuissent impellere: isti qui non nobis hæserunt, quos in adiutorium suum habere promptissimos mæruerunt, nec a nobis consilium acceperunt, ut hi cum patriarcha suo, vel pacificari, vel canonicè judicari potuissent, sed vires suas a nobis ne frangeretur, servantes, eas adversus eum protinus præpararunt. Undique perpendite, quantum nos nunc Ignatio debitores sumus, qui sibi obstaculum, & inimicis ejus facti sumus defensionis umbraculum: quamvis nos non ideo iudicium istorum distulerimus, ut ei nocendi jacula præpararent, sed ut sic sententia in hos prolata valetudinem haberet, ut a nobis exami-

(a) Is forte est Zacharias ille Tauro-
menii episcopus, qui Photio adhæsit,
& ejus postea legationem & episto-
las Sedi apostolicæ detulit, quemad-
modum refert Anastasius Bibliotheca-
rius in notis ad I. Act. VIII. syno-

di œcumenicæ, Constantinopolitanæ
IV. Ceterum de eadem Zachariæ le-
gatione ad Romanum pontificem,
ex parte Gregorii episcopi Syracusani
agitur quoque in Dipl. cclxxxvi.

minatio præcederet: & rursus sic ab istis in eum objecta penitus coram nobis admitterentur, ut partis Ignatii persona vocata, vel convicta nostræ præsentiae non deesset.

DIPLOMA CCLXXXV.

Fragmentum epistolæ ipsius ejusdem Nicolai Romani pontificis ad clerum Constantinopolitanum. Repetit ea, quæ de ordinatione Photii, & damnatione Gregorii Episc. Syracusani ad Michaelem imperatorem scripserat.

Photius qui ex schismaticorum, & se a sanctæ communionis participatione avertentium parte esse dignoscitur, & ex sæculari administratione. *Et sequitur ut epistola ejusdem Nicolai papæ ad Michaelem imperatorem, hic Dipl. CCLXXXIII.*

*Anno 866.
Labbe tom. 9.
C5c.col. 1376.
& 1378.*

DIPLOMA CCLXXXVI.

Fragmentum epistolæ antedicti Nicolai I. Pontif. Max. ad Photium patriarcham Constantinop. schismaticum. De sacrilega ejus ordinatione a Gregorio Episc. Syracusano jam damnato facta, deque legatione Zacharia ad Romanam Sedem ex parte ipsius Gregorii suscepta.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei
viro Photio (a).

Innumerabilium reperiris prævaricationum obnoxius, & venerandorum canonum, atque paternarum diffinitionum, quinimmo & divinorum mandatorum contumeliis multipliciter, ac impudenter elatus: siquidem & ex schismaticorum; sed & quum venerabilis frater & coepiscopus noster Ignatius Constantinopolitanam regeret ecclesiam, a sanctæ communionis participatione contra regulas avertentium parte fuisse dignosceris, & ex sæculari administratione, atque militia, & ex foro subito tonsuratus, a Gregorio Syracusano dudum

*Anno 866.
Labbe tom. 9.
C5c.col. 1389.*

epi-

(a) Confer cum epistola hoc anno Michaecli imperatori de eodem Photio inscripta, hic Dipl. CCLXXXIV.

episcopo a synodo damnato, & ab apostolica Sede convicto episcopus ordinari, & nuncupari passus, etiam vivente, ac superstite Ignatio patriarcha, Sedem ipsius invasisti; & sponsam quam a Christo sponso immaculatam custodiendam, veluti amicus sponsi perceperat, non per ostium, quod Christus est, sed aliunde ex adverso in ovile Dominicum more furis vel latronis irrumpens, ac violentus, rapax, & scelestus adulter surripuisti. Et præter, immo adversus apostolicos canones, sæcularibus potestatibus usus, ecclesiam per eos obtinuisti. *Et post pauca.*

Primum quidem, quoniam quando Zacharias (a) qui se prætendebat episcopum, ex parte Syracusani Gregorii, & collegarum ejus, apostolicam Sedem adiit, eorum deposcens renovari iudicium; hos se in appellatione canones, & eos a quibus missus exstiterat, fuisse secutos agebat. Deinde nos diligentissime requirentes, reperimus ipsos canones eo sensu, & numero non solum in novis, verum etiam in veteribus, atque authenticis codicibus qui veraciores soliti sunt inveniri, Græce conscriptos, quo ceteris latinis canonibus inserti esse cernuntur, nimirum qui & a præsulibus provinciarum pene totius orbis diffiniti sunt, & illis omnibus satis placuisse, per eadem exemplaria Græca monstrantur.

D I P L O M A C C L X X X V I I .

*Epistola Adriani papæ ad patriarcham Ignatium. Confirmat
quæ adversus Photium, & Gregorium Syracusanum
episcopum definierat ejus decessor
Nicolaus papa I.*

Adrianus episcopus servus servorum Dei reverendissimo, & sanctissimo confratri & comministro nostro Ignatio patriarchæ Constantinopolitano (b).

Anno 867. **N**Ec scriptura pandere, nec profecto lingua sufficit enarrare quantas, o dilectissime frater, pro ecclesiæ Constantinopolitanæ statu, atque pro tua specialiter erectione, certaminum palæstras decessor meus sanctæ memoriæ papa Nicolaus cum subjecta sibi ecclesiâ indefinenter exercuit, & usque ad melioris vitæ transitum toleravit, adeo ut

Labbe tom.10.
Cœc. col.799.

(a) Eundem esse putamus, de quo hæc exhibet Anastasius Biblioth. in notis ad Act. I. concilii Constantinopolitani IV. *Methodius metropolitæ Gæugrensium, Samuel Chonorum episcopus, atque Theophilus Iconii, & Zacharias Tauromenia pseudo-episcopi, qui*

legationem & epistolam a Photio sedi apostolicæ desulerunt. Eundem Zachariam, Gregorii episcopi Syracusani legatum, memorat idem Nicolaus PP. in cit. epist. ad Michaelem Imp.

(b) Consule quinque epistolas Nicolai I. proxime exhibitas.

adeo ut in ipso suæ migrationis articulo pro commendanda causa tua, vel ecclesiæ tibi divinitus commissæ, nec scribendo sibi pepercit, nec pro hac, si non loquendo, saltem innuendo, cessaverit; donec officium dumtaxat oris amitteret, & oculos penitus obscuraret. Cujus affectum & nos quoque sumentes, sicut divina gratia ei successimus in honore, ita & merito successimus in labore, & sicut sudorum ejus, & dispositionum tunc existimus communicatores, ita quoque nunc optamus & satagimus esse in cunctis observatores. *Et post aliqua*. Præterea quæ præfatus apostolicæ recorditionis pontifex regulariter ac synodice tam de schismatico & mœcho Photio, & ordinatione, immo execratione ipsius, atque Syracusano Gregorio, quam etiam de te specialiter, & de compatiens tibi sanxerit & definierit, tenore valebis ejus epistolarum, quas super his diverso tempore Constantinopolim destinavit, patenter edicere: *Et paucis interpositis*. Quamobrem & in his, super quibus a nobis dispositiones & discretionis exigis, nil sequendum præter ejus divinitus inspirata decreta conspiciamus; præ omnibus & super omnia Gregorium Syracusanum, & Photium tyrannum & quos idem Photius in gradu quolibet ordinasse putatus est, ab episcoporum numero vel dignitate, quam usurpative ac fecte dedit merito sequestrantes (a).

D I P L O M A C C L X X X V I I I .

Epistola Photii pseudo-patriarchæ Constantinopolitani ad Euthymium Catanensem metropolitam. Euthymio blandis verbis respondet Photius ab eo reprehensus.

Photius patriarcha Constantinopolitanus Euthymio Catanens metropolitæ (b).

O Tium quidem suppere mihi, ut tua narrem, deprecor, non opto, suppere autem, ut audiam tu objecisti. Quid ergo reprehendis, quod nec ea quæ sperabam audivi, & quod silentium in his tenui, quibus nec aures libenter darem; sed si propterea quod hæc audivi, tandem sustinui; ideo de amicorum conceptu reus accipiam.

Anno 858.
circiter.
Pyrrhus Not.
Eccl. Cat. ad
annum 854.

Tom. I.

T t

cu-

(a) Locus iste facile datur intelligi ex his quæ expendimus in notis ad Dipl. CCLXXXIV.

(b) De hujusmodi epistola aliud nobis dicere non licet, præter id quod scripsit eruditissimus ac humanissimus vir, Vitus Amicus & ipse Catanensis, &

rerum patriæ suæ indagator diligentissimus; *Catana Illustr.* par. 1. lib. 4. cap. 3. n. 17. *Quid hæc velint innuere, divinare vix possumus; fortasse apud Photium delatus Euthymius, questus hic eidem fuerat, quod minime de objecta sibi calumnia mon-*

cusandus sum; quid facient qui ea fecerunt, per quæ & amicos libertate pro illis loquendi privaverunt, & inimicorum linguas non solum contra se, sed etiam contra eos qui propinqui aliquando fuerunt, exacuerunt? Quid ergo facere oportet, a quo nomine appellem? Et nobis pro te utinam libertatem, quam habemus reddere, & nihil audire in jucundum de te, sed omnes, qui tibi male dicunt, os claudere, ad pristinum statum rediendo.

D I P L O M A C C L X X X I X .

Epistola ejusdem Photii ad Gregorium episcopum Syracusanum . Pro Ecclesia se pati simulat, atque ipsum Gregorium ad sacra peragenda hortatur (a).

*Anno 870.
Baron. Annal.
Eccl. ad ann.
870. n. 59.*

QUæ ad consummationem Ecclesiæ Dei, vestra sacerdotalis agit sanctitas, in his mediocritas nostra jampridem, atque ab initio vobiscum sentit. Itaque non indigetis de his assidua comonefactione, maxime vero nunc quum clarius quavis voce, & perfectius nos invicem de rebus nostris edocent, inque unam eandemque adducunt sententiam, tum communis ob Christum persecutio, tum communia, atque inaudita, & omnibus sæculis inenarrabilia mala, in quibus decertare propter Dominicorum mandatorum conservationem, & custodiam nobis præcipitur. Intende igitur, & prospere procede, manus imponens, & sacra perficiens, gregem Christi augens, & multiplicans, veneranda templa extruens, & consecrans, præsertim his temporibus, in quibus & sacerdotes, & sacerdotium ex parte quidem illorum ter infidelium conticuit atque ex hominibus sublatum est. Solitudo, & vastitas Romanam rempublicam occupat pro superiore ordinis pulchritudine. Res Christianorum a fundamentis ipsis eversæ sunt. Quibus quis alius Jeremias digne ingemiscat? Quis suis lamentationibus possit tantæ solitudinis tragicæ explicare, & ostendere magnitudinem? Sed hæc quidem etiam tacendo clamant. Tu vero mihi alioqui vale, & pro nostra mediocritate ora.

DI-

averit. Hinc hisce verbis patriarcha sese apposite excusat. Ceterum Euthymius Photianum schisma, cui prius hæserat, in VIII. generali synodo adeo detestavit, ut cum patribus aliis publice anathematizaverit quos antea habuerat erroris socios non dum re-

*spiscentes, ut patet ex actis ejusdem concilii,
(a) Photius scribit Gregorio schismatis socio, & pari Romanæ Sedis sententis proscripto. Consule Dipl. cclxxxii. & quinque immediate sequentia.*

DIPLOMA CCXC.

Fragmentum epistolæ apologeticæ Ludovici imperatoris Occidentis ad Basilium imperatorem novæ Romæ . Basilium ad mittendam classem adversus Saracenos hortatur , suumque illi consilium de recuperanda Sicilia manifestat .

ET quia nonnulli Saracenorum Panormi (a) latrunculū cum fa- *Anno 870.*
Baron. ann.
871. n. 51. &
Goldast t. 1.
Cōstit. Imper.
ann. 871.
genis, solatio, & refugio jam memoratorum Neapolitanorum, freti, per Tyrrhenum mare debacchantur: oportet ut ad hos capiendos, tuæ fraternitatis stolo sine dilatione mittatur. Isti sunt, qui cum Calabritanis Saracenis indefessa stipendia præbent, & iis qui Panormi sunt, auxilia quotidiana ministrant. Unde si capiantur fagenæ, maxima ex parte Saraceni, tam Panormi, quam Calabriæ confringentur.

Nos enim Calabria Deo auctore expugnata, Siciliam (b) disposuimus, secundum commune placitum, libertati restituere, quod tantum erit utrumque facilius, quantum illi, divina dextra captis navibus, & latrunculis, fuerint amplius, & celerius infirmati. Nulla ergo tarditas nulla mora, frater carissime, in mittendo stolo proveniat, ne vel per escarum a mari receptarum abundantiam, vel per adventarium Agarenarum classium numerositatem horum vires non infirmentur, sed roborentur: & sic roborentur, ut postea difficilius infirmentur, sed & frustra nostræ per siccum indefesse certamen arripiant, si sic ipsi per æquora fuerint aliqua stipendia, vel copiosam multitudinem consecuti.

Tom. I.

T t 2

DI-

(a) De Saracenis Panormum ingressis agunt præterea Leo Maricanus *Cbron. Casin.* ad annum 820. Erempertus *Epitom. Hist. Longobar.* ad annum 812. & Johannes Curopalata in *Basilio Macedone.*

(b) Ludovicus imperator Occidentis, et si

ad eum Sicilia non pertineret, ejus tamen ærumnas compatitur, & restituendæ libertati intendit. Hocce exemplum æmulati inde sunt imperatores, Otto I. & Henricus I. infra, *Dipl. ccxciii. & ccxcv.*

D I P L O M A C C X C I.

*Epistola (a) Theodosii (b) monachi ad Leonem archidiaconum.
De excidio Syracusarum.*

Anno 878.
circiter.

Ex Cod. M.S.
Monast. S. Sal-
vat. Messanæ.

Jerem. c. 2.

Eorum quæ nobis evenerunt, vir divinissime, singula persequi vel-
le, sane diuturnius opportuniussque temporis spatium postulare
videtur; breviorque epistola est, quam ut totam rerum gestarum se-
riem complectatur. Contra vero penitus hæc filere, communemque
doloris sensum, quem ex his cepit totus ferme orbis terrarum, fa-
cile enim mihi persuadeo, condoluisse nobis eos, apud quos vel so-
lum Syracusarum nomen devenerat: valde stupentis animi, morbo-
que indolentiæ apprime laborantis, futurum fuisse existimavi. De
qua re prophetarum quidam, tamquam ex ore Dei, sic est locutus:
male illos accepi flagris, nec tamen doluerunt. At si quocumque mo-
do narrationem harum rerum instituum, bene utrisque consultum erit,
mihi quoque aliquam afferet consolationem oratio, qua mœroribus il-
lis relevatum iri confido, quibus nunc male discrucior (c). Quippe
sic natura comparatum est, ut ea quæ nobis molestiæ sunt, si ser-
mone vulgaveris, animi levant ægritudinem. Tibi vero merces mi-
nime fluxa hinc accedet, si compatiendo lacrymis narrationem prose-
queris. In hostium (d) tandem potestatem devenimus: capti demum
fuimus, o vir divinis honoribus perfuncte; nec sane pejora sunt Je-
rosolymæ expertæ, quum caperentur, nec Samaria, prior Jerosoly-
mis expugnata: talem passi sumus direptionem, quam non infulæ Che-
tim unquam agnovere: non regiones barbaricæ, non urbes quæcum-
que in medium afferri possent. Ejusmodi fuit hoc excidium, ut eo-
dem die, quibus antea propugnatum erat, arcus & pharetras con-
triverit, arma gladium & bellum dejecerit, strenuos quosque cum
viros, tum etiam mulieres debilitaverit, propugnatoresque gigantes,
(sic enim magnanimos illos appellaverim, qui egregie operam suam
præstiterunt, qui & famem antea tolerare, & labores quoscumque
su-

(a) Epistolam hanc ex Græcis codici-
bus manu exaratis Bibliothecæ S. Sal-
vatoris Messanæ exscriptam publica-
runt, Octavius Cajetanus tom. 2.
Sanctor. Siculor. pag. 272. Rocchus
Pyrhus *Notit. Eccles. Syracus.* ad
annum 878. Johannes Baptista Caru-
sius *Biblioth. Histor. Sicil.* tom. 1.
pag. 24. Ludovicus Antonius Murato-
rius *Reper. Ital. Script.* tom. 1. par. 2.

(b) De eo diserte agunt, Octavius Ca-
jetanus cit. tom. 2. in *Animad.* pag.
102. Hieronymus Renda - Ragusa

Sicilia Vet. Biblioth. elog. 328. pag.
269. Antoninus Mongitor. *Biblioth.
Sicul.* tom. 2. verbo *Theodosius* pag.
249.

(c) Ex eo enim horrido carcere Theo-
dosius epistolam dedit, quem infra
distincte describit.

(d) Syracusanam hanc cladem ulterius
descripserunt, Nicetas cognomento
David in *Vita S. Ignatii patriarchæ
Constantinop.* & Johannes Curopalata
in *Basilio Macedone.*

subire, & vulneribus confici prope infinitis pro Christi amore non dubitarunt, & post captam urbem gladiis contrucidati sunt) hostium violentiæ cedere coegerit. Tandem in hostium manus incidimus, quum antea diu ac sepius fuisset ad muros propugnatum, quum etiam navali prælio (horrendum sane spectaculum, ipsisque intuentium oculis consternationem ingenerans consternatur enim aspectus rerum atrocitate, quæ sæpe illi objiciantur) fuerit multoties decertatum. Victi fuimus post multas nocturno tempore factas obsidiones, & hostiles insidias; post admotas muris machinas, quibus totum fere diem tundeantur; post gravem illam in nostra propugnacula lapidum consectorum procellam; post illas urbium vastatrices testudines, muresque subterraneos, quos vocant: nihil enim eorum, quæ ad urbis expugnationem censebantur idonea, intentatum reliquerunt ii, quibus obsidendæ urbis cura incumberebat, quibus quum jampridem urbis potiundæ cupiditas animos inflammasset, summa animorum contentione decertabant, quo quisque pacto ceteris præstaret, novas in singulos dies machinas excogitando, quibus urbs capi, diripique facilius posset, quamquam ab hisce Deus altissima sui consilii ratione admirabili nos quodam modo protexit. Quid vero necesse est more tragico ejulantem latius persequi, quantum & qualem in nos malorum congeriem invehere summo studio conati sunt hostes? Quid indictum infectumque reliquerunt, quod ad timorem incutiendum iis, qui detinebantur obsessi, animosque consternandos, facere visum esset?

Tempus admonet, ut ad ea quæ intus gerebantur, orationem convertamus, deque iis excursim aliqua dicamus: Foris vastabat gladius, & intus pavor, ut pervetusto illo oraculo Moysen res nostras vaticinatum esse plane asseverarim. Quum enim æque ac a populo Israelis, in Deum antea nobis peccatum esset, eundem quem olim ille, divinæ iracundiæ calicem potavimus: capti sumus, posteaquam fordida quæque rerum egestate compulsi in os congesimus. Quin & ad liberorum etiam comestiones (rem nefariam, & silentio prætereundam) processimus, quum antea nec ab humanæ carnis esu (heu quam horrendum spectaculum) abhorruimus. Sed quis hæc pro dignitate tragice deploraverit? Non a coriis, bubulisque pellibus abstinuimus; non ab aliis quibuscumque rebus, quæ fame enectis quidquam solatii afferre posse crederentur; ne ossibus quidem aridis parcentes injucundam nobis cœnam apparabamus. Novum profecto, & ab omni mortalium usu abhorrens alimenti genus. Etenim Syracusanorum complures (quid homines non cogit fames importuna) quadrupedum ossa molere primum, tum aquæ per paxillo conspergere, quamvis abunde nobis aquas ad hos usus Arethusæ fons (a) suppeditaret; atque hoc invento famem sedare miserrimi homines cogebantur: jam enim

(a) Hocce de fonte agunt, Seneca de Consolat. ad Marciam. cap. 27. M.

Tullius Verr. 4. Diodorus Siculus lib. 5. Strabo lib. 6.

enim tritici modius centum , & quinquaginta nummis aureis venalis erat ; pistores vero pluris vendebant , quippe ducentis aureis . Unde fiebat , ut duarum unciarum panis , rem miram , nummo aureo venderetur ; adde quod trecentis aureis , & eo amplius jumentum quomodocumque edule venum ibat , & quinque supra decem , quandoque etiam viginti constabat equinum caput . Afininæ carnes etiam in deliciis habitæ ; jamvero domesticarum avium defecerat genus . Oleum autem , & falsamentorum cujuscumque generis obsonia , vel ea quæ , ut ait Gregorius theologus pauperum esse cibus solent , jam erant absumpta ; casei , leguminum , & piscium esus omnino nullus ; jam enim unius , atque alterius portus (a) , quibus interjacent Syracusæ , per vim hostes positi fuerant : quum antea arces quæ brachiola dicebantur , & ab ingressu portuum hostes arcebant solo funditus adæquassent . Illud vero longe molestissimum accidit , nam sævissima pestis prohi dolor ! famem subsecuta est . Morbus etiam tetanus a nervorum contractione sic dictus quosdam divexabat : quibusdam autem apoplexia dimidiam partem corporis arefaciebat , alios repentino mori cogebat ; nec defuere qui eodem morbi genere correpti , aut corporis dimidium movere tantum poterant , aut omnino omni movendi corporis facultate destituebantur . Alii instar utrius inflato corpore , horrendum sui spectaculum intuentium oculis exhibebant , quousque mors illis superveniens (nam hæc quoque divino imperio parebat , atque ex hujus præscripto nonnihil retardabatur) ægre tandem miseris gravissimis doloribus liberabat . Enimvero iis quæ jam a nobis memorata sunt , per multa alia adjungi possent , quæ longiore indigerent oratione , quam ea quæ ab homine in custodiam dato proficisci potest . Quid enim aliud potero , quam res tam grandes paucis perstringere ac tenuare , qui in carcere inclusus , ne horam quidem habeo pacati otii ? Densissima carceris caligo quæ ob oculos versatur aspectum hebetat atque obtundit : tumultus eorum qui simul in eadem asservantur custodia , mentem agitant , atque perturbant .

Turris quæ ad majorem portum in dextero urbis angulo erat extructa , catapultarum vi , quibus hostes saxa prægrandia jaculabantur , concessa primum , mox ex parte cecidit : ab hujus turris excidio , quinque post diebus , murus propugnaculi qui fuerat antea turri conjunctus , eodem catapultarum impetu disruptus est . Quo facto magnus timor in obsessorum animos injectus ; hostium tamen impressionem sustinebant egregii illi viri , valdeque strenui sub auspiciis beatissimi ducis patricii , summæque contentioni hujus obsecundari conabantur , supra quam oratione explicari possit . Dies viginti , totidemque noctes , ubi murus corruerat contra eos qui aditum ex illa parte tentabant , egregie , strenueque depugnabant , animi ingenitam nobilitatem præ se

Cives strenue
hostem propul-
sant .

(a) Syracusarum urbi duo erant portus , quos in Verr. memorat cit. M.

Tullius : *Portus habet prope in adificatione , adpectuque urbis inclusos.*

se declarabant, insignem quoque laudem esse ducebant, pro tuenda urbe vulnera toto corpore excipere. Jamvero si quis ad illud urbis propugnaculum se contulisset, quod adversum, vulgi sermone dici consueverat, per multos ibi viros poterat intueri miris, diversisque modis mutilatos: erant qui effossos oculos haberent, his quidem nares truncæ: his vero aures cernebantur amputatæ, aliis palpebræ, aliis maxillæ ex telorum & sagittarum ictibus sanguine rubescebant, quibusdam frons, & cor etiam ipsum modis variis vulnerabantur, venter aliis, aliis pectus acceptis vulneribus scatebat: atque ut compendio dicam, non aliqua tantum, sed omni ex parte laborabant. Hostes enim totis copiis urbem obsidebant, erantque numero superiores adeo ut centum ex illis, quod vix assequitur fidem, cum uno e nostris manus conferent; gloriaque non vulgari antagonistas auferent, egregiæ virtutis facto periculo. Equidem Athletarum studium appellabam, quoties eo loci ventitarem, in quo fortiter, præclareque agentes, magnam sibi ex præclare gestis gloriam comparabant, quum vero flagitiorum nostrorum numerus usque adeo excrevit, ut districtum in nos divinæ ultionis gladium inebriaret; die prima post vigesimam mensis Maji, quarta vero ab eo die quo murus corruit, civitas in hostium potestatem redacta est. Modum autem quo fuerit expugnata, opere pretium erit dicere; fuit enim horroris plenus, quum enim Dei severa in nos animadversio, eorum qui fortiter hostibus resistebant, strenuissimum quemque huc atque illuc dissipasset, & inclytum patricium, cum ejus commilitonibus, ad corpora procuranda, a manibus in domos proprias avocasset, barbarorum animos impulit, ut ad fatalem illam turrin, de qua superius obsidionem integrarent, machinis illis adhibitis, quæ ad lapidum projectum usui erant. Tali enim ludicro parricidæ illi urbem invadentes sese oblectabant, nec sane difficili negotio grassabantur paucis admodum militibus custodientibus partem illam, propterea quod opportunum illud pugnandi tempus cives non extimabant, securique propugnatores alia omnia, quam ad propugnacula se conferre meditabantur. Dum igitur hostes in urbem lapides horrendum in modum, conjectarent, totumque illius ambitum complerent, scala quædam lignea per quam propugnatoribus erat pervia semidiruta turris effringitur, quo facto rumor ingens exortus est, quem quum audivisset patricius continuo surrexit impransus e mensa, pro scala valde sollicitus animi.

Turris semidiruta tandem expugnatur.

Jam vero barbari simul illam disruptam persenserunt, quippe quum prope ipsam lapidum projectio contigisset, muro magna cum alacritate propinquam. Quumque nonnisi paucos in turris præsidio positos conspicati essent, hos fortiter ibi repugnantes contrucidarunt, inter quos erat etiam beatus Johannes patrianus: quo facto libere in illam conscendunt, eamque demum potiti sunt. Hinc vero deinceps in morem fluminis, per totam urbem diffusi, in illorum conspectu volitabant, qui ad repugnandum adhuc congregabantur. Ac primum iis qui ad Servatoris ædis vestibulum contra eos aciem instruebant ad unum trucidatis, magno impulsu valvas aperiunt; templumque

su-

subeunt strictis ensibus, crebro anhelitu ignem naribus, oculisque
 spirantes. Tum vero omnis ætas eodem temporis momento in acie
 gladii corruit. Princeps & omnes iudices terræ, quod in psalmis canere
 solemus, juvenes, & virgines, senes cum junioribus, monasticam
 professi, tum matrimonio copulati, sacerdotes, & populus, servus, &
 liber, quique in lectis multo jam tempore valetudinarii decumbabant.
 Nam ne his quidem parcere, Deus bone, carnifices illi didicerunt.
 Animus enim humani sanguinis sitiens eorum mortibus, qui primo
 iratis occurrunt, minime satiantur: erat igitur tum videre, ut divini
 Sophoniæ verbis utar diem illum, diem calamitatis & miseriæ, diem
 angustiae & ruinæ, diem tenebrarum & caliginis. Post hæc autem
 (quid enim pluribus oportet singula eorum percensere, quæ primariis
 urbis viris evenere, præsertim cum auribus ipsis, ne dum animis hor-
 rorem incutiant?) inclytus patricius qui sese in arcem quamdam re-
 ceperat, postridie una cum septuaginta viris vivus capitur, atque octa-
 vo ab urbe expugnata die, capitali supplicio plectitur. Quod quidem
 adeo excelso, fortique animo pertulit, ut nihil humile, nihil sua con-
 stantia indignum admiserit, ne leve quidem timiditatis alicujus argu-
 mentum monstraverit; nec mirum, quando antea nullo pacto adduci
 potuit, ut urbis prodicionem salutis propriæ causam faceret, præser-
 tim quum per multos haberet hujus consilii non probatores tantum,
 verum si voluisset, etiam ministros. Ille vero maluit cum honesta-
 te mortem oppetere, ut eorum qui cum ipso erant, saluti prospice-
 ret; atque unum pro multis ad Christi imitationem caput obicere,
 periculo, (quamquam hoc homicidarum animos ad commiserationem
 neutiquam flexit) quam aliquid nobilitate sua indignum mente com-
 plecti: cujus animi magnitudo, atque ad subeundum supplicium ala-
 critas ipsi quoque Busæ, Ameræ Chagebis filio, qui mortis auctor
 fuit, magnæ admirationi fuere. Verum ipse ad bene, beateque mo-
 riendum hinc sibi talia præsidia comparaverat, propterea quod omne
 belli tempus in mortis contemplatione transegerat, eisque qui secum
 obsessi erant viam, quæ ducit ad immortalitatem optimis cohortatio-
 nibus commonstraverat. Unde per hæc pietatis officia excessum vitæ
 minime habuit formidandum quibus enim assidua præmeditatione cau-
 tum est, ne imparatum pectus habeant ad hæc extrema subeunda, his-
 ce non injucunda erit, hinc ad cælum, quum contigerit, transmi-
 gratio. Ceterum barbari in illos etiam, quos cum patricio ceperant,
 (erant autem omnes hi Syracusis honestissimo loco nati) cum qui-
 busdam aliis captivis, extra urbem ductos, & in orbem dispositos
 uno impetu invadunt agrestium canum in morem, & hos quidem
 lapidibus, hos vero baculis, alios hastis quas præ manibus habebant,
 quosdam etiam quibuscumque, quæ se fortuito obtulissent, instrumen-
 tis crudelissime insectantes, morti dabant: & adhuc animis immanif-
 sime sævientes horum corpora ambustione absumebant.

Nicetas vivus
 decorticatur.

Nec vero silentio præteribo qualia barbaræ crudelitatis exem-
 pla in Nicetam exercuerint; erat hic Tarsensis genere, atque in re
 militari apprime eruditus & strenuus, qui oppugnationis tempore
 im-

impium Mahometem, apud eam nationem prophetarum eminentissimum habitum, maledictis compluribus quotidie proscindebat; hunc ab interficiendorum numero sevocatum, humi reclinantes supinum, (tuam, Deus, clementiam imploro) a thorace pectoris ad pubem usque vivum decorticarunt; effusa vero perfectionem viscera contis dilaniabant, ad hæc cor ipsum, manibus avulsum ab homine adhuc spirante, plusquam immaniter dentibus mandebant primum, postea ad terram allisum, petiitque lapidibus, tum demum exsaturati reliquerunt, verum de his alias.

Ego vero, qui jam iterum cum episcopo in gratiam redieram, atque in episcopi templo, una cum ipso, stans precibus, hora sexta, operam dabam, turrim a Barbaris expugnatam auribus cepi, quum ad finem cantici ventum esset; quo nuntio non mediocris fuit audientium animis pavor injectus. Etenim quid ni timendum nobis esset, incruentis hostium manus mox certissime incursum? Animum tamen quoquo modo recipientes, dum adhuc hostes ante prospectum templi in depradando essent occupati, nudi ac verecundi, quippe detractis omnibus aliis indumentis, præter illa quæ ex corio confecta gestabamus, ad altare ædis maximæ cum duobus aliis clericis perfugimus: consueverat ad hanc aram beatissimus pater Deum iratum conciliare, opemque ipsius pro suis filiis implorare, ac voti compo fieri; qua in re illum experientia mirificum sæpissime comprobavit, quamquam id temporis arcano divinorum iudiciorum consilio preces ejus rejectæ fuerant: quum ergo in his essemus periculis constituti, alter ab altero, si quid peccatum esset, veniam petebamus, ac vicissim donabamus. Deo vero gratiæ agebantur, quod ista nos perpeti decrevisset. Jam vero dum episcopus Angelo (a) tutelari suam ecclesiam commenda-

Episcopus
Angelo tute-
lari ecclesiam
commendat.

Tom. I. V v ue,

(a) Cuilibet ecclesiæ Angelum tutelarem esse, patrum docet traditio: consulendi itaque sunt, Orig. hom. 27. in Luc. D. Hilarius in psalm. 139. S. Hieronymus quæst. 8. ad Hadrianam S. Greg. Naz. orat. 35.

(b) Arrepta ex hoc loco occasione, ali-

qua de usu Græcæ linguæ in Sicilia exposuit idem Cajetanus in *Ani- mad.* ad hanc epistolam n. 20. Quod argumenti genus opportunius illustravimus in nostro *de Divinis Sicul. Offic.* Tractatu cap. 4. & 8.

ne, atque tumultu, nosque cum ipso tamquam agnos post pastorem sequentes: quumque in facellum, ubi reposita sacra vasa asservabantur, nostro ductu pervenisset, in eo nos inclusos detinet, eodemque satagit, uti majores natu barbaræ nationis quamprimum conveniant: quo factò de nobis apud ipsos narrationem instituit Semnoen; id enim nominis tum illi inditum, quem claris ortum esse parentibus, postea comperimus: cujus oratione permoti, dicam melius, Deo ad bonum exitum omnia perducente, bene animati hostes in nos esse cœperunt, eodemque die sacra deprædati, (erant autem hæc omnia perfecti operis, quinque millia librarum ponderis) captivos nos egredi ex urbe fecerunt, dolore, ut omittam cetera, vehementi confectos, atque ad Ameram qui in veteri majore ecclesia confederat, traduxerunt. Hic autem in una earum, quæ ibi reperiebantur cameræ, conclusos reliquit; illic omnimodis incommodis affici corpusculum fuit necesse; nam & gravi odore locus repletus est eo scilicet qui ex naturalibus excrementis exoritur, vermibus etiam, qui solent indidem ingenerari & scateri, necnon & muribus consueto ibi degentibus, tum pediculorum examine, & cimum, & pulicum prope modum exercitiis inhorruit. Ut vero nox facta est, tenebris obruti sumus, sub tactum ferme cadentibus, fumo etiam, qui forte externe fiebat opleta domus, qui & respirationem miseris interclusit, & mutuos aspectus maxima ex parte nobis ademit in hac ipse camera cum sacrorum antistite, & altero e clericis fratribus constricti fuimus. Nam qui reliqui fuerunt urbis excidio, una omnes contrucidati sunt; dies ibi triginta complevimus. Propterea quod ad Syracusanas munitiones demolendas id temporis voluerunt insumptum, per idem spatium ea quæ intra murorum ambitum continebantur, incendiis absumpta. Captæ vero prædæ spolia tot fuere, tantique pretii, ut ejus subducta ratio millies mille nummum reperta sit.

Inde Panormum adducti. Non multo post iter Panormum versus egressi, quod sex dierum intervallo perfecimus, vecti jumentis ferendis oneribus natis; abduxerunt vero nos immites efferique æthiopes (a), tandem diurnis æstibus, nocturnisque frigoribus divexati, die septimo quum interdiu, noctuque iter facere non fuisset desitum, celeberrimam, civibusque frequentem urbem Panormum (b) ingressi sumus, obviam nobis urbem ingredientibus a popularibus proditum, qui ob lætitiâ effusi epiniâ concinebant, dumque prædas in urbem victores importare viderent, pæane, faustisque acclamationibus excipiebant. Jamvero in urbem succedentes convenarum, ac civium multitudinem juxta atque fa-

(a) Iis pro rebus arduis, atque difficilimis utebantur Saraceni. Confule Johannem Diaconum de *Martyrio S. Procopii Episc. Tanromen.* apud eundem Cajetanum tom. 2. pag. 60.

& seqq. & apud Socios Bollandianos *Act. SS. Januarii* tom. 1. pag. 1098.
(b) Ad quæ exhibuimus in notis ad Dipl. ccxc.

famam illius, tum demum comperimus, nihilque imparem opinioni nostræ fuisse. Illuc enim universum Saracenorum genus confluisse, putares, a solis ortu, & occasu, ab aquilone, & mari juxta beatissimo Davidi consuetum loquendi morem. Unde in tanta incolentium colluvie, homines coangustati, in circuitu ædes struere, atque habitare occœperunt; adeo ut per multas adjacentes urbes posuerint, primariæ, si quis vellet, ad oppugnandum & repugnandum non impares. Quum igitur, ut dicere institui, nequissima urbs rerum omnium potirretur, Contarchum (a), imperii nomen id est, sui nominis celebritate neutiquam dignum putavit, donec nos sub jugum mitteret. Quin & se facturum sibi promittit & comminatur, ut ab se longe positos, atque adeo ipsius imperatricis urbis (b) viros in suam redigat potestatem. His ita se habentibus post diem quintum ad majorem Ameram introducimur; is autem ad solarium superbe in folio confidens valde sibi ex tyrannica potestate placebat, & quasi mantile nobis, ipsique medium, suspensum utriusque aspectibus obversabatur. Sistunt episcopum ministri, tum ille per interpetrem tenes, inquit, nostratem orandi modum? Minime, inquit sapientissimus præsul; is vero, cujus rei gratia? Respondet episcopus: quia summus ego sacerdos Christi sum Christique fervorum mystagogus, de quo prophetæ, & justi olim vaticinati sunt. Non sunt, inquit, Ameras apud vos revera prophetæ, sunt vero nomine; non enim ab illis abalienatus esses ob tuas doctrinas, neque a recta deflexisses, in circuitu enim impii ambulant. Quid enim prophetam nostrum blasphemias impetitis vos? Minime nos prophetas blasphemamus, excipit episcopus, propterea quod non in prophetas invehi, sed pro ipsis loqui, magnificeque sentire, condidicimus; hunc vero, qui apud vos colitur, ignoramus. His responsis attonitus, extemplo nos in carcerem retrudi jubet. Ducti incedebamus media urbis platea in popularium conspectu. Christianorum permulti subsequabantur, de nostra miseria non obscure ejulantes, necnon contrariæ sectæ homines spectandi studio excitati, nos circumstipaverant, inquirebantque, quisnam esset celeberrimus ille Siciliæ archiepiscopus, hunc ad modum populum evasimus. Tandem in desmoterium conjicimur, id autem lacus est, quatuor supra decem gradibus depressum habens pavementum adeo ut illi ostiolum pro fenestra esset. Tenebræ hic miræ, & palpabiles; luminæ tantum lucernæ, vel interdiu, aliqua ex parte collustratæ; neutiquam in isto carcere luciferum, mane exorientem, fas est aspicere, nec lunam radios emittentem. Corpusculum hic æstivis caloribus percussum, ætas enim erat, & cohabitantium halitus torridum; propterea cimices, & pedicoli, & pulicum examina, ceteraque hisce bestiolis similia, per tenebricosum hoc pavementum missillum hominem stigmatiam reddunt. Sunt & eodem in carcere conclusi, promiscueque nobiscum harum miserationum mercaturam facientes,

Tom. I.

V v z

tes,

(a) Id est, præfectum,

(b) Nempe, Constantinopolis,

tes, Æthiopes, Tarsenses, Arabes, Hebræi, Longobardi, tum Christiani nostrates e diversis locis profecti; in quibus erat quoque sanctissimus Militenis episcopus, duabus compedibus pedes obstrictus. Tum vero pontifices alter alterum complexi, sanctoque osculo exosculati, paululum ob ea quæ sibi evenerant, sunt collacrymati. Mox Domino eadem de re gratias agentes ex nostra philosophia depromptis rationibus doloris sensui repugnabant.

Dum in his versaremur, execrabilis ille dies statim apud hosce sacrificii recurrit, quo die memoriam facere se jactitant sacri illius, quod olim Abraham fecerat, quando datum arietem pro rationis participæ victimæ, Deo immolavit. Hunc per inscitiam Pascha nominant: nec abs re diem sic indignant, non enim ab Ægypto in terram promissionis est ille transitus, juxta veterem Paschatis nomenclaturam, neque ex hac terra in cælestem oram, aut ex vita ad vitam, ut Christiana fides hoc vocabulo uti nos docet, sed ex vita ad mortem, & ex hoc corporeo interitu, & sub sensum cadente ad sempiternum illum, & ad id quod numquam sine sit cariturum incendium: in hac diei celebritate, o dementiam singularem! Archiepiscopi comburendi cepere consilium sanctissimum quæ Christi pontificem malis Dæmonibus hostiam offerendi: quidam enim ex iis qui populo præerant, os habens patenti sepulchro adæque spirans: æquum est, inquit, ad circumstantes conversus, o cives, in hunc Christianorum antistitem manus injicere, pro nostra incolumitate, tum quo festivius ac si umquam alias, celebre nobis Paschatis festum agamus. Sic enim prospere nobis res nostras cessuras, & incrementa meliora capturas esse confido, hæc ille. Verum hæc audientes senes quidam, canitie juxta ac prior, togaque honestissimi ad populum habiti, eo consilio factum improbarunt, non enim hoc fas esse dicebant; satis putabant ad illius diei celebrationem cohonestandam insigne pervigilium egisse, excidium putato Syracusanæ urbis. Itaque in hunc modum mali consiliiarii, in archiepiscopum, & in nos concitati, opitulante, & pro nobis pugnante Deo, funestum consilium dissipatum est. Jam ex illo in hunc usque diem persistimus ærumnis multis detenti, mortemque ipsam quæ semper nobis captivis imminet, quotidie præstolantes. Tu vero o dilectum Caput, o venerabile, tui Theodosii factis usque memor, Deum placatum propitiumque reddito, ut nostros hosce fluctus componat sistat atque compescat; nostramque captivitatem convertat, sicut torrens in austro juxta Prophetam regem, Deique Parentem. Amen.

*Fructus laborum sume meorum, pater;
Sunt quippe pleni quæstum, & lacrymis madent;
Sume pater, mandata; sume his litteris
Excidia quæ in nos hostis invexit feræ.
Deum rogato, tendat ut amicas manus,
Jamjam propinquo funeri, gnato huic tuo.*

DIPLOMA CCXCII.

*Fragmentum Dispositionis de patriarchatu Constantinop. sub
Imp. Leone, cognomento sapiente, confecta: ubi de Sy-
racusano metropolitano, ipsi patriarchæ subiecto,
& de reliquis Siciliae episcopis qui
sub eodem metropolitano
erant (a).*

CAtanensis metropolitæ nullus subest thronus, Sub Syracusano
metropolitano Siciliae, Tauromenitanus, Messanensis, Agrigenti-
nus, Croniensis, Lilybœi, Drepani, Panormitanus, Thermarum,
Cephaludii, Alesæ, Tyndarii, Melitensis, Liparenis Præter
has metropoles ejusdem Leonis ævo & triginta octo archiepiscopatus
patriarchæ Constantinopolitano erant subiecti, quos enumerans deci-
mo septimo loco ponit Messanensem ecclesiam in Sicilia.

Anno 886.
circiter.

Auber. Miræus
Not. Episcop.
Orb. Chr. lib.
1. cap. 10.

DIPLOMA CCXCIII.

*Fragmentum Donationis imperatoris Ottonis I. ad Romanum
pontificem. Confirmat jura ecclesiæ Romanæ, cui
concedit patrimonium Siculum, e manibus
Saracenorum recuperandum (b).*

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum,
Theanum, & Capuam; necnon patrimonia ad potestatem, & di-
tionem vestram pertinentia, sicuti est patrimonium Beneventanum,
& patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriae superioris,
& inferioris. De civitate autem Neapolitana cum castellis, & terri-
to.

Anno 962.
die 13. Feb.

Baron. tom.
10. ann. 962.
n. 3. & seqq.

(a) Eadem habet Nilus archimandrita, cognomento Doxopatrius, in suo Tra-
ctatu de quinq. Thronis Patriarch.
quem jussu Rogerii Siciliae regis di-
gessit, lib. 1. cap. 24. Sicilia, inquit,
præterea, & Calabria se Constau-
nopolitano supposuerunt, & sancta
Severina, quæ & Nicopolis dicitur.
Sicilia autem universa unum metro-
politam habebat, Syracusanum; reli-
quæ vero Siciliae ecclesiæ Syracusani
erant episcopatus, etiam ipse Panor-
mus, & Therma, & Cephaludium,
& reliquæ. Et paullo infra in indl-
calo metropolitaram Constantinop.

patriarchæ subiectorum, hæc subjun-
git: *Syracusa Sicilia, habens epi-
scopos viginti unum. I. Catania.
II. Tauromenia. III. Messina. IV. Ce-
phaludii. V. Thermarum. VI. Pa-
normi. VII. Lilybœi. VIII. Traca-
lorum. IX. Acraganensis. X. Tyndaris.
XI. Carines. XII. Leontines.
XIII. Alesæ. XIV. Gaudi insula.
XV. Melita insula, quæ dicitur
Malta. XVI. Liparis insula. XVII.
Vulcani. XVIII. Didymi. XIX. Ussi-
na. XX. Tenari. XXI. Bastadii.*
(b) Hujusmodi donationem indicant &
laudant, Natalis Alexand. Hist. Ec-
cles.

toriis, & finibus, & insulis suis, sibi pertinentibus, sicut ad easdem respicere videntur; necnon patrimonium Siciliae, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem Cajetam, & Fundum cum omnibus earum pertinentiis. Insuper offerimus tibi, B. Petre apostole, vicarioque tuo domno Johanni papa, & successoribus ejus, &c.

D I P L O M A C C X C I V.

Fragmentum Diplomatis imperatoris Henrici I. De regalibus S. Petro, & Romanae ecclesiae concessis. Et signanter de patrimonio Siculo e potestate Saracenorum recuperando (a).

Ann. 1014.
Baron. ann.
1014. n. 7. &
Goldast Con-
stit. Imperial.
tom. 1. ad ann.
1014.

Item in partibus Campaniae, Sora, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam; necnon & patrimonia, ad potestatem & ditionem vestram pertinentia, sicut est patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque patrimonia Calabriae superioris, & inferioris. De civitate autem Neapolitana cum castellis, & territoriis, ac finibus, & insulis sibi pertinentibus, sicuti ad easdem aspiciere videntur; necnon patrimonium Siciliae, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem Cajetanam, & Fundum cum omnibus earum pertinentiis,

DI-

cles. saecul. 10. cap. 7. art. 8. Franciscus Pagius Breviar. Rom. Pontif. tom. 2. in Johanne XII. n. 7. Ceterum quod ecclesiae Romanae ingens in Sicilia patrimonium fuerit, ostendemus infra, Dissert. v, ubi exponemus etiam qualiter idem patrimonium administrari solebat, & quomodo illud, imperatore Leone Isaurico, Romano pontifici abjudicatum fuerit.

(a) In Dissertatione nostra modo laudata, agemus etiam de pia hac promissione, ab Henrico I. imperatore Romanae ecclesiae facta, ad exemplar illius, quam imperator Otto I. fecerat, quamque nos hic proxime descripsimus. Ipsam eandem Henrici donationem ulterius laudat Franciscus Pagius superius laudatus in *Benedictio VIII. n. 6.*

D I P L O M A C C X C V .

Epistola Popponis Trevirorum archiepiscopi ad Benedictum papam IX. S. Simeonem monachum Syracusanum, reclusum in porta Trevirensi, canonizari petit (a).

Reverendissimo patri patrum, gratia & nomine Benedicto, Poppo, licet indignus, divina tamen largiente clementia, S. Trevirensis ecclesiæ minister, cum totius affectus dilectione, debitam subjectionem.

Superiore tempore, quum annuente venerandæ memoriæ Johanne, in hac S. Sede apostolica prædecessore vestro, amore visio-
nis sepulcri Dei hominis Jesu Christi, Jerusalem profectus peregre
fuissem; in regione nostra pravorum hominum supercrevit iniquitas,
ita ut nec adhuc manus possint ab incæpta retrahere nequitia, om-
nia per circuitum diripientes ac devastantes. Super quo sapissime
deprecatus faciem Domini mei regis, quatenus manum mihi porrige-
ret suæ animadversionis, nihil profeci. Sæpe etiam supranominato
prædecessori vestro pro eodem supplicavi, nec quidquam usque adhuc
consolationis impetravi. Quamobrem desidero, ut vel nunc solatietur
mihi, Deo amabilis, paternitas vestra; mittatque virum de honora-
rioribus, ac prudentioribus vestris, qui mihi in necessitatibus meis
consilio simul, & auxilio suffragetur. Auxilietur, dico, de adversis;
consilietur vero de his quæ latere non credo aures vestræ sanctita-
tis. At vero si hæcenus vos latuerunt, jam nunc obsecro, uti beni-
gnum litteris meis accommodare velitis auditum.

Vir quidam vitæ sanctitate laudabilis, apud nos diebus istis ex
hac vita migravit: quem, si signis, & virtutibus quæ per eum Do-
minus operatur, credere debeamus, procul dubio eum cum sanctis
æternæ beatitudinis habere consortium non dubitamus. Sed non tam
signa quæ fidelibus, & infidelibus communia sunt; quam fidei virtus,
qua

Anno 1040.
circiter.

Socii Bolland.
tom. 1. Acto-
rum Junii die
1. de S. Simeo-
ne.

(a) S. Simeonis vitam, auctore Eberwino abbate, publici juris effectit Laurentius Surius *de Vit. Sanctor.* die 1. Junii, & ex eo Octavius Cajetanus tom. 1. *Sanctor. Sicular.* pag. 101. eandemque postea cum octo Codicibus manu exaratis collatam, emendatius recusit continuator Johannis Bollandi, Godofridus Henschenius *Act. Sanctor.* die 1. Junii *de S. Si-*

meone monacho recluso. Sed quoniam de sollemni ejusdem sancti canonizatione minus quam per erat antedicti scriptores differuerant: hinc fuit opus, ut singularem de hoc argumento observationem institueret alter ejusdem Bollandianæ continuationis socius, Daniel Papebrochius cit. die 1. Junii: ex quo hocce monumentum & duo præterea sequentia exscripsimus.

qua fideles ab infidelibus sequestrati sunt, qua ipsa, dum adhuc in corpore maneret, plurimum viguit, de ejus sanctitate nos certos reddidit. Proinde accersivit nos tam clerus, quam populus ecclesiae nostrae, obsecrantes, uti litteris nostris ad hanc apostolicam Sedem, cui vos, auctore Deo, praesidatis, cum illius viri sancti vita, & miraculis missis peteremus; quatenus, si ita ita vobis cautum videatur, dato nobis vestri apostolatus decreto, nomen ejus liceat cum sanctorum nominibus conscribi, ceteraque honoris sanctis debiti, ipsi impendi; itaque, quid solatii, quid consilii, super allevatione angustiarum nostrarum, hinc & inde obortarum, prudentia vestra mihi ineundum decrevit, sine longa temporis dilatione dignemini insinuare. Honor vester & meritum apud Deum, & homines augeatur,

D I P L O M A C C X C V I.

Bulla Benedicti IX. Sanctorum confessorum canoni ascribit eundem B. Simeonem Syracusanum.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis, episcopis, sacerdotibus, & universo clero, cunctisque populis, tam regni Teutonici, quam etiam quarumcumque nationum, vel linguarum, salutem carissimam cum benedictione apostolica.

Anno 1041. **D**ivinae majestatis auctoritas, semper inenarrabilia faciens, sicut in sanctis suis mirabilis praedicatur, ita & operibus declaratur, dans eis virtutem & fortitudinem curare omnem languorem & omnem infirmitatem. Quod donativum ipse Deus, spiritualium donorum distributor & auctor, militibus suis quorum non est numerus, in hoc etiam mortali corpore, dum in saeculo degerent, propterea concessit, ut & iisdem ipsi semper spe divinae retributionis habentes sancti Spiritus fidele pignus, fiducialius, ac fortius inniterentur, & gentes divina mysteria intuentes, omni superstitione postposita, ad viam Christianae veritatis ex intimo cordis converterentur; alios vero, quorum similiter incomprehensibilis est multitudo post vincula tantum carnis, his quibus virtutem donavit, atque magnificavit; ut corporeis exuviis in sepulcro positis, & membris in favillas resolutis, sentientibus, atque videntibus mirabilia, fides inculcetur, & cumularetur, eos illic feliciter vivere, ubi vera est, & aeterna vita: ad quam nemini accedere licet, nisi vitae temporalis oblectamenta exosus, ad illam tota semper mentis intentione suspiret, si quando mereatur de peregrinatione ad patriam, de exilio ad postliminium revocari. Igitur quoniam crebris nuntiorum indiciis, crebrisque litterarum characteribus clamor magnus, strepensque rumor ex Trevirorum partibus usque Romam pervolavit, esse inibi viri cujusdam Simeonis admi-
ra-

*Iidem SOCI
Boll. & Fonta-
ninus Codic.
Canonizat.
Bull. 3.*

rabile corpus signis & prodigiis, virtutibus & miraculis radians, ut sol meridie sereno aere; terram strictius osculati, Dominum benediximus toto corde, tota mente, totis viribus; qui nostris temporibus dignanter intra sanctam suam corpus Ecclesiam, hoc præcipuum membrum divino lumine accendit, ut sit lucerna ardens, posita super candelabrum, quæ luceat omnibus qui sunt in domo Domini.

Itaque conventi, atque pulsati a carissimo fratre nostro domino Poppone ejusdem Treveris archiepiscopo, ut quod nobis visum fuisset de celebratione ejusdem sanctissimi viri, salubri definitione nostræ apostolicæ auctoritatis statueremus atque decerneremus;] omnibus quos in salutatione prænotavimus, notum his litteris facimus, quid ex ea re censuerimus. Nam collecta Romani nostri cleri splendida fraternitate, cum partus sacratissimæ Virginis annuo recurso per hunc orbem radiaret, concordi deliberatione determinavimus, & alta sententiæ radice fundavimus, eundem virum Dei Simeonem quem Dominus commendat atque probat, significatione tantarum virtutum, sanctitatis & gratiæ plenum, ab omnibus populis, tribubus, & linguis sanctum procul dubio esse nominandum, ejusque natalem singulis annis recurrentem passim sollempniter observandum, & ferialiter celebrandum & venerandum ad instar diei festi: nomen quoque ipsius Martyrologio cum sanctorum nominibus suo loco * inferendum. * Forte inferendum. Cui sententiæ hoc etiam subdidimus, ut quisquis hujus nostræ constitutionis temerarius contemptor, & cervicosus refragator exstiterit, primo se noverit Dominum graviter offendere, deinde sancti illius patrocinia, immo omnium sanctorum quorum contubernio gratulatur, nostramque de cetero apostolicam nullatenus debere benedictionem sperare; conservatoribus ea multipliciter donatis, in omnia sæcula sæculorum. Amen.

D I P L O M A C C X C V I I .

Epistola ejusdem Benedicti ad Popponem Trevirorum archiepiscopum. De sollempni canonizatione ejusdem S. Simeonis.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, Popponi patri, tam suis meritis, quam divino carismate Trevirorum archiepiscopo, salutem carissimam cum benedictione apostolica.

Sumptis reverentiæ vestræ litteris, & lectis, atque relectis; in- Anno 1041.
 imo cordis earum vim reposuimus, ut vobis petentibus desiderata concederemus. Nam illius regula magistri nos oportet, in quantum possumus imitari, qui se bene petentibus non est obstinatus, se in veritate quærentibus non est prolongatus, nec ad fores suas perseveranter pulsantibus ad aperiendum retardatus. At nos, licet tardius
 Tom. I. X x dius

Iidem Socii
 Boll. die 1. Junii de S. Simeone.

dius quam cupivimus, ad sonum tamen paginæ vestræ, ut debemus, pro affectu respondemus. Neque enim facimus quod volumus; sed divinitus ut faciamus accipimus, quæque suis temporibus superna dispositio coaptavit. Quod igitur meministis, Sedem apostolicam cui ex divina dignatione præsidemus, totius ecclesiasticæ pastoralitatis esse refugium, ut votis vestris ad eam confugientibus annueremus, meritis amplexibus hæc ipsa verba donavimus. Quippe quum sit origo, & fundamentum ecclesiarum, Domino confessionem Petri taliter compensante: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*. Dignum plane videtur, ut omnis Christiana fidelitas ad eam concursum habeat, & ipsa omnibus manum solatii porrigat. Vobis vero, in congressu positus, ad iniquitates pravorum hominum debellandas, ac spirituali gladio puniendas, quem in rebus divinitus vobis commissæ vicis adiutorem præfulem a nobis poposcistis..... dirigimus; quem quidem & honestas morum, sicut nomine indicat, & sagax animi pulchritudo decorat. Quem huic negotio aptissimum censuimus, quia Domini fidelem servum, & prudentem cognovimus; ut cui & astutia serpentis est, & columbæ simplicitas; de cujus quodammodo labiis fluunt mella, pro captu audientium cælestis ambrosiæ plena. Quare & eum a corpore nostro velut dextrum separavimus brachium, precantes ei salutem, & gaudium. Dirigimus ergo illum ut solatietur vobis in necessitatibus vestris, tam scilicet in opere consecrationis, quam & in unctioe Confirmationis; & si quid in necessitatibus aliis, Domino favente, valebit, pro libitu sanctæ vestræ fraternitatis. Ut autem illum tractare uti decet non detrectetis, vel dissimuletis, nulla credimus admonitione indigetis: quum vestra benignitas inde sit profusior, unde est sanctior.

De cetero ad virum illum Simeonem veniendum, quem numerosis coruscantem miraculis, divinis præfulgentem virtutibus, ostendistis. Ex quo liquet, eum in fragili corpore thesaurum bajulasse spiritualis gratiæ, ut non solum sibi præviderit ad salutem; sed aliis quoque atque aliis ad multiplicem sanitatem. Quia igitur ad illam æternam beatitudinem, illamque summæ felicitatis perpetuitatem, ac cæleste consortium pervenisse creditur; sicut opere signorum frequentius panditur; nostræ apostolicæ auctoritatis sententia, iudicium divini arbitrii secuta, & consensu complurimum fratrum nostrorum suffulta, decernit eundem virum Dei Simeonem, posthac semper, & ubique sanctum debere nominari, ejusque natalem sicut aliorum sanctorum, reverentissime singulis annis celebrari: *non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat*, dicit Apostolus. Ergo laudetur vigeat placeat celebretur perametur & colatur, nomenque illius Martyrologio inferatur. Ipse intercedat pro peccatis & negligentis nostris, & omnium commissorum nobis apud clementissimam divini Numinis majestatem: ut mirabilia quæ visibiliter exhibet circa infirmorum corpora, in animabus nostris occulta virtute dignanter exhibeat.

DI-

DIPLOMA CCXCVIII.

Capitula confraternitatis venerabilissimæ imaginis S. Mariae, collocata in templo sancti Michaelis Naupolitessæ Panormi.

ΤΟΥ θεοπάτορος κὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ἐν τῷ Θεῷ κὶ τῷ πατρὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς
 εἰπόντος. ὅτι δύο ἢ τρεῖς ἐν ὀνόματι κυρίου
 αὐτοῦ. κὶ μικρὰ αἰετὸν ἐφροσίνην ἐπὶ ἡμῶν
 πρὸς ἡμῶν αἰετὸν συναλθῶν, κὶ χορὸν ἵνα
 συσύσασθαι ἐξῶν, ἐν ἐκείνῳ κἀσπασθῶν
 φύλακα, κὶ σωκοῖα αἰετὸν ἐφροσίνην.
 Καὶ ἐκείνῳ πατρὶ ἐκείνων πετύπωμα
 κὶ ἐσπεύσασθαι λίαν σωπετηρημένως, κὶ
 ἀσφαλῆ. κὶ δὲ ἔργα ἐπερατώδη κὶ τὸ
 ἑξακισχιλίων ἀνακακοσίων ἀνακακοσίων
 ἐκείνῳ αἰετὸν ἐφροσίνην ἀνακακοσίων
 αἰετὸν ἐφροσίνην. κὶ τὸμος σωπετῶν αἰετὸν
 αἰετὸν δοξάντ. . . . ἔχον ἐν ἑαυτῷ. ἐφροσίνην
 αἰετὸν ὑπὸ τῷ χρόνῳ διαφθερῆσαι, κὶ πρὸς
 ἀφροσίνην. . . . ἀελίαν πατρὶ οὐδὲν καταν-
 αἰσῆσαι. ἵνα μὴ ἀμνημονέσθαι αἰετὸν τυπαδέντα
 αἰετὸν, κὶ γραφέντα ἡμῖν αἰετὸν, κὶ τὰς μετὰ
 ἡμῶν ἴσονται, κἀμια. . . . αἰετὸν ἡμῶν
 αἰετὸν ἀμνημονέσθαι. κὶ αἰετὸν μετὰ αἰετὸν παρ-
 αἰετὸν αἰετὸν μετὰ αἰετὸν. κὶ φυλακῶν, κὶ σωπε-
 φουσιν ὡς οἶονται ἀπὸ τῶν αἰετὸν καλῆ μο-
 κημότητα. Διὸ δὴ κὶ τὸν παρὸν αἰετὸν σω-
 δέντες αἰετὸν, κὶ τὰς οἰκίας ἡμῶν ὑπο-
 γραφῶν αἰετὸν καταμπεδώσαντες, ἐν τῷ
 ὀνόματι αἰετὸν πατρὸς, κὶ αἰετὸν Τῆς, κὶ αἰετὸν
 ἀγίου

QUUM Dominus & Salvator *Ann. 1048.*
 noster Jesus Christus Deus *Ex autogra-*
 & hoc inter cetera dixisset: *pho membr.*
 ubi duo, vel tres sunt congregati *regiæ Cappel-*
 in nomine meo, ibi sumi in medio *læ S. Petri Pa-*
 eorum; non parum infiterunt an- *norm.*
 tecessores nostri, ut simul conveni-
 rent, & locum constituerent sacrum
 ad efficiendum illum custodem per-
 petuum sacri coetus. Quapropter ab
 illis constructus fuit, & magno stu-
 dio firmiter conservatus. Atque
 opus quidem ad finem perductum
 fuit juxta sexmillesimum quingente-
 simum quinquagesimum sextum an-
 num (a), prima indictione tunc per-
 acta. Sed & Codex conscriptus
 fuit, ea quæ tunc decreta fuerunt
 continens in seipso. Accidit autem
 ut præ tempore videretur corrup-
 pi, & quasi omnimode in poste-
 rum legi non posse: ne itaque in
 oblivionem nobis, & posteris nostris
 abeant statuta, & conscripta, nos
 hunc renovari debere censuimus:
 atque his deinde tradere in memo-
 riam & custodiam & conserva-
 tionem, ac in tanti scilicet boni
 stabilitatem. Quamobrem & præ-
 X x 2. sen-

(a) Hujusmodi Capitula scripta dicuntur anno a creatione mundi 6556. id est Christi 1048. juxta æram Græco-Siculorum, qui Christum natum volebant anno orbis conditi 5508. atque ita, Saracenis adhuc in Sicilia

dominantibus; licet eorum renovatio principibus Nortmannis antiquior non sit. Scripturam hanc latinitate donavit eruditissimus vir Franciscus Pasqualinus.

ἀγία πνεύματος. τῆς μίσε κ' ἀσυγχύ-
 τυ, κ' βασιλίας ἀρχῆς, τυπόμεν. ὡς ἀν
 ὑπερεπόμεν. ἐν παῖς θείας κ' ἱεραῖς δο-
 ξολογίαις τῆ πανσέπτω κ' θεία εἰκόνι τῆς
 ὑπεράνω δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, κ' ἀεί-
 παρθένης Μαρίας. τῆς κ' τῶν εἰσὶν ἐχά-
 σης ἐν τῷ ναῷ τῷ πανενδόξου, κ' ἀρχιερα-
 τηγῶ Μιχαὴλ τῷ τιμωμένῳ ἐν τῇ πᾶν ναυ-
 πακτικῶν μονῇ κατὰ τῶν τῷ γυρίῳ γη-
 τονίαν. πρό μὲν ἄλλοι παντός, κοινῶς
 ἅπαντες ἅπαξ ἑκάστου μηνός, ἐν ἡ ἐκκλη-
 σία τ' εἰσεως ἐτύχεν. ἐκείθεν δὲ μεθ'
 ἱερῶν ὕμνων πάντῳ λαμβάνοιτες,
 ἀπάγωμεν, ὅπου ἀν ἐπιμάσει αἶς ἐξ ἡμῶν
 τῶν μνηταῖον εἰσὶν αὐτῶ. ἐκείθεν δὲ πάλιν
 πρὸς ἑπεραν ὅπου ὁ ἑπερος, κ' καθι-
 ξῆς τροχικῶς ἕως ἀν ἡ ὅλη ἀδελφότης
 ἐκμετρηθῆ. τῶν πᾶσαν ὑπερσίαν ποιῶν-
 τος ἑκάστου ἡμῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἀγία εἰκόνι
 κ' τῷ ὅλον μνηταῖον διάστημα. ἐπιτελεμέ-
 νης κ' τ' θείας μυσταγωγίας ἐν παῖς ἐβδο-
 ματικαῖς περιόδοις κ' πετράδα τε κ' πα-
 ρασκευῶ. μνήαν ποιῶμεν ἡμῶν πᾶν ὄρ-
 θοδόξων ἡμῶν βασιλείων. ἀγιοπάσαν πα-
 τριάρχου, τῷ ἱερωπάσαν μετροπολίτου ἡμῶν
 τῷ κανοσίῳ ἐκένυ... κ' ἡγεμένῳ τῶν...
 ... κ' ἱεροδόξου τῷ λιονάρδου. τῷ περιό-
 πος τῆς αὐτῆς μονῆς τ' ἡγεμενουσῶν ἐν τῇ
 πᾶν ναυπακτικῶν μονῇ. τῆς ὅλης ἡμῶν
 ἀδελφότητος πᾶν τε περιόπῳ, κ' τ' ἑρσο-

αἰλ-

sentem componentes tomum, & pro-
 priis nostris subscriptionibus hunc
 suffulcientes, in nomine Patris, &
 Filii, & sancti Spiritus, unius &
 inconfusi, & regii principatus, sta-
 tuimus quemadmodum inservire
 debeamus in divinis, & sacris ce-
 lebritatibus venerabilissimæ, & di-
 vinæ imagini supremæ dominæ no-
 stræ Deiparæ, & semper virginis
 Mariæ (a), collocatæ in templo
 gloriosissimi & exercituum princi-
 pis Michaelis, qui colitur in Nau-
 pactitesarum (b) regione juxta Gy-
 rii vicinium. In primis quidem
 communiter omnes semel singulis
 mensibus, in qua die convocatio sta-
 tionis inciderit, illinc cum sacris
 hymnis hanc capientes imaginem
 eo abducamus (c), ubi paraverit
 unus ex nobis menstruam stationem
 ipsius: illinc vero rursus ad aliam
 stationem, ubi alter paraverit, & sic
 deinceps per circulum, donec tota
 fraternitas expleta sit, omni ex par-
 te ministerium præstante unoquo-
 que nostrum circa ipsam sanctam
 imaginem, secundum totum men-
 sis spatium. Dum perficitur autem
 divina sacrorum actio in hebdo-
 madarum circulis per quartam &
 sextam feriam, memoriam faciemus

nos

(a) De Panormitanorum cultu & de-
 votione in Virginem, etiam quum
 Saracenorum tyrannidem Sicilia sub-
 biret, diserte agit rerum antiquarum
 indagator diligentissimus, Antoninus
 Mongitorius *Palermo devote di Ma-
 ria*, tom. I. cap. 3.

(b) Scilicet, eorum qui navigia com-
 pingunt: nam templum S. Michaelis,
 quod antiquissimum volunt, juxta
 mare intra urbem tunc temporis
 ingrediens, situm erat.

(c) Saracenorum tyrannidis non eo
 pervenit, ut patriam religionem Si-

culis prohiberet: sed divina facere
 & sacra, immo & publicas procel-
 siones permittebat: id vel ex hoc
 tantum loco plane liquet, sicut ex
 brevi Chronica fratris Conradi Domi-
 nicanæ die 1. Aprilis anni 1290. scri-
 pta, ubi ad annum 1027. agens au-
 ctor de Saracenorum rege Melauta,
 Bulfaraci filio, a Gayto Maymono Sa-
 raceno de Hispana interfecto, *Con-
 cessit*, inquit, *Siculis Christianis*,
*ut audirent divina palam, & sa-
 cerdotibus, ut portarent corpus Chri-
 sti ad infirmos.*

πρωτόνων, καὶ πάντες τῆς χριστιανικῆς πλη-
ρωματός. παντ' ἂν πετυπώται γίνεσθαι
παρ' ἡμῶν, κατ' αὐτῶν τῶν ἐισβολῶν
πρὸς πρώτης ἡμέρας ἑκάστη μὲν. εἰ...
χρημάτων σφοδρὸς ἐπισφρησας τῶν λεπτέρ-
γίαν ἐμποδίσαι, τῶν μὲτ' ἐκείνων ἡμέ-
ραν, ἢ τῶν μετ' αὐτῶν ἢ τῶν ἀφ' ἑξῆς,
εἴν' ἐκπληρωθῆναι τὸ λεπτέρημα. Καὶ μὴν
καὶ ἅπαξ τῆς ἐν αὐτῶν, πλεὴν ὀφείλομεν τῶν
δύαν καὶ ἀναιμακτῶν μουσαγωγίαν, εἴν' ἂν
ἀν' αὐτῶν ἡμῶν τυπωθῆναι, ὑπὲρ ἐυχόμε-
νοι ἀλλήλων, καὶ κἀντων κοινῶς, ὡς πρὸς
λέλεκται. πᾶσαν σεμνοπρέπειαν ἔχοντες,
καὶ χριστιανοὺς ἀρμοδίον πολιτείαν καὶ κα-
ταστάσιν. Ἀλλ' ἐπὶ ἐκ τῶν ὁμοίων, καὶ πᾶ-
σιν ὁμοία πεκμέρεσθαι δεῖ, ὅ τ' πολιτείας λό-
γος διαρρηθῆναι βοᾷ ἐν συμβῆναι τῶν ἀδελ-
φῶν ἡμῶν εἶναι ἀφ' ὧν τῶν πᾶσι σωτηρίας
ἡμῶν βασκύνοντες. Ἀρχαίως ἐχθρῶν καὶ
ἀποστάτων δαίμονος σκανδαλισθῶναι, ὡς
περὶ ὁρῶμεν πᾶσι γινόμενον ἐν ποσῶν.
ἢ καὶ τῶν ἐπέρι παροξυνέσθαι, ἢ ἀπορρα-
γήναι τὸ ἐξ ἑαυτῶν ἀδελφότητος, πᾶσι
κυριακῆς λογίᾳ, διαφραττόμεθα ἐν αὐτῶ.
ἰδίᾳ τε πᾶσιν νυθεῖν τε καὶ δημοσίᾳ, καὶ
ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας παντός, καὶ ἐν εὐδοκίᾳ τῶν
ἀγαθῶν θεῶν ἡμῶν τὸ κακίης ἐκείνης, ὅ-
σοι ἂν καὶ εἴη ἀποσταλῆ διαγωγῆς, καὶ
μελῶν, καὶ μερῶν αὐδῆς ἔσται τις θεο-
σέπτης συναυλίας ἡμῶν, ὡς περὶ τὸ ἀνάστα-
σιν τῶν δευτεροπρόσθεν νόσῳ παντὶ σώματος
ἀδελφῶν ἡμῶν, συναδρροϊζόμενων ἡμῶν πάν-
των, ὅχι γὰρ γενέσθαι εἰς ἀπαλλαγῆναι τῶν ὀχ-
λῶν αὐτῶν νοσήματος. ἀλλὰ καὶ πᾶσι
τῶν ὧν ἀπολελησάμενος ἀδελφῶν ἡμῶν.
καὶ μεταχωρήσαντος πρὸς τὸ ἐκείθεν μονή-
ματι,

nos orthodoxorum nostrorum re-
gum, sanctissimi patriarchæ, sacra-
tissimi metropolitani nostri, omni-
no sancti illius..... & ductoris
eorum qui sunt in....., domini
Theodori filii Leonardi, superioris
ejus regionis, eorum omnium de-
gentium in ipsa Naupactitessarum
regione (a), totius nostræ fraternitatis
vivorumque simul, & mortuorum,
& totius Christianæ plenitudinis.
Hæc igitur, statutum est, fieri a
nobis per ipsum ingressum primi
diei uniuscujusque mensis. Sin au-
tem procella aliqua vehemens su-
peringressa publicum ministerium,
impediat subsequentem diem, aut
aliam post eam, aut aliam deinceps
eligere debemus ut publicum mi-
nisterium tandem expleamus. Quin
etiam semel in anno celebrare de-
bemus divinam & incruentam sac-
rorum actionem, ubi a nobis sta-
tutum fuerit, orantes; invicem pro
nobis, & pro omnibus communi-
ter, ut supra dictum est, omnem
dignam morum gravitatem præferen-
tes, & aptam Christianorum vitæ ra-
tionem & institutum. Sed, quum
ex similibus & similia conjicere
oportet, Evangelicus sermo aperte
clamat: si contingat fratrum no-
strorum aliquem livore antiqui hos-
tis, & desertoris dæmonis ea-
quæ ad nostram salutem pertinent
invidentis, scandalizari (quemad-
modum cernimus hoc fieri in mul-
tis) sive adversus alium se præfer-
re

(a) Quæ hic narrantur de Naupactitessa-
rum regione facile intelligit qui non
ignorat, aliam olim fuisse, quam
nunc est, Panormitanæ urbis for-
mam. Panormus enim, qui *Portus*
Portus sonat, undique mari cinctus

erat, & tutum navibus præstabat re-
ceptum. Consule Fazellum, Cluve-
rium, Inveges, aliosque Panormita-
næ antiquitatis scriptores disertissi-
mos.

μαται, καὶ ἀθάνατοι, συναθροισθέντων ἡ-
 μῶν περὶ τὴν ἐκφορὰν τοῦ λιψάνου αὐτοῦ,
 πῶς εὐωδέως δοξολογίαις ἐπιτελώμενοι μετ'
 ἡμετέρων κηρῶν, εἰ καὶ πῶς δρῆσεν
 καὶ — ἐπὶ διαμνημονεύοντες αὐτῶ ἐσόμεθα
 καὶ τὴν ἐπιγραφίσασαν παρὰ πῶς χερ-
 σιαῖς σωθήσαν. καὶ πε τρίτῃ ἐννάτῳ,
 καὶ ποταρακασίῳ ἡμέραν τὴν πῶς παρῶν. καὶ
 καὶ πῶς ἐνταυσίαις μνήμας αὐτοῦ, καὶ πῶς
 πῶς ποιῶντες, καὶ ὑπὲρ τὴν ἐκάστῃ ἐπιφῶν ἡ-
 μῶν σοτηρίας φρονεῖντες. πῶς —
 σωθῆν καὶ ποροθυμία, πῶς ἰερῶν ἡμῶν σω-
 πηγμα ὡς ἡμέρας αὐξάνουσαι, καὶ ποροθυ-
 μίας, καὶ ὑπὲρ πῶς κείρας ὡς ἐπὶ
 τοῦ λιψάνου ἐπιτελεῖν, δι' ἔργων σωθῆ-
 ζομεν ὅπως καὶ πῶς ἄνδρῶν ἐπιταροῦ
 λιψάνου, καὶ τὴν πορὶ θεῶν ποροθυμίας
 ἀνταποδοῦναι ἢ μόνον ἐνταυσίαις, ἀλλὰ πορο-
 λῶν δὲ πῶς καὶ ποροθυμίας, καὶ τὴν ποροθυμίας
 καὶ μόνον ἐκείνων ἢ ποροθυμίας ἀνταπομι-
 τρησι. ὁ δὲ θεὸς εἰρήνης. ὁ πῶς ἀμφοτέρως
 καπαλάξας, καὶ ἐαυτῶ ἐνώσας ἡμᾶς διὰ
 πλάγχθα ἐλεῖν τὴν αὐτῶ ἀγαθότητος, εἰ
 διαφυλάττων τὴν ἰερῶν ἡμῶν ἀδελφότητα.
 καὶ πῶς ζήσαντων ἐξ ἡμῶν ἐκκαθαίρων ὁδο-
 γῶν ἡμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῶ, παρ'
 ὅλλω ἡμῶν τὴν ζωὴν, ἀρχῶν, καὶ ἰε-
 σίας τὴν ὑπεράγγω μὲν αὐτῶ, καὶ πάντων
 ἢ ἀγίων ἢ εὐαρετησάντων αὐτῶ, ὡς ἢ
 ὁδοῦ, καὶ ἢ πῶς εἰς πῶς αἰῶνας ἢ αἰ-
 ῶν. Ἀμήν.

re aut expellendum fore a sacra-
 nostra fraternitate ea quæ Domini-
 ci sunt sermonis exsequentes in eo,
 secreto hunc corripiamus, & pu-
 blice, & in Ecclesia ipsa. At si be-
 nevolentia boni Dei nostri a pessi-
 ma illa, qualiscumque ea sit, re-
 vertatur vitæ ratione, in mem-
 bris rursus & partibus sit divinif-
 simæ nostræ congregationis, ut vi-
 ce versa si non resipiscat. Verum,
 si aliquis noster frater in morbum
 inciderit corporis, tunc congrega-
 tis nobis omnibus, oratio fiat pro
 liberatione molestantis morbi. At
 si frater noster ab hac vita dece-
 ferit, & ad illas æternas transferit
 mansiones, congregati nos circa
 feretrum cadaveris ipsius assuetas reci-
 tationes persolvamus cum nostris ce-
 reis: quod quamvis hoc fiat ad-
 huc tamen memores ipsius erimus,
 juxta inveteratam apud Christianos
 consuetudinem, in tertio, nono,
 & quadragesimo die post ejus sepul-
 turam & in anniversariis (a) com-
 memoracionibus ipsius. Et hæc facien-
 tes & pro uniuscujusque sodalis no-
 stri salute curam gerentes omni stu-
 dio, & alacritate sacras nostras con-
 stituciones, in dies augeri, imple-
 rique & super cedros, ut ajunt, Li-
 bani excrescere operibus studeamus,
 ut hominum laudem consequamur,
 & a Deo multiplicem retributio-
 nem, non solum hic, sed multo
 utique amplius in finali, & sola
 illa operationum superabundante re-
 mensuratione. Deus autem pacis,
 qui utraque conciliavit & sibi ipsi
 nos

* Διο-

{ a } Anniversarias commemoraciones pro
 defunctis, frustra reclamantibus hæ-
 reticis, admittit Ecclesia patrum tra-
 ditione edocta. Adi Tertullianum de

Exhort. castitatis cap. 11. Pro qua
 oblationes annuas reddas? Et de Co-
 rona Milit. cap. 3. Offert annuis
 diebus dormitionis ejus.

nos univit per viscera misericordiæ ejus bonitatis sit conservans sacram nostram fraternitatem , & omnem zizania a nobis expurgans , dirigens nos in omne opus bonum per totam nostram vitam , precibus & supplicationibus purissimæ Matris ejus , & omnium sanctorum complacentium ipsi , cui gloria & honor in sæcula sæculorum . Amen .

* Dionysius sacerdos ecclesiæ Saerei profiteor esse servus sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ .

* Johannes Euthechi , & presbyter sacriferorum profiteor esse servus sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . *

* Matthæus presbyter Calopragmon profiteor esse servus sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . *

* Christophorus Copsenus profiteor & ipse servus esse , et si indignus sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ , cujus est præfens volumen . *

* Thomas sacerdos Calpieres profiteor esse servus sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . *

* Michael sacerdos Blatas profiteor esse servus sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . *

* Michael sacerdos Sacas profiteor esse me servum sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . *

* Georgius sacerdos Malosyrus profiteor esse me servum sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . **

* Sotericus sacerdos Copadrius profiteor esse me servum sanctissimæ Deiparæ Naupactitessæ . *

* Theophylactus sacerdos Caletes pro-

* Διονύσιος αὐτῶν . . . ὁ ἱερεὺς τῆς μονῆς αὐτῆς σακερῆν ὁμολογῶ εἶναι δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης .

* Ἰωάννης εὐθέχου καὶ πρεσβύτερος ἀγιοφορέτων ὁμολογῶ εἶναι δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . *

* Ματθαῖος πρεσβύτερος ὁ καλοπράγμων ὁμολογῶ εἶναι δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . *

* Χριστόφορος ὁ Κοψηνὸς ὁμολογῶ εἶναι αὐτὸς δούλος εἶναι , ἢ καὶ ἀνάξιος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης , ἧς ὁ παρὼν τόμος ἐστίν .

* Θωμᾶς ἱερῶν ὁ Καλπίρης ὁμολογῶ εἶναι δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . *

* Μιχαὴλ ἱερῶν ὁ βλατάς ὁμολογῶ εἶναι μὲν δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . *

* Μιχαὴλ ἱερεὺς ὁ σάκας ὁμολογῶ εἶναι μὲν δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . *

* Γεωργίος ἱερεὺς ὁ μαλοσύρος ὁμολογῶ εἶναι μὲν δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . **

* Σωτηρικὸς ἱερεὺς ὁ κοπαδριεὺς ὁμολογῶ εἶναι μὲν δούλος τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς ναυπακταπίσης . *

* Θεοφύλακτος ἱερεὺς ὁ καλίτης ὁμο-

λα-

λογῶ πῶ εἶναι μὲ δούλον τῆς ὑπερα-
γιας θεοτόκου τῆς ναυπακτικῆς. ✱

✱ Γρηγόριος ὁ ἐπιπλῆθης ἱερεὺς ὁ σάκας
ὁμολογῶ πῶ εἶναι μὲ δούλον τῆς ὑπε-
ραγιας θεοτόκου τῆς ναυπακτικῆς-
σης. ✱.

✱ Γρηγόριος ἱερεὺς ὁ κάλανδρος ὁμολο-
γῶ εἶναι μὲ δούλον τῆς ὑπεραγιας
θεοτόκου τῆς ναυπακτικῆς. ✱ ✱

✱ Κωνσταντῖνος ἱερεὺς ὁ μάντης ὁμολο-
γῶ πῶ εἶναι μὲ δούλον τῆς ὑπερα-
γιας θεοτόκου τῆς ναυπακτικῆς. ✱ ✱

✱ Γρηγόριος δούλος ἱερεὺς το Βλάτας
ὁμολογῶ πῶ εἶναι μὲ δούλον τῆς ὑ-
περαγιας θεοτόκου τῆς ναυπακτικῆς-
σης. ✱ ✱

Σίγνον	Ρόγερῖς
πῶ να	ναῖνα.

Signum	Rogerii
Nana	ina

✱ Μελεῖ... ἔ ἀμαρτωλὸς ὁμολογῶ δού-
λον εἶναι μὲ τῆς ὑπεραγιας θεοτόκου
τῆς ναυπακτικῆς. ✱

✱ Melee... Ich & peccator profi-
teor servum esse me sanctissi-
mæ Deiparæ Naupactiteffæ. ✱

Σίγνον	Θεοδώρι
πῶ κα	ρυσῖς

Signum	Theodori
Cha	ryftii

Σίγνον	ἰωάννη
πῶ	μοαν...

Signum	Johannis
Mo	an...

Σίγνον	εκ...
μονα	χῦ.

Signum	Ec...
Mo	nachi

Σίγνον	Δαμιανῶ
πῶ	μαλοβάτου.

Signum	Damiani
Ma	lobati

Σίγνον	λεόντος
πῶ.	.. χαγυσι.

Signum	Leonis
... ch	agyse..

Σίγν

Si-

Σίγνον | λέοντος
 αὐ | περιμάτορος.

Signum | Leonis
 Peri | matonis.

Σίγνον | Ἀνδρέου
 αὐ | ἀχάσιου.

Signum | Andreae
 Ach | ati.

Σίγνον | Κωνσταντίνου
 αὐ | σασσηνίου.

Signum | Constantini
 Sapo | le.

Σίγνον | ἀδελφίου
 αὐ | Κουιτροβιλλίου.

Signum | Adelpii
 Quitru | lii.

Σίγνον | Γρηγορίου
 αὐ | χαλκιδίου.

Signum | Gregorii
 Choli | xii.

Σίγνον | Μαρτίνου
 αὐ | δέκανου.

Signum | Martini
 Deca | p.

Σίγνον | Στεφάνου
 αὐ | κορινθίου.

Signum | Stephani
 Corin | thii.

* Νικόλαος ἀναγνώστης ὁ πέτρος πατὴρ...
 καὶ αὐτοποιεῖ.

* Nicolaus Lector filius Petri Ta-
 ca... & ipse me subscribo.

Σίγνον μαρ | σαμαίου
 Θεοδοίου | αὐ καμάσιου.

Signum Ma | riamai
 Theodori | Camati.

Σί | γνον
 γεωργίου | σα. μ. α.

Sig | num
 Georg | ii Sa . . m . ti . .

Σί | γνον
 ἱρένης | αὐ σκαρδονίου.

Sig | num
 Irene | s Uxor is Scardon i.

Σίγνον | Μαρίας
 καὶ αὐ | Μαργ. . . δρ.

Signum | Mariæ
 Uxor is | Mar . . dr . .

Σίγ

Υ Υ

Si

Σίγρον		ν...υ
<hr/>		
αὐ		Δεκ...

Signum		Ni...i
<hr/>		
		Dec..

Σίγρον		
<hr/>		
μοχ...		αὐ φηγαλητῷ.

Sign		um
<hr/>		
Moch..		s Phegelletæ.

* Νικόλαος ἱερεὺς Κυσταν... ὁμολογῶ
αὐ εἶναι με δούλον τῆς ὑπεραγίας
θεοτόκου τῆς ναυπακπησῆς. *

* Nicolaus sacerdos Custuran...
profiteor esse me servum fan-
ctissimæ Deiparæ Naupaçtites-
fæ. *

* Μαρούλ ὁ νυπολ... ἱερεὺς ὁ Καντῶς
ὁμολογῶ αὐ εἶναι με δούλον τῆς ὑπε-
ραγίας θεοτόκου ἑ ναυπακπησῆς. *

* Manuel Nipol... sacerdos Can-
tor profiteor esse servum fan-
ctissimæ Deiparæ Naupaçtites-
fæ. *

Σίγρον		λεόντος
<hr/>		
αὐ		ἀνεμίς.

Signum		Leonis
<hr/>		
Ane		mii.

Σίγρον		ἀχιλλεύς
<hr/>		
αὐ		ἀριπίου.

Signum		Achillis
<hr/>		
Euri		pitu.

Σίγρον		νικολάου
<hr/>		
αὐ...		γίδου.

Signum		Nicolai
<hr/>		
..		gidi.

Σίγρον		
<hr/>		
Νικολάου		αὐ ἀδριανουπόλιτου.

Signum		um
<hr/>		
Nicolai		Adrianopolitæ

* Γεώργιος ἱερεὺς ὁ μαλοσιρὸς ὁμολογῶ
αὐ εἶναι δούλος ἑ ὑπεραγίας θεοτόκου
ἑ ναυπακπησῆς αὐ ἐκδυλαίαν αὐτῆ
καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται. ***

* Johannes sacerdos Malosirus pro-
fiteor esse servus sanctissimæ
Deiparæ Naupaçtitesfæ ad ser-
viendum ipsi, ut supra dictum
est. ***

Σίγρον		
<hr/>		
μιχαήλ		τῷ κριμ...λ...

Signum		um
<hr/>		
Michaelis		Crim...l...

Σίγρον		
<hr/>		
Ρο...στ...		τῷ κυκουμάρα.

Signum		um
<hr/>		
Rho..et..		Cucumara.

Σίγρ

Si-

Σίγνου | ἐλπίδιε.

 τῷ | ρω...σρ..

Signum | Elpidii

 Rho | ..tr..

* Ἰωάννης ἀναγνώστης ἱερέως ἀβ...λ...
 ὁμολογῶ εἶναι μὲ δούλον τῆς ὑπερ-
 βαγίας θεοτόκου τῆς ναυπακτιόουσι *

* Johannes Lector, sacerdos Ab...
 l...profiteor esse servus san-
 ctissimæ Deiparæ Naupactites-
 fæ. *

Σίγνου | νικολάε

 τῷ | ἀτα | τολικῷ.

Signum | Nicolai

 Orien | talis

Σίγνου | εὐσταθίε

 τῷ |

Signum | Eustathii

 |

Σίγ | ρου

 Νικο | λάε μαυριανῷ.

Signu | m

 Nicolai | Maur..sta

... | ...

 ... | ...

... | ...

 ... | ...

DIPLOMA CCXCIX.

*Juramentum de solvendo canone a Roberto duce Apuliæ,
 & Calabria, ac futuro Sicilia, Nicolao
 papa II. præstitum (a).*

E Go Robertus, Dei gratia, & sancti Petri dux Apuliæ, & Cala- *Ann. 1059.*
 briæ, & utroque subveniente, futurus Siciliae ad confirmatio- *Baron. ad ann.*
 nem traditionis, & ad recognitionem fidelitatis, de omni terra quam *1059. cap. 70.*
 ego proprie sub dominio meo teneo, & quam adhuc ulli Ultramon-
 tanorum, umquam concessi, ut teneat; promitto me annualiter pro
 unoquoque jugo bouum pensionem scilicet duodecim denarios Papien-
 sis monetæ persoluturum beato Petro, & tibi domino meo Nicolao
Tom. I. Y y. 2 pa-

(a) Qui minus quam par est, rebus Si-
 culis favent vel ex duplici hoc jura-
 mento, Sicilliam feudum Romanæ ec-
 clesie fuisse contendunt, quos eru-
 dite ac sobrie rejicit Hieronymus Set-

timo marchio Jarratanæ in suo MS.
 Opusculo, quod de hoc argumento
 singillatim digessit, quodve nos, Deo
 auspice, publici juris efficere spe-
 ramus.

papæ & omnibus successoribus tuis, aut tuis, aut tuorum successorum nuntiis . Hujus autem pensionariæ redditionis , erit semper terminus finito vere anno , sanctæ resurrectionis die dominico . Sub hac conditione hujus persolvendæ pensionis , obligo me , & omnes meos , sive heredes , sive successores tibi domino meo Nicolao papæ , & successoribus tuis . Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Evangelia .

D I P L O M A C C C .

*Juramentum fidelitatis ejusdem Roberti ipsi Nicolao
præpositum* .*

* *præstitum .*

Anno 1059. **E** Go Robertus, Dei gratia, & sancti Petri dux Apuliz, & Calabria; & utroque subveniente, futurus Siciliae, ab hac hora, & deinceps ero fidelis sanctæ Romanæ ecclesiæ, & tibi domino meo Nicolao papæ; in consilio, vel in facto, unde vitam, aut membrum perdas, aut captus sis mala captione non ero. Consilium quod mihi credideris, & contradices, ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum me sciente. Sanctæ Romanæ ecclesiæ ubique adjutor ero ad tenendum, & ad acquirendum regalia sancti Petri, & principatum: ne invadere, nec acquirere quæram, nec etiam depredari præsumam, absque tua, tuorumque successorum qui ad honorem sancti Petri intraverint, certa licentia, præter illam quam tu mihi concedes, vel tui successuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, aut tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam annualiter Romana habeat ecclesia. Omnes quoque ecclesias quæ in mea persistunt dominatione, cum earum possessionibus dimittam in tua potestate. Et defensor ero illarum ad fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Et si tu, vel tui successores ante me ex hac vita migraveritis, secundum quod monitus fuero a melioribus cardinalibus, clericis Romanis, & laicis, adjuvabo, ut papa eligatur, & ordinetur ad honorem S. Petri. Hæc omnia superscripta observabo sanctæ Romanæ ecclesiæ, & tibi cum recta fide, & hanc fidelitatem observabo, tuis successoribus ad honorem S. Petri ordinatis, qui mihi firmaverint investituram, a te mihi concessam. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.

AP-

APPENDIX

TOMI PRIMI CODICIS DIPLOMATICI SICILIÆ

Complectens aliquot Diplomata dubia,
& spuria.

ADMONITIO.

Eras sinceræque scripturas hætenus, suppositas nunc, dubias, & quomodocumque suspicionem redolentes seorsim ab illis edamus oportet. Prior enim monumentorum edendorum ratio, legitimis spurisque immixta, adeo insuavis atque injucunda eruditæ amicis visa est, ut nobis monita efflagitantibus doctiora ingenue contrarium suaderent; licet non ignoraverint omnia nos documenta minime probare; sed uniuscujusque fidem singillatim in notis ita fore expensuros, ut culpa sua æque erraturus sit qui vera omnia, atque is qui cuncta conficta credet: quemadmodum prælocuti sumus in nostro Prospektu Operis duobus retro annis jam publicato pag. 7.

*Cave dicas quas hanc in Appendicem compingimus scripturas omni prorsus probabilitate carere: nam ex priori classe non falsas modo, sed dubias quoque & incertas extrusimus, quibus defendendis si aliquis posthac intenderit animum, nihil molestiæ suscipiemus. Epistolam beate Mariæ virginis ad Messanenses tum in una, tum in altera scripturarum classe publicare prætermisimus; non quod editione nostra digna non esset, sed quod ejus nomen portaret, quæ excellentior est, quam ut cum scriptoribus aliis indiscriminatim confundere-
tur.*

DI-

DIPLOMA I.

*Epistola S. Marciani episcopi Syracusani ad S. Pancratium
Tauromenii episcopum . S. Marcianus queritur , quod
S. Pancratius diœcesis suæ fines egressus , in
Syracusanam provinciam contra apo-
stolorum decreta irruperit .*

Παγκρατίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ
ἃ ταυρομενησῶν πόλεως ἡμετέρας
συμπράκτορι, ἔσυναπτερχῶ.
ἐπίσκοπος μαρκιανὸς ἃ
σαρακυσῶν πόλεως.
ἐν Κυρίῳ χαίρειν
ραμ.

Pancratio sanctissimo episcopo Tau-
romeniorum civitatis socio ,
& confacerdoti nostro
Marcianus episcopus
Syracusarum in
Christo salu-
tem(a).

Anno 50.
circiter.

Ex actis M.SS.
Græcis S. Pan-
crat. Bibliot.
Cryptæ · Fer-
ratæ.

Ὅτις ἡμῖν ἀδελφοὶ τὸ πρῶτον ἃ
ἀληθείας ἐμφέρειν ἃ ἐκκλησιαστικῆς
ἰσορίας ἅπασιν παραδοσὶ διαφυλάττειν,
ἔμὴ παρερχόμεθα, μίση παρορᾶν αἱ ἐκ
τῆς ἀγίας ἀποστόλων παραδόξου. ἀλλ' ἐρ-
γη, ἔσ' λόγῳ φυλάττειν τῷ ὑπόστασιν
ἃ κληρονομίας ἡμῶν ὡς ἐκκληροδοθήμεν.
ὅτι ἃ ἀδελφοὶ παγκρατίου ὁ ἀφελόμενος τῷ
κληρονομίαν ὡς ἀδελφοὶ ἐν τῇ σαλαμῶν
διαθήκῃ ἔχ' τῷ μεθ' ἀποδοσίαν ἔληφεν;
δαυμάζω, ἢ σὺ ἀγιωσίην ἀποπεποίηκε
αἰς

D Ecet nos, frater, ecclesiastica
disciplinæ sinceritatem in om-
nibus retinere, nihilque præterire,
aut aspernari eorum quæ tradita
sunt a sanctis apostolis; sed verbo
& opere custodire terminos fortis
nostræ, quam fortiti sumus. Quid
enim, frater Pancrati, qui fratris
hereditatem abstulerat in veteri te-
stamento, nonne ab eo repetita est
retributio? Miror si sanctitas tua
hoc admisit, ut sanctorum aposto-
lo-

(a) Prædicatæ in Sicilia fidei SS. Pan-
cratium & Marcianum auctores fuisse
dubitare non sinunt quæ dabimus
infra, Dissert. 1. Deperditis genuinis
eorum actis, quædam historia in lu-
cem prodit, Evagrii nomine insigni-
ta; sed ejusmodi est, ut eam com-
muniter reprobent, qui partium stu-
diis non abrepti, uni inquirendæ ve-
ritati sedulo incumbunt. Adi Socios
Bollandianos, die 3. Aprilis de S. Pan-
cratio; die 10. Maji de SS. Alph.
Philad. & Cyria. die 6. Julii de
SS. Maria, Martha, Æsia, Su-
sanna, & Zenaide; die 14. ejusdem
de S. Marciano, & alibi passim.
Quamobrem duas hos litteras q nu-

gatore quoriam confictas arbitratur
Cajetanus noster, minus alioquin
severus censor, Animad. in Vitam
S. Marciani pag. 6. sub n. 12. Et
quidem scripturæ contextus nullam
venerandæ antiquitatis gravitatem
sapit; quin potius degenerem se pro-
dit ab illo caritatis æstu, cui in dis-
seminando Evangelio, studebant ul-
timæ antiquitatis patres; ii enim cor-
unum & animam unam habentes,
communi magis consensu & spiritu,
quam jurisdictionis zelo munus obi-
bant Evangelistarum; Consule S. Am-
brofium Commentar. in Epist. ad
Ephes. cap. 5. vers. 11.

πῶς ὄρεται ἡ ἀποστολὴν παρελθῆναι. ἡ ἡ-
 μῶν παύσει διδάξωμεν οἱ αὐτῶν πύτων
 κειμένων γεγονώτες. οἱ ὑπὸ ἡμῶν διδάσ-
 κειδαι μέλλοντες, πῶς ἄν ὀφείλησαν ἐν πῶς
 ἢ ἐκκλησίας ὄρεται ἔξωσιν; μὴ νομίσαι
 ἢ ὅσα ἱερῶν ἀπὸ πάντων τῆ σὴ ἀγιωσύνη
 γυγράφει. ἀλλ' ἵνα ὑπομνησιν λαβῶν,
 ὑγιαίνων ἢ λόγον πῶ θεῷ πρήσῃ, καὶ
 δουλοποιήσῃ ἡμῶν ἐὰν ἢ θείαν ἀποκαλύ-
 ψιν ἐγένετο. ἡ δὲ μὴ, συμβιβασμὸς ἢ
 πῶς ὄρεται ἡ ἀγιῶν ἀποστολῶν ἀνεμπειξὺ
 ἡμῶν γνήσιον. διὸ πῶς ἐπαρχίας σου ἐά-
 σαι, ἢ ἐπαρχῶν ἢ πάλαις με ἐπι-
 βῆς. ὡς πρὸς αὐτὸν ἢ ἀδελφί, ἢ ἱερῶν
 εἰς πάντας ἐγράψα σοι. ἀλλ' ὅσα λύση
 πεπλήρωται τὴν καρδίαν με δι' ὅν πα-
 ρῆλθες τὴν ἐπιπλὴν τὴν ἡμῶν παραδο-
 δῆσαν ὑπὸ ἡμῶν ἀγίων πάντων ἀποστολῶν.
 ὡς ἐκ πῶ ἢ χθρὸς διαβολικῆ πὶ κατηγορεῖν
 ἡμῶν βυλομένῃ. θαρξῶ δὲ ἢς ἢ Κύ-
 ριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ὅσα ἐν ἐνώσει,
 ἢ ἐν ἀγαθοεργίᾳ πρὸς μακαρῆ ὄντων, ὁ
 διάβολος ἐκπορθεῖ ἢ ἀπολήσῃ, ἢ ἢ πῶ
 Χριστῷ πάντων ἰδρυθῆσῃ. ἐξέρωσο ἐν
 Κυρίῳ ἀδελφί παγκράτι.

lorum terminos transgrederetur .
 Nam si ita nos doceamus , qui spe-
 ctatores horum omnium fuimus , qui
 nobis successori sunt , quem fructum
 capient ex Ecclesiæ constitutionibus?
 Cave autem existimes , me ridendo
 hæc . Sanctitati tuæ scripsisse ; sed
 potius ut tecum sana mente reco-
 gitans , custodias mandatum Dei ,
 & nobis significes , an ex Dei reve-
 latione hoc feceris . Sin minus , quæ-
 stio inter nos erit de limitibus per
 apostolos constitutis ; quare provin-
 ciæ tuæ fines egressus , in meos ir-
 ruperis . Non joco , inquam , hæc
 scripsi , sed gravi dolore motus ,
 quod mandatum nobis ab apostolis
 traditum , diabolo nobis insidiantem ,
 violaveris . Confido autem in Chri-
 sto Domino nostro , quod in unio-
 ne nostra , & boni operis fructu
 evertetur diabolus , & peribit : Chri-
 sti vero grex confirmabitur : vale
 in Christo , frater Pancrati .

DIPLOMA II.

*Epistola S. Pancrati episcopi Tauromenitani ad S. Marcia-
 num Syracusanum episcopum . Propositæ sibi que-
 relæ respondet S. Pancratius ; celestique moni-
 tu in alieno territorio presbyterum
 ordinasse , asseverat .*

Μαρκανῶ τῷ ἀγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ
 ἢ σαρρακυσῶν πόλει, ἢ ἡμετέ-
 ρῳ συλλειτουργῷ, παγκράτιος
 ἐπίσκοπος πόλεως ταυρο-
 μενίας, ἐν Κυρίῳ
 χαίρειν .

Marciano sanctissimo episcopo Sy-
 racusarum , & confacerdoti no-
 stro , Pancratius episcopus
 civitatis Tauromenia-
 rum in Domi-
 no salutem.

Τιμώτατε πάτερ, ἔφιλε Χριστῷ δεξά-
 μινος πῶ ὄρεται σὺ, ἢ ὑπαναγνῆς τὴν
 ἢ διὸ διδασκαλίαν σου. ὡς πῶ μὴ παρῆ-
 σχιδαι

Honorande pater , & Christo *Eod. Anno*
 dilecte , perlectis litteris , re- *Ex cit. Actis*
 cognovi divina monita tua , quibus S. Pancrati .
 hor-

σχεδαι ἡμᾶς πᾶν ὑπὸ τῆς ἀγίων ἀποστόλων
 ἐροδοτηθέντα ἀλλ' ἕκασθ' πᾶσι φρονιτάς
 τῆς ἰδίων ποιήσασθαι καὶ πὸν τ' ἐκκλησίας
 κίνδυνον ἔχον. ὡς ἐκ τῆς ἡμετέρων πα-
 τέρων κληροδοθέντες, ὡς πνεῦμα ὑπὸ γο-
 νέων, ἔ' μὴ ὑπερπηδᾶν ἡμᾶς ἀφ' ἑτέρας
 πόλεως εἰς ἑτέρας, καὶ χηροπονείαι ποιη-
 θῆναι, ἢ ἐκκλησίας ἀνακοδομίῃ, ὡς δε-
 δαχθέντες. ἕκασθ' ἐν τῷ ἐκλήθῃ, ἐν πύθῃ
 μενεῖτω. λοιπὸν ἀγιώτατα μὴ ὑπολάβῃ
 ἢ σὴ ἀγιωσύῃ, καὶ πυνόμαπκῆ σωδια-
 γωγῇ. ὅτι κερδαίνει αἱ τῆς ἐπασχεῖων
 σέ, ἢ καθαρχίας εἰς βουλευσώμεθα, ὡς
 ἀρχὴν ὑπονοίας πᾶσι ἐλθούσας, ἢ ὡς
 τῆς διδασκαλιῶν τῆς ἀγίων ἀποστόλων κα-
 παφροσύνας, ἢ ὡς καταφρονητά, ἢ ὡς
 ἔξ ἀμαθείας πῦθ' λήθης ἡμῖν διαδραμύ-
 σης. μὴ γένοιτο. ἐξω σοι ἀγιώτατα μαρ-
 κτανὲ ἐπίσκοπε τ' συρακῶν πόλεως λε-
 παργέ πᾶσι ἀπέσταλκα τ' ἀνδρα, καὶ πᾶσι
 ἔρωτα ἡκιστα ξίπῃ φωνῆς. ἀλλ' ἔδε πῆ
 ἀρετῶν πᾶ ἀνδρὸς ἀπὸ σέ ἀποκρύψω
 ἀγιώτατα. ἀρχὴν ἡμῖν ἐγένετο, τ' λόγον
 πᾶ θεὸς διαγέλασθαι ἐν τῇ πόλει ἔπει· ὁ
 ἀνὴρ ἔ' φιλόσοφος, ἔ' ἀπάσης τ' πόλεως
 διακτέχων πᾶς ἰατρικῆς βίβλας, ἔ' πᾶ
 χαρπῶν τῆς συνγραμμάτων. ἦλθεν δ' ἔπει
 μὴ πᾶσι εἰσεῖσαι πᾶσι ἐν τῇ πόλει, ἔ' ἐπέ-
 δωκέ μοι εὐαγγέλιον, εἰσῶν. ὅτι πᾶς ἀνὴρ
 φοβερὸς, ὡς ἡμῶν ἐν τῷ ἄκῃ μου, ἦλθεν,
 ἔ' ἐπέδωκέ μοι βιβλίον πᾶ ἐκ τ' ἀνωδου
 σοφίας πᾶσιν. ὡς δ' ἐλεάληκέ μοι· ὁ ἀνὴρ
 πᾶσι εἰσίδωκέ μοι ἔ' πᾶ βιβλίον. ἡυ-
 χαρίσθησα πᾶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ
 πᾶ ἀληθινῷ θεῷ ἡμῶν τῷ ἐπισκεψαμένῳ
 πᾶ ἰδίον πλάσμα. γνῆς δ' ὁ ἀγιώτατα τ'
 ἀπὸ

hortaris, ne prætereamus quæ ab
 apostolis diffinita sunt; sed ut suum
 quisque opus curet in Ecclesia: pe-
 riculum enim esse, ne exemplo no-
 stro, qui succedent, a recta defle-
 ctant. Ideo ne ab una civitate in
 aliam transfiliamus, vel ordinationi-
 bus faciendis, vel ecclesiis extruen-
 dis; sed in quo quisque vocatus est,
 in eo maneat. Ceterum sanctitas
 tua non arbitretur, nos surripere,
 aut usurpare aliquid voluisse ex pro-
 vinciiis tuis, quasi dominatum quem-
 dam affectemus, aut magistros &
 doctores sanctos apostolos contem-
 namus, vel oblitii simus; absit.
 Quod enim rogas sanctissime Mar-
 cianæ, quonam pacto virum mise-
 riam, & quo instinctu: ter voce
 admonitus sum; sed neque celabo
 te hominis virtutem, sanctissime,
 qui principium nobis fuit divini
 verbi in civitate prædicandi. Phi-
 losophus hic erat, & totius urbis
 libros patrios, & tabulas obtine-
 bat, quumque ad fidem cives acce-
 derent, Evangelii Codicem mihi
 exhibuit, dicens sibi eum domi tra-
 ditum a terribili quodam viro di-
 cente: Cape hoc volumen, cælesti
 sapientia conscriptum. Quod ubi
 ex eo cognovissem, accepto libro,
 gratias egi Domino nostro Jesu Chri-
 sto, vero Deo nostro, qui creatu-
 ram suam aspexisset. Animadver-
 tens porro in hoc viro divinam
 gratiam emicare, totondi ipsum,
 & diaconum feci, paucis vero die-
 bus interjectis, vocem audiui: Pan-
 crati, Epaphroditum (a) diaconum
 in

(a) Hominem quemdam Epaphroditum nomine, ad apostolarum munera adimplenda satis idoneum, socium Evan-

gelicæ prædicationis sibi ascrivisse S. Pancratium, refert gravis & antiquus scriptor, Gregorius Byzantinus

ἀνδρα. ὅτι θεία χάρις ἔπι αὐτῶν, λαβῶν ἀποκρίσας αὐτῶν, καὶ ἐδάκκα αὐτῶν ἴδω πῶ διακονοῦ χειροτονίαν. ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διελευσῶν, ἠκυστα θεομήνουσιν φωνῶν λέγουσαν πρὸς με. παγκράτειε, ἐπαφροδίτην τὴν διάκονα χειροτονήσον. πρεσβύτερον, ἐ' ἀποσώλουσιν ἐν πάσι μέγιστι παρὰ κλήσης. ἦν τῶν δὲ μοι πρῶτα ἠκυστα. λαβῶν δὲ πομπήκα ὡς ἐκελευσῶν, ὡς προήσαν ἔχαιρώσασαι σε πὶ θελήσας, ἀγιάσασαι, μὴ γένοιτο. πὶ τῷ μοι ὡς ἦσαν ἡμερῶν ὁδὸν εἰς ἀλωθείας ἐπαρχίας πρεσβυτέρων πρεσβύτερον. φησὶν ὡς μὴ ἐπαρχιῶν ἐστὼν μοι. ἔδει Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ὁ καλέσας ἡμᾶς κλήσει ἀγία ἔχει τῶν ἀγίων αὐτῶ ἀποστόλων ἐ' μαθητῶν. ὁ καὶ ἐπαφροδίτην καλέσας εἰς κλήσει ἀγίαν. ὅτι ἐ' ἴδιαν δέλημα ἐπεμψα ἐν πάσι ἐπαρχίαισιν αὐτῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ ἴδιαν ἀποκάλυψιν. ὡμῶς ἔν ἀγιάσασαι σὸς ἐ' ὁ πρεσβύτερος, καὶ εἰ ἐπαρχία. αὐτῶ δὲ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ἀποκαλύψει τῷ ὑμῶν σέβας ἀγιστῶν. μοχθηρὸν δὲ (α) γενέσθαι ὡ πάτερ πῶ ἐπισκέψασθαι τῶ ἡμῶν ἀδελφῶν ἐ' σωθῆλον ἐπαφροδίτην, καὶ ἡμῶν εὐχεσθαι. ἵνα κατευθῶσιν ἐν πάσι, Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ποῖς αὐτῶ ἐπικαλυμίνεσ. Ἀμήν.

promove ad presbyteratum, & mitte eum in partes Toracineæ, atque hanc ipsam vocem ter audiui: quare feci, quod jussus eram; quippe non usurpandi juris tui studio, ut dixi, sanctissime; absit. Quid enim juvaret, trium dierum iter in alienam provinciam presbyterum mitti, quasi ipse provinciis carerem? Novit Dominus Jesus Christus qui nos vocavit per sanctos apostolos suos, & discipulos, qui & Epaphroditum assumpsit in vocationem sanctam, quod non mea voluntate miserim fratrem nostrum in provinciam tuam; sed divina revelatione. Verumtamen tuus est, sanctissime, hic presbyter, & tuæ provinciæ. Hoc enim Dominus Jesus Christus revelabit tuæ sanctitati, quare grave tibi non sit fratrem, & conservum nostrum Epaphroditum protegere, & pro nobis precari ut glorificetur Dominus Jesus in omnibus, qui invocant eum. Amen.

Tom. I.

Z z

DI-

nus *Encom. in S. Pancratium*, quem post Cajetanum nostrum publicavit continuator Johannis Bollandi, Godofridus Henschenius die 3. Aprilis *de S. Pancratio Episc. Tarrac.* qua-

re ex genuina hac historia figmentum suum Pseudo-Evagius effinxisse videtur.

(a) Forte deficit μῆ.

DIPLOMA III.

*Epistola Zephyrini papæ ad omnes episcopos Sicilienses.
De judiciis episcoporum, & majoribus causis,
in Sede apostolica terminandis.*

Romanæ urbis archiepiscopus Zephyrinus omnibus per
Siciliam constitutis episcopis in Do-
mino salutem (a).

Anno 203.
circiter.

Labbe tom. 1.
C6c. col. 620.

* Hilarii papæ
epist. 3.

* S. Prosp. sent.
120. ex S. Aug.
in psal. 93.

* Felix I. Et
in Decr. Ivon.
lib. 4.

* Anianus in
const. 1. tit. 40.
lib. 9. Cod.
Theod.

* **D**ivinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, quæ nos per
dignationis suæ misericordiam, ob hoc ad fastigium sacer-
dotale provexit, ut mandatis ipsius inhærentes, & in quadam sacer-
dotum ejus speculatione constituti, prohibeamus illicita, & sequenda
doceamus. * Sicut stellas cæli non extinguit nox, sic mentes fidelium
firmamento inhærentes sanctæ Scripturæ non obscurat mundana iniqui-
tas. Itcirco meditari vos oportet, & Scripturas, & præcepta divina,
quæ in Scripturis continentur, diligenter attendere; ne transgressores
legis Dei, sed impletores appareatis.

Patriarchæ vero, vel * primates accusatum discutientes episco-
pum, non ante sententiam proferant finitivam, quam apostolica ful-
ti auctoritate, aut reum seipsum confiteatur, aut * per innocentes, &
regulariter examinatos convincatur testes; qui minori non sint nume-
ro, quam illi discipuli fuerunt, quos Dominus ad adjumentum apo-
sto-

(a) Epistolam hanc Zephyrini, & il-
lam Eutychiani, infra sub n. vii. ex-
scribendam una simul cum reliquis
decretalibus aliorum Romanorum
pontificum Siricii decessorum, quas
sub Isidori Mercatoris nomine publi-
cavit Franciscus Turrianus, supposi-
titiæ esse, atque post septimum sæ-
culum confictas, eruditorum hodie
nullus dubitat. Et ut de argumentis
taceam, quæ omnium simul falsita-
tem demonstrant, quæque in unum
colligere fuit operis Natal. Alexand.
Hist. Eccl. tom. 3. sæcul. 1. Dissert.
21. duas has epistolas, non tertio
Ecclesiæ sæculo, sed longe tardius
scriptas esse, quinque potissimum
convincunt rationes. I. Sacri Textus
sententiæ non unæ juxta versionem,
quam studio S. Hieronymi sæculo
quinto Ecclesia obtinuit. II. Falsa
temporum designatio: nam nec se-

dente Zephyrino, Saturninus & Gal-
licanus, nec Eutychiano pontifice,
Corus & Carinus consulatum simul
gesserunt. III. Scripturæ contextus:
de judiciis enim, & delictis rectorum
ecclesiæ tractant, quod a primis il-
lis sæculis calido adhuc martyrum
sanguine flagrantibus abhorret om-
nino. IV. Nomina archiepiscopi,
primatis, & patriarchæ, quæ tunc
temporis apud Occidentalem saltem
ecclesiam, ut communis est erudito-
rum sententia, nondum obtinuerant.
V. demum sententiæ & verba mu-
tuata ex operibus recentiorum scri-
ptorum, quos in margine citamus
juxta accuratam observationem, quam
rudite facit Blondellus, temerarius
alioquin auctor ex Calvinistarum se-
cta, in *Prologomnis Pseudo-Isido-
ri* cap. 13.

stolorum eligi præcepit, id est septuagintaduo. * Detractores quoque, qui divina auctoritate eradicandi sunt, & auctores inimicorum ab episcopali submovemus accusatione vel testimonio. Nec summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispereat. * Neque in re dubia certa judicetur sententia: nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum, teneatur. Absens vero nemo judicetur, quia & divinæ, & humanæ hoc prohibent leges. Accusatores autem eorum, * omni careant suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, non a quibuslibet agitari; nullum namque eorum sententia, * a non suo iudice dicta, constringat, quia & leges sæculi id ipsum fieri præcipiunt.

Duodecim enim iudices, * quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus ejus causa iuste judicetur. Nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel judicetur, quam ipsi per se eligantur, & regulariter vocato, ad suorum primo conventum episcoporum, per eos ejus causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero ejus causæ ad Sedem apostolicam deferatur, ut ibidem terminetur. Nec antea finiatur, sicut ab apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est, quam ejus auctoritate fulciatur. Ad eam quoque ab omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum, quasi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a suis oppressionibus releventur quia * non potest, nec debet mater obivisci filium suum.

Judicia enim episcoporum, majoresque Ecclesiæ causæ, * a Sede apostolica, & non ab alia sicut apostoli, & sancti successores eorum statuerunt cum aliis episcopis sunt terminandæ, quia licet in alios transferantur episcopos, beato tamen apostolo Petro, dictum est: * Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis; & reliqua privilegia quæ soli huic sanctæ Sedi concessa sunt, & in constitutis apostolorum, eorumque successorum, aliisque quamplurimis cum eis concinentibus habentur inserta.

Septuaginta enim apostoli sententias præfixerunt cum aliis quamplurimis episcopis, & servandas censuerunt. De occultis enim alieni * cordis temere judicare peccatum est; & eum cujus non videntur opera, nisi bona, iniquum est ex suspicione reprehendere, quum eorum quæ hominibus sunt incognita, solus Deus iudex sit; ipse vero novit abscondita cordis, & non alius. Injusta enim iudicia ab omnibus cavenda sunt, maxime tamen a servis Dei: * Servum autem Dei non oportet litigare, nec quemquam damnare; episcopi namque a plebibus, & clero, & Domini servis * ferendi sunt, & sub exercitatione tolerantia sustineantur temporalia, sperentur æterna. Auget enim merita virtutis, quod propositum non violat religionis. Satagendum est vobis, ne aliquis fratrum vestrorum graviter lace- retur, vel pereat. Succurrere ergo vos oportet oppressis, & liberare eos de manu persequentium, ut cum beato Job dicatis: * Benedictio perituri super me veniebat, & cor vidua consolatus sum. *Justitia in-*

* Hadrian. coll. 68.

* Greg. ep. 30. lib. 8. & ep. 52. lib. 11.

* Hadrian. coll. 15.

* Cod. const. unica lib. 4. tit. 16.

* Concil. Carth. I. & Tribur. Can. 10.

* Isa. 49.

* S. Greg. lib. 2. epist. 7. hic Dipl. 81.

* Matth. 10.

* Prosp. sent. 21. ex S. Aug. in ps. 118.

* Psalm. 43. 2. Tim. 2.

* Prosp. sent. 34. ex S. Aug. in ps. 124.

* Job. 29. ex vers. vulgata.

*dutus sum , & vestiui me vestimento , & diademate , iudicio meo .
Oculus fui cæco , & pes claudo . Pater eram pauperum , & causam
quam nesciebam diligentissime investigabam . Conterebam molas iniqui ,
& de dentibus illius auferere prædam ; Et reliqua .*

* Sixti sent.
176.

* Steph. Do-
rensis consult.
2. syn. Later.
sub Martino I.

Vos ergo , qui in specula a Domino estis positi , comprimere
& repellere eos summopere debetis , qui fratribus insidias præparant,
aut in eos seditiones , & scandala excitant . Facile est enim verbo
fallere hominem , * non tamen Deum . Ideo hos repellere , & ab his
vos cavere oportet , quatenus extincta funditus huiusmodi caligine ,
* lucifer eis resplendeat , & lætitia oriatur sanctissimi fratres . Data
12. Cal. Octobris Saturnino , & Gallicano viris clarissimis consulibus .

DIPLOMA IV.

*Epistola Valeriani socii & assessoris Licinii imperatoris ad
Diomedem Puteolorum principem . Ut sanctos tres
fratres , Alphium , Philadelphum , & Cyri-
num ad Tertyllum in Siciliam mittat:
eorumque socios multis ipse
tormentis interimat .*

Valerianus socius & assessor Licinii semper augusti & impe-
ratoris Diomedis principi Puteolorum , & totius
regioni eorum , salutem plurimam
dicit (a) .

Anno 253.
circiter .

Socii Bolland.
die 10. Maji
pag. 775. n. 10.

QUONIAM novimus promptam & constantem voluntatem tuam ,
quam erga deos immortales habes , misimus ad te hos qui
nobis missi fuerunt a Nigellione , carissimo nobis tamquam
filio , viros quatuordecim , & puerulos tres fratres , & alium horum
trium nepotem . Sunt autem viri ad maledicendum prompti , atque
pro-

(a) Caremus hodie actis genuinis & sinceris SS. Alphii , Philadelphi , & Cyrini . Quæ sub eorum nomine circumfertur historia græca simul & latina , vel stilo indice , eruditis omnibus suspecta est & fabulosa . Consule Baronium *ad Martyr. Rom.* die 10. Maji , Cajetanum *de Ss. Sicul.* tom. 1. *in Animad. ad vitam SS. Alb. Philad. & Cyrin.* Tillemont *Histor. Eccles.* tom. 1. *de Persic. Decii* art. 4. & aliis prætermisissis , Socios Bollandianos , die 10. Maji *de Ss. Alb. Philad. & Cyrin.* §. 3.

Hoc fuit in causa , quomobrem epistolam hanc & duas immediate sequentes ex eisdem actis excerptas , huc in Appendicem veluti suspectas rejecimus . Quem enim eruditorum latet , ut de argumentis aliis taceam , Licini persecutionem per Orientem solum grassatam esse ? Sane Occidentalis imperii habenas magnus ille Constantinus tum moderabatur , qui a persequendis fidelibus prorsus abhorrens , de Christiana religione propaganda magnopere erat sollicitus .

protervi valde , utpote qui per singulas interrogationes deos nostros detestari non cessent : estque ipsorum Onesimus , quem quidem cum aliis quatuordecim istic multis acerbisque tormentis interimi mandamus : reliquos vero tres pueros mittito in Siciliam ad Tertyllum qui eam insulam gubernat . Vale .

DIPLOMA V.

Epistola ejusdem Valeriani ad Tertyllum Sicilia gubernatorem . Ut sanctos tres fratres , Alphium , Philadelphum , & Cyrinum , ubi constantes in confessione veræ fidei cognoverit , omni genere tormentorum adhibito , perquam crudeliter occidat .

Valerianus præses , consors & assessor domini Licinii semper augusti , maximi , ac perpetui imperatoris (a quo commissum hoc ipsum accepit) Tertyllo dilecto tamquam filio , Siciliam provinciam gubernanti salutem .

Quoniam universus terrarum orbis imperatoris paret edicto , & *Eod. Anno* diis invictis quos colit , sacrificat ; pessimum autem Christianorum genus nullo modo ad imperatoris edictum flecti potest , *Citati Socii Bolland. pag. 776.* missi nobis fuerunt ex Vasconum regione a Nigellione nobis carissimo , viri quidam stulti & idiotæ , numero decem & octo , quibus non potuimus persuadere ut diis nostris sacrificarent : & ideo eos misimus Puteolos ad Diomedem unanimum nobis , ut nisi persuaderentur sacrificare , quindecim ex iis plurimis & asperrimis cruciatibus suppositi , e vita pellerentur . Tres autem pueros misimus ad te , ut jucundo placidoque vultu tuo diis nostris immortalibus sacrificare persuadeas ; cujus rei gratia ipsos ab aliis improbis separari mandavimus , a quibus hi decepti nobis contradicunt . Quod si tuis adhortationibus adhæserint , & diis sacrificaverint , veniam consequantur , & omni cum honore ad nos remittantur , nam ipsi sunt opus imperatori ; sin autem hoc non fuerit persuasum , omne genus tormentorum excogitato , & multos variosque inferens cruciatus e vita pellito . Idque tibi mandavimus , eo quod , studium tuum , bonamque & promptam voluntatem erga deos immortales , ipsumque imperatorem , & nos cognoscimus . Vale .

DI-

DIPLOMA VI.

*Epistola S. Theclæ virginis ad Romanum pontificem.
De S. Neophyto eligendo episcopo
Leontino.*

Domino ac beatissimo papæ (a).

*Ann. 255.
circiter.* **D**ivino sane consilio misit ad te Deus hominem frugi, quem nobis episcopum creares, ut ipsius populum baptizaret, & pasceret; præsertim quum Deus certam tibi fecerit hominis puritatem. Sunt autem apud me stipendia quædam, quæ satis erunt ad ecclesias tum maxime laudandæ Deiparæ, tum sanctis gloriosisque Martyribus ædificatas; suburbia duodeviginti, aliaque octo Justinæ consanguineæ meæ: jumenta quoque, & ovium mearum novem millia, Justinæ vero tria millia; multæque aliæ, tum pecuniæ, tum possessiones quas Dominus daturus est communis patris nostri sanctitati, qui talem hic & nomine, & moribus se præbiturus est. Quamvis enim, ut mihi certe videtur, sanctos ac valde honorandos apostolos latuerit, urbem hanc episcopo dignam in episcopatum decernere. At muto mentem, & veniam peto, ne irritare atque ad iram incitare videar spiritum Dei; mihiq; adeo idem contingat, quod Ananiæ, & Saphiræ, in quos apostolorum princeps Petrus ob ipsorum temeritatem mortis tulit sententiam. Id vero potius indignitatis, humilitatisque meæ conscia dico non latuisse quidem, sanctos ac gloriosos apostolos, quod ego indigna jam scribere ausa sum, sed vero divinæ providentiæ dispensatione factum esse, ut res ad tua usque tempora, cujus est admirabilis in Deum amor, servaretur, ac pro voto nostro compleretur. Jamdiu enim (quod te, communis pater noster minime fugit) palmites in Siciliensem provinciam missi sunt. Nemo tamen ex patribus ecclesias ipsis destinatas circumlustrantibus nostram in metropolim est ingressus. Quamobrem litteras ad tuam beatitudinem scribere in animum induximus, ut supplices preces nostras ad te ne despicias, verum adstipuleris, & annuas; minimamque hanc nostram metropolim, vel Dei potius urbem, populumque, & oves pascuæ ejus in reliquarum earum urbium numerum ascribas, quæ in hac Siciliensi provincia sub episcopis sunt a sanctorum ac beatorum apostolorum Sede constitutis, ordinatisque prout tibi Dominus persuaserit. Vale semper in Domino beatissime.

DI-

(a) Qualem censuram subeat historia SS. Martyrum Alphii, Philadelphi, & Cyrini exposuimus hætenus; restat jam nunc ut exponamus quid

de tertia ejusdem historiæ parte epistolam hanc continente, singillatim scripserint iidem Socii Bollandiani cit. §. 3. n. 16. *Hac vero pars quan-*

DIPLOMA VII.

*Epistola Eutyckiani papæ ad episcopos Siciliam constitutos.
De forma iudicii ecclesiastici.*

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Siciliam
constitutis, Eutyckianus (a).

* **B**enedictus Deus, & pater Domini nostri Jesu Christi qui bene- Anno 275.
dixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Chri- circiter.
sto, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, Labbe tom. 1.
& immaculati in conspectu ejus in caritate, prædestinans nos in ado- Cõcil.col.934.
ptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum
voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificatus est * Ephes. i. ex
nobis in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem versione mi-
ejus, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus, quæ abun- xta ex Italica
davit in nobis in omni sapientia, & prudentia, ut notum faceret & Hierony-
nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod pro- miana.
posuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia
in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt in ipso. In quo etiam
sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, qui omnia
operatur secundum consilium voluntatis suæ, ut simus nos in laudem,
& gloriam ejus, qui ante speravimus in Christo: in quo, & vos quum
audissetis verbum veritatis, Evangelium salutis vestræ: in quo, & cre-
dentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus heredita-
tis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. Pro-
pterea & ego audiens fidem vestram in Domino Jesu Christo, & dilectio-
nem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam
vestri faciens in orationibus meis; ut Deus Domini nostri Jesu Christi
pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ, & revelationem in agni-
tionem ejus, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vo-
cationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis, & quæ
sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos qui credidimus se-
cundum operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus est in Christo,
suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in caelesti-
bus super omnem principatum & potestatem, & virtutem, & domina-
tionem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo,
sed

to accuratiori stilo videtur conscripta, expressis scrupulose annorum ac dierum numeris, tanto notio-rem facit scriptoris audaciam; qui velat de singulis informatissimus, eos interim tan- tasque absurditates huic parti admi-

scuit, ut nec tolerabilis quidem fig- menti speciem præferat.

(a) Consule quæ dedimus supra in- monitis ad epistolam Zephyrini, in hac Appendice Dipl. III.

*sed & in futuro; & omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam quæ est corpus ejus, & plenitudo ejus: qui omnia in omnibus adimplet. * Et vos, quum essetis mortui delictis & peccatis uestris, in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus spiritus, qui nunc operatur in filiis dissidentia, in quibus, & nos aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filii iræ, sicut & ceteri.*

Modo fratres, quia ex filiis iræ sua gratia, & gratuita miseratione fecit nos Deus filios suos: & nos qui digni servi non eramus, nullis meritis præcedentibus, sed * *sua, ut diximus, gratia facti sumus filii ejus, in quo clamamus: Abba Pater: sequentes ejus exempla, simus filii misericordiæ, & justitiæ, atque dilectionis, ut veri filii Dei, & dici & esse ipso auxiliante valeamus, deponentes juxta * Petrum apostolum, omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & invidias, & omnes detractiones: Hi vero, qui talia agunt, non filii Dei, sed potius filii nequam esse comprobantur, sicut Paulus * ait Apostolus: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietates, commensationes, & his similia quæ prædica vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Grave, fratres verbum, & horrendum nimis, quod ait: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et ipsa per se veritas dicit: * Quid prodest homini, universum mundum lucrari, animæ vero suæ detrimentum pati? Gravia sunt nimis quæ prætulimus, & pervalde cavenda. Quibus enim regnum Dei præcluditur, procul dubio, & Ecclesia denegatur. De quibus Dominus in Evangelio potestatem apostolorum, eorumque successorum annuntians, ait: * Quorum dimiseritis peccata, dimittuntur eis: & quorum alligaveritis, alligata erunt: id est quibus Ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis, & janua regni cælestis clausa erit.*

* Rom. 8.

* 1. Petr. 2.

* Galat. 5.

* Matth. 16.

* Johann. 20.
Matth. 18.

DECRET. I.
De modo re-
cipiendi ac-
cusationē ad-
versus cleri-
cos.

* Adr. coll. 7.
ex Cod. Theod.
lib. 9. tit. 1. cō-
stit. 2.

* Adr. coll.
63.

Unde ista præcaventes, & stultorum animos prævidentes, cura pastorali cum omnibus episcopis, & sanctæ Romanæ, atque universalis Ecclesiæ utriusque ordinis fidelibus statuimus, non ita in ecclesiasticis agendum esse negotiis, sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet ei ante peractam causam recedere; in ecclesiasticis vero dicta causa recedere licet, si necesse fuerit, aut si se prægravari viderit. * Accusationis vero ordinem talem & dicimus, & servari jubemus, id est: Si quis clericorum in crimine impetitur, non statim reus existimetur, qui accusari potuit, ne suspectam innocentiam faciamus. Sed quisquis ille est, qui crimen intendit, in judicium veniat: nomen rei indicet: vinculum inscriptionis arripiat: custodiat similitudinem: habitam dignitatis ætimatione potiatur. Nec forte tibi noverit licentiam mentiendi, quum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii. Hæretici enim omnes, & suspecti, & excommunicati, homicidæ * quoque,

que, atque malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad fortilogos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

Nulli infami umquam, atque sacrilego de quocumque negotio liceat adversus religiosum Christianum, quamvis humilis, servilisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inscriptione Christianum impetere. Omnibus quoque similiter accusandi, vel testificandi licentia denegetur, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint.

Similiter prohibemus ut nullæ causæ a iudicibus ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non continentur vel quæ prohibitæ esse noscuntur. Hæc non solum ecclesiasticæ, sed & sæculi leges observari præcipiunt. Non enim passim * vageque sacerdotum accusatio debet fieri. Nam si facile admitteretur, perpauca nimis invenirentur: *Quia * omnes, qui pie volunt vivere in Christo persecutionem patiuntur. Beati tamen, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Unde & ipse per se veritas ait: * Pater manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum servaverunt. * Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt, quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt: & cognoverunt vere, quia a te exivi, & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro eis quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt, & clarificatus sum in eis. Et jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo; quos dedisti mihi, ut unum sint, sicut & nos. Quum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi custodiri; & nemo ex his periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus odio habuit eos, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt, sicut ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est, sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate; non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, & mundus credat, quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum, ut cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognovit; ego au-*

DECR. II.
De his qui nō debent admitti ad accusationem religiosorum.

DECR. III.
In negotiis ecclesiasticis nō procedatur modo sæculari.

* Conc. Carth. II. c.6.

* 1. Tim.3.

* Matth.5.

* Johan.17.

tem te cognovi, & hi cognoverunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis. Et idem Johannes * apostolus & evangelista in prima epistola sua loquitur, dicens: *Carissimi, diligamus invicem, quia caritas ex Deo est: & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quia Deus caritas est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Carissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & caritas ejus in nobis perfecta est. In hoc intelligimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit filium suum Salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Et nos cognovimus, & credimus caritati, quam habet Deus in nobis. Deus caritas est: & qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est caritas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem; quoniam timor pœnam habet. Qui autem timet non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos: si quis dixerit, quoniam diligo Deum & fratrem suum oderit, mendax est. Qui autem non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligit? Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat, & fratrem suum.* * Omnis qui credit, quoniam Jesus est Christus. Ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit diligit & eum, qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, quem Deum diligamus, & mandata ejus faciamus. Hæc est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus: & mandata ejus gravia non sunt. Et per Prophetam * Dominus, monendo, ne lædantur discipuli sui, eorumque successores, inquit; *Circumdat Angelus Domini in gyro timentes eum, & eruat eos. Gustate, & videte, quoniam bonus est Dominus. Beatus vir qui sperat in eo. Timete Dominum omnes sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. Leones indiguerunt, & esurierunt: quærentibus Dominum non dedit omne bonum. Ambulate filii, audite me, timorem Domini docebo vos. Quis est vir, qui velit vitam, diligit dies videre bonos? Custodi linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Recede a malo, & fac bonum: quære pacem, & persequere eam. Oculi Domini super justos, & aures ejus ad clamorem eorum. Vultus autem Domini insipientes malum; ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt justi, & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Juxta est Dominus contritis corde, & confractos spiritu salvabit. Multa mala justo, & ex omnibus illis liberabit eum Dominus. Custodit Dominus omnia ossa ejus, unum ex his non confringetur. Interficiet impium malitia, & odientes justum culpabuntur.*

* Psal. 33. ex
versione S. Hiero-
nyni, quam
cum vetere, &
Italica permi-
tetur.

* Re-

* *Redimet Dominus animas servorum suorum, & liberabit eos. Vos* * Psalm. 54.
ergo fratres super Dominum ponite corda vestra, & ipse enutriet
vos, quia non dabit in eternum fluctuationem iustis. Deus autem
Dominus noster deducet inimicos nostros, juxta Prophetæ vocem, in
puteum interitus, quoniam viri sanguinum, & dolosi non dimidia-
bunt dies suos. Vos autem semper sperate in Domino, & fiduciam
habetote in eo, quia ipse liberabit nos. * Ipse est enim benedictus a * Luc. 1.
seculo usque in sæculum, & regni ejus non erit finis. Data decimo
tertio Cal. Octobris, Caro secundo, & Carino viris clarissimis con-
sulibus.

DIPLOMA VIII.

Fragmentum donationis Constantini magni. Massæ & ter-
ritoria in Sicilia ecclesiæ Romanæ
donantur (a).

M Assam in Castis in territorio Catanensi, præstantem solidos mille. *Anno 324.*
 Massam Trapeas in territorio Catanensi, præstantem solidos mille *Baron. ann.*
 sexcentos quinquaginta. . . . Massa intra Siciliam Taurana ex territorio *324.*
 Parentiensi, præstans solidos quingentos.

Tom. I.

A a a 2

DI-

(a) Quod ecclesiæ Romanæ Constantini liberalitate temporalia bona sat superque abunde accesserint, nemo unquam ivit inficias; xeniorum nihilominus charta, *Donatio Constantini* communiter nuncupata, cujus fragmentum hic exscripsimus, suppositivum esse, frustra reclamantibus aliquibus scriptoribus, ex proposito demonstrant, Petrus de Marca *Concord. Sacer. & Imper.* lib. 3. cap. 12. Joseph Cantelius *Histur. Metropol. Urb.*

tom. 1. par. 2. Dissert. 2. cap. 2. Natalis Alexand. *Histor. Eccles.* tom. 4. sæcul. 4. Dissert. 25. Gerardus Ca-steel *Controvers. Eccles. Histor.* Controv. 27. Et absque ulteriori argumento scripturam hanc fictivam convincunt ipsæ donatæ massæ, a S. Gregorio patrimonii S. Petri in Sicilia scriptore disertissimo alloquin non memoratæ. Vide, sis, Dissertat. v. n. 2.

DIPLOMA IX.

*Privilegium Arcadii imperatoris . Quo Messanenſium urbs
in tota magna Græcia, & Sicilia protametropolis
conſtituitur, aliisque muneribus, benefi-
ciis, exemptionibus, ac privilegiis
liberaliter donatur (a).*

Anno 400.
circiter.

Bonfil. hiſtor.
Meſſan. lib. 8.
in fine.

Arcadius ſanctæ brachio Trinitatis in orbe monarcha Chriſtianorum
baſis, & protector Romanorum auguſtus imperator hæc notari
juſſimus Cryſobullam per manus Arſenii Durachi ſcribæ noſtri civibus,
& civitati Meſſanæ propter honorem quem ex illa conſequentur, pateat
omnibus auxilium quod nobis, & imperio præſtiterunt.

Eramus in civitate Theſſalonica a Bulgaris noſtris hoſtibus, & im-
perii rebellibus obſeſſi: qui adhæſerant Conſtantio proditori prævarican-
ti Conſtantinopolim fere, totamque Traciam, & alias imperii provin-
cias, ſcripſimus multis gentibus pro ſuccurſu: quæ nequientes defece-
runt. Siculos non tetigimus quia moleſtabantur ab Agarenis, ſed præd-
icta civitas Meſſanæ non requiſita, nec citata claſſem animoſe paravit, quæ
ab inſperato ſupravenit; galeas quæ non obſidebant in pelago vicit, ſu-
bitoque impetu proſtravit hoſtes qui non etiam terras cohercebant, ut
ſic errarent diſperſi, qui fuga turpi ſine vexillo foedam haberent
ſalutem. Quibus voluerunt ſervitiis ſervitia cumulare, & ad noſtram pe-
titionem noſtram perſonam, & noſtros cum eorum claſſe Conſtantinopo-
lim honorifice detulerunt. Ubi civitate nobis reducta, Conſtantius fa-
ctionis caput cum proditoribus Megapalatio ſe tutaverunt; quod Meſſa-
nenſes oppugnantes ceperunt in manibusque noſtris Conſtantium, & ce-
teros proditores aſſignarunt: propter quod juſta duximus civitatem, &
ipſos cives maximis præconiis decorare, quum maxima promereantur;
ideo fecimus ipſam civitatem in tota magna Græcia, & Sicilia protome-
tropolim, dominium loco noſtri, & ſucceſſorum noſtrorum totius Siciliæ
perpetuo dedimus. Exemptam & liberam fecimus, ut illam Romani fe-
cerunt ab omnibus angariis, perangariis taxis, dohanis, & contribu-
tionibus ubicumque fuerint. Stolum motu proprio fecit in noſtrum, &
im-

(a) Hocce privilegium memorant, Fa-
zellus, Maurolycus, & Bonfilius,
quibus ſe ultro ſubſcribunt, Picco-
lus, Reina, Morabitus, de Angelo,
ceterique omnes ſcriptores Meſſanen-
ſes; vellem nihilominus, ut eadem
ſit apud omnes hujus chartæ fides:
nam Rocchus Pyrrhus *Noſtr. Eccleſ.
Meſſ.* ad annum Chr. 400. eam cor-
date fabuloſam ac pene ridiculam.

prædicat; ipſiusque ſive exemplum,
ſive auctoritatem ſecutus, totis inge-
nii ſui viribus ex propoſito rejicien-
dam ſibi delegit Franciſcus Strada
Glor. Aquil. Trium. cap. 45. pag.
302. & ſeqq. ſi rem videant, quo-
rum eam eſſe veram intereſt pluri-
mum: nobis enim ſat eſt oſtendiſſe,
monumentum iſtud juro ac merito
hic inter dubia recenſiſſe.

imperii succursum, propterea nullus Messanensis quum noluerit ad armatam per mare, nec terra ire cogatur. Dignificamus etiam ipsam sic, quod æquetur Constantinopoli, nulla unquam vexatione sustantiali vel personali cives ejus graventur, sed ubique perhonorentur. Nullus ei, vel eorum alicui contumeliam, vel ignominiam, & injuriam audeat inferre, conscius illam imperatori fecisse, seque in magno crimine incidisse, & habere sceptrum imperatorijum pro ultore, & ipsius civitatis strategotus licet non fuerit miles ad ipsius civitatis honorem dum in officio præfuerit, militum insignia portet, & quum transfretare voluerit imperator Messanensium galeam ascendat, cui ceteræ de classe reverentiam præstabunt, sibi que cedant etiam si persona imperatoris affuerit. Rhegium civitatem, & Hymeram ipsi civitati assignavimus peculium, & imperatoris coronæ de membris nobilibus constituimus in æternum a qua nullo eventu segregetur. Utque sit notum omnibus quantum cupimus ipsam civitatem eminere: sibi nostrum dedimus vexillum & arma, quæ gestabit honore summo nostris æquale, ceterarum civitatem armis, & vexillis subjacentibus excellere illam decrevimus velut extulit semetipsam nobis, & imperio succurrendo. Præsentem Cryfobullam propriis manibus Mitodoro, & ceteris civibus Messanæ consignavimus Constantinopoli in campo Panhierio, congregatis illic patriarcha reverendo, archiepiscopis, episcopis, magnatibus, & plebe nobis ad honorem, & gloriam ipsius civitatis in throno imperatorio, cum insigniis consedentibus. Dat. post mundum creatum annis.....

DIPLOMA X.

Decretalis epistola S. Leonis papæ I. ad omnes episcopos Siciliæ. De rebus ecclesiæ ab episcopis non alienandis.

Leo papa universis episcopis per Siciliam constitutis, in Domino salutem (ø).

Occasio specialium querelarum, curam nobis providentiæ generalis indicit, ut quod in quibus provinciæ vestræ ecclesiis improbe gestum, injusteque præsumptum est; id constitutione perpetua ab omni episcoporum usurpatione rescemus. Tauromenitanis enim clericis ecclesiæ de-

Anno 447.
die 22. Oct.
S. Leo ep. 17.
alias 104.

(ø) Hanc epistolam ex perverusto Codice manu exarato Cardinal. Sirleri primus in lucem emisit Gerardus Vossius: non quod illa nomen S. Leonis magni præfulerit; sed propter frausim, & consolatus notam; at rationes tamen istæ adeo infirmæ videntur eruditissimo Pasquali Quesnel, ut

vel ipso stile indice, & consulis nomine longe similis vero existimet, hanc epistolam suppositivam esse; vel certe alterius esse Leonis quam primi: secundi patet, vel tertii, vel etiam posterioris. Paria sentit Van-Espen. Jus Eccl. Univer. par. 2. tit. 36. cap. 3. n. 7. & seq. quos consule.

12. c. 2. c. *Sine
exceptione.*

deplorantibus nuditatem, eo quod omnia ejus prædia, vendendo, donando, & diversis modis alienando, episcopus dissiparet: etiam Panormitani clerici quibus nuper est ordinatus antistes, similem querimoniarum, in sancta synodo cui præsidebamus, de usurpatione prioris episcopi, causam detulerunt. Quamvis ergo ordinatum a nobis sit, quemadmodum utriusque ecclesiæ utilitatibus consulatur; re tamen hoc perniciosum nequissimæ deprædationis exemplum cuiquam posthac fiat imitabile, hanc præcepti nostri formam apud dilectionem vestram volumus esse perpetuam: qua, sine exceptione decernimus; ut, ne quis episcopus de ecclesiæ suæ rebus, audeat quidquam vel donare, vel commutare, vel vendere; nisi forte ita aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum. Nam presbyteri, vel diaconi, aut cujuscumque ordinis clerici qui conniventiam in ecclesiæ damna miscuerint, sciant se & ordine, & communione privandos: quia plenum justitiæ est, fratres carissimi, ut non solum episcopi, sed etiam totius cleri studio ecclesiasticæ utilitatis incrementa ferventur, & eorum munera illibata permaneant, quæ pro animarum suarum salute, fideles de propria substantia ecclesiis contulerunt. Dat. II. Calend. Novembr. Alipio V. C. Conf.

DIPLOMA XI.

*Donatio a Tertullo patricio S. Placidi patre S. Benedicto
facta. Inter alia concedit bona ipsi Tertullo
in Sicilia spectantia.*

Tertullus Dei gratia invictissimæ Reginæ cæli, terræque, civitatis Romanæ patricius dictatoribus, magistratibus, senatoribus, consulibus, proconsulibus, præfectis, tribunis, centurionibus, decurionibus, & omnibus hominibus per totum orbem commorantibus, Romanæque ditioni subjacentibus, salutem & perpetuam pacem.

*Anno 522.
die 17. Jun.*

Nosce vos (a) non ambigimus senatum, populumque Romanum, totius mundi dominos, dominatores orbis, & præfules; quum quidquid subjacet cælo, annis vicissent, & in servitutum redigissent, Chron. Casin totius orbis Reginam cælestem constituisse æternam, & adeo confer- Leon. Ostiensis. vandam urbem Romanam singulari virtute, fertilitate, potentia, sapien-

(a) Scriptura hæc, & octo aliæ immediate sequentes, necnon & xxii.

xxiii. xxvi. & xxvii. ex Appendice Chronici Casinensis Leonis Ostiensis

piencia, pulchritudine, bonitate, ædificiisque toto orbe sacratam. Ergo quia tantorum bonorum auctorem Deum nobis hæc omnia concedente, adorare colere venerari, necnon ejus basilicas possessionibus dicare deberemus. Iccirco ego Tertullus Domini gratia Romanæ urbis patricius concedo tibi in perpetuum patri patrum Benedicto, & tuis successoribus, in Casini cœnobio sancti Baptistæ Johannis degentibus, omnes patrimonii mei curtes (a) quæ esse videntur in Sicilia, cum servis septem millia, exceptis uxoribus eorum, & filiis. In Messana modia terræ triginta cum portu suo; in Acio modia terræ viginti millia; juxta civitatem Catanensem modia terræ quinque millia centum quinquaginta; in Agrigento trecenta; juxta Syracusam quadraginta (b); in Drepanis modia terræ quatuor millia; in aquis Sergeffianis nongenta; in Sounto triginta; in Thermis quadraginta; in Parthenico octingenta; in Jocharra sexcenta; juxta Panormum trecenta cum portu suo; in Cephalodio quindecim millia; in Alexo quinquaginta septem; in Galeate centum sexaginta; in Athaliate trecenta; in Agamino duo millia; in Tyndare centum quinquaginta. Has omnes cum ecclesiis, villis, silvis, aquis, piscariis, aquarumque decursibus ad easdem curtes pertinentibus, in eodem S. Cœnobio beati Baptistæ Johannis in perpetuum corroboro & confirmo. Si quis autem hoc decretum nostrum violare præsumperit quatuordecim millia talenta auri purissimi Romano solvat imperio. Et hoc decretum pristinum robur obtineat. Actum est hoc decretum decimoquinto Calendas Julii, Anno imperii Justiniani quinto cccxxvi. Olympiade.

Ego Tertullus patricius manus meæ signo roboravi.

Ego Symmachus patricius consul subscripsi.

Ego Boetius bis consul subscripsi.

Ego Vitalianus (c) consul subscripsi.

DI-

sis exscriptæ, adeo suppositionem redolent, ut rudis sit oportet, aut certe partium studiis abreptus, qui his defendendis tenaciter hæere cogitat. Consule Baronium *Annal. Eccl.* ad annum 541. n. 28. & 29. & necnon sequentes nostras observationes: pudet enim in refutatione tam putidi figmenti immorari.

(a) Quibus in locis hæc curtes fuerint, explicatur quoque, cum aliqua tamen

diversitate, in longissima illa inscriptione, quam ex Mazochio publicavit Janus Gruterus; sed ipse Gruterus optime sibi cavet, dum nihil illi auctoritatis tribuens, inter spurias recensuit & supposititias.

(b) Vel *quadringenta*, ut in sequenti Diplomate.

(c) Is non hoc anno, nec hisce cum collegis consulatum gessit, sed anno 520. cum Rustico.

DIPLOMA XII.

*Divalis sacra Flavii Justiniani imperatoris. Confirmat quæ
in Sicilia, & alibi etiam S. Benedicto dona-
verat Tertullus patricius, S. Pla-
cidi pater.*

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Imperator Cæsar,
Flavius Justinianus Æneida, Alamanicus, Gothicus,
Germanicus, Anticus, Alanicus, Guandalicus,
Herculicus, Africanus, pius, felix, inclitus,
victor, præcellus, triumphator, augustus,
humano generi habitanti in orbe
Romano, salutem & per-
petuam pacem.

Anno 538.
die 13. Sept.
Ex Append.
Chron. Casin.
Leon. Officis.

Romani imperii præpositum est universo orbi providere viris re-
ligiosis manum porrigere: præcipue tamen cælibatis per eos di-
vinitati placentes, a quo imperandi & dominandi Æneidis sub sole
donatum est. Hac de re cunctis notum esse volumus: quia Romani im-
perii status divina pietate regitur, atque firmatur: Deo enim propitio
constituto, prospere & secundum vota nostra gubernari status Æneida-
rum, & proficere solet. Imperium ergo avitum divino nutu fortiti, sub-
ditis proprietate, & mansuetudine necessario sollicitudinem impertimur:
quatenus vestra religio, & nostra respublica cultu Dei purissimo, &
pietate firmata, perfulgeat. Quapropter universis habitantibus in orbe
Romano notum esse volumus: qualiter Placidus noster dilectissimus ne-
pos ex Adelphi nostri Tertulli magnificentissimi patritii filius ad nostram
celitudinem veniens, una cum Theodora augusta rogavit per no-
stram divalem iustionem confirmari cuncta quæ ipse una cum jam dicto
Tertullo patritio Benedicto servo Dei obtulit. Cujus petitioni aurem ac-
commodantes: confirmamus & corroboramus in perpetuum cuncta
quæ idem patricius cum jam dicto Placido filio suo Benedicto servo Do-
mini obtulit. Castrum scilicet Casinum: Castrum fortunæ: *Et post ali-
qua*. Pari etiam modo concedimus, & confirmamus in perpetuum eidem
servo Domini curtes quas idem noster Exadelfus cum jam dicto Placi-
do filio suo in Sicilia obtulit: quarum nomina hæc sunt. In Messana
modia terræ triginta cum portu suo; in Agrigento trecenta; in Syracu-
sis quatuorgenta; juxta Catanensium civitatem quinque millia quingen-
ta; in Tyndaride quingenta; in Drepanis quatuor millia; in aquis Ser-
gestianis nongenta; in Parthenico octingenta; in Icaria sexcenta; in
Panormo trecenta cum portu suo; in Sounto triginta; in Thermis
undecim; in Cephaludio quindecim millia; in Alexo sexaginta duo;
in Galeate centum novem; in Acaliate trecenta; in Agantinoii mil-
le; in Acio viginti millia. Necnon etiam villas quæ jam ad dictas cur-
tes attinent, quarum nomina hæc sunt. Juxta Syracusas, Villabidensis,
Cen-

Centuripinensis, Haliciensis, Himera, Soluntina, Heraclea, Hennen-
 sis, Herbitensis, Agirinenfis, Æthnensis, Habitensis, Murgentinensis,
 Assorinensis, Macarenfis, Menenia, Amestra: Petrina Calacti-
 na, Mutticensis, Hyblensis, Halintina Apollonia, Pachinum, Aggi-
 na, Caputina Assorona, Florina, Letina, Girattiarina Acherina, ,
 Leontina, Plinphia, Hentellena, Helora, Phafilis, Lichrilla, Ma-
 mertina, Aluncia Inguina, Achardina, Tychenoritana, Neapolis,
 Pritanea, Gillensis, Lilybœum, Tamaricii Palma Taurominium,
 Naxum (a); Acium, Capitonia, Gelasia, Pebilia, Gena, Allava,
 Aquensis, Lanarium, Mazatis, Aquis laridis, Calvisana, Nible, Agris,
 solus apræ Capitoniana, Philosophiana, Calloniatana, Cornoniana,
 Dedalia, Plintis refugio callis, plaga Calvisiani, plaga Mesopotami,
 plaga Reosinocymbi, refugium Apollinis, Pitamana, Comiciana, Pe-
 trina Pyrina, Logarica, Oliva, Aqua Pertiniana. *Et aliquibus in-
 terpositis hæc adjicitur clausula.* Contradictoribus hujus divalis edicti tre-
 decim millia talentorum auri poena mulctantes & capitalem sententiam
 proponentes. Propterea huic Chrysobullio ex minio manu propria (b)
 scripsimus in anno XII. nostri a Deo conservandi imperii die XIII. mense
 Septembris, consulatu (c) Boetii, & Cethegi, anno tertio. Ego Fla-
 vius Justinianus augustus Encida pius, & in Christo Deo fidelissimus im-
 perator Romanorum. Data die xv. mense Septembris, in civitate sanctis-
 sima Constantinopoleos novæ Romæ. Ego Justinus in Christo Deo fidelis-
 simus, & percelsus cæsar Romani imperii, & comes excubitorum jam
 dicti augusti filius ex jussione triumphalis imperii subscripsi. Ego Theo-
 doricus (d) consul Romanorum, & aquilifer (e), & rex Gøthorum,
 ex jussione invicti imperii subscripsi. Ego Belisarius consul, & patritius,
 ac draconifer invicti augusti subscripsi. Ego Tyberi Mauritius comes
 excubitorum, & leonifer sacri imperii subscripsi. Ego Tyberius Con-
 stantinus consul patritius, & gener jam dicti Justini magnificentissi-
 mi cæsaris, & lupifer sacri imperii candidatus subscripsi. Ego Ger-
 manus magister officiorum imperialium, & custos palatii subscripsi.
 Ego Phocas exarcus, & centurio Romani imperii subscripsi. Ego He-
 raclius præfectus Africæ, & primus a secretis subscripsi. Ego Ba-
 silius consul Romanorum subscripsi. Ego Narsis cubicularius, & char-
 tularius sacri imperii subscripsi. Ego Longinus præfectus, & proto-
 domesticus imperialis subscripsi. Ego Venantius patritius, & consul
 sacri imperii subscripsi. Ego Liberius patritius, & consul sacri impe-
 rii subscripsi.

Tom. I.

B b b

DI-

(a) Urbs, teste Diodoro Siculo lib. 16.
 a Dionysio excisa; cujus ne rudera
 quidem ætate sua, id est circa me-
 dium secundi sæculi, existisse refert
 Pausanias lib. 6.
 (b) Si Svidæ fides, Justinianus litera-
 rum fuit expers.
 (c) Falsa consulum designatio: hoc
 enim anno Fl. Johannes absque

collega consul fuit.
 (d) Is longe ante hunc annum e vivis
 excesserat.
 (e) Nomen *Aquilifer* Theodorico tri-
 butum, *Draconifer* Belisario, *Leoni-
 fer* Mauritio, & *Lupifer* Constanti-
 no, chartam hanc ab otioso scripto-
 re, stili exercendi gratia, confictam
 demonstrat.

DIPLOMA XIII.

*Epistola Siciliensium monachorum ordinis S. Benedicti ad ipsum
S. patrem Benedictum. De martyrio S. Placidi,
& sociorum ejus, Messana in Sicilia
consummato.*

Universali monachorum institutori, atque doctori Benedicto,
servi, & filii ejus desolati, & destituti pa-
store cum subjectione, reve-
rentiam (a).

Anno 541.

Ex Append.
Chron. Casin.
Leon. Orlen-
sis lib. 4.

Quia nihil paternitati vestræ incognitum esse ratum duximus, de his quæ apud nos actitata scire vestram sanctitatem volumus, religiosissimum, & sanctissimum discipulum vestrum Placidum, tertio nonas Octobris post multa tormentorum genera gladii animadversione migrasse ad Dominum. A duce namque Sarracenorum Mamucha cum fratribus suis Eutitio, Victorino, ac sorore virgine Flavia, Fausto, Firmiano, & monachis triginta captus, post verberum mactationem, suspensionem, fumi administrationem, membrorum omnium tortionem, arteriarum & dentium confractionem, necnon & linguæ abscissionem, capite cum omnibus fociis suis truncatus est: unde suppliciter vestram paternitatem poscimus, ut ad curtes, & possessiones retinendas vestros discipulos mittere dignemini. Clamat namque Sicilia, clamat per universam insulam longe lateque fundata ecclesia. Ostende in nobis, pater sanctissime, gratiam tuam: descendat super nos benedictio tua, mittendo discipulos tuos: doce nos facere præcepta tua. Quoniam quidem de reliquo tempus est, ut super Placidi filii vestri passione Deo, & vobis gloriam & gratiam referamus. Hic enim in vita, & in morte nihil aliud egit, atqui nihil aliud studuit, quam ut soli Deo viveret: quia mortuus vivit quisquis Deo placite non vivit, etiam & ante tempus moritur. Placidus namque discipulus vester vixit in Christo, & mortuus est pro-

(a) Quæ hic, atque in sequentibus epistolis de martyrio S. Placidi narratur, ex turbido satis ac luto fonte hausta videntur: ex actis scilicet ejusdem S. Placidi a Pseudo-Gordiano confictis, quæ ad unum repudiant cordati nostri temporis critici, continuator Johannis Bollandi Daniel Papebrochius, die 10. Maji de SS. *Alpb. Philad. & Cyriu.* 9. 3. n. 18. Antonius Pagius *Critica Baroniana* ad annum 541. n. 8. & aliis prætermisissis, ipsi Monachi Benedictini,

quotum ea esse vera intererat plurimum, *Act. SS. Benedicti.* tom. 1. ad annum 541. In *Not. ad Opera S. Gregorii* tom. 2. *Dialog.* lib. 2. cap. 8. Et in *Annal. Benedicti.* tom. 1. lib. 3. n. 25. *Scriptorem*, inquit, longe recentiore arguit imperita narratio plurimis resperfa erratis, quæ nisi in posteritatem temporum hominem, & quidem imperitum cadere non possunt, nec modo interpolatorem, sed falsum auctorem omnino arguunt. Consult. *Dissert. III. Cap. 1. n. 7.*

propter Christum, sicut scriptum est: *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum*. Ergo quum ejus memoriam notificando recensemus, illius vitam, & passionem laudamus. Jam tempus est, pater venerande, ut filiis, & servis tuis verbi ministros mittere digneris. Ecclesia namque in Sicilia locata clamat: Tunica mea scissa est, os meum clausum est, spes mea obscurata est, exterminavit, & occidit singularis aper Mamucha pastorem ovium mearum Placidum patrem sanctissimum; contaminavit invidia Abdalæ regis Saracenorum sanctificationem Placidi patris mei, quasi in silva lignorum, securibus exciderunt januas monasterii ejus ante me. Insuper in litore maris, & in deserto diripientes, occiderunt eum, dixerunt in corde suo, cognatio Agarenorum in idipsum, silere fecimus os Placidi loquentis plurima adversus Luciferum deum nostrum: humiliavimus aurum decoris ejus, ad terram dejecimus nobilitatem ejus: non est jam docens, neque amplius confutando claudet os nostrum. Usquequo, pater sanctissime, de filiorum tuorum absentia impropereat mihi inimicus? Restitue mihi socios Placidi discipuli tui, representa mihi ancillæ tuæ spiritales tuos filios pastores meos. Quamvis enim crudelissimus Mamucha injuste & nequiter in me damnavit, & occidit Placidum patrem meum, tamen caritatis coagulum retinere te convenit, mittendo discipulos tuos, sine quo nemo videt Deum. Jam enim transiit Sarracenorum perfidia; sed in Sicilia in perpetuum tua manet possessio. Ego in æternum ancilla tua. Lætifica cor filiorum tuorum, mittendo discipulos tuos, qui me tibi repræsentent: qui pro me omnipotentis Dei implorent clementiam. Si hoc feceris, non solum jam dictas possessiones retinebis; verum etiam sanctæ religionis habitum longe lateque propagabis. Ecce nunc quasi ad patrem præsentem & verbis, & scripto dirigo preces, poscens meæ te compati necessitati. Indulge mihi profundum tuæ, non capienti, & quærenti sapientiæ. Nunc autem flens, audacter rogo, non jubeo: ne avertas, obsecro secundo, me confusum præbe te ipsum nobis mittendo discipulos tuos, & desiderantes doctrinam tuam hilariter intueri. Destina propios ad propria tua, quia gratanter suscipientur.

DIPLOMA XIV.

Epistola Gordiani ad Maurum. De eodem martyrio sancti Placidi.

Dominico levitæ Mauro Casinensis cœnobii præposito,
& sanctis fratribus Felicissimo, Honorato, Peregrino,
Aquino, Probo, Severo, ac ceteris ibidem com-
manentibus, Gordianus ultimus patris Be-
nedicti discipulus in nova Roma
Constantinopoleos constitutus,
salutem in Domino, & spi-
ritum fidei.

Anno 541.
Ex ead. Ap-
pend. Leonis
Ostiensis.

Quia omnibus modis desiderandam nobis, & totis fibrarum præcordiis amplectendam sanctitatem vestram, nihil patimur ignorare eorum quia maxime, quod ad augmentum sanctitatis institutoris nostri ac legislatoris pertinere noscuntur. Operæ pretium duximus, innotescere ea quæ turpibus istis circa sanctum, & dominum meum Placidum in Sicilia evenere. Is nam post innumera prodigiorum portenta in fidei petra gressus suos defigens, a feroce Agarenorum duce Mamucha captus, & diversis suppliciis affectus: nec fluminibus, nec ventis diversorum eventuum impetu potuit a stabilitate sua demergi: vel a novis sibi suppliciis illatis potuit a fide revocari. Cum fratribus namque suis Eutitio, Victorino, ac sorore virgine Flavia, & monachis triginta tribus, catenis vinctus, & fame ac siti cruciatus, suspensus tortus verberatus adustus fumigatus, arteria dentibusque contractus, præcisâ & lingua, apud Messanam civitatem tertio nonas Octobris capite truncatus, & inssepultus avibus cæli & bestiis devorandus relictus est: & monasterium omne propter ecclesiam S. Baptistæ Johannis a fundamentis evertunt. Quorum corpora monachorum colligens in maris lictore: ipse vero Domini mei, & fratrum ejus in ecclesia humare curavi, quanto scilicet die passionis eorum, gratias agens dominatori & gubernatori omnium quod & illis virtutis constantiam, & martyrii lauream tribuit, & persecutoribus illorum dignum retributionis præmium intulit: comprehensus namque est idem sævus tyrannus in operibus manuum suarum, & cum omni exercitu suo in medio phari submersus est: & lacus quem aperuit, effodit eum, & incidit in foveam quam fecit: convertatur dolor ejus in caput ipsius, & in verticem ejus iniquitas ejus descendat. In quo facto omnipotenti Deo gratias referre convenit: qui & sanctis martyribus dignam recompensationem, & persecutoribus æternæ vindictæ opprobrium intulit, unde vestram finitatem in Domino Jesu rogamus, & obsecramus; ut ejusdem loci sancti destructionem, etiam dicti domini mei Placidi passionem venerabili magistro nostro Benedicto referre curetis: & nostras, nostrique destructi cœnobii preces audire: servorum singultus prospicere: & tanti gemitus lacry-

crymas incessanter effusas studeatis attendere. Quatenus solito more, & solitæ pietatis visceribus familiæ jam dicti domini mei Placidi in Sicilia constitutæ compatientes, & opem consolationis eundem locum restaurando petentibus, pro ut opportunum est, nos adjuvare fatagatis. Quia post Deum unica spes salutis & liberationis nostræ fiducia vos procul dubia est. Vale.

DIPLOMA XV.

Epistola Mauri ad Gordianum. Manet ut in Siciliam revertatur, regendi gratia patrimonium Casinense.

Spirituâli dilectione in patris Benedicti visceribus amplectendo fratri Gordiano, conseryus & frater in Christo Jesu Maurus Casinensium fratrum minister indignus.

Sic hujus vitæ metas percurrere, ut in futuro æternam retributionem valeat ab omnium remuneratione percipere: piis te studiis in sancta magistri doctrina, & religione instructum gaudebamus: & post monasterii ruinam, ob tuam liberationem, cunctorum dominatori gratias agimus: sed de vestro recessu ultra quod dici potest tristamur & ingemiscimus: oportet nam te juxta quod pater Benedictus præcepit: in monasterio juxta Messanam sito morari. Unde te magistri nostri imperio ad eundem locum redire monemus: & in cœnobii regimine insudare; ac curtium, & portuum curas adipisci. Tanto namque in jam dicta consocii nostri Placidi obedientia operam dare convenit: quanto specialius ab eodem institutore nostro, eodem te esse directum non ignoramus, tantoque per tuæ salutis custodiam vigilare te condecet: quanto ut confirmet hoc Deus quod optatus est in te, enixius tibi, & nobis optandum est. Redi ergo ad beatissimum martyrem Placidum quem ab ipsa tyrociniò amasti: quem elegisti: quem quæstisti: cujusquam in necessitatibus patrociniûm percepisti, & salubriter, & convenienter fluentia doctrinæ tulisti, cujusque te protectioni commendasti & tradidisti. Nos tamen pro te omnipotentem Deum rogare non desistimus, ut qui coepit in vobis, oportet, atque perficiat opus bonum usque in finem: tribulationibus & angustiis vestris compatientes; & vestros dolores manu cogitationis in nostro corde tangentes.

Anno 541.
Ex ead. Append. Leonis Ostiensis.

DI-

DIPLOMA XVI.

Epistola antedicti Gordiani ad conductores præcipuos patrimonii Casinensis . Ut dum ipse non venerit , interim patrimonium curent .

Gordianus divino munere patris Benedicti discipulus , & B. martyris Placidi famulus , illustri viro Messalino , & Pompejo Tylio , omnibusque in possessionibus , civitatibus , castellis , & villis Tertulli patricii in Sicilia habitantibus , a majore usque ad minorem , salutem & dilectionem .

Anno 542.

Ex ead. Append. Leonis Oitienis.

Commendo me multum Domino meo martyri Placido , & vobis , rogans ut pro me Dei omnipotentis clementiam , & ejusdem Domini mei adiutorium imploretis . Quia ego etsi corpore a vobis absens sum : mens mea tamen quotidie vobiscum est : & quamvis indignus , quotidie vos Deo omnipotenti commendare , & beatissimo Christi martyri Placido nostro desisto : ut vos protectione defendat ; & inter procellas & tempestates hujus sæculi , vos illæsos custodiat : & quantocius destructo monasterio nostro pacem & quietem restaurando tribuat . Testis enim mihi est Deus omnipotens , quia omnibus vobis puram exhibeo caritatem , & si necesse est , & vobis expediret , cervicem meam pro vobis omnibus apponerem , & animam meam darem pro animabus vestris . Obsecro autem vos sanctissimi patres & fratres , ut in me puram caritatem exhibeatis . Quia , sicut jam superius dixi , a minimo usque ad maximum omnes vos in meis visceribus habeo , & sicut memetipsum diligo , & quam citius facultas data fuerit , prout mihi a Casinense cœnobio directum est , Siciliam remeare studebo . Sin autem noster reditus ad vos retardatus fuerit : rogo ut scandalum contra me non habeatis . Sed state viriliter in fide , & dilectione magistri nostri Benedicti custodientes & conservantes civitates , castra , portus , possessiones , & villas , usquedum , Deo volente , ad vos revertamur , & fratres nostri a casino ad monasterium restaurandum veniant . Non sint in vobis schismata , neque divisiones , sed in me , sicut jam dixi , caritatem & dilectionem habete , sicut & ego in vos perfectam habeo . Quia si vita comes fuerit , Deo volente , cooperantibus orationibus vestris , prout pater Benedictus præcepit , revertemur ad vos . Reminiscimini quanta , & qualia passus est , dominus meus Placidus a persecutionibus suis : qui cum omni grege sibi commisso , post innumera tormentorum genera , pro Christi fide capite truncatus est : & neque minis , neque blandimentis ullus eos potuit flectere , ut illos separarent a fidelitate , & sapientia patris nostri Benedicti . Quod etiam vos nunc agere condecet : ut per vos glorificetur Deus , & Pater Domini nostri Jesu Christi qui est benedictus in sæcula sæculorum . Amen .

DI-

DIPLOMA XVII.

Epistola imperatoris Justiniani ad Vigilium papam, tres patriarchas, & CLV. episcopos. Ejusdem S. Placidi historiam ad martyris cultum promovendam iis mittit.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Imperator cæsar Flavius Justinianus Æneida, Alamanicus, Gothicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Guandalicus, Herulicus, Africanus, pius, felix, inclitus, victor & triumphator semper augustus, sanctissimo ac beatissimo papæ senioris Romæ Vigilio, & beatissimis patriarchis Eutychio novæ Romæ Constantinopoleos, Apollinario Alexandrino, Eustachio Jerosolymitano, & venerabilissimis episcopis centum quinquaginta quinque in hac nova Roma Constantinopoleos constitutis salutem & perpetuam pacem (a).

Quamquam solitudinibus tam militaribus, quam etiam civilibus indefinenter Æneidarum imperii serenitas coarctatur: tamen omnes Christo amabiles Ro: Reip. causas in secundis ob divinis cultum ponentes quem contra barbaros tam vestri invicti, & a Deo conservandi imperii quamquam Christo dilectorum exercituum adjutricem habemus: æquum nostrâ divâ sagacitas censuit præsentem nostram piissimam sacram ad vestram beatitudinem destinare. Per quam ea quæ circa nobilissimum, & dilectissimum nepotem nostrum Placidum evenerunt, vestra a Domino omnium donatore congregata universitas agnosceret, & eidem donatori orgia laudis perfolvere valeat. Is enim cum fratribus & discipulis suis a Deo abominandis & fulminandis paganis ob theologiam, hortodoxamque fidem hortatus; nexus pedibus vestris sit suspensus, verberatus, & tortus; flamma adustus præcisâ etiam lingua ad extremum pro capite omnium Christo: caput ad procedendum gladio nefando submisit: cujus triumphalem lauream, ne per incuriam in abolitionem dehiscens, perditum

Anno 549.
Ex cat. App.
pend. Leonis
Ostiensis.

(a) Cajetanus noster minus alloquitur severus censor *Animad. ad Vitam S. Placidi* n. 4. particulari præterea argumento, hanc & duas proxime sequentes epistolas spurias esse & falsas, clare demonstrat. Sane fieri non potuit, ut passionem S. Placidi a Justiniano Vigilio, & a Vigilio ecclesiæ Orientis & Occidentis legendam

in perpetuum reciperent, quum Petrus Diac. tradat, eandem passionem in Italiam non ante Christi annum 1115. fuisse delatam: & Stephanus Aniciensis tarde ipsam eandem historiam græcæ fidei reddens, calumniam timeret, ne novum martyrem inducere videretur.

tum iret : per virum religiosissimum , atque humillimum , & Deo amabilem Gordianum ejusdem amantissimi nepotis nostri Placidi famulum , argolicis apicibus exarare , & ad vestram a Deo conservandam beatitudinem cum præsenti divali sacra destinare curavimus : statuentes id a vestra almitate per nostram imperialem auctoritatem heoo , & hesperiae tradi : & ad succiduae generationis memoriam archivis sanctarum ecclesiarum habenda contrudi . Licet autem illius inenarrabilem lauream , & per omnia amplectendam doxam pro statu Evangelicæ Fidei nostræ clementiæ singularis vigilantia narrare non sufficit : non tamen ideo prætermittenda sunt fortitudinis ejus insignia : dum ubique universis orbis ejus triumphalia narrat præconia . Qui Christi Ecclesiam in victoria sua trabea gloriæ , & stola jucunditatis induit : ejusdemque constantissimus defensor existit : accinctus gladio verbi Dei , quo divisit incredulos a credentibus . Induit se lorica Fidei , & galea salutis propugnator existens , & novus David non defensor gentis illius quæ dominatori omnium est adversata ; sed illius quæ in Christo cervicem cordis , & corporis flectit : Nazareni sanguine corroboratus dejecit Goliath I. Mamucham impiissimum hostem , & cunctum agmen ejus disperdidit , & in maris profunda summersit . Percussit frontem in qua non erat signaculum pietatis : in membris ejus nullus relictus est vigor . Conclamate omnes , & congaudete stirpi Æneidarum : sumite tympanum , & date psalterium jucundum cum cythara : quia vicit Placidus : cujus victoriam nullus potest digne referre . Exultate nunc cum nostro a Deo conservando imperio in ejus triumpho . Infideles memor , & dejectio mentis comprimatur atque consumer . Fideles cum Placido æterna felicitate fruantur , & in orbem terrarum immensis laudibus extollantur . Omnium dominatoris sublimitas V. B. conservet sanctissimi ac beatissimi patres . Data III. Non. Majas in nova Roma Constantinopoleos ; missa per Cathegum patritium , & Petrum patritium , & magistrum officiorum Theodorum patritium : anno a Deo nostri conservandi imperii XXIII. Consulatu Basilii viri clarissimi anno nono .

DIPLOMA XVIII.

Epistola Vigilii papæ, & aliorum præsulum ad Justinianum imperatorem. Respondent super propositum sibi negotium passionis S. Placidi.

Piissimo, & serenissimo victori triumphatori Flavio Justiniano Constantino imperatori augusto Æneidæ, Vigilius episcopus Sedis apostolicæ senioris Romæ cum reliquis coepiscopis Eutychio novæ Romæ Constantinopoleos, Apollinario Alexandrino, Eustachio Jerosolymitano, & reliquis episcopis 155. in nova Roma Constantinopoleos congregatis.

DE omnibus inimicis victoriam: Regi regum in cujus potestate sunt moderamina rerum, gratias agimus: qui ita vobis orbis concessit monarchiam: ut cæleste regnum post terreni imperii insulas concederet. Plus est enim quod in Deum defixa mente confiditis, quam de collato vobis divinitus honore regnatis. Vos enim regnum Dei quæritis: vos sanctis martyribus dignam reverentiam exhibetis: qui eorum fortia facta apicibus mandare jussistis. Unde omnes ad quos vestrorum divorum apicum pervenit notitia: innumeras gratiarum actiones, & incessabiles laudes propagatori omnium pro vestro fortissimo imperio persolvunt: quia ut piissimus, & æquissimus princeps, quæ ad Dei, & martyrum redundant gloriam, cum timore, & veneratione peragis. Confidentes quia quod permisit vestra pia clementia, potens est efficere, ut honor ecclesiarum, & martyrum cultus in immensum augeatur. Unde & laus ab omnibus habitantibus in orbe Romano, & perennis memoria, & frequens oratio pro vestro triumphali imperio reddenda est: pro victoriis concedendis ante Christum Dominum, cujus causa est, quatenus supernæ majestatis terrore perculsæ gentium nationes, sub sceptri vestri robustissimi principatu, humiliter colla substernant: ut piissimi regni vestra contineat, dum temporali imperio æterni regni succedit felicitas. Nec enim poterit aliud simillimum inveniri quod vestram invictissimam fortitudinem divinæ majestatis commendet clementia, quam ut ecclesiis, & martyribus honor debitus exhibeatur. Nos enim ejusdem Christi Placidi amore deducti, & vestro invictissimo parentes imperio: passionem illius a vestra diva celsitate directam cum ingenti gaudio, & veneratione fuscipimus: atque in perpetuum legendam Catholicis ecclesiis tradimus: observantes vestram invictam, & triumphalem clementiam: ut pro amore ejusdem martyris, Casinense cœnobium, quod cum magistro suo Benedicto idem martyr domini in proprio solo fundavit: diligatis, faveatis, & imperialem tuitionem exhibeatis:

Anno 549.

Ex ead. Append. Leonis Ostiensis.

Tom. I.

C c c

qua-

quatenus unanimiter omnes ibidem degentes pro tanto, & tam ætiamabili bono, per cunctum vitæ suæ spatium divinam majestatem glorificent; & pro incolumitate, atque exaltatione fortissimi imperii vestri unanimiter incessabiles Christo Domino preces effundant. Piissimum vestrum imperium gratia divinita, martyre Christi Placido intuente, una cum domina Theodora augusta, & natis ejus custodiat, eique omnium gentium colla substernant sanctissime, & clementissime imperator semper auguste. Vale.

DIPLOMA XIX.

Epistola Gordiani ad eundem Vigilium. Ut eadem passio S. Placidi per Occidentalem quoque ecclesiam divulgaretur.

Domino ac patri suo serenissimo Vigilio Sum. Pont. & universali papæ senioris Romæ. Gordianus patris Benedicti discipulus, & ab eo in servitium Placidi martyris Christi electus.

Anno 553.
Ex ead. Append. Leonis Ostiensis lib.4.

Sic hujus vitæ pelagum currere, ut portum salutis valeat apprehendere. Dudum te pater millies beatissime in undosis mœnibus novæ Romæ Constantinopoleos advenisse cognoscens: repletum est os nostrum gaudio, & lingua nostra exultatione, non aliter quam si corporalibus meis oculis magistrum nostrum Benedictum viderem, vel Placidum martyrem ipsum. In te enim Petrum, & Paulum apostolorum principes perspicio: in vestro sacratissimo corpore universos Romanos martyres, & confessores, & virgines cerno: in te magistri jam dicti mei præsentiam video. Ob quam rem Deo omnipotenti immensas de vestro adventu gratias agimus: suppliciter illius implorantes clementiam, ut quamquam me de incolatu, & peregrinatione abstractum, ad domini mei Placidi monasterium sua largiflua pietate reducat. Nos enim pater patrum venerande post ejusdem martyris Christi Placidi lauream: varia tenuere discrimina, & immensarum undarum infinita certamina. Nam post monasterii ejus destructionem, Neapolitanorum navem conscendens: ad has partes devolutus sum: non tamen ociose remoratus. Dedi namque operam, ut martyr Placidus qui vitæ merito, ac miraculorum immensitate per mundi climata vivit: & nobilitas ejus, & larga eleemosynarum copia, & sermonis facundia quæ jam usque ad mundi fines pervenit: posteris generationibus non lateret. Sed, ut potui, summatim ex multis pauca conscripsi: non quia vestram paternitatem ejusdem præciosi martyris facta lateant, sed ut per nos orbi Romano incomparabile, & inextimabile illius præconium in immortalē memoriam statuatur, & ad instructionem omnium quod de eo in nova Roma descripsimus: in urbem quæ eum genuit, in lucem perfudit, aluit & edu-

& educavit, perpetuiter habeatur. Durum namque divæ memoriæ domino nostro Justiniano perpetuo triumphatori videbatur, ut cum Æneidæ esteris quibusque & aliarum gentibus tantum honoris pro martyris reverentia detulerint: ut omnia pene acta illorum describentes, per orbis circulum disseminarent; & ad nostram usque memoriam quæ non dum eramus pervenirent Placidi nobilissimi, & singularis viri passio indiscussa dimitteretur: qui & sine martyrio habuit multa quæ apicibus tradi decerent, scilicet tanta & talia tanquam innumera, ut magnitudinis: immensitate nos in habitudinem mentis inducat. Imparem namque me esse cernebam ad tanti viri retexenda præconia: nec umquam a me sic posse tam grandia facta describi, ut sermo pauperculus illius videatur virtutibus dignus: cujus gloria, cujus præconium, ipse Deus est: & ob id alicujus præconio non eget. Accedebat ad hoc quod divus triumphator augustus Justinianus Æneida jam dicti nepotis sui Placidi passionem exarare sanxerat: gliscens ardore insatiabile examussim ejus acta cruciatuque agnoscere. Cui ego sacratissimo imperio parans licet facundia deesset: licet sermonis inopia non inabiles redderet, ejus divæ jussioni obtemperans: facta ejus, & dicta simul, & passionem insulse describentes; usque ad vestrum in hanc urbem adventum in domo Aniciorum habenda reposuimus. Jamvero quia vos omnipotentis Dei largiflua gratia ad Orientalem Romani imperii sedem direxit: ut discordantes ad concordiam revocaretis, exemplum jam dictæ passionis beatissimi martyris Placidi vestræ apostolicæ auctoritati trado: poscens illam a vestro sacratissimo pectore roborari, & Romanis Occidentalibus habenda contrudi: & in apostolicæ Sedis archivio conservandam reponi, & præsentem epistolam ad posterorum memoriam in calce passionis conscribi: ob id scilicet, quia post jam dictæ passionis exarationem descripta est: eandem namque historiam pontificum diadema inchoare studuimus; a die scilicet qua illum matris uterus huic mundo edidit; usque ad diem, qua Christus eundem sanctissimum martyrem cum sociis suis ad habitationem patriæ cælestis induxit: adjungentes ea quæ passionem in jam dicto evenere cœnobio. Omnia namque, ut U. P. novit, priscorum exempla ideo in litteris sunt digesta: ut legentium animos aveant, mentem confirmet, & ad ea quæ sunt Dei peragenda unumquemque reddant exemptum. Similiter & nova ut Deus honoretur, & humanus animus ad Dei servitium accendatur. Vetera enim & nova utrique causæ conveniunt. Una enim virtus Spiritus sancti: una cum Patre & Filio Deitas, una potestas, una majestas. Ipse enim per prophetas locutus est, dicens: *In novissimis diebus effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filia vestræ: senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visionem videbunt &c.* Sed quorsum hæc spectantur? Ad nos scilicet, & ad modernos doctores qui sicut prophetias ita visiones novas repromissas; & sanctorum passiones simul, ac signa cognoscimus, diligimus, veneramur, & pro modulo nostro honorare studemus: atque virtutes, & charismata Spiritus sancti ad utilitatem, & ædificationem sanctæ

ecclesiæ, juxta illud Evangelicum: *Rogabo patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis. Et rursus: Paraclitus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo: ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quia apud vos manebit: & in vobis erit: Paulus quoque apostolus dona describens ecclesiæ, dicit: Unicuique datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii gratia sanitatum, alii gratia linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc omnia operat unus atque idem Spiritus: dividens singulis prout vult. Et nos itaque Spiritus sancti gratia administrante Christi testis Placidi passionem, atque miracula sicut audivimus, & oculis nostris vidimus insulse a nobis descriptam vobis pater venerande dirigimus: omni nixu poscentes jam dictam historiam Romanis Occidentalibus destinari: ut evidenter agnoscant qualiter superna clementia post labores, & certamina martyrem suum Placidum glorificans, æterna laurea decoravit. Denique opus istud quod triumphatoris invicti Justiniani jussu cuderam, sanctissimo Eutitio patriarchæ novæ Romæ Constantinopoleos in secretario majoris ecclesiæ dum synodum clv. episcoporum una vobiscum jussu domini nostri Justiniani perpetui augusti celebraret: qui Deo omnipotenti cum jam dicto sacerdotali collegio gratias agens per Orientalem plagam disseminare constituit ad omnium ædificationem orthodoxorum. Honoris vestri monarchiam beatissimo Placido martyre interveniente omnipotens Deus sua largiflua pietate custodiat sanctissime ac beatissime papa. Scripta domino nostro Justiniano Æneida xxvii. anno imperante: consulatu Basilii, & Belisarii anno xii.*

DIPLOMA XX.

*Epistola Felicis Messanensis episcopi ad S. Gregorium.
Querit de consanguinitatis gradibus, in quibus
nubere licet; de episcoporum vexatione a
subditis, ac de ecclesiis quarum de-
dicationes sunt dubie.*

Domino beatissimo & honorabili sancto patri Gregorio pa-
pæ Felix vestræ salutis ac sanctitatis
amator (a).

Anno 604.
S. Greg. lib. 14.
ep. 16. **B**eatissimæ vestræ salutis ac sanctitatis jura penes Deum sunt ma-
nifesta. Dum prædicationis scilicet apostolicis, & doctrinis, ve-
ræ fidei cultura, universa repleta sit terra: per divinorum tamen
eru-

(a) Epistolam hanc quæ antiquis edi-
tionibus deerat, veluti ex tenebris
erutam publicarunt Monachi Benedi-

ctini operum S. Gregorii editores ac-
curatissimi. Sed, si verum amas, ea
jam prodierat tom. 2. Concil. anti-
quæ

eruditionem eloquium, vestra instruente admonitione adhortatoria superædificatur orthodoxa Christi ecclesia apostolica institutione fundata, & a fidelibus patribus firmissime roborata. Ad quam beatissimi omnes apostoli pari honoris, & potestatis consortio præditi, populorum agmina convertentes, pie sancteque de tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte ad vitam, homines divinæ prædestinationis gratia præscitos, salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum apostolorum vestra paternitas honoranda sequens merita, & perfectius implens exempla, Ecclesiam Dei morum probitate, & actuum sanctitate condecorat: & fide sacra Christianisque moribus vicens, quæ fieri Deo placita præcipit, studiis pontificalibus indefinenter operatur, & perficit; servans divinæ legis præcepta, quia: *Non auditores legis justi sunt apud Deum*, sicut narrat Rom.2. 13. Apostolus, *sed factores legis justificabuntur*. Hæc quidem meditantes, ad nos perlatum est, a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum, genti ordinato, & illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus; ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis, aut in istis partibus, quando una vobiscum ab infantia nutritus atque ~~doctus~~ ^{edoctus} fui, non erat: nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis, vel reliquorum generaliter, vel specialiter patrum institutis legi, aut hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici. Sed semper usque ad septimum originis suæ gradum hæc a sanctis antecessoribus vestris, & ceteris sanctis patribus, nam in Nicæna synodo, quam & in aliis sanctis conciliis congregatis, servari debere reperi; & a recte viventibus, ac Dominum timentibus hominibus, studiose prævideri cognovi. Dum hæc nobiscum versabantur, supervenere & alia, de quibus necessarium nobis videtur vestram consulere auctoritatem. Venerunt quippe ad nos, tam Benedictus (a), Syracusanæ ecclesiæ episcopus, quam & alii fratres nostri equidem episcopi lacrymantes, ac dicentes per sæculares, & laicos nimis se esse turbatos, atque animo afflictos, super immoderatis actibus eorum, pro quibus & aliqua injusta eis impingebantur.

Sunt

quæ editionis, & in parte apud Baronium ad annum 604. cap. 7. eam quoque vidit Guffanvillæus, sed ut advertit col. 1143. editionis Parisiensis, prelo indignam existimavit, utpote quæ genuina non esset, & plurimis scateret mendis. Quem laudat & sequitur Natal. Alexander *Histor. Eccl. sæcul. 6. cap. 4. art. 16. n. 5.* Porro Messanenſis episcopus Felix satis antea obiit, suffecto Dono, cui

S. Gregorius pallium misit, supra Dipl. cxxiii. Ergo aut Felicem alterum constituamus oportet, aut epistolæ falsitatem admittamus necesse est.

(a) In nomine hujus episcopi error quoque irrepsisse videtur: quum non Benedictus sed Johannes tunc Syracusanæ ecclesiæ præsideret. Consule Nat. Alex. superius laudatum, & Monachos Benedictinos in notis ad hanc epistolam.

Sunt etiam quædam ecclesiæ in nostra provincia super quarum consecrationibus dubitatur, & tam propter antiquitatem, quam & propter earum custodum incuriam, nescitur utrum dedicatæ ab episcopis fuerint, necne super quibus omnibus nos a vestra sanctitate, ac vestræ sanctæ Sedis auctoritate instrui precamur: & utrum ea quæ, sicut prædiximus, vos præfato consodali nostro Augustino episcopo, & Anglorum genti scripsisse audivimus, specialiter eis, aut generaliter omnibus scripta sint, scriptis vestris imbui quærimus, & de hac, sive de aliis præscriptis rebus pleniter informari cupimus. Nos enim ea quæ legimus, & observari a fidelibus cognovimus, non increpando, quod absit, vobis significamus; sed quid rationabiliter, & fideliter super his observare debeamus, requirimus. Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur; quid respondere fratribus & coepiscopis nostris debeamus, a vobis quasi a capite responsum quærimus; ne super his ancipites remaneamus, aut murmur illud tam vestris temporibus, quam posteris inter nos, aut alios remaneat, rumorque vester qui semper bonus & optimus fuit, detractionibus laceretur, vel subrogetur; aut nomen vestrum, quod absit, supervenientibus temporibus blasphemetur. Nos enim quæ recta sunt auctore Deo humili corde servantes, uno vinculo caritatis vobis constricti, vestram religionem in omnibus ut fideles alumni defendentes, a vobis quæ recta sunt quærimus; scimus enim ut semper sanctæ Sedis præfules primo apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos universalis Ecclesiæ & maxime episcoporum qui oculi propter contemplationem, & speculationem vocantur Domini, curam gerere, ac de religione, & lege nostra assidue cogitare, sicut scriptum est: *Beatus qui meditabitur in lege Domini die, ac nocte*. Quæ meditatio non lectione per figuram litterarum tantum conspecta, sed exuberante in vobis Christi gratia, in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita. Nullatenus de vestro corde recedente lege Christi Domini sacrosancta sicut in psalmis dicit Propheta: *Os justii meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium; lex Dei ejus in corde ipsius*. Non atramento, sed spiritu Dei vivi vestri in arcanis conscripta: non igitur in tabulis lapideis, sed tabulis cordis. Extinguatur, oramus, vestris sapientissimis responsis, & auxiliis omnis tenebrarum caligo; ut Lucifer nobis resplendeat per vos, sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes ubique lætificans: quia gloriosi sanctæ Ecclesiæ patres propria, & piissima dogmata in æternæ vitæ firmam hereditatem prædicasse noscuntur. Et subscriptio: incolumem vos, & Deo placitum, sancte pater patrum, orantem pro nobis Dominus custodiat in ævum. Amen.

Pf. 1. 2.

Pf. 36. 30.

DI-

DIPLOMA XXI.

Epistola S. Gregorii papæ I. ad Felicem Messanensem episcopum. Interrogatus respondet de consanguineorum conjunctione, de vexatione episcoporum a subditis, ac de dubia ecclesiarum consecratione. Segregari incorrigibiles, & synodum quotannis congregari præcipit.

Reverendissimo fratri Felici episcopo, Gregorius fervus fervorum Dei (a).

CApit nostrum (b) quod est Christus, ad hoc sua membra nos esse voluit, ut per ejus largam caritatem, & fidem, unum nos in se corpus efficeret, cui ita nos adhærere convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab arce capitis res nulla nos dividat: ne ab eo, si membrum ejus esse refuginus, relinquamur, & velut dejecti de vite palmites arefcamus. Ut ergo Redemptoris nostri habitaculum esse mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait: *Qui diligit me, sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus.* Exegit ergo dilectio tua, frater carissime, ut ex auctoritate Sedis apostolicæ tuis deberemus consultis respondere. Quod licet non prolixè, sed succinctè agere festinarem, propter quasdam importunitates quæ nostris præpedientibus peccatis in vos supervenere: tu tamen hæc, per reliqua sanctorum patrum instituta, studiis perquirere latius, & investigare committimus. Non enim potest mens attrita & oneribus, atque importunitatibus gravata tantum boni peragere, & libere de his loqui, quantum delectata, & oppressione soluta. Non ergo ista ob

Anno 604.

Ex eod. lib. 14. epist. 17. alias lib. 11. epist. 32.

Johann. 14.

(a) Guffanvillæus præcedentem epistolam inter spurias, hanc vero, etsi corruptam agnoscat & deformatam, inter genuinas nihilominus recenset; cui se subscribit Natalis Alex. supra cit. §. *Epistolam XXXII.* at discretionem tamen hujusmodi repudiat Philippus Labbe tom. 6. Concil. col. 1300. cui alteram sine altera nec salvari, nec damnari posse videtur: hinc istam non minus ac illam veluti magno Gregorio indignam reprobant, Blondellus, Cave, Ovdinus, & Du. Pin. Eam nihilominus ipsi S. Gre-

gorio vindicant recentiores operum ejus editores, Monachi Benedictini. Rationes utrinque adductas expendat lector: quæ etsi falsam epistolam non demonstrent, dubiam certe reddunt & suspectam. Ea vel maxime quod farrago sit, ex aliis S. Gregorii epistolis genuinis & sinceris, ut videbimus compilata.

(b) Hoc exordium usque ad textum Evangelii Johannis 14. inclusive desumptum est ex Epist. 106. lib. 9. alias Epist. 111. lib. 7.

ob id prætulimus , ut hæc & alia quæ necessaria fore cognoverimus , tuæ sanctitati velimus denegare ; sed ut quod hic minus invenitur , latius perquiratur .

De tribus enim apostolicam Sedem , in qua alitus es , & edotus , capitulis consulendam , prædecessorum tuorum sequens exempla credidisti , id est de consanguinitatis conjunctione , & de vexatione episcoporum a subditis , & de ecclesiarum dubitatione consecrationum . Quod autem scripsi Augustino , Anglorum gentis episcopo , alumno videlicet , ut recordaris tuo , de consanguinitatis conjunctione : ipsi & Anglorum genti quæ nuper ad fidem venerat , ne a bono quod coeperat , metuendo austeriora recederet , specialiter , & non generaliter ceteris me scripsisse cognoscas . Unde & mihi omnis Romana civitas existit testis , nec ea intentione hæc illis scriptis mandavi , ut postquam firma radice in fide fuerint solidati , si infra propriam fuerint consanguinitatem inventi , non separentur , aut infra affinitatis lineam , id est usque ad septimam generationem jungantur : sed adhuc illos neophytos existentes sæpissime eos prius illicita docere , vitare , & verbis , ac exemplis instruere , & quæ post de talibus egerint , rationabiliter , & fideliter excludere oportet . Nam juxta Apostolum qui ait : *Lac vobis potum dedi , non escam* ; ista illis modo , non posteris , ut supra dictum est , temporibus tenenda indulsumus ; ne bonum quod infirma adhuc radice plantatum erat , erueretur , sed coeptum firmaretur , & usque ad perfectionem custodiretur . Sane si in his secus quam debuimus aliquid egimus , non proterviæ , sed commiserando actum esse cognoscas . Unde & testem invoco Deum qui cogitationes omnium hominum novit , cujus etiam oculis omnia nuda sunt & aperta . Nam si ea destruerem , quæ antecessores nostri statuerunt , non constructor , sed everfor esse juste comprobarer , testante veritatis voce quæ ait : *Omne regnum in seipsum divisum non stabit* . Et omnis scientia , & lex adversus se divisa destruetur . Ideoque necesse est , ut omnes concorditer statuta sanctorum patrum nostrorum teneamus , nihil videlicet per contentionem agentes , sed ad omne studium bonæ devotionis unanimes , divinis , & apostolicis constitutionibus auxiliante Domino pareamus .

O quam bona (a) est caritas quæ absentia per imaginem , præsentia sibimetipsis exhibet per amorem , divisa unit , confusa ordinat , inæqualia sociat , imperfecta consumat ! Quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat : quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant , sed tamen eas ita caritas ligat , ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant . His rite perpensis , caritative jam dictis indulsi , nec præceptum dedi , sed consilium ; nec regulam in his posteris ullis tenendam tradidi , sed de duobus periculis quod facilius

(a) Verba hujusmodi usque ad illa *dissolvi nequeant* . Legimus quoque in

Epist. 53. lib. 5. Ind. xiii. alias Epist. 50. lib. 4. Ind. xiii.

cilius sit vitandum ostendi. Si (a) igitur in rebus sæcularibus suum cuique jus, & proprius ordo servandus est: quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Quapropter multum cor nostrum magnitudini vestræ congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos invenimus, ut vos & nostri curam habeatis, & talia sciscitando inquirere studeatis: quatenus talia vobis non solum apud homines gloriam, sed & apud omnipotentem Dominum præmia mercedis acquirant.

Ceterum super vexatione episcoporum, de qua nos consulere voluistis: scimus quia a nullis vita præsulum perturbari debet excessibus: quia valde indignum est, ut hi qui throni Dei vocantur, aliqua motione a regibus vel subditis turbentur. Quoniam si David regum justissimus, in Saul quem constabat jam a Domino reprobatum esse, manum mittere non præsumpsit: quanto magis cavendum est, ne manum detractationis, aut vituperationis, sive indiscretionis, aut dehonorationis, quidam mittant in unctum Domini, vel in prædicatores sanctæ Ecclesiæ? Quia eorum vexatio, sive detractio ad Christum pertinet, cujus vice in Ecclesia legatione funguntur. Unde summopere cavendum est omnibus fidelibus, ne clanculo aut publice episcopum suum, id est unctum Domini detractationibus, aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariæ: quia pro eo quod Moyse famulo Dei propter Æthiopiis detraxit, immunditia lepræ Num. 12. mulctata sit. Et illud Psalmistæ: *Nolite tangere Christos meos, & in Pf. 104. 15. prophetis meis nolite malignari.* Et in lege divina legitur: *Diis non Exod. 22. 28. detrahes, & populi tui principi non maledices.* Unde valde prævidendum est subditis tam clericis, quam laicis, ne episcoporum, aut præpositorum suorum vitam temere reprehendere audeant, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident; *ne unde mala redarguant*, inde per elationis impulsu in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiam, ne quum culpas præpositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant. Sed sic eorum prava apud semetipsos considerent, ut divino timore constrikti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent: quoniam facta episcoporum, vel præpositorum oris gladio non sunt ferienda, etiam quum recte reprehendenda videantur; quoniam a prædecessoribus nostris, & a reliquis multis sanctis episcopis statutum fore cognovimus, ut oves pastores suos non facile reprehendant, nec eos criminari, vel accusare præsumant: quia quum in præpositos delinquimus, ejus ordinationi qui nobis eos præbuit, obviamus. Unde Moyses dum contra se, & Aaron conqueri populum cognovisset, ait: *Nos enim quid sumus? Nec contra nos est mur-* Exod. 18. 8.
mur

Tom. 1.

D d d

mur

(d) Locus iste usque ad ea verba *æquitati tribuitur*, excerptus videtur ex

Epist. 115. lib. 9. Ind. 11. alias Epist. 120, lib. 7. Ind. 11.

Matth. 10. *mur vestrum , sed contra Deum . Quapropter admonendi sunt subditi utriusque ordinis viri , ut quum magistrorum facta conspiciunt , ad suum cor redeant , & de eorum increpationibus non præsumant : quia non est discipulus super magistrum , nec servus super dominum suum .*

De dedicationum vero ecclesiarum dubitatione , super qua inter cetera nos consulere voluistis , hoc vos rite tenere debetis quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus : id est , ut quoties tam de baptismo aliquorum , vel confirmatione , quam de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur , & nec scriptis nec testibus ratio certa habetur , utrum baptizati , vel confirmati , sive ecclesiæ consecratæ sint : ut baptizentur tales , ac confirmentur , atque ecclesiæ canonicè dedicentur , ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat : quoniam non monstratur iteratum quod non certis indiciis ostenditur rite peractum . Hæc nos adminiculante divina gratia , ita tenere cupimus , vobisque , ut postulastis , tenere & docere mandamus , & ea quæ a sanctis patribus ante nos sunt statuta , non proterve irrumpere , sed fideliter servare optamus . Unde Redemptoris nostri misericordiam exoramus , ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur , & effectu implere vos tribuat quod velle concessit : quia in hac tanto commodæ retributionis accrescunt , quanto & studium laboris augetur . Progeniem vero suam unumquemque de his qui fideliter edocti sunt , & jam firma radice plantati sunt inconvulsi , usque ad septimam observare decernimus generationem ; & quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos , ad hujus copulæ non accedere societatem præsumant : nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit , vel aliqua illicita pollutione maculavit , in conjugium ducere , ulli profecto licet Christianorum vel licebit : quia incestuosus est talis coitus , & abominabilis Deo , & cunctis bonis hominibus .

Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus . Ideo nolumus nos in hac re a vobis sive a ceteris fidelibus reprehendi : quia quod in his Anglorum genti indulsimus , non formam dando , sed considerando ne Christianitatis bonum quod cœperant , imperfectum dimitterent , egimus .

Luc. 17.
Matth. 18. Paterna ergo vos dilectione salutantes , hortamur ut propositas opportunitate occasiones in vestra efficacia enixius elaborare debeatis , atque id modis quibus possibile fuerit , omni studio agere contendatis : quatenus prædicabile desiderium vestrum in auxilium omnium , adjuvante Domino , compleatis . Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus , quod omnes incestuosi a liminibus sanctæ Ecclesiæ sint separandi , quousque per satisfactionem precibus sacerdotum canonicè eidem sanctæ Ecclesiæ catholicæ reconcilientur . Sunt enim mali segregandi a bonis , & iniqui a justis , ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant , & convertantur a pravitatibus suis . Ac si incorrigibiles apparuerint segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem juxta Salvatoris Domini sententiam qua inter cetera de peccante in se fratre præcipiendo , ait : *Si peccaverit in te frater tuus , corripe*

ripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem non audierit te, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium fiet omne verbum. Quod si eos non audierit, die Ecclesiæ. Si autem & Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. His ergo & aliis multis sanctorum patrum auctoritatibus segregandi sunt mali a bonis, ne pereant iusti pro injustis sicut scriptum est: perit iustus pro impio. Debet enim discretio semper fieri inter bonos, & malos, sicut est inter hædos, & oves. Manifesta quoque peccata non sunt occulta corruptione purganda: sed palam sunt arguendi qui palam nocent: ut dum aperta oburgatione sanantur ii qui eos in secreto deliquerant, corrigantur. Num enim unus corripitur, plurimi salvantur. Et melius est ut pro multorum salute unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, quum & inter jumenta hoc fieri persæpe, observimus, ut ea quæ scabiem, aut impetiginem habere videntur, separantur a sanis, ne illorum numero cetera sana damnentur, vel pereant. Satius est ergo ut mali aperte corrigantur, quam pro illius rei pereant. Unde (a) volumus vos omnes in unum convenire, ut de incidentibus causis fiat disceptatio, & salubris de ecclesiastica observatione collatio: quatenus dum per hoc, & præterita coniunguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens ubique Dominus fratrum concordia collaudetur. Cujus vobis adesse præsentiam, si hæc observaveritis, scitote, quia scriptum est: *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum.* Si ergo dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis; quanto magis non deerit ubi plures conveniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno Concilium patrum, sit regulis institutum, non latet. Sed ne forte aliqua excusatio sit, semel decrevimus congregari, ut expectatione concilii nihil præsumatur illicitum. Nam plerumque & si non amore justitiæ, metu tamen examinationis abstinetur ab hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio. Hanc, frater carissime, observantiam nostris relinquendam posteris teneamus, & omnia quæ ad eruditionem nostram sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atque ad ea quoscunque possumus, excitemus. Certum quippe est, quia si toto corde præceptis salutaribus nos occupamus, omnem vitiorum labem effugimus: quia dum his quibus ædificamur, innitimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. Quapropter oportet ut enixius in cunctis studiosos vos circa fratres atque subjectos ostendatis; ut omnes cum quibus aliti estis, atque didicistis sanctæ Romanæ ecclesiæ præceptionibus parere, apostolicæ Sedis præcepta multiplicare, apertissimeque

Isa. 57.

Matth. 18.20.

Tom. I.

D d d 2

nota

(a) Hæc quoque verba usque ad §. *Quapropter*, descripta sunt ex Epist. 106.

Ind. II. lib. 9. alias Epist. III. lib. 7. Ind. II.

Matth. 25.

nota facere agnoscant: quia quod specialiter tibi tuisque, & fratrum tuorum caritati, ut tuæ litteræ innotuerunt, consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Circa (a) subjectorum autem actus fraternitas tua sit vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit; linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, & doceantur quod diligant; ut dum talenta credita cum lucro multiplicantur, in diem retributionis annuente divina gratia audire mereamini: *Euge serve bone & fidelis: intra in gaudium Domini tui*. Curam præterea de omnibus quæ vobis aliisque fratribus nostris, & generaliter cunctis, pro illicitarum rerum prohibitione scripsimus, habere vos per omnia cognoscamus, quia omni studio, omnique adnixu, necesse est ut fraternitatis vestræ vigilantia compleantur, atque illic omnia quæ pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur: quatenus & vos per hoc vestrum zelum qualiter vobis illicita displiceant ostendatis, & nos utiliter providisse, qui vos ac vestram ad hoc præteris personam eligimus, videamur. Omnipotens (b) autem Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vobis omnibus servare concedat. Amen.

DIPLOMA XXII.

*Epistola Siciliensium monachorum ordinis S. Benedicti ad congregationem Casinensem Lateranis degentem.
Pro instauratione monasterii S. Placidi.*

Sanctæ ac Deo dignæ congregationi Casinensi Lateranis degenti, servi & filii eorum in Sicilia commorantes (c).

Anno 660. **S**ic hujus vitæ pelagum currere, ut portum quietis valeant apprehendere, diversis attriti miseriis, & innumeris calamitatibus oppressi, de profundis ad U. P. clamamus, rogantes illam misereri afflictae & desolatae Siciliae. Tot enim ac tantis tribulationum pressuris deprimimur; ut jam nulla spes vitæ relinquatur. Saraceni namque ab Alexandria, cum immenso exercitu ad Siciliam venientes, omnem fere insulam, igne & gladio deleverunt, & monachos in sancti Christi martyris Placidi commorantes cœnobio, diversis sup-
pli-

Ex Append.
Leonis Ostien-
sis lib. 4.

(a) Hujusmodi partem usque ad §. *Omnipotens*, mutuatus est auctor, aut impostor ex Epist. 108. lib. 9. alias Epist. 131. lib. 7.

(b) Clausulam istam verbotenus legimus etiam in Epist. 57. lib. 5. alias

Epist. 50. lib. 4.

(c) Consule quæ dedimus in monitis ad donationem Tertulli patricii, S. Placidi patris, S. Benedicto factam, hic in Appendice sub n. xi.

pliciis affectos, morti tradiderunt. Redacta est terra in solitudinem, & ablatis ab illa hominibus, ferarum saltus effecta est. Et nonaginta & octo civitates, & villæ vobis in Sicilia subditæ, incensæ subversæ & desolatæ sunt. Sanctorum quoque domicilia destruentes, altaria Domini suffoderunt, & clericos cujuscumque ordinis & dignitatis diversis suppliciis affectos occiderunt: facta sum in derisum, clamat Sicilia omnibus gentibus, canticum eorum tota die: in tristitia sedeo: clamo, non est qui consoletur me. Jam enim peli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum: & derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos: miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, Domini mei, unica spes salutis meæ, quia manus Domini tetigit me: quapropter opportune, importune vos per patrem Benedictum & martyrem Christi Placidum adjuramus, ut super nos afflictos misericordiæ brachium extendatis: & ad monasterium instaurandum, & civitates, castra, possessiones, & villas reparandas dirigere cum supplemento pecuniæ studeatis: periclitantique insulæ jam jamque nutanti Benedicti dexteram porrigatis. Jam enim Placidus in sibi commissis ovibus rursus occiditur, & Eutichius, Victorinus, & Flavia virgo in sibi adhærentibus rursus capite truncantur. Effudere namque Saraceni sanguinem monachorum Casinentium, & Christianorum, cum illis habitantium, velut aquam in circuitu possessionum suarum, & non erat qui sepelliret: unde vestram sanctitatem iterum iterumque rogamus, ut nobis afflictis consolationis juvamen impendere studeatis. Valet.

DIPLOMA XXIII.

Epistola Vitaliani papæ ad monachos Siculos Ord. S. Benedicti. Pro instauratione ejusdem monasterii.

Vitalianus episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiis sub patris Benedicti, & Placidi dominio in Sicilia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem (a).

AD hoc nos superna clementia in orbe terrarum præfecit rector, An. 660. cir. res, atque custodes, ut dispersa congregare, & congregata, Ex ead. Append. Leonis conservare, & destructa restituere summopere procuremus, quapropter quia civitates, castra, monasteria, possessiones, & villas beato Ostiensis. Be-

(a) Epistolam hanc supposititiam esse plane demonstrant, Baronius ad annum 541. Pagi junior in *Vitaliano*. Natalis Alex. *Histor. Eccl.* sæ-

cul. 7. cap. 1. art. 5. n. 2. Vide præterea quæ exposuimus in notis ad cit. Dipl. xi.

Benedicto in Sicilia subditas paganorum incurſionibus deſolatas eſſe audivimus, ſupra modum dolemus, omnipotentique Deo ſuper hoc gratias agimus, qui ideo temporaliter hic flaggellari irrogat, ne in æternum puniat. Unde vos, cariffimi filii, a fletu & mœrore ceſſare monemus, & his noſtris filiis quos de Caſinenſi congregatione ad monaſteria reſtauranda, & civitates, caſtra, poſſeſſiones, & villas recuperandas in Siciliam dirigere ſtuduimus, ut ſpecialibus dominis deſervire curetis, ex parte beati Benedicti, & noſtra præcipientes ut in reſtauratione monaſterii, & poſſeſſionum illos adjuvare ſtudeatis, coeptumque laborem ad effectum perducere ſummopere procuretis. Nos enim & vos, & civitates, caſtra, poſſeſſiones & villas quas Tertullus patricius beato patri Benedicto in Sicilia dedit, defendere, adjuvare, & manu tenere parati ſumus. Omnipotens Deus ſua vos gratia benedicat, atque a cunctis adverſis eripiat. Valet.

DIPLOMA XXIV.

Fragmentum donationis eccleſiæ Romanæ a Ludovico Pio imperatore factæ. De Sicilia cum adjacentibus territoriis ſuis.

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris & Filii
& Spiritus ſancti (a).

Anno 817.

Ex Baronio
ad ann. 817.
n. 10. Goldaſt
Conſtit. Imp.
t. 2. ad an. 817.
pag. 12.

E Go Ludovicus imperator auguſtus ſtatuo, & concedo per hoc pactum confirmationis noſtræ tibi beato Petro principi apoſtolorum, & pro te, vicario tuo domno Paſchali ſummo pontifici, & univerſali papæ, & ſucceſſoribus ejus in perpetuum, ſicut a prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in veſtra poteſtate, & dictione tenuiſtis, ac diſpoſuiſtis civitatem Romanam cum ducatu ſuo, & ſuburbanis atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis, & maritimis litoribus, & portibus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, ac viculis in Tuſciæ partibus. *Et poſt alia:* Et inſulas Corſicam, & Sardiniam, & Siciliam ſub integritate cum omnibus adjacentibus, & territoriis maritimis, litoribus, portibus ad ſupradictas civitates, & inſulas pertinentibus. Item in partibus Campaniæ, &c.

DI-

(a) Agunt de hujusmodi donatione ſcriptores graviffimi; ſed ea non omnibus æque probatur: & ut de Carolo Molineo, Johanne Volphio, Philippo Morneo, Melchiore Goldaſto, aliisque ſcriptoribus hæreticis taceam; eam ſuppoſitiam eſſe cenſet, uterque Pagius, ſenior in *Critica Baron.* ad annum 817 n. 7.

junior vero in *Brev. Rom. Pontif.* tom. 2. in *Vita Paſchalis* l. n. 4. Ut res ſe habeat, dubitari certe non poteſt, in chartam iſtam, ad Siciliam quod ſpectat, errorem irrepiſſe, quum nec tum Ludovico, nec aliis poſtea Francis imperatoribus ea paruerit.

DIPLOMA XXV.

*Epistola Paschalis papæ I. ad archiepiscopum Panormitanum.
Ad preces regis pallium mittere se profitetur,
fideique sacramentum ab eo præ-
stari imperat.*

Paschalis Panormitano episcopo (a).

Significasti frater carissime regem, & regni majores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocriphariis nostris tali conditione oblatum: si sacramentum quod a nobis scriptum detulerant, jurares. In pallio frater plenitudo conceditur pontificalis officii, quia juxta Sedis apostolicæ, & totius Europæ consuetudinem, ante acceptum pallium metropolitanis minime licet aut episcopos consecrare, aut synodum celebrare. Mirentur in hac causâ Dominum Jesum Christum, quum enim Dominus Jesus, & Dominus ovium suarum curam Simoni Petro committeret, conditionem posuit, dicens: *Si diligis me, Simon Petre pasce oves meas*. Si conscientiarum factor & cognitor secretorum conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad tristationem qua nos sollicitudine, qua provisione oportet tantam Ecclesiæ prælationem, tantam Christi ovium curam imponere fratribus, quorum conscientias non videmus; illis maxime, quos nullo usu novimus, quorum dilectionem penitus ignoramus? Ajunt omne jusjurandum in Evangelio a Domino Deo esse prohibitum, nec ab apostolis post Dominum, nec in conciliis post inveniri posse statutum. Quid ergo quod idem Dominus subsecutus ait: quod amplius est a malo est? Hoc enim amplius, ut exigamus malum nos illo permittente compellit, nonne malum est, ab Ecclesiæ unitate, & a Sede apostolica obedientia resistere? Nonne malum est contra canonum statuta prorumpere, quod quam multi etiam post sacramentum præsumperint? Nonne prædecessor tuus præter Romani pontificis conscientiam damnavit episcopum? Quibus hoc canonicis quibus conciliis legitur esse permissum? Quid super episcoporum translationibus loquar, quæ apud vos non auctoritate apostolica sed nutu regio præsumuntur? Quum igitur a Sede apostolica vestra insignia dignitatis exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore assumuntur, justum est, ut vos quoque Sedi apostolicæ subjectionis de-

Anno 819.
circiter.

Pyrrhus Not.
Eccles. Panorm.
ad ann. 819.

(a) Hanc epistolam, nec a Paschali papa I. nec ad Panormitanum nostrum antistitem scriptam esse, erudite satis demonstrat vir de studio sacræ eruditionis optime meritus Joseph

Cantelius *Metrop. Urb. Histor.* pag. 446. & 447. Cui assentitur Philippus Labbe tom. 12. *Concil.* col. 970. epistolam hanc sub Paschalis II. nomine exscribens.

debita signa solvatis, quæ vos cum beato Petro tamquam membra de membro, catholici capitis unitatem servare declarent, in quibus a prædecessoribus nostris ea adhibita est moderatio, ut nihil injuriosum, nihil difficile sit appositum, quod non etiam præter exactiorem nostram debeat ab omnibus episcopis observari, qui sub apostolorum Petri, & Pauli obedientia decreverint, & unitate persistere. Numquid non ultra vos Daci consistunt? Et tamen eorum metropolitæ, & idem juramentum asserunt, & legatos Sedis apostolicæ honorifice tractant, & in suis necessitatibus adjuvant, & apostolorum limina per legatos suos non tantum per triennium, sed singulis annis visitant.

DIPLOMA XXVI.

Epistola Siciliensium monachorum ordinis S. Benedicti ad Apollinarium abbatem Casinensem. De Saracenis Siciliam invadentibus, & patrimonium cœnobii Casinensis devastantibus.

Sancto ac venerabili patri Apollinario Dei gratia, patris Benedicti digno vicario Casini locato, servi, ac filii SS. Benedicti, & Placidi in Sicilia constituti, utriusque regni gloriam (a).

Anno 867.
circiter.

Ex Append.
Leonis Ostiensis.

Quanta & qualia a paganis Sicilia passa sit, & nostris frequentibus litteris significantibus, & fama jam volitante audistis. Sed quia nunc super nos, ultra modum Saracenorum persecutio sævit, ea quæ in nostris cervicibus imminent, vobis notificare cupimus. Nuper namque Saraceni ab Alexandria, Ægypto, Babilonia, & Africa venientes Siciliam ingressi sunt, opperientes universam superficiem terræ, sicut locustæ, devastantes incendentes, & cuncta exterminio, ac morti tradentes, arbores fructiferas succidentes, & in monasteriis, civitatibus, castris, ac villis cœnobio Casinensi pertinentibus scelerati sæviunt: ut majoribus incendiis religionum loca, quam aliorum domicilia concremarent. Quasi in silva lignorum, securibus exciderunt januas ecclesiarum in idipsum bipenni, & ascia dejecerunt eas, incenderunt igni sanctuarium Dei, in terra polluerunt tabernacula nominis Dei. Pontifices, & sacerdotes in-

(a) Visa admonitione nostra ad Dipl. xi. ejusdem Appendicis, epistolam hanc apocrypham esse & supposititiam,

nemo partium studiis non abreptus, ibi inficias.

innumeris pœnarum generibus occisi sunt, ut traderent si quid auri, vel argenti habebant: & dum quæ penes illos erant, pœnis urgentibus manifestabant, interim eo amplius crudeliter torquebantur: cogitantes quamdam partem, non totum oblatum. Ibi vero amplius exacerbantur in ira furoris, ubi honorem conspexerant dignitatis. Jamvero quis digne referre valeat unquam ea quæ nunc in Sicilia evenerunt? Attendite quæso universi populi, & videte perspicite, & auribus intendite cuncti, si unquam dolor existit similis sicut dolor meus. Convenite cuncti, exclamat Sicilia ad domum mei doloris, & partibus oculis una mecum fundite flumina lacrymarum; quia meæ perditionis augmentum Christianorum ludibrium est. Constituta sum inter opprobria, parata sum ad flagella, cogor exclamare inter flagella, amove a me plagas tuas, quia defeci in increpationibus: intercede pro insula tua dux monastici agminis Benedicte, quæ desolata est, quæ abjecta, quæ vidua est: considera & vide, quia facta sum vilis, facta sum quasi polluta menstruis inter inimicos meos. Manum suam misit Saracenus ad omnia desiderabilia mea: quia vidi Ismaelitas ingredi, & invadere atria mea, quibus præceperas ne intrarent ecclesiam meam. Viæ meæ lugent, eo quod non sint, qui veniant ad sollemnitates; egressus est a facie mea decor, & deliciæ. Quæsi vi qui simul contristaretur, & non fuit; consolantem me quæsi vi & non inveni: & dederunt in esca mea fel; & in siti mea potaverunt me aceto. Exora pro hereditate tua, Placide martyrum, beatissime, intercede pro insula tua martyr Eutichi. Quam cernis afflictam & desolatam: esto & tu beatissime Victorine in hoc suffragator fratrum tuorum: flagita & tu Flavia virgo sanctissima cuncta prægere pro salute Siculorum: universi ob ejusdem ruinam ingemiscite sancti, Deum rogantes, ut quandoque me de Paganorum manibus eripiens, pristinae libertati restituat: hæc sunt Apollinari pater beate, pro quibus filii vestri auxilium patris Benedicti corporale, & spirituale exposcunt: rogantes & omni nixu, omnibusque modis domini papæ, & serenissimorum imperatorum Ludovici, & Basilii adjutorium requiratis: quatenus a Paganorum manibus erepti Deo, & vobis gratias referre, & in Casinensis cœnobii servitio, ac fidelitate, jugiter permanere possimus.

DIPLOMA XXVII.

*Epistola eorumdem monachorum ad Leonem Casinensem
abbatem. Adversus Saracenos in Siciliam ve-
nientes, & Tauromenium invadere
conantes, auxilium præ-
stolantur.*

Sanctitate decorato, amplitudine & conspicuæ religionis
illustrato magnitudine, domno Leoni Casinensi
abbati, servi & filii SS. Benedicti
& Placidi in Sicilia constituti,
fidelia servitia.

An. 900. cir.
Ex ead. Ap-
pend. Leonis
Ostiensis.

MUltimodas grates U. P. referimus de adjutorio nobis a piissi-
mo cæsare destinato, rogantes ut vestra beneficia nobis ad
præsens succurrere non desinant; & nostræ recuperationis beneficium
perficere & tractare, & ad finem ducere ne pigeat: quia omnis
nostræ spei sublevatio per Deum in vobis est. Calendarum itaque
Augustarum die, rex Saracenorum Africam inhabitantium, ad Sici-
liam veniens, Taurominium vestram civitatem capere nititur. Qua-
propter rogamus, ut nobis succurratis: quatenus Taurominium ma-
nutenere, & civitates & castra a Saracenis defendere valeamus.

DI-

(a) Vellem de hac epistola testimonium nancisci verius, præquam illud quod ex non genuina & suspecta fatis Appendice Leonis Ostiensis exhauritur. Impostor enim nesciens tanto illustrius fuisse antiquorum monachorum institutum, quanto de temporalibus non sollicitum uni intenderet solitariæ & pauperi vitæ, nullum lapidem non movit, ut legentium fidem extorqueret, quamobrem persuasum

sibi haberent, cœnobii Casinensis patrimonium ingens fuisse, Siciliæ castra fere omnia continens, oppida, & villas, & præterea Taurominium, & tot talesque alias tunc valde magnificentissimas urbes, quales aut vix, aut nullo modo ipsius imperatoris patrimonium comprehendebat. Consule Baronium quem laudavimus in notis ad donationem Tertulli, hic in Appendice Dipl. xi.

DIPLOMA XXVIII.

Senatus-Consultum Romanum sub Leone VIII. antipapa. De restituendis Romana imperio omnibus temporalibus in Trinacria, & alibi existentibus, quæ per reges ac imperatores ecclesiæ Romanæ collata fuerant.

Nos Leo servus servorum Dei, episcopus, Ottoni spiritua-
li filio nostro in Christo imperatori augusto, &
omnibus successoribus suis imperatori-
bus, ac regibus regni Italiæ (a).

Quæcumque dominus Carolus rex Francorum, & Longobardo-
rum, & patricius Romanus, necnon Pipinus pater ejus de
regalibus regni Italiæ tribuerunt in sancta Romana ecclesia
beatq; Petro apostolo, sive per instrumenta quæ scripta fuerunt per
Etherium notarium suum, sive per sacram, sive donationes, seu per
alios modos sibi obvenerunt a Justiniano imperatore, & Ariperto re-
ge; hæc omnia largimur, & diffinimus vobis Ottoni imperatori, &
Alheidæ conjugi tuæ, regniq; consorti, vestrisque utriusque succes-
soribus regni Italiæ in perpetuum, præsentibus sacrosanctis Evange-
liis, & patrociniis plurimorum sanctorum, videlicet, Transpa-
dum, caput Apuliæ, Melphim, Belleum, Pineum, Fortomini, civi-
tatem maritimam Turritanensem in regno Trinacriæ, Patarentem,
Meranensem, Cataniensem, Athenarium, monasterium sancti Benedi-
cti in monte Casino, monasterium Farsense, monasterium Imbellima-
rum, monasterium sancti Vitalis Ravennæ, monasterium sancti Hi-
larii, monasterium sancti Archangeli Bononiensis, monasterium Aula
regia, monasterium Novanculæ, monasterium Martyrum constitutum
in Tuscia; ut hæc omnia habeatis, teneatis. scripta per manum
Gregorii archinotarii nostri. Datum in Patriarchio Lateranensi ter-
tio Cal. Maji, Indiæ. vi. Anno Sedis nostræ secundo, & dicti domi-
ni Ottoni secundo feliciter.

Anno 964.
die 29. Apr.
Goldast. Con-
stit. Imper.
tom. 1. pag.
222.

Tom. I.

Ecc 2

DI-

(a) Hæc enim constitutio ejusdem fur-
furis videtur esse, ac illa ipsius ejus-
dem pseudo-synodi Romanæ, qua
ipsi Ottoni, ejusque in imperio suc-
cessoribus, in magnum Christianæ re-
ligionis dedecus, perpetua potestas
facta est, ut Romanos pontifices eli-
gant, & episcopis investituras tri-
buant. Utramque supposititiam esse

erudite demonstrat Baronius *Annal.*
Eccl. ad annum 964. n. 20. & seqq.
Cui, frustra reclamante Petro Mar-
ca *Concord. Sacerd. & Imper.* lib. 8.
cap. 12. haud ieviti se subscribunt,
Natal. Alex. *Histor. Eccl.* tom. 6.
sæcul. 9. cap. 1. art. 21. in fine. E
Franciscus Pagius *Breviar. Rom.*
Pontif. tom. 2. in Leone VIII. n. 6.

DIPLOMA XXIX.

Bulla Benedicti papæ IX. confirmat privilegia & concessiones monasterio Jerosolymitano S. Mariæ de Latina factas . Inter alia de rebus , & ecclesiis in Sicilia existentibus .

Benedictus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati monasterii S. Mariæ de Latina Jerosolymitarum, ejusque fratribus tam præsentibus, quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum religiosam vitam eligentibus (a).

Anno 1040.
circiter.

MS. Cod. Monast. S. Margaritæ Polit. in Diœc. Cephala.

Item in Sicilia, ecclesiam S. Philippi de Argirion, cum cappellis ab eadem ecclesia dependentibus, & omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Crucis de Rosa Cambra, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Laurentii de Siclo, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Nicolai de Xiacca, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Petri de Vaccara, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Philippi de Caputio, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Mariæ de Eremitis in Politti, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Petri de Cave, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; ecclesiam S. Mariæ de Latina Messanæ, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; decima & spirituale jus quod & quas habetis in territorio S. Philippi de Argirion, & suis pertinentiis; Terras quas habetis in territorio de Gullano, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; casale de Scarpello, cum juribus & pertinentiis suis; casale quod vulgariter Amue, cum omnibus juribus & pertinentiis suis; domum quam habetis in Aidon cum omnibus juribus & pertinentiis suis; domum quam habetis in Traina, cum omnibus juribus & pertinentiis suis. In Calabria, &c.

DIS-

(a) Mutilo olim exemplari monasterii S. Margaritæ Politii nos decepti, bullam hanc Benedicto IX. tribuimus in nostro *de Divinis Siculor. Offic. Tractatu* cap. 12. n. 5. Sed perperam, quum pertineat ad Benedictum XI. ut discimus ex originali charta membranacea monasterii sancti Philippi de Agyrio ipsius Benedicti XI. sigillo munita cum hæc

clausula: *Datum Laterani per manus Papiniani Parmensis episcopi, S. Romanæ Ecclesiæ vice-cancellarii, idibus Martii, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno 1304. pontificatus vero domini Benedicti XI. anno 1. Eam integram exscribit Attardus Hist. Agyr. pag. 162. & seqq.*

DISSERTATIONES SELECTÆ IN PRIMAM PARTEM CODICIS DIPLOMATICI SICILIÆ.

DISSERTATIO I.

De primaria institutione Ecclesiæ Siculæ.

I.

Ecclesiæ Siculæ initium hujusmodi est, ut eo gloriosius, vel firmitus, vel vetustius desiderari jam non possit: sane quam ad nos majores nostri transmiserunt, Catholicam fidem, non ex ætate media, aut mediæ proxima, sed ab ipso ortu Ecclesiæ, aureisque apostolorum temporibus derivare, extra omnem dubii aleam positum est. Dignitatis nostræ testes sunt scri-

ptores antiquitate simul & gravitate præstantissimi: ex quibus eos tantum seligendos duximus, qui ad hoc argumenti genus illustrandum sat superque esse videntur. Unde cave dicas præter hic excerptos, alios nobis non probari: sunt enim pene innumeri, quos præterea reveremur, & in sua probabilitate relinquimus; sed horum nihilominus auxilio ad erigendam hanc molem in præsentia non indigemus. Sed quoniam de antiquitate Ecclesiæ nostræ patres non modo, verum & Ecclesia Romana, Græca pariter, atque Sicula; immo & utriusque Testamenti paginæ sacratissimæ uno ore consentire videntur: earumdem itaque sanctarum Scripturarum, quæ infallibilitate gaudent, testimonia prius exhibeamus, inde Ecclesiarum, postremo patrum.

II. Divus Lucas, comes & scriptor laboriosæ illius navigationis, Sacra Scripturam ex Oriente Romam subiit S. Paulus, expresse narrat, Apostolum Syracusas appulisse, atque tribus ibi diebus mansisse (a): *Et quum*

(a) Act. Apost. 28. 12.

quam venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo. Et ne quis de tanti Apostoli in salvandas animas caritate, aut de tali Siciliae sorte minus digne mereatur, putans ipsum eundem Apostolum prædicando tum Evangelio non intendisse, vel urbem Syracusarum, in quam ipse venit, diversam a nostra existisse, legat S. Johannem Chryso-
stomum, infra a nobis opportunius laudandum; qui est auctor, S. Paulum in Siciliam revera appulisse, atque apostolatus munus in ea mirabiliter implevisse.

III. Sed quoniam quod novum Testamentum factum ostendit, id prophetarum oraculis longe antea pronuntiatum esse non dubium est: hinc non casu factum, ut David (a), & Isaias (b) repetitis vaticiniis insularum prædixerint conversionem: quorum pronuncia ad Siciliam potissimum pertinere, nullus ibit inficias quem non piget, historiam cum prophetia conferre. Adhuc potissimum Isaiam ubi dixit (c): *Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerant, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in ITALIAM, & Græciam, ad INSULAS longe, ad eos qui non audierant de me, & non viderunt gloriam meam: & annuntiabunt gloriam meam gentibus: & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino.*

Ecclesia Romana.

IV. Martyrologium, Beviarium, aliisque Ecclesie Romanæ libri, etsi in exponendis sanctorum vitis, humanam dumtaxat fidem exigere possint; ejusmodi tamen sunt, ut qui eis gravis momenti ratione non urgente, repugnare audeat, temeritatis notæ obnoxius sit; quemadmodum docet nos eruditissimus Cardinalis Lambertinus, nunc Benedictus XIV. Pont. Max. (d). Ergo Ecclesia Romana quæ omnium mater est & caput, semel iterum atque iterum argumento nostro fidem conciliat in hodierno Martyrologio: primum die XXI. Martii: *Catane S. Birilli, qui a B. Petro ordinatus episcopus, quum multos gentilium convertisset ad fidem, in ultima senectute quievit in pace;* tum die III. Aprilis: *Tauromenii in Sicilia S. Pancrati episcopi, qui Christi Evangelium, quod a S. Petro illuc missus prædicaverat, martyrii sanguine consignavit;* postremo die XIV. Junii: *Syracusis S. Marciani episcopi, qui a B. Petro ordinatus episcopus, post Evangelii prædicationem a Judæis occisus est.*

V. Præter hæc satis clara Martyrologii testimonia, adsunt tria apostolica decreta ejusdem argumenti: unum scilicet Leonis X. in quo *Syracusana Ecclesia secunda post Antiochenam Christo dicata asseritur;* alterum Clementis VIII. Ecclesie Cajetanæ (ubi corpus antedicti S. Marciani requiescit) licentiam tribuens, quamobrem in Ec-

(a) Psalm. 96. 1.

(b) Cap. 42. 4. & 12. & Cap. 60. 9.

(c) Cap. 66. 19. & 20.

(d) *De Canonizat. Sanctor.* lib. 4. p. 2. cap. 13.

clesiastico officio ejusdem sancti recitaret lectionem propriam, quæ incipit: *Marcianus S. Petri apostolorum principis discipulus, ab eodem in Siciliam una cum Pancratio missus, magnam hominum multitudinem, Syracusis præsertim, cujus urbis episcopus erat, ad Christi fidem convertit.* Quod officium ex nova concessione Alexandri VII. PP. pro Syracusana Ecclesia ampliatur inde fuit. Ultimùm Clementis XI. per quod clero Tauromenitanæ Ecclesiæ facultas fuit facta, quatenus in officio S. Pancratii recitare possit lectionem propriam, ex Breviario Basiliano alias approbato desumptam. Quæ exorditur: *Pancratius Antiochenus genere, a Petro apostolo ad fidem in Christum ducitur, a quo & episcopus Tauromenii est ordinatus.*

VI. Apud Ecclesiam Græcam nihilo secus quam apud Latinam, de Ecclesia Græca apostolica institutione Ecclesiæ Siculæ invaluit traditio. Longam profecto ac prolixam satis narrationem nos texere oporteret, si omnes hic ecclesiasticos ejus libros, qui causam nostram defendendam suscipiunt, recensere, quum vix unus reperiatur qui pro honore apostolicæ hujus ordinationis non propugnet: proinde ceteris prætermis, illum solum selegimus, qui merito antiquitatis ac sinceritatis reliquos vincit. Tale est Menologium jussu Basilii imperatoris, cognomento *Porphyrogenneta* concinnatum; quod gloriam ordinationis Ecclesiæ nostræ vitis apostolicis, Marciano Pancratio & Beryllo, in Siciliam a S. Petro apostolorum principe missis, tribuendam esse, totidem, ut ajunt, verbis asseverat. Hæc itaque exhibet die ix. Januarii: commemoratio *Marciani episcopi Siciliae, & Philagrii episcopi Cypri, & Pancratii episcopi Tauromenii. Ii usi sunt præceptore Petro apostolo.* Et die xxi. Martii: *S. pater noster Beryllus natus erat Antiochiæ in Syria; factus vero discipulus S. Petri apostoli est ab eo episcopus Catanensis in Sicilia ordinatus.*

VII. Superest jam ut de Sicula nostra Ecclesia aliquid dicamus; Ecclesia Sicula. quæ ad propositum nostrum in duplici ætate considerari potest: in ea scilicet quæ Saracenorum tyrannidem antecessit, & in altera quæ subsecuta est. Quod Ecclesia Sicula exactis Saracenis, traditionem istam de apostolica sua institutione admiserit, eo libentius probare præmittimus, quo magis id jam latet neminem ex illis antiquis nostris libris, excusis simul & manu exaratis, qui quod secundum ritum Gallicanæ Ecclesiæ ordinati sint, *Gallicani*, communiter appellantur: potissimum ubi agunt de S. Pancratio episcopo Tauromenii, de S. Marciano episcopo Syracusano, & de S. Beryllo episcopo Catanæ. Consule, sis, Tractatum nostrum *de Divinis Siculorum Officiis.*

VIII. Quod vero spectat ad antiquiorem ætatem, adeo majoribus nostris veritas hæc persuasa erat, ut eam insulani non modo, sed exteri quoque oratores & publice & privatim docerent populos, illam minime calumniam timentes, quam timere solebant qui rem novam novamque historiam exponere conabantur: nam zelantissimi illius ætatis

tis

tis episcopi decretum sextæ synodi generalis (a) reveriti, exactiorem curam, teste cardinali Baronio (b), adhibere consueverant, quomobrem de falsa aliqua narratione, aut historia populi non instruerentur. Ex iis autem qui laudationes hujusmodi concinnarunt, ii sunt præcipui, Anonymus Syracusanus, Gregorius Byzantinus, S. Joseph Hymnographus, & Gregorius Cerameus, de quibus infra redibit sermo.

Evagrius. IX. Ex scriptoribus quorum testimonia promissimus ad concilian-
dam fidem apostolicæ institutionis Ecclesiæ Siculæ, in prima acie stat
Evagrius, auctor sane quam vetustus & coævus, qui primo exceden-
te sæculo, vel certe altero ineunte, acta S. Pancratii cujus comes
fuit & discipulus, ut suis inspexerat oculis, perpetuæ memoriæ mo-
numentis consignavit. Ulro fatemur quæ sub Evagrii nomine hodie
exstat historia in Bibliothecis, Vaticana, S. Salvatoris Messanæ, &
Cryptæ-Ferratæ adeo gravissimis mendis adulteratam esse, ut nec to-
lerabilis quidem figmenti speciem præseferat; verum non istam nos
allegamus, sed veriozem illam, quam viderunt olim viri doctiores
ac fortunatiores nobis, S. Theodorus Studites, & Gregorius Cera-
meus; uterque, teste continuatore Johannis Bollandi, Godefrido Hen-
schenio (c), *verioris historiæ quam Evagrius scripsit*, ea nobis frag-
menta cum ingenita gravitate ac sinceritate servavit, quæ sufficere
videntur ad argumentum nostrum plane confirmandum. Testimonia
hæc exhibebimus infra ubi de iisdem patribus erit agendum.

Divus Inno- X. Anno Christi cccxii. Romani patriarchatus habenas modera-
cæsius papa I. turus suscepit divus Innocentius hujus nominis primus. Hic in epi-
stola (d) ad Decentium Eugubinum episcopum agens de Ecclesiis quæ
rituum unitatem cum Romana servabant, Siculam recenset, ea potissi-
mum ratione, quia manifestum est, *in Siciliam, insulasque interju-
centes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis apostolus Pe-
trus, aut ejus successores constituerint sacerdotes.*

S. Johannes XI. S. Johannes Chrysostomus honorificentiam apostolicæ nostræ
Chrysost. ordinationis defendendam quoque suscepit: loquens enim de S. Paulo
apostolo, hæc scribit (e): *Porro prædicatio etiam usque in Siciliam
pervenit.* Et rursus (f): *At tabernaculorum texendorum artifex hic
non Siciliam modo, atque Italiam, verum universum terrarum orbem,
verbum Dei prædicans, peragravit.*

S. Gregorius XII. Ad hanc quoque rem, ut opinor, alludere videtur S. Gre-
magnum. gorius, dum veterem illam consuetudinem, de adventu episcoporum
Sicu-

(a) Concil. General. vi. Can. 63.

(b) In Præfat. de Martyr. Rom. cap. 2.

(c) Acta Sanctor. die 3. Aprilis de S. Pancrat. Episc. Taurom.

(d) In hac Collectione Dipl. xxv.

(e) Comment. in Act. Apost. cap. 28. vers. 13.

(f) Homil. 2. in Epist. ad Rom. cap. 1.

Siculorum in Urbem ad natalem pontificis celebrandum abolevit, statuitque ut exposcente necessitate Romam peregrinandi, *in beati Petri apostolorum principis natalem conveniant: ut ei, ex cujus largitate pastores sunt, gratiarum actiones solvant* (a).

XIII. S. Sophronius Catholicæ veritatis contra Monothelitarum hæresim propugnator acerrimus apostolorum principi S. Petro gloriam tribuendam esse asseverat, quod Sicilia episcopos obtinuerit, Marcianum & Pancratium, quem ipse *Brancatium* vocat. Ergo loquens de ipso S. Petro, episcopos, inquit (b), ordinavit, *Martianum in Syracusa Sicilia, Brancatium Tauromenii*.

S. Sophronius.

XIV. Inter scriptores expeditionem Siculam in ipso nascentis Ecclesiæ exordio commemorantes, recte recenseri potest auctor Anonymus historiæ S. Leonis episcopi Catanensis, qui ut ex contextu scripturæ suæ cognosci potest, ante tempora VII. synodi generalis Nicænæ II. claruit. Is enim gesta ejusdem B. Leonis, commendatione digna exponens, hoc illi haud in ultimis laudum fuisse narrat, quod morum probitate, ac merito virtutis conformem se reddiderit S. Beryllo, qui ut superius vidimus, a S. Petro Catanam fuit missus prædicandi Evangelii gratia. Ergo loquens de Catanensibus: *Unum, inquit, aptissimum delegerunt, beatum Leonem, virtutum omnium columnam, nec nomine solum illustrem; sed factis multo magis, ac moribus S. Berylli archiepiscopi nostri cathedram illustraturum* (c).

Anonymus auctor historiæ S. Leonis episcopi Catanensis.

XV. S. Theodorus a monasterio cujus præfecturam gessit Studites cognominatus, pro cultu sacrarum imaginum usque ad exilia, carceres, & supplicia fortiter dimicavit. Scripsit circa initia noni sæculi supra biscentum epistolas utilissimas; quarum fragmenta frequenter adducit Annalium ecclesiasticorum scriptor Cæsar cardinalis Baronius, qui ad annum Christi MCCCXIV. ex Codice cardinalis Columnæ illam integre exhibuit quæ inscripta est, *omnibus propter Christum dispersis fratribus, & iis qui in carceribus, & exiliis detinentur*. In qua sub num. 49. jam inde ab aureis S. Petri apostoli temporibus antedictum cultum apud catholicam Ecclesiam obtinuisse probat, sumpto testimonio ex historia S. Pancratii fidei nostræ auctoris primarii. Subjiciamus ejus verba: *Petri apostoli vox est in historia S. Pancratii: fli Joseph adfer imaginem Domini nostri Jesu Christi, & imprime illam in pyrgisco: ut videat populus qualem formam sumpsit filius Dei: ut videntes amplius credant formæ typum intuentes; & reminiscantur eorum quæ per nos eis annunciata sunt*. Tanti tunc erant Acta S. Pancratii, ut semoto cujuscumque suspicionis scrupulo, a S. Theodoro ad confutandam Iconoclastarum hæresim secure potuerint allegari. Et quidem hocce fragmen-

S. Theodorus Studites.

Tom. I.

Fff

tum

(a) Dipl. LXXXV. Hic Dipl. LXVI. in fine.

(b) Comment. de SS. Petr. & Paul. in Biblioth. Patrum tom. 7.

(c) Apud Octav. Cajet. tom. 2. SS. Sicul. in Vita S. Leonis Episc. Catan. & apud Johann. Bolland. Act. SS. Februarii die 20.

tum ex genuina Evagrii historia desumptum esse, nullus dubitat qui illud cum hodierna Pseudo-Evagrii historia conferre non gravatur; ubi hæc de Christi imagine narratio adeo mendose exhibetur ut non ex ea, sed ex altera contractiore simul ac veriore testimonium suum exhaustisse videatur S. Theodorus.

Anonymus
auctor Syra-
cusanus.

XVI. Sequitur Anonymus auctor Syracusanus, qui patria sua per Saracenos nondum capta, S. Marciani gesta eloquenti ac concinna, fatis oratione exponens, traditioni de qua agimus ultro obsequitur (a). *Petrus, inquit, princeps ille apostolorum, cui regni cælorum claves concreditæ, ligandique ac solvendi potestas commissa est, Antiochiam ingressus, ac divini verbi semen spargens, primum illinc hoc sanctum luminare, & vere magnum præceptorem delegit, & ad docendum destinavit.*

Gregorius
Byzantinus.

XVII. Eodem ferme tempore Gregorius Byzantinus, monasterii Paguriensis monachus Byzantio Tauromenium veniens, urgente die festo S. Pancratii, elegans encomium in ipsum eundem sanctum publice recitavit: quem ob id potissimum laude dignum prædicat, quod *ab apostolorum basi S. Petro, divulgandi Evangelii causa in Siciliam missus fuerit (b).*

Gregorius Ce-
rameus Tau-
romenii Ar-
chiepisc.

XVIII. Duos Tauromenii archiepiscopos, Gregorium & Theophanem Ceraeos, similitudine cognominis, ac unitate cathedræ offensus, unum eundemque antistitem fuisse putat Franciscus Scorfus; sed vel ex sola lectione homiliarum quas ipse sub unius Theophanis nomine Græco-Latine publicavit, plane liquet eas non unius, sed duorum præfulum esse: utpote quum temporibus longe diversis scriptæ apparerent: partim scilicet ante, partim post Saracenorum in Siciliam adventum. Inter eas quæ ad Gregorium Theophane seniore spectant, ut in nostra Tauromenii historia clare monstrabimus, enumerari debet LVII. *de S. Pancratio.* Ubi auctor hæc de eodem sancto Tauromenitanis annunciat: *Sanctus igitur Pancratius, sicuti memoriæ prodidit, qui de ejus rebus gestis historiam scripsit Evagrius, ab Anatolia profectus, & principis discipulorum manibus, sacris initiare potentibus, episcopus creatus; in nostram hanc insulam missus est. Quumque ad hanc civitatem Tauromenium advenisset, primum omnium abominationibus demonum eam expurgat, & profana conterit simulacra.*

Nicolaus pa-
pa I.

XIX. Rei confirmandæ præsto esse videtur Nicolaus I. Pontif. Max. Is priusquam concordiam cum Michaelæ Orientis imperatore iniret, illud in primis petiit, ut Syracusanum antistitem non patriarcha Constantinopolitanus, sed Romanus pontifex consecraret: ea potissimum ratione,

(a) Latine edidit Octavius Cajetanus tom. 1. *Sanctor. Sicul.* & Græco-Latine publicarunt Socii Bollandiani *Act. Sanctor. mensis Junii* die 14. *de S. Marciano Episc. & Mart.*

(b) Apud Cajetanum *de SS. Sicul. in Vita S. Pancr.* & apud Socios Bollandianos die 3. April. *de S. Pancr. Ep. & Mar. Taurom.*

ne, ne apostolicæ traditioni circa ejusmodi ordinationem vulnus aliquod nova temeritate infligeretur (a): *Inter ista & superius dicta volumus, ut consecratio Syracusano archiepiscopo nostra a Sede impendatur: ut traditio ab apostolis instituta, nullatenus vestris temporibus violetur.*

XX. Claruit circa hæc tempora S. Joseph Siculus cognomento *Hymnographus*, cujus exstant canones in S. Marcianum, & in S. Pancratium, quos in Siciliam, veluti in novellam Christi vineam operaturos, S. Petrum primo mane misisse affirmat: loquens itaque de S. Marciano, inquit (b): *Lux perspicua, & apostolorum princeps Petrus te, sanctissime Marciane, ab Oriente, ut solis justitiæ Christi Dei, radiis coruscantem stellam, primum in Occidentem emisit. Et rursus: Tibi ut sacris initiato discipulo commisit S. Petrus hanc Siculorum insulam.* Inde de S. Pancratio (c): *Quum a beatissimo Petro, gratiam simul ac sapientiam acceperis tuæ urbi Tauromenitanæ perinde, atque angelus apparuisti.*

S. Joseph Hymnographus.

XXI. Simeonem Metaphrastem decimi sæculi scriptorem, illius Commentarii qui *de laboribus, & peregr. SS. Petri & Pauli*, inscriptus est, perperam nonnulli auctorem faciunt; verum vir eruditissimus Leo Allatius in Diatriba *de Simeonum scriptis*, hocce sacræ eruditionis monumentum ex proposito in examen revocans, saniori judicio Metaphraستي abjudicat, atque antiquiori scriptori attribuit. Ergo auctor antedicti Commentarii, quisquis ille sit, Ecclesiam Siculam ne dum a viris apostolicis, Marciano Pancratio & Maximo, verum etiam ab ipsis apostolorum principibus, Petro & Paulo institutam vult. Loquens igitur de S. Petro Antiochiæ agente inquit: *Episcopus delegit Marcianum Syracusis Siciliae urbi, Pancratium vero Tauromenio.* Et post pauca: *Ad Siciliam navigavit: ibi Tauromenium veniens, apud Pancratium virum sapientissimum diversatur; ubi quum Maximum quemdam instruxisset, & baptizasset, eundemque episcopum delegisset, Romam venit.* Inde agens de S. Paulo, hæc subjunxit: *Quin etiam quum patrem Publii liberasset ab eo, quo laborabat tormine intestinorum, & plura alia fecisset miracula, cum iis qui secum navigabant, alia nave venit Syracusas, & illinc Rhegium, deinde Puteolos, ac denique Romam ipsam (d).*

Auctor Commentarii SS. Apost. Petri Pauli, Metaphraستي olim attributi.

XXII. Circa medium duodecimi sæculi scriptis suis Ecclesiam illustravit Hugo Etherianus. Inter præcipua intellectus ejus monumenta recensentur tres illi libri de processione Spiritus sancti adversus errores Græcorum, sive ut ipse loquitur, *de hæresibus quas Græci in Latinos devolvunt.* Ubi (e) traditionem nostram, de apostolica institutione Ec-

Hugo Etherianus.

Tom. I.

Fff 2

cle-

(a) In hac Collectione. Dipl. cclxxx1.

(b) Apud Græcor. Menæa die 30. Octobris.

(c) Ibid. die 9. Julii.

(d) Apud Socios Bolland. die 29. Junii de SS. Apost. Petr. & Paul.

(e) Lib. 3. cap. 17. in Biblioth. Patrum.

clesiæ Siculæ, totius ecclesiasticæ historiæ auctoritate comprobata agnoscit. *Petrus enim, inquit, magnus Christi apostolus in omnibus fere civitatibus Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedoniæ, Ellados, Epyri, Siciliae, Galliae, Hispaniæ, ac extremitatum, ut ecclesiastica historia perhibet, episcopos ordinavit. Et post pauca: Tauromenii Maximum ordinavit.*

Nicephorus
Callistus.

XXIII. Scriptorum classem claudit Nicephorus Callistus in sua rerum ecclesiasticarum historia (a). Ubi nihilo secus quam scriptores alii traditionem nostram admittit: *Siculorum Ecclesiæ, inquit de S. Petro, Pancratium, aliisque regionibus, insulis, & urbibus episcopos alios, qui ab eo sacram Christi disciplinam accepissent, præposuit.*

XXIV. Ex non obscuris itaque testimoniis sacræ Scripturæ, ex perpetuo quoque consensu, Latinæ, Græcæ, atque Siculæ Ecclesiæ, necnon ex constanti traditione patrum ac ecclesiasticorum scriptorum mentelæsus sit oportet, qui injuriam toti antiquitati faciens, aliud Ecclesiæ Siculæ initium dare queat, quam quod ab aureis apostolorum temporibus derivare noscitur. Sane si tot clara ecclesiasticæ eruditionis monumenta, si tot veneranda patrum nomina pro cujusvis ingenii pruritu vellicari possent, actum jam erit penitus de primorum sæculorum historia; nec alicui ultra ea quæ suis inspicit oculis, vel credere umquam vel sapere licebit.

Tempus institutionis
Ecclesiæ Siculæ.

XXV. Quæri hic commode posset quo signanter anno apostolica hæc institutio Ecclesiæ Siculæ contigerit. Gregorius Cerameus Tauromenii archiepiscopus (b), Gregorius Byzantinus (c), S. Joseph Hymnographus (d), & Nicephorus Callistus (e) in ea sunt sententia, ut velint S. Petrum, quum adhuc in Oriente ageret, ordinatis viris apostolicis ab idolorum cultu submovendis Siculis, sacroque baptisate abluendis intendisse. Expressius loquuntur, S. Sophronius (f), & auctor *Commentarii SS. Petri & Pauli*, Metaphrasti olim attributi (g), quum factam hanc Siciliae expeditionem constituent ante illam S. Pauli in Jerusalem peregrinationem, cujus ipse Galatis (h) significat scopum fuisse *videre Petrum*, id est ante tertium conversionis suæ annum, qui juxta accuratiorem Ecclesiæ chronologiam, incidit in annum æræ vulgaris octavæ supra trigésimum.

Prædicantium
numerus.

XXVI. De numero quoque sacerdotum quibus prædicandum Siculis Evangelium curæ fuit, quæstio moveri solet. Ex testimoniis superius laudatis

(a) Lib. 2. cap. 35.

(b) Homil. 57. inter editas a Francisco Scorfo.

(c) Encom. in S. Pancrat. apud Socios Bollandianos die 3. Aprilis.

(d) Apud Græcor. Menæa die 9. Julii, & die 30. Octobris.

(e) Histor. Eccles. lib. 2. cap. 35.

(f) In Biblioth. Patrum editionis Parisiensis anni 1654. tom. 7. col. 107. & seq.

(g) Apud Socios Bollandianos die 29. Junii de SS. *Apst. Petr. & Paul.*

(h) Ad Galat. 1. 18.

dati quatuor tantummodo nobis innotescunt, Pancratius, & Maximus Tauromenii, Marcianus Syracusarum, & Beryllus Catanæ. Iis socios alios, aliis urbibus missos, adjungunt scriptores nostrales. Sane honorem hunc etsi *id nobis incorrupta veterum scriptorum monumenta non prodant*; ex pluribus tamen rationibus, & majorum traditione, scripto non tradita, Panormo defert Pyrrhus, cui utroque se pollice subscribunt eruditi viri, Inveges, Mongitorius, & Serius; parem honorificentiam Messanæ tribuunt Maurolycus, Bonfilius, Piccolus, Reina, Morabitus, & de Angelis; Agyrio Ranzanus, Cajetanus, Pyrrhus, & Attardus; Agrigento Cajetanus, Cornelius a Lapide, & Pyrrhus; Triocalæ Cajetanus, Bollandus, & Pyrrhus; Milæ Philippus de Amico; Leontino Conversanus; Cephaludjo Vincencius Auria. Hos Consulat studiosus lector: nos enim postquam proposito argumento pro viribus putavimus fecisse satis, muneris nostri non esse intelleximus, singularum urbium singulas rationes expendere. Sufficit ostendisse, quod Christianam religionem in Siciliam invexerint apostolorum principes Petrus & Paulus, eorumque discipuli, sive quatuor illi fuerint, sive plures, aut forte pauciores.

DISSERTATIO II.

De ecclesiastica politia Siciliæ per decem priora secula.

I. **A**lius nunc est, quam olim fuit Ecclesiæ Siculæ status. Sunt nunc dignitate exutæ: sunt & aliæ nunc majestatem ejusmodi indutæ, quæ aliis olim parebant. Nec similis, quam olim tulit, hanc fert hodie Sicilia ecclesiasticam politiam: nostra enim ætate tres habet metropolitas, Panormitanum, Messanensem, Monte-Regalensem: quorum uni tres parent episcopi, Agrigentinus, Mazariensis, & Melitensis; alteri duo, Cephalædensis, & Paetensis; totidem tertio, Syracusanus, & Catanensis. Quando plane constat decem primis Christianæ religionis sæculis, aut nullos, aut ab iis plane diversos claruisse in Sicilia metropolitas. Ab initio enim ad ætatem usque imperatoris Leonis Isaurici Ecclesiæ Siculæ Romano pontifici immediate subjectæ, proprium non agnoverunt metropolitam; postea vero a Romana diœcesi per violentias ejusdem imperatoris abstractæ, Constantinopolitano patriarchatui contributæ sunt; & mutato in pejus Ecclesiæ Siculæ statu, Syracusanus metropolita institutus est, atque Catanensis, sed hic absque suffraganeis. Quod, ut clarius appareat, utramque Dissertationis partem opportunioribus argumentis prosequi libitum sit.

Antiquus Ecclesiæ Siculæ status ab hodierno diversus.

Sicilia quum fuerit Romani patriarchatus, proprium metropolitam non habuit.

II. Atque in primis, universos episcopos per nostram hanc insulam constitutos ad tempora usque imperatoris Leonis Isaurici Romanæ fuisse diœceseos, atque nullum præter Romanum pontificem habuisse metropolitam, clare demonstrant argumenta non una. Ex quibus illud primum, quod Sicilia, ut ex Notitia imperii monstravimus, in nostro *de Divinis Sica-*

Probat ex Notitia imperii.

Siculorum Officiis Tractatu (a) imperii Romani provincia erat, & quidem suburbicariarum numero comprehensa, cujus civilis administratio vicario Urbis curæ erat, ecclesiastica autem ad Romanum pontificem spectabat, non solum ut primum atque universalem totius Christiani orbis patriarcham, sed & veluti immediatum istius provinciæ metropolitam.

Ex epistolis
Romanorum
pontificum.

III. Secundo, nullum revera tunc fuisse in Sicilia metropolitam, suadent epistolæ (b), S. Leonis magni inscriptæ: *Universis episcopis per Siciliam constitutis*, Gelasii papæ I. inscriptæ: *Dilectissimis fratribus universis episcopis per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam constitutis* (c), & S. Gregorii magni inscriptæ: *Universis episcopis per Siciliam constitutis* (d). Nam in provinciis propriam metropolitam habentibus, illi tantum licebat Romanum pontificem consulere, ejusque responsa excipere; ideoque clare patet aliquem, præter Romanum, in Sicilia tunc non fuisse metropolitam.

Signanter ex
Epist. S. Gregorii.

IV. Tertio, id clarius demonstrat alia epistola ipsius ejusdem S. Gregorii. Is enim episcopos legem Mauritii augusti edocturus, ne publicis rationibus obligati in clero, vel in monasterio susciperentur, & ne milites monasticum habitum induerent, nisi post probatam per triennium vitam, epistolam (e) scripsit pluribus metropolitibus, Thesalonicensi scilicet, Diracitano, Mediolanensi, Nicopolitano, Corinthio, primæ Justinianæ, Cretensi, Larissæ, Ravennati, & Calaritano, addita clausula: *Et omnibus episcopis Siciliae*. Qua inspecta conclusione, nemo erit, opinor, qui aliquem in Siciliam metropolitam constituere contendat; nam si istic aliquis ejusmodi dignitate præditus existerit, ad eum signanter epistolam suam S. Gregorius dedisset cum suffraganeis episcopis decreta communicaturum, sicuti ad Thesalonicensem dedit pro universa provincia Macedoniæ, ad Diracitanum pro universa provincia Epyri, ad Calaritanum pro universa provincia Sardinia, & sic de reliquis.

Ex eodem
S. Gregorio.

V. Quarto, sententiæ nostræ fidem conciliat alia S. Gregorii epistola (f), inscripta Maximiano episcopo Syracusano: cui vices suas commissas declarans, ipsi minimarum causarum in universa Sicilia judicandarum facultatem facit. Non enim Romanum pontificem pro parvulis causis Siculi longa maris spatia transmeando, adire antea obligati essent, si aliquis in provincia fuisset metropolita, qui absque apostolicis vicibus id genus causas judicaret.

Ex forma
judicii Eccles.

VI. Quinto, id quoque convincit forma judicii ecclesiastici. Porro episcoporum provincialium causas cognoscere, earumque statum
per

(a) Cap. 5. n. 2.

(b) Dipl. xxvii. & xxix.

(c) Dipl. xxxii. & xxxiii.

(d) Dipl. lx. lxxv. & ccxxviii.

(e) Dipl. cxlii.

(f) Dipl. lxxxii.

per synodale iudicium pontifici referre, muneris erat metropolitani: at disciplinam ab hac plane diversam observatam vidimus in nostra Sicilia, ubi examinandis episcoporum causis, non unus semper proponebatur iudex: unde causa Agathonis Liparitani antedicto Maximiano commissa fuit (a), causa Victoris Panormitani Mariniano abbati, & Benenato notario (b), causa Lucilli Melitensis Johanni episcopo Syracusano (c), causam vero Gregorii Agrigentini Romam, in prima etiam instantia examinandam, S. Gregorius iussit transmitti (d).

VII. Sexto, id ipsum evincit quæ in dedicandis basilicis, & oratoriis tunc temporis obtinebat disciplina: ut scilicet eiusmodi dedicationes provinciales episcopi petita metropolitæ licentia facerent; quemadmodum discimus ex litteris Montani archiepiscopi Toletani in secunda Toletana synodo exscriptis. At vero ex epistola (e) quam ad Siciliæ episcopos Gelasius papa I. scripsit, plane liquet basilicarum noviter consecrandarum licentiam a Romano pontifice episcopos nostros petiisse. Hanc itaque licentiam a S. Gregorio impetrati sunt, Felix Messanensis (f), Benenatus Tyndaritanus (g), Decius Lilybœtanus (h), & Johannes Panormitanus (i).

Ex ritu dedicandarum ecclesiarum.

VIII. Septimo, id ulterius nobis persuasum reddunt Siculorum episcoporum consecrationes a Romano pontifice fieri semper solitæ, quemadmodum perhibet Adrianus papa I. in epistola ad imperatorem Constantinum, ejusque matrem Irenem (k): a quibus ad firmandam concordiam sacerdotium inter & imperium, illud in primis petit, ut abstractas per violentiam Græcorum a Romana diœcesi Ecclesias, cujus generis erant Siculæ, ipsi restituerentur, & consecrationes episcoporum ab ea, sicut Oritana constat traditio, fierent. Cui consonat Nicolaus I. Pont. Max. eadem a Michaeli imperatore petens, potissimum pro Syracusana Ecclesia (l), additque rationem: *Ut traditio ab apostolis instituta nullatenus nostris temporibus violetur.* Et profecto aureis illis apostolorum temporibus disciplinam hanc de episcopis Siculis per summum pontificem ordinandis obtinuisse, dubitare non sinunt testimonia sane multa ab ultima antiquitate petita (m).

Ex episcoporum consecrationibus.

Hanc

-
- (a) Dipl. xcviij.
 - (b) Dipl. xciii.
 - (c) Dipl. clxxvi.
 - (d) Dipl. xcii.
 - (e) Dipl. xxxii. cap. 4.
 - (f) Dipl. lxxx.
 - (g) Dipl. clxxviii.
 - (h) Dipl. ccix.
 - (i) Dipl. cclxviii.
 - (k) In nova Collect. Concilior.
 - (l) Dipl. cclxxxj.
 - (m) Dissert. i. ad calcem hujus Vol.

Hanc ipsam observantiam pro aliis inde temporibus agnovit Ecclesia nostra; sic refert in primis Innocentius papa I. (a), manifestum esse, inquit, nullum in Sicilia, nisi S. Petrum, & ejus successores, *instituisse ecclesias*; inde S. Leo magnus (b) qui episcopos Siciliae alloquens: *Quam culpam, inquit, nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiae sumeritis: & B. Petri apostoli Sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistræ rationis*; dein Pelagius papa I. agens de consecratione episcoporum, Syracusani & Catanensis (c); tum Pelagius II. formam electionis novi episcopi Catanensis præscribens, cum clausula, *ut quem elegerit populus statim ad urbem Romam cum decreto, & testificatione consecrandum mitterent* (d); postremo S. Gregorius magnus, ubi agit de consecratione cujusdam episcopi, a Felice viro consulari Syracusano laudati (e); & alio in loco (f), ubi de electione episcopi Syracusani; & iterum Cypriano diacono electionem episcopi Lilyboetani commendans (g); rursus Melitenfes per Johannem episcopum Syracusanum paterne adhortans ad novum episcopum eligendum (h); deinceps clero, ordini, & plebi consistenti Panormi formam electionis episcopi præscribens (i); tandem, ne singula memorando prolixus sim, eadem S. Gregorius præcepit pro omnibus vacantibus Siciliae ecclesiis, in epistola, quam ad Petrum subdiaconum & rectorem patrimonii ecclesiae suæ dedit (k).

Ex disciplina
visitandi va-
cantes eccle-
sias.

IX. Octavo, assertioni nostræ fidem astruunt ecclesiarum vacantium visitatores, a proprio metropolita dari consueti; sed in Sicilia a Romano semper pontifice assignati: quamobrem Catanensis Ecclesia, proprio viduata pastore, a Pelagio II. Eucarpum episcopum Messanensem accepit visitatorem (l); Panormitana autem, per mortem Victoris episcopi vacans, a S. Gregorio magno Barbarum Beneventanum episcopum sortita est (m).

Ex Conciliis
Romæ habitis.

X. Nono demum, quod episcopi Siculi Romanæ synodi, bis in anno fraterno concilio sociandi interesse cogebantur, donec S. Leo magnus incommodo navigationis prospiciens, onus illud quodammodo allevavit, dispensatorie indulgens, ut non ad utrumque, sed ad unum tantummodo concilium annis singulis convenirent; & quidem soli tres alternatim (n); id est semel quilibet in triennio. Quæ consuetudo obtinuit usque ad tempora S. Gregorii magni, qui justis ex causis labore illo eosdem episcopos ulterius exonerandos esse duxit,

præ-

(a) Hic Dipl. xxv.
(b) Dipl. xxix. cap. i.
(c) Dipl. liv.
(d) Dipl. lvi.
(e) Dipl. lxxxiv.
(f) Dipl. cxv. & cxvi.
(g) Dipl. cxvii.

(h) Dipl. clxxvi.
(i) Dipl. ccli. & cclii.
(k) Dipl. lxiv.
(l) Dipl. lvi.
(m) Dipl. ccli.
(n) Dipl. xxix.

præcipiens ut ii *semel in quinquennio* Romanum iter aggredierentur (a). Habemus enim sub Symmacho (b), Gregorio I. (c), Martino I. (d), & Agathone (e) Romana concilia Siculorum episcoporum subscriptionibus munita. Quæ non obscure indicant, Romanum pontificem Siculorum tum fuisse proprium & immediatum metropolitam; sicuti erat Calabria, Apulia, Brutiorum, Marforum, Campania, Tuscia, Umbria, & Piceni. Vide præterea quæ scripsimus in monitis ad Dipl. LX.

XI. Hinc vehementer falluntur qui ejusmodi argumenta menti suæ excidi sinentes, in ea sunt opinione, ut velint ante tempora imperatoris Leonis Isaurici, aliquem fuisse in Sicilia metropolitam, aut Syracusanæ cathedræ, aut Panormitanæ, aut Messanenſi, aut Tauromenitanæ, aut tandem Catanenſi honorificentiam istam deferentes; sed ne quæ scrupulam injiciunt, intentata cum legentium damno relinquere velle videamur, de cathedris singulis singula argumenta breviter expendere simul & diluere libitum sit.

Varia sententia opposita.

XII. Atque in primis partes Syracusanæ Ecclesiæ post alios serio defendendas sibi delegit Antoninus de Amico, edita particulari Dissertatione: *De antiquo urbis Syracusarum archiepiscopatu, ac de ejusdem in universa Sicilia metropolitico jure*. Syracusanæ ecclesiæ rationes sunt fere hujusmodi. Prima quidem, urbis amplitudo & majestas. Secunda, Constantini magni ad Chrestum Syracusanum epistola (f), qua mandat ut ad Arelatense concilium veniat, sociis sibi ascitis *duobus aliis ex re dextris dextis, ex secunda sede*. Tertia, in subscribendis synodis prærogativa Syracusano episcopo tributa. Quarta, apostolicæ vices super cunctas Siciliae ecclesias Maximiano episcopo Syracusano a S. Gregorio magno commissæ (g). Quinta, Leonis imperatoris Dispositio (h), ubi Syracusanus antistes inter metropolitans recensetur. Sexta, Acta septimæ synodi generalis, ubi Stephanus Syracusanus bis *archiepiscopus* dicitur. Septima demum, epistola Nicolai I. ad Michaelem imperatorem (i), per quam cæsarem alloquens, Syracusanam ecclesiam archiepiscopalem nominat.

Syracusanae ecclesiae argumenta expenduntur.

XIII. Sed adversus argumenta hæc facilis est & expedita defensio. Ac primo quidem etsi non desint antiqui scriptores, qui Syracusas Siciliae caput fuisse contendunt; at non eadem est apud omnes sententia.

Eadem argumenta diluuntur.

Tom. I.

G g g

tia;

(a) Dipl. cxxxvi.

(b) In nova Collect. Concilior. tom. 5.

(c) In Append. ad Epist. S. Gregor. postremæ edit. Decr. 4. 5. & 7.

(d) Cit. Collect. Concilior. tom. 7.

(e) Ibidem.

(f) Dipl. 1.

(g) Dipl. lxxxvi.

(h) Dipl. ccxcii.

(i) Dipl. cclxxxvi.

tia; & quando ab hujusmodi opinione non abhorreret animus, non inde sequitur ejus episcopum fuisse totius provinciæ metropolitam: quum ecclesiasticas dignitates non semper sæcularibus respondisse certum sit. Secundo, ex Constantini epistola nil certi elici potest: nam pro viris *secundi ordinis*, ministros potius ejusdem ecclesiæ, quam aliarum episcopos intelligendos esse, suadet epistola ejusdem concilii S. Silvestro PP. scripta, cui præter ipsum Chrestum, & Florum Syracusanum diaconum, Sicularum episcoporum nemo subscripsit. Tertio, infirmum est ac debile argumentum ex prærogativa subscriptionis petitum: in subscribendis enim conciliis, non urbium dignitatis, sed episcoporum ætatis, ut constans est eruditorum opinio, ratio habebatur. Quarto, tantum abest ut S. Gregorius vices suas Maximiano episcopo committens, voluerit Syracusanam ecclesiam totius Siciliæ metropolim instituire, ut expresse professus sit, honorem illum *non loco, sed personæ* tribuere se voluisse. Tria alia quæ supersunt argumenta, sententiæ nostræ nullatenus officiant, utpote quæ spectent ad tempora post imperium Leonis Isaurici, quando Syracusanum episcopum totius provinciæ metropolitam fuisse non imus inficias, immo potius fatemur haud inviti.

Panormitanæ
ecclesiæ ratio-
nes exhibitæ,
& reprobatæ.

XIV. Defendendis juribus Panormitanæ nostræ Ecclesiæ totis ingenii sui viribus intendit Vincentius Lettara in Tract. *de primatu Ecclesiæ Panormitanæ*, qui plures inde sectatores habuit. Rei contestandæ hæc sunt argumenta præcipua. Primum, regia urbis dignitas; secundum, honor pallii Johanni Panormitano episcopo a S. Gregorio tributus (a); tertium, primatis nomen quod ab eodem S. Gregorio Victor Panormitanus episcopus obtinuisse dicitur (b); quartum, Paschalis papæ I. ad Panormitanum archiepiscopum epistola (c); quintum demum, Gregorii VII. Pont. Max. Diploma, quo Archerio Panormitano antistiti suffraganei episcopatus restituuntur (d). At si verum amas, argumenta hæc ad metropolitani dignitatem adstruendam nihil faciunt. Atque in primis, etsi ecclesiastica politia, tota contradicente antiquitate, ad civilis formam reducere velimus; at non inde probatur, Panormitanum episcopum Siciliæ metropolitam fuisse; Panormus enim non ita principalem locum inter Siciliæ civitates obtinuit, sicuti & nunc obtinet; erant priscis illis temporibus, si fides Constantino Porphyrogenetæ (e), Syracusæ, Tauromenium, Messana, Catana, & aliæ urbes sane multæ æque illustres, quas Panormus nec amplitudine, nec dignitate, nec majestate vincebat. Ad alterum argumentum quod spectat, pallium non metropolitanis modo, sed et episcopis dari solitum

(a) Hic Dipl. cclix.

(b) Epist. S. Greg. ad Victor, primatem.

(c) In Append. Dipl. xxy.

(d) Apud Pyrr. *Not. Eccl. Panor.* ad annum 1083.

(e) De Themat. Imper.

tum erat: unde prætermiſſis aliis venerandæ antiquitatis exemplis, eumdem S. Gregorium in noſtra hac Sicilia duobus episcopis aliis (a), Syracuſano & Meſſanenſi uſum pallii ſcimus conceſſiſſe. Immo in ipſa eadem epiſtola de uſu pallii Panormitano Johanni inſcripta, ipſemet S. Gregorius expreſſe teſtatur, alios quoque tunc eſſe Siciliae epiſcopos dignitate hujusmodi præditos: *Apoſtolicæ, inquit, Sedis benevolentia provocati, fraternitati tuæ, quam Panormitanæ eccleſiæ ſpeculatoris conſtat ſuſcepiffe officium, pallii uſum prævidimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque eo ordine, ut alioſque inſulæ Siciliae ſacerdotes, vel deceſſores tuos uſos eſſe non ambigis*. Agamus de tertio argumento: S. Gregorii epiſtola Victori primati inſcripta, omnibus concordantibus eruditus viris, non ad Victorem noſtrum, ſed ad Victorem Numidiæ ſpectat. Vitio prope pari laborat Paſchalis I. epiſtola, quam uti auctori ſuo ſuppoſitam ex priori claſſe Diplomatum exploſimus, & in Appendicem tamquam dubiam compegimus. Gregorii VII. Diploma pro temporibus imperio Leonis Iſaurici recentioribus paullo firmius eſſet, ſi ei non adverſaretur Notitia patriarchatus Conſtantinopolitani ſub Leone imperatore cognomento *Sapiente*, concinnata: ubi Panormitanus inter epiſcopos Syracuſano metropolitæ ſubjectos recenſetur. Notitiæ huic conſonat liber *de quinque thronis patriarchalibus* jūſſu Rogerii Siciliae regis a Nilo Doxopatrio compoſitus. Conſule quæ dedimus in monitis ad Dipl. cccxii.

XV. De Syracuſana ac Panormitana eccleſiis hætenus, agamus nunc de Meſſanenſi. Ejus defenſorem ſe exhibuit Albertus Piccolus in ſua Diſſertatione *de Antiq. Jur. Eccleſ. Siculæ*, quem ſecutus eſt Carolus Morabitus *Annal. Protometrop. Meſſanenſis Eccl.* Uterque honorificentiam metropolitæ Siciliae ſuo Meſſanenſi epiſcopo tribuendam eſſe, tribus hiſce rationibus contendit. Primo, pallii uſus Dono Meſſanenſi epiſcopo a S. Gregorio conceſſus (b); ſecundo, epiſtolæ ejusdem S. Gregorii hanc portantes epigraphen, *Gregorius Felici in Sicilia* (c), quæ Felicem primatem Siciliae designare videntur; & tertio, apoſtolicæ vicarii munus & jus indicendi provinciale concilium eidem Felici a S. Gregorio tributum. Quam leve ſit argumentum ab uſu pallii petitum, jam monſtravimus ſupra, agentes de Syracuſana ac Panormitana eccleſiis ſimili honore donatis. Duplex ſubſequens argumentum ejusdem furfuris videtur eſſe. Inſcriptio enim illa *Felici epiſcopo*, ſuppreſſo civitatis nomine, ſi tantum epiſtolæ, id eſt poſtremæ totius Regiſtri S. Gregorii affixa legitur; nec aliunde quam ex eadem epiſtola congregandæ ſynodi ipſi Felici facultatem factam cognoviſcimus. Atque ita utrique argumento reprobando multum tem-

Meſſanenſis
Eccleſ. argu-
menta expoſ-
ita, & reje-
cta.

Tom. I.

G g g 2

poris

(a) Dipl. cxxiii. & cxxv.

(b) Dipl. cxxiii.

(c) In Append. Dipl. xxi.

poris impendamus non oportet, quum epistola illa suppositionis experta non sit, & a genuinis se juncta inter falsas vel dubias locum tantum invenerit (a). Et quando monumentum istud ejusmodi esset, ut suppositionem nullam redoleret, tanti nihilominus non est, ut metropolitica potestatem super reliquas Siciliae ecclesias firmare queat: nam primis illis temporibus non infrequens erat hæc loquendi ratio. Porro Catanensis episcopus ita se subscripsit Act. III. Concil. VII. generalis, *Theodorus sanctissimus Siciliae episcopus*; & absque ulteriori testimonio id clare demonstrat ipse idem S. Gregorius: cujus habemus epistolam (b) scriptam *Secundino, & Johanni episcopis Siciliae*, id est, Secundino Tauromenitano, & Johanni Syracusano; & alteram (c) quam ipse dedit, *Leoni, Secundino, Johanni, Dono, Lucido, Trajano episcopis Siciliae*; scilicet Leoni Catanensi, Secundino Tauromenitano, Johanni Syracusano, Dono Messanensi, Lucido Leontino, & Trajano Meliteni: & quum Messanensem post Catanensem, Tauromenitanum, & Syracusanum posuerit, illis superiorem non fuisse manifeste ostendit. Apostolici vicarii munus & jus indicendi concilii rem nihilo certiore reddunt: quum S. Gregorius ne dum Syracusano episcopo (d), verum & Petro subdiacono (e) facultates hujusmodi tribuere solitus fuerit.

Tauromenium
ante nonum
sæculum non
fuit metropo-
lis.

XVI. Ut scriptores uni metropolitica Siciliae dignitatem Syracusis deferunt, alteri Panormo, Messanæ alii, ita & Tauromenio Franciscus Scorsus (f). Argumenta principaliora duo sunt: primum, ecclesie institutio jam inde ab aureis apostolorum temporibus derivata; secundum, titulus archiepiscopi, pluribus ejusdem cathedræ episcopis tributus, id est Zachariæ Copho, Gregorio Cerameo, & Theophani Cerameo. Debile esse argumentum primum, vel ex ipsa metropolitæ voce & dignitate primis ecclesie sæculis prorsus incognita clare liquet. Aliud vero, utpote quod ad tempora post imperatorem Leonem Isauricum spectat, sufficiens minime est ad primam hanc Dissertationis partem firmandam, ubi de antiquiore tantum ætate agere velle diximus.

Nec Catana
id probat.

XVII. Remanet jam nunc, ut Catanensis cathedræ argumenta expendamus, quibus exponendis operam dedit Johannes Baptista Grossus in sua *Catana sacra*. Primum quidem est, Theodorus Catanensis præsul synodo VII. se subscribens, *sanctissimus Siciliae episcopus* nominatur. Secundum, in Notitia patriarchatus Constantinopolitani Catanensis episcopus inter metropolitæ recensetur. Tertio demum, Leo Ca-

(a) In Append. cit. Dipl. XXI.

(b) Dipl. CCV.

(c) Dipl. CCLIV.

(d) Dipl. LXXXI.

(e) Dipl. LX.

(f) In notis ad Hom. Theoph. Ceram. Proem. I. §. 4.

Catanensis episcopus inter metropolitans subscribitur in decreto: *Ne duo fratres duas accipiant consobrinas*, circa annum 994. edito: sed tria hæc argumenta ad aliam Dissertationis partem illustrandam necessaria forsitan essent, non ad hanc quæ altiora tempora respicit.

XVIII. An fuerit in Sicilia ante tempora imperatoris Leonis Isaurici aliquis metropolita exposuimus hætenus, clare demonstrantes nullum omnino fuisse ex episcopis Siculis, qui dignitate ejusmodi fungeretur, sed omnibus immediate præfuisse Romanum pontificem; videamus nunc qualis fuerit rerum status postquam idem Leo imperium inierit. Quum Leo Isauricus per aliquot annos recte ambulaverit, vatum inde Judæorum pestifera suggestionem deceptus, sacris imaginibus hostem infestissimum se palam exhibuit, atque earum defensores infructuoso animo persecutus est, potissimum sanctissimum virum Gregorium papam II. qui adhortationibus precibus atque minis ejus impietatem publice abjurgabat, quamobrem juribus patrimonii Siculi ei interdiceret non est veritus: immo & quotquot erant in Sicilia ecclesiæ cum aliis sane quam multis, per summam tyrannidem a Romano patriarchatu, veluti a suo capite avulsit, atque in Constantinopolitanam sedem transcripsit; quemadmodum apud Adrianum I. Pontif. Max. testatum reliquit antiquitas (a). Qui loquens de Græcis diocesim hanc patriarchatus Romani dividentes: *Quam tunc*, inquit, *cum patrimoniis nostris abstulerunt, quando sacras imagines deposuerunt*. Hinc Siculi episcopi regiam urbem frequenter accedere consueverunt, Constantinopolitano patriarchæ obedientiam profitentes, & ab eo consecrationes, atque rerum ecclesiasticarum ordinationes accipientes. Qui ut magis magisque eos sibi devinceret, duos ex iis metropolitans, Syracusanum & Catanensem instituit: primum quidem cum suprema potestate super reliquos Siciliae episcopos; alterum vero sine ullis suffraganeis: totidemque archiepiscopum, Tauromenitanum & Messanensem ordinavit.

Post tempora Leonis Isaur. duo metropolitæ, totidemque archiepiscopi in Sicilia.

XIX. Atque in primis Syracusanum episcopum Græci erexerunt in metropolitam, quemadmodum docet nos Dispositio (b) de patriarchatu Constantinopolitano, sub Leone imperatore, cognomento *Sapiente* concinnata; ubi inter metropolitans ipsi patriarchæ contribuentes, recensetur Syracusanus, reliquos Siciliae episcopos sub se habens: *Sub Syracusano metropolita Siciliae Tauromenitanus, Messanensis, Agrigentinus, Croniensis, Lilybæi, Drepani, Panormitanus, Thermarum, Cephaludii, Alese, Tyndarii, Melitensis, Liparensis*. Cui consonat Nilus archimandrita, cognomento *Doxapatrius* in suo de quinque Thronis patriarchalibus tractatu, quem jussu Rogerii Siciliae regis Panormi scripsit: *Sicilia*, inquit, *& Calabria se Constantinopolitano supposuerunt, & Sancta Severina, quæ & Nicopolis dicitur. Sicilia*
au-

Syracusanus episcopus fit metropolita.

(a) Adrianus papa I. in responsis ad Ambia Francorum.

(b) Dipl. ccxcii.

autem universa unum metropolitam habebat, Syracusanum; reliquæ vero Siciliae Ecclesie Syracusani erant episcopatus, etiam ipse Panormus, & Therma, & Cephaludium, & reliquæ. Et infra in Indiculo metropolitanorum ipsi Constantinopolitano patriarchæ subjectorum, quadragesimo quinto loco ponitur, Syracusanus Siciliae, habens episcopos vigintiunum. I. Catania, II. Tauromina, III. Messana, IV. Cephaludii, V. Thermorum, VI. Panormi, VII. Lilybæi, VIII. Trocolorum, IX. Agragantis, X. Tyndarii, XI. Carines, XII. Leontines, XIII. Alese, XIV. Gaudi insulae, XV. Melita insulae, quæ dicitur Malta, XVI. Liparis insulae, XVII. Vulcani, XVIII. Didymi, XIX. Ufinae, XX. Tenari, XXI. Basiludii.

Item & Catanensis, sed absque suffraganeis.

XX. Eadem honorificentia & Catanensis episcopus donatus est, absque tamen suffraganeis episcopis: unde in Notitia quæ sub nomine Andronici imperatoris Palæologi circumfertur, quæque prodiit apud Georgium Codinum *de Officiis Aulae Constantinopolitanae*, Catanensis episcopus inter metropolitæ quadragesimum septimum locum occupat, addita tamen clausula: *Cui nullus subest thronus*. Inde in Dispositione Leonis imperatoris, cognomento *Sapientis* idem Catanensis antistes metropolitæ nomine donatur, ac quadragesimo quinto loco constituitur cum eadem ferme clausula: *Catanensi metropolitæ nullus subest thronus*. In octavo quoque œcumenico concilio Constantinopolitano, inter alios metropolitæ Euthymius Catanensis asedisse scribitur. Cui Euthymio in metropolitana Catanæ dignitate Antonium suffectum volunt scriptores Catanenses, quorum classem, non merito antiquitatis, sed professione virtutis, ducit Vitus Amico, ex quadam lamina plumbea a Grosso in sua Catanensis Ecclesie historia (a) expressa, & nuper a Francisco Ficorone, viro de studio venerandæ antiquitatis optime merito in sua de plumbis diplomaticis collectione (b), ad exemplar alterius originalis recusa. Ubi hæc: *Antonio metropolitæ civitatis Catanæ*. Antonius inde Leonem III. successorem habuit, qui Catanensem thronum cum metropolitana dignitate occupans, tempore schismatis Johannis papæ XVI. & Gregorii V. circa annum 994. decretum acceptavit: *Ne duo fratres duas accipiant consobrinas*. Ceterum Nilus Doxapatrius mox laudatus, Catanæ honorem istum Græcos tribuisse narrat propter S. Leonem, scilicet secundum, quem & *Taumaturgum* vocant, quemque post divulsam a Romana Sede Siciliam, Catanensem cathedram illustrasse certum est.

Tauromenitanus episcopus Archiepiscop. dignitatem obtinet.

XXI. Quod Tauromenitana sedes ad archiepiscopalem dignitatem per Græcos evecta fuerit, plane liquet ex tribus postremis episcopis ejusdem ecclesie superius memoratis, Zacharia Gregorio & Theophane, quibus archiepiscopi nomen indixit antiquitas. De Zacharia testi-

(a) *Catan. Sacr.* §. 17. pag. 49.

(b) Tab. 16. n. 4.

testimonium perhibet Anastasius Bibliothecarius (a). De duobus postremis fidem astruunt utriusque homiliae cum inscriptione *archiepiscopi Tauromenii*.

XXII. Ceterum Messanensis Ecclesia parem cum Tauromenitana, Similiter & Messanensis. archiepiscopatus dignitatem obtinuit: hinc Dispositio imperatoris Leonis Sapientis post exhibitas metropolitanas Ecclesias, hæc subjungit verba: *Præter has metropoles ejusdem Leonis ævo, & triginta octo archiepiscopatus patriarchæ Constantinopolitano erant subjeçti*. Et decimo septimo loco ponit, *Messanensem Ecclesiam in Sicilia* (b).

DISSERTATIO III.

De Monachismo Siciliae per decem priora sæcula.

CAPUT I.

De origine & progressu monastici instituti in Sicilia.

I. **S**anctimonialium originem in Sicilia antiquissimam, ac audeis apostolorum temporibus prope coævam esse, contendit qui sanctorum Siculorum vitis illustrandis sedulo incubuit Octavius Cajetanus (c), sumpto argumento ex Græca historia S. Pancratii episcopi & martyris, testimonium perhibente de instituto Tauromenii collegio virginum, ac diaconissarum; item ex actis sanctorum Alphii, Philadelphi, & Cyrini plures repræsentantibus sacras virgines, & viduas ab omni mortalium consuetudine sejunctas, & in speluncis, asceterii instar, solitariam vitam ducentes; ex vita quoque S. Agrippinæ virginis & martyris, quæ ancillas Christi non unas Menis monasticam vitam agentes commemorat; ex historia demum S. Gregorii episcopi Agrigentini, ubi de Panormitano virginum collegio notitiam invenimus. Sanctimonialium origo in Sicilia antiquissima.

II. Monachorum quoque institutum nihilo secus, quam monialium disciplinam, multo prius in Sicilia, quam in Orientalibus, vel Occidentalibus regionibus viguisse asseverat Cajetanus modo laudatus, eremiticam in Sicilia vitam ad primum Christianæ religionis sæculum substollens. Rei contestandæ plura argumenta adducit in medium. Ex quibus illud primum quod depromitur ex historia S. Peregrini confessoris, qui circa annum Christi xc. monasticum institutum coluisse dicitur: alterum eruitur ex actis S. Philippi Agyrensis, in quibus de monachis Siculis fit mentio; tertium ex vita S. Calogeri, qui Item & monachorum.

(a) In notis ad VIII. Synod. generalem.

(b) Apud Auberrum Miræum in *Not. Episc. Orb. Cbrist.* lib. 1. cap. 10.

(c) *Ideg. ad Hist. Sicul.* cap. 41.

Sacæ in Sicilia monasticæ vitæ institutor est habitus; quartum ex actis SS. Alphii, Philadelphi, & Cyrini, ubi de SS. Thallelæo, Cleonico, Stratonico, aliisque servis Dei, qui monasticam vitam colendi gratia, in Selidonium montem confugerunt; quintum demum, ne in aliis ejusdem ponderis recensendis prolixus sim, ex Græcis actis S. Niconis & sociorum ejus apud Tauromenium monastico instituto obnixæ operam dantium, quæ a Cheromeno Syracusano sanctorum condiscipulo scripta dicuntur.

Examinatur
scripturarum,
quæ id testan-
tur auctoritas.

III. Sed scripturæ istæ tum sanctimonialium, tum monachorum institutum sic alte substollentes, etsi ad salvandum eorum cultum aliunde nobis plane cognitum, male non sint; at tanti certe non videntur esse, ut rem obfusis alioquin antiquitatis tenebris delitescentem, extra omnem ingenii aleam ponant. Eas enim, ut veritatem candide fatear, interpolatas esse fatente nunc ipso eodem Cajetano (a), minus alioquin severo censore, nemo est qui dubitat. Auctores quos præferunt, suspectos reddit scripturarum contextus, multa imperite congerens, a quibus priorum temporum simplicitas & brevitatis magnopere abhorrent. Idcirco argumentum istud de antiquitate ordinis monastici ad illustrandum sibi deligens Aloysius Bulteaus (b) primis tribus sæculis incognitum prorsus fuisse monasticum institutum ex proposito probat, erudite rejiciens quotquot ex adverso exhibentur exempla.

S. Basilus gra-
tis monachi-
smi Siciliæ au-
ctor dicitur.

IV. Ne ab incertis itaque, vel ab apochryphis monumentis illudamur, omissis scripturis quæ Græcam verborum & fidem redolent, ad exponendas sinceriores notitias aggredimur. Quo auctore, quoque signanter anno monasticum institutum in Sicilia orsum sit, gratis divinare non possumus: non quod desint scriptores (c) qui gloriam hanc magno illi Basilio Cappadociæ episcopo tribuendam contendant, autumantes eum ad propagandum monasticum ordinem, in hanc quoque insulam alumnorum suorum colonias transmisisse; sed quod fontes unde hoc exhauritur, turbidi sint atque lutosi. Laudatur enim epistola LXXIX. ejusdem S. Basilii *monachis Africa, & Sicilia* inscripta, quæ in antiquis pariter & recentioribus editionibus, in illa præsertim monachorum Benedictinorum e congregatione S. Mauri omnino desideratur.

Monachi in
Sicilia tempo-
re Gelasii PP.

V. Nihilominus etsi de auctore non constet, constat tamen non diu post S. Basilii tempora monachismum in Sicilia longe lateque fuisse propagatum. Sane ante finem sæculi quinti Gelasius papa I. ad episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos epistolam (d) dedit, viginti octo saluberrima decreta continentem, ex qua
cru-

(a) In Animad. ad tom. 1. *Sanctor. Sicil.*

(b) Hist. Ord. Monast. lib. 1. cap. 2.

(c) Pyrrhus *Sicilia Sacra* lib. 4. p. 1. in principio, & p. 2. in principio.

(d) Hic Dipl. xxxii.

erūdīmur monasticæ vitæ colendæ Siculos tunc temporis fuisse addi-
ctos . Agitur enim in secundo decreto de monachis defectu clerico-
rum ad episcopale munus promovendis ; in duodecimo de virginibus
in Epiphaniâ , Paschate , aut apostolorum natalitiis velandis ; in
decimotertio de velo viduis per manus pontificis non tribuendo ; in
decimoquarto de fervis , invito domino , in monasterium non reci-
piendis ; in vigesimo de virginibus sacris dicatum Deo propositum in-
cesto fœdere violantibus ; in vigesimoprīmo de viduis professam con-
tinentiam , mutato proposito , calcantibus ; in vigesimoquarto , de
monachis , laicisque , seclusa necessitate ad clerum non eligendis .

VI. Circa idem tempus S. Fulgentius Ruspensis episcopus in Ægy-
ptum navigans , Syracusas appulit , atque hospitalitatis officio huma-
nissime exceptus est ab illius urbis episcopo Eulalio ; qui *monachorum*
professionem singulariter diligebat ; habens etiam ipse monasterium pro-
prium cui semper adharebat , quoties ab ecclesiasticis actibus vocabat ;
quemadmodum legimus in Cap. xii. Vitæ ejusdem S. Fulgentii , a Lau-
rentio Surio (a) edita , & a Johanne Bollandò (b) recusa .

S. Fulgentius
in Siciliam
apud Eulaliū
monachorum
amatorem di-
versatur.

VII. Possem , & forsitan deberem ex historia S. Placidi ab ipso
S. Benedicto asceterii magistro circa annum dxxxiv. una cum sociis in
Siciliam missi rem confirmare , nisi hujusce historię fidem in dubium
revocaret Johannes Mabillonius (c) , & ipse monachus Benedictinus ,
ecclesiasticæ eruditionis magister , & rei monasticæ indagator diligen-
tissimus . Subjiciamus ejus verba : *Ad idem fere tempus , ann. 534. ,*
quo monasterii Terracinenſis origo , revocanda est S. Placidi in Siciliam
missio , quæ prima nostrorum extra Italiam fuit . Optandum sane esset ,
ut accuratiorem de rebus ab eo gestis scriptorem haberemus , quam
Gordianum illum personatum auctorem , qui ejus discipulus atque iti-
neris socius fuisse , ejusque vitam Græce scripsisse dicitur . Scriptorem
longe recentiorem arguit imperita narratio , plurimis respersa erratis ,
quæ nisi in posteriorum temporum hominem , & quidem imperitum ca-
dere non possunt ; nec modo interpolatorem , sed falsum auctorem om-
nino arguunt . Consule admonitionem nostram ad Dipl. xiii. iii .
Appendice .

Benedictino-
rū monacho-
rum expedi-
tio in Siciliam
suspecta.

VIII. Utut res se habeat circa Benedictinorum in Siciliam adven-
tum , dubitari certe non potest , vitæ monasticæ jampridem in Sicilia
institutæ , multum incrementi eodem sexto sæculo S. Gregorii opera
& studio accessisse . Is ut prætoris Urbani dignitatem iniit , nihil ha-
buit antiquius , quam sex in Sicilia monasteria ex rebus propriis ædi-
ficare , ut liquido constat ex his quæ infra sub num. xix. sumus di-

Monasticum
institutum tẽ-
pore S. Grego-
rii in Sicilia
longe lateque
diffusum .

Tom. I.

H h h

cturi .

(a) *Vit. Sanctor. die 1. Januarii .*

(b) *Act. Sanctor. die 1. Januarii .*

(c) *Annal. Bened. tom. 1. lib. 3. ad annum 534. n. 25. & in notis ad
Dialog. S. Gregorii lib. 2. cap. 8. pag. 227. lit. e .*

cturi. Eodem sexto sæculo excedente, & septimo ineunte, antedictus S. Gregorius epistolas dedit, monasticum institutum per totam fere Siciliam diffusum commemorantes, quæ numerosiores sunt, atque clariore, quam ut his transcribendis, vel illustrandis chartam istam, oneremus. Adeat curiosus lector Dipl. LXIII. & alia sane quam plura in decursu Dissertationis indicanda.

C A P U T II.

De monastici ordinis unitate, perpetuitate, officio, & subiectione.

IX. **Q**Uæ de monasticorum ordinum unitate, perpetuitate, officio, atque subiectione dicenda fuerint, uno eodemque capite simul duximus complectenda, tum quod clariora sint, quam ut uberius exponi debeant, tum etiam quod inter ejusmodi argumenti genera maxima affinitas & conjunctio reperitur.

Decem primis sæculis nulla monasticorum ordinum varietas.

X. Atque in primis vehementer fallitur qui decem antiquioribus Ecclesiæ sæculis exteriorum illam monastici instituti varietatem fuisse putat, per quam distincti hodie monachorum ordines habentur ita, ut in uno professi, ad alium transire nequeant. Tunc enim una eademque erat monachorum societas, & facilis promiscuusque eorum de uno ad aliud monasterium cum præfectorum licentia transitus: utpote quum in quolibet asceterio eadem fuerit solitariae vitæ ratio, eadem regula, idem institutum: id est rerum temporalium abdicatio, a sæcularibus tumultibus secessio, obedientia summa, jure silentium, labor manualis, ciborum tenuitas, corporum castigatio; in summa, propriæ salutis una fere & maxima cura; quemadmodum refert rei monasticæ scriptor locupletissimus simul & accuratissimus Johannes Mabillonius (a). Et uniformitatem hanc per decem priora sæcula perdurasse, sustinent viri eruditissimi, Lucas Holstenius (b), Christianus Lupus (c), & Bernardus Van-Espen (d), asserentes sæculo tantum undecimo, exortis novis familiis, Cartusiensi, Camaldulensi, Vallumbrosa, Grandimontensi, ac Cisterciensi, ordinum diversitatem obtinuisse, ac monachorum discretionem factam fuisse, ob varia nimirum præcepta, variosque ritus & habitus, quæ singulis usui esse coeperunt. Qua visa admonitione nostra, cessent oportet inutiles illæ altercationes, quæ de sanctis, atque monasteriis Siculis, Basilianorum, Be-

(a) *Annal. Bened.* præfat. in par. 1. sæcul. 4. n. 58.

(b) In præfat. ad *Codicem Regularum*.

(c) Tom. 5. Schol. pag. 279.

(d) Par. 1. tit. 24. cap. 2.

Benedictinorum , atque Augustinianorum ordini vindicandis , plusculum quam forte par erat , rudioribus sæculis moveri excitarique solebant ; nam sicut unus ordo erat omnibus communis , sic omnes æquo jure & sanctos , & monasteria dicere propria possunt ; immo & debent , ut veterum monachorum , instar præceptorum suorum excitati exemplo , devotione simili , æqualique caritatis æstu illorum æmulentur mores , sectentur vestigia .

XI. Ad secundum quod attinet , qui umquam profitebatur monasticum institutum illi semper adhærere debebat , omni ei redeundi ad sæcularem vitam adempta facultate . Quod absque ulteriori testimonio manifestum reddit S. Gregorius magnus : qui intelligens Venantium , Syracusanum ad tantum nefas prosiliisse , ut dimisso monastico habitu , uxorem publice sortiretur , epistolas (a) scripsit , quamobrem a pravo is consilio respiscens , quantocius ad religionem rediret . Item duplicem dedit epistolam , alteram Felici episcopo Messanensi (b) , alteram Petro subdiacono patrimonii ecclesiæ suæ rectori (c) , ut dispersi per Siciliam monachi Brutii , qui propria statione deserta , in claustris stabiles non debebant , in Messanensi monasterio S. Theodori sub Paulino præposito congregarentur . Rursus Stephano chartulario scripsit (d) , ut monachos duos sui status desertores , quorum alter jam conjugem acceperat , alter vero commistus inter laicos , sæcularem vitam ducebat , omni postposita mora in monasterium retrudi curaret . Et iterum ad Cyprianum diaconum , rectorem Siciliæ duas epistolas dedit : unam (e) ut Ciceronem quemdam monastici status desertorem cum rebus suis ad proprium monasterium redire faciat ; alteram (f) ut tres alios monachos æque apostatas ad monasticam vitam & habitum compellat remeare .

Monachatus
perpetuitas.

XII. Eadem , severiori etiam disciplina vivebant virgines Deo dicatæ , quibus post professam vitam monasticam , ad sæcularem statum remeare spes aliqua non erat ; quemadmodum discimus ex eodem S. Gregorio , qui antedicto Cypriano diacono Petronillæ religiosæ femine crimen de contempto castitatis voto subtiliter examinandum , ac severe puniendum commisit (g) . Et longe ante S. Gregorii tempora id gravi decreto definierat Gelasius papa I. episcopis per Lucaniam , Brutios , & Siciliam constitutis scribens (h) . Quod tamen non obtinebat in viduis , quarum connubia post emissum continentiae votum celebrata , sacrilega quidem erant & illicita , sed tamen vera & valida ; ut decreto immediate sequenti declaravit idem Gelasius , & nos ibi in notis observavimus .

Sanctimonialium quoque
nō variabilis
professio .

Tom. I.

H h h 2

XIII. Ve-

(a) Dipl. LXV. CCXVI. CCXVIII.

(b) Dipl. LXVII.

(c) Dipl. LXVIII.

(d) Dipl. LXXXV.

(e) Dipl. CXIX.

(f) Dipl. CXX.

(g) Dipl. CIII.

(h) Dipl. XXXII. cap. 10.

Monachorum
officium.

XIII. Venimus jam nunc ad id quod tertio proposuimus loco, ad officium scilicet ordinis monastici. Sane monachale institutum ea solummodo ratione publicum & commune Ecclesiæ bonum spectare dicitur, in quantum privatorum virtutes, & vitæ sanctitas totam Ecclesiam exornant & juvant: de reliquo eorum qui hanc vivendi normam amplectuntur, commodo potissimum & emolumento consulit; quemadmodum inquit qui vitam monasticam inter primos assumpsit, eique originem dedit S. Basilius magnus. Libeat ejus verba exscribere: *Monachorum vitæ ratio unum sibi tantummodo propositum, habet, animæ salutem, & quidquid prodesse ad eum finem potest. Cum quo paria sentit S. Hieronymus (a): Monachus non doctoris, sed plangentis habet officium, qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstobetur adventum. Qui & alibi (b) monastici instituti rationem expressius delineans, hoc sacerdotium inter & monachatum intercessisse discriminis asseverat, quod monachi suæ tantummodo salutis, sacerdotes autem suæ simul & populorum intenderent: atque ita istos in urbibus, illos in solitudinibus sedem figere debere contendit: Si officium vis exercere presbyteri, si episcopatus te, vel opus vel bonos forte delectat, vive in urbibus, & castellis, & aliorum salutem fac lucrum animæ tuæ. Sin autem cupis esse, quod diceris, monachus, id est solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum? Hæc S. Hieronymus, quæ iterum atque sæpius aliis in locis (c) repetit; cui concinit S. Gregorius magnus Maximiano episcopo Syracusano (d) scribens. Nam sancto pontifici valde persuasum erat, unam eandemque personam ad utrumque, ad monachatum scilicet & clericatum esse non posse idoneam, unde inquit de clericis: Aut omissa clericatus militia, monachicis provebantur ordinibus: aut si in abbatis loco permanere decreverint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam.*

Clerici sanctiores monachis esse debent.

XIV. Priscis itaque temporibus monachi ad hierarchicum ordinem minus quam hodie pertinentes, non ovibus pascendis, sed sibi spiritualia lucra opportunius quæsituri operam dabant: quod fuit in causa, quamobrem sanctius vitæ genus a monacho ad clericale munus promovendo exegerit Ecclesia, quam a laico monachis aggregando. Porro quos monachus excipiebat viros gravi facinore infectos, bigamos, illitteratos, publice poenitentes, aliqua corporis parte vitiatos, servili conditioni obnoxios, & sæcularis curiæ nexibus irretitos, eos clericatus omnino repudiabat; ut erudit nos Gelasius papa I. episcopis nostris scribens, simul & illis per Lucaniam, & Brutios constituitur.

(a) Institut. Monach. ad Paulinum.

(b) Ad Rusticum monachum.

(c) Ad Heliodorum, & ad Marcellum.

(d) Hic Dipl. 104.

stitutis (a). Eapropter ex monachis, sicut & ex laicis, nisi incumbente inexorabili necessitate, quum scilicet defuerint clerici, ad presbyterium eligi non patiebatur idem Romanus pontifex (b).

XV. Etsi de tanta severitate aliquid inde remiserit S. Gregorius; at cum ea tamen cautione, ut & mens canonum, & antecessorum ejus austeritas in ipsa ejus indulgentia radiare videretur: agens enim de pastoribus in locum lapsorum substituendis, primum *de clero ecclesiarum ipsarum*, inde ex *monasteriis* electionem fieri mandat (c). Quid? Tantum abest ut antiquitus instruendis populis monachi præponerentur, ut ipsi ad regendos se idonei ministri non habiti, clericorum regimen subirent; donec ætate ejusdem S. Gregorii facultas eis fuerit facta, quamobrem ex eadem congregatione presbyter unus ordinaretur: & quidem non ad omnia parochialia munera obeunda, sed ad sacra Missarum sollempnia tantummodo celebranda (d). Quod quia inde clericos, inter & monachos Siciliæ causa fuit dissidii, volentibus clericis ut monachi neque ecclesiarum suarum sacerdotes instituere possent, diutinam dissensionem perpacavit Johannes IV. Pont. Max. ad cujus judicium litem detulerat Isaac Syracusanus episcopus, in favorem monachorum sententia prolata (e).

Monachi sub episcoporum cura erant.

XVI. Ceterum ad subjectionem, quod spectat: monachos ex proprio eorum instituto de sorte & genere laicorum antiquitus fuisse, atque a reliquis laicis non prærogativa ordinum, sed sola artioris perfectiorisque vitæ ratione distinctos fuisse, nemo veterum ivit inficias. Adi S. Augustinum (f), Cassiodorum (g), & reliquos patres, monasticæ vitæ scriptores locupletissimos. Hinc laicali potius disciplinæ, quam clericali ii subjecti, quum in crimen aliquod inciderint, non pœnam suspensionis, aut depositionis, clericis propriam, sed pœnam excommunicationis laicis dari solitam subire cogebantur; quemadmodum constat ex conciliis, Chalcedonensi (h), Trullano (i), & aliis perquam multis. Et singillatim de monachis Siculis fidem affruit S. Gregorius, Petro subdiacono scribens (k). Et iterum in epistola ad Maximianum episcopum Syracusanum (l). Et in epistola ad Eusebium abbatem ab ipsa Maximiano jam excommunicatum (m).

De sorte & genere laicorum ab initio fuerunt.

No-

-
- (a) Dipl. xxxii. sub cap. 2.
 - (b) Cit. Dipl. xxxii. cap. 2. & 24.
 - (c) Dipl. lxiv.
 - (d) Dipl. cxxxii. clxxxix. ccxlvii.
 - (e) Dipl. cclxvii.
 - (f) Lib. 1. *de moribus Eccles. Cathol.* cap. 31.
 - (g) Collat. 18. cap. 4.
 - (h) Can. 2. & 8.
 - (i) Cap. 28.
 - (k) Dipl. lxxxvi. §. *Præterea cognoscas.*
 - (l) Dipl. lxxxviii.
 - (m) Dipl. lxxxix.

Notum quoque est illud quod clericum in crimina prolapsum a publica poenitentia eximebat vetus Ecclesiæ disciplina, ne scandalum in populo generaretur, & clericalis dignitas vilesceret; non ita & monachum, cui non secus ac laico poenitentia hæc imponebatur; ut ex epistola (a) Gelasii papæ I. sæpius laudata haud obscure colligitur. Plura in hoc genus argumenti exhibet eruditissimus Morinus (b).

Monachorum
privilegia non
exemptionem
fori, sed im-
munitatē bo-
norum respi-
ciebant.

XVII. Ab instituto igitur clericali distincti quum essent monachi & separati, episcopis nihilo secus ac laici, de quorum sorte erant, subdebantur, nulla prorsus exemptione, aut immunitate gaudentes. Et licet sæculo sexto & deinceps varia monachis privilegia concessa fuerint; at concessionem tamen ejusmodi, jura illa dumtaxat respiciebant, quæ temporalibus monachorum bonis, & quieti favebant, non autem quæ exemptioni ab jurisdictione ordinariorum. Quapropter privilegia omnia, exemptiones, & immunitates ab initio ad sæculum usque undecimum monachis, & monasteriis indulta, nullum omnino vulnus canonicæ & spiritali episcoporum in monachos auctoritati infligebant; ut ex proposito probant, Ludovicus Thomasinus (c), & Bernardus Van-Espen (d).

Id potissimum
obtinuit in Si-
cilia.

XVIII. Et disciplinam hanc in nostra potissimum Sicilia obtinuisse, nullum dubitandi locum relinquunt tres epistolæ S. Gregorii supra n. xv. laudatæ, una scripta Petro subdiacono, altera Maximiano episcopo Syracusano, tertia Eusebio abbati; ex quibus plane liquet, episcopalis muneris fuisse, monachos monachorumque abbates etiam excommunicationis sententia ferire. Item ex epistola quam ipsemet S. Gregorius Leoni episcopo Catanensi dedit (e), quem de negligentia arguit, quod junctos mulieribus monachos monasterii S. Viti, digna emendatione corrigere detrectaverat. Rursus ex epistola Victori episcopo Panormitano inscripta (f), ut quem deposuerat Gregorium abbatem monasterii S. Theodori, ob diuturnam ab eo actam poenitentiam, restituat. Et disciplina hæc tanti erat, ut neque mortuo proprio episcopo, cessare videbatur: eapropter visitantibus vacantes ecclesias episcopis, monachorum, monasteriorumque cura demandari solebat. Consule ipsum S. Gregorium in epistola ad Barbarum Beneventanum episcopum (g), Panormitanæ ecclesiæ visitatorem sub consueta formula institutum: *Monasteria autem, si qua sunt in ipsius constituta parochia, sub tua cura dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus episcopus, esse concedimus.*

CA-

(a) Dipl. xxxii. cap. 2.

(b) Lib. 6. de Administr. Sacrament. Paris. cap. 13.

(c) De Vet. & Nov. Eccl. Discipl. par. 1. lib. 3. cap. 26. & 27.

(d) Oper. Canon. par. 3. tit. 12. cap. 2.

(e) Dipl. clxxxviii.

(f) Dipl. cxii.

(g) Dipl. ccli.

CAPUT III.

De monasteriis Sicilia per decem priora sæcula.

XIX. **E**X omnibus monasteriis quæ per decem priora Ec-
clesiæ sæcula apud scriptores suspicionis expertes, con-
structa in Sicilia leguntur, illud primum, cui ædificando ante finem
sæculi quinti operam dederat Eulalius Syracusanus episcopus vir de
monastico instituto optime meritus; quemadmodum refert auctor hi-
storiæ S. Fulgentii Ruspensis episcopi, cujus verba exscripsimus supra
sub num. v. Incertum quidem est, num monasterio huic aliquid com-
mune fuerit cum aliquo ex Syracusanis illis, de quibus aptius age-
mus infra.

Monasterium
Eulalii Ep. Sy-
racusani.

XX. Post Syracusanum Eulalii monasterium sex illa locum obti-
nent, quæ a S. Gregorio, quum adhuc prætoris Urbani officio fun-
geretur, ædificata sunt, ut referunt qui de rebus per eum gestis hi-
storiæ scripserunt, Gregorius Turonensis, Paulus Diaconus, & Jo-
hannes Diaconus. Porro inquit Gregorius Turonensis (a): *In re-
bus propriis sex in Sicilia monasteria congregavit.* Paulus Diaconus (b):
*Sex denique in Sicilia monasteria construens, fratres illic Christo ser-
vituros aggregavit.* Et Johannes Diaconus (c): *Tandem patre orba-
tus, ubi liberam disponendarum rerum suarum nactus est facultatem,
sex monasteria in Sicilia fabricans, sufficientibus fratribus cumulavit:
quibus tantum prædiorum contulit, quantum posset ad victum quotidia-
num Deo illic militantium sine indigentia suffragari.* Quibus fidem
conciat hodiernum Breviarium Romanum (d): *Et prætorio officio
functus, patre mortuo sex monasteria in Sicilia ædificavit.* Ubinam
hæc sita fuerint monasteria, vehementer inter se dissentiunt scripto-
res nostrales. Panormo honorem hunc, reclamantibus aliis (e), tri-
buit Rocchus Pyrrhus (f), cui absque majori delectu adhæret An-
nalianum Benedictinorum scriptor Johannes Mabillonius (g). Optandum
sane esset, ut sicuti de Panormitano monasterio S. Hermæ clarissi-
mum testimonium exhibet idem S. Gregorius, ita de aliis aut ipse,
aut scriptores æque graves indubiam fidem redderent. Ergo donec
major lux mentibus nostris non oriatur, qua pulsas antiquitatis tene-
bris, veritas clarior patefiat; qualia fuerint monasteria ejusmodi,
divi-

Sex Monaste-
ria Gregoria-
na,

(a) Lib. 10. cap. 1.

(b) Cap. 4.

(c) Lib. 1. cap. 5.

(d) In festo S. Gregor. PP. die 12. Martii lect. 4.

(e) Apud Cajetanum Isag. ad Histor. Sicul. cap. 41.

(f) Lib. 4. part. 2. pag. 155. & seq.

(g) Annal. Benedic. lib. 6. pag. 164.

- divinare superfedemus; & ad alia exhibenda accedimus, licet non ignoremus in istis illa includi forsitan posse.
- Monasterium S. Theodori Panormi.** XXI. Idem S. Gregorius in epistola, quam Petro subdiacono, & rectori patrimonii S. Petri in Sicilia inscripsit (a), meminit monasterii S. Theodori in Sicilia provincia, territorio Panormitano constituti. Et rursus in epistola (b) ad Victorem episcopum Panormitanum, dicens: *Latores presentium Gregorium abbatem, atque presbyterum monasterii S. Theodori, nulla quidem ratio permittebat, ut post lapsum cellæ ipsius pene generalem, ultra ei præesse debuisset.*
- S. Theodori Messanæ.** XXII. Aliud ejusdem S. Theodori nomine insignitum exstabat Messanæ, cujus recordatur ipse idem S. Gregorius Felici episcopo Messanensi scribens (c): *Beati Theodori monasterium in civitate tua fundatum.* Et iterum in epistola, quam Petro subdiacono, & rectori patrimonii Siculi dedit (d): *Qua de re præcipimus, eosdem monachos te omni cura & sollicitudine perquisitos, ad unum reducere, & cum memorato episcopo, rectoreque suo in monasterio sancti Theodori in Messanensi civitate posito, collocare.*
- Cella-Fratrum Panormi.** XXIII. Sequitur Panormitanum monasterium, Cella-Fratrum, vel aliter appellatum, quod memorat antedictus S. Gregorius eidem Petro subdiacono scribens (e): *Oratorium beatæ Mariæ, quod nuper in Cella-Fratrum ædificatum est, ubi Marinianus abbas præesse dignoscitur.* Consule quæ exposuimus in monitis ad eandem epistolam.
- S. Gregorii in massa Marato.** XXIV. Ex ipso eodem S. Gregorio in epistola ad Stephanum chartularium (f) nobis innotescit, monasterium S. Gregorii situm in massa Marato: *Insinuaturn igitur nobis in massa quæ nuncupatur Marato, abbate monasterii S. Gregorii, quod in eadem situm est, duos monachos refugisse.* Incertum nunc est, in qua Sicilia parte existerit hæc massa Marato: hinc ejusdem monasterii situs divinari nulloatenus potest.
- Monasterium monialium in fundo Monotheo.** XXV. In epistola sequente ejusdem S. Gregorii (g), quæ epigraphin portat, *Petro subdiacono Siciliae*, fit mentio monasterii sanctimonialium ædificati in fundo Monotheo: *Indicante mihi Romano defensore, cognovi quia monasterium ancillarum Dei, quod est in fundo Monotheo, ab ecclesia nostra de villa nova, de fundo juris sui violentiam pertulit.*
- Prætorianum Panormi.** XXVI. Ex eadem epistola erudimus Panormi alterum monasterium exstitisse, nomine Prætorianum; *Fratre autem Mariniano abbate indicante, cognovi quia fabrica in Prætorio monasterio nec ad medietatem quidem adhuc perducta est.* Et infra: *Codicem autem Heptatici de substantia Antonini dari volumus in monasterio Prætorio, reli-*

(a) Hic Dipl. LXIII.

(b) Dipl. CXII.

(c) Dipl. LXVII.

(d) Dipl. LXVIII.

(e) Dipl. LXXI.

(f) Dipl. LXXXV.

(g) Dipl. LXXXVI.

reliquos tecum deferri. Hocce monasterium idem esse putamus, de quo ipsemet S. Gregorius Victori episcopo Panormitano hæc scribit (a): *Et ideo quia monachorum congregatio, quæ in monasterio Præcoritano consistit, pro sacris missarum sollempnitatibus peragendis presbyteri indigere probatur officio, &c.*

XXVII. Idem S. Gregorius in epistola ad Theodorum episcopum Lilyboëtanum (b) monasterium quoddam memorat, in quo Paulus episcopus sede depositus, in pœnitentiam reperiëbatur deputatus: *Paulum præterea quondam episcopum in monasterio, in quo est, in pœnitentia volumus permanere.*

XXVIII. Supra agentes de sex monasteriis a S. Gregorio in Sicilia ædificatis, illud S. Hermæ, vel Hermetis urbis Panormi, inter ea recensendum esse indicavimus. Quod, si me conjectura mea non fallit, extra omnem ingenii aleam positum esse, liquet ex epistola ejusdem S. Gregorii, Victori episcopo Panormitano inscripta (c): ubi S. Pontifex Urbicum monasterii sui præpositum esse refert: *Ut Urbicus monasterii mei præpositus dare aliquem de servis Dei debeat.* Adjuncta epistola alia ad eundem Urbicum data. Ibi: *Valde me contristatum dilectio tua cognoscat; quod tantam in congregatione monasterii nostri confusionem evenisse cognovi, &c.* Urbicum autem antedicto monasterio S. Hermæ præfuisse, dubitare non sinit ipsemet S. Gregorius in epistola (d), quam antedicto Victori Panormitano episcopo dedit: *Urbicus abbas monasterii S. Hermæ, quod Panormi situm est.* Item & in alia data (e), *Urbica abbati monasterii S. Hermetis, quod in Panormo situm est.*

XXIX. Monasterio huic proxime accedit illud sanctimonialium, sub titulo S. Martini, cujus meminit ipse idem S. Gregorius in epistola ad Victorem episcopum Panormitanum (f): *Præterea ex monasterio ancillarum Dei, quod est sancti Martini, Martiam sanctimonialiam feminam in monasterium aliud injuste audio fuisse migratam.*

XXX. Ex verbis S. Gregorii modo exscriptis, aliud nobis monasterium ancillarum Dei, Panormi quoque situm, innotescit, illud nimirum, in quod Martia sanctimonialis ex antedicto monasterio S. Martini injuste fuerat translata.

XXXI. Hic commemorandum venit aliud Panormitanum monasterium S. Adriani, cujus semel atque iterum recordatur idem S. Gregorius. Primum in epistola ad Petrum subdiaconum, & rectorem patrimonii Siculi (g): *Insinuatam nobis est, Marcellum Barunitanæ ecclesie, ibidem in Panormitana civitate, in monasterio S. Adriani in pœnitentiam deputatum, non solum victus necessitatem pati, sed & nudi-*

(a) Dipl. CLXXIX.
(b) Dipl. XCVI.
(c) Dipl. CXII.
(d) Dipl. CXXXI.

(e) Dipl. CXXXIV.
(f) Dipl. CXII.
(g) Dipl. LXIV.

nuditatis nimiam sustinere molestiam. Tum Adeodato ejusdem monasterii monacho scribens (a) : Quia igitur priusquam in monasterio S. Adriani, ubi es conversus, intrares, rerumque tuarum illis donationem emitteres, &c.

S. Petri ad Bajas.

XXXII. His succedit monasterium S. Petri constituti in loco, cui nomen *Bajas*, de quo hæc habet S. Gregorius superius laudatus Johanni episcopo Syracusano scribens (b) : *Quia ergo indicante Cæsare abbate monasterii S. Petri, quod in loco est, qui Bajas dicitur, constitutum, comperimus inter eum, & Johannem abbatem monasterii sanctæ Lucie in Syracusana civitate constituti, gravem esse exortam de quibusdam finibus quæstionem, &c.* Idem monasterium memorant præterea Acta concilii III. sub Agathone celebrati, & Anastasius Bibliothecarius (c), quorum testimonia expendimus supra in admonitionibus ad Dipl. cxxxviii.

S. Lucie Syracusarum.

XXXIII. Quæ modo laudavimus S. Gregorii verba erudiunt nos, aliud Syracusis existisse monasterium sub invocatione S. Lucie, cujus S. Gregorio papa, præfecturam gerebat Johannes abbas. De eodem monasterio agit quoque ipsemet S. Gregorius in altera ad ipsum Johannem episcopum Syracusanum epistola (d). Ibi : *Quorundam ad nos relatione pervenit, Cosmam qui ex monacho monasterii sanctæ Lucie a decessore vestro venerandæ memoriæ Maximiano in ecclesia Syracusana factus subdiaconus, &c.* In vita S. Clementis abbatis Syracusani (e) legitur, eum ejusdem monasterii præfecturam olim gessisse : *Clemens monasterii sanctæ Lucie præfectus, haud longe Syracusis.*

Aliud Syracusanum.

XXXIV. Ab utroque monasterio superius laudato diversum omnino fuit monasterium illud, Syracusis quoque constructum, cujus meminit ipsemet S. Gregorius in epistola ad Romanum defensorem Siciliae (f). Porro monasterii S. Petri de *Bajas* Cæsareus abbas erat; monasterii S. Lucie Johannes; istius autem Trajanus, ad Melitensem episcopatum inde evehctus. Pergit itaque sanctus pontifex : *Præterea petiit a nobis superscriptus Trajanus frater noster, ut de monasterio suo, quod in civitate Syracusana situm est, ei quatuor vel quinque dari monachi debuissent.*

S. Stephani monasterium Agrigenti.

XXXV. Sequitur Agrigentinum monasterium ancillarum Dei, sancto Stephano dicatum, quod memorat idem S. Gregorius papa I. Fantino defensori scribens (g) : *Domna, inquit, abbatissa monasterii sancti Stephani, quod in Agrigento est territorio constitutum, indicante, comperimus, multos Judæorum ad Christianam fidem, divina gratia inspi-*

(a) Dipl. ccl.

(b) Dipl. cxxxviii.

(c) In *Agathone I. Pontif. Max.*

(d) Dipl. cclvii.

(e) Apud Octavium Cajetanum de *SS. Siculis* tom. 2. pag. 41.

(f) Dipl. clxxxii.

(g) Dipl. cxlvii.

inspirante, velle converti. Socii Bollandiani antiquæ editionis lectionem absque majori delectu secuti, loco *Domna* scripserunt *Domina*; quam vocem in nullo manuscripto codice, ut referunt Monachi Benedictini, reperiri fas est. Consule, quæ dedimus in notis ad eandem epistolam.

XXXVI. Ipse idem S. Gregorius scribens defensori suo in Sicilia, cui nomen Romanus (a), monasterium aliud commemorat, quod Rustica illustris femina, Felicis uxor, ædificari ex bonis suis ordinaverat. Licet incompertum sit, num tandem ad exitum venerit diu protracta pia testatrix dispositio: *Nobis noscitur intimasse, Rusticam quondam illustrem feminam ante annos fere viginti & unum, primum condito testamento, Felicem jugalem suam instituisse, eique de construendo illic in Sicilia monasteria hac conditione interposita delegasse, &c.*

Monasterium a Rustica quondam illustri femina ordinatum.

XXXVII. Aliud Panormi monasterium sub invocatione sanctorum Maximi & Agathæ, quod & *Lucuscanum*, seu *Lucusianum*, dicebatur, existisse discimus ex antedicto S. Gregorio. Qui ad Antoninum subdiaconum, & Dometium abbatem atque presbyterum, scribens (b): *Et ideo, inquit, quia de possessionibus, Fajano, Nasoniano, & Libiniano positis in provincia Sicilia, territorio Panormitano, de quibus præpositos monasterii SS. Maximi & Agathæ, quod Lucuscanum dicitur, & e diverso administratores xenodochii in hac urbe Roma constituti, quod Valerii nuncupatur, longa se traxit contentio. Rursus Urbicum abbatem alloquens (c): Tantam in congregatione monasterii nostri confusionem evenisse cognovi, quod dum de ordinando abbate aliquid in Lucusiano monasterio disponeres, non unum, sed pene duos abbates fecisti.*

Lucuscanum, seu SS. Maximi & Agathæ Panormi.

XXXVIII. Eodem ferme tempore exstabat monasterium S. Viti, positi in monte Ætna Catanensis dioceseos, de quo agit antedictus S. Gregorius in epistola ad Leonem episcopum Catanensem (d): *Martianus monachus monasterii S. Viti, quod in Ætna monte est positum, &c.* Et iterum in epistola ad Adrianum notarium suum in Sicilia (e): *Veniens autem ad nos Martianus monachus monasterii S. Viti, quod in monte Ætna est positum.*

S. Viti in monte Ætna.

XXXIX. Alterum in ipsa urbe Catanæ fuisse, cui ædificando operam dederat vir quidam religiosus, Julianus nomine, erudimur ex antedicto S. Gregorio in epistola ad ipsum eundem Julianum (f): *Monasterio itaque vestro, quod a vobis in Catanensi urbe constructum est per Adrianum notarium & rectorem patrimonii emissa præcepti pagina, decem annuos solidos dari deputavimus.*

Catanense a Juliano ædificatum.

Tam. I.

l i i 2

XL. Mo.

(a) Dipl. CLXII.

(b) Dipl. CLXV.

(c) Dipl. CCXXV.

(d) Dipl. CLXXXVIII.

(e) Dipl. CLXXXIX.

(f) Dipl. CCLV.

S. Christophori in Tauro-
menitana diœ-
cesi .

XL. Monasterium S. Christophori in Tauromenitana diœcesi constitutum memorat ipsemet S. Gregorius, Secundino episcopo Tauromenitano scribens (a): *Aliter nobis de caussa ecclesiæ contra monasterium sancti Christophori, quod in vestra diœcesi est constitutum, intimasse.*

SS. Petri, Laurentii, &c. monasterium Lilybœi .

XLI. Monasterium sanctimonialium ab Adeodata illustri femina in civitate Lilybœtana constructum, nobis innotescit ex eodem S. Gregorio, in ea, quam ipsi Adeodatæ dedit, epistola (b): *Et sicut religiosa devotione terrenorum honoribus loca construitis, sic quoque cum eis mansorem vobis procurare in cælestibus festinetis.* Rursum in epistola ejusdem argumenti Decio episcopo Lilybœtano inscripta (c): *Adeodata gloriosa femina petitoria nobis insinuatione suggestit, quod habetur in subditis: in domo siquidem juris sui intra civitatem Lilybœtanam monasterium ancillarum Dei a solo se pro sua devotione fundasse, quod in honorem beati Petri principis apostolorum, & sanctorum Christi martyrum, Laurentii, Hermetis, Pancratii, Sebastiani, & Agnetis desiderat consecrari.* Et iterum Hilario notario scribens (d): *Navem in qua Vitalis presentium portitor navigat, ad dilectissimam filiam nostram Adeodatam abbatissam pro sustentatione monasterii sui emissam cognoscas.*

Leontinum .

XLII. Ipse idem S. Gregorius in epistola ad Lucidum episcopum Leontinum (e) agit de monasterio alio, in ipsa civitate, vel diœcesi Leontina constructo, cui Johannes abbas præerat: *Filius noster, inquit, Johannes abbas, presbyterum sibi in monasterio suo, ex congregatione eadem petiit ordinandum.*

Tauromenitanum .

XLIII. Ex Chronico quodam Benedictino, quod exscribunt & laudant, Cajetanus noster (f), & continuator Johannis Bollandi Godfridus Henschenius (g), exhauritur notitia monasterii positi apud Tauromenium Siciliae, cui præfuit simul & profuit S. Attalus abbas celebris in Calendario ordinis S. Benedicti die III. Aprilis (h).

S. Philippi de Agyrio .

XLIV. Ex Actis cujuscumque fidei S. Philippi de Agyrio, ex ingenua item historia S. Lucas-Casalii, S. Leonis-Lucas, S. Vitalis, S. Lucæ-Demanæ, & S. Sabæ indubiam notitiam nanciscimur monasterii S. Philippi de Agyrio, longe ante Nortmannorum in Siciliam adventum ædificati. Consule qui ejusdem monasterii notitiam concinnavit

(a) Dipl. cxciv.

(b) Dipl. ccviii.

(c) Dipl. ccix.

(d) Dipl. ccx.

(e) Dipl. ccxlvii.

(f) Tom. 1. *Sanctor. Stolor.* pag. 32.

(g) Act. SS. mensis Aprilis die 3. pag. 253.

(h) Gabriel. Bucel. *Memor. Bened.* die 3. Aprilis.

navit Vitus Amico, vir de studio venerandæ antiquitatis optime meritus (a).

XLV. Monasterium S. Nicandri Messanæ Nortmannorum ætate antiquius esse passim creditur: utpote solitaria illustratum vita illius S. Nicandri qui ad Saracenorum tyrannidem declinandam, e Calabria una cum focis nono ineunte sæculo, in nostram hanc insulam trajecto freto navigavit, & prope Messanam sedem suam constituit. De ejus in Siciliam adventu, & solitariæ vitæ studio hæc representat antiquus Codex monasterii S. Salvatoris Messanæ (b): *li sane omnes navigii velis, alisque animorum expansis navigantes, ac superatis fluctibus maris, ventorumque tempestatibus, periculossissimi freti angustias trajicientes ad præclarissimam Siciliæ insulam appulerunt; hic quietem tranquillitatemque suis exercitationum studiis idoneam invenerunt: etenim in collibus maritimis, qui Europæ partem e regione spectant, rupis foramen ad speluncæ formam, atque ibi torrentem forte nacti, eo loci habitare decreverunt, angustissimumque antrum, dixerim melius sepulchrum, aptam sibi domum existimantes; hæc, dicebant, carissima jucundissimæque nostra sit domus, hoc tabernaculum, quo duce cælestis Jerusalem cives, incolasque nos aliquando fore speramus: vilis hæc tenuisque nullis architecti fabricata manibus, sed felicissima ac beatissima habitatio præpotenti Deo nos sedulo vacantes excipiet.*

S. Nicandri
Messanæ.

XLVI. Monasterium S. Placidi Messanæ ad altissima tempora S. Benedicti ad annum scilicet 539. substollit Pyrrhus (c), bullam Sixti V. sanæ de inventione corporis ejusdem sancti reveritus. Quem consule, & præterea vide quæ dedimus supra cap. II. n. 7.

S. Placidi Mes-

XLVII. Qui mox a nobis laudatus est Pyrrhus, historiam monasterii S. Georgii de Triocala texens (d), idem monasterium ante Saracenos exstitisse suspicatur, sumpto argumento ex illo diplomate comitis Rogerii, in quo ipsum idem monasterium a nefandis Saracenis destructum dicitur, & pristinae suæ formæ ab ipso Rogerio restitutum. Porro S. Georgii cultum ex antiquissimis jam temporibus apud Siculos obtinuisse, clare monstravimus in monitis ad epistolam S. Gregorii magni Mariano abbati inscripta (e).

S. Georgii de
Triocala.

XLVIII. Demum Catanense monasterium quod ab institutore suo S. Leone nomen accipiens, S. Leonis cœnobium cognominatum fuit, tanæ. Adi doctissimum Vitum Amico (f).

DIS-

(a) Sicil. Sacr. lib. 4. par. 2. notit. 13.

(b) Apud Oët. Cajetanum tom. 2. SS. Siculor. pag. 38.

(c) Sicil. Sacr. lib. 4. par. 2. notit. 3.

(d) Eod. lib. 4. par. 1. notit. 6.

(e) Hic Dipl. ccxxx1.

(f) Sicil. Sacr. lib. 4. par. 2. notit. 4. pag. 2.

DISSERTATIO IV.

*De antiqua disciplina Ecclesiæ Siculæ in conferendo
sacramento baptismi adhibita.*

CAPUT I.

De tempore baptismi sollemnis.

Varietas rituum baptismi.

Baptismus in vigiliis Paschæ & Pentecostes olim celebratus.

I. **C**Ærimoniam baptismi, de quibus in hac Dissertatione sumus acturi, non eadem olim apud Siculos fuerunt, ac nunc sunt: iccirco non in vacuum me laborare reor, si varietates omnes, quæ ob temporum vicissitudines in has cærimonias adhibendas irrepperunt, exponerem: & primum quidem circa tempus, tum circa locum, inde circa ministrum, postea circa prærequisitas dispositiones baptizandorum, demum circa trinam immersionem. Id unum primum monere par fuerit, ut pro orationibus, quæ baptismum ipsum comitabantur, Tractatus noster *de Divinis Siculorum Officiis* Cap. xxix. consulatur, ubi eas ex antiquo Missali Panormitanæ ecclesiæ excipimus: has siquidem iterum recudere nec juvat, nec decet, nec ipsa Dissertationis constituta brevitatis jam patitur.

II. Non omnes olim dies, sed duo solummodo, vigiliam scilicet Paschæ & vigiliam Pentecostes, in toto integro anno ad conferendum baptismum sollemne ab ecclesia Romana, aliisque ei adjacentibus designatos fuisse, testes sunt, Tertullianus (a), Siricius papa (b), sanctus Hieronymus (c), Fortunatus (d), S. Gregorius magnus (e), & Gregorius papa II. (f). Disciplinam hanc ab initio in Sicilia quoque obtinuisse, non obscure colligere licet ex divo Innocentio papa I. (g), qui loquens de Siculis ab apostolorum principe S. Petro ad fidem in Christum deductis: *Oportet, inquit, eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit: a qua eos principium accepisse non dubium est.* Idque dubitare non sinit Paschasinus noster Lilybœi episcopus in epistola, quam S. Leoni magno scripsit (h), ubi Paschale solummodo tempus, pontifice Zosimo, & consulibus Honorio Augusto undecies, & Constantino iterum, id est anno Christi 417. ad celebrandum baptismum sollemne cum Occidentalibus omnibus agnovisse Siculos, pro certo

(a) Lib. *de Baptismo* cap. 19.

(b) Epist. ad Himerium Tarracon.

(c) Ad Pammachium adversus Johan. Jerosol.

(d) Lib. 3. carm. 7. & lib. 5. carm. 4.

(e) In sacramentario libro.

(f) Epist. ad clerum, & plebem Thuringiæ.

(g) Epist. ad Decentium Eugubinum Episc.

(h) Hic Dipl. xxvi.

certo habet; atque miraculo comprobatum esse refert. Testatur enim quod in parva quadam possessione Meltina appellata, fons baptismalis in sola Pascha divinitus implebatur: *Quædam, inquit, viiiissima possessio, Meltinas appellatur in montibus arduis, ac sivois densissimis constituta, illicque per parva, atque viii opere constructa est ecclesia. In cuius baptisterio nocte sacrosancta Paschali baptizandi hora, quum nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisque qui fuerint, consecratis, quum deductorium nullum habeat, ut aqua venerat, ex sese discedit. Tunc ergo, sicut supra diximus, sub sanctæ memoriæ Domini quondam meo ac beatissimo papa Zosimo, quum apud Occidentales error ortus fuisset, consuetis lectionibus nocte sancta discussis, quum presbyter secundum morem baptizandi horam requireret, usque ad lucem aqua non veniente, non consecratis, qui baptizandi fuerant, recenserunt. Ut ergo breviter narrem, illa nocte quæ lucebat in diem dominicam, decimo die Calend. Maji fons sacer hora competenti repletus est. Evidenti ergo miraculo claudit, Occidentalium partium fuisse errorem. Quod miraculum quoque refert, & aliis præterea exemplis confirmat eruditissimus Martene (a).*

III. Sed non multo inde interiecto tempore, anno scilicet 447. eadem Sicilia a S. Leone magno inventa est ritui a Romano plane diverso addicta: quum in die Epiphaniæ baptismi sacramentum numerosius, quam in Paschali tempore celebraret: quare S. Pontifex (b) universos episcopos per eandem provinciam constitutos de nova observantiâ redarguit; simul & hortatus est, ut pristinam Romanæ ecclesiæ consuetudinem reassumentes, extra duo illa tempora Paschæ, & Pentecostes neminem in posterum baptizarent.

IV. Corruptelam hanc ex Africanis exhausisse Siculos, nullus dubitat quem duo non latent: alterum est, quod Africanis baptizandi in Epiphania consuetudo erat; alterum est, quod Siculi commercia tunc temporis cum Africanis frequentiora habebant. De primo testimonium perhibet antiquus & gravis scriptor Victor Vitensis (c), qui agens de quodam Felice cæco civitatis Carthaginis: *Hic, inquit, visitatur a Domino, diciturque ei nocte pervisum, dies enim Epiphaniarum illucebat: surge, vade ad servum meum Eugenium episcopum, & dices ei quia ego te ad illum direxi. Et illa hora quæ benedicet fontem, ut baptizentur accedentes ad fidem, continget oculos tuos, & aperientur, & videbis lumen.* Alterum plane liquet ex monumentis persecutionis Vandalicæ, quæ nos laudavimus in monitis ad Dipl. xxvi. & xxxv. nam quum Siciliam anno 440. Vandali ex Africa transfretarunt, Siculorum in Africam, & Africanorum in Siciliam frequens admodum esse cœpit navigatio: maxime episcoporum, honoratorumque viro-

Siculi in Epiphania baptismi quoque celebrant.

Ex Africanis ritum hunc mutuauerunt.

(a) *De Antiq. Eccl. Ritib.* lib. 1. cap. 1. art. 14. n. 3.

(b) *Epist.* 16. alias 4. hic *Dipl.* xxix.

(c) *De Persecut. Vandal.* lib. 2. n. 17.

virorum, qui servi effecti Vandalorum, captivi ab eis ducti sunt in Africam. Quorum unus fuit antedictus Paschasinus Lilyboetanus episcopus, qui consolanti de ærumnis suis S. Leoni ita respondit (a): *Apostolatus vestri scripta diacono Panormitana ecclesie Silano deferente percepi, quæ nuditati meæ, atque ærumnis, quas amarissima captivitate faciente, incurri, solatium in omnibus, atque remedium attulerunt, cælesti rore meum animum recreantes, atque omne quod triste fuerat, abstergentes domine venerabilis papa.*

A S. Leone magno de admilla novitate redarguitur.

V. Ergo S. Leo, quod Siculi ex usu commerciiisque Africanorum baptismi tempora corruerant, festum Epiphaniæ libentius, quam Paschæ & Pentecostes diligentes, eos fortiter redarguit, atque ad pristinam Romanam disciplinam rursus retrahere conatur: non quod invalidus omnino esset baptismus quocumque tempore celebratus; sed quia Siculi Romani patriarchatus quum essent, ab observanda Romanorum disciplina se subtraxerant (b): *Quam culpam (ejus verba describimus) nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiæ sumeretis; & beati Petri apostoli sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiastica magistra rationis.*

Ad pristinam disciplinam observandam a Gelasio confirmantur.

VI. Deinde Gelasius papa I. de hac disciplina per Siciliam, Lucaniam, & Brutios custodienda magnopere sollicitus, antiquam consuetudinem anno Christi 494. novo decreto confirmavit. Libeat ejus verba exhibere (c): *Baptizandi sibi quisquam passim quocumque tempore nullam credat interesse fiduciam, præter Paschale festum & Pentecostes venerabilis sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incurso: in quo verendum est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præventus abscedat.*

Item & a S. Gregorio magno.

VII. Rem ulterius confirmat S. Gregorius magnus (d); qui intelligens quosdam Agrigenti in Sicilia Judæos esse ad Christi fidem accedere volentes, Fantino defensori suo scripsit, quamobrem Agrigentum proficiscens, eorum conversioni sedulo intenderet; ita tamen ut non urgente imminentis cladis periculo, a conferendo extra Paschale tempus baptismo abhorreret. Subjiciamus ejus verba: *Quibus tamen si longum vel triste videtur, sollemnitatem sustinere Pascalem, & eos nunc ad baptismum festinare cognoscis, ne quod absit, longa dilatio eorum retro possit animos revocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, ut penitentia ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festivitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet: quia & temporis qualitas,*

(a) Hic Dipl. xxvi.

(b) Citat. Epist. 16. alias 4.

(c) Hic Dipl. xxxii. cap. 19.

(d) Hic Dipl. cxlviii.

litas, propter eam, quæ sibi imminet cladem, impellit, ut desideria eorum nulla debeant dilatione differri.

VIII. Sed quoniam anno Christi 731. Sicilia per Leonis Isaurici tyrannidem ab ecclesia Romana divulsa, Constantinopolitano patriarchatui contribuit, omissis itaque Latinis ritibus, Græcos profiteri cœpit; quemadmodum diserte satis exposuimus in nostro *de Divinis Siculorum Officiis* Tractatu, Cap. viii. Inter autem Græcorum ritus ille haud in ultimis erat, ut baptismi sacramentum nihilo secus in Epiphania, quam in Pascha & Pentecoste conferretur, ut discimus ex Græcorum Euchologio, necnon ex S. Gregorio Nazianzeno (a), ex Theophane (b), & ex S. Gregorio Nylleno, qui in festo Epiphaniæ orationem *de baptisate* dixit ad baptizandos. Ea propter Græcam hanc disciplinam Siculi admittentes, eam ad medium usque undecimi sæculi custodierunt. Sane circa annum 1060. principes Nortmanni exactis Saracenis Sicilia potiti, nihil duxerunt antiquius, quam ritus Latinos loco Græcorum, qui Siculis usui erant, intromittere, uti ex proposito monstravimus in antedicto Tractatu nostro *de Divin. Sicul. Offic.* Cap. xii. Iccirco Latinorum ritibus Siculi rursus adhærentes, extra Pascham & Pentecosten baptismi celebrari adeo abhorruerunt, ut condito pœnitentiæ canone definirent: *Ut qui infantem, nisi in Paschate & Pentecoste obtulerit baptizandum, decem dies, in pane, & aqua pœniteat.* Ex MS. Cod. Pœnitentiæ Panormitanæ nostræ ecclesiæ sex circiter sæculorum, quem laudavimus in citato libro *de Divin. Sicul. Offic.* Cap. xx. ex quo opere nostro canonem illum mutuatus est, atque exscripsit vir humanissimus, ac antiquitatis amator Angelus Zavarronius (c).

Ex cōmercio cum Græcis celebratione in Epiphania retentant.

Nortmannorū opera iterum omittit.

CAPUT II.

De loco & forma antiqui baptisterii.

IX. Scriptoribus de antiquis Ecclesiæ ritibus optime meritis valde persuasum est, tribus primis Ecclesiæ sæculis, quum nulla Christianæ religionis profitendæ libertas esset, baptismum quovis in loco celebratum esse, in stagnis, in fluminibus, in carceribus, in privatis ædibus, in antris, in cæmeteriis; verum reddita postmodum Christianis pace, & templorum publice ædificandorum facultate facta, certus ad conferendum baptismi locus, extra quem catechumenos abluere non liceret, selectus fuit, qui & *baptisterium* vocabatur. Hujusmodi baptisteria in ecclesiis tantum cathedralibus

Baptismus primis tribus sæculis ubique celebratus.

Inde in solo baptisterio.

Tom. I.

K k k

pri-

(a) Orat. 39. & 40.

(b) In Chron.

(c) Epist. 24.

primum erecta fuere; deinde vero non in omnibus civitatibus modo, sed & in pagis atque vilissimis possessionibus (a), intra tamen Plebanas ecclesias; extra quas, secluso necessitatis casu, nullatenus baptismum conferre licebat, quemadmodum erudimur ex S. Gregorio (b): qui supplici petitioni cujusdam religiosæ feminæ de consecrando oratorio annuens, Benenato Tyndaritano episcopo scripsit, ut consecrationi intendat, *ita ut in eodem loco, nec futuris temporibus baptisterium construatur.* Aliam idem S. Gregorius ad Secundinum Tauromenii episcopum dedit epistolam (c): *Ut de monasterio sancti Andreae, quod est super Mascabalas, baptisterium propter monachorum insolentias debuisset auferri.* Quæ argumento sunt, olim sicut & nunc, indultum minime fuisse, ut in privatis oratoriis, aut in monachorum ecclesiis baptisteria construerentur.

Antiqui baptisterii forma. X. Ex epistola modo laudata plane etiam liquet, qualis esset hujusmodi baptisterii forma. *Sed, inquit, repleto loco ipsorum fontium, altare ad sacra celebranda mysteria illic sine aliqua dilatione fundetur.* Quibus ex verbis illud quoque licet eruere, antiqua baptisteria, non ut nostra, supra pavementum eminuisse, sed defossa inter terram fuisse. Quod & supponunt, S. Johannes Chrysostomus (d), S. Ambrosius (e), & alii patres, ex quibus dignus est, ut legatur S. Isidorus (f), qui expressius formam antiqui baptisterii describens, ad eum septem graduum numero descendi solitum esse perhibet, ipsorumque graduum mysticam significationem exponit: Subjiciamus ejus verba: *Fons autem omnium gloriarum origo est, cujus septem gradus sunt: tres in descensu, propter tria, quibus renuntiamus, tres in ascensu, propter tria, quæ confitemur; septimus vero is est, qui & quartus, similis filio hominis, extinguens fornacem ignis, stabilimentum pedum, fundamentum aquæ, in quo omnis plenitudo divinitatis habitat corporaliter.*

Plures in uno baptisterio fontes. XI. Sed quoniam non unius, sed plurium fontium in epistola S. Gregorii superius indicata fit mentio, *repleto loco ipsorum fontium,* notatu dignum arbitramur, plures in uno baptisterio antiquitus fuisse fontes, quibus tingendorum multitudini eo confluentium commodius Ecclesiæ ministri consulere possent. Quum enim nonnisi bis, aut ter, in toto integro anno baptismi officium celebraretur, jam qui baptizandi erant numero plures fuisse, non dubium est; maxime propter virorum, mulierumque discrimen, quæ separatim a viris sacro fonti immergebantur. Adi eruditissimum Edmundum Martene (g).

CA-

(a) Hic, Dipl. xxvi.

(b) Dipl. clxxviii.

(c) Dipl. c.

(d) Hom. 40. in cap. 15. Epist. 1. ad Corinth.

(e) Hom. 16. in Psal. 118.

(f) Lib. 15. *Originum* cap. 4. & lib. 2. *de Divin. Offic.* cap. 24.(g) *De Antiq. Eccl. Rit.* lib. 1. cap. 1. art. 3.

C A P U T III.

De ministro baptismi.

XII. **P**rimis Christianæ religionis sæculis in solis episcopis jus conferendi baptismi reſediſſe, nullus ibit iuſicias, quem ſtudio ſacræ eruditionis delectat. Conſulendi ſunt, S. Ignatius martyr, Tertullianus, S. Hieronymus, S. Auguſtinus, S. Gregorius Nazianzenus, & alii ſane quam multi ultimæ antiquitatis patres, quos indicat & laudat Edmundus Martene. Quibus adde S. Gregorium, ab eodem Martene non citatum in epiſtola (a) ad ſex epiſcopos Sicilia, quos hortatur, ut quum ad baptizandos infantes per dioceſes diſcurrerint, ſubjectos ſacerdotes ultra juſtam ſummam non gravent. Unde plane liquet uſque ad initia ſeptimi ſæculi a ſolis epiſcopis in Sicilia baptismum fuiſſe celebratum. Id tamen neceſſario intelligi debet de ordinario ministro baptismi, non vero de extraordinario: nam de licentia epiſcopi ſacerdotes non modo, verum & diaconi poterant baptismum conferre; immo urgente neceſſitate extrema, & laicis id facile permiſſum erat; ut diſcimus ex ea, quam Gelafius papa I. ſcripſit, epiſtola ad epiſcopos noſtros ſimul & illos per Lucaniam, & Brutios conſtitutos (b). Ubi agens de diaconis: *Absque epiſcopo, inquit, vel presbytero baptizare non audeant, niſi prædiſtis fortaffe officiis longius conſtitutis, neceſſitas extrema compellat. Quod & laicis Christianis facere plerumque conceditur.*

Baptizandi potestas ab initio penes ſolos epiſcopos.

Conceſſa inde fuit presbyteris, diaconis, & laicis.

XIII. Ceterum quod ſupra expoſuimus ex S. Gregorio de pretiis baptismi cauſa per baptizatuſos epiſcopos exigendis, cave intelligas, in damnum fidelium baptismi ſacramentum expoſcentium; jam enim Gelafii papæ I. decreto (c) cautum erat, ut *baptizandis, conſignandiſque fidelibus ſacerdotes pretia nulla præſigant.* Permiſit utique S. Gregorius, ut viſitantibus proprias dioceſes epiſcopis, & fideles baptismi unda abluentibus, laboris merces penderetur; non quidem a parvulis, & catechumenis, ſed a ſacerdotibus, alioquin viſitantibus epiſcopis ſolidos duo, & moderata præparare debentibus (d).

Nihil a baptizandis exigendum.

(a) Hic, Dipl. ccciv.
 (b) Dipl. xxxii.
 (c) Dipl. xxxii. cap. 5.
 (d) Dipl. lviii. & lix.

CAPUT IV.

De prævia dispositione baptizandorum.

XIV. **S**I quæ a patribus circa hoc argumenti genus edita sunt proferre in lucem vellemus, plusculum quam par est. Parvulorum baptismus. **f**et, hic immorari oporteret. Iccirco sufficit innuere baptismum (quidquid sit de parvulis, quos valide, & licite baptizari cum Ecclesia catholica (a) contra Anabaptistas, & Socinianos constanter firmiterque tenemus) numquam fuisse adultis in Sicilia, quemadmodum in toto orbe terrarum administratum, nisi præviis cum dispositionibus: id est, nisi qui petit ad baptismum admitti, sufficienter exorcizetur, ac catechizetur, juxta præceptum Domini, qui in Evangelio (b) homines prius doceri, inde baptizari jussit.

Ex apostolorum tempore. **XV.** Rei contestandæ testes sunt omni exceptione majores. Auctor enim *Commentarii SS. Petri & Pauli* Metaphrasti olim attributi (c) agens de baptismo Maximi Tauromenii ab ipsa S. Petro post debitam catechism collato, *ad Siciliam, inquit, navigavit, S. Petrus; ibi Tauromenium veniens, apud Pancratium virum sapientissimum diversatur: ubi quum Maximum quemdam instruxisset, & baptizasset, eundemque episcopum delegisset, Romam venit.*

XVI. S. Leo magnus ad episcopos Siciliæ scribens (d), assertionem nostram expressius ac locupletius testatam reddit, disciplinam hanc non novitate aliqua suis temporibus natam, sed ex aurea apostolorum ætate derivatam agnoscens. Subjiciamus ejus verba: *His itaque fratres carissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota evidenter agnoscitis, in baptizandis electis, qui secundum apostolicam regulam & exorcismis scrutandi, & jejuniis sanctificandi, & frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est Pascha & Pentecosten esse servanda. Apostolica regula, cujus S. Leo commemorationem hic facit, una eademque esse videtur ac illa, quam indigitat Siricius papa, ubi scribit (e), iis tantum electis, baptismi sacramentum ab Ecclesia tradi solitum, qui ante quadraginta, vel eo amplius aics nomen dederint, & exorcismis quotidianisque orationibus, atque jejuniis fuerint expiati; quatenus apostolica illa impleatur perceptio, ut expurgato fermento veteri, nova incipiat esse conspersio.*

Exorcismus,
& jejunia ba-
ptizandorum.

XVII. Ve-

(a) Concil. Trid. sess. 7. can. 13. de Bapt.

(b) Matth. 28.

(c) Apud Socios Bolland. die 29. Junii de] SS. Petr. & Paul.

(d) Epist. 16. alias 4. cap. 6.

(e) In Epist. ad Himer. Terracon. cap. 2.

XVII. Verum enimvero de apostolica hac traditione custodiendâ, sexto sæculo excedente, vel certe septimo ineunte, patres minus sollicitos fuisse, contendunt Ecclesiæ nostræ calumniatores, asserentes ad baptismi sacramentum admissos esse, ne dum qui exorcismos, scrutiny, ac jejunia non subierant, sed & quos ministri altaris scirent, minus fideliter venire: sumpto argumento ex S. Gregorio magno, qui in epistola ad Petrum subdiaconum, & rectorem patrimonii ecclesiæ suæ in Sicilia (a), Judæis fundos ecclesiæ incolentibus ad Christi fidem quum venerint, annuæ pensionis certam relaxationem fieri præcipit. *Quia autem multi Judæorum in massis ecclesiæ commanent, volo ut si qui ex eis Christiani voluerint fieri, aliquantum eis pensi relaxetur: quatenus isto beneficio provocati, tali desiderio & alii assurgant.* Eadem habet in epistola ad Cyprianum diaconum, & rectorem ejusdem patrimonii Siculi (b): ubi ulterius addit relaxationem hujusmodi fieri debere, quamvis eorum conversio suspicionem redoleret: *Quia, inquit, & si ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint, jam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucratur: & ideo non est grave quidquid de pensione pro Christo dimittimus.*

S. Gregorius contrarium voluisse videtur.

XVIII. Sed tantum abest, ut S. Gregorius a communi Ecclesiæ sensu abhorrens, voluerit Judæis Siculis non vere conversis baptismum impertiri, ut ipse videns aliquot ex eis revera ad baptismi sacramentum velle accedere, noluerit tali gratia dignos existimare, nisi prius catechumenorum leges usque ad Pascha adimpleverint, episcopi admonitiones, adhortationesque frequenter excipientes. *Ut quanto (exscribo ejus verba) quæ expectatur, elongatur festivitas, tanto se præparare, & eam desiderio ferventi debeant sustinere (c).* Et ubi propter imminentem cladem longa hæc dilatio admitti nequiverit, præcepit, *ut poenitentia, ac abstinentia quadraginta diebus indicta, ad tantum suscipiendum sacramentum se præpararent.* Non is ergo fuit S. Gregorii sensus in epistola ad Cyprianum diaconum, ut non probatos quoque homines vellet ad baptismum admitti, sed eos qui promissis allecti, fidem exterius profitentur, quamvis non constet, interius fuisse conversos: nam horum baptismus Ecclesiæ, cujus de internis judicare non interest, utilis forte erit, quia *hi, qui de eis nati fuerint, jam fidelius baptizantur.*

Juxta saniorum sensum explicatur.

XIX. Jejunium quadraginta dierum necessario hic requirit S. Gregorius, quia ea erat Ecclesiæ disciplina: unde Laodicensium concilium (d) definiit: ne quis ad baptismum admittatur, si jam duæ hebdomadæ quadragesimæ effluxerint; & S. Cyrillus Jerosol. (e). *Tempus,*

Quale jejuniis baptizandis necessarium.

(a) Hic, Dipl. LXXXVI, in principio.

(b) Dipl. CXIII.

(c) Epist. 23. lib. 8. hic, Dipl. CXLVII.

(d) Can. 45.

(e) Præfac. in Catecheses Mystagog. & Catech. I.

pus, inquit, *præscriptum tibi multum, quadraginta dierum penitentiam habens*. Consonant, S. Augustinus (a), & Siricius papa (b).

CAPUT V.

De baptismo per trinam immersionem collato.

Baptismus per trinam immersionem primis sæculis a Siculis collatus.

Item Græcorum tempore.

Normannorum quoque ætate.

Immersionem in effusionem mutatur.

XX. **T** Ametsi variæ pro varietate temporum & ætatum fuerint conferendi baptismi in Sicilia cærimonix; at circa tamen trinam immersionem nullam prorsus mutationem in ecclesiam Siculam irrepsisse certum est. Porro S. Leo magnus circa medium quinti sæculi episcopis Siculis disciplinam conferendi baptismi exponens (c), ritum trinæ hujus immersionis supponit. *Sepulturam, inquit, triduanam imitatur trina demersio; & ab aquis elevatio resurgentiis instar est de sepulchro*. Disciplina ejusmodi magis magisque invaluit, quum Siculi per Leonis Maurici tyrannidem a matre sua Romana ecclesia divulsi, Constantinopolitano patriarchatui contribuire, & Græcanitatem rituum ecclesiasticorum induere coacti sunt. Sane praxis hujus ita Græci tenaces semper visi sunt, ut horum aliqui nobis secus hodie facientibus vitio imprudenter vertant. Afferamus verba nostri Theophanis Ceramei scriptoris istius ævi, de hac disciplina a Siculis admitta testimonium perhibentis (d): *Et sicut ille tertio die, ex quo depositus est in sepulchro, ad vitam rediit; sic credentes ex aqua quasi e terra tribus illis vicibus emergentes, vitam post tres dies restitutam, ipsamque adeo resurrectionem adumbrant*.

XXI. Nec Saracenis Siciliam Galli auferentes, & novam rei ecclesiasticæ formam in eam intromittentes, ritus a trina immersione diversus, in baptizandis fidelibus adhibitus fuit. Rei contestandæ fidem astruit Missale membranaceum Panormitanæ nostræ ecclesiæ sex circiter sæculorum, ubi exponit ordinem ad catechumenum in Sabbato sancto faciendum, quem nos exscripsimus in qualicumque illo nostro Tractatu, *de Divin. Siculor. Offic.* (e) Ibi: *Et ego baptizo te N. in nomine Patris (& mergit semel), & Filii (& iterum), & Spiritus sancti. Amen (& tertio)*.

XXII. Quæri hic opportune posset, quo præcisè tempore ritus iste baptizandi per immersionem evanuerit, hodierno per effusionem admissio? Utut res se habeat, quo ad alias Latinorum Ecclesias extra omnem ingenii aleam positum est, ineunte sæculo sexto decimo in

(a) Sermon. 13. *ad Neophytos*.

(b) Epist. 1. ad Hemerium Tarracon. cap. 2.

(c) Dipl. xxix. cap. 3.

(d) Homil. 28.

(e) Cap. 29. pag. 279.

in Sicilia effusionem, omiſſa immerſione, adhiberi cœpiſſe. Id evincunt verba Miſſalis Gallo-Siculi juxta morem eccleſiæ Meſſanenſis, excuſi Venetiis, anno 1527. (a): *Et mergat eum ter in fonte, vel, ut hodie fit, effundat aquam in capite pueri.*

XXIII. Cauſſas, quamobrem mutationi huic Eccleſia intenderit, plures fuiſſe narrant venerandæ antiquitatis indagatores diligentiffimi, quibus duæ videntur præcipuæ: altera eſt, ut valetudini parvulorum, quorum hodie baptiſma ad provectam ætatem non differtur, damnum ex immerſione non inferretur; altera eſt, ut pudori miniſtri ſimul & ſuſcipientium proſpiceretur: maxime deficientibus hodie diaconiffis, quarum muneriſ erat immergendi denudatas mulieres, ut innuere videntur verba concilii iv. Carthaginenſis, cui S. Auguſtinus interfuit: *Vidua vel ſanctimoniales, quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eliguntur.*

DISSERTATIO V.

De antiquo patrimonio eccleſiæ Romanæ in Sicilia.

I. **T**RIBUS primis Chriſtianæ religionis ſæculis perſecutionibus crevit Eccleſia; ſed ſub imperio Conſtantini & deinceps ad noſtram uſque ætatem, numero quidem martyrum minor, dignitatibus autem & opibus major facta eſt. Quæ rerum temporalium acceſſio gratulanda utique eſt, ſi liberaliori hospitalitati, eleemoſynis erogandis, & virtutum incremento cedat: & ſi miniſtri altaris caducis his bonis non ſuffarcinati, eo ſunt ad ſectandas apoſtolorum virtutes promptiores, quo ab eorum æmulanda paupertate remotiores; ſin autem temporalia Eccleſiæ bona hac mente non ſpectentur, triftitiæ potius quam lætitiæ, teſte Chryſoſtomo (b), materiam præbeant oportet. Ergo poſteaquam Conſtantinus imperium iniit, atque edictum promulgavit, de bonis temporalibus libere Eccleſiis relinquendis (c), bona plura Eccleſiis Dei acceſſerunt, potiffimum Romanæ, quæ totius Chriſtiani orbis caput eſt & metropolis. Bona ejuſmodi præ illius ætatis more *patrimonia Romanæ eccleſiæ, vel ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli* dicta ſunt. Præter patrimonia per omnes ferme Europæ, Africæque provincias diſperſa, in ſola Italia, ut refert Sigonius (d), Romanus pontifex hæc tulit locupletiffima: *Patrimonium Alpium Cottiarum, Tuſciæ, Sabinonſe, Brutia, & Lucania, Calabria, & Sicilia.* Omnia hic commemorare nec poſſumus nec de-

Plura patrimonia eccleſiæ Romanæ.

(a) Concil. ad *Catechumenum faciendum* pag. 301.

(b) In Matth. Homil. 26.

(c) L. 4. Cod. Theod. *de Episc. & Cler.*

(d) *De Regno Italia* lib. 1. in princ.

bemus; utpote qui uni illustrandæ historiæ regni Siciliae intendamus. Aliis itaque omissis, de eo tantum agimus, quod in nostra hac insula constitutum erat.

Patrimonium Siculum. II. Quod ecclesia Romana suum in Sicilia patrimonium habuerit, perhibet S. Gregorius magnus (a); cui consonant, Nicolaus papa I. (b), imperator Otto I. (c), imperator Henricus I. (d), Theophanes (e), Gregorius Cedrenus (f), Anastasius Bibliothecarius (g), & Leo Ostiensis (h). Idem patrimonium pluribus abundabat annuis redditibus, fundis, villis, possessionibus, domibus, & aliis id genus; potissimum, idem patrimonium constabat multis, ut vocabant, massis: ex quibus plures innotescunt nobis, id est: *Subpatriana*, *Vurroniana*, & *Cinciana* (i), *Marato* (k), *Largia* (l), *Furiana* (m), *Massalenas*, & *Samanteria* (n), *Vitelas* (o), & *Gelas* (p). Quibus addi possent tres aliæ, massa scilicet *Castis*, massa *Trapea*, & massa *Taurana*, si vera esset donatio, quæ a magno illo Constantino Romanæ ecclesiæ traditur facta, de qua alibi (q) opportunius egimus.

Quid sit massa. III. Massa eadem erat, ac domus culta, seu colonia vestita, quam nos patria voce *massaria* vocamus, ejusque colonos præcipuos *massari* dicimus. Hujusmodi massæ partem constituebant greges & armenta adeo numerosiora, ut idem S. Gregorius eorum copia non delectatus, altero pontificatus sui anno decreverit, omnia venditari, exceptis quadringentis equis junioribus ad foetum servandis, cum vaccis quæ steriles non essent, & bobus masculis ad opus utilibus; easque singulas parituras equas singulis colonis condonari præcepit: *quatenus ex ipsis annis singulis aliquid reddant* (r). Ex quibus verbis præterea discimus, ecclesiæ patrimonium, servos etiam numero plures, nec minus quingentis comprehendisse: nam conductores agrorum ecclesiæ, servilis erant conditionis, & campis colendis ipsa nascendi sorte reperiebantur mancipati; servile jugum adeo sustinentes, ut neque

Coloni massarum servi erant Ecclesiæ.

(a) Hic, Dipl. LX. LXI. LXII. LXVI. &c.

(b) Dipl. CCLXXXI.

(c) Dipl. CCXCIII.

(d) Dipl. CCXCIV.

(e) In *Leone Isaur.* anno imperii ejus 16.

(f) In *Leone Isaur.* anno Christi 731.

(g) In *Vita Johanni. V.* & in *Vita Cononis*.

(h) In Chron. Cassin.

(i) Dipl. LXIX. §. *Liberato*.

(k) Dipl. LXXXV.

(l) Dipl. CXXXIX.

(m) Dipl. CLXXVIII.

(n) Dipl. CLXXII.

(o) Dipl. CCXLI.

(p) Dipl. CCXLVI.

(q) Hic in Appendice, Dipl. VIII.

(r) Dipl. LXXXVI.

que ad stationes immutandas , neque ad nuptias contrahendas ; sed nec etiam ad bona filiis suis relinquenda , libertatis commodum sentirent ; donec ipse S. Gregorius , eorum conditionem miseratus , ejusmodi jugum quodammodo leniret atque allevaret (a) , præter legem domicilii , quam integram inviolabiliter observari voluit , præcipiens ne colonorum aliquem liberos suos conjugaret extra massam , cui sua illos nascendi fors devinxerat . Consule epistolam quam idem S. Gregorius Romano defensori suo in Sicilia hocce de argumento scripsit (b) . Eisdem servos quandoque servitute absolvebat Romanus pontifex , *liberos , civesque Romanos* efficiens ; ea tamen lege , ut eorum bona ubi sine legitima prole decesserint , in fiscum ecclesiæ revolverentur , ut passim in suis epistolis docet nos S. Gregorius magnus .

IV. Sed opulentiam ejusdem patrimonii expressius describunt , Theophanes (c) , & Cedrenus (d) , asserentes ex Siculo hoc patrimonio , & Calabritano *tria cum medio auri talenta* quot annis ecclesiæ Romanæ accessisse utilitatis . Quot talentum (e) denariis æstimabatur , dicemus infra , Dissert. VIII. Cap. I. interim illud hic advertendum venit , majorem istius summæ partem ad Siciliam potissimum spectasse . Sane ex vigintiquinque partibus integram patrimonii Siculi & Calabritani summam componentibus , e Calabria IV. e Sicilia vero XXI. pendebantur (f) . Unde scimus ex eodem S. Gregorio (g) Petrum subdiaconum rectorem patrimonii ecclesiæ suæ in Sicilia , primo administrationis suæ anno post distributas multas elemosynas pauperibus , quinquaginta auri libras erogasse in emendis frumentis , quæ una cum his ex fundis ecclesiæ recollectis , Romam jussu ejusdem S. Gregorii transmissa sunt : non computatis in hac summa fructibus armentorum & gregum , quæ tum adeo segniter administrabantur , ut non utilitati , sed incommodo essent ærario ecclesiæ ; ut anno immediate sequenti questus est ipsemet S. Gregorius , eidem Petro scribens (h) : *Durum est valde* , inquit , *ut sexaginta solidos pastoribus expendamus , & sexaginta denarios ex eisdem gregibus non habeamus* .

Valor patrimonii Siculi.

V. Quo signanter anno , quoque auctore patrimonium istud ecclesia Romana obtinuerit , amissis jam antiquitatis tabulis , gratis divina re non audemus . Potuit Constantinus magnus , potuit & imperator alius largitiones hujusmodi Romanæ sedi profundere , maxime de fundis *patrimonialibus* , & *emphyteuticis* , quos in Sicilia imperatores habuisse , discimus ex epistola Constantii & Constantis Augg. & Julia-

Quo auctore ecclesia Romana illud obtinuit .

Tom. I.

LII

ni

(a) Hic , Dipl. LXIX.

(b) Dipl. CCXLI.

(c) In *Leone Isaur.* anno imperii ejus 16. hic , Dipl. CCLXXXIII.

(d) In *Leone Isaur.* anno Christi 731.

(e) In suo Lexicon verbo *Talentum* .

(f) Hist. Civil. Regn. Neapol. tom. I. lib. 4. cap. 12. sess. 4.

(g) Dipl. LXXVII.

(h) Dipl. LXXXVI. §. *Vacca autem* ,

ni cæsaris ad Taurum præfectum prætorio (a) ; si non piis quoque fidelibus gloriam hanc tribuere velimus : qui imperatoribus etiam semper cedant divitiis , in ditandis tamen ecclesiis eorum quandoque pietatem æmulantur . Libeat hic exscribere verba Adriani papæ I. (b) : *Antiquitus ab Orthodoxis imperatoribus, seu a ceteris Christianis fidelibus oblata atque concessu sunt patrimonia beati Petri apostolorum principis* . Verum in his offusis prolapsæ antiquitatis tenebris , illud pro certo definiri potest , ante tempora S. Gregorii magni hocce patrimonium existisse : porro ipsemet S. Gregorius (c) memorat Seruum-Dei diaconum , qui sub ejus decessore Pelagio papa II. administrationem ejusdem patrimonii gessit . Et in epistola ad Petrum subdiaconum & rectorem patrimonii sui in Sicilia (d) possessionem ejusdem patrimonii ad altiora tempora substollere videtur ; quum loquatur de possessione quadraginta retro annorum ecclesiæ suæ . Immo , si verum amas , ante tempora Valentiniani imperatoris hocce patrimonium Romana ecclesia obtinuit . Is enim anno 370. licentiam , quam quilibet utebatur de bonis suis ecclesiæ relinquendis , condita nova lege , quodammodo restrinxit , ut liquet ex Codice Theodosiano (e) ; et ulterius memorant , S. Ambrosius (f) , & S. Hieronymus (g) ; quorum primus : *Nobis* , inquit , *etiam privatæ successionis emolumenta recentibus legibus denegantur* . Et alter : *Pudet dicere, sacerdotes idolorum Mimi, & Aurigæ, & Scorta hereditates capiunt, solis clericis, ac monachis hac lege prohibetur* .

Erogatio patrimonii Siculi.

VI. Patrimonium fere totum non in sui commodum , vel in ditandam Romanam ecclesiam , sed in alendis pauperibus erogabant Romani pontifices , potissimum S. Gregorius , qui illud S. Ambrosii (h) reveritus , ubi scriptum reliquit : *possessio ecclesiæ , sumptus est egenorum* , bona ecclesiæ suæ , *patrimonium pauperum* nuncupare solitus erat (i) : & ne quod profitebatur ore , operibus contradicere videretur , illustriora nullo non tempore edidit caritatis indicia , & pastoralis munificentiae documenta . Et quoniam omnes largitiones ejus vix mente , calamo autem ne vix quidem complecti posse certum est , exponamus eleemosynas , quas ipse vel primo sacerdotii sui anno de Siculo nostro patrimonio erogandas commisit Petro subdiacono & rectori ejusdem patrimonii . Ei itaque præcepit , ut Marcello episcopo Barunitano Panormi in poenitentiam deputato , ad victum , vestitum , & fra-

(a) Hic, Dipl. iv. & x.

(b) Epist. ad Constantinum Imper. & Irenem.

(c) Dipl. ccliv.

(d) Dipl. lxiii.

(e) L. 20. tit. de Episc. & Cler.

(f) Libello ad Rer. Relat. Symmaci.

(g) Epist. 2. ad Nepot. de Vita Cler.

(h) Epist. 1.

(i) Dipl. ci. & alibi passim.

& fratrum pro se & puero suo necessaria provideret (a). Ut Godi-
scalchi filio inopi, & cæco annis singulis tritici modios viginti qua-
tuor, fabæ modios duodecim, & vini amphoras viginti pro sustenta-
tione vitæ ministraret (b). Ut quod ex rusticorum nuptiis percipie-
tur, nullatenus in commodum ecclesiæ redigatur; sed utilitati con-
ductorum proficiat (c). Ut mitteret in celebratione novæ basilicæ
pauperibus distribuenda, decem solidos auri, triginta amphoras vini,
ducentos agnos, duo vasa olei, duodecim verveces, & centum gal-
linas (d). Et ut viro cuidam nomine Pastori, oculis infirmo, tre-
centos modios tritici, totidemque modios fabæ annuatim præberet (e).
Quamobrem qui de rebus per eum gestis historiam scripsit Johannes
Diaconus (f), miram hanc liberalitatem admiratus: *Longum est, in-*
quit, nimisque difficile, si eleemosynarum ejus saltem hujusmodi prose-
quar actiones; subjungens, quod sicut omnibus sibi petentibus hila-
riter ministrabat, sic & non petentibus ultro distribuebat. Iccirco Li-
bertinum ex prætorem Sicilia dissimulantem præ verecundia inopiam,
repetitis adhortationibus ad eleemosynas suscipiendas compulit (g):
Peto autem ne injuriosum ducatis, quod viginti a nobis vestitus ad
pueros vestros per Romanum defensorem scripsimus præberi. Ita etiam
se gessit cum Eusebio abbate longa ætate, & diuturna ægitudine
affecto, centum ei solidos erogans (h): & cum Juliano quodam, cui
decem annuos solidos dari voluit (i).

VII. Ulterius, quod est notatu dignius, idem S. Gregorius vir
doctrina, sanctitate, ac ecclesiastico zelo spectatissimus, rectori patri-
monii sui in Sicilia scribens (k), ex eodem patrimonio regiis scri-
bonibus xenia deputat offerri: *Quatenus sibi eos placabiles reddat.*
Item & prætori provinciæ *aliquid*, inquit, *secundum antiquam con-*
suetudinem tribue, per manus tamen illius, quem dimittis, ut ei gra-
tiam eorum concilias. Paria videtur sentire ubi (l) viro magnifico
Gentioni scriboni possessionem ecclesiæ ob malam scribonum opinio-
nem non locari quidem præcipit, sed mandat porcos viginti, toti-
demque verveces, & gallinas sexaginta annis singulis ei offerri. Un-
de non illaudabile consilium, si præfules nostræ ætatis ad servandam
concordiam sacerdotii & imperii, tanti magistri vivant exemplo,
ejusque æmulantur liberalitatem, prudentiam, comitatem; dummodo

Xenia sæcula-
ribus ministris
& patrimonio
ecclesiæ data.

Tom. I.

LII 2

tamen

(a) Hic, Dipl. LXIV.

(b) Dipl. LXX.

(c) Dipl. LXIX. §. *Pervenit.*

(d) Dipl. LXXI.

(e) Dipl. LXXIII.

(f) Lib. 2. cap. 56.

(g) Dipl. CXCII.

(h) Dipl. LXXXVI. §. *Præterea avam,* & Dipl. LXXXIX.

(i) Dipl. CCLV.

(k) Dipl. LXXXVI. §. *Venientibus scribonibus.*

(l) Dipl. CCVII.

tamen quod in offerendis tantummodo donis, totum non intenderet episcoporum studium; sed prudentiæ sanctitas uniretur, liberalitati integritas: hinc S. Hieronymus (a): *Judex sæculi*, inquit, *plus defert clerico continenti, quam diviti; & magis sanctitatem tuam venerabitur, quam opes.* Majorem itaque patrimonii partem Sicularum utilitati cessisse, non dubium est. Quod autem supererat Romam mittebatur, ornandis illuminandisque Urbis templis erogandum; ut refert Nicolaus papa I. (b), & coemendis frumentis ad necessarios pauperum usus impendendum, teste S. Gregorio magno (c). Cum quibus paria sentit Adrianus I. Pont. Max. (d), qui idem patrimonium restitui petit, *pro luminariorum concinnationibus eidem Dei ecclesiæ, atque alimoniis pauperum.*

VIII. Cura antedicti patrimonii uni rectori, interdum duobus committi solebat. De quo argumenti genere diserte agemus infra Dissert. vi. Cap. i. *de Rectoribus patrimonii S. Petri.* Vide ibi.

Quâdo ecclesia Romana patrimonium Sicularum amisit.

IX. Hocce patrimonio caret hodie ecclesia Romana, ne frustulum quidem terrulæ in tota Sicilia habens. Damnum istud, istamque bonorum temporalium jacturam anno Christi septingentesimo trigesimo primo sustinuit, opera imperatoris Leonis Isaurici, qui sacris imaginibus, earumque cultoribus bellum indicens, in fideles quosque imaginum defensores sæviit, ipsique Romano pontifici Gregorio II. insolenter insultavit; atque impias minas intentare non contentus, omnibus ei interdixit Siciliæ juribus, & patrimonium ecclesiæ in ea existens, in fiscum redegit; ipsosque Siculos, qui ejus impietati palam resisterant, in furorem actus persecutus est, tributa eis tertia parte auctiora viritim imponens. Et ut capitatio ejusmodi exigere-tur accuratius, singulos pueros qui nascerentur, describi mandavit; quemadmodum patet ex summa Constitutionis ejusdem imperatoris, quam apud Theophanem, Georgium Cedrenum, & Leonem Ostiensem servavit antiquitas (e). Hinc Adrianus papa I. loquens de ecclesiis a Romano patriarchatu per Græcos violenter abstractis, eas inquit, *tunc cum patrimoniis nostris abstulerunt, quando sacras imagines deposuerunt (f).*

Romani pontificis patrimonium Sicularum repetunt.

X. Hoc fuit in caussa, quamobrem pontifex Adrianus modo laudatus, antequam se subscriberet paci a Constantino imperatore, ejusdem Leonis Isaurici pronepote petita, hæc primum adimpleri voverit: *Patrimonia beati Petri apostolorum principis, fautoris vestri, in integrum nobis restituere dignemini (g).* Similiter Nicolaus I. Pont. Max.

(a) Epist. ad Nepot. de Vit. Cler.

(b) Hic, Dipl. cclxxxI.

(c) Dipl. Lxi. & Lxxvii.

(d) Epist. ad Constant. Imper. & Irenem.

(e) Consule Dipl. cclxxiii.

(f) In responsis ad dubia Francor.

(g) Epist. ad Constantin. Imper. & Irenem.

Max. ut deveniret ad concordiam cum Michaele imperatore, singulari studio petiit, sibi restitui abstractum a Romana ecclesia patrimonium Siculum & Calabritanum. Subjiciamus ejus verba (a): *Præterea Calabritanum patrimonium & Siculum, quæque nostræ ecclesiæ concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, vestris concessionibus redduntur.* Sed iuxta Romanorum pontificum desideria imperfecta incompletaque dereliquit Saracenorum in Siciliam adventus. Hinc natæ sunt piæ illæ promissiones ab imperatore Ottone I. anno Christi 962. Romano pontifici factæ, confirmantes jura patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia, quum de Saracenorum manibus insulam illam imperator recuperaverit (b): *Necnon patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud tradiderit munitibus offerimus tibi, beate Petre apostole, vicarioque tuo domino Johanni papæ, & successoribus ejus.* Quam fidem eadem pene verborum congeriæ Romanæ ecclesiæ quoque dedit imperator Henricus I. anno Christi 1014. (c).

De restituendo ejusmodi patrimonio promissiones,

XI. Verum enimvero gloriam liberationis Siciliæ non imperatoribus Græcis, neque Latinis, sed strenuo atque pio Rogerio, principi Nortmanno Deus reservavit, qui antequam expeditioni Siculæ intenderet, Nicolaum II. Pontif. Max. consuluit. Is Dei judicio obsecutus, heroicum virum vehementer hortatur, ut quod de ejiciendis e Sicilia Saracenis in mentem ejus venerat consilium, cum benedictione sanctæ & individuæ Trinitatis opere adimpleret. Intelligebat enim amantissimus animarum pastor quantum laboris, atque difficultatis in se contineret, quod Rogerius subiturus erat onus: eapropter non de juribus patrimonii ecclesiæ suæ cum eo tractat, timens ne intempestiva hæc postulatio negotio Christianæ religionis impedimento esset. Sed Siciliam præmium laborantium novo bello fore declarat; ita tamen ut de tota victoria tres Rogerius efficiat partes, quarum unam, gratiæ Deo referendæ studiosus, construendis in Sicilia, dotandisque ecclesiis erogaret, alteram militibus suis, sociis pii laboris impertiret, tertiam propriis sublevandis necessitatibus reservaret. Et quidem exitus rei non dissentit: nam Rogerius Sicilia exactis Saracenis potitus, nil duxit antiquius, quam promissis non deficere; prout refert Anonymus sed antiquus scriptor *Historiæ liberationis Messanæ*, quem post Stephanum Balutium (d) edidit Ludovicus Antonius Muratorius (e): *Totam (inquit de Rogerio) insulam paulatim in suam redegit potestatem, & ubicumque pacem composita, quæ cum summo pontifice de tripartienda victoria, unam ecclesiis dando, militibus*

Rogerus an Siciliam acquisierit pleno jure.

(a) Dipl. cclxxxi.

(b) Dipl. ccxciii.

(c) Dipl. ccxciv.

(d) Miscell. tom. 6. pag. 174.

(e) *Rerum Italic. Script.* tom. 6. pag. 616.

bus alteram, sibi que tertiam, juxta votum quod promiserat; humanissime adimplevit.

XII. Ceterum esse, nemo ibit inficias, quem non latet, Rogerium ecclesias a nefanda Saracenorum impietate dirutas; in pristinum statum restituisse; novasque ædificasse, muneribus, possessionibus, ac ornamentis magnificentissime decoratas. Idcirco Urbanus papa II. ut in Siciliam venit, & præsens Rogerii strenuitatem, religionem, atque pietatem est intuitus, heroico pioque principi gratulatur: eum Siciliae dominum recognoscit: atque temporali lucro non delectatus, nil de antiquo patrimonio ecclesie suæ cum eo agit; sed largitionibus ejus in restituendis, construendis, atque dotandis Siciliae ecclesiis contentus, omnia per eum gesta laudat atque confirmat. Audiamus ipsum Rogerium de se loquentem (a): *Per diversa Siciliae loca idonea ecclesias ædificavi jussu summi pontificis, & episcopos ibidem collocavi, ipso eodem Romanae Sedis apostolico & laudante, & concedente, & ipsos episcopos consecrante.*

DISSERTATIO VI.

De primariis magistratibus ecclesiasticis Siciliae, in hoc primo Volumine Cod. Diplomat. commemoratis.

CAPUT I.

De rectoribus patrimonii S. Petri.

I. **E**cclésiæ Romanæ ingens in Sicilia patrimonium erat: cuius administratio uni rectori committi solebat, interdum duobus, quorum alter Syraculis, alter Panormi sedem suam constitutebat. Unde Pelagio II. Christiani orbis habenas moderante, Servus-Dei diaconus totius patrimonii Siculi curam obtinuit, ut perhibet S. Gregorius magnus in sua ad episcopos Siciliae epistola (b): *Præterea, inquit, relatum est nobis, sanctæ memoriæ decessoris mei temporibus per Servum-Dei diaconum, qui jam tunc ecclesiastici patrimonii curam gessit, fuisse dispositum, &c.* Huic in officio rectoris sub exordio pontificatus ejusdem S. Gregorii, id est ineunte indictione ix. anni 590. successit Petrus subdiaconus, de quo diferte satis ac distincte egimus supra, in monitis ad Dipl. lx. Eidem Petro ante diem 14. Septembris sancto Cypriano sacram anni 592. Romam reverti mandavit S. Gregorius, ejus videndi cupidus: & ne

Rector patrimonii Siculi
Servus - Dei
diaconus.

Petrus subdiaconus.

(a) In Donat. Eccles. Catanens. ann. 1091. in Donat. Eccles. Paetensis ann. 1094. & alibi passim.

(b) Hic, Dipl. cclvi.

patrimonium curatore suo interim careret, duos rectores, Benenatum notarium; & Anonymum quemdam constitui præcepit, in duplici statione, Panormitana & Syracufana totum patrimonium recturos: donec vel ipse Petrus in Siciliam redierit, vel alius loco sui ordinatus fuerit (a).

Benenatus
notarius, &
Anonymus
quidam.

II. Quumque ipsi Petro ad diaconatus inde ordinem evecto (b), reverti in Siciliam non arriserit, Cypriano diacono, administrandi patrimonii provincia concedita fuit; quemadmodum clare demonstrant epistolæ ejusdem S. Gregorii (c) portantes hanc epigraphen: *Cypriano diacono & rectori patrimonii Siciliae*. Immo ex aliis epistolis (d) eum mense Augusto anni 593. ab Urbe in Siciliam jam venisse intelligimus. Consule quæ exhibuimus in monitis ad Dipl. xcix.

Cyprianus
diaconus.

III. Post Cyprianum Johanni Syracufano episcopo administrandi patrimonii facultatem fecit S. Gregorius, sed pro Syracufana tantum statione (e): quum pro Panormitana ordinaverit Fantinum defensorum (f); ita tamen ut in debitorum electione esset, vel Panormi, vel Syracufis solvere census; ut ipsemet S. Gregorius perhibet ipsi Johanni episcopo scribens (g). Rectores isti in regimine ejusdem patrimonii steterunt, donec ordinati sunt duo rectores alii, Savinus subdiaconus pro Panormitana statione (h), & Adrianus chartularius pro Syracufanis partibus (i); cui proxime postea socius administrationis adjunctus fuit Pantaleon notarius (k).

Johannes Ep.

Fantinus Def.

Savinus Sub.

Adrianus Char.

Pantaleon Not.

IV. Rectores alii qui ante vel post memoratos istos instituti fuerint, notitiæ nostræ exciderunt, uno solummodo excepto Constantino Syracufanæ ecclesiæ diacono; cui Cono Pontif. Max. anno 687. cum rectoris potestate in toto patrimonio Siciliae licentiam tribuit, ut quum equitaret, pallio uti posset. Qui quod non bene munus suum in damnum populorum obierit, a sæculari potestate carceribus detrusus, sceleris sui pœnam luit, teste Anastasio Bibliothecario (l).

Constantinus
Diac. Syracu-
fanus.

V. Ritus ordinationis rectorum patrimonii Siculi erat ejusmodi. Primum ii ceteris præponebantur, quos suffragia totius cleri Romani juvabant: eapropter Anastasius modo laudatus antedicti Constantini diaconi Syracufani ordinationem in rectorem, præter consuetudinem factam esse refert, quia defuit ejusmodi consensus cleri. Inde, ante corpus B. Petri instituendis rectoribus administrandi patrimonii potestas tradebatur, accepta vicissim ab eis promissione juramento vallata, ne quid umquam facerent vel prætermitterent, quod pauperum utilitatibus adversaretur (m). Postremo, plura ipsis rectoribus, vel in actu

Rectoris or-
dinandi ritus
& cærimonie.

(a) Hic, Dipl. lxxxvi.

(b) Dipl. cxix.

(c) Dipl. ciii. & cxiii.

(d) Dipl. xcix. & ci.

(e) Dipl. clxxv.

(f) Dipl. clxxii.

(g) Dipl. ccxlv.

(h) Dipl. cclxvi.

(i) Dipl. ccliv. cclv.

(k) Dipl. cclviii.

(l) In *Canone papa.*

(m) Dipl. cclviii.

actu ordinationis, vel postea dari solebant monita, summam spirantia æquitatem (a): ut intelligerent, quomodo se gerere deberent cum episcopis, monachis, & clericis: quomodo cum his qui a defensoribus ecclesiæ violentias in possessionibus, mancipiis, & rebus mobilibus sustinuerant: quomodo cum inuasoribus rerum ecclesiæ suæ: quomodo cum ministris sæcularibus, & prætore provinciæ: quomodo demum cum populo bene vel male agente, præmiis vel pœnis digno. Additis præceptis aliis (b), de emendandis gravaminibus rusticorum in massis & fundis ecclesiæ existentium, tam circa exactiorem, æstimationem, mensuram, & pondera canonum; quam circa nuptias, successiones, & delicta eorundem agricolarum.

Reactoris munus & potestas.

VI. Ex his plane liquet quale fuerit officium rectoris patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia. Apud quem supremum etiam jus litium dirimendarum colonorum residebat: & super omnes defensores ecclesiæ excellentior potestas erat. Iccirco quod Johanni episcopo Syracusano rectori patrimonii S. Petri in statione Syracusana aliqui ecclesiæ defensores obedientiam exhibere detrectaverint, voluit S. Gregorius ut districta ultione punirentur, præcipue Marcianus quidam omnium inobedientissimus, duram exilii pœnam ei indicens (c).

VII. Rectoribus hujusmodi illud in primis S. Gregorius præcipere solitus erat, quamobrem ab injustis exactiõibus semper abhorrent, jungens in epistola ad Petrum subdiaconum (d): *Quia nos sacculum ecclesiæ ex lucris turpibus nolumus inquinari. Qua animi persuasione eidem Petro quoque mandavit, ut quæ fuerant ab Antonino, aliisque defensoribus contra jus imprudenter exacta, statim restituerentur (e): Omnia cum peccato ablata restitue, sciens quod magnum mihi lucrum reportas, si mercedem potius quam divitias congregas. Et potissimum de restituendis Tauromenitanæ ecclesiæ possessionibus ab actionariis ecclesiæ Romanæ injuste inuasis, cum hortatur (f) debere esse sollicitum. Actionarii autem ipsius rectoris administrati erant præcipui, de quibus aptius in capite proxime sequenti redibit sermo.*

CA-

(a) Hic, Dipl. LXVI.

(b) Dipl. LXIX.

(c) Dipl. CLXXV.

(d) Dipl. LXIX. §. *Cognovimus etiam quod si quis*.

(e) Dipl. LXIX.

(f) Dipl. LXXVIII.

CAPUT II.

De actionariis seu actoribus.

VIII. **A**ctionarii erant iidem ac actores, unde qui in Dipl. cliv. nominantur actionarii, ipsi in Dipl. clv. & clxix. dicuntur actores; & utroque nomine appellantur in uno eodemque Dipl. ccxxii. Actionariorum muneris erat, negotia ecclesiæ gerere: hinc dicti quoque sunt *negotiorum gestores*. Actionarii Siculi in duplici erant differentia, alii ecclesiæ Romanæ dicebantur, alii particularium ecclesiarum. Illi sub dictione rectoris, de quo modo egimus, administrando patrimonio ecclesiæ intendebant, quos memorat S. Gregorius, Petro subdiacono & rectori patrimonii ecclesiæ suæ in Sicilia scribens (a): *Actionario autem, quem in eodem patrimonio deputasti, prout tibi videtur, ei aliquid largire.* Et iterum (b): *Et quia domus vel fines, atque possessiones Tauromenitanæ juri ecclesiæ pertinentes, ab actionariis dicuntur nostræ ecclesiæ contra rationis ordinem occupatæ, &c.* Rursus in epistola ad Laurentium episcopum Mediolanensem (c): *Quod autem perhibetis ab exactione patrimonii Siciliæ provincie juri, sanctæ cui Deo auctore præsidetis ecclesiæ, certam reddi pecuniæ quantitatem, pro eo quod ab actoribus sanctæ Romanæ ecclesiæ illo in tempore patrimonii ecclesiæ vestræ celebrabatur exactione, &c.* Actores hujusmodi clerici erant & tonsurati, testimoniales litteras ordinationis suæ ab ipso Romano pontifice recipientes; quemadmodum refert ipsemet S. Gregorius antedictum Petrum subdiaconum alloquens (d): *Si vero de laicis Deum timentibus inveneris ut tonsurari debeant, & actionarii sub rectore fieri, omnino libenter fero. Quibus necesse est ut etiam epistolæ transmittantur.*

Actionarii iidem ac actores.

Actionarii ecclesiæ Romanæ.

Clericatus honore fungebantur.

IX. De actionariis vero singularum ecclesiarum agit ipsemet S. Gregorius in epistola ad Johannem episcopum Syracusanum (e): *Felix vir memorandus suis nobis epistolis questus est, fraternitatis vestræ actionarios, &c.* Et iterum in epistola ipsi Felici inscripta (f): *Ab actoribus ecclesiæ Syracusanæ.* Rursus in epistola ad antedictum Johannem episcopum Syracusanum (g): *Actores ecclesiæ suæ.* Demum Romano defensori in Sicilia scribens (h): *Ab actionariis Syracusanæ ecclesiæ.* Præter duplex hoc actionariorum genus, erant præterea actionarii publici istis antiquiores, de quibus in sequente Dissertatione Cap. viii.

Actionarii particularium ecclesiarum.

Tom. I.

M m m

CA-

(a) Hic, Dipl. lxi.
 (b) Dipl. lxxviii.
 (c) Dipl. lxxix.
 (d) Dipl. lxxxvi.

(e) Dipl. cliv.
 (f) Dipl. clv.
 (g) Dipl. clxix.
 (h) Dipl. ccxxii.

CAPUT III.

De defensoribus.

Defensores
ab initio laici
fuerunt.

X. **D**efensoris dignitas, quidquid sit de Græcis, apud Latinos ab initio laicis mandabatur. Clerici enim propter eminentissimam quamdam status sui sanctitatem adeo a litibus simul & tribunalibus sæcularibus abhorrebant, ut nullo negotio adduci possent ad defendendas causas, tum civiles tum criminales, proprias vel alienas. Hoc fuit in causa, quamobrem episcopis sententia illa, infidisset animo, ut a Christianis imperatoribus exorarent defensores, in causis agendis versatos, qui ante tribunalia iudicum lites ecclesiæ, clericorum, pauperum, orphanorum, viduarumque adversus potentium vim, & partium fraudulentiam actitarent; ut patet ex concilio Milevitano I. (a), & Carthaginensi V. (b). Disciplina hæc usque ad annum 494. in Sicilia obtinuit: tunc enim Gelasius I. Pont. Max. voluit defensores minoribus clericis accenseri: unde in epistola ad episcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam constitutos (c): *Continuo, inquit, lector vel notarius, aut certe defensor effectus, post tres menses existat acolythus.*

Inde clerici.

Et quidem non
postremi gra-
dus.

XI. Defensores S. Gregorii temporibus non ultimo sedebant loco inter Ecclesiæ ministros, & ut ceteri beneficiarii ecclesiasticis stipendiis nutriebantur; quemadmodum discimus ex epistola ejusdem S. Gregorii, scripta Petro subdiacono & rectori patrimonii sui in Sicilia (d). Et ex altera anno sequenti ad eundem Petrum data (e), nobis innotescit ulterius ritus, quo quis ad defensoris gradum promovebatur: loquens enim S. Pontifex de Cyriaco servo Dei e Sicilia Romam veniente: *Eum, inquit, in gratiam familiariter recepi, coram populo, & clero cum perduxi, presbyterium ei auxi, in loco superiori inter defensores posui, collaudans coram omnibus fidem ejus.*

Horum offi-
cium & nu-
merus.

XII. Quale fuerit ecclesiastici defensoris Siciliæ officium, facile datur intelligi ex litteris (f), quibus ipse idem S. Gregorius Romanum & Vitum defensores creavit. Non unum toti provinciæ nec singulis fere urbibus singulos defensores, scimus datos: unde uno ferme tempore novem in Sicilia defensores claruisse noscuntur: id est, Sisinnius (g), Romanus (h), Gaudiosus (i), Fantinus (k), Can-
di-

(a) Can. 16.

(b) Can. 9.

(c) Hic, Dipl. xxxii. cap. 2.

(d) Dipl. lxix. §. *Fantinum defensorem.*

(e) Dipl. lxxxvi. §. *Veniente autem.*

(f) Dipl. clvi. & ccxx.

(g) Dipl. cxli.

(h) Dipl. clvi. & seqq.

(i) Dipl. clxvi.

(k) Cit. Dipl. lxix. clxx. clxxi. clxxii. clxxiv. clxxvii.

didus (a), Sergius (b), Bonifacius (c), Vitus (d), Petrus (e), & Sabinianus (f). Ex quibus Romano quatuor urbium defensio concedita fuit, Syracusanæ scilicet, Catanensis, Agrigentinae, & Milensis; quemadmodum perhibet epistola S. Gregorii antedicto Romano scripta (g). Ipse Romanus antea idem officium in Sicilia exercuerat; ut plane liquet ex Dipl. LXXXVI. ibi: *Indicante mihi Romano defensore cognovi*: unde non casu factum, ut S. Gregorius in citata epistola ipsi Romano inscripta de ejus electione in rectorem, dixerit: *Quia te Romanum, defensorem fidelem sollicitumque probavimus existisse, patrimonium, &c.*

CAPUT IV.

De notariis & chartulariis.

XIII. **D**efensorum dignitati proxime accedebat notariorum officium. Horum munus erat & acta publica, & mandata privata episcoporum, cleri, & ecclesiae scriptis mandare. Unde S. Augustinus (b) clerum alloquens & populum, qui convenerant, ut successorem sibi eligerent Eradium presbyterum; inquit: *A notariis ecclesiae, sicut cernitis, excipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis, ecclesiastica gesta conficimus*. Hujusmodi notarios inter minores clericos non secus, ac lectores, defensoresque ecclesiae recensuit Gelasius papa I. episcopis Siculis scribens (i). Etsi igitur in Oriente notarii ut plurimum diaconi erant, & in Occidente non raro subdiaconi; at in nostra tamen Sicilia inferioris semper ordinis exstiterunt. Iccirco Speciosus quidam jam ad subdiaconatus munus evectus, quum non potuerit continentiae se addicare, quæ tempore S. Gregorii magni coepit a subdiaconis religiosius exigi, ut cum uxore sua usque ad extremum viveret, abdicavit se subdiaconatu, & ad notarii munus spes suas artavit. Subjiciamus ejusdem S. Gregorii verba (k): *Speciosus tunc subdiaconus pro hac re (servandæ continentiae) ab administrationis se suspendit officio, & usque in obitus sui tempus notarii quidem gessit officium, & a ministerio, quod subdiaconum optaverat exhibere cessavit. Post cujus obitum, quia relicta ejus Honorata marito est sociata, &c.* Notariatus munere fungi potuit Speciosus, utpote quum Siciliae minores clerici lege coelibatus non constringerentur (l).

Notariorum munus.

Notarii clerici erant.

Speciosus notarius.

Tom. I.

M m m 2

XIV. Ex

(a) Hic, cit. Dipl. CLXXI.
 (b) Dipl. CLXXIV.
 (c) Cit. Dipl. CLXXIV.
 (d) Dipl. CEXX.
 (e) Dipl. CCXY.
 (f) Dipl. CXCI.

(g) Dipl. CLVI.
 (h) Epist. 110.
 (i) Dipl. XXXII. cap. 2. pag. 64.
 (k) Dipl. CVIII.
 (l) Dipl. CLXXIV.

- Primogenitus. XIV. Ex eodem S. Gregorio (a) nobis innotescit Primogenitus notarius, uxorem quoque habens, quam moriens heredem cum ecclesia Romana instituit. Sic itaque ipse S. Gregorius in epistola ad Fantinum defensorem: *Cognoscat experientia tua, Primogenitum notarium nostrum de hac pro peccatis luce transisse. Et quoniam sanctam Romanam, cui auctore Deo deservimus, ecclesiam, & conjugem suam, quæ se tuitioni ecclesiasticæ postea commendavit heredes, necnon & filium fratris sui in unam unciam heredem idem noscitur reliquisse: eapropter, &c.* Præter hos duos Siciliae notarios, Speciosum & Primogenitum, alios memorat ipsemet S. Gregorius. Ii sunt, Benenatus quem rectorem patrimonii ecclesiæ Romanæ pro Panormitana statione in locum Petri subdiaconi, Romam redeuntis, constituit (b); Adrianus, & Eugenius, quibus inter alia decretum misit, ne mulieres cum episcopis, aut clericis in sacris ordinibus constitutis habitarent; ea lege ut uxores non relinquerent, sed caste regerent (c). De eodem Adriano agit quoque ipsemet S. Gregorius in epistola, quam ad Julianum quemdam præ verecundia inopiam dissimulantem dedit, hic Dipl. cclv. *Per Adrianum notarium ac rectorem patrimonii, &c.* Hilarius cui præcepit, ut tueretur navem ad Adeodatam abbatissam pro sustentatione Lilyboetani monasterii sui emissam (d); Pantaleon quem laudat, quod patrimonium S. Petri administrans, ad justam mensuram modium, quo ecclesiæ coloni frumenta dabant, redegerit: hortaturque ut percepta ex injusto modio pecuniam colonis pauperibus secreto distribuat (e). Et ut quæ clerici Itali vasa sacra in Siciliam detulerant, atque vendiderant, ipse requirat (f). Salerius ex quo multa didicit, de quibus scripsit Fantino defensori Panormitano (g), & Urbico abbati (h). Et Agnellus qui Petronillam conversam stupravit, atque e monasterio seduxit (i).
- XV. Sed quoniam in Dipl. superius laudato ccxlv. ipse idem Adrianus notarius & chartularius etiam nominatur, sicut & in Dipl. cclvi. & cclviii. hinc observandum venit, nullum notarios inter & chartularios ecclesiæ intercessisse discrimen. Quod plane confirmari videtur ex notitia Salerii supra etiam inter notarios commemorati, qui in Dipl. cclviii. *chartularius* appellatur. Ultra chartularios ecclesiæ erant præterea & illi principis sæcularis, de quibus in sequente Dissertatione nostra opportunius redibit sermo.

DIS-

(a) Hic, Dipl. ccxxxvi.

(b) Dipl. lxxxvi.

(c) Dipl. clxxiv.

(d) Dipl. ccx.

(e) Dipl. cclviii.

(f) Dipl. cxlix.

(g) Dipl. clxx.

(h) Dipl. ccxxxvi.

(i) Dipl. ciii.

DISSERTATIO VII.

De principalioribus magistratibus secularibus Sicilia, de quibus fit mentio in hoc primo Volume Codicis Diplomatici.

CAPUT I.

De correctoribus.

I. **R**egendæ Siciliae correctores olim propositos fuisse, probant in primis acta genuina & sincera S. Eupli diaconi Catanentis, Diocletiano novies, & Maximiano octies consulibus, id est anno Christi 304, passi: quæ publici juris effecit Cotelerius (a), quæque exscribunt & laudant viri eruditissimi, Ruinart (b), Tillemont (c), Baillet (d), & continuator Bollandi Johannes Pinius (e). Id plane confirmat epistola Constantini magni ad Chrestum Syracusanum episcopum, anno Christi 314. scripta, ut ad Arelatense concilium duobus cum sociis veniret, *accepto publico vehiculo a viro clarissimo Latroniano correctore Siciliae (f)*; cui consonant tres antiquæ tabulæ Siciliae a Gualterio (g) publicatæ. Una Mazarenfis sub n. cxxiii. *Betitius Perpetuus V. C. Corr. Prov. Sicil.* Altera Lilyboetana sub n. cxxxiii. *Domino Zenofilo V. C. Corr. Prov. Sicil.* Tertia Panormitana sub n. clxiv. *Domitius Latronianus V. C. Corr. P. S.*

Correctores regendæ Siciliae propositi.

Corrector Latronianus.

Betitius.

Zenofilus.

II. Latronianum hunc eundem esse ac illum, de quo agit Constantiniana epistola superius laudata, longe similis vero suspicatur idem Gualterius (b), summa cum circumspeditione dubitans, quoniam anno Sicilia per correctores gubernari cœperit; non ita tamen sibi cavit Inveges (i), cui Latronianum hunc primum Siciliae correctorem dicere arrigit: quum satis antea ex antedictis S. Eupli actis innotescat nobis *Calvisianus clarissimus corrector*.

Quis fuerit primus Siciliae corrector.

III. Plura hic exponere possem & forsitan deberem de correctoris munere & insignibus; sed quum dicat Notitia imperii Occidentalis (k), agens de correctore Apuliæ & Calabriae: *Ceteri correctores*

Correctorum munus & insignia.

ad

(a) *Monument. Eccl. Græc.* tom. 1. pag. 192.
 (b) *Act. primor. Martyr.* ad ann. 304.
 (c) *Hist. Eccl.* tom. 5. de S. Euplo.
 (d) In *Vitis Sanctor.* tom. 2. die 12. Augusti.
 (e) *Act. Sanctor.* mensis Augusti die 12.
 (f) In hac Collect. Dipl. 1.
 (g) *Tabul. Antiq. Sicil.*
 (h) Loco cit. in *Notis ad Tab.* 164.
 (i) *Annal. Eccl. Panorm.* ad ann. 314. n. 5.
 (k) Hic, Dipl. XXI.

ad similitudinem correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent. In isto itaque veluti in exemplari aliorum correctorum, quæ fuerint partes correctoris Siciliæ, facile conspiciere possumus. Atque ad officium quod attinet, ipse corrector sub potestate sua habebat, *Principem ex eodem officio, cornicularium, tabularios, commentariensem, adiutorem, ab-actis, subadjuvam, exceptores & ceteros cohortalinos, quibus non licebat ad aliam transire militiam sine notatione clementiæ principalis*. Verba sunt antedictæ Notitiæ. In qua repræsentantur ulterius insignia ipsius ejusdem correctoris provinciæ Apuliæ & Calabriæ: *Cujus insignium formam ceteri omnes correctores retinent*, inquit eruditissimus Pancirolus (a). Sunt autem ejusmodi insignia: in summo auratæ columnæ duo averfi principes, nigra tenuique lineâ tantummodo divisi, ad ostendendam duorum imperiorum concordiam, divisione non fractam: prope est abacus albo tapeto instratus, qui librum rubro corio tectum sustinet: infra imago est oppiduli cum inscriptione provinciæ.

CAPUT II.

De consularibus.

Consularis Siciliæ exemplo consularis Campaniæ institutus.

IV. **Q**uemadmodum ad exemplar correctoris Apuliæ & Calabriæ ceteri correctores Italiæ officium, atque insignia habebant; ita ad similitudinem consularis Campaniæ & reliqui consulares; ut plane liquet ex Notitia imperii Occident. quam invenies in hac Collectione sub n. XXI. Quæ postquam dixerit sub dispositione vicarii Urbis quatuor fuisse consulares, illum scilicet *Campaniæ*, illum *Tusciæ & Umbriæ*, illum *Piceni suburbicarii*, & illum *Siciliæ*, de consulari Campaniæ singillatim agens, ejus ostendit insignia, & officia describit, hac in fine adjecta clausula: *Ceteri omnes consulares ad similitudinem consularium Campaniæ officium habent*. Ergo consularis Siciliæ consularis Campaniæ institutus exemplo, tot sub jurisdictione sua administratos habebat, quot & corrector, de quo in superiori capite egimus, excepto principe, quem non ex eodem officio accipiebat, sed *de officio præfetti Prætorio Italiæ*.

Ejus insignia:

V. Insignia autem ipsi consulari Siciliæ tribusque aliis communia, & in eadem Notitia exhibita sunt ejusmodi: mulier provinciam referens, & in medio ampli tribunalis folio insidens: a cujus dextro humero cingulum suspensum ad sinistrum latus oblique descendit: sinistra scutum tenet, dextera hastam, in cujus summo præfixa est tabella, nomen provinciæ scriptum portans: ipsa in capite titulum, cum prominentibus pinnis gerit: nuda pedes, albaque palla succincta:

(a) Commentar. in notitiam Imper. Occident. cap. 92. pag. 155.

ſta : viride pallium a parte ſiniſtra brachio retenta, ad genua fluere permittit : ad dexteram abacus albo tapeto infratus, librum luteo tegmine tectum ſuſtinet.

VI. Dignitatem hanc Adrianus imperator inſtituit; qui nova ma-
giſtratum forma inventa, Italiam quatuor conſularibus teſte Spartia-
no, regendam commiſit: *Quatuor*, inquit, *conſulares per omnem*
Italiam iudices conſtituit. Cui conſonat Julius Capitolinus (a), di-
cens: *Ab Adriano inter quatuor conſulares, quibus Italia commit-*
tebatur, Antoninus Pius electus eſt, ad eam partem Italiae regen-
dam, in qua plurimum poſſidebat.

Adrianus
Imp. conſula-
res inſtituit.

VII. Ex conſularibus Siciliae novem tantummodo nobis innote-
ſcunt. I. Fl. Dulciſius; II. Valerius Quinctianus; III. Fabius Titianus;
IV. Aradius Valerius Proculus; V. Memmius Vitraſius Orfitus; VI. Vi-
rius Nicomachus Flavianus; VII. Domnus; VIII. Eufebius; IX. Felix,
De ſex prioribus agunt ſex antiquae tabulae Siciliae apud Gualterium (b);
Domnum commemorat epiſtola imperatorum Valentiniani & Valen-
tis (c); Eufebium exhibet epiſtola imperatorum Arcadii & Hono-
rii (d); Felicis autem fit mentio in epiſtola S. Gregorii magni ad
Maximianum epiſcopum Syracuſanum (e). Ex quo venerandae anti-
quitatis documento diſcimus praeterea, conſulares Siciliae, qui num-
quam conſules fuerunt, ſed ita dicti ſunt quod conſulari jure pro-
vinciam adminiſtrarent, etiam poſt tempora Juſtiniani imperatoris
permanſiſſe, ad differentiam illorum conſularium ſic nominatorum,
quod aliquando conſulatum geſſerant: ii enim, extinctis a Juſtiniano
conſulibus, ad pontificatum S. Gregorii non pervenerunt. Vide in-
fra Cap. vi. n. 19.

Conſularium
Siciliae nume-
rus.

VIII. Conſularis poteſtas adeo inſignis erat, ut imperatores Ar-
cadius & Honorius anno Chriſti 400. conſtitutionem (f) condiderint,
unde conſulares provinciarum adminiſtratione perfunctos, cenſuerint
praefereſſe *comitibus Italicianorum, & Gallicianorum*, id eſt comi-
tibus largitionalium titularum, reique tributariae; & theſaurorum
per praefecturam Praetorianam Italiae & Galliarum.

Poteſtas.

CA-

(a) In Antonino Pio.

(b) Tabul. Antiq. Sicil. ſub n. 117. 134. 437. 438. 439. & 442.

(c) Hic, Dipl. xv.

(d) Dipl. xix.

(e) Dipl. LXXXIV.

(f) Lib. 6. Cod. Theod. tit. 19.

CAPUT III.

De comitibus provinciæ.

IX. **Q**ui argumentum de comitibus ad illustrandum sibi delegerunt scriptores, in ea sunt opinione plerique omnes, ut velint comitem illum Syracusanum, cuius privilegium ex Cassiodoro transcripsimus supra (a), non toti provinciæ Siciliae, sed uni tantum Syracusanæ civitati præfuisse: sic inter alios, Dufresne (b), & Petiscus (c). Sane plurimum inter comitem civitatis, comitemque provinciæ intercedebat discriminis: ille uni civitati præerat, atque in ea iudicis partes sustinebat; iste iudiciali hac prærogativa per totam provinciam, cui præsidebat, decorabatur: atque ita comitiva primi ordinis donatus, rei etiam militari superintendebat: & post depositam administrationem vicariis præfectorum exsequabatur; quemadmodum definiunt litteræ imperatorum Honorii & Theodosii, exscriptæ in Cod. Theod. (d).

Comes civitatis a comite provinciæ diversus.

X. Verum enimvero vel ex ipsa formula comitivæ Syracusanæ a Cassiodoro exhibita, plane liquet una cum Syracusis & totam Siciliam eidem rectori fuisse concreditam: *Nullum enim, ibi dicitur, tale negotium est, quod Siculi itineris tantas pati possit expensus.* Et infra; *Non enim querelas de Sicilia volumus venire.* Inde ipsam comitivam dignitatem militarem fuisse, declaratur; *Militum tibi numerus nostris servit expensis: redderis inter arma genitatus, processu tua procinctualis ornatus est: exercitu uteris pacato, nec pericula belli subis, & armorum pompa decoraris. Verum inter hæc civilem cogita disciplinam: non permittas, milites esse possessoribus insolentes: annonas suas sub moderatione percipiant: causis non misceantur extraneis.* Antedicta itaque comitiva, quam contulit Theodoricus Gothorum rex, *Syracusana* appellatur, non quod uni Syracusarum urbi propria esset; sed quod civitas illa Siciliae caput & metropolis nonnullis haberetur, in qua præsides jus dicebant. Eam sane *caput Siciliae* appellant, Valerius Maximus (e), & Florus (f); *Principem urbium* nominat Solinus (g); & *maximam Græcarum urbium* vocat M. Tullius (h).

Comes unus toti Siciliæ datus.

CA-

(a) Hic, Dipl. xxxvi.

(b) Glossar. *Script. mediæ Latine.*

(c) Lib. 6. tit. 17. *Lexic. Antiq. Rom.*

(d) Cod. Theod. lib. 6. tit. 17. & Cod. Justin. lib. 12. tit. 14.

(e) Lib. 2. cap. 8.

(f) Lib. 2. cap. 7.

(g) Cap. 6.

(h) *in Verr.* 4.

CAPUT IV.

De rationalibus summarum, procuratoribus Baphii Syracusani, & rationalibus rei-privatæ.

XI. **E**X Notitia imperii Occident. in hac Collectione sub n. XXI. **Rationales summarum, per Siciliam.** publicata, nobis innotescunt, comes sacrarum-largitionum, & comes rei-privatæ, de quibus agitur ulterius in Codice Theod. (a). Sub dispositione ejusdem comitis sacrarum-largitionum ipsa eadem Notitia rationales constituit, inter quos quinto loco recensetur *rationalis summarum trium provinciarum, Sicilia Sardinia & Corsica*. Ergo tribus hisce provinciis unus præerat rationalis, veluti fuit Eufraxius, cui scripsit (b) Constantinus imperator, de **Eufraxius.** admittenda solutione simultanea, & quocumque tempore facta: item de æstimatione solidi: de materia auri loco solidorum inferenda, deque ejusdem auri ponderatione. Eufraxio Gerulus successit, ad **Gerulus.** quem ipsemet Constantinus epistolam (c) dedit, ut conjunctæ servorum personæ in locandis fundis patrimonialibus vel emphyteuticariis ad principem pertinentibus, per diversos conductores non dividantur. Gerulus autem Callepius successorem habuit, cui idem imperator scripsit (d), quatenus dominium rerum ab imperatore donatarum anteriori donatario tradatur. Rationalium munus erat admini- **Rationalium munus.** strandis fundis patrimonialibus vel emphyteuticariis principis operam dare; ut ex tribus citatis Constantini epistolis clare liquet, & discimus ulterius ex duplici lege Codicis Theodosiani (e).

XII. Sub potestate ejusdem comitis sacrarum-largitionum, referente eadem Notitia Imp. Occid. procurator erat *Baphii Syracusani Siciliae*, id est loci, ubi lana & sericum pro purpura principis exco- **Baphii Syracusani procurator.** quebantur: vestes enim hujusmodi privatis personis vendere sub pœna capitis vetitum erat (f).

XIII. Post comitem sacrarum-largitionum in antedicta Notitia exhibetur comes rerum-privatarum, cui subiciebantur XI. rationales, totidemque procuratores. Ex quibus rationalibus quintus erat *rationalis rei-privatæ per Siciliam*. Pancirolus (g) veretur ne error aliquis irrepserit in hoc loco: verosimile enim non videtur ei, dupli- **Rationalis rei-privatæ per Siciliam.**

Tom. I.

N n n

cem

(a) Lib. 6. tit. 9.

(b) Hic, Dipl. III.

(c) Dipl. IV.

(d) Dipl. V.

(e) L. 1. de *Domibus ad rem privatam pertinentib.* & L. ult. de *Conlat. Fund. Patrim.*

(f) L. 1. Cod. Justin. *que res vus. non poss.*

(g) Comment. in Notit. Imper. Occident. cap. 42.

cem in Sicilia fuisse rationalem, illum scilicet *summarum* sub dispositione comitis sacrarum-largitionum, & hunc *rei-privatae*, cui imperabat comes rerum-privatarum: iccirco, secundo rejecto, primum tantummodo admittit. At contrarium tamen convincit epistola (a) imperatorum, Honorii & Theodosii *ad Macedonium comitem rerum-privatarum*, ubi de Sicilia nominatim agitur, veluti ipsi comiti rerum privatarum subjecta; cui consonat epistola (b) Theodorici Gothorum regis *ad Senarium virum illustrem comitem privatarum*.

CAPUT V.

De prætoribus, vice-prætoribus, & ex prætoribus.

Prælores magistratus Siciliae.

XIV. Sicilia temporibus reipublicæ Romanæ per prætores, teste M. Tullio (c), administrari gubernarique solita fuit; verum sub imperatoribus, loco prætorum, proconsules, consulares, correctores, aliosque magistratus varios sortita est; donec Justinianus ipsam Siciliam Belisarii opera a Gothis recuperaret. Tunc enim condita nova lege *de prætore Siciliae*, quam supra (d) exscripsimus, pristina dignitas prætoria eidem provinciæ restituta fuit.

Prætoris Siciliae munus.

XV. Hujus prætoris muneris erat, res civiles tractare, militariisque impensæ curam gerere; ad ejus tamen sollicitudinem publica tributa non pertinebant; sed comiti patrimonii Italiæ reservabantur; ut ex citata Constitutione plane liquet. Tanti erat auctoritas prætoris Siciliae, ut nullæ adversus sententias ejus porrigi possent appellationes, nisi ad quæstorem regis Urbis. Qui Constantinopolitanus quæstor, etsi maxima polleret potestate, quod tamen super provocaciones ejusmodi daturus erat iudicium, ipsi imperatori referre debebat, suprema potestate confirmandum; quemadmodum discimus ex altera Constitutione ejusdem Justiniani (e).

Auctoritas.

XVI. Ceterum de prætore Siciliae agitur præterea in epistola Pelagii papæ I. ad Cethegum patricium (f): *Sicuti filii nostri magnifici viri prætoris testificatione didicimus.* Pelagius II. Pont. Max. in sua ad clerum Catanensem epistola (g) memorat etiam Leonem prætorem: *Quum igitur hic filius noster magnificus vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis, quæ ibi mota sunt.* Initio pontificatus S. Gregorii magni ad præturam Siciliae Justinus evectus fuit, ut refert

Leo prætor.

(a) Hic, Dipl. xxii.

(b) Dipl. xxxix.

(c) In Verrem.

(d) Dipl. L.

(e) Dipl. li.

(f) Dipl. liv.

(g) Dipl. lvii.

refert epistola (a) ejusdem S. Gregorii inscripta ipsi *Justino prætori* Justinus. *Sicilia*. Ex eodem S. Gregorio Justinus in prætoriam dignitate Siciliæ Libertinum successorem habuit, ut patet ex ejus epistola ad Cyprianum diaconum (b): *Virum autem gloriosum dominum Libertinum prætorem*; de quo alibi (c) nos diserte egimus. Libertino successus est Alexander, ut discimus ex epistola (d) antedicti S. Gregorii data *Alexandro prætori Siciliæ*. Sub Leone Isauro Sergium Siciliæ prætorem fuisse narrat Johannes Zonara (e): *Anno, inquit, 717. interea Sergius Sicilia prætor cognita urbis obsidione Arabica, &c.*

Libertinus.

Alexander.

Sergius.

Prætoris sedes
ejusque vica-
rii.

XVII. Prætor in una ex principalioribus urbibus sedem suam tenebat, in aliis servatores suos, sive vice-prætores constituebat, teste S. Gregorio magno in epistola ad Theodorum episcopum Lilybœtanum (f); ubi agens de quodam Bonifacio, inquit: *Cujus scelera volumus utrum vera sint, ut fraternitas tua cum loci servatore prætoris examinet.*

XVIII. De prætoribus & vice-prætoribus hætenus, nunc de exprætoribus aliquid dicamus. Exprætores ii dicebantur, qui præturam antea gesserant: unde S. Gregorius scribens Libertino prætura Siciliæ jam privato, hanc præmisit epigraphem: *Libertino exprætori* (g).

Exprætores.

XIX. Quod prætor apud Græcos *ἱταρχος* dictus sit, hinc non casu factum, ut unus idemque Siciliæ rector nunc prætoris, nunc præfecti nomen obtinuerit: nam utramque significationem admittit Græca illa vox *ἱταρχος*. Adi quæ exposuimus supra (b). Et præterea consule hujus Dissertationis Cap. XIII. *de patriciis & præfectis.*

Prætor idem
q̄c præfectus.

CAPUT VI.

De exconsulibus.

XX. **I**llufrantibus nobis Siciliæ diplomaticæ historiam hæc duo occurrunt exconsules. Alter est Leo, de quo agit S. Gregorius, Paulo Scholastico scribens (i): *Et quia viro eminentissimo domino Leone exconsule veniente, vos in Sicilia remanere non suspicor.* Et rursus in epistola ad Petrum subdiaconum (k): *Gloriosè*

Exconsul Si-
ciliæ Leo.

Tom. I.

N n n 2

viri

(a) Hic, Dipl. LXI.

(b) Dipl. CXVIII.

(c) In notis ad Dipl. XCV.

(d) Dipl. CCXI.

(e) Ad annum 717.

(f) Dipl. XCVI.

(g) Dipl. CXII.

(h) In notis ad cl. Dipl. CCLXXIV.

(i) Dipl. LXII.

(k) Dipl. LXXVII.

Leontius. *viri Leonis exconsulis epistola concurrunt*. Alter est Leontius, cui ipse idem S. Gregorius plures dedit epistolas, ejusmodi portantes inscriptionem: *Leontio exconsuli (a)*. Hunc in aliis quoque epistolis passim *(b)* memorat ipsemet S. Pontif. Eos exconsules a S. Gregorio dictos putamus, non quod consulatum revera gesserant, quum satis antea, anno scilicet 541. Justinianus imperator dignitatem ejusmodi aboleverit; sed quod honorificum tantum titulum per chartam receperant: quem morem tunc temporis obtinuisse, facile datur intelligi ex alia epistola *(c)* ejusdem S. Gregorii: *Chartas exconsulatus expetiit, &c.* Nihilominus aut titulus iste non omni erat vacuus exercitio, aut certe iis tribuebatur, quibus alioquin dignitas inhærebat: nam ex epistolis superius laudatis plane liquet, Leontium exconsulem Mauricii imperatoris ministrum fuisse, ac ejus nomine in Sicilia rebus judicandis præfuisse. Confer cum his quæ exhibuimus supra Cap. II. n. VII.

CAPUT VII.

De defensoribus civitatum.

Defensorum
electio & mu-
nus.

XXI. **I**N urbibus quæ civium frequentia celebres erant, eorum decretis defensores eligebantur, quorum muneris erat, disciplinæ invigilare, plebem & decuriones ab omni insolentia compescere, mercatores & naucleros tueri, patientium injuriam querelas excipere, & alia id genus facere, quæ habentur in utroque Codice, Thodosiano & Justiniano *(d)*. Quot qualesque Siciliæ urbes honorificentiam hanc obtinuerint, amissis jam antiquitatis tabulis, gratis divinare non possumus. De Catana nihilominus & Syracusis dubitare non sinunt, epistola *(e)* Theodorici regis, inscripta *honoratis, possessoribus, defensoribus, & curialibus Catanensis civitatis; & epistola (f) Athalarici regis ad universos possessores & defensores Syracusanæ civitatis*. Lilyboëtanum vero defensorem nomine Sabinianum indicat & laudat S. Gregorius magnus Fantino defensori suo scribens *(g)*. Ceterum præter hos defensores civitatum erant illi ecclesiæ, de quibus aptius in præcedente Dissertatione nostra Cap. III, actum est.

CA-

(a) Hic, Dipl. CLII. CXCIX. CCIII.

(b) Dipl. CLXI. CXC. CXCVIII. CCI. CCXLVIII.

(c) Lib. 2. Epist. 53.

(d) Tit. de Defensoribus civitatum.

(e) In hac Collect. Dipl. XXXVIII.

(f) Dipl. XLI.

(g) Dipl. CXCI.

CAPUT VIII.

De actionariis publicis.

XXII. **I**N superiore Dissertatione nostra Cap. II. diserte egimus *de actionariis seu actoribus ecclesiæ*, quorum alii sub ditione rectoris administrando patrimonio ecclesiæ Romanæ operam dabant; alii autem cujusque ecclesiæ utilitatibus intendebant. Iis nihil commune erat cum actionariis publicis, sæcularis potestatis ministris, quos memorat S. Gregorius Petro subdiacono, rectori patrimonii ecclesiæ suæ in Sicilia scribens (a): *Qui dum de suo unde dare debeant, non habent, ab actionariis publicis mutuo accipiunt, & gravia comoda pro eodem beneficio persolvunt.* Et iterum in epistola ad Anthemium subdiaconum (b): *Pro quo ab actionariis publicis se remeantem queritur esse constrictum, impetentibus, cur servum juris publici sursum de illis partibus auferre præsumpsit.* Actionariis publicis actionarii ecclesiæ recentiores sunt. Sane primis sæculis ecclesiæ bona administrare, actionariorum publicorum munus erat: quare Theodosius junior, Sisino scribens (c), in administrando patrimonio ecclesiæ Ravennatis in Sicilia imperatoris actionarios partem aliquam habuisse refert.

Actionarii publici ab actionariis ecclesiæ diversi.

CAPUT IX.

De chartulariis.

XXIII. **C**Hartularii quinque in Sicilia fuisse noscuntur, Maurentius, Felix, Stephanus, Leo, & Anonymus quidam. Primum commemorat S. Gregorius magnus, Paulo Scholastico scribens (d): *Veniente autem viro magnifico domno Maurentio chartulario.* Alterius recordatur in epistola (e) ad Maximianum episcopum Syracusanum: *Presentium vero latorem Felicem, virum consularem, chartularium, salva fraternitati tuæ justitia, commendamus.* De tertio agit ipsemet S. Gregorius in epistola (f) inscripta ipsi Stephano chartulario: ut monachos duos sui status desertores jubeat retrudi, & monasterio consuetudines novas imponi non sinat. Et rursum in epistola (g) ad Johannem abbatem: *Quia Stephanus chartularius*

Chartulariorum Siciliae numerus.

(a) In hac Collectione, Dipl. LXIX.

(b) Dipl. CCXXXIII.

(c) Dipl. XXVIII.

(d) Dipl. LXII.

(e) Dipl. LXXXIV.

(f) Dipl. LXXXV.

(g) Dipl. XCI.

larius dicitur imminere, ut cum prædictus Florianus in publicum transferat, & grave nobis est cum publico litigare: unde necesse est nobis, aliquid cedere, ut possimus eandem causam ad compositionem perducere. De Leone mentionem facit ipse idem S. Gregorius, Secundino episcopo Tauromenitano scribens (a): *Præsentium portitor Leo chartularius, ad nos veniens, indicavit.* Anonymum vero memorat Photius pseudo-patriarcha Constantinopolitanus in epistola (b) ad Theophanem monachum: *Qui chartularii manus isthic ab imperatore adeptus est, hoc dicens, celeberrimæ Siciliae exitium obtigisse.*

Eorum officium.

XXIV. Ex testimoniis modo laudatis plane liquet chartularios ministros fuisse imperatoris, quorum munus erat, custodiæ imperialis archivii intendere, pecunias publicas tractare & administrare, necnon iudicis partes sustinere: unde de eodem Stephano, qui iniuste ac nimium Siculos gravabat, ad Constantinam augustam hæc scripsit S. Gregorius (c): *In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium chartularius, tanta præjudicia, tantasque oppressiones operari dicitur, invadendo loca singulorum, atque sine ditione caussarum per possessiones, ac domos titulos ponendo, ut si velim acta ejus singula, quæ ad me pervenerunt, dicere, magno volumine hæc explere non possim.* Ceterum a chartulariis imperatoris diversi plane erant chartularii ecclesiæ, qui frequentius notarii dicebantur. Consule quæ de iis exposuimus in Dissertatione proxime præcedente, Cap. IV. de notariis, & chartulariis.

C A P U T X.

De scribonibus.

Scribonum Siciliae officium.

XXV. **A** pud Anastasium Bibliothecarium (d) scribo accipitur pro satellitum præfecto; sed apud Siculos officium honoratius sonabat, quale erat illud colligendi probandique tyrones; ut discimus ex S. Gregorio, qui Petro subdiacono & rectori patrimonii ecclesiæ suæ in Sicilia scribens (e): *Venientibus, inquit, scribonibus, qui sicut audio jam illuc tyrones colligunt, loci tui servatori deputa, ut parum aliquid xenii offerat.* De huiusmodi tyronibus fit quoque mentio in epistola Imp. Honorii & Theodosii ad Machedonium comitem rerum-privatarum (f); & præterea disertissime agitur in

(a) Hic, Dipl. cxciii.

(b) Dipl. cclxxx.

(c) Dipl. cxxi.

(d) In *Vigilio*, atque in *Theodoro*, & alibi passim.

(e) Dipl. lxxxvi. §. *Venientibus*.

(f) Dipl. xxii.

in Codice Theodosiano (a). Porro scribonibus aliquid xenii ex patrimonio S. Petri offerri præcipit S. Gregorius, per manus autem ejus, quem Petrus subdiaconus Romam profecturus, loco sui in Sicilia deputaverit: *Quatenus sibi eos placabiles reddat*. Nam scribones turpi existimatione erant apud omnes, potissimum apud ipsum eundem S. Gregorium, qui Gentioni hocce munere fungenti, quamvis bonum esse non ignoraverit, maluit annis singulis ex patrimonio ecclesiæ per defensorem suum in Sicilia (b) gratis dari porcos viginti, totidemque verveces, & gallinas sexaginta, quam ei propter malam scribonum opinionem, ecclesiæ possessionem sub specie locationis committi: *Propter malos, inquit, scribones judicavimus in hac nos causa nec bono committere*. Ceterum in hoc Codice frequens admodum est memoria Azimarchi scribonis in Sicilia, cui epistolas (c) tres inscripsit ipsemet S. Gregorius; & de eo agit ulterius in epistola (d) ad Secundinum & Johannem episcopos Siciliæ.

Scribones mala existimatione affecti.
Gentio scribo.

Azimarchus.

C A P U T X I.

De strategis.

XXVI. **C**onstantinus & Irene imperatores in sua divali sacra, quam exscripsimus supra, sub n. cclxxvi. strategum Siciliæ memorant, cui nimirum jubent, quamobrem Adriano papæ, Roma Constantinopolim naviganti, ad synodum adversus Iconoclastas celebrandam, quidquid iter agendi causa necessarium fuerit, summa cum liberalitate suppeditaret. Alios antiquos strategos Siciliæ indicat Octavius Cajetanus (e); sed exactis Saracenis, numero plures, in Mesanensi potissimum urbe claruisse, discimus ex Constitutionibus Regni (f), ex Hugone Falcando (g), & ex omnibus pene tum antiquis, tum recentioribus historiæ Siculiæ scriptoribus.

Plures in Sicilia strategis.

CA-

(a) Lib. 7. tit. 13. de Tyronibus.
 (b) Hic, Dipl. ccvii.
 (c) Dipl. ccvi. ccxxxvii. & ccxxxix.
 (d) Dipl. ccv.
 (e) Isag. ad Hist. Sicil. cap. 43. n. 25. & seqq.
 (f) Lib. 1. tit. 69. §. 2.
 (g) Hist. Sicil. pag. 663, 669, & 671.

CAPUT XII.

De magistris militum.

Magistrorum
militum offi-
cium & nu-
merus in Si-
cilia.

XXVII. **M**agistri militum dicti sunt qui copiis militaribus præerant : ab initio duo tantummodo fuere , ad quos , teste Zolimo (a) , Constantinus magnus a præfectis Prætorio imperium militare transtulit : quorum alter equitibus , peditibus alter præerat . Horum numerum , quemadmodum testatur idem auctor (b) , inde auxit Theodosius : unde non mirandum si plures in Sicilia magistri militum uno eodemque tempore claruisse noscuntur : veluti sunt, Maurentius (c) , Zittanus (d) , & Apollonius (e) .

CAPUT XIII.

De patriciis , præfectis , & expræfectis :

XXVIII. **P**lura de patriciis eo libentius disserere prætermittimus , quo dignitatem hanc fusiori notitia profecti sunt , Sigonius , Panvinius , Gothofredus , aliique venerandæ antiquitatis cultores eximii . Inter patricios , de quibus fit mentio in hac Collectione , primus est Cassiodorus , cui quod nascentes in Sicilia tumultus auctoritate sua compescuerat , patriciatus dignitatem contulit Theodoricus Gotthorum rex (f) . Post Cassiodorum occurrit Venantius exmonachus Syracusanus , ejusmodi patriciatus dignitate quoque donatus ; ad quem triplicem epistolam (g) dedit S. Gregorius magnus : epistolam aliam ipsemet S. Gregorius inscripsit *domno Venantio patricio & Italiae jugalibus* (h) .

Cassiodorus
patricius.

Venantius Sy-
rac.

Venantius Pa-
norm.

XXIX. Ab antedicto Venantio diversus plane fuit Venantius patricius Panormitanus , cui semel atque iterum scripsit idem S. Gregorius (i) ; quemque ulterius memorat Fantino defensori Panormitano scribens (k) . Deinde ex epistola (l) Leonis papæ III. ad impe-
rator-

(a) Lib. 2.

(b) Lib. 4.

(c) Hic , Dipl. CXLIV. CXLV. & CCXXXIV.

(d) Dipl. CXC.

(e) Dipl. CXCVI. & CXCVII.

(f) Dipl. XXXIV.

(g) Dipl. LXV. CXXXII. & CCXVI.

(h) Dipl. CLXXXI.

(i) Dipl. CCXLIV. & CCLIII.

(k) Dipl. CLXX. & CCXXXIV.

(l) Dipl. CCLXXXVIII.

ratores Carolum magnum anno 813. scripta duo alii patricii Sicilienses nobis innotescunt, Constantinus & Gregorius. Antedicto Constantino nil commune fuit cum Constantino altero patricio, quem de militum intemperantia decimo ineunte sæculo Tauromenii libere objurgavit S. Elias Ennensis; quemadmodum constat ex vita ejusdem sancti apud Octavium Cajetanum (a), & Socios Bollandianos (b). Ad Constantinum hunc juniorem pertinere videtur vetus sigillum plumbeum, quod Tauromenii repertum apud nos habemus; cui est inscriptio Κωνσταντῆ Πατρικ . . . Σικελίας. Constantino patric . . . Siciliae. Ad ipsum eundem Constantinum spectat, ni fallor, Græca inscriptio, quæ exstat in majori templo oppiduli Molæ supra ipsam Tauromenii urbem ædificati, quam ita legimus; ΕΚΤΙΣΘΗ ΤΟΤΟ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟΝ ΥΠΙ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΤΡΙΚΙ . . . Conditum est hoc Castrum sub Constantino patrici . . .

Constantinus.
Gregorius.
Constantinus
alter.

XXX. Ceterum patricii dignitas taliter disponebatur, quatenus non vili personæ concederetur, nec ignotæ, vel elatæ; sed valde notæ imperatoribus, fideli satis, ac prudenti, quemadmodum apud Paulum Foro-Julianum (c) testatum reliquit antiquitas. Apud quem exstat & forma constituendi ejusmodi patricios: Protospatharius, inquit, *veniens ante imperatorem, osculetur suum humerum, & dicat: Maxime imperatorum, adest quem vocasti. Tunc stet ad sinistram imperatoris illius Hyparchus, quem nos dicimus præfectum, & dicat ei imperator: Cum protospathario futurum patricium adducito. Dum autem venerit patricius, in primis osculetur pedes imperatoris, deinde genu, ad extremum osculetur ipsum: tunc osculetur omnes Romanos circumstantes, & dicant omnes: Beneveniat. Nobis nimium laboriosum esse videtur concessum nobis a Deo ministerium solum procurare: quocirca te nobis adiutorem facimus, & hunc honorem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei, & pauperibus legem facias, & inde apud altissimum judicem rationem reddas. Tunc induat eum imperator manum, & ponat ei in dextro indice annulum, & det ei bombacinum propria manu scriptum, ubi taliter contineatur scriptum: Eslo patricius, misericors, & justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum, & dimittat. Eadem fere habet Cassiodorus (d), nisi quod præter chlamydem, etiam calceos addit. Consule figuram Caroli magni in patricii habitu a Mabillonio (e) exhibitam.*

Patricii constituendi formula.

XXXI. Patriciatus dignitatem feminis quoque noscimus datam: hinc in nostra hac Collectione epistolam S. Gregorii magni invenies, Italice patriciæ inscriptam (f). Rursum & alteram ad Johannem

Patriciatus dignitas feminis quoque data.

Tom. I.

000

epi-

(a) Tom. 2. *Sancior. Sicilor.* pag. 73.

(b) *Act. Sancior.* mensis Augusti die 17. de S. Elia Ennensi.

(c) *Histor. de Gestis Longob.*

(d) Var. lib. 3. Epist. 9.

(e) In *Supplem. Dipl.* pag. 40.

(f) Hic, Dipl. ci.

episcopum Syracusanum datam (a), in qua recordatur ipsemet S. Gregorius, *gloriosæ filia Rusticana patriciæ*. Quibus addi potest epistola Lucii præfecti ad Imp. Leonem & Constantinum (b); ubi agitur de Heliodoro mago Catanensibus infestissimo, *Barbaræ patriciæ* filio.

Præfecti.

XXXII. Patriciis proximi erant præfecti. Nam patricios (Du-Gang (c) verba exscribimus) *etiam peculiari nomenclatura appellabant, Sicilia & Longombaridiæ præfectos, Constantinopoli ab augustis submissos*. Quod plane confirmat antedicta historia S. Eliæ Ennensis, ubi unus idemque imperatoris minister in Sicilia, nomine Constantinus, & patricius & præfectus appellatur. Subjiciamus ejus verba: *Pari etiam licentia, ac libertate patricium Constantinum objurgans* (S. Elias): *Quin dicebat, præfekte, populos tuæ curæ ac fidei creditos a turpissimis factis prohibes?* Præfectus deposita dignitate, expræfecti nomenclaturam retinebant: hinc adest S. Gregorii epistola (d) ad Maurilionem expræfectum.

Expræfecti.

DISSERTATIO VIII.

De antiquis ponderibus & mensuris Siciliae, in hoc primo Volumine Cod. Dipl. commemoratis.

CAPUT I.

De ponderibus.

I. **Q**uoniam frequens est in hoc primo Volumine Siciliae diplomaticæ ponderum mentio & mensurarum, nostræ prorsus ætati incognitorum, non in vacuum me puto laborare, si brevi velut compendio ejusmodi pondera & mensuras ad calculos revocemus, & cum ponderibus & mensuris nostrorum temporum, ut fieri potest, conferamus. Haud nos latet, eruditissimum virum Johannem Baptistam Hodiernam opusculum de ponderibus & mensuris patriis in lucem emisisse; at is tamen de antiquis minus sollicitus, hodiernis Siculis cum veteribus Romanis, Græcis, & Hebraicis comparandis, totus intendit. Atque ita in hoc argumenti genere actum agere non videor, sed necessariam prorsus provinciam illustrandam nancisci reor. Et ut meliori clariorique ordine progrediar, agam primum de ponderibus, inde de mensuris. Et quoniam inter pondera præstantius est talentum, sacris profanisque
scri-

(a) Hic, Dipl. ccxxiv.

(b) Dipl. cclxxiv.

(c) In suo Glossario.

(d) Dipl. ccxl.

scriptoribus satis cognitum, illi igitur exponendo prius hærendum duxi.

II. Talentum de quo fit mentio in hac Collectione nostra (a), **Talentum.** non realis, sed imaginarius nummus fuit. Si minarum seu librarum numerus, quibus constabat, spectetur, unum omnibus, atque idem talentum erat: utpote quod apud omnes populos sexaginta minas, seu sexmille drachmas, siue denarios contineret; si autem minarum valor attendatur, diversa talentorum genera constituamus, oportet: nam, sicut drachmæ in quibusdam locis minores erant pretio, & pondere, quam in aliis, sic & minæ ex drachmis compositæ. Hinc non casu factum, nec scriptorum obscuritas, ut talentum, quo utebantur Siculi, dictum sit, *talentum Siculum*, aut *Syracusanum*. Hocce talentum, secundum Suidam decimi sæculi scriptorem (b), antiquitus vigin-
tiquatuor minas Atticas habebat; sed ætate sua duodecim tantum continebat: *Unde primum valebat drachmis Atticis duabus mille, & quadringentis: secundum mille ducentis.* Verba sunt Bartholomæi Beverini (c). Qui alibi (d) hujusmodi talenta sicula cum hodierno aureo, ex decem juliis confiato conferens, refert: *Talentum Siculum vetus argenteum, aureos habuisse cxxl.* Et: *Talentum Siculum novum argenteum, aureos habuisse cxx.* Noster Hodierna superius laudatur (e), hocce vetus talentum Siculum non memorat, sed hodiernum, quod centipondium dicimus, & patria voce *contaro*: utpote quum centum rotulis Siculis constet, instar talenti Hebraici ex centum minis Atticis compositi.

III. Etsi multa fuerint, ac varia, pro varietate gentium, & re- **Solidus.** gionum, solidorum genera, ut erudite differunt, Budæus, Cæpulis, Du-Gang, & Beverinus modo laudatus; at Siculis tamen solidus aureus semper usui fuit, nimirum qui constabat ex auro cocto; ut plane liquet ex epistola imperatoris Constantini magni ad Eufraxium rationalem Siciliae, Sardiniae, & Corsicæ (f). Eundem solidum aureum memorat ulterius S. Gregorius magnus, Petro subdiacono rectori patrimonii S. Petri in Sicilia scribens (g): *Ut ad celebrandum dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus, in auro solidos decem.* Et quidem sub nomine solidi, de quo frequens in hac Collectione (h) occurrit mentio, alium ab aureo diversum non venire, plane liquet ex eodem S. Gregorio, qui centum illos simplices soli-

Tom. I.

O o o 2

dos,

(a) Hic, Dipl. cclxxxiii.

(b) In suo *Lexico* verba *Talentum*.

(c) *Synagm. de Ponder. & Mensur.* pag. 107.

(d) *Ibid.* pag. 221.

(e) In *Opusculo de Statuta del momento* pag. 21.

(f) In hac *Collect.* Dipl. 111.

(g) Dipl. lxxi.

(h) Dipl. xxiii. lviii. lxx. & alibi passim.

dos, quos Eusebio abbati per antedictum Petrum subdiaconum dari præceperat (a), in epistola ad ipsum Petrum (b), solidos aureos appellat. Item Judæis latifundia ecclesiæ in Sicilia colentibus, ubi ad Christum fuerint conversi, ita minui vult (c) pensionum onera, ut ex tribus solidis unus relaxetur, & ex uno tremissis: qui, ut mox dicemus, nummus erat, tertiam solidi aurei partem valens.

Solidi valor. IV. Quilibet solidus septimæ unciz pars erat, & quatuor scripulis constabat; ut discimus ex epistola Constantini magni, superius laudata: *Siquis, inquit, solidos appendere voluerit auri costi, septem solidos quaternorum scripularum nostris vultibus figuratos appendat pro singulis unciis, quatuordecim vero pro duabus.* Non eandem semper fuisse solidi æstimationem, sed variam, docent nos rei nummariz scriptores, apud quos, ne verbum quidem legimus de mutatione in solido Siciliae inducta. Nihilominus in tantis obfusis prolapsæ antiquitatis tenebris S. Gregorius facem nobis præbere videtur, qui ætate sua tanti solidum Siculum fuisse perhibet, ut quindecim argenti libræ trecentis solidis taxarentur (d).

Tremissis. V. Solido proxime accedit tremissis, nummus tertiam solidi partem continens. Hujus monetæ usus apud Siculos obtinuit; quemadmodum datur intelligi ex epistola, quam S. Gregorius magnus Cypriano diacono & rectori patrimonii Siculi dedit (e): *Quod ita quoque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit, si solidi pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat.*

Libra. VI. Libra notissimum ponderis genus, alias *pondo, as, & mina* appellata. Olim, sicut & tunc, partibus duodecim constabat, quæ unciz appellabantur. Ejus usum tum ponderando auro, tum argento invenimus adhibitum; de auro agit S. Gregorius magnus in epistola (f), quam Petro subdiacono & rectori patrimonii sui in Sicilia inscripsit. Ibi: *Quinquaginta vero auri libras, nova frumenta ab extraneis compara.* Rursum in epistola ad Johannem (g) episcopum Syracusanum: *Sed acceptis decem auri libris, tunc Theodorus, magister militum obsitit.* Et iterum in epistola ad eundem Johannem (h): *Decem libras auri, &c.* De argento vero libra ponderato, testimonium perhibet ipsemet S. Gregorius in epistola (i) ad Donum episcopum Messanensem: *Ut de argento Meriensis ecclesia, cujus miles esse dignoscitur, quod apud vos est, quindecim ei libras, accepto ab eo*
de-

(a) Hic, Dipl. LXXXIX.

(b) Dipl. LXXXVI. §. *Præterea unum nobis.*

(c) Dipl. CXIII.

(d) Dipl. CXXXVII.

(e) Dipl. CXIII.

(f) Dipl. LXXVII.

(g) Dipl. CLXXXIII.

(h) Dipl. CLXXXIV.

(i) Dipl. CXXXVII.

desuscepto, dare modis omnibus debeatis. Libra item a Siculis nostris, sicut & a Romanis, pro nummo aereo, seu aliquo pecuniarum acervo accipiebatur, & eadem fuisse videtur, ac as ille libralis, qui Doricis oram Italiæ incolentibus usui erat; ut post Pitiscum (a) observavit Beverinus (b). De qua libra locutum fuisse S. Gregorium, quum Petro subdiacono (c) scriberet, vel ex contextu ejusdem epistolæ plane liquet. Ibi: *Sed tua experientia, sive in hoc, quod per libram amplius, sive in aliis minutis oneribus..... Et neque siliquas extra libras, neque libram majorem, neque onera supra libram majora exigere debeant.*

VII. Quoniam libra in uncias dividi solita erat, postquam igitur de libra egimus, de uncia aliqua expendere operæ pretium esse arbitramur. Ergo uncia, quam memorat (d) Constantinus magnus, Eufraxio rationali Siciliæ scribens, duodecima libræ pars erat, atque in semunciam, duellam, sicilicum, sextulam, scripulum, & siliquam opportunius dividebatur: semuncia dimidiam unciam partem continebat, duella tertiam partem, sicilicus quartam, sextula sextam, scripulum vigesimamquartam, siliqua vero sextam scripuli. Ex his unciam partibus, duarum tantummodo in hac Collectione mentio occurrit, scripuli scilicet (e), & siliquæ (f).

VIII. Et ne aliquid prætermisisse videamur, notatu dignum remur, quod uncia ultra ponderalem significationem duodecima cujusque rei pars dicebatur; ut patet ex epistola S. Gregorii magni ad Johannem abbatem (g). Et magis proprie de hereditate accipiebatur: nam veteres integram hereditatem *asscm* appellabant, ejusque partes *uncias*: iccirco cui integra hereditas debebatur, heres ex asse dictus erat; cui sex unciam, heres ex semisse; cui quatuor, heres ex quadrante, &c. Et in hac significatione accipienda est unciam vox semel, iterum, atque tertio (h) hocce in Codice adhibita. Ceterum uncia numerus est aureus, triginta tarenos valens (i), qui temporibus Jacobi (k) in usu erat, & nostra hac ætate cudi rursus coepit.

Uncia.

Ejus variæ significatione.

CA-

(a) *Lenic. Antiq. Rom.* tom. 2. pag. 456.(b) *De Ponder. & Mensur.* pag. 75.

(c) Hic, Dipl. LXIX.

(d) Dipl. III.

(e) Cit. Dipl. III.

(f) Dipl. LXIX.

(g) Dipl. XCI.

(h) Dipl. LXIX. cxciv. & ccxxxvi.

(i) Du-Cang in suo *Glossar.* verbo *uncia*, & verbo *tarenus*.

(k) Capitula regis Jacobi cap. 7.

CAPUT II.

De mensuris.

- IX. **D**E ponderibus hactenus, nunc de mensuris pauca delibare visum est; quæ, quod in duplici existant differentia, quum aliquæ liquidis mensurandis, aliquæ vero aridis serviebant: de utrisque igitur distincto ordine agendum erit. Et primo quidem de liquidorum mensuris, quæ tres erant, nempe decimatus vel decimata, amphora, & orca.
- Decimatus.** X. Decimatum memorat S. Gregorius magnus (a), Petro subdiacono & rectori patrimonii S. Petri in Sicilia mandans, quatenus cuiusdam Godiscalchi filio inopi & cæco, pro sustentatione vitæ, *vini decimatas viginti* inter alia suppeditet. Rursum eidem Petro subdiacono præcipit (b), ut Sisinnio, Samnii olim iudici, in Sicilia inopia laboranti, quatuor solidos annuos ministret, & *viginti decimatos vini*. Decimatus, mensura est vini, librarum sexaginta capax; ut patet ex Anastasio (c): *Decimatus, inquit, duas pensantes per unamquamque decimatam libras sexaginta.*
- Amphora.** XI. Decimato grandior erat amphora, sic appellata, quod duplicem ansam haberet, unde facilius ferri posset. De eâ fit mentio in epistola (d) antedicti S. Gregorii ad eundem Petrum subdiaconum, quem monet, ut in celebratione novæ basilicæ faciendâ, inter res alias, det pauperibus erogandas, *vini amphoras triginta*. Amphora vas erat fictile, continens vini libras octoginta; ut plane demonstrat Bartholomæus Beverinus (e), quem consule.
- Orca.** XII. Ipse idem S. Gregorius in epistola modo laudatâ, ab antedicto Petro subdiacono etiam dari præcipit, *olei orcas duas*. Orca, vox Hispanica est, vas sonans incertæ quantitatis, oleo, aut etiam vino conservando aptissimum; ut constat, ex Varrone (f), S. Gregorio Turonensi (g), & S. Isidoro (h).
- Modius.** XIII. Superest jam nunc, ut de aridorum mensuris agamus, nimirum de his quarum Codex noster recordatur: quales sunt, modius & sextarius. Horum primum indicat S. Gregorius magnus in epistola ad antedictum Petrum Subdiac. & rectorem patrimonii Siculi, de emendan-
- dis

(a) Hic, Dipl. LXX.

(b) Dipl. LXXXVI. §. *Præterea unum.*(c) In *Adriano.*

(d) Dipl. LXXI.

(e) *De Ponder. & Mensur.* pag. 116. & seqq.(f) *De Re rustica* lib. 1. cap. 13.(g) *Hist.* lib. 4. cap. 44.

(h) Lib. 20. cap. 6.

dis gravaminibus rusticorum (a); & in altera ad ipsum Petrum, ut annis singulis viginti quatuor modios tritici, fabæ quoque modios duodecim Godiscalchi filio inopi & cæco, suppeditet (b); item in alia, ut Pastori oculis infirmo, annuos tritici modios trecentos, necnon & fabæ modios totidem præstare non differat (c); rursus in epistola ad Cyprianum diaconum, ut Zenoni episcopo ex rebus ecclesiæ in Sicilia, det modiorum tritici duo millia pauperibus distribuenda (d); demum in epistola ad Pantaleonem notarium, quem laudat, quod injustam modii mensuram ad justam redegerit (e).

XIV. Modius, quo rectores patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia frumenta a colonis recipiebant, grandior justo erat: nam quum decem & octo sextariorum esse debuerit (f), viginti quinque sextariis constabat; quem quod Pantaleon notarius integritatis amator, justa adhibita mensura, confregerit, S. Gregorius fraudem jure execratus, notarii sui diligentiam commendat; eumque hortatur, ut perceptam ex injusto modio pecuniam, colonis pauperibus secreto distribuat (g). Ex his plane liquet, modium Siculum duobus sextariis Romano grandiozem fuisse. Romanus enim non decem & octo, ut Sículus, sed sexdecim tantum continebat sextarios; quemadmodum patet ex Plebiscito, quod duo Silii, Publius & Marcus tribuni plebis rogarunt anno ab Urbe condita quingentesimo decimo: *Sexdecim sextarii in modio sient.*

Modius Siculus diversus a Romano.

XV. Sextarius, quæ modii pars erat, tam aridis, quam liquidis mensurandis serviebat. Hinc apud M. Tullium (h), memoratur, *sextarius aquæ*; apud Livium (i), *sextarius vini*; & in antedictis epistolis S. Gregorii, *sextarius frumenti*. Fuit sextarii capacitas unciarum frumenti quindecim, aquæ autem & vini unciarum viginti: unde in Plebiscito superius laudato, hæc leguntur: *Sextarius æquus libræ cum besse fiet*. Sextarius in duodecim cyathos divisus erat; quorum duo dicebantur *sextans*, tres *quadrans*, quatuor *triens*, quinque *quincunx*, sex *semissis*, septem *septunx*, octo *bes*, novem *dodrans*, decem *dextans*, & undecim *deunx*. Ad Beverinum (k).

Sextarius.

DIS-

(a) Hic, Dipl. LXXIX.

(b) Dipl. LXX.

(c) Dipl. LXXIII.

(d) Dipl. CXXII.

(e) Dipl. CCLVIII.

(f) Dipl. LXXIX.

(g) Dipl. CCLVIII.

(h) 2. De Offic. cap. 16.

(i) Lib. 7.

(k) De Ponder. & Mensur. pag. 153.

DISSERTATIO IX.

De statu Ecclesiæ Siculæ sub Saracenorum tyrannide.

Rogeri comitis testimonium de statu Siciliæ.

I. **Q**ui de studio antiquitatis Siculæ non satis bene merentur, in eam facile inclinant opinionem, ut velint rei ecclesiasticæ Siciliæ per Saracenos non vulnus tantum, sed interitum inflictum esse ita, ut tunc cessarit omnino religionis Christianæ studium. Is sic opinandi viam inter primos stravisse videtur, qui Saracenicæ tyrannidis e Sicilia abigendæ auctor exstitit primarius, comes Rogerius. Is in charta dotationis Messanensis ecclesiæ (a), Siciliam a se inventam perhibet, *terram Saracenorum, habitaculum nequitiae & infidelitatis*. Eisdem ferme verbis utitur in scriptura reedificationis ecclesiæ Catanensis (b): *Terra Sicilia, terra Saracenorum: habitaculum nequitiae & infidelitatis*. Et expressius loquitur in suo de erectione Troinensis ecclesiæ diplomate (c): *In nomine sanctæ & individuae Trinitatis. Anno ab incarnatione Domini 1082. Indictione vi. tempore domini Gregorii venerabilis præsulis sedis apostolicæ. Respexit Dominus oculo misericordiæ suæ miseras Siciliensis ecclesiæ, quas passa est longa Saracenorum oppressione. Felix dies & multa celebritate notandus, quo primum Siculorum fines aggressus Nortmannus. Proinde enim Ecclesiæ Domini roboratur: Christianum nomen extollitur: clerus & populus Christianus augetur; Saracenorum vero multitudo offenditur, quæ tantum & talem meruit habere comitem. Per quem Christianum viget nomen, & Christianus populus suam recuperat dignitatem; gentilitas vero, ut dignum est, suam incurrit perniciem. Hujus ergo laus non desinat in sæcula, cujus constitutionis potentia Siciliensis erigitur Ecclesiæ: clericorum ordo jam convertitur ad summa: ipse post obitum sit præmium, qui est Ecclesiæ primum fundamentum.*

Item & Urbani papæ II.

II. Eadem, immo non eadem, sed longe clariora exhibet Urbanus papa secundus in epistola (d), quam Syracusano episcopo Rogerio dedit: *Effera enim, inquit, Saracenorum gens præfatam insulam ingressa, quoscumque ibi Christianæ fidei cultores reperit, alios gladio peremit: quosdam exilio deputavit: plures miserabili servitute oppressit. Sicque Christiana religio per tres centum fere annos a Dei sui cultura cessavit.*

Saniori mēte explicantur.

III. Ad hæc venerandæ antiquitatis testimonia facilis responsio est & multiplex. Et quidem non is certe fuit Rogerii atque Urbani sensus,

(a) Pyrrhus *Notit. Eccles. Messan.* ad annum 1090.

(b) Grossus *Catana sacra* ad annum 1091.

(c) Pyrrhus *Notit. Eccles. Troinens.* ad annum 1082.

(d) Idem *Notit. Eccles. Syracus.* ad annum 1093.

sus, ut allifam prorsus voluerint & attritam rem ecclesiæ Siciliæ, sed infirmam certe, languore confectam, & reparatione dignam. Porro in ipso eodem diplomate erectionis Troinensis ecclesiæ ipsemet Rogerius memorat, *presbyteros episcopatus, tam Latinos, quam Græcos*: eos scilicet quos græcanitani addictos in his partibus invenerat, & alios quos ipse latinis intromittendæ studiosus, juxta Latinorum morem ordinari curaverat. Adi Tractatum nostrum, *de Divin. Siculor. Offic. (a)*.

Presbyteros in Sicilia invenit Nortmanni.

IV. Sententiæ nostræ fidem quoque astruit Gaufridus Malaterra, testis coævus & oculatus, qui de rebus per ipsum Rogerium in Sicilia & propter Siciliam gestis historiam scribens (b), de Christianis Siculis passim mentionem facit, & potissimum de his, qui appropinquanti Troinam Rogerio maxima cum lætitia occurrerunt, & una cum eo festum natalis Domini sollemniter celebraverunt. *Inde Troinam adveniens a Christianis civibus, qui eam incolebant, cum gaudio susceptus urbem intrat: pro velleque suo ordinans, ibidem natale Domini celebrant*. Hæc Malaterra, qui etiam est auctor, non populum modo & clerum ritu Græco, sed & episcopos quoque Christianæ religionis custodes vigilantissimos, inventos esse a Nortmannis: unde Panormitanum memorans principi templo suo dejectum, & in paupere ecclesia S. Cyriaci Dei cultum exsequentem, inquit (c): *Archiepiscopum qui ab impiis dejectus, in paupere ecclesia S. Cyriaci, quamvis timidus, natione Græcus, cultum Christianæ religionis pro posse exsequebatur, revocantes restituit*.

Clericos quoque & Christianos.

Item & episcopos.

V. Argumentum plane confirmat historia liberationis Messanæ, a Balutio primum (d), tum a Muratorio (e) in lucem emissa: ex qua discimus clare, Rogerium non sponte sua in Siciliam emenso freto navigasse, sed invitantibus, ac jurejurando socios pii certaminis se ultro offerentibus Christianis Siculis. Hujus historiæ testimonium, quod prolixius sit, quam ut commode hic exscribi possit, habebis in principio secundi Voluminis nostri hujus Codicis Diplomatici.

Nortmanni liberandæ Siciliæ invitati a provincialibus intendunt.

VI. Rem testatam præterea reddunt Capitula confraternitatis venerabilissimæ imaginis S. Mariæ Naupactitessæ Panormi, anno Christi 1048. concinnata, & a nobis hic Dipl. cxcviii ex charta membranacea manu exarata regiæ capellæ S. Petri hujus urbis, in lucem emissa. Quæ erudiunt nos, imperitantibus in Sicilia Saracenis, Panormitanos non privatis modo, sed & publicis processibus operam dare consuevisse. Et in nostris ad eandem scripturam admonitionibus, Siculis aliis a Saracenorum rege Melauta, Bulfaraci filio, facultatem prope similem factam fuisse ostendimus, secuti auctoritatem Conradi,

Publicæ processiones Saracenorum tempore in Sicilia celebratæ.

Tom. I.

P p p

qui

(a) Cap. 12.

(b) Lib. 2. cap. 18.

(c) Idem lib. 2. cap. 45.

(d) Tom. 6. *Miscellan.* pag. 174.

(e) Tom. 6. *Rer. Italic. Script.* col. 616.

qui de eodem Melauta scriptum reliquit: *Concessit Siculis Christianis, ut audirent divina palam; & sacerdotibus, ut portarent corpus Christi ad infirmos.*

Sancti plures
in Sicilia quæ
Saraceni do-
minarentur.

VII. Et ne illustrandæ rei meridiana luce clariori, diutius quam par est, intendamus, legat curiosus lector historiam monasterii S. Philippi de Agyrio non uno tantum sermo Dei sub Saracenorum tyrannide illustrati (a): legat præterea vitam S. Lucæ abbatis Demonæ (b); vitam S. Leonis-Lucæ Corilionensis (c), S. Sabbæ Agyrensis (d), & S. Simeonis Syracufani (e).

F I N I S.

IN-

-
- (a) *Amicus Sicil. Sacr. lib. 4. par. 2. notit. 13.*
 (b) *Octavius Cajet. tom. 2. SS. Siculor. pag. 96.*
 (c) *Idem pag. 80.*
 (d) *Idem pag. 100.*
 (e) *Socii Bolland. Act. Sanctor. die 1. Junii.*

I N D E X

Eorum ad quos data sunt Diplomata,
& qui ea dederunt.

A

Abbati monasterii S. Mariæ de Latina Jerosol. Benedictus papa IX. *in Append. Dipl. 29.*
 Adeodatus illustri S. Gregorius magnus, *Dipl. 198. 208.*
 Adeodato Servo Dei S. Gregorius magnus, *d. 250.*
 Adilæ viro senatori Theodoricus rex, *d. 37.*
 Adriano notario Siciliæ S. Gregorius magnus, *d. 189. 230.*
 Adriano notario, Romano defensori, &c. S. Gregorius magnus, *d. 174.*
 Adriano notario Panormitano S. Gregorius magnus, *d. 227.*
 Adriano patrimonii rectori, Leoni Ep. &c. S. Gregorius magnus, *d. 254.*
 Adriano papæ I. Constantinus & Irene Imp. *d. 276.*
 Adrianus papa II. S. Ignatio patriarchæ, *d. 287.*
 Alexandro prætori Siciliæ S. Gregorius magnus, *d. 211.*
 Amalafuntha Reg. Justiniano Imp. *d. 48.*
 Amalafunthæ reginæ Justinianus Imp. *d. 47.*
 Amandino domestico S. Gregorius magnus, *d. 200. 204.*
 Anastasio Imp. Orient. Hormisda papa, *d. 40.*
 Anthemio Subd. S. Gregorius magnus, *d. 233.*
 Antoninæ, & Barbaræ S. Gregorius magnus, *d. 217. 232.*
 Antonio Subd. & Dometio Abb. S. Gregorius magnus, *d. 165.*
 Apollinari Abb. monachi Sicilienses, *in Append. d. 26.*
 Arcadius Imp. Messanensibus, *in Append. d. 9.*
 Arcadius & Honorius Imp. Eusebio consulari Siciliæ, *d. 19.*
 Athalaricus rex Gildæ comiti Syracusano, *d. 43. 44.*
 Athalaricus rex possessoribus, & defensoribus Syracusanæ civitatis, *d. 41. Tom. I.*

Athalaricus rex Victori & Vitigifclo Siciliæ censoribus, *d. 42.*
 S. Athanasius episcopis Ægypti & Lybiæ, *d. 8.*
 S. Athanasius & episcopi Ægypti & Lybiæ episcopis Africæ, *d. 16.*
 S. Augustino Hilarius Syracusanus, *d. 23.*
 S. Augustinus Deogratias presbytero, *d. 20.*
 S. Augustinus Hilario Syracusano, *d. 24.*
 Azimarcho scriboni S. Gregorius magnus, *d. 206. 237. 239.*

B

BArbaræ, & Antoninæ S. Gregorius magnus, *Dipl. 217. 232.*
 Barbaro Ep. Beneventano S. Gregorius magnus, *d. 251.*
 Basilio Imp. Orient. Ludovicus Imp. Occ. *d. 290.*
 S. Basilius Neocæsariensibus, *d. 17.*
 Belisarii ducis cum Gothis induciæ, *d. 53.*
 Belisario duci Gothi, *d. 46.*
 Belisarius dux Gothi, *d. 45.*
 Belisarius dux Justiniano Imp. *d. 49.*
 Benedicti papæ IX. bulla de sollempni canonizatione S. Simeonis Syrac. *d. 296.*
 Benedicti papæ IX. bulla de confirmatione monasterii S. Mariæ de Latina Jerosol. *in Append. d. 29.*
 Benedicto Diae. rectori patrimonii ecclesiæ Ravennatis in Sicilia Maurus Ep. Ravennæ, *d. 269.*
 S. Benedicto Abb. Justinianus Imp. *in Append. d. 12.*
 S. Benedicto Abb. monachi Sicilienses, *in Append. d. 13.*
 Benedicto papæ IX. Poppo Archiep. Trevirorum, *d. 295.*
 S. Benedicto Abb. Tertullus patricius, *in Append. d. 11.*
 Benedictus papa IX. Pöpponi Archiep. Trevirorum, *d. 297.*
 Benenato Ep. Tyndaritano S. Gregorius magnus, *d. 178.*
 Benenato notario rectori patrimonii Panormitani S. Gregorius magnus, *d. 93.*

Bonifacio defensori, Romano defensori, &c. S. Greg. magnus, *Dipl.* 174.

C

C Allepio rationali Siciliae Constantinus Imp. *Dipl.* 5.
 Carolo magno Imp. Leo III. Pont. Max. *d.* 277. 278.
 Cassiodoro patricio Theodoricus rex, *d.* 34.
 Catanensi clero Pelagius II. Pontif. Max. *d.* 57.
 Cethego patricio Pelagius I. Rom. Pont. *d.* 54.
 Chresto Ep. Syracusano Constantinus Imp. *d.* 1.
 Chrestus Ep. Syracusanus S. Silvestro papæ, *d.* 2.
 Ciridano S. Gregorius magnus, 160. *d.* 242.
 Conciliabulum Philippopolitanum Donato Carthagenensi, *d.* 7.
 Concilium Sicillense, & Liberius papa episcopis Orientalibus, *d.* 14.
 Congregationi Casinensi monachi Sicillenses, *in Append.* *d.* 22.
 Consolantiæ, & Paschali S. Gregorius magnus, *d.* 256.
 Constans, Constantius, & Julianus Imp. Tauro præfecto Prætorio, *d.* 9.
 Constantinopolitano clero Nicolaus I. Rom. Pontif. *d.* 285.
 Constantinæ Aug. S. Gregorius magnus, *d.* 121.
 Constantino & Leoni Imp. Lucius præfectus Siciliæ, *d.* 274.
 Constantinus Imp. Callepio rationali Siciliæ, *d.* 5.
 Constantinus Imp. Chresto Ep. Syracusano, *d.* 1.
 Constantius Imp. Eufraxio rationali Siciliæ, *d.* 3.
 Constantinus Imp. Gerulo rationali Siciliæ, *d.* 4.
 Constantinus Imp. S. Silvestro papæ, *in Append.* *d.* 8.
 Constantinus & Irene Imp. Adriano papæ, *d.* 276.
 Constantis Imp. decretum de gravaminibus Siculorum, *d.* 271.
 Constantius, Constans, & Julianus Imp. Tauro Præf. Præt. *d.* 9.
 Constantius & Julianus Imp. Tauro Præf. Præt. *d.* 10.
 Cresconio illustri Pelagius II. Pontif. Rom. *d.* 58. 59.

Curialibus, possessoribus, & defensoribus Catanæ Theodoricus rex, *d.* 38.
 Cypriano diacono S. Gregorius magnus, *d.* 99. 107. 115. 117. 118. 119. 120. 122. 124. 126. 129. 136. 140.
 Cypriano diacono rectori Siciliæ S. Gregorius magnus, *d.* 103. 113. 139.

D

D Ecentio Ep. Eugubino Innocentius I. PP. *Dipl.* 25.
 Decio Ep. Lilybotano S. Gregorius magnus, *d.* 209.
 Defensoribus, & possessoribus Syracusarum Athalaricus rex, *d.* 41.
 Defensoribus, possessoribus, & curialibus Catanæ Theodoricus rex, *d.* 38.
 Demerio Abb. & Antonino Subd. S. Gregorius magnus, *d.* 165.
 Deogratias presbytero S. Augustinus, *d.* 20.
 Diomedii Puteolorum principi Valerianus assessor Licinii Imp. *in Append.* *d.* 4.
 Domno consulari Siciliæ Valentinianus & Valens Imp. *d.* 15.
 Donato Carthagenensi conciliabulum Philippopolitanum, *d.* 7.
 Dono Episc. Messanenfi S. Gregorius magnus, *d.* 123. 130. 137. 141. 202. 229.
 Dono, Leoni, Secundino, &c. episcopis Siciliæ S. Greg. magnus, *d.* 254.

E

E lpidio Ep. Catanensi Pelagius I. papa, *Dipl.* 55.
 Episcopis Africæ episcopi Aegypti & Lybiæ, &c. *d.* 16.
 Episcopis Aegypti & Lybiæ S. Athanasius, *d.* 8.
 Episcopis Orient. Liberius papa, & concilium Sicillense, *d.* 14.
 Episcopis Siciliæ Euthychianus papa, *in Append.* *d.* 7.
 Episcopis Siciliæ Gelasius I. papa, *d.* 32. 33.
 Episcopis Siciliæ Lampfacenæ synodi legati, *d.* 13.
 Episcopis Siciliæ S. Gregorius magnus, *d.* 60. 75. 142. 228.
 Episcopis Siciliæ S. Leo magnus, *d.* 27. 29. & *in Append.* *d.* 10.
 Episcopis Siciliæ Zephyrinus papa, *in Append.* *d.* 3. Eva-

Evagrius Ep. Siciliae cum aliis episcopis Acacianis Joviano Imp. *Dipl.* 12.
 Eucarpo Ep. Messanenſi Pelagius II. papa, *d.* 56.
 Eufrazio rationali Siciliae Constantinus Imp. *d.* 3.
 Eugenio notario, Romano defensori, &c. S. Gregorius magnus, *d.* 174.
 Eulogio patriarchae Alex. S. Gregorius magnus, *d.* 249.
 Eusebio Abb. S. Gregorius magnus, 89.
 Eusebio consulari Siciliae Arcadius & Honorius Imp. *d.* 19.
 Euthychianus papa episcopus Siciliae, *in Append.* *d.* 7.
 Euthychio Ep. Tyndaritana S. Gregorius magnus, *d.* 102.
 Euthymio Catanenſi Metrop. Photius pseudo-patriarcha, *d.* 288.

F

Fantino defensori S. Gregorius magnus, *Dipl.* 111. 147. 183. 191. 234. 235. 236. 243.
 Fantino defensori, Adriano notario, &c. S. Gregorius magnus, *d.* 174.
 Fantino defensori Panormitano S. Gregorius magnus, *d.* 170. 171. 177. 187. 264.
 Felici Ep. Messanenſi S. Gregorius magnus, 67. 72. 80. & *in Append.* *d.* 21.
 Felici Sicilienſi S. Gregorius magnus, *d.* 155. 168.
 Felici subdiacono, Romano defensori, &c. S. Gregorius magnus, *d.* 174.
 Felix Ep. Messanenſis S. Gregorius magno, *in Append.* *d.* 20.
 Flaviano fratri Symmachus praefectus Urbis, *d.* 18.

G

Gelasius papa I. episcopus Siciliae, *Dipl.* 32. 33.
 Georgio Ep. Syracusano Vitalianus papa, *d.* 270.
 Gerulo rationali Siciliae Constantinus Imp. *d.* 4.
 Gildia comiti Syracusano Athalaricus rex, *d.* 43. 44.
 Gordiano monacho Maurus condiscipulus, *in Append.* *d.* 15.
 Gordianus monachus Messalino, Pompejo, &c. *in Append.* *d.* 16.

Gordianus monachus Mauro condiscipulo, *in Append.* *d.* 14.
 Gordianus monachus Vigilio papa, *in Append.* *d.* 19.
 Gothi Belisario duci, *d.* 46.
 Gothis Belisarius dux, *d.* 45.
 Gothorum cum Belisario inducitur, *d.* 53.
 Gregorio Ep. Syracusano Photius pseudo-patriarcha, *d.* 289.
 S. Gregorio magno Felix Ep. Messanenſis, *in Append.* *d.* 20.
 S. Gregorius magnus Felici Ep. Messanenſi, *in Append.* *d.* 21.
 S. Gregorius magnus diversis personis, *a Dipl.* 60. usque ad *d.* 266.
 Gregorius papa II. Leoni Mauro Imp. *d.* 272.

H

Henricus Imp. Romano pontifici, *Dipl.* 294.
 Hilario notario S. Gregorius magnus, *d.* 210.
 Hilario Syracusano S. Augustinus, *d.* 24.
 Hilarus Syracusanus S. Augustino, *d.* 23.
 Honorius & Arcadius Imp. Eusebio consulari Siciliae, *d.* 19.
 Honorius & Theodosius Imp. Machedonio comiti rerum-privatarum, *d.* 22.
 Hormisda PP. Anastasio Imp. Orient. *d.* 40.

I

S. Ignatio patriarchae Adrianus II. papa, *Dipl.* 287.
 Innocentius papa I. Decentio Ep. Eububino, *d.* 25.
 Johannes papa IV. Isaac Ep. Syracusano, *d.* 267.
 Johanni abbati S. Gregorius magnus, *d.* 91.
 Johanni Ep. Panormitano S. Gregorius magnus, *d.* 259. 260. 261. 263. 265. 266.
 Johanni Ep. Syracusano S. Gregorius magnus, *d.* 125. 133. 135. 138. 146. 149. 150. 153. 154. 161. 169. 173. 176. 184. 195. 196. 218. 223. 224. 246. 257.
 Johanni & Secundino episcopis Siciliae S. Gregorius magnus, *d.* 205.
 Johanni, Leoni, Secundino, &c. episcopis Siciliae S. Gregorius magnus, *d.* 254.
 Joviniano Imp. Evagrius Ep. Siciliae, alii-

aliqui episcopi Acaciani, *Dipl.* 12.
 Irene & Constantinus Imp. Adriano
 papa, *d.* 276.
 Isaac episcopo Syracusano Johannes pa-
 pa IV. *d.* 267.
 Italicae patriae S. Gregorius magnus,
d. 101.
 Italica & Venantio patricio jugalibus
 S. Gregorius magnus, *d.* 181.
 Juliano S. Gregorius magnus, *d.* 255.
 Julianus Imp. Mamertino Praef. Praet.
d. 11.
 Julianus, Constantius, & Constans Tau-
 ro Praef. Praetorio, *d.* 9.
 Julianus & Constantius Imp. Tauro
 Praef. Praet. *d.* 10.
 Julio papae synodus Sardicenis, *d.* 6.
 Justiniani Imp. constitutio de praetore
 Siciliae, *d.* 50.
 Justiniani Imp. constitutio de appella-
 tionibus Siciliae, *d.* 51.
 Justiniani Imp. constitutio de officio
 quaestoris circa appellationes Siculo-
 rum, *d.* 52.
 Justiniano Imp. Amalafuntha reginae,
d. 48.
 Justiniano Imp. Belisarius dux, *d.* 49.
 Justiniano Imp. Vigilius papa, &c. *in*
Append. *d.* 18.
 Justinianus Imp. Amalafunthae reginae,
d. 47.
 Justinianus Imp. monachis Benedictinis,
in Append. *d.* 12.
 Justinianus Imp. Vigilio papae, &c. *in*
Append. *d.* 17.
 Justino praetori Siciliae S. Gregorius ma-
 gnus, *d.* 61. 87.
 Justinus Episc. Siciliae Petro Cnapheo
 vulgo *Fullevi*, *d.* 31.

L

L Ampfacenae synodi legati episcopis
 Siculis, *Dipl.* 13.
 Laurentio Ep. Mediolanensi S. Grego-
 rius magnus, *d.* 79.
 S. Leo papa I. episcopis Siciliae, *d.* 27.
 29. & *in Append.* *d.* 10.
 S. Leo papa I. Paschasino Ep. Lilybæ-
 tano, *d.* 30.
 Leo papa III. Carolo magno Imp. *d.* 277.
 278.
 Leo papa VIII. schismaticus Imp. Ot-
 toni, *in Append.* *d.* 28.
 Leoni abbati Casinensi monachi Sici-
 lienses, *in Append.* *d.* 27.

Leoni archidiacono Theodosius mona-
 chus Syracusanus, *d.* 291.
 Leoni Ep. Catanensi S. Gregorius ma-
 gnus, *d.* 108. 127. 143. 188. 212.
 Leoni & Constantino Imp. Lucius praefectus
 Siciliae, *d.* 274.
 Leoni Isauro Imp. Gregorius II. papa,
d. 272.
 S. Leoni papae I. Paschasius Ep. Lily-
 bœtanus, *d.* 26.
 Leoni praefecto Constantinopol. Lucius
 praefectus Siciliae, *d.* 275.
 Leoni, Secundino, &c. episcopis Sici-
 liae S. Gregorius magnus, *d.* 254.
 Leonis Isauri Imp. constitutio de novo
 tributo Siculis imposto, & patri-
 monio Ecclesiae in fiscum redacto,
d. 273.
 Leonis Sapientis dispositio de patriar-
 chatu Constantinop. *d.* 292.
 Leontio exconsuli S. Gregorius magnus,
d. 152. 197. 199. 203.
 Libertino expraefecto S. Gregorius ma-
 gnus, *d.* 159.
 Libertino expraetori S. Gregorius ma-
 gnus, *d.* 192.
 Libertino praefecto Siciliae S. Gregorius
 magnus, *d.* 95.
 Liberius papa & concilium Siciliense,
 episcopis Orient. *d.* 14.
 Lucido Ep. Leontino S. Gregorius ma-
 gnus, *d.* 247.
 Lucido, Leoni, Secundino, &c. episcopis
 Siciliae S. Gregorius magnus, *d.* 254.
 Lucillo Ep. Meliteni S. Gregorius ma-
 gnus, *d.* 90.
 Lucius praefectus Siciliae Imp. Leoni &
 Constantino, *d.* 274.
 Lucius praefectus Siciliae Leoni Constans-
 tinop. praefecto, *d.* 275.
 Ludovici Pii Imp. Occ. donatio ecclesiae
 Romanae facta, *in Append.* *d.* 24.

M

M Achedonio comiti rerum-privata-
 tarum Honorius & Theodosius
 Imp. *Dipl.* 22.
 Mamertino praefecto Praetorio Julianus
 Imp. *d.* 11.
 S. Marciano Ep. Syracusano S. Pan-
 cratius Ep. Tauromenitanus, *in Append.*
d. 2.
 S. Marcianus Ep. Syracusanus S. Pan-
 cratio Ep. Tauromenitano, *in Ap-
 pend.* *d.* 1.

Ma-

Mariniano abbati S. Gregorius magnus,
Dipl. 231.

Mariniano abbati de Panormo S. Gregorius magnus, *d.* 93.

Maurentio magistro militum S. Gregorius magnus, *d.* 144. 145.

Maurilloni expræfecto S. Gregorius magnus, *d.* 240.

Mauro monacho Gordianus condiscipulus, *in Append.* *d.* 14.

Maurus monachus Gordiano condiscipulo, *in Append.* *d.* 15.

Maurus Ravennæ Ep. Benedicto Diac. *d.* 269.

S. Maximiano Ep. Syracusano S. Gregorius magnus, *d.* 81. 82. 84. 88. 92. 97. 98. 104. 105. 106. 109. 110.

S. Maximus martyr Siculis patribus, præpositis, &c. *d.* 268.

Messalino, Pompejo Tylio, &c. Gordianus monachus, *in Append.* *d.* 16.

Messanenſibus Arcadius Imp. *in Append.* *d.* 9.

Michaeli Imp. Nicolaus I. papa, *d.* 281. 282. 283. 284.

Monachi Sicilienses Apollinari abbati, *in Append.* *d.* 26.

Monachi Sicilienses S. Benedicto abbati, *in Append.* *d.* 13.

Monachi Sicilienses congregationi Casinensi, *in Append.* *d.* 22.

Monachi Sicilienses Leoni abbati Casinensi, *in Append.* *d.* 27.

Monachis Steiliensibus Vitalianus papa, *in Append.* *d.* 23.

N

N eocæsariensibus S. Basilii, *Dipl.* 17.

Nicolaus papa I. clero Constantinop. *Dipl.* 285.

Nicolaus papa I. Michaeli Imp. *d.* 281. 282. 283. 284.

Nicolaus papa I. Photio pseudo-patriarchæ, *d.* 286.

Notitia imperii Occidentalis, *d.* 21.

O

O ttoni Leo VIII. antipapa, *in Append.* *Dipl.* 28.

Otto Imp. Rom. pontifici, *d.* 293.

P

P ancratio Ep. Tauromenii S. Marcianus Ep. Syracusanus, *in Append.* *Dipl.* 1.

S. Pancratius Ep. Tauromenii S. Marciano Ep. Syracusano, *in Append.* *d.* 2.

Panormitanæ confraternitatis S. Mariæ Naupactiteſſæ capitula, *d.* 298.

Panormitano archiepiscopo Paschalis I. Pontif. Max. *in Append.* *d.* 25.

Panormitano clero, ordini, & plebi S. Gregorius magnus, *d.* 252.

Pantaleoni notario S. Gregorius magnus, *d.* 258.

Paschali & Consolantiæ S. Gregorius magnus, *d.* 256.

Paschalis papa I. archiepiscopo Panormitano, *in Append.* *d.* 25.

S. Paschalino Ep. Lilybæetano S. Leo magnus, *d.* 30.

S. Paschasinus Ep. Lilybætanus S. Leoni magno, *d.* 26.

Patronis sex, Romano defensori, &c. S. Gregorius magnus, *d.* 174.

Paulino episcopo S. Gregorius magnus, *d.* 83.

Paulo scholastico S. Gregorius magnus, *d.* 62. 262.

Pelagius papa I. Cethego patricio, *d.* 54.

Pelagius papa I. Elpidio Ep. Catanensi, *d.* 55.

Pelagius papa II. Catanensi clero, *d.* 57.

Pelagius papa II. Cresconio illustri, *d.* 58. 59.

Pelagius papa II. Eucarpo Ep. Messanensi, *d.* 56.

Petro Cnapheo, vulgo *Falloni* Justinus Ep. Siciliæ, *d.* 31.

Petro Ep. Tricalitano S. Gregorius magnus, *d.* 114.

Petro Siciliensi S. Gregorius magnus, *d.* 158.

Petro subdiacono S. Gregorius magnus, *d.* 63. 64. 66. 68. 69. 70. 71. 73. 74. 76. 77. 78. 86.

Photio pseudo-patriarchæ Nicolaus I. papa, *d.* 286.

Photius pseudo-patriarcha Euthymio Catanensi metropolitæ, *d.* 288.

Photius pseudo-patriarcha Gregorio Ep. Syracusano, *d.* 289.

Photius pseudo-patriarcha Theophani monacho, *d.* 280.

Pompejo Tylio, Messalino, &c. Gordianus monachus, *in Append.* *d.* 16.

Pop-

Poppo Archiep. Trevirorum Benedicto IX. Pont. Max. *Dipl.* 295.
 Popponi Archiep. Trevirorum Benedictus IX. Rom. Pontif. *d.* 297.
 Possessoribus bonorum monasterii Casinensis, Massalino, &c. Gordianus monachus, *in Append.* *d.* 16.
 Possessoribus, defensoribus, & curialibus Catanæ Theodoricus rex, *d.* 38.
 Possessoribus & defensoribus Syracusanæ civitatis Athalaricus rex, *d.* 41.
 Projectæ illustri S. Gregorius magnus, *d.* 172.

R

RAvennata documenta pro fundis Siciliensibus, *Dipl.* 28.
 Robertus dux Nicolao II. papæ, *d.* 299. 300.
 Romanis & Africanis orthodoxis patribus B. Anastasius, *in Append.* *d.* 22.
 Romano defensori S. Gregorius magnus, *d.* 156. 162. 163. 164. 166. 167. 175. 180. 181. 185. 186. 201. 207. 214. 215. 219. 221. 222. 238. 241. 245. 248.
 Romano defensori, Fantino defensori, &c. S. Gregorius magnus, *d.* 174.
 Romano pontifici S. Thecla virgo, *in Append.* *d.* 6.

S

SAbino subdiacono, Romano defensori, &c. S. Gregorius magnus, *Dipl.* 174.
 Secundino Ep. Tautomenitano S. Gregorius magnus, *d.* 94. 100. 128. 151. 193. 194.
 Secundino & Johanni episcopis Siciliæ S. Gregorius magnus, *d.* 205.
 Secundino, Leoni, &c. episcopis Siciliæ S. Gregorius magnus, *d.* 254.
 Senario viro illustri comiti privatarum Theodoricus rex, *d.* 39.
 Senatui Urbis Theodoricus rex, *d.* 35.
 Sergio defensori, Romano defensori, &c. S. Gregorius magnus, *d.* 174.
 Siculis patribus, præpositis, &c. S. Maximus martyr, *d.* 268.
 S. Silvestro papæ Chrestus Ep. Syracusanus, *d.* 2.

S. Silvestro papæ Constantius Imp. *in Append.* *d.* 8.
 Sifinnio Theodosius Imp. *d.* 28.
 Stephano chartulario S. Gregorius magnus, *d.* 85.
 Symmachus Præf. Urbis Flaviano fratri, *d.* 18.
 Synodus Sardicensis Julio papæ, *d.* 6.
 Syracusani patrimonii colonis S. Gregorius magnus, *d.* 157.
 Syracusanis nobilibus S. Gregorius magnus, *d.* 116.

T

TAlitano S. Gregorius magnus, *Dipl.* 213.
 Tauro Præf. Præt. Constantius, Constantians, & Julianus Imp. *d.* 9.
 Tauro Præf. Præt. Constantius & Julianus Imp. *d.* 10.
 Tertullus patricius S. Benedicto Abb. *in Append.* *d.* 11.
 Terrylo Siciliæ gubernatori Valerianus æffessor Licinii Imp. *in Append.* *d.* 5.
 Thecla virgo Romano pontifici, *in Append.* *d.* 6.
 Theodoricus rex Adilæ viro senatori, *d.* 37.
 Theodoricus rex Cassiodoro patricio, *d.* 34.
 Theodoricus rex possessoribus, defensoribus, & curialibus Catanæ, *d.* 38.
 Theodoricus rex Senario viro illustri, comiti privatarum, *d.* 39.
 Theodoricus rex senatui Urbis, *d.* 35.
 Theodoro Ep. Lilybætano S. Gregorius magnus, *d.* 96.
 Theodorus Studita dispersis fratribus, &c. *d.* 279.
 Theodosius & Honorius Imp. Machedonio comiti rerum-privatarum, *d.* 22.
 Theodosius Imp. Sifinnio, *d.* 28.
 Theodosius monachus Syracusanus Leoni archidiacono, *d.* 291.
 Theophani monacho Photius pseudo-patriarcha, *d.* 280.
 Trajano, Leoni, Secundino, &c. episcopis Siciliæ S. Gregorius magnus, *d.* 254.

V

- V**alens & Valentinianus Imp. Domino consulari Siciliae, *Dipl.* 15.
 Valerianus assessor Licinii Imp. Diomedii Puteolorum principi, *in Append.* d. 4.
 Valerianus assessor Licinii Imp. Tertullo Sicillae gubernatori, *in Append.* d. 5.
 Venantio exmonacho patricio Syracusano S. Gregorius magnus, d. 65. 132. 216.
 Venantio patricio & Italicae jugalibus S. Gregorius magnus, d. 181.
 Venantio patricio Panormitano S. Gregorius magnus, d. 244. 253.
 Victori Ep. Panormitano S. Gregorius magnus, d. 112. 131. 148. 179.
 Victori & Vitigisclo Siciliae censitoribus Athalaricus rex, d. 42.
 Vigilio papae, &c. Justinianus Imp. *in Append.* d. 17.

- Vigilio papae Gordianus monachus, *in Append.* d. 19.
 Vigilius papa, &c. Justiniano Imp. *in Append.* d. 18.
 Vitalianus papa Georgio Ep. Syracusano, d. 270.
 Vitalianus papa monachis Siciliensibus, *in Append.* d. 23.
 Vitigisclo & Victori Siciliae censitoribus Athalaricus rex, d. 42.
 Vito defensori S. Gregorius magnus, d. 220.
 Urbico abbati S. Gregorius magnus, d. 134. 215. 226.

Z

- Z**ephyrinus papa episcopis Siciliae, *in Append. Dipl.* 3.
 Zittano magistro militum S. Gregorius magnus, d. 190.

INDEX

R E R U M.

A

- A**bbatissa juvencula non fiat, pag. 154.
 Acolythi in Ecclesia, p. 64. & 189.
 Actionarii seu actores Ecclesiae, p. 457.
 Clericatus honore fungebantur, *ibid.*
 Actionarii publici, p. 469.
 Adeodata Lilybaetana a S. Gregorio ad mundi contemptum confirmatur, p. 237. Sanctorum reliquias ab eodem impetratur, p. 246. Monasterium ancillarum Dei fundat, p. 247. Abbatissa efficitur, p. 248. Navem ab antedicto S. Gregorio pro ejusdem monasterii sustentatione recipit, *ibid.*
 Adeodatus monachus, p. 279.
 Adrianus notarius & rector patrimonii S. Petri in Sicilia p. 455. & 460.
 Adrianus papa confirmat quae in Photium, & Syracusanum Gregorium gesserat Nicolaus I. p. 328. Eum *Con- Tom. I.*
 stantinopolim celebrandae synodi causa venientem, hospitio recipere jubetur strategus Siciliae, p. 311.
 Adulterii poena erat, ut innocens conjux, invito delinquente, monasticum habitum induere posset, p. 262.
 Agatho Liparitanae ecclesiae episcopus dignitate privatus, p. 147.
 Agatho monachus, p. 180.
 S. Agatho papa natione Siculus, p. 180. & *seq.*
 S. Agnæ oratorium in Sicilia, p. 136.
 Agrigentini episcopi, Gregorius & Eufanias, p. 123.
 Agrigentinus episcopus Syracusano olim subjectus, p. 341. & 421. Nunc Panormitano, p. 413.
 Alexander praetor Siciliae, p. 248. & 467.
 Alienatio bonorum ecclesiae fieri non potest ab episcopo sine consensu clerici, p. 292.
 Alleluja ex quo ritu extra Pentecosten

Q q q

sten

sten carreatum, pag. 198.
 SS. Alphii, Philadelphi, & Cyrini acta
 fabulosa, p. 364.
 Amalafuntha Athalarici Gothorum regis
 mater, p. 88. & seq.
 Amandinus domesticus, p. 241. Et Gre-
 gorius expræfectus commendatur,
 p. 244.
 Amphoræ usus in Sicilia, p. 478.
 Angellii in Tyndaritana urbe existentes
 qui erant, p. 152.
 Angelus tutelaris unicuique Ecclesiæ
 datus, p. 337.
 Anthemius subdiaconus, p. 267.
 Antonia & Barbara Venantii patricii
 Syracusani filiarum, p. 252. 253. & alibi
 passim.
 Apollonius magister militum, p. 236.
 & 472.
 Appellationes Siculorum ad quem por-
 rigebantur, p. 9. & 18.
 Arcadii privilegium Messanensibus con-
 cessum non omnibus probatur, p. 372.
 Archelaus medicus, p. 168. & 204.
 Arethusa Syracusanus fons, p. 333.
 Asyli privilegium sacris ædibus datum,
 p. 235.
 S. Athanasii testimonium de Capitone
 episcopo Siciliæ, p. 8. Item de syno-
 do Sicula Nicænam approbante, p. 16.
 S. Augustini testimonium de Porphyrio
 Siculo, p. 19. Is ab Hilario Syracusa-
 no consultus, respondet, p. 23. &
 seqq.
 Azimarchus scribo, p. 245. 270. & 271.

B

B Aphii Syracusani procurator, pag.
 21. & 465.
 Baptismi conferendi gratia nihil exigen-
 dum, p. 443.
 Baptismus sollempnis quo tempore in
 Sicilia celebratus, p. 438. Quo in lo-
 co, p. 441. A quo ministro, p. 443.
 Quibus præviis dispositionibus, p. 444.
 Quo lavacri genere, p. 446.
 Baptisterii antiqui forma, p. 442. plu-
 res in eo fontes, p. 442. Aqua reple-
 tur per miraculum, p. 45. De mona-
 sterio auferri præcipit S. Gregorius,
 p. 149.
 Barbara & Antonia Venantii patricii Sy-
 racusani filiarum, p. 253.
 Barbara patricia mater Heliodori magi,
 p. 309.

Barbarus Beneventanus episcopus Pa-
 normitanæ ecclesiæ visitator institui-
 tur, p. 280. & seq.
 S. Basilius gratis dicitur auctor mona-
 stici instituti in Sicilia, p. 424.
 Batiola idem sonat ac vas rusticis pro-
 prium, p. 113.
 Belisarius cum Gothis propter Siciliam
 inducias firmat, p. 92. Scribit Justi-
 niano de his, quæ post captam Si-
 ciliam sibi acciderunt, p. 89.
 Benedictinorum monachorum expeditio
 in Siciliam tempore S. Benedicti fa-
 cta suspecta est, p. 425.
 Beneficia minus dignis, deficientibus
 dignioribus, dantur, p. 165. Civibus
 tribuuntur exclusis extraneis, p. 93.
 Benenatus Misenatis ecclesiæ episcopus,
 p. 168.
 Benenatus notarius ac rector patrimo-
 nii S. Petri in statione Panormitana,
 p. 133. 142. & 455.
 Benenatus Tyndaritanus episcopus,
 p. 219.
 Betitius corrector Siciliæ, p. 461.
 Bigami non ordinentur, p. 47. 65. &
 71.
 Bizacena provincia in Africa, p. 214.
 Bonifacius defensor, p. 215. & 459.
 Bonifacius numerarius, p. 271. & 272.
 Bonorum temporalium ecclesiæ divisio,
 p. 73.
 Burdatio idem est ac onus, sive pen-
 sio, p. 111.

C

Cæsarius abbas Syracusani monaste-
 rii S. Petri ad Bajas, pag. 184.
 Callepius rationalis Siciliæ, p. 5. &
 465.
 Campagis soli diaconi Messanenses in
 tota Sicilia uti poterant, p. 195.
 Candidus defensor ecclesiæ, p. 213. &
 458.
 Capito Siciliæ episcopus a S. Athanasio
 laudatur, p. 8.
 Carinensis ecclesia olim episcopalis Sy-
 racusanæ subjecta, p. 341. & 422.
 Casinensis monasterii patrimonium in
 Sicilia, p. 402.
 Cassiodorus senior, p. 75. & seq. Junior,
 ibid.
 Catana amphitheatrum, p. 79. Ejus-
 dem urbis possessores, defensores, &
 curiales, ibid.

Ca-

- Catanensis ecclesia olim metropolitana, sed absque suffraganeis, p. 482. Nunc Monte - Regalensi subjacet, pag. 413.
- Catanensis episcopus Fortunatus, p. 81. Elpidius, p. 94. Elpidius alter, p. 95. Leo, p. 136. & alibi passim. Leo alter, p. 422. Theodorus, p. 430. Euthymius, p. 329. & 422. Antonius, p. *ibid.* Leo tertius, *ibid.*
- Cathedraticum visitantibus episcopis debitum, p. 96. & 97.
- Causæ majores Romano pontifici reservatæ, p. 128. & 141.
- Censitores, seu censores, p. 83.
- Cephaludensis episcopus Syracusano olim subiectus, p. 341. Nunc Messanenfi, p. 413.
- Cethegus patricius, p. 93.
- Chartularii iidem ac notarii, p. 288. & 460. Eorum numerus in Sicilia, & munus, p. 469. & seq.
- Chrestus Syracusanus episcopus ad Arelatense concilium accersitus, p. 1. De gestis in eodem concilio S. Silvestro scribit, p. 3.
- Chrestus Syracusanus episcopus, S. Mariani successor, p. 2.
- Cicero monachus lapsus Misenati ecclesie restituatur, p. 168.
- Circumcisio mancipiorum Judæis dominis interdicta, p. 175.
- Ciridano Romanum defensorem commendat S. Gregorius, p. 204.
- Cives ad beneficia consequenda sunt exteris præferendi, p. 93.
- Clarissimi qui dicebantur, p. 96. & 259.
- Clerici sanctiores monachis esse debent, p. 428. Fenus nec proprio nec alieno nomine exercent, p. 48. A turpibus lucris, & negotiatione abhorreant, p. 69. Monasterii curam non adipiscantur, p. 154. Pauperes ecclesiastico sunt beneficio providendi, p. 157. Alienæ diocesis, inconsulto proprio episcopo, non ordinentur, p. 160. 224. & 257. Eorum causas episcopus cognoscat, p. 256.
- Coloni patrimonii S. Petri in Sicilia, servi erant ecclesie, p. 448. & seq.
- Comites provincie diversi a comitibus civitatum, p. 464. Unus comes toti Sicillie datus, *ibid.*
- Comitiva Syracusanæ civitatis, p. 77.
- Commutatio testamentariæ voluntatis in aliud opus simile, p. 269.
- Concilium Sicillense fidem Lampfacenæ synodi comprobans, p. 12. Alterum Nicænam fidem confirmans, p. 16. Semel in anno Syracusis, vel Catanæ celebrari jussit S. Gregorius, p. 98.
- Consecratio novæ basilicæ. *Vide*, Dedicatio.
- Constans Imp. Siculis gravamina infert, p. 307. Syracusis interficitur, p. 307. & seq.
- Constantini donatio ecclesie Romanæ facta. *Vide*, Donatio.
- Constantinus diaconus Syracusanus, & rector patrimonii S. Petri in Sicilia, p. 455.
- Constantinus episcopus Leontinus, p. 312.
- Consulares Siciliæ, eorumque institutio, insignia, numerus, & potestas, p. 462. & seq.
- Correctores Siciliæ, eorumque numerus, munus, & insignia, p. 461.
- Crescens diaconus ab episcopatu Panormitano excluditur, p. 282.
- Crescentius vicarius S. Gregorii in Sicilia, p. 235.
- Cresconius vir illustris, p. 96. & seq.
- Cyprianus diaconus ac rector patrimonii S. Petri in Sicilia, p. 148. 455. & alibi passim.

D

- Decimata mensuræ genus, pag. 117. & 478.
- Decius Lilybætanus episcopus, p. 146. 173. 231. & alibi passim.
- Decretales epistolæ antiquorum Romanorum pontificum suppositiæ, p. 362.
- Dedicatio ecclesie a quo & quibus sub legibus fieri debebat, p. 65. 72. 126. 219. & alibi passim.
- Defensores ecclesie primum laici fuerunt, inde clerici, p. 458. Horum officium, & numerus in Sicilia, *ibid.*
- Defensores civitatum, p. 92. & 468. Syracusanæ civitatis, p. 82. Catanensis, p. 79. Lilybætanæ, p. 231.
- Defunctorum anniversaria commemoratio, p. 350.
- Depositi episcopi a quibus faciendæ, p. 217.
- Desuseptum idem sonat ac descriptum, vel exemplum, p. 146. 183.
- Diaconi Eucharistiam porrigant, p. 66.
- Digniores. *Vide*, Præsentatio.
- Divitem manentem in divitiis, falsum

sum est, non posse salvari, *pag.* 34. & *seqq.*
 Domnus consularis Siciliae, *p.* 16.
 Domnus & Domna voces barbarae pro *Domino* & *Domina* usurpatae, *p.* 165. 179. 192. & *alibi passim.*
 Donatio Constantini Imp. ecclesiae Romanae facta, supposititia est, *p.* 371.
 Donus episcopus Messanenensis, *p.* 172. 177. 183. 186. & *alibi passim.*
 Drepanensis ecclesia olim episcopalis, Syracusanae subiecta, *p.* 421.

E

Ecclesia caveat cum curia litigare, *pag.* 134.
 Ecclesia S. Michaelis Panormi, *p.* 348.
 Ecclesiae Siculae status sub Saracenorum tyrannide, *p.* 488. & *seqq.*
 Eleemosynae ingentes a S. Gregorio ex patrimonio Siculo factae, *p.* 450. & *seq.*
 S. Eliae cultus quando incepit, & quare a S. Gregorio reprobatur, *p.* 144.
 Elpidius I. Catanensis episcopus, *p.* 93.
 Elpidius II. *p.* 94.
 Epaphrauditus S. Pancratii discipulus, *p.* 360.
 Episcopi ecclesias suas visitantes quale stipendium accipere debeant, *p.* 96. 97. & 154. Pacem cum praetore provinciae habeant, *p.* 99. Quomodo deponendi, *p.* 217. Jam depositi sustentationem ex rebus ecclesiae recipiant, *p.* 147. Testamentum, illaesis ecclesiae bonis, condere possunt, *p.* 159. & 167. Eorum protectio in vincetos & reos, *p.* 207. Temporalia non negligebant, *p.* 290. *Vide*, Praesentatio, & Siculi episcopi.
 Evagrius Siciliae episcopus, *p.* 11.
 Eucarpus episcopus Messanenensis Catanensis ecclesiae visitator instituitur, *p.* 94.
 Eufraxius rationalis Siciliae, *p.* 4. & 465.
 Eugenius notarius, *p.* 215.
 S. Euplus diaconus & martyr Catanensis, *p.* 126.
 Eufanius episcopus Agrigentinus gradu suo dejectus, *p.* 123. & 159.
 Eusebius abbas ab episcopo Syracusano excommunicatus, *p.* 133. 137. & *seq.*
 Eusebius consularis Siciliae, *p.* 19. & 463.

Eutychni papae ad episcopos Siciliae epistola supposititia, *p.* 362. & 367.
 Eutychnus episcopus Tyndaritanus, *p.* 151.
 Eutymius Catanensis metropolitae, *p.* 329. & 422. Photio primum adhaesit, inde adversatus est, *p.* 330.
 Exarchorum dignitas, *p.* 241.
 Excommunicatio pro tuitione rerum temporalium adhibita, *p.* 107. Tarde, & non ob leviores causas infligenda, *p.* 137. Indifferenter non inferenda, *p.* 324. Etiam injusta timenda, *ibid.*
 Exconsules Siciliae, *p.* 467.
 Expraefecti Siciliae, *p.* 273. & 473.
 Expraetores Siciliae, *p.* 467.

F

Fantinus defensor Panormitanus, *pag.* 212. & *alibi passim.* Rector patrimonii S. Petri in statione Panormitana instituitur, *p.* 213. & 455.
 Felix episcopus Messanenensis, *p.* 108. 118. 126. & *alibi passim.* Ejus ad S. Gregorium epistola una cum responsione ejusdem S. Gregorii suppositionem redolent, *p.* 388. & *seqq.*
 Felix subdiaconus, *p.* 215.
 Felix vir consularis chartularius, *p.* 130. 199. & *seq.* 210. & *seq.* 463. & 469.
 Feminae sacris altaribus non ministrant, *p.* 72. Patriciatus dignitatem habeant, *p.* 150. 310. & 473.
 Fibula munus sonat ab imperatore dari solitum, *p.* 187.
 Fiscus quando mortuorum substantias sibi vindicat, *p.* 85.
 Florus Syracusanae ecclesiae diaconus Arelatensi synodo interfuit, *p.* 2. & *seq.*
 Fortunatus episcopus Catanensis, *p.* 81.
 Frumentum Romae & Sicilia mitti solebat, *p.* 100. & 123. Etiam in Gallias, *p.* 80. Naufragio perditum debet reputari, *ibid.* & *p.* 110.
 S. Fulgentius in Aegyptum navigans Syracusas appulit, *p.* 425.
 Fundator ecclesiae. *Vide*, Patrono.
 Fundus Fulloniacus, *p.* 101. & 279. Monotheus, *p.* 131. Pacilaicus, *p.* 49. & 52. Annianus, *p.* 52.
 Fuscus duorum monasteriorum abbas, *p.* 227. & *seq.*

Gau-

G

- G** Audiofus defensor Ecclesie, pag. 209. & 458.
Gelasius papa plura decreta edidit pro ecclesia Sicula, p. 63. & seqq.
Gentius scriba, p. 246.
S. Georgii cultus antiquissimus in Sicilia, p. 265.
Germanus episcopus Syracusanus, p. 7.
Gerulus rationalis Sicilie, p. 5. & 465.
Gildia comes Syracusanus, p. 84. & seqq.
Gothi ecclesiam Siculam non sunt persecuti, p. 85.
Græcæ linguæ usus in Sicilia, p. 337.
Gregorius abbas Panormitani monasterii S. Theodori, p. 101. & 161.
Gregorius episcopus Agrigentinus, p. 123. & 141.
Gregorius ex præfectus, p. 243. & seqq.
S. Gregorius papa I. sex in Sicilia monasteria edificavit, p. 431. Podagre morbo laborabat, p. 251. Plures epistolas ad Siculos, & propter Siculos scripsit. *Vide in priori indice.*
Gregorius papa II. necem imperatoris Constantis in Sicilia interfecti memorat, p. 308.
Gregorius patricius Sicilie, p. 313. & seqq.
Gregorius Cerameus. Vide, Tauromenitanus episcopus.
Gregorius episcopus Syracusanus Photiani schismatis fautor, p. 319. & seqq.

H

- H**eliodorus magus Catanensibus infestissimus, pag. 309. & seqq.
Henrici I. Imp. de restituendo patrimonio S. Petri in Sicilia promissio, p. 342.
Heracleonis hæretici ad Achillum episcopa, p. 302. & seqq.
Hilarius notarius Ecclesie, p. 248. & 460.
Hilarius Syracusanus ad S. Augustinum de quibusdam questionibus Syracusia exortis scribit, p. 23. Ab eodem S. Augustinus responsum accipit, p. 24. & seqq.
Honorati viri dicebantur qui magistratum gesserant, p. 79.

I

- I** Amnus Judæus Siculus, pag. 213.
Jejunium baptizandis necessarium, p. 444. & seqq.
Illustratus vox index erat eximia dignitatis, p. 76 & 96.
Immunitas sacris ædibus data, p. 235.
Impeccantia in hac vita non datur, p. 24. & seqq.
Ineantatores, & sortilegos insectetur Adrianus notarius, p. 264.
Induciæ Græcos inter & Gothos propter Sicillam, p. 97.
Innocentius papa I. de antiquitate ecclesie Siculæ testimonium perhibet, p. 42.
Interstitia ordinandorum, p. 63. & seqq. **Abbatissarum**, p. 155. **Monachorum**, p. 64.
Johannes abbas Syracusani monasterii S. Lucie, p. 120. 140. & 184.
Johannes episcopus Panormitanus pallii usum obtinet, p. 289. Eum ne Romam veniat S. Gregorius hortatur, p. 289. Quædam reddituum partem det clericis, p. 290. Causam Petri cum Fantino defensore perquirat, p. 294. Basilicæ consecrandæ licentiam impetratur, p. 295.
Johannes episcopus Syracusanus, prius archidiaconus Catanensis, p. 165. Pallii usum a S. Gregorio obtinet, p. 173. Episcopi sui cessione indiget, p. 174. Litem cum Venantio patricio habet, p. 178. Eleemosynas Romam mittit, p. 181. Ad mensam S. Gregorii scripta legere facit, *ibid.* Ei de quibusdam Missæ ritibus S. Gregorius scribit, p. 198. Cum Felice controversiam habet, p. 210. & seqq. Administrandi patrimonii S. Petri curam recipit, p. 455.
Irregularitas delinquentium, p. 70. **Energumenorum**, *ibid.* **Bigaminorum**, p. 61. & 71. **Mutilorum, & illitteratorum**, p. 69. **Servorum**, p. 68. & 267.
Isaac episcopus Syracusanus, p. 295.
Istricorum schisma qui prius secuti sunt, indeque detestati, in Siciliam veniunt, p. 156. 177. & 221.
Italica patricia Venantii Syracus. uxor, p. 104. 150. & 222.
Judæi in Sicilia, p. 113. 122. & 144. **Promissis ad fidem invitantur**, p. 132. & 163. **Christiana mancipia non**

- habeant, *pag.* 145. & 191. Paganos servos non circumcidant, *p.* 175. Christiani fieri volentes sunt adjuvandi, *p.* 192. Pro his, quæ eis concessa sunt, non molestentur, *p.* 193.
- Judex ab ira abhorreat, *p.* 240.
- Julianus augustus Syracusis legem condidit de reformatione cursus publici, *p.* 10.
- Juramenta sunt cavenda, *p.* 41. Ad corpora sanctorum præitari solita, *p.* 136. & *seq.*
- Jurisdicção episcopalis per defensores ecclesiæ Romanæ non violetur, *p.* 256.
- Justinus episcopus Siciliæ, *p.* 61.
- Justinus prætor Siciliæ, *p.* 99. & 136.
- K**
- K** yrie & Christe a Siculis in Missa quando cantari cœperunt, *pag.* 198.
- L**
- L** Ampadusa insula, *pag.* 313.
- Latronianus corrector Siciliæ, *p.* 2. & 461.
- Lectio sacra in episcopali mensa adhibenda, *p.* 181.
- Leo episcopus Catanensis accusatus, Romam proficiscitur, *p.* 123. A falsis criminibus plene purgatur, *p.* 136. Pro subdiaconorum cœlibatu a S. Gregorio præcepta recipit, *p.* 158. De negligentia ab eodem reprehenditur, *p.* 175. Quartam reddituum partem clericis juxta laboris meritum dividat, *p.* 189. Monasterium S. Viti tueatur, *p.* 228. Severum commendatum recipiat, *p.* 256. Item & Adrianum, *p.* 283.
- S. Leo papa I. decreta Siculis misit de tempore conferendi baptismi, *p.* 53. & *seqq.* Ejus epistola ad episcopos Siciliæ de rebus Ecclesiæ non alienandis supposititia est, *p.* 373.
- Leo prætor Siciliæ, *p.* 95.
- Leonis Sapientis dispositio de episcopis Siciliæ agit, *p.* 341.
- Leontinorum episcoporum catalogus inspectus, *p.* 277.
- Leontius exconsul Siciliæ a S. Gregorio laudatur: munera ab eo recipit, & vicissim mittit, *p.* 196. Injuste non agat erga Crescentium, *p.* 235. Apol-
- onium commendatum recipiat, *p.* 236. Item & Gregorium expræfectum, *p.* 243. Causam Decii episcopi Lilybœtani una cum Johanne episcopo Syracusano cognoscat, *p.* 237. In Libertinum mansuete agat, *p.* 238. & *seqq.* Neapolitanorum jura tueatur, *p.* 242.
- Liberi arbitrii quæstione in Sicilia orta, S. Augustinum Hilarius Syracusanus consulit, *p.* 25. & *seqq.*
- Libertinus prætor Siciliæ, *p.* 144. 168. & 182. Ei Romanum defensorem commendat S. Gregorius, *p.* 203. Ut adversa sustineat eum hortatur idem S. Gregorius, *p.* 232. Reus inventus non in persona, sed in rebus puniatur, *p.* 238. & *seqq.* Ejus causa. Amandino domestico commendatur, *p.* 241.
- Libra, ponderis genus, *p.* 476. Ejus partes & usus in Sicilia, *ibid.*
- Lilybœtanum castellum a Gothis petiit Belisarius, *p.* 87. Negant Gothi, *p.* 88. Repetit Justinianus, *ibid.* Respondet Amalafuntha, *p.* 89.
- Lilybœtanus episcopus Decius, *p.* 146. 173. 231. 237. & 247. Paschalinus, *p.* 43. & 59. Theodorus, *p.* 145. 167. & 231. Syracusano metropolitæ olim subjectus, *p.* 341.
- Liparitana ecclesia ob depositionem Agathonis pastore caret, *p.* 128. Paulinum episcopum obtinet, *p.* 128. & *seq.* Ejusdem ecclesiæ pastorem moneat Cyprianus diaconus, *p.* 182. Syracusano metropolitæ olim subjecta, *p.* 341.
- Litanias episcopi Siciliæ binas per hebdomadam adversus hostium invasionem recitent, *p.* 263.
- Lites in propria provincia Siciliæ sunt terminandæ, *p.* 77. 107. & 178. Cum secularibus magistratibus a ministris Ecclesiæ non agitentur, *p.* 134.
- Litteras Siculi ad Orientales patres mittunt, & vicissim ab eis recipiunt, *p.* 14. & 17.
- Lucidus episcopus Leontinus, *p.* 277. & 283.
- Lucillus Melitenis episcopus gradu suo dejectus, *p.* 129. 217. & 223.
- Lucius præfectus Siciliæ, *p.* 309. & *seq.*
- Ludovicus junior de liberanda Sicilia e Saracenorum manibus sollicitus, *p.* 331.
- Ludovicus Pius auctor donationis de-
- Si-

Sicilia Romanæ ecclesiæ factæ non existit, *pag.* 398.
Luminosa ancilla Dei, *p.* 275.

M

- M** Agistri militum in Sicilia, *pag.* 471. Eorum officium, & nomen, *ibid.*
- Manichæorum aliqui in Sicilia reperti, *p.* 163.
- S. Marcianus episcopus & martyr Syracusanus non tertio, sed primo sæculo claruit, *p.* 2. 406. & *seqq.* Ejus epistola ad S. Pancratium, & altera S. Pancratii ad ipsum S. Marcianum supposititiæ sunt, *p.* 358. & 359.
- Marinianus abbas, *p.* 117. 142. & 265.
- Marinarum partium chartularius in Sicilia, *p.* 171.
- Martia sanctimonialis, *p.* 162.
- Mascalis civitas ad radices Ætnæ sita, *p.* 149. Ad Catanensem episcopum spectat, *ibid.* Quo ad spiritualia autem ad Messanensem, *ibid.*
- Massæ numero plures in Sicilia, *p.* 448. Earum coloni servi erant Ecclesiæ, *ibid.*
- Matrimonii dissolutio ob adulterium conjugis, *p.* 233. Votum castitatis sollemne matrimonii impedimentum non erat, *p.* 70. & 71. Uaius massæ coloni cum colonis alterius massæ matrimonium contrahere nequibant, *p.* 273.
- Maurentius magister militum, *p.* 190. 191. 268. & 472.
- Mauritii Imp. legem ecclesiasticæ libertati contrariam, favore Siculorum, explicat S. Gregorius, *p.* 188. Sub eodem imperatore injustis exactionibus gravantur Siculi, *p.* 170.
- Maurus Ravennatis episcopus Benedictum diaconum rectorem patrimonii sui in Siciliam mittit, *p.* 305.
- S. Maximianus episcopus Syracusanus, *p.* 127. 137. 141. & *alibi passim.*
- S. Maximus Siculis catholicum se esse ostendere conatur, *p.* 297. & *seqq.* Ejus ad Marinum epistola Monothelitarum erroribus abundans, supposititia est, *p.* 304. Qua mente is Pyrrhum hæreticum coluit, atque honore profecutus est, *ibid.*
- Mediolanensis ecclesiæ patrimonium in Sicilia, *p.* 78. & 125.
- Melitenis ecclesia Syracusanæ olim subiecta, *p.* 341. & 421. Nunc Panormitanæ, *p.* 413. Ejus clerici Africanæ ecclesiæ prædia colunt, *p.* 139. Ejusdem ecclesiæ episcopus Lucillus deponatur, & novus antistes eligatur, *p.* 217. & *seq.* Trajanus nominatur, *p.* 223.
- Messanensis ecclesia, ante nonum sæculum non fuit metropolis, *p.* 419. Syracusanæ olim subiecta, *p.* 341. Archiepiscopali dignitate donata, *p.* 423. Nunc metropolis, *p.* 413. Ejus diaconi campagis utebantur, *p.* 195.
- Messanensis episcopus Eucarpus, *p.* 94. Felix, *p.* 108. Donus, *p.* 172.
- Metropolitæ nullus in Sicilia ante nonum sæculum, *p.* 413. & *seqq.*
- Milenus civitas in Sicilia, *p.* 201.
- Milites non recipiantur in clero, neque in monasterio, nisi post triennem probationem, *p.* 188.
- Modius Siculus diversus a Romano, *p.* 479.
- Momenti vox pro possessione accipitur, *p.* 110.
- Monachorum origo, progressus, unitas, perpetuitas, officium, & subiectio per decem priora sæcula in Sicilia, *p.* 423. & *seqq.*
- Monasterium S. Adriani Panormi, *p.* 102. 279. & 433. Castelliente, *p.* 195. *Colla-fratrum* Panormi, *p.* 117. 432. S. Christophori in Tauromenitana diocesi, *p.* 234. & 436. Eulalii episcopi Syracusani, *p.* 431. S. Georgii de Triocela, *p.* 437. Gregoriana, seu sex illa a S. Gregorio ædificata, *p.* 431. S. Gregorii in massa *Marato*, *p.* 121. & 432. S. Hermæ Panormi, *p.* 161. 178. 180. & 433. Juliani Catanæ, *p.* 285. & 435. S. Leonis Catanæ, *p.* 437. Leontinæ civitatis, *p.* 277. & 436. Lilybætanum, *p.* 146. & 433. S. Lucie Syracusarum, *p.* 184. 287. & 434. Lucuscanum, seu SS. Maximi & Agathæ Panormi, *p.* 208. 260. & 435. S. Martini Panormi, *p.* 162. & 433. Monialium in fundo *Monosbeo*, *p.* 131. & 432. Aliud sanctimonialium Panormi, *p.* 162. & 433. S. Nicandri Messanæ, *p.* 437. S. Petri *ad Bajos*, *p.* 184. & 434. SS. Petri, Laurentii, &c. Lilybæi, *p.* 246. 247. & 436. S. Philippi de Agyrio, *p.* 436. S. Placidi Messanæ, *p.* 437. Prætorianum Panormi, *p.* 134. 136. 220. 432. & *seq.* Rusticæ illu-

illustris feminae, pag. 205. & 435.
 S. Stephani Agrigenti, p. 192. & 434.
 Syracusanum, p. 223. & 434. Tauro-
 menitanum, p. 436. S. Theodori Mes-
 sanæ, p. 108. & 432. S. Theodori Pa-
 normi, p. 101. & 432. S. Viti in mon-
 te Atræ, p. 228. 229. & 435.
 Monophysitarum error, p. 278.
 Monothelitarum hæresim detestantur Si-
 culi, p. 297. & seqq.
 Mulieres non sint in domo episcopi, vel
 clericici, p. 215.

N

N Afas Judæus Christianorum sedu-
 ctor, pag. 144.
 Natura duplex in Christo, p. 60.
 Naupactitessarum Panormitana regio,
 p. 348. & seq. Imago B. M. V. ibi de-
 votissime venerata, *ibid.*
 Nexus Siciliæ urbs a Dionysio excisa,
 p. 377.
 S. Neophyti in episcopum Leontinum
 petita ordinatio suspecta, p. 366.
 Nicetas Syracusanus a Saracenis vivus
 decorticatur, p. 336. & seq.
 Nicolaus papa I. ordinationem Syracu-
 sani archiepiscopi sibi restitui petit,
 p. 318. Consecrationem Photii repu-
 diat, p. 319.
 Nilus Doxopatrius de episcopalibus Si-
 cilie ecclesiis scripsit, p. 341. & 421.
 Notariorum ecclesiæ munus & nume-
 rus in Sicilia, p. 459. & seq.
 Notitia Imperii Romani agit de magi-
 stratibus Siciliæ, p. 20. & seq.

O

O leum S. Crucis Leontius exconsul
 Siciliæ mittit S. Gregorio, pag.
 197.
 Onychina idem est ac vas vinarium,
 p. 115.
 Oratio dominica in Missa ab ipsis apo-
 stolorum temporibus adhibita, p. 199.
 Oratorii privati usus in Sicilia, p. 179.
 Orca mensuræ genus, p. 118. & 478.
 Ordinatio servi alieni illicita, p. 46.
 Item & bigamorum, p. 47. Extra Ec-
 clesiam ab hæreticis facta etsi illicita,
 valida nihilominus est, p. 322. Statis
 temporibus facienda, p. 67. & seq.
 Originalis peccati quæstione in Sicilia

orta S. Augustinum Hilarius Syracu-
 sanus consulit, p. 23. Super idem
 argumentum S. Augustinus respondet,
 p. 28. & seqq.
 Ottonis imp. I. promissio de restituendo
 patrimonio Siculo ecclesiæ Roma-
 næ facta, p. 342.

P

P Alatini qui fuerint dicti, pag. 225.
 Pallium a S. Gregorio Messanen-
 si episcopo concessum, p. 172. Item Sy-
 racusanum, p. 173. Ac etiam Panormi-
 tano, p. 289. Ejus antiqua forma,
 p. 172.
 Palmatiana genus vestis est, opere plu-
 mario concinnata, p. 118.
 S. Pancratius Tauromenii episcopus &
 martyr, p. 126. 406. & seqq. Messanæ
 sub ejus nomine basilica consecratur,
 p. 126. Item & Lilybæi, p. 247. Ejus
 æta suspecta satis, p. 316. Ejus epi-
 stola ad S. Marcianum, & altera S. Mar-
 ciani ad ipsum S. Pancratium suppositi-
 tiæ, p. 358. & seq.
 Panormitana ecclesia Syracusanæ olim
 subjecta, p. 341. 421. & seq. Nune-
 metropolis, p. 413. Pastore viduata a
 Barbaro episcopo Beneventano visi-
 tatur, p. 280. & seq.
 Panormitani episcopi Victor & Johan-
 nes. *Vide in propriis eorum nomi-
 nibus.*
 Panormum Saraceni invadunt, p. 331.
 Celebris hujus urbis in beatam Ma-
 riam virginem cultus, p. 348. &
 seqq.
 Parhippum qui exigere poterant, p. 16.
 Paschalis papæ I. epistola ad archiepi-
 scopum Panormitanum suppositionem
 redolet, p. 399.
 Paschasius Lilybætanus episcopus bis
 a S. Leone de cyclo Paschali consul-
 tus, p. 43. Legatus ab eo constitutus
 ad celebrandam synodum contra Eu-
 thychen, p. 59.
 Patriciatus dignitas, p. 93. Feminis
 quoque tributa, p. 150. 310. & 473.
 Patriciorum Siciliæ numerus, p. 472.
 Patrimonium ecclesiæ Mediolanensis in
 Sicilia, p. 78. & 125. Ecclesiæ Roma-
 næ, p. 447. & seqq. Ecclesiæ Raven-
 natis, p. 48. 248. & 305.
 Patrono seu fundatori ecclesiæ proces-
 sionis honor debetur, p. 127. Ta-
 lis

lis honor in quo consistat, pag. 127.
 Paulinus Taurianensis episcopus in Sicilia profugit, p. 108. Messanenſi monasterio S. Theodori præponitur, *ibid.* & p. 109. Ad Liparitanam ecclesiam transfertur, p. 128. Visitandi primam suam ecclesiam facultatem obtinet, p. 129.
 Pauperum protectionem episcopi suscipiant, p. 176.
 Petrus subdiaconus, & rector patrimonii S. Petri in Sicilia, p. 98. 454. & *alibi passim.*
 Photius pseudo-patriarcha Theophani monacho Siculo scribit, p. 316. Item & Euthymio Catanensi metropolitæ, p. 329. Gregorio pariter Syracusano episcopo, p. 330. Ejus ordinatio ab eodem Gregorio facta illicita fuit, & sacrilega, p. 319. & *seqq. usque ad 328.*
 S. Placidi & Soc. ejus acta suppositio-nem redolent, p. 378. Item & epistolæ de ejus passione scriptæ, *cit. p. 378. & seqq.*
 Porphyrius Siculus diversus a Porphyrio Tyrio, p. 19.
 Possessio Melitina, p. 45. & 439. Asinaria, p. 211. Juliana, p. 287. Fajano, Nafoniano, & Libiniano, p. 208.
 Possessores & defensores Catanensis civitatis, p. 79. Syracusanæ civitatis, p. 82.
 Præscriptio triginta annorum in rebus Ecclesiæ admittit Gelasius, p. 74. Quadraginta annorum voluit S. Gregorius, p. 101.
 Prætores Siciliæ, p. 466. Horum munus & auctoritas, *ibid.*
 Prandia visitantium episcoporum qualia esse debeant, p. 96. & *seq.*

Q

Quæstor Constantinopolitanus ex Justiniani decreto appellationes e Sicilia porrectas suscipiat adversus sententias prætoris, vel ducis, vel cujusvis alterius judicis, pag. 91. & *seq.*

R

Rationalis Siciliæ, pag. 20. & 465.
 Ruffinus, p. 4. Gerulus, p. 5.
 Callepius, *ibid.* Eorum munus, p. 465.
 Tom. I.

Ravennatis ecclesiæ patrimonium in Sicilia, p. 48. 248. & 305.
 Rectores patrimonii ecclesiæ Romanæ in Sicilia, p. 454. & *seqq.* Eorum numerus, ordinatio, & potestas, *ibid.*
 Reges barbari subditos quasi servos habent, p. 238.
 Residentiæ episcopalis disciplina, p. 225. & *seq.*
 Roberti ducis juramentum de solvendo canone Romanæ ecclesiæ propter Siciliam, p. 355. Item & fidelitatis servandæ, p. 356.
 Rogerius comes an Siciliam acquirit pleno jure, p. 453.
 Romam Siciliæ episcopi potius ad natale S. Petri, quam alio die veniant, p. 108. 122. & 182.
 Romanæ ecclesiæ Sicilia feudum non est, p. 355.
 Rusticana parricida, p. 254. 255. & 259.

S

Sabellii error, pag. 298.
 Sabinus subdiaconus & rector patrimonii S. Petri in Sicilia, p. 215. 295. & 455.
 Sabinianus defensor civitatis Lilybætanæ, p. 231.
 Sacerdotis nomine & episcopi, & presbyteri veniunt, p. 284.
 Salerius ecclesiæ notarius vel chartularius, p. 212. 261. 288. & 460.
 Samaræi idem erant ac Judæi, p. 175. & 191.
 Saraceni Panormum occupant, p. 331. Item & Syracusas, p. 332. & *seqq.* Eorum in Græcos, & istorum in illos irruptio, p. 313. Cum Siculis inducias firmant, p. 314. Cultum Christianæ religionis Siculis non interdixerunt, p. 248. 488. & *seqq.*
 Sardinensis synodi patres Julio papæ scribunt, ut Siculos de dispositis in ipsa synodo erudiret, p. 6.
 Sardinensis pseudo-synodi ad Donatum epistola de Syracusano episcopo, p. 7.
 Scandalum evitandum, p. 297.
 Scholastici vox quid significet, p. 100.
 Scribones Siciliæ, p. 470. & *seq.* Eorum officium, mala fama, & numerus, *ibid.*
 Secundinus episcopus Tauromenii de recuperandis ecclesiæ suæ bonis sollicitus,
 S f f

- eitus, pag. 124. Sincerum injuste vexari non sinat, p. 176. S. Gregorii homilias emendandas recipit, p. 143. Vir sanctissimus, reverendissimus, ac sacræ lectioi intentus, ab eodem S. Gregorio nominatur, *ibid.* Non patiatür Castellienſe monaſterium in laicorum poteſtatem venire, p. 195. Erga Leonis uxorem benignius agat, p. 233. Monaſterio S. Chriſtophori moleſtiam irrogari non patiatür, p. 234. Gregorium expræfectum commendatum recipiat, p. 244. Item & Adrianum patrimonii Siculi rectorem, p. 283. In cauſſa Doni epiſcopi Meſſanenſis cum Siſinnio deſenſore iudex exiſtat, p. 187.
- Servi alieni ordinatio illicita, p. 46. & 267.
- Servus - Dei diaconus, p. 111. 115. & *alibi paſſim.*
- Servus ſervorum Dei* quando Romanus pontifex dici cœpit, p. 106.
- Sextarius menſuræ genus, p. 110. & 479.
- Sicilia a Vandalis capta, p. 43. Romanæ eccleſiæ feudum non eſt, p. 355. Francis imperatoribus numquam paruit, p. 398. Injuſtis exactionibus gravatur, p. 170. & 307. Ab apoſtolicis temporibus Chriſtianam religionem accepit, p. 405. & *ſeqq.* Sub Saracenis illam non amiſit, p. 480. & *ſeqq.* Ejus lacrymabilis ſtatus ævo S. Gregorii, p. 155. Ante nonum ſeculum nullum metropolitam, niſi Romanum pontificem habuit, p. 413. & *ſeqq.*
- Siculi epiſcopi Romam primum bis in anno celebrandæ ſynodi cauſſa navigare debebant, deinde ſemel in anno, poſtea ſemel in quinquennio, p. 58. 182. & 416. Primum in die anniverſaria ordinationis pontificis, inde in natali die S. Petri, p. 108. 122. & 182. Litteras ad Orientales patres mittunt, & viciffim recipiunt, p. 14. & 17. Eorum electio, p. 166. 167. & 281. Conſecratio, p. 415. & *ſeq.* Eorum concilia, *Vide*, Concilium Sicilienſe.
- Sigillum principis bonis deſuncti apponi ſolitum, p. 255.
- S. Simeonis Syracuſani ſollemnis canonizatio, p. 343. & *ſeqq.*
- Simoniaci ab officio deponendi, p. 71.
- Siſinnius Meſſanenſis eccleſiæ deſenſor, p. 187.
- Siſinnius patrimonii Ravennatis eccleſiæ in Sicilia curator, p. 48. & *ſeqq.*
- Sironicum idem ac horreum publicum, p. 100. & 274.
- Solidi uſus in Sicilia, & ejus valor, p. 476.
- Spectabiles qui dicebantur, p. 96.
- Stephanus chartularius marinarum partium Siciliæ, p. 130. & 140.
- Strategi Siciliæ, p. 471.
- Subdiaconorum Siciliæ cœlibatus quo tempore, & quo auctore incœpit, p. 114. & 158.
- Symmachus præfectus Urbis Flaviano fratri de vulneratis Siculorum cauſis ſcribit, p. 18.
- Syndacorum pro litibus monachorum inſtitutio, p. 120.
- Syracuſæ urbs caput Siciliæ nominata, p. 464. Duos habebat portus, p. 334. A Saracenis invaſa, p. 332. & *ſeqq.* In ea condita lex ab Juliano de reformatione curſus publici, pag. 10. Ibi reſidebat procurator Baphii, p. 21. & 465. Ejuldem urbis poſſeſſores & deſenſores, p. 82. Ejus comitiva, p. 77.
- Syracuſanus epiſcopus Chreſtus, p. 2. Chreſtus alter, *ibid.* Gregorius, p. 306. Germanus, p. 7. Gregorius, p. 319. & *ſeqq.* Johannes, p. 165. & *alibi paſſim.* Isaac, p. 295. S. Marcianus, p. 2. 358. 359. 406. & *ſeqq.* S. Maximianus, p. 127. Theodorus, p. 321.
- Syracuſani epiſcopi electionem faciant cives, p. 166. Ejuldem epiſcopi ordinationem ſibi reſtitui petit Nicolaus papa I. p. 318. *Vide præterea*, Johannes, & Maximianus.
- Syracuſana eccleſia ab initio non fuit metropolis, p. 417. & *ſeq.* Bene tamen poſt tempora Leonis Iſaurici, p. 421. Plures eccleſias ſuffraganeas habuit, p. 341. 421. & *ſeq.* Hodie Monte-Regalenſi ſubjacet, p. 413.

T

- T** Abularius idem erat ac diſpenſator reddituum clericorum, pag. 290.
- Talentum Siculum, p. 475.
- Talitanus patrimonii publici curator, p. 249.
- Tauromenitana eccleſia ante nonum ſeculum non fuit metropolis, p. 420.
- Ad

- Ad archiepiscopalem dignitatem post tempora Leonis Isaurici evecta, pag. 421. & 422. Syracusanæ subjacet, pag. 341. 421. & seq. Troinenſi unitur, p. 149. Meſſanenſi tribuitur, *ibid.* Ejus bona ab actionariis eccleſiæ Romanæ invaſa reſtituantur, p. 124. Item & ea quæ episcopus diſſipaverat, p. 373. & seq.
- Tauromitanus episcopus S. Pancratius, p. 126. 247. 316. 358. & seq. 406. & seqq. Rogatus, p. 124. Victorinus, *ibid.* Juſtus, p. 125. Secundinus, p. 124. & *alibi paſſim.* Zacharias, p. 326. & 328. Gregorius Cerameus, p. 408. 410. & 422. Theophanes. *Vide,* Theophanes.
- Taurus præfectus Prætorio, p. 9.
- Tertulli patricii donatio de rebus Siculis S. Benedicto facta ſuppoſititia eſt, p. 374. & seqq.
- Tertyllus Siciliæ gubernator, p. 365.
- Teſtamentum, illæſis eccleſiæ bonis condere poſſunt episcopi, p. 159. & 167.
- S. Theclæ virginis Leontinæ epiſtolæ ad Romanum pontificem ſuſpecta, p. 366.
- Theodorus archiepiscopus Syracusanus, p. 321.
- Theodorus episcopus Lilybætanus, p. 145. 157. & 231.
- Theodoſius monachus Syracusanæ cladiſ ſcriptor diſertiffimus, p. 332. & seqq.
- Theophanes Cerameus Tauromenii archiepiscopus, p. 316. 410. & 422. Diſverſus a Theophane monacho, cui ſcripſit Photius, p. 316.
- Thermarum episcopus Syracuſano ſubjectus, p. 341. & 421.
- Tonſurati ſub rectoris poteſtate, p. 135. Nomen defenſorum non ſumant, p. 216.
- Trajanus Melitenſis episcopus, p. 129. 218. 223. & 283.
- Translatio clerici ad alienam eccleſiam inconſulto proprio episcopo fieri prohibita, p. 174. Item & monachi, p. 160. & 224.
- Trecalitana eccleſia olim episcopalis, Syracuſanæ ſubjecta, p. 341. & 422.
- Trecalitanus episcopus Petrus Agrigenſinæ eccleſiæ viſitator inſtituitur, p. 164. De Lucuſiani monaſterii pecunia quadraginta ſolidos accipiat, p. 261.
- Tremiſſis nummi genus, p. 476.
- Tributa a religioſis locis exigi præcipit S. Gregorius, pag. 230.
- Trium provinciarum nomine Sicilia, Sardinia, & Corſica veniebant, p. 4. 5. & 20.
- Tunica S. Johannis e Sicilia Romam translata, p. 140.
- Tyndaritanus episcopus Euty chius, p. 151. Severinus, *ibid.* Theodorus, *ibid.* Benenatus, p. 152. & 219. Syracuſano olim ſubjectus, p. 341. 421. & seq.
- Tyrones Siciliæ tricenis ſolidis æſtimati, p. 22.

V

- Valeriani aſſeſſoris Licinii epiſtolæ de SS. MM. Alphio, Philadelpho, & Cyrino ſuppoſititiæ ſunt, pag. 364. & 365.
- Vandali Siciliam occupant, p. 43. & 76.
- Velum denegandum ſanctimonialibus ſexaginta annis minoribus, p. 154. Viduis per manus episcopi non detur, p. 68. Quibus anni diebus virginibus ſit dandum, *ibid.*
- Venantius ex monachus patricius Syracuſanus, p. 104. 178. & *alibi paſſim.*
- Venantius patricius Panormitanus, p. 268. 275. & 282.
- Vestem albam baptizati induant, p. 193.
- Victor episcopus Panormitanus Romam venire juſſus, p. 123. Accuſatus, ſed non convictus, p. 142. Gregorium abbatem monaſterio ſuo reſtituat, p. 161. Pro monaſterio S. Hermæ preſbyterum ordinet, p. 178. Item & pro monaſterio Præcoritano, p. 220. Judæos injuſte non vexet, p. 293. Iis pretium pro ablatiſ ſynagogis reſtituat, p. 212. Eleſtioni abbatis monaſterii Lucuſiani interveniat, p. 260. Litem cum Maurentio finiat, p. 268.
- Victor Syracuſanæ provinciæ cenſitor, p. 83. & 84.
- Victoria a Fantino diligenter examine tur, p. 161.
- Vidux clericorum aliis non nubant, p. 158. & 294. Per manus episcopi non velentur, p. 68.
- Vigilio papæ ab Juſtiniano, & Juſtiniano a Vigilio, ipſique Vigilio a Gordiano monacho ſcriptæ epiſtolæ de martyrio S. Placidi ſuppoſititiæ ſunt, p. 383. & seqq.
- Virgines quo tempore velabantur. *Vide,* Velum. Vi-

Visitandi vacantes ecclesias disciplina
in Sicilia observari solita, *pag.* 410.
Vitalianus papa Georgio episcopo Syra-
cusano Johannem episcopum Lappen-
sem commendat, *p.* 306. Ejus ad mo-
nachos Siculos epistola supposititia
est, *p.* 397.
Vitigisclus Syracusanæ provinciæ cen-
sitor, *p.* 83. & *seq.*
Vitus defensor ecclesiæ Romanæ in Si-
cilia instituitur, *p.* 257. Romano com-
mendatur, *ibid.*
Uncia, & ejus valor in Sicilia, *p.* 477.
Urbicus abbas Gregoriani monasterio
in urbe Panormi, *p.* 162. & 262.
De inconstantia a S. Gregorio argui-
tur, *p.* 260. Præ humilitate Panor-
mitanum episcopum eligi recusat, *p.*
282. Presbyterum pro monasterio suo
ordinari petit, *p.* 178. Agathonem in
monasterio suscipiat, *p.* 180.
Ursus Ravennatis episcopus natione Si-
culus non fuit, *p.* 47.
Utura laicis simul & clericis interdi-
cta, *pag.* 47.

X

Xenia a rectore patrimonii S. Petri
in Sicilia sæcularibus magistrati-
bus dari mandat S. Gregorius, *pag.* 134.
Xenodochium de Via - Nova, *p.* 115.
Valerii in urbe Roma, *p.* 208. Sancti
Theodori Panormi, *p.* 227. & 269.
Aliud Panormi sumptibus suis con-
strui ordinat Isidorus, *p.* 269.

Z

Zacharias Tauromenii archiepisco-
pus, *pag.* 420. & 422. Photii pseu-
do-Patriarchæ legatione ad Romanum
pontificem fungitur, *p.* 326. Item,
& Gregorii Syracusani metropolitæ,
ibid. & *p.* 328.
Zenophilus corrector Siciliæ, *p.* 461.
Zephyrini papæ ad episcopos Siciliæ
epistola suppositionem redolet, *pag.*
362.

F I N I S.

AUCTORIS AD LECTOREM

admonitio.

Qum mihi ante Codicis hujus Diplomatici publicationem plura alia monumenta ad rem facientia præ manibus habere, illaque expendere, ac lucubrationes hæc meas commodius recognoscere licuerit, ut ipsæ qualescunque demum sint, perfectiores, atque castigatiores in lucem prodeant, aliqua ex iis delere, aliqua mutare atque supplere necessarium omnino existimavi. Igitur:

Pag. 7. lin. 5. *Dele hæc verba.* Eorum prius sectæ perditissime addictus, ab hæresi resipuerit; *Et lege.* Quam in Marcellum protulerat sententiam non inde confirmaverit.

Pag. 11. in not. col. 2. lin. 9. *Dele hæc verba.* Evagrium hunc Acacianum, &c. usque ad finem. *Et lege.* Evagrium hunc Pyrrhus Sicularum Episcoporum catalogum texens, non memorat, vel quia ei minime occurrit, vel quia canonicè electum non existimavit. Certe Pyrrhum, & quemquam alium offendere non debuit, quod ex Acacianis Arii fautoribus magna ex parte coactum sit Antiochenum Concilium, cui interfuit Evagrius; ut enim ex hac Epistola discimus, nihil in hoc Concilio contra Fidem gestum est, & plures Orthodoxi Episcopi ei subscripserunt, inter quos S. Meletius Antiochenus, & S. Eusebius Samosatenus.

Pag. 49. in not. col. 2. lin. 8. *post verba non potest; dele.* Octavius Cajetanus usque ad. collatum. *At. Et lege.* Quamvis Octavius Cajetanus, aliique, e Scriptoribus nostris S. Ursus Ravennatem Antilitem natione Siculum tradentes, ab eo putent patrimonium Siculum Ecclesiæ Ravennati ab eodem, ut constat, ædificatæ fuisse collatum: quæ sane conjectura a patria desumpta non parvifacienda. Ab Urso etiam opinantur, cultum Sanctorum nostrorum, Agathæ, Luciæ, & Euplii in Ravennatem Ecclesiam promanasse. Equidem Agnellus antiquus & gravis scriptor in vita S. Petri XVII. narrat ipsum S. Petrum, omnesque retro Episcopos usque ad S. Apollinarem a partibus Syriæ venisse; at verosimile nobis non videtur, tot Præsules ex una Syriæ provincia omnes continua successione originem duxisse. Eo vel maxime quod ut plurimum eorum nomina latina omnino sint, quod etiam aperte fatetur ejusdem Agnelli illustrator Bacchinus. Cæterum Ursus S. Bassiano Syracusano Laudensi Episcopo ex hujus Actis affinitatis vinculo conjunctus fuit, eumque Siculum exhibent monumenta Ecclesiæ Ravennatis, quæ vidit & illustravit Rubeus in Ravenn. Histor.

Pag. 117. in not. col. 2. lin. 2. *Dele hæc verba:* Verum a Mariniano usque ad finem nota. *Et supple.* Marinianus Monachus ab Episcopo Ravennate diversus perisque videtur, eo quod S. Gregorius post datas de Urbico Abbate, & Ravennensi Mariniano Epistolas iterum Mariniano Abbati, scripserit hic Dip. 231. nimirum Panormitano nostro, ut observant Socii Bollandiani die 23. Aprilis de S. Georgio §. 4. n. 37. Verum Pyrrhus, & Mabillonius opinantur Epistolam illam, quæ ceteroqui Indictione caret, nec in omnibus Codicibus eandem sedem obtinet, extrâ verum ordinem reperiri, atque ad superiorem locum, idest ante illas Urbicum Abbatem, & Marinianum Episcopum Ravennensem commemorantes substolli debere. Addimus ex Gregorianis Epistolis Maximianum Episcopum nec Ravennatem, nec ex Ravennensi provincia oriundum fuisse, at alienigenam & Monachum, ac D. Gregorio olim scdalem. Quæ omnia Mariniano Abbati qui forsitan Romæ Gregorio ipsi amicitia & familiaritate cum S. Maximiano deinde Syracusano Episcopo conjunctus fuerit, bene aptari possent. Rem tamen doctioribus definiendam relinquimus: ceteroqui tanti momenti non est ut in ea discutienda diutius immoremur.

Pag. 135. in not. col. 1. lin. 9. *Post vocem; prohibui.* *Adde.* Hoc tamen non impedit,

dit, quominus hujusmodi Monasterium Gregorianum quoque dici possit, sed diversum a sex illis, quæ S. Gregorius ante initum Pontificatum construxerat; idque suadet magna ipsius S. Gregorii de hoc construendo Monasterio sollicitudo, & de erogandis expensis permissio.

Pag. 142. lin. 2. *Dele hæc verba*. Victorem Episcopum. *Et lege*. Bonifacium virum clarissimum.

Pag. ead. in not. col. 2. *Dele hæc verba*. Quod Victor, & reliqua usque ad finem.

Pag. 155. in not. col. 1. lin. 12. *Dele hæc verba*. De Sicilia statu; cum reliquis usque ad finem nota. *Et lege*. De Sicilia statu conqueritur S. Gregorius, utpote qui immediatus Metropolita Siciliae erat, & omnium gravamina, oppressis ex animo auxiliaturus, suscipiebat. Jam enim accusationes sane quamplures, sed partim veræ, partim falsæ, ad eum venerant, ac magis atque magis veniebant: hinc S. Gregorius, urgentibus tunc hostium invasionibus, eo Apostolico zelo, qui tantum Pontificem decebat, Siciliam tot tantisque diffidiis perturbatam, brevi perituram prædixit, Et quidem non in cassum cecidit admonitio, quoniam Sicilia in meliorem, ut par erat, disciplinam conversa, tentatam invasionem, non subiit, & inaccessa Sclavinis remansit. Consule quæ dabimus in notis ad Dipl. CCXXVIII. Interim cave suspiceris, Siciliam tunc temporis justitiæ pietati ac religioni minus fervide studuisse. Plures enim illius ævi Sanctos nobis prodit antiquitas, Maximianum, Johannem, Iudorum, & Gregorium Episcopos, Faustumque Abbatem, ne memorem quos sub tantis præfulibus pietatis cultores clarere debuisse, nulli dubium est.

Pag. 180. in not. col. 2. lin. 10. *Dele*. Porro Agathonem Papam ut suum veneratur & contra Panormitana nostra Ecclesia, hæc in suo Martyrologio die 9. Julii adjiciens verba. *Et lege*. Quomocumque res se habeat, non propterea Agathonem Papam nostræ Panormitanæ Ecclesiæ denegamus, quæ multis Scriptoribus suffragantibus, illum ut suum veneratur, & colit; atque de eo ita habet in Martyrologio.

Pag. 341. lin. 1. *Dele 292. Et supple 19. ac Diploma ipsum cum sua nota e Codice transfer in Appendicem, coordinatis & aptatis consequenter utrobique numeris sequentium Diplomatum.*

Pag. ead. in not. col. 2. lin. 37. *Post vocem*. Basiludii. *Adde*. Monumenta hæc pro Græcorum more notitiam sesquipedalem turgidam atque inflatam exhibent: quum inter civitates Syracusano Primatei subjectas loca plurima recensent, partim semper deserta, partim episcopali dignitate numquam donata. Non ergo ipsis fidendum: Fortius quod capitulum Dispositionis a Leone confectæ ad Siciliam pertineas in antiquioribus Codicibus, ac in Bibliotheca Byzantina non habeatur, & in recensioribus quasi assutum in fine legatur.

Pag. 399. in not. col. 1. *Dele*. Hanc Epistolam &c. usque ad finem nota. *Et lege*. Epistolam hanc nec a Paschali Papa I. nec ad Panormitanum nostrum Antistitem scriptam fuisse consentiunt Viri eruditissimi, Philippus Labbeus t. 12. Conciliorum col. 970. & Joseph Cantelius Metropol. Urb. Hist. pag. 446. & 447. qui ad Polonum Archiepiscopum spectare autumat. Visa hac admonitione neminem fore confido, qui Epistolam hanc, alioquin doctissimorum Virorum judicio uti Paschalis primi ad Antistitem Panormitanum defensionem in Appendicem merito rejectam non dixerit: quum non falsas tantum, sed dubia quoque & incertas ex priori classe extrusas nos voluisse dixerimus, pag. 357.

Pag. 413. lin. 4. *Post verba*. Etsi hunc. *Adde*. ut inquit Pyrrhus: in tanta rerum antiquitate post tot Siciliae clades & bellorum incendia.

Ibid. lin. 6. *Dele*. Pyrrhus. *Et lege*. Idem celebris Auctor.

Pag. 413. lin. 29. *Dele hæc verba*. Quando plane constat: usque ad. absque suffraganeis. *Et lege*. Ab initio autem ad ætatem usque Imperatoris Leonis Isaurici, hujus Regni Episcopatus Romano Pontifici immediate subiecti, proprium non agnoverunt Metropolitam: postea vero mutato in pejus Ecclesiæ Siculæ statu, tempore Photii Syracusanus Metropolita institutus est, atque Catanensis, sed hic absque suffraganeis.

Pag. 418. lin. 31. *Dele hæc verba*. Atque in primis, usque ad. nec majestate vincebat

cebat. *Et adde*. Quamvis enim Panormitana Urbs & inter Phenicias primum celeberrima, postmodum etiam teste Polibio inter Cartaginenses Princeps, Romanis imperantibus Respublica, Colonia Romana Augusta decorata, Wandalarum quoque tempore sedes Regum fuerit; Attamen Ecclesiastica politia ad civilis formam non recte reducitur; Et sane Primas Angliæ, non Londini sedet; quod idem aliis exemplis etiam posset confirmari.

Pag. 419. lin. 15. *Dele hæc verba*. Gregorii VII. Diploma *per totam* lin. 22. *Et adde*. Argumentum ex Diplomate Gregorii VII. petatum, etsi præ quatuor præcedentibus aliis firmiter sit, at nostræ tamen opinioni haudquaquam adversatur. Non enim illustrandæ priori ætati sufficiens est, sed recentioribus tantum temporibus. Et sane Panormum circa tempora Saracenicæ irruptionis Metropolim Ecclesiasticam jam fuisse, dubitare non sinunt præstantissima testimonia Gaufridi Malaterra illius temporis Scriptoris, ipsius ejusdem Gregorii VII. & Capitulum confraternitatis S. Mariæ Naupactitessæ, hic Dipl. CCXVIII.

Pag. 425. lin. 18. *Dele hæc verba*. Possem & forsitan deberem ex historia S. Placidi ab ipso S. Benedicto Asceterii magistro circa annum 534. una cum sociis in Siciliam missi rem confirmare, nisi hujuscæ historiæ fidem; *Et lege*. Historia S. Placidi illum perhibet ab ipso S. Benedicto Asceterii magistro circa annum 534. una cum sociis in Siciliam missum. Plurima vero alia ex hujus Martyris Actis de Monachis in Sicilia possem recensere, nisi illorum fidem, salva tamen facti substantia, quam ex antiquis martyrologiis, aliisque veteribus monumentis adstruit.

Pag. ead. lin. 34. *Dele hæc verba*: Ut res se habeat circa Benedictinorum in Siciliam adventum; *Et lege*. Ceterum, &c.

Pag. ead. in margine lin. 7. *Dele hæc verba*. Benedictinorum Monachorum expeditio in Siciliam suspecta.

Pag. 431. lin. 28. *Dele hæc verba*. Cui absque majori delectu, usque ad finem Paragraphi, & adde: Cui adhæret Annalium Benedictinorum scriptor Johannes Mabillonius, ac nuper edita luculentissima dissertatione eruditissimus, ac patriarum rerum indagator diligentissimus Antonius Mongitorius. Equidem Monasterium S. Hermæ idem S. Gregorius clarissime suum vocat. Insuper de Monasterio quod vocat ipse Cellam-Fratrium summopere optat dedicari Oratorium, ut cæpta, inquit, *nostra operante Domino, debeant consummari*: ac sumptus pro dedicationis solemnitate subministrat. Quo ad Prætorianum instat Diploma LXXXVI. ut construatur de expensis & annona Ecclesiastica. Quamvis, ut verum fatear, hæc duo Monasteria ex Diplomate Gregorio potius Pontifici, quam Prætori videntur attribuenda. De reliquiis autem non desunt conjecturæ non contemnendæ majorum & jam traditione roboratæ; præsertim quod Silvia Gregorii mater Panormi primam lucem aspexerit.

Quoniam vero sparsim in toto hoc Codice aliqua forsitan leguntur hujuscemodi correctioni contraria, aut saltem non consonantia, nec commode mutari poterant: nihilominus ad istius normam & ipsa etiam redacta, ac reformata intelligantur.

